

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVI, св. 1

ISSN 0350-185X

UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVI, No. 1

Editorial Board:

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Predrag Piper, Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE

2020

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVI, св. 1

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пијер, др Слободан Реметић, др Јелица Сијојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Викџор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2020

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

СР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

808

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ филолог= South Slavic
Philologist / главни уредник Рајна Драгићевић. - Књ. 1,
св. 1/2 (1913) ; књ. 2, св. 1/2 (1921)-књ. 11 (1931) ; књ. 12
(1933)-књ. 17 (1938/1939) ; књ. 18, св. 1/4 (1949/1950)-
. - Београд : Српска академија наука и уметности :
Институт за српски језик САНУ, 1913; 1921-1931; 1933-
1938/39; 1949/50- (Београд : Чигоја штампа). - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму:
Јужнословенски филолог (Online) = ISSN 2406-0763
ISSN 0350-185X = Јужнословенски филолог

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти:

др Јасна Влајић-Поповић, др Даринка Гортан-Премк, др Јасмина Грковић-Мејдор,
др Рајна Драгићевић, др Душка Кликовац, др Милош Ковачевић, др Александар Лома,
др Софија Милорадовић, др Слободан Павловић, др Катарина Расулић,
др Слободан Реметић, др Божо Торић

Израду и штампање финансирало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 23. 6. 2020. г.

Издају:

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура
Дивна Продановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (*palcic@eunet.rs*)

Штампа
Чигоја штампа,
Студентски трг 13, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01
од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Маргарита И. Чернышева: Итоги 45-летнего издания <i>Словаря русского языка XI–XVII вв.</i>	9
Маргарита И. Чернышова: Резултати четрдесетпетогодишњег издавања <i>Речника руског језика од XI до XVII века</i>	39
Margarita I. Chernysheva: <i>Dictionary of the Russian Language XI–XVII Centuries:</i> Results of the Forty-Five-Year Edition	40
Марта Ж. Бјелетић: К вопросу о происхождении праслав. <i>*kovylъ / *kovylъ ‘Stipa pennata’</i>	41
Марта Ж. Бјелетић: Прилог проучавању порекла псл. <i>*kovylъ / *kovylъ</i> <i>‘Stipa pennata’</i>	54
Marta Ž. Bjeletić: A Contribution to the Study of the PSI <i>*kovylъ / *kovylъ</i> <i>‘Stipa pennata’</i>	55
Александр М. Милановић: Изведенице са суфиксом <i>-ānka</i> као огледало културног развоја	57
Александр М. Миланович: Производные слова со суффиксом <i>-ānka</i> как зеркало культурного развития	75
Aleksandar M. Milanović: Derivatives with the <i>-ānka</i> Suffix as a Mirror of Cultural Development	76
Татјана Г. Трајковић, Милица М. Михајловић: Говор Враня кроз призму диглосивности	77
Татјана Г. Трајкович, Милица М. Михайлович: Говор города Вранье через призму диглосии	103
Tatjana G. Trajković, Milica M. Mihajlović: Vranje Speech through the Prism of Diglossia	104
Рајна М. Драгићевић: О неологизмима у српском језику из угла балансирања корпуса за израду вишетомног речника савременог српског језика Матице српске	107
Рајна М. Драгичевич: О неологизмах в сербском языке с точки зрения подготовки корпуса для многотомного словаря современного сербского языка Матицы сербской	120
Rajna M. Dragičević: On the Neologisms in Serbian from the Viewpoint of Corpus Preparation for the Compilation of the Matica Srpska Multivolume Dictionary of Contemporary Serbian	121
Ксенија Д. Богетић: Вредносна димензија метафора у дискурсу: о могућностима споја теорије појмовних метафора и теорије вредновања	123

- Ксения Д. Богетич: Оценочное измерение метафоры в дискурсе:
о возможностях объединения концептуальной теории метафоры
и теории оценки 141
- Ksenija D. Bogetić: The Evaluative Dimension of Metaphor in Discourse:
on the Possibilities of Bringing Together Conceptual Metaphor Theory
and Appraisal Theory 142

Некролог

- Први старословениста Института за српски језик САНУ:
Димитрије Е. Стефановић (Будимпешта, 20. август
1936 – 15. новембар 2019) (В и к т о р Д. С а в и ћ) 143

Хроника

- Научни скуп *Историјска лексикографија српског језика*. Српска
академија наука и уметности – Магица српска. Нови Сад,
6–7. децембар 2019 (Слободан Ј. Павловић) 149

Прикази и критика

- Марјан Марковић, Зузана Тополињска. *Македонски ~ њолски:
семантичка деривација на одбрани њрасловенски корени*.
Скопје: Македонска академија на науките и уметностите,
2019, 177 стр. (Н е н а д Б. И в а н о в и ћ) 159
- Зоран Симић. *Синтакса њадежа у говору романијског њлајџа:
метафоризација њросџора*. Библиотека Јужнословенског
филолога, Нова серија, књ. 25, Рајна Драгићевић (ур.).
Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018, 373 стр.
(С р е т о З. Т а н а с и ћ) 166
- Језик као зајис кулџуре у еџнолошкој и лингвистичкој анализи
на релацији Србија – Македонија / Јазикџи како зајис на
кулџурајџа во еџнолошкајџа и лингвистичка анализа на
релација Србија – Македонија*. Том 1. Предраг Пипер и Марјан
Марковић (ур.). Београд – Скопје: Српска академија наука
и уметности, Одељење језика и књижевности – Македонска
академија на науките и уметностите, Истражувачки центар
за ареална лингвистика „Божидар Видоески“, 2018, 204 стр.
+ фотографији и карти
(С н е ж а н а П е т р о в а - Ц а м б а з о в а) 174
- Татјана Трајковић. *Говор Прешева*. *Српски дијалекџолошки
зборник LXIII* (2016): стр. 277–578.
(Б р а н к и ц а Ђ. М а р к о в и ћ) 179

Дејан Милорадов, Ивана Ћелић, Катарина Сунајко, Растко Ајтић, Имре Кризманић. <i>Баїраxолошко-херїеїолошки речник срїскога језика. Имена водоземаца и гмизаваца</i> . Нови Сад: Матица српска, 2019, 184 стр. (Р а ј н а М. Д р а г и ћ е в и ћ) . 185	
<i>Deutsche Beiträge zum 16. Internationalen Slavistenkongress</i> , Belgrad 2018. Herausgegeben von Sebastian Kempgen, Monika Wingender und Ludger Udolph (= Die Welt der Slaven. Sammelbände. Sborniki 63). Wiesbaden: Harrassowitz, 2018, 539 pp. (М и о д р а г М. В у к ч е в и ћ) 191	
Јелка Матијашевић. <i>Дериваїолошко-лексиколошка исїраживања руског и срїског језика</i> . Зборник радова. Вера Васић и Марија Стефановић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 718 стр. (Ј а с м и н а Н. Д р а ж и ћ) 206	
Миливој Алановић. <i>О доїунама и доїуњавању у срїском језику</i> . Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 268 стр. (М а р и н а М. Н и к о л и ћ) 223	

Библиографија

Библиографија за 2018. годину расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су објављена у Србији, Црној Гори и Републици Српској (А н а В. Г о л у б о в и ћ) . . . 227	
--	--

Регистри

Регистар кључних речи LXXVI књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1 357	
Регистар имена LXXVI књиге <i>Јужнословенског филолога</i> , св. 1 359	
Напомена 397	

Маргарита И. ЧЕРНЫШЕВА*

Институт русског језика им. В. В. Виноградова РАН

Оддел лингвистическог источниковања

и историје руског литературног језика

ИТОГИ 45-ЛЕТНЕГО ИЗДАНИЈА «СЛОВАРЈА РУССКОГО ЈЗЫКА XI–XVII ВВ.»**

В статье проведен анализ многолетнего развития и 45-летнего издания *Словаря русского языка XI–XVII вв.*, и показаны позитивные изменения, которые привели к смене концепции, а также научные достижения, благодаря которым этот труд из „общедоступного справочного пособия“ научно-популярного характера стал фундаментальным академическим словарем.

Ключевые слова: славянская лексикография, русская историческая лексикография, Словарь русского языка XI–XVII вв.

В 2020 году исполняется 45 лет с начала издания „Словаря русского языка XI–XVII вв.“ (*СлРЯ XI–XVII вв.*), сложная история формирования и развития которого заслуживает отдельного рассмотрения. В работе 2013 года (Чернышева 2013) и в других исследованиях мы уже обращались к этой теме с разных точек зрения, однако результаты деятельности и достижения последнего времени, отражающие творческий характер этого проекта, побуждают к новому обращению к ней.

* Россия, Москва 119019, ул. Волхонка, д. 18/2. chernysheva@bk.ru

** Работа подготовлена при поддержке Российского фонда фундаментальных исследований (РФФИ) – грант № 17-29-09113 „Электронный исторический словарь заимствованной лексики в русском языке XI–XVII вв.: грецизмы и полонизмы“ (руководитель: М. И. Чернышева).

Предыстория создания „Словаря русского языка XI–XVII вв.“

Начальным толчком была докладная записка академика А. И. Соболевского, которую в мае 1925 года он направил в Отделение русского языка и словесности Академии наук. В ней ученый предложил программу дальнейшего развития русской исторической лексикографии, которая должна была бы стать, по замыслу А. И. Соболевского, продолжением „Материалов для словаря древнерусского языка“, издание которых семья И. И. Срезневского завершила к столетию ученого в 1912 г. (Срезневский 1893–1912). Целью этой программы (после окончания накопительного этапа) мыслилось создание целого ряда исторических словарей: 1) словаря древнего церковнославянского языка; 2) словаря-продолжателя „Материалов“ Срезневского с расширением круга источников – в него предполагалось включить как церковнославянские, так и древнерусские лексемы произведений, „составленных или переведенных не позднее XIV в. по спискам XI–XVII вв.“; 3) словаря старого языка Московской Руси „по памятникам литературы, законодательства и делопроизводства, оригинальным и переводным XV–XVII вв.“; 4) словаря старого языка Польско-Литовской Руси „по памятникам литературы, законодательства и делопроизводства, оригинальным и переводным XIV–XVII вв.“ Накопленный лексический материал подлежал „обработке... с точки зрения происхождения, звуковой формы, грамматических особенностей и – главным образом – значения“ (Соболевский 1960: 110).

Предложение было поддержано на заседании Академии наук. А. И. Соболевский возглавил созданную по его предложению Комиссию, и сам занимался выписками из памятников письменности. Число сделанных его рукой карточек-цитат¹ насчитывает более 100 тысяч (Астахина 2001а: 17; 2001б: 4). Деятельность Комиссии продолжалась после кончины А. И. Соболевского в 1929 г. под руководством академика М. Н. Сперанского.

Создатели новой картотеки полагали, что лексика древнерусского языка XI–XIV вв. в основном была описана в „Материалах“ И. И. Срезневского, так что предпочтение отдавалось выпискам из сочинений XV–XVII вв.

В Институте языка и мышления была организована группа древнерусского словаря, которую в 1934 г. возглавил Б. А. Ларин. В формировании картотеки для будущих лексикографических работ принимали участие московские и ленинградские специалисты, известные и малоизвестные, и даже студенты, которые распиской памятников письмен-

¹ В профессиональной среде карточки с выписками А. И. Соболевского иногда называют „карточками-ленточками“, поскольку из-за отсутствия писчего материала в послеволюционное время цитаты писались на узких полосках бумаги.

ности „просто зарабатывали деньги“, получая по 10 копеек за карточку с цитатой (Астахина 2001б: 4). Карточка разрасталась, так что уже можно было думать о словаре.

В 1936 г. в Институте языка и мышления им. Н. Я. Марра был опубликован „Проект древнерусского словаря (Принципы, инструкция, источники)“, в котором Б. А. Ларин изложил свои представления об этом труде. В „Проекте“ был представлен список источников будущего словаря: почти 700 названий, в основном, XV – пер.пол. XVIII вв., и еще добавочный список из 138 текстов, как сказано, „находящихся в работе“. Пробные словарные статьи написали: А. П. Конусов (*бой*), А. П. Евгеньева (*воровство*), Е. М. Иссерлин (*двор*) (Ларин 1936). Эта небольшая книжечка сохраняет научную значимость, а став за давностью лет почти недоступной, имеет теперь еще и антикварную ценность.

Если сравнить разработку слова *бой* в „Проекте“ (Ларин 1936: 64–68) с соответствующей словарной статьей в *СлРЯ XI–XVII вв.*, то становится ясно, что в *СлРЯ XI–XVII вв.* было сделано совершенно новое лексикографическое описание, общими остались только некоторые данные, например (с теми же цитатами), помещенные за ромбом сочетания *звѣриный бой* (*СлРЯ XI–XVII вв.*, 1: 275) и *короткий бой* – в словарной статье *короткий* (*СлРЯ XI–XVII вв.*, 7: 343). При этом выделенные в „Проекте“ «лексические сращения» *боем взять*, *кулачный бой* не нашли отражения в *СлРЯ XI–XVII вв.* А сочетание *загрудный бой* с двумя цитатами XVIII в. имеет лексикографическое описание в „Словаре русского языка XVIII века“ с той же (первой из двух) цитатой (*СлРЯ XVIII в.* 2: 92).

Серьезную разработку представляет собой словарная статья *двор* (Ларин 1936: 74–83). Любопытно рассмотреть ее схему (цитаты опущены), представляющую теперь особый интерес.

Двор, м., род. – двора; им.мн. – двори, дворы. **I**. 1. Обособленное хозяйство помещика, – усадьба с жилыми и служебными постройками, хозяйственным оборудованием и людьми, обслуживающими это хозяйство. <...> **Особный двор** – официальное название опричнины, после 1570-х гг., как личной вотчины Ивана IV. <...> 2. Огороженный участок с жилым домом и всеми подсобными постройками. <...> **Въезжий двор** – см. въезжий. **Гостиный двор** – см. гостиный. **Немецкий двор** – см. немецкий. **Посольский двор** – см. посольский. **Постоялый (стоялый двор)** – см. постоялый. ♦ **Двор ставить [дел.]** Крестьянская повинность по постройке и содержанию двора (князя, наместника, волостеля). <...> | Жилое здание, дом. Ср. дом, изба, палата, терем, хоромы. <...> | Помещение, постройка, приспособление для пребывания в ней людей. **Полотняный двор** – см. полотняный. 3. Крестьянская усадьба. Ср. дворец, усада, усадьба. <...> | Усадьба как хозяйственная и по-

датная единица. <...> **Белый двор** – см. белый. Тяглый двор – см. тяглый. **Черный двор** – см. черный. 4. Участок (иногда крытый) между жилым домом и хозяйственными службами. Ср. **поветь**. <...> 5. Участок со службами специального назначения, составляющий часть крупного поместья. <...> **Конюшенный двор** – см. конюшенный. **Кормовой двор** – см. кормовой. **Коровий двор** – см. коровий. **Лебяжий двор** – см. лебяжий. **Псарный двор** – см. псарный. **Скотный (скотский) двор** – см. скотный. **Сытеный двор** – см. сытеный. **Хлебный двор** – см. хлебный. 6. Промышленное предприятие, завод. <...> **Бархатный двор** – см. бархатный. **Денежный двор** – см. денежный. **Кожевенный двор** – см. кожевенный. **Оружейный двор** – см. оружейный. **Печатный двор** – см. печатный. **Пушечный двор** – см. пушечный. **Соловарный двор** – см. соловарный. **Суконный двор** – см. суконный. | Огороженный участок с постройками торгового назначения. **Гостиный двор** – см. гостиный. **Кабацкий двор** см. кабацкий. **Кружечный двор** – см. кружечный. **Немецкий двор** – см. немецкий. 7. Правительственное, церковное учреждение. <...> **Архиепископль двор** см. архиепископий. **Владычий двор** – см. владычий. **Генеральный двор** – см. генеральный. **Земский двор** – см. земский. **Митрополичий двор** – см. митрополичий. **Мирской двор** – см. мирской. **Патриарший двор** – см. патриарший. **Съезжий двор** – см. съезжий. **Тюремный двор** – см. тюремный. **Ямской** – см. ямской. **Ярославлев двор** – см. ярославлев. ♦ **Быть на дворе у царя (султана, короля и т.п.)** – Быть на приеме, получить аудиенцию. <...> ♦ **Во двор бить челом** – перейти к кому-либо на службу, став его холопом. <...> ♦ **На двор** – за естественную нужду. <...> ♦ **На дворе** – на открытом воздухе. <...> ♦ **Меж двор скитаться (бродить, волочиться)** – ходить по миру, нищенствовать. <...> ♦ **По дворам пустить** – выгнать из дому без средств, пустить по миру. <...> ♦ **По дворам ходить** – нищенствовать. <...> II. 1. Группа лиц из родственников, приближенных и личных слуг правителя. <...> | Верховный правитель и его ближайшие советники, составлявшие высшее правительство страны [*офиц., дипл.*]. <...> 2. Вооруженная дружина феодала (князя, боярина). <...> 3. Слуги феодала, его дворян. <...> (Ларин 1936: 74–83).

Выделено 44 терминологических словосочетания и восемь заромбовых лексических (в том числе, фразеологических) сочетаний, называемых в „Инструкции“ „сращениями“. Впечатляет размах предполагаемого словаря.

По хронологическим рамкам и исторической преемственности гипотетический древнерусский словарь примыкает к создающемуся

«Словарю обиходного русского языка Московской Руси XVI–XVII веков» (*СОРЯ XVI–XVII вв.*), который не так давно стали издавать непосредственные наследники идей Б. А. Ларина, работающие в Словарном кабинете с его именем в Санкт-Петербургском университете. В этом лексиконе в словарной статье *двор* выделено более 60 лексических сочетаний (*СОРЯ XVI–XVII вв.* 5: 80–88), из которых только 15 отмечены в „Проекте“ 1936 г.

Для сравнения: в словарной статье *дворь* в *СлРЯ XI–XVII вв.* описано более 30-ти терминологических словосочетаний (*СлРЯ XI–XVII вв.* 4: 189–191), при этом помета „и др.“ дает понять, что число их значительно выше.

История создания древнерусского словаря продолжалась. Уже через несколько лет план по его созданию был изменен, и хронологические границы расширены с XI в. по XVIII в., так что в 1940 г. Б. А. Ларин снова занялся составлением обновленной Инструкции.

После войны программы снова несколько раз менялись. Сначала планировалось составить 30–35-томный Древнерусский словарь с верхней границей в середине XVIII в., но в 1947 г. решено было сократить словарь до 12-ти выпусков. Первый том этого типа словаря, отредактированный Б. А. Лариным, даже был утвержден к печати в 1949 г. Однако затем последовало решение о сокращении словаря до семи томов. Затем верхнюю границу словаря решено было ограничить 1700 г. Руководителем работ по созданию Древнерусского словаря стал С. Г. Бархударов. Каждый раз, в зависимости от смены концепции и состава редакционной коллегии, первый том переделывался, одновременно велись работы по составлению второго и третьего томов.

Драматическим моментом для создателей картотеки и составителей первых вариантов словаря стало решение академического руководства о перевозке картотеки Древнерусского словаря (Картотека ДРС, сокращенно – КДРС), которая насчитывала к тому времени примерно 1200 тысяч карточек, из Ленинграда в Москву. Осенью 1952 г. Картотека ДРС и материалы по второму и третьему томам словаря были переправлены в Москву. В настоящий момент КДРС хранится в Институте русского языка им. В.В. Виноградова РАН. Известны московские опыты составления *Старорусского словаря XV–XVII вв.*, сначала двухтомного *Малого древнерусского словаря XI–XVII вв.*, затем четырехтомного. Под руководством С. Г. Бархударова создавался новый вариант *Инструкции*, в работе над которым принимали участие А. Н. Добромыслова (Шаламова), О. В. Малкова, Г. П. Смолицкая, Э. Г. Шимчук. Наконец, в 1970 г. стало понятно, что по объему и по информативности подготовленные к печати материалы не соответствуют названию „Малый“, так что будущий словарь получил свое нынешнее название.

Работа по пополнению Картотеки ДРС продолжалась. В настоящий момент Картотека содержит около двух миллионов карточек-цитат. Об итогах ее создания и о создателях написано фундаментальное исследование Л. Ю. Астахиной „История Картотеки Словаря русского языка XI–XVII вв. Авторский состав и источники“ (АСТАХИНА 2001а; 2001б).²

Начало издания „Словаря русского языка XI–XVII вв.“ „Внешняя критика“

Результатом многократной смены решений об объеме будущего словаря, влекущих за собой изменение концепции, в основу издания положили один из самых доступных способов описания лексики и оформления словарной статьи, что подразумевало: упрощение графики и представление заголовочного слова с ориентацией на графический вариант конца описываемого периода („перспективная форма“), минимальный иллюстративный материал (первоначально – две цитаты на значение: наиболее ранняя и наиболее поздняя), отказ от включения в Словарь так называемых „искусственных слов“ (например, сложных слов, представляющих собой словообразовательные кальки в переводных сочинениях) и др. О решении создать научно-популярный словарь свидетельствует второй параграф раздела „О построении Словаря русского языка XI–XVII вв.“: „Словарь русского языка XI–XVII вв. задуман как общедоступное справочное пособие при чтении памятников русской письменности XI–XVII вв.“ (*СлРЯ XI–XVII вв.*, 1: 5). Обоснованием для такого решения было стремление составителей как можно быстрее создать первый исторический словарь русского языка указанной эпохи.

Благодаря тому, что словарные статьи до начала издания были в основном подготовлены к печати, начало издания оказалось стремительным. Первый и второй выпуски *СлРЯ XI–XVII вв.* появились в 1975 году. Далее, начиная с третьего выпуска по десятый, *Словарь* выходил каждый год, но уже иногда с некоторыми перебоями (как это случилось с 11-ым выпуском). Тенденция к нарушению первоначальной периодичности со временем становилась все более очевидной, в основном, в связи с нарастающим объемом лексики и усложнением задач, решаемых при подготовке материала к печати. Главным редактором первых выпусков был С. Г. Бархударов, редактором, „мотором“ издания, – Г. А. Богатова.³ Основной „костяк“ начального этапа создания *Словаря* составляли авторы: Н. Б. Бахилина, Г. А. Богатова, О. В. Малкова, Е. Н. Прокопович, Г. Я. Ро-

² После появления этого труда известный питерский лингвист сказал: «Только эта книга примирила нас с Москвой».

³ Г. А. Богатова любила повторять, что «Словарь должен быть завершен силами одного поколения», но время показало, что осуществить это намерение невозможно.

манова, О. И. Смирнова, Г. П. Смолицкая, А. Н. Шаламова, Э. Г. Шимчук, Е. М. Сморгунова. Потом в *Словарь* пришли и другие сотрудники: Л. Ю. Астахина, В. Я. Дерягин, С. П. Мордовина, Л. Н. Смольникова, еще позже – так называемая «молодежь». Главные редакторы *СлРЯ XI–XVII вв.*: С. Г. Бархударов (1–7 вып.), Ф. П. Филин (7–10 вып.), Д. Н. Шмелев (11–14 вып.), Г. А. Богатова (15–26 вып.), В. Б. Крысько (27–29 вып.), Р. Н. Кривко (30, 31 вып.).

Публикация *Словаря* вызвала бурную научную реакцию – буквально „посыпались“ рецензии. Их полный список (до 1987 г.), опубликован в приложении к 13-ому выпуску *СлРЯ XI–XVII вв.* (1987). Тогда насчитывалось 26 рецензий и статей. Затем этот список стал пополняться медленнее.

Уже сразу после появления первых двух выпусков немецкий профессор Р. Эккерт (ECKERТ 1975а; 1975б) в целом доброжелательно отозвался о новом издании. Достаточно положительной была также реакция коллег из славянских стран. Немецкие ученые давали достаточно сдержанные оценки *Словаря* (KEIPERT 1977: 193; 1987: 231–232). Э. Вайер, указав на некоторые ошибки и неполноту описания древнейшего материала, касающуюся ранних фиксаций, высказал пожелание, чтобы в дальнейшем недостатки были устранены. Большим достоинством *Словаря* он посчитал включение в него многочисленных русских лексем XVI–XVII вв., что явилось, по его словам, ценным дополнением к „Материалам“ Срезневского (WEIER 1978–1979: 239).

В своей рецензии на первый выпуск А. В. Исаченко указал на „слабые места“ *Словаря*: упрощение графики, „модернизация зрительного облика“ слова, невнимание к первой фиксации слова и раннему иллюстративному цитатному материалу, лексические пропуски, отсутствие ряда важных, по мнению рецензента, источников, этимологических справок, датировок летописных списков и др. (ИСАЧЕНКО 1976). Ученый сформулировал задачи, стоящие при создании словаря такого масштаба, и требования, которым должны соответствовать его авторы: „Так как в словаре использованы тексты не только (древне)русского, но и ряда других языков, требования к лингвистической подготовленности авторов, или «составителей», словаря, очень высокие: надо досконально разбираться в грамматике (в частности, в синтаксисе) старославянского (а, следовательно, греческого и латинского) языка, надо владеть украинским и белорусским, польским, сербским, болгарским, немецким, голландским, английским, французским, итальянским, испанским, татарским, турецким, финским и др. К сожалению, лексикографическая практика последних 40 лет в области исторических словарей показала некоторые серьезные недостатки в степени филологической и лингвистической подготовки ряда авторов“ (ИСАЧЕНКО 1976: 67).

Эти слова в какой-то степени стали творческим импульсом в дальнейшей работе по созданию *СлРЯ XI–XVII вв.*

Совсем другая реакция, весьма строгая, последовала со стороны американских коллег. Самой острой была рецензия Э. Кинана. Его неудовлетворенность, не допускающая, по словам автора, конструктивного подхода, касалась недочетов, отчасти известных ему по уже опубликованным рецензиям. Более всего ему казалось неприемлемым само именование „Словарь **русского языка XI–XVII вв.**“, поскольку, по мнению автора рецензии, таким образом в названии и содержании Словаря происходит „узурпация украинской и белорусской лексики“, хотя рецензент сам указал на сложность восточнославянской языковой ситуации: „Common problems of this type are particularly troublesome in pre-modern East Slavic territory, where several closely-related but distinct languages, usually poorly normalized, were utilized simultaneously but for different purposes by compatriots, contemporaries, and even by a single writer“ – „Общие проблемы такого рода [т.е. речь идет об установлении принадлежности к определенному восточнославянскому языку. – М. Ч.] особенно трудны на древней восточнославянской территории, где несколько близкородственных, но различающихся языков, обычно недостаточно нормализованных, использовались одновременно, но для разных целей соотечественниками, современниками и даже одним писателем...“ (KEENAN 1978: 7). И признает правомерность выбора источников *Словаря*: „It is clear, in view of the closeness and interactivity of the various languages of Rus’, that the editors SR1a *have made a correct choice* [выделено нами. – М. Ч.] in deciding to be inclusive in their choice of materials from which to build their basic stock of entries“ – „Совершенно очевидно, что, основываясь на близости и взаимодействии различных языков России, создатели Словаря *были правы* [выделено нами. – М. Ч.] в выборе круга источников, на которых базируется словник...“ Однако, нужно было, по его мнению, более четко оговорить „разнообразную природу представленного материала“ (KEENAN 1978: 8).

Проблема, к которой привлек внимание Э. Кинан, теперь снята благодаря целевому пересмотру состава источников *СлРЯ XI–XVII вв.* в связи с началом публикации (вскоре после появления первых выпусков *СлРЯ XI–XVII вв.*) исторических словарей украинского (ССУМ XIV–XV ст.; СУМ XVI – перш.пол. XVII ст.) и белорусского языков (ГСБМ).

„Внутренняя критика“. Формирование новой концепции *СлРЯ XI–XVII вв.*

Читателям и критикам *СлРЯ XI–XVII вв.* не известно, насколько серьезной была так называемая „внутренняя критика“, которая постоянно звучала и развивалась внутри коллектива создателей *Словаря*. Несмотря

на удрученность из-за сдержанной и иногда даже низкой оценки их титанического труда,⁴ коллектив творчески воспринял критику, приложив усилия к совершенствованию *Словаря*. Все замечания рецензентов обсуждались на заседаниях коллектива. Особенно позитивную роль сыграли рецензии конструктивного характера, где содержались предложения, касавшиеся совершенствования состава источников и уточнения их датировок (Демьянов 1977; Жолобов 2003: 202–204). По мере роста изменений не только тональность рецензий стала другой, но и их содержание – рецензенты включились в исследовательский процесс, касающийся правильности установления заголовочного слова (в том числе, в результате другого словоделения), определения семантики сложных для понимания или редких лексем, другого цитатного прочтения и др. (Крысько 1994; Страхов 1998). Стали также появляться исследования, где авторы, отталкиваясь от словарных материалов, предлагали свои решения (Добродомов 1983; Козлова 1993; Страхов 2007).

На этом сложном, переломном для истории *Словаря*, этапе Г. А. Богатова в монографии „История слова как объект русской исторической лексикографии“ (Богатова 1984) обратилась к теоретическому рассмотрению описания развития слова в русской исторической лексикологии и лексикографии. Исследование проводилось с привлечением широкого материала диахронической лексикографии русского и славянских языков. Были рассмотрены особенности формирования семантической схемы развития слова, и установлена их типология с учетом этимологического, функционально-исторического и типологического критериев. Описаны вопросы семантической реконструкции на базе корневой группы. Этот труд можно считать осмыслением промежуточного периода развития *СлРЯ XI–XVII вв.* Исследование позволило не только оценить значение создаваемого *Словаря*, но и определить его место в европейской и русской лексикографической традиции словарей „исторического цикла“.

Результатом пересмотра концепции стало появление в 1988 г. „Инструкции для составителей Словаря русского языка XI–XVII вв.“, напечатанной репринтным способом для внутренних нужд составителей (Инструкция 1988), где о кардинальных изменениях сказано следующим образом: „В ходе работы по изданию 1–10 выпусков *СлРЯ XI–XVII вв.* (1975–1983) совершенствовался тип *Словаря*. Составители по возможности учитывали замечания, содержащиеся в многочисленных рецензиях на *Словарь*, появившиеся в отечественной и зарубежной печати. Предлагаемый текст отражает изменения, произошедшие в практике составле-

⁴ Один из рецензентов вообще посоветовал „начать проект заново и с другим названием“.

ния *Словаря*, произошедшие с момента начала его издания“ (Инструкция 1988: 3–4). В Предисловии названы участники этого труда, проводившегося под руководством Г. А. Богатовой: Л. Ю. Астахина, Г. А. Богатова, В. Я. Дерягин, О. В. Малкова, С. П. Мордовина, О. Н. Орданская, М. В. Пржевальская, Г. Я. Романова, О. И. Смирнова, Г. П. Смолицкая, Л. Н. Смольникова, М. И. Чернышева, А. Н. Шаламова. Отражением пересмотра первоначальной концепции стало то, что некоторые словарные статьи из первых выпусков, использованные в *Инструкции* 1988 года, приведены в новой редакции. Можно сказать, что *Инструкция* 1988 г. стала базисом новой концепции *Словаря*, развивавшейся безостановочно вместе с ходом работ по его составлению и изданию, так что в конце концов, по признанию специалистов, *СлРЯ XI–XVII вв.* из научно-популярного лексикона первых выпусков стал фундаментальным академическим словарем.

В силу особенностей состава источников и выборочного характера Картотеки ДРС необходимо было найти способы восполнения древнерусского материала и устранения лексических лакун, в первую очередь, с целью удревнения цитатного материала (поиск ранних фиксаций), а также с целью обнаружения лексем, отсутствующих в КДРС. Этот отдельный, достаточно трудоемкий, вид работы, получивший рабочее название „обновление материала“, проводится по опубликованным и созданным самими сотрудниками *Словаря* словоуказателям к памятникам письменности, а также по электронным указателям и корпусам (соответствующие данные приводятся в Предисловиях *СлРЯ XI–XVII вв.*).

Еще одним важным фактом, способствовавшим переходу на качественно новый уровень лексикографического описания, стало не только возрождение интереса к переводным памятникам (среди которых ведущее место занимают переводы с греческого языка), но и проведение серии исследовательских работ, начиная с подбора иноязычных оригиналов, заканчивая анализом языка переводных текстов. Эта сложная работа начала развиваться после 1978 г. Если говорить в целом, ее активное развитие способствовало созданию особого научного направления в современной отечественном языковедении. Что касается практической словарной работы, этот вид деятельности привел к выработке серии специальных помет (Чернышева 2016), не говоря уже о ныне обязательном требовании включения иноязычной параллели к цитате из переводного произведения. Иноязычный оригинал дает исследователю-лексикографу совершенно новые возможности понимания переводного текста, он становится инструментарием, позволяющим достичь глубины и точности при разработке лексической семантики, и способствует построению оптимальной структуры словарной статьи.

**«Материалы для словаря древнерусского языка»
и *СлРЯ XI–XVII вв.* Создание нового типа Предисловия**

В силу обстоятельств, связанных со сложной историей создания *СлРЯ XI–XVII вв.* и, соответственно, подбором источников для Картотеки ДРС, преимущественно XVI–XVII вв., на этапе издания первых выпусков „Материалы для словаря древнерусского языка“ И. И. Срезневского (СРЕЗНЕВСКИЙ 1893–1912) были одним из главных „поставщиков“ раннего источникового материала.

Хотя „Материалы“ И. И. Срезневского до сих пор не потеряли своей актуальности и остаются настольной книгой составителей *СлРЯ XI–XVII вв.*, однако длительная активная работа с этим трудом со временем привела к осознанию необходимости критического подхода к использованию его богатства (Максимович 2013). И этот факт также стал одним из показателей перехода на новый качественный уровень.

Первоначально сведения из „Материалов“ И. И. Срезневского вводились достаточно произвольно и без какой-либо системы; для сигнализации о введении цитаты из этого труда свидетельствовал знак „звездочки“ (*СлРЯ XI–XVII вв.* 1: 14). В тот период „Материалы“ считались настолько авторитетными, что почерпнутые данные (цитатный материал и дефиниции) не подвергались сомнению и не пересматривались. Об этом свидетельствует отсутствие в Предисловиях первых шести выпусков соответствующей информации.

И только в Предисловии к седьмому выпуску (1980) стало очевидным новое отношение к „Материалам“, когда на смену „потребительскому“ использованию пришло ответственное отношение к цитированию этого труда, основанное на строго научном анализе привлекаемого материала. В соответствии с требованиями научной корректности все принятые решения в Предисловии начали объяснять и обосновывать. Именно с этого времени Предисловие стало средоточием итоговой проверочной работы и местом демонстрации результатов исследования.

Хотя по-прежнему создатели *СлРЯ XI–XVII вв.* стремились максимально полно учитывать лексическое и семантическое богатство „Материалов“, однако привлечение этой информации теперь сопровождалось предварительной проверкой надежности цитатных (рукописных и печатных) иллюстраций разными способами: через сравнение использованных в „Материалах“ цитат с новыми и новейшими публикациями памятников письменности, путем дополнительного анализа цитатного материала и семантической интерпретации с учетом новых научных достижений и др. Все это повлекло за собой значительную переработку словарных статей и коррекцию фактов, представленных в „Материалах“,

и даже – при обнаружении серьезных ошибок или неточностей – отказ от включения соответствующих фактов в *Словарь*.

Как показывают подсчеты, в Предисловиях *СлРЯ XI–XVII вв.* с седьмого по 30-ый выпуски находится более 250 аналитических объяснений правки лексикографических данных из „Материалов“ И. И. Срезневского, при этом часть решений, принятых в ходе подготовки очередного выпуска, в Предисловиях никак не оговаривается, поскольку результаты вписаны в *Словарь*.

Вслед за этим столь же внимательно стали относиться к цитированию изданных и рукописных произведений. Все эти сведения – обнаруженные ошибки, неверное прочтение, опечатки и др. – также находят отражение в Предисловиях.

Одновременно с подготовкой издания *СлРЯ XI–XVII вв.* стала проводиться серьезная работа по расширению источниковой базы *Словаря*, введению новых изданий и рукописных материалов, сопровождающаяся перепроверкой состава источников и уточнением датировок. Вся информация такого рода также находится в Предисловиях. Сейчас (к моменту завершения 31-го выпуска) объем источников *Словаря* насчитывает более четырех тысяч именованных.

Формирование нового типа Предисловия привело к необходимости включения в него аналитической части, связанной с теми лингвистическими задачами, которые решали авторы в ходе лексикографического описания. Предполагающий лапидарное изложение жанр Предисловия не позволяет подробно излагать те серьезные разработки, которые проводятся в ходе подготовки очередных выпусков *Словаря*, они не известны читателю и „остаются за строкой“. Наблюдения, отражающие работу А. Н. Шаламовой над двумя авторскими выпусками *СлРЯ XI–XVII вв.* – 11-ым (с начальной приставкой *не-*) и 21-ым (с начальной приставкой *раз-*), – только отчасти отражены в соответствующих Предисловиях, тем не менее результаты ее большого и напряженного труда, по словам академика О. Н. Трубачева, открывающего „новые пути и новые уровни“ (Трубачев 1995),⁵ были оценены присуждением ей степени доктора филологических наук по научному докладу „Словарь русского языка XI–XVII вв.: проблемы и результаты (на материале двух авторских томов)“ (Шаламова 1996). Уникальный случай в отечественной практике! Еще один пример аналитического рассмотрения, посвященный лексикографической разработке лексем с образованием *пол-* (*полу-*), находится в Предисловии 16-го вып. (1990); он осуществлен редактором выпуска – Г. Я. Романовой (*СлРЯ XI–XVII вв.* 16: 4–6).

⁵ Цитируется недавно обнаруженный неопубликованный отзыв О. Н. Трубачева о научном докладе А. Н. Шаламовой, помеченный датой 8 декабря 1995 г.

Справочный выпуск

Опубликованный в 2001 году „Справочный выпуск“ является результатом накопленной за четверть века информации, свидетельством огромного труда, сопутствующего собственно лексикографической деятельности. Кроме того он стал необходимым справочником как для самих создателей *СлРЯ XI–XVII вв.*, так и для его читателей. В „Справочном выпуске“ три части. Первая часть написана Л. Ю. Астахиной – „*История Картотеки Словаря русского языка XI–XVII вв. Авторский состав (библиографический словарь)*“. В ней находится история формирования КДРС и сведения о ее создателях, а также предыстория создания *Словаря* (АСТАХИНА 2001).

Вторая часть – „Указатель источников рукописной Древнерусской картотеки (Картотеки ДРС) и Словаря русского языка XI–XVII вв.“. (РОМАНОВА и др. 2001) отражает расширение и совершенствование источниковой базы *СлРЯ XI–XVII вв.*, которые происходили вместе с его развитием. Этот процесс – постоянный в силу начальной установки на принципиальную открытость *Словаря*, что подразумевает постоянное пополнение его источников за счет вводимых в научный оборот новых изданных и рукописных источников. Их подборки публиковались, начиная с 5-го выпуска. Таким образом, к началу нового века назрела необходимость собрать все сведения источниковедческого характера воедино. Ценность представленных в новом „Указателе источников“ сведений определяется, помимо прикладных целей, тем, что впервые в столь полном виде продемонстрирован объем древне- и старорусского письменного наследия. Кроме того, в нем впервые были даны сведения об иноязычных оригиналах, что стало возможным благодаря многолетней работе автора этой статьи и других коллег по их подбору. Забегая вперед, нужно сказать, что этот вид деятельности продолжается и по сей день; результаты опубликованы в 30-ом выпуске в разделе „Дополнения и уточнения к списку иноязычных оригиналов переводных произведений“ (*СлРЯ XI–XVII вв.* 30: 10–18), а также в подготовленном к изданию 31-ом выпуске *Словаря*.

Третья часть „Словник (обратный) Словаря русского языка XI–XVII вв. (вып. 1–25)“ (ФИЛИППОВИЧ и др. 2001) был создан на основе прямого словника по 25-ти опубликованным к тому времени выпускам *Словаря*. В момент подготовки к печати „Справочного выпуска“ из-за превышения допустимого объема публикации, к сожалению, пришлось отказаться от издания совершенно готового к изданию прямого словника⁶, причем и в нем, и в изданном „Обратном словнике“ нашла отражение некоторая

⁶ В рецензии О. С. Мжельской и С. Св. Волкова выражено сожаление по этому поводу (МЖЕЛЬСКАЯ, Волков 2002: 19).

корректировка изданных материалов *Словаря*, которая касалась исправления опечаток и устранения из словников лексем, признанных ошибочными (Филиппович и др. 2001: 393–394).

„Справочный выпуск“ вызвал большой интерес и получил высокую оценку научного сообщества, о чем свидетельствует ряд рецензий (Жолобов 2003; Мжельская, Волков 2002; Лутовинова 2002). И. С. Лутовинова отметила его особую значимость: „Весь Справочный том – замечательный труд, важный и для истории лексикографии, и для исторической лексикологии, и для филологии в целом, а также для всей русской науки“ (Лутовинова 2002: 20).

Лексикографическое описание семантики

Все же главным показателем современного *СлРЯ XI–XVII вв.*, конечно, стало достижение уровня подлинно академического лексикографического описания, являющегося результатом глубокой проработки лексического материала, которое пришло на смену практиковавшей в начале издания краткой словарной статьи с двумя цитатами (ранней и поздней) на значение. Теме лексикографического описания в историческом словаре, безусловно, должно быть посвящено специальное исследование. Приведем только один пример. Семантику глагола *творити* (автор Е. И. Державина) определяют 19 значений и 9 оттенков значений, подтвержденных значительным числом иллюстративного материала, – это больше 130 цитат с дополнительной внутрицитатной информацией (*СлРЯ XI–XVII вв.* 29: 253–258). Исследование семантики этого глагола продолжалось и после публикации словарной статьи (Чернышева 2019б).

„Задачки Срезневского“

Было интересно проследить, каких успехов достигли создатели *СлРЯ XI–XVII вв.*, сталкиваясь с лексемами, помеченными знаком вопроса в „Материалах“ И. И. Срезневского, который свидетельствует о неуверенности в установлении исходной формы, сомнении в верности значения или о его незнании. Мы назвали эти случаи „задачками Срезневского“.

Кстати, такого рода казусы открывают широкое поле для интерпретации: исследование может быть многократным и/или дискуссионным в силу разного понимания (примером подобного рода рассмотрения на примере Словаря В. И. Даля может служить работа В. В. Шаповала – Шаповал 2009).

С этой точки зрения по материалам 29 выпуска *СлРЯ XI–XVII вв.* (2011) было проведено специальное исследование.⁷ Результаты решения „задачек Срезневского“ таковы: 17 случаев имеют ответ; в пяти случаях – было сформулировано предположение, хотя остался знак вопроса, свидетельствующий о неполной уверенности; два случая описаны в Предисловии к 29 выпуску *СлРЯ XI–XVII вв.*; три „задачки“ остались без ответа – подробное рассмотрение всех случаев см.: (Чернышева 2019а).

Далее показаны достижения по решению „задачек Срезневского“ в 30-ом выпуске *СлРЯ XI–XVII вв.* (2015).⁸

Сначала приводятся лексемы со знаком вопроса, находящиеся в третьем томе „Материалов“ (без указания на источник), справа – решение „задачки“ в 30-ом вып. *СлРЯ XI–XVII вв.* с указанием на соответствующую цитату из этого произведения; сокращенные названия источников – см.: (Романова и др. 2001).

Кол. 977: **ТОМИТЕЛЬСТВО** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 22 **ТОМИТЕЛЬСТВО**, с. 1. *То же, что томительство...* (Ж.Ник.) Мин.чет.апр., 53. XVI в. См. выше: **ТОМИТЕЛЬСТВИЕ**, с. *Жестокая власть, тирания.* – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 978: **ТОМИТИСА** (предпоследняя рубрика) – отягощать себя (?) – ср. 30:24 **ТОМИТИСЯ**. 1. ... || *Быть под властью (чувства), быть одержимым (страстью)...* (Ио.Злат.) Паис.сб., 132 об. XIV–XV вв. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 978: **ТОМЛЕНИЕ** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 26 **ТОМЛЕНИЕ**, с. ...7. *Передача греч. ἀμυντήριος ‘предназначенный для защиты’.* И бывает от Бѣ даное намъ томление оружие сътяжавъшюму зълѣ пагубу (ἀμυντήριον ὄπλον). (Гр.Нис.Лит. 1) Ефр.корм., 617. XII в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 979: **ТОНОСЪ** – ? – ср. 30: 34 **ТОНОСЪ**, м. *В греческой орфографии – ударение, акцент (ср. греч. τόνος)...* (Феод.Студ.) Бусл.Христ., 389. 1285–1291 гг. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 979: **ТОПЕНИЕ** – ? – ср. 30: 37 **ТОПЕНИЕ** см. **топление**²...; 30: 41 **ТОПЛЕНИЕ**,² с. *Действие по глаг. топити*³ (в знач. 1). ... (Ж.Акак.) ВМЧ, Апр. 8–21, 498. XVI в. [то же – Мин.чет.апр., 272

⁷ Редакторы анализируемых отрезков 29-го выпуска *СлРЯ XI–XVII вв.* на отрезках: *супря – тѣсный* – М. И. Чернышева, *тесовикъ – тольмиже* – К. А. Максимович при участии Р. Н. Кривко. Главный редактор 29 выпуска – В. Б. Крысько.

⁸ Большинство трудных случаев, сопровождающихся знаком вопроса в „Материалах“ И. И. Срезневского, относятся к лексике переводных произведений, редактирование этой части 30-го выпуска *СлРЯ XI–XVII вв.* осуществлялось автором данной статьи. Главный редактор 30-го выпуска – Р. Н. Кривко.

об. XVI в.]; 30: 39 **ТОПИТИ**.³ 1. *Погружать в воду, заставляя тонуть; губить, силой погружая в воду, пуская ко дну; тж. образно.* – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 982: **ТОРОБЬНЫИ** – ? – ср. 30: 64 **ТОРОБНЫЙ**, *прил. Горобная ловля – способ рыбной ловли, когда рыбу загоняют в сети, вспугивая особым шестом (боталом) (ср. фин. tarroa ‘пугать рыбу’)*. Гр.Новг. и Псков., 230. XV в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 982: **ТОРОЗАТИ (?)**, **ТОРОЖОУ** – терзать (?) – есть только иной материал из других фрагментов «Жития Андрея Юродивого» – ср. 30: 54 **ТОРГАТИ**, **торгаю** и **торжу**. 1. *Дергать; вырывать.* Ж. Андр. Юрод.,¹ 217. XIV в. ~ XII в. Там же, 343. – Вопрос касается установления заголовочной формы и уточнения семантики. Предложена другая заголовочная форма. Что касается установления значения слова в цитате из „Материалов“, решение предложено, о неуверенности свидетельствует знак вопроса.

Кол. 982: **ТОРОЧЬЧНИКЪ** – ? – ср. 30: 66 **ТОРОЧЕЧНИКЪ**, *м. Человек, плетущий тороки (см. тороки)*. Новг.п.кн. I, 9. 1584 г. и др. – Приведены другие цитаты. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 991: **ТРЕТИНА** (предпоследняя рубрика) – ? – ср. 30: 141 **ТРЕТИНА**, *ж. ... 2. Как перевод греч. τριτίσ(σ)ιον (τριτίσσιον) (от лат. tremissis) – название монеты, равной одной трети золотого динария.* Хрон.Г.Амарт., 563. XV в. ~ XI в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1002: **ТРОКВИЦЕ** – кусок ткани, полотенце (?) – ср. 30: 178 **ТРОКВИЦЕ** см. **торквище**; 30: 64 **ТОРКВИЦЕ**, *с. Кусок ткани, полотенно.* Гр.берест., № 384, 358. XII в.; Ж. Андр. Юрод.,¹ 428. XIV в. ~ XII в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1005: **ТРОУБА=ТРЖБА** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 185 **ТРУБА**, *ж. ... 4. Об узком проходе, узкой дороге, зажатой чем-л. по бокам.* Гр.Новг. и Псков., 286. XVI в. и др. примеры. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1005: **ТРОУБЬНИЦА** – ? – ср. 30: 187 цитата дана в другой словарной статье: **ТРУБИЦА**, *ж. ... 4. Небольшой слиток круглого сечения, монетка (?).* И иде [Нееман] и взя в руць свои десят талантъ сребра и ;̄ трубиць [вар. XVI в.: трубницъ; Библ.Остр., 172 об. 1581 г.: златник] злат (ἑξακισχίλιους χρυσοῦς ‘шесть тысяч <сиклей> золота’). (4 Цар. V, 5) Библ.Генн. 1499 г. – Вопрос касается установления семантики. Предложено толкование, знак вопроса свидетельствует о неполной уверенности в его точности. На своем алфавитном месте следовало бы добавить

отсылку: **ТРОУБНИЦА** см. **трубица**. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1005: **ТРОУДИТИСА** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 194 **ТРУДИТИСЯ**...3. ...|| *О деятельности, поступках, совершаемых во имя Бога.* (Рим. XVI, 12) Апост. (Воскр.) I, 220. 1220 г. и др. – Цитата, представленная в „Материалах“, в *Словарь* не включена. Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1009: **ТРОУДЪ=ТРЖДЪ** (предпоследняя рубрика) – грѣхъ (?) – ср. 30: 191 **ТРУДЪ**,¹ м. 1. *Страдание, мучение. ... || Скорбь, печаль; зд. образно.* (1175): *Время живота моего мало и полно труда и злых дѣлъ* [ср. Великий канон Андрея Критского, 4 песнь, 1 тропарь: ὁ χρόνος ὁ τῆς ζωῆς μου ὀλίγος καὶ πλήρης πόνων καὶ πονηρίας], но отпущение ми даруи и сподоби мя, Гїи, недостойнаго, прияти конѣць. Ипат.лет., 588. Ок. 1425 г. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1009: **ТРОУЖАТИ** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 203 **ТРУЖАТИ**. 1. *Мучить, терзать*... Патерик Син., 161. XI в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1009: **ТРОУЖАТИСА** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 205 6. *Тружатся мечту (мечтомъ) – передача греч. φαντασιοκοπέω ‘обманывать, внушать ложные представления’, где -κοπέω смеш. с κοπιῶ ‘трудиться’.* Хрон.Г.Амарт., 67. XIV в. ~ XI в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1012: **ТРОУСКЪ** (?) – землетрясение – вопрос относится к заголовочной форме; в 30 выпуск слово не было включено, обоснование принятого решения находится в Предисловии: „**трускъ** – слово, цитируемое в Срз. III, 1032 по Софийскому временнику (II, 401), не подтвердилось при переводе на современные издания; в Новгородской второй летописи более исправное чтение этого места: в тотъ час пришел трусъ на землю. Новг. II лет., 71. XVI–XVII вв.; Львов.лет. I, 262“ (СлРЯ XI–XVII вв. 30: 6).

Кол. 1012: **ТРЫЖНЕНИЕ** – ? – ср. 30: 210 **ТРЫЖНЕНИЕ** см. **трижнение**; 30: 154 **ТРИЖНЕНИЕ**, **ТРЫЖНЕНИЕ**, с. *Выставление на позор; поругание.* [Молитва Богу] Молю ти ся: избави оного лишеннаго тѣло от поругания смолнаго и сѣры... И се сниде аѣнглъ Гѣнь, яко скоро молния, держа палицу пламяну в руцѣ своей и прогоняше нечѣстыя дѣбы, сущая тамо, и ищезоша, и прѣста от трыжнення тѣло [умершего грешного богача], да не згоритъ смолою сѣрою (τοῦ θριαμβευθῆναι). Ж.Андр. Юрод.,¹ 268. XIV в. ~ XII в. [то же – (Ж.Андр.Юрод.) ВМЧ, Окт. 1–3, 137. XVI в. ~ XII в.]. И тако съ великимъ воплемъ и трижнениемъ предають сего лествца [Гришку Отрепьева] смерти. Пов.Кат.-Ростовского,² 656. XVII в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1018: **ТРЪПАСТЫЦЪ** = **ТРЕПАСТЫЦЪ** (?) – трехъ пядей величиною – ср. 30: 129 **ТРЕПЯСТОКЪ**, *м.* ... 2. *Человек небольшого роста.* ... О трепястехъ [вар. XVI в.: трепясцехъ]. Трепьястыци же суть челоуѣци, сирѣчь трехъ пядей възрастомъ, по земли той, яко медвѣди, таци и жены у нихъ. Хроногр. 1512 г., 210. 1538 г. – Вопрос касается установления заголовочной формы. Решение предложено.

Кол. 1019: **ТРЪАЗЫЧЬНИКЪ** = **ТРЕАЗЫЧЬНИКЪ** – (?) – ср. 30: 147–148 **ТРЕАЗЫЧЬНИКЪ**, *м.* *Тот, кто признает возможность использования для записи переводов Св. Писания и богослужебных текстов только трех алфавитов – латинского, греческого и древнееврейского.* (Пам. и ж. Мефод.) Усп. сб., 193. XII–XIII вв.; (Сл. похв. Кир. и Мефод.) Там же, 204; Ж. Конст. Фил.,¹ 28. XV в. – Вопрос касается установления семантики. В словарной статье использованы другие цитаты. Решение предложено.

Кол. 1020: **ТРЪБИТИ** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 103 **ТРЕБИТИ**.¹ ... 2. *Истреблять...* || *Разорять.* Кто вы повелѣ тробити отчѣство наше? Пов. Мам. побоище, 61. XVI в. ~ XIV–XV вв. – Вопрос касается установления заголовочной формы. Решение предложено.

Кол. 1020: **ТРЪБЬНИКЪ** (последняя рубрика) – жертвоприношение (?) – в 30-ом выпуске цитата не использована, ее можно было бы поместить под невыделенное в *Словаре* третье значение, например, таким образом: **ТРЕБНИКЪ**,¹ *м.* ... 3. *То же, что треба*¹ (в знач. 2); ср. ср. 30: 101 **ТРЕБА**,¹ *ж.* ... 2. *Жертвоприношение; священнодействие (обычно языческое).*

Кол. 1020: **ТРЪСНОУТИ** = **ТРЕСНОУТИ** (предпоследняя рубрика) – ? – ср. 30: 134: **ТРЪСНУТИ**. ... 2. *Ударить...* Сл. о п. Иг., 25. 1800 г. ~ к. XII в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1020: **ТРЪСНОУТИ** = **ТРЕСНОУТИ** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 134 **ТРЪСНУТИ**. 1. *Издать треск или грохот.* ... (О арменах) Ефр. корм. II, 180. XV в. [то же – Корм. Балаш., 490. XVI в.]. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1030: **ТРАСТОНЬИ** (?) – вопрос относится к установлению заголовочной формы; слово не было включено в 30-ый выпуск, обоснование принятого решения находится в Предисловии: „**трястоный** – (Срз. III, 1041: *трястоное болото*) описка или опечатка вм. **трястяный**; сверка невозможна из-за утраты рукописного оригинала Духовной грамоты А. Белеутова 1472 г.“ (СлРЯ XI–XVII вв. 30: 6).

Кол. 1030: **ТРАСКА** – ? – ср. 30: 212 **ТРЯСКА**,¹ *ж.* *То же, что трясея*² (?). ... Арх. Стр. I, 570. 1579 г. Ср выше: **ТРЯСЕЯ**,² *ж.* *Овчина с нестриженной, нечесаной шерстью...* – Вопрос касается установления

семантики. Хотя решение предложено, о неуверенности свидетельствует знак вопроса.

Кол. 1031: **ТОУВОЛЖАНЫИ** – ? – ср. 30: 215 **ТУВОЛЖАНЫЙ**, *прил. Сделанный из таволги (ср. тат. tubuľuу ‘таволга’)*. ... Оруж.Бор. Год., 25. 1589 г. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1034: **ТУЖЕВАНИИЄ** – ? – ср. 30: 220 **ТУЖЕВАНИЕ**, *с. Отчуждение*. ... Мин.ноябрь, 276. 1096 г. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1038: **ТОУРЪ** (вторая рубрика) – ? – ср. 30: 230 **ТУРЪ**,¹ *м. Разновидность дикого быка, тур*. ... (Поуч.Влад.Мон.) Лавр.лет., 251. 1377 г. и др. цитаты – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1038: **ТОУРЪ** (предпоследняя рубрика) – осадное передвижное укрѣпление (?) – ср. 30: 231 **ТУРЪ**³ см. **туры**; 30: 232 **ТУРЫ**, *мн., ТУРЪ, м. 1. Осадное передвижное сооружение*. ... Ник.лет. X, 108. XVI в. и др. цитаты. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1038: **ТОУРЪ** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 232 **ТУРЫ**, *мн., ТУРЪ, м.* ... 4. *Игра в городки (?)*. ... Поуч.Ильи, 298. XV в. ~ XII в. – Вопрос касается установления семантики. Хотя решение предложено, о неуверенности свидетельствует знак вопроса.

Кол. 1039: **ТОУСКЪ** – ? – ср. 30: 233 **ТУСКЪ**, *м.* ... *Передача греч. ὕλη ‘тема, предмет описания’, воспринятого в знач. ‘муť, гуца’*. Изб. Св. 1073 г.², 600. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1039: **ТОУТИЧЬ** – ? – лексема не была включена в СлРЯ XI–XVII вв., объяснение принятого решения находится в Предисловии: „**тутичь** из Вкладной грамоты XIV в. Михаила Константиновича Пинского (Срз. III, 1039); в изд. ошибочное словоделение: следует читать **от утичь**“ (СлРЯ XI–XVII вв. 30: 5).

Кол. 1039: **ТОУТОУРГАНЪ** – ? – ср. 30: 235 **ТУТУРГАНЪ**, *м. Рис (ср. монг. tuturġa, др.-тюрк. tuturqan)*. ... Х.Афан.Никит., 14. XV–XVI вв. ~ 1472 г. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1041: **ТОУЧА** (последняя рубрика) – ? – ср. 30: 235 **ТУЧА**, *ж.* ... 3. *Дождь; тж. образно*. ... Сл.Дан.Зат., 11. XVII в. ~ XII в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1102: **ТАЖАТИ** – ? – ср. 30: 279–280 **ТЯЖАТИ**. ... 4. Под кого, что (при передаче греч. ὑπό с вин.п.). *Быть в подчинении (передача греч. τελέω в знач. ‘служить, быть в чьей-л. власти’; см. PGL, s. v.)*. Не въ лѣто раждаеть Бѣ [о Боге-Отце, рождающем Бога-Слово вне времени],

иже лѣта вышьнее естъство имы и сущъство, а члѣкъ явѣ якоже супротивъ раждаеть, подь рождъство тяжа, и тьлю и истокъ [‘будучи во власти рождения, человек явно, словно бы наоборот, рождает и тление, и истечение’] (ὁ δὲ ἄνθρωπος, δῆλον ὡς ἐναντίως γεννᾷ, ὑπὸ γένεσιν τελῶν καὶ φθοράν, καὶ ρεῦσιν ‘а человек явно рождает как бы в противоположном направлении, при рождении производя и истление, и истечение’). Ио.екз. Бог.,¹ I, 120. XII–XIII вв. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1103: **ТАЖЬБА** (последняя рубрика) – борьба (?) – ср. 30: 280 **ТЯЖБА**, ж. ... 3. *Борьба*. Какое ли можетъ быти без вреда, еже вещьми съложено есть и паки въ ты расходяться? Сълогъ бо въчало тяжбѣ, тяжьба же расходу (ἀρχὴ μάχης, μάχη δὲ διαστάσεως). Ио.екз.Бог.,¹ I, 62. XII–XIII вв. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1104: **ТАЖЬКЫИ** (последняя рубрика) – (?) – ср. 30: 285–286 **ТЯЖКИЙ**, прил. 1. *Значительный по весу, тяжелый*. ... – В знач. сущ. **Тяжкий**, м., **Тяжкое**, с., **Тяжкая**, с., мн. *То, что тяжело*. ... || *О тяжелых и больших колоколах с низким звучанием*. ... Звонити въ тяжкая – звонитъ в большие колокола. ... Львов.лет. I, 266. XVI в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1104: **ТАЖЬКЫИ** (последняя рубрика) – (?) – здесь без толкования помещена цитата при сочетании гласъ тажькыи – ср. 30: 290 **ТЯЖКИЙ**, прил. 1. ... ◊ Тяжкий гласъ – обозначение третьего плагального (седьмого) гласа. Гласъ тажькъ (ἦχος βαρύς). Стихирарь⁵, 61. XII в. – Вопрос касается установления семантики. Решение предложено.

Кол. 1106: **ТАТИВА** (последняя рубрика) – (?) – ср. 30, 300 **ТЯТИВ-** см. **тетив-**; в 29 выпуске *СлРЯ XI–XVII вв.* цитата из „Хроники“⁶ Георгия Амартола не была использована.

Кол. 1106: **ТАЧИ** (?) – вопрос относится к заголовочной форме; лексема не была включена, обоснование принятого решения находится в Предисловии: „**тячи** – описка вм. **печеться** или **печаль** (Срз. III, 1106, со знаком вопроса): всю убо печаль нашу возверземъ на Бгѣ, яко Тому тячетъ о насъ (1 Петр. V, 7: ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν). Мин.чет.апр., 39. XVI в.; ср. в исправных версиях: всю печаль нашу възвръзѣмъ на Бѣ, яко Тому есть печаль о насъ. Панд.Ант.,¹ 125–126. XI в.; всяку печаль въвьргъше на нь, яко Тъ печеться вами. (1 Петр. V, 7) Апост.Христ., 87. XII в. [то же – Чуд.Нов.зав., 85 об. XIV в.]“ (СлРЯ XI–XVII вв. 30: 7).

Кол. 1106: **ТАЩА** – (?) – вопрос касается установления семантики, лексема не была включена, обоснование принятого решения находится в Предисловии: „**тяща** (Срз. III, 1106, со знаком вопроса) в цитате из (Суд. V, 19) Библ.Генн. 1499 г.: от тящю ребра, – возм., описка вм. *вящего*

сребра; ср. Библия. Остр., л. 111 об. 1581 г.: от множества серебра (πλεονεξίαν ἀργυρίου)“ (СлРЯ XI–XVII вв. 30: 7).

Кол. 1120: **ОУБЪДИТИ** – (?) – вопрос касается установления семантики, цитата не была включена в 30-ый выпуск.

Итак, рассмотрено 43 „задачи Срезневского“, из них: в 30-ти случаях вопросы, касающиеся установления семантики, решены; в четырех случаях решение по установлению значения предложено, но о некоторой неуверенности свидетельствует знак вопроса; в пяти случаях вопрос касается установления заголовочной формы, при этом в двух случаях предложена заголовочная форма, а решение трех „задачек“ находится в Предисловии к 30-ому выпуску; в остальных случаях либо цитата не была включена в выпуск, либо лексема оставлена за пределами *Словаря*, и объяснение принятого решения находится в Предисловии.

Подводя предварительные итоги анализа „задачек Срезневского“ по двум выпускам (29 и 30) *СлРЯ XI–XVII вв.*, можно сказать, что большая часть вопросов в „Материалах“ Срезневского относится к установлению семантики лексем из переводных памятников письменности и лексике иноязычного происхождения (например, из восточных языков – в 29 вып.: *табинь, тикень, титямь*, в 30 вып.: *туволжанный, тутургань*); следующая группа вопросов касается неуверенности в правильности установления заголовочной формы – решение приходит после проверки материала по новейшим публикациям памятников письменности и благодаря обращению к рукописным источникам; результаты критической проверки, как правило, находят объяснение в Предисловиях *СлРЯ XI–XVII вв.*

СлРЯ XI–XVII вв. в новом веке.

Дополнения и исправления. Новые тенденции

Достижения 80-ых и 90-ых годов XX-го века продолжали развиваться и в новом столетии: расширение источниковой базы *Словаря*, включение новых критических изданий, проведение аналитической проверки изданных и рукописных материалов, углубление семантической разработки, учет новейших достижений в палео- и медиославистике и близких по тематике научных достижений и мн.др. Стали активно привлекать также электронные базы и корпуса, электронные словоуказатели, сайты, на которых представлены рукописные собрания и мн.др.

Качественные изменения побудили к необходимости пересмотра опубликованного материала первых выпусков с целью исправления неточностей и ошибок. Кроме того, благодаря введению в научный оборот большого числа новых источников обнаружилось значительные пласты неописанных лексем. Особенно это касается церковнославянских па-

мятников (Крысько 2007а: 51; 2007б: 114), среди которых значительное место занимают гимнографические произведения (служебные минеи), обращение к которым показало, что лексика этих произведений отсутствует не только в *СлРЯ XI–XVII вв.*, но и во всех славянских исторических словарях; анализ 130 лексем – см. в исследовании: (Кривко 2005).

Дополнения и исправления к первому выпуску *СлРЯ XI–XVII вв.* были опубликованы сначала в Приложении к 27-ому выпуску Словаря (*СлРЯ XI–XVII вв.* 27: 219–275), а затем в отдельной тетради, где материал дополнен еще 25-ью позициями; в общей сложности представлено 770 новых словарных статей (Чернышева 2006). Научное сообщество приветствовало появление „Дополнений и исправлений“ – см. рецензию на эту работу (Жолобов 2008); был отмечен также конструктивный характер Предисловия к „Дополнениям“ (Ескерт 2008: 136).

В дальнейшем тип дополнений был изменен. В Приложении к 28-ому выпуску (2008) помещены исправления ко второму выпуску *Словаря*, составленные В. Б. Крысько с учетом поправок, внесенных К. А. Максимовичем (*СлРЯ XI–XVII вв.* 28: 290–302); в Приложении к 29-ому выпуску (2011) находится дополнительный материал по букве „С“, составленный В. Б. Крысько и М. А. Малыгиной (*СлРЯ XI–XVII вв.* 29: 423–469); в 30-ом выпуске представлены дополнения и исправления по буквам „С“ и „Г“ (*СлРЯ XI–XVII вв.* 30: 316–318); в подготовленном к печати 31-ом выпуске (2019) также находится дополнительный лексический материал на те же буквы.

В первом десятилетии нового века стали усиливаться некоторые явления, особенно заметные в нескольких последних выпусках *Словаря*. Сравнительный анализ типологии сведений не строго лексикографического характера в палео-, медиославянской и русской исторической лексикографии позволил сделать вывод о нарастании тенденции к комментированию и введению дополнительной информации разного рода. Этот показатель сближает *СлРЯ XI–XVII вв.* с пражским „Старославянским словарем“ (SJS).

Комментирование и дополнительная (иногда достаточно объемная) информация лингвистического и историко-культурного характера может входить в толковую часть словарной статьи, но теперь она иногда переступает ее границы. Стал активно развиваться лексикографический прием, который можно назвать „внутри- и прицитатным комментированием“. Это явление использовалось и прежде, например, для указания вариантных чтений и в других случаях, но спорадически и в гораздо более скромных размерах. „Внутри- и прицитатное комментирование“ последнего времени стало множественным явлением. Оно применяется для объяснения ошибочных и неясных форм или слов в цитате, для восстановления исправного чтения, в случае необходимости – путем

введения конъектуры, реконструкции грамматической формы, а также для уточнения контекста, указания на библейскую цитату, для сравнения с другим сочинением и др. Этим целям служат лапидарные пометы, помещаемые, чаще всего, в квадратных скобках: „в рукоп. ошиб.“ (т.е.: „в рукописи ошибочно“) или „в изд. ошиб.“, „в изд. ошибочно“ (т.е.: „в издании ошибочно“), „вм.“ („вместо“), „передача греч.“ (т.е. „передача греческого слова“ – с целью краткого объяснения ошибочного или неточного перевода лексемы греческого оригинала).

Помимо такого рода лапидарных помет для пояснения смысла иллюстративного материала теперь используются также разные способы пространного комментирования: рассмотрение сложных синтаксических конструкций, перевод отдельных слов и целых пассажей на современный русский язык, обсуждение отступлений от иноязычного оригинала, переводческих ошибок и др. – подробнее: (Чернышева 2018).

Сказанное можно проиллюстрировать материалом из 30-го выпуска (словарная статья *тяскодругии*⁹). В греческом оригинале находится этимология разбираемого слова; без дополнительной внутрицитатной информации переводной текст понять достаточно сложно:

ТЯСКОДРУГИИ, *мн.* *Представители одной из раннехристианских сект.* Тяскодругии глѣются языкѣмъ галатѣскимъ, имѣже „тяскось“ [τασκός] отъ нихъ «коль» [вм.: коль – ὁ πάσσαλος ‘колышек’] съказається, „друрьгъ“ [δροῦργος; слав. к возм.: дроῦργος?] же „ноздрь“; естъ же имѣ обычаи таковь... вѣлагають пѣръсть десныя руки въ ноздрѣ и тако моляться; тѣмъ убо образѣмъ глѣются галатѣскы тяскодругии, еже сказається колавѣртѣние (τασκοδροῦγοι... τασκοδροῦγοι, вар.: таскодрουρῶοι... таскодрουρῶοι). (Тимоф. О прин. ерет.) Ефр. корм., 708. XII в. [ср. (Епиф. Кипр. О ерес.) Ефр. корм., 661. XII в. (СлРЯ XI–XVII вв. 30: 299).

Еще один пример взят из 31-го выпуска *Словаря* (словарная статья *узилище*), здесь в цитату включен пространный перевод сложного для понимания минейного текста XI века на современный русский язык; это вызвано тем, что в переводе нарушено определяющее смысл синтаксическое управление греческого глагола ἀνταλλάττομαι τι (acc.) τινός (gen.) ‘поменять (что на что)’ – здесь: ‘превратить что во что’:

УЗИЛИЩЕ, ЮЗИЛИЩЕ, *с.* *Тюрьма, место заключения; узилище; темница...* Чъртогъ паче естъства жениховъ самовольною измѣнила еси любввию, славная пѣрвомѣнца Фекла, зълѣдѣяныхъ жити въ (у)зилищи [вар. XII–XIII вв.: узилищи] (θαλάμων ὑπερφυῶς τῶν νυμφικῶν, ἀθαίρετῶ ἀντηλλάξατο πόθῳ ἢ εὐκλείῃ καὶ πρωτόαθλος Θέκλα, τὸ τῶν κακούργων οἰκεῖν δεσμωτήριον „сверхъестественным образом жизнь в темнице зло-

⁹ В СлРЯ XI–XVII вв. сохраняется упрощенная графика написания, используемая с начала издания.

деев славная первоученица Фекла добровольным желанием превратила в брачные чертоги“). Мин.сент., 0191. Ок. 1095 г.¹⁰

***СлРЯ XI–XVII вв.* в контексте современной русской исторической лексикографии**

„Словарь русского языка XI–XVII вв.“ с самого начала своего издания развивался в тесной связи с другими историческими словарями русского языка и этимологическими словарями славянских языков. Время 70-х и 80-х годов XX-го века было эпохой расцвета этих жанров.

К *СлРЯ XI–XVII вв.* по составу ранних источников наиболее близок „Словарь древнерусского языка (XI–XIV вв.)“ (СДРЯ). Однако эти словари с самого начала отличались своей концепцией. Идея создания *СДРЯ* принадлежит Р. И. Аванесову. Ее определяет тщательный отбор источников, как сказано, „расписывались только такие источники, которые с достаточным основанием могут быть приурочены к Древней Руси указанного периода“ (СДРЯ. Пробный выпуск: 4), т.е. если памятник возник не на древнерусской территории, то он не мог быть включен в состав источников *СДРЯ*, даже если он сохранился только в древнерусском списке указанного периода. Несмотря на очевидную разницу концепций и подходов к выбору источников, а также способов их расписывания, когда источниковой „всеядности“ *СлРЯ XI–XVII вв.* с его выборочной Картотекой противопоставлена строгость выбора источников и абсолютная полнота Картотеки *СДРЯ*, тем не менее очевидно их взаимовлияние; в свое время говорилось даже об их интеграции (Крысько 2007: 113).

Со стороны верхних хронологических границ *СлРЯ XI–XVII вв.* близок к „Словарю обиходного русского языка Московской Руси XVI–XVII веков“ (СОРЯ XVI–XVII вв.), поскольку оба словаря генетически восходят к разработкам, которые велись по руководством Б. А. Ларина. Словари имеют ряд одинаковых источников, но отличаются полнотой расписки и другими особенностями (Генералова 2015).

Кроме того, поскольку первоначальная концепция гипотетического Древнерусского словаря предполагала в качестве верхней границы середину XVIII в., то в Картотеке ДРС находится достаточное число карточек с цитатами XVIII в., которые, будучи фоновым материалом, учитываются при составлении *СлРЯ XI–XVII вв.*, и даже, в виде исключения, в *Словаре* можно обнаружить материал XVIII в., который необходим, например, для воссоздания словообразовательного гнезда. Это роднит *СлРЯ XI–XVII вв.* со „Словарем русского языка XVIII века“ (СлРЯ XVIII в.; Биржакова и др. 2013: 516–520).

¹⁰ Материал приведен из корректурной версии 31-го выпуска.

Цитированная литература

- АСТАХИНА, Людмила Юрьевна. „История Картотеки Словаря русского языка XI–XVII вв. Авторский состав (библиографический словарь)“. В: *Словарь русского языка XI–XVII вв. справочный выпуск*. Москва: Наука, 2001: стр. 7–265.
- [ASTAXINA, Liudmila Ūr'evna. „Istoriia Kartoteki Slovaria russkogo iazyka XI–XVII vv. Avtorskii sostav (biobibliograficheskiĭ slovar')“. V: *Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. Spravochnyiĭ vyпуск*. Moskva: Nauka, 2001: str. 7–265]
- АСТАХИНА, Людмила Юрьевна. *История Картотеки Словаря русского языка XI–XVII вв. Авторский состав и источники*. Москва: Наука, 2001.
- [ASTAXINA, Liudmila Ūr'evna. *Istoriia Kartoteki Slovaria russkogo iazyka XI–XVII vv. Avtorskiiĭ sostav i istochniki*. Moskva: Nauka, 2001]
- БИРЖАКОВА, Елена Эдуардовна, Ирина Алексеевна Малышева, Ирина Евгеньевна Кузнецова. „Русская лексикография – XVIII век“. В: М. И. Чернышева (отв. ред.). *Славянская лексикография*. Москва: Азбуковник, 2013: стр. 497–520.
- [BIRZNAKOVA, Elena Eduardovna, Irina Alekseevna Malysheva, Irina Evgen'evna Kuznetsova. „Russkaia leksikografiia – XVIII vek“. V: M. I. Chernysheva (otv. red.). *Slavianskaia leksikografiia*. Moskva: Azbukovnik, 2013: str. 497–520]
- БОГАТОВА, Галина Александровна. *История слова как объект русской исторической лексикографии*. Москва: Наука, 1984.
- [BOGATOVA, Galina Aleksandrovna. *Istoriia slova kak ob'ekt russkoĭ istoricheskoi leksikografii*. Moskva: Nauka, 1984]
- ВОСТОКОВ, Александр Христофорович. *Словарь церковно-славянского языка*. Т. I. Санкт-Петербург, 1858; Т. II. Санкт-Петербург, 1861.
- [VOSTOKOV, Aleksandr Hristoforovich. *Slovar' tserkovno-slavianskogo iazyka*. Т. I. Sankt-Peterburg, 1858; Т. II. Sankt-Peterburg, 1861]
- ГЕНЕРАЛОВА, Елена Владимировна, Ольга Владимировна Васильева. „Словарь обиходного русского языка Московской Руси XVI–XVII вв.: реализация Ларинских принципов на современном этапе развития лексикографии“. В: С. Волков, Е. М. Матвеев (отв. ред.). *Материалы метаязыкового семинара ИЛИ РАН. 2014*. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2015: стр. 124–139.
- [GENERALOVA, Elena Vladimirovna, Ol'ga Vladimirovna Vasil'eva. „Slovar' obikhodnogo russkogo iazyka Moskovskoi Rusi XVI–XVII vv.: realizatsiia Larinskikh printsipov na sovremennom etape razvitiia leksikografii“. S. Volkov, E. M. Matveev (otv. red.). *Materialy metaiazikovogo seminarā ILI RAN. 2014*. Sankt-Peterburg: Institut lingvisticheskikh issledovaniĭ RAN, 2015: str. 124–139]
- ГСБМ *Гістарычны слоўнік беларускай мовы*. Вып. 1–37. Рэд. А. М. Булыка, А. І. Жураўскі. – Мінск: Беларус. навука, 1982–2017.
- [GSBM *Gistarychny sloynik belaruskai movy*. Vyp. 1–37. Red. A. M. Bulyka, A. I. Zhuray'ski. – Minsk: Belarus. navuka, 1982–2017]
- ДЕМЬЯНОВ, Владимир Георгиевич. „[Рецензия на:] Словарь русского языка XI–XVII вв. Указатель источников в порядке алфавита сокращенных обозначений. М., «Наука», 1975“. *Вопросы языкознания* 3 (1977): стр. 124–127.
- [DEM'IANOV, Vladimir Georgievich. „[Refsenziia na:] Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. Ukazatel' istochnikov v poriadke alfavita sokrashchennykh oboznachenii. M., «Nauka», 1975“. *Voprosy iazykoznaniiā* 3 (1977): str. 124–127]

- ДОБРОДОМОВ, Игорь Георгиевич. „Грамматическая и лексическая семантика в старинном тексте (призрачное слово Ирп и хронология слова сырп)“. В: *Грамматическая семантика русского языка*. Сб. научных трудов. Вологда: Вологодский государственный педагогический институт, 1983: стр. 53–54.
- [DOBRODOMOV, Igor' Georgievich. „Grammaticeskaiâ i leksicheskaïa semantika v starinnom tekste (prizrachnoe slovo Irp i khronologiiâ slova syrп)“. V: *Grammaticeskaiâ semantika russkogo iazyka*. Sb. nauchnykh trudov. Vologda: Vologodskii gosudarstvennyi pedagogicheskii institut, 1983: str. 53–54]
- ЖОЛОбОВ, Олег Феофанович. „[Рецензия на:] Словарь русского языка XI–XVII вв. Справочный выпуск. Москва: Наука, 2001“. *Russian Linguistics* 27 (2003): стр. 199–205.
- [ZHOLOBov, Oleg Feofanovich. „[Reŕsenziia na:] Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. Spravochnyi vupusk. Moskva: Nauka, 2001“. *Russian Linguistics* 27 (2003): str. 199–205]
- ЖОЛОбОВ, Олег Феофанович. „[Рецензия на:] Чернышева, М. И. (автор-составитель), Словарь русского языка XI–XVII вв. Дополнения и исправления. Тетрадь первая А–Б, отв. ред. В. Б. Крысько. Москва (Наука) 2006“. *Wiener Slavisches Jahrbuch* 54 (2008): стр. 304–306.
- [ZHOLOBov, Oleg Feofanovich. „[Reŕsenziia na:] Chernysheva, M. I. (avtor-sostavitel'), Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. Dopolneniia i ispravleniia. Tetrad' pervaiâ A–B, otv. red. V. B. Krysk'o. Moskva (Nauka) 2006“. *Wiener Slavisches Jahrbuch* 54 (2008): str. 304–306]
- Инструкция для составителей Словаря русского языка XI–XVII вв. Москва: Институт русского языка АН СССР, 1988.
- [Instruktsiia dlia sostavitelei Slovariâ russkogo iazyka XI–XVII vv. Moskva: Institut russkogo iazyka AN SSSR, 1988]
- ИСАЧЕНКО, Александр Васильевич. „[Рецензия на:] Словарь русского языка XI–XVII вв. (гл. ред. С. Г. Бархударов). Вып. 1 (А–Б). Москва: Наука, 1975. Словарь русского языка XI–XVII вв. Указатель источников в порядке алфавита сокращенных обозначений (С. Ф. Геккер). Москва: Наука, 1975“. *Russian Linguistics* vol. 3 (1976): стр. 63–81.
- [ISACHENKO, Aleksandr Vasil'evich. „[Reŕsenziia na:] Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. (gl. red. S. G. Barkhudarov). Vyp. 1 (A–B). Moskva: Nauka, 1975. Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. Ukazatel' istochnikov v poriadke alfavita sokrashchennykh oboznachenii (S. F. Gekker). Moskva: Nauka, 1975“. *Russian Linguistics* vol. 3 (1976): str. 63–81]
- КОЗЛОВА, Анна Юрьевна. „«Трудные» слова в текстах и словарях“. В: *Герменевтика древнерусской литературы* 6 (II). Москва: ИМЛИ РАН, 1993: стр. 342–357.
- [KOZLOVA, Anna Iur'evna. „«Trudnye» slova v tekstakh i slovariakh“. V: *Germenevtika drevnerusskoï literatury* 6 (II). Moskva: IMLI RAN, 1993: str. 342–357]
- КРИВКО, Роман Николаевич. „Новые данные по древней церковнославянской лексикографии (на материале служебных миней за август)“. *Wiener Slavisches Jahrbuch* 51 (2005): стр. 131–164.
- [KRIVKO, Roman Nikolaevich. „Novye dannye po drevnei ŕerkovnoslaviânskoi leksikografii (na materiale sluzhebnykh minei za avgust)“. *Wiener Slavisches Jahrbuch* 51 (2005): str. 131–164]
- КРЫСКО, Вадим Борисович. „[Рецензия на:] Словарь русского языка XI–XVII вв. Вып. 18 (*Потка–Преначальный*). Москва: Наука, 1992“. *Russian Linguistics* 18 (1994): стр. 242–247.

- [KRYS'KO, Vadim Borisovich. „[Reŕsenziã na:] Slovar' russkogo ãzyka XI–XVII vv. Vyp. 18 (Potka–Prenachal'nyĭ). Moskva: Nauka, 1992“. *Russian Linguistics* 18 (1994): str. 242–247]
- КРЫСЬКО, Вадим Борисович. „Русские исторические словари в кругу церковнославянских словарей“. В: Emilie Bláhová, Eva Šlaufová, Václav Čermák (ed.). *Církevněslovanská lexikografie* 2006. Sestavil Václav Čermák. Praha: Slovanský ústav AV ČR, v. v. i. Euroslavica, 2007, стр.: 45–52.
- [KRYS'KO, Vadim Borisovich. „Russkie istoricheskie slovãri v krugu ŕekovnoslavjãnskikh slovãreĭ“. V: Emilie Bláhová, Eva Šlaufová, Václav Čermák (ed.). *Církevněslovanská lexikografie* 2006. Sestavil Václav Čermák. Praha: Slovanský ústav AV ČR, v. v. i. Euroslavica, 2007 str. 45–52]
- КРЫСЬКО, Вадим Борисович. „Русская историческая лексикография (XI–XVII вв.): проблемы и перспективы“. *Вопросы языкознания* 1 (2007): стр. 103–118.
- [KRYS'KO, Vadim Borisovich. „Russkãã istoricheskãã leksikografãã (XI–XVII vv.): problemy i perspektivy“. *Voprosy ãzykoznanãã* 1 (2007): str. 103–118]
- ЛАРИН, Борис Александрович. *Проект древнерусского словаря (Принципы, инструкция, источники)*. Москва; Ленинград: издательство Академии наук СССР, 1936.
- [LARIN, Boris Aleksandrovich. *Proekt drevnerusskogo slovarãã (Printsipy, instruktãã, istochniki)*. Moskva; Leningrad: izdatel'stvo Akademii nauk SSSR, 1936]
- ЛУТОВИНОВА, Ирина Сергеевна. „[Рецензия на:] Словарь русского языка XI–XVII вв. Справочный выпуск. М., 2001“. *Ялик. Информационный бюллетень. Язык. Литература. История. Культура* 50 (2002): стр. 19–20.
- [LUTOVINOVA, Irina Sergeevna. „[Reŕsenziã na:] Slovar' russkogo ãzyka XI–XVII vv. Spravochnyĭ vypusk. M., 2001“. *Ãalik. Informãtionnyĭ biulleten'. Æzyk. Literatura. Istorãã. Kul'tura* 50 (2002): str. 19–20]
- МАКСИМОВИЧ, Кирилл Александрович. „Методика и техника русской исторической лексикографии XIX–XX вв.“ *Palaeoslavica* XXI, 1 (2013): стр. 252–267.
- [MAKSIMOVICH, Kirill Aleksandrovich. „Metodika i tekhnika russkoĭ istoricheskoeĭ leksikografii XIX–XX vv.“. *Palaeoslavica* XXI, 1 (2013): str. 252–267]
- МЖЕЛЬСКАЯ, Ольга Сергеевна, Сергей Святославович Волков. „[Рецензия на:] Словарь русского языка XI–XVII вв. Справочный выпуск. М., 2001“. *Ялик. Информационный бюллетень. Язык. Литература. История. Культура* 50 (2002): стр. 18–19.
- [MZHEL'SKãã, Ol'ga Sergeevna, Sergeĭ Sviãtoslavovich Volkov. „[Reŕsenziã na:] Slovar' russkogo ãzyka XI–XVII vv. Spravochnyĭ vypusk. M., 2001“. *Ãalik. Informãtionnyĭ biulleten'. Æzyk. Literatura. Istorãã. Kul'tura* 50 (2002): str. 18–19]
- РОМАНОВА, Галина Яковлевна, Елена Игоревна Державина, Маргарита Ивановна Чернышева. „Указатель источников рукописной Древнерусской картотеки (Картотеки ДРС) и Словаря русского языка XI–XVII вв.“. *Словарь русского языка XI–XVII вв. Справочный выпуск*. Москва: Наука, 2001: стр. 267–390.
- [ROMANOVA, Galina Ækovlevna, Elena Igorevna Derzhavina, Margarita Ivanovna Chernysheva. „Ukazatel' istochnikov rukopisnoĭ Drevnerusskoĭ kartoteki (Kartoteki DRS) i Slovarãã russkogo ãzyka XI–XVII vv.“. *Slovar' russkogo ãzyka XI–XVII vv. Spravochnyĭ vypusk*. Moskva: Nauka, 2001: str. 267–390]
- СДРЯ *Словарь древнерусского языка (XI–XIV вв.)*. Т. I–XII–. Москва: Русский язык; Азбуковник, 1988–2019–.

- [SDRĀ *Slovar' drevnerusskogo ĭazyka (XI–XIV vv.)*. Т. I–XII–. Moskva: Russkii ĭazyk; Azbukovnik, 1988–2019–]
- СДРЯ. ПРОБНЫЙ ВЫПУСК *Словарь древнерусского языка XI–XIV вв. Введение, инструкция, список источников, пробные статьи*. Под ред. чл.-корр. АН СССР Р. И. Аванесова. Москва: Наука, 1966.
- [SDRĀ. PROBNYĪ VYPUSK *Slovar' drevnerusskogo ĭazyka XI–XIV vv. Vvedenie, instruktsiia, spisok istochnikov, probnye stat'i*. Pod red. chl.-korr. AN SSSR R. I. Avanesova. Moskva: Nauka, 1966]
- СЛРЯ XI–XVII вв. *Словарь русского языка XI–XVII вв. Вып. 1 – 31 –*. Москва: Наука, Нестор-История, Азбуковник, 1975–2019–.
- [SLRĀ XI–XVII vv. *Slovar' russkogo ĭazyka XI–XVII vv. Vyp. 1 – 31 –*. Moskva: Nauka, Nestor-Istoriia, Azbukovnik, 1975–2019–]
- СЛРЯ XVIII в. *Словарь русского языка XVIII века*. Вып. 1–22–. Гл. ред. Ю. С. Сорокин. Ленинград, Санкт-Петербург: Наука, 1985–2019–.
- [SLRĀ XVIII v. *Slovar' russkogo ĭazyka XVIII veka*. Vyp. 1–22–. Gl. red. ĪŪ. S. Sorokin. Leningrad, Sankt-Peterburg: Nauka, 1985–2019–]
- СОБОЛЕВСКИЙ, Алексей Иванович. „Докладная записка А. И. Соболевского о составлении словарей древнерусского и старорусского языка“. *Вопросы языкознания* 2 (1960): стр. 110.
- [SOBOLEVSKIĪ, Aleksei Ivanovich. „Dokladnaiā zapiska A. I. Sobolevskogo o sostavlenii slovarēi drevnerusskogo i starorusskogo ĭazyka“. *Voprosy ĭazykoznaniiā* 2 (1960): str. 110]
- СОРЯ XVI–XVII вв. *Словарь обиходного русского языка Московской Руси XVI–XVII веков*. Под. ред. О. С. Мжельской. Вып. 1–8–. Санкт-Петербург: Наука, 2004–2019–.
- [SORĀ XVI–XVII vv. *Slovar' obikhodnogo russkogo ĭazyka Moskovskoi Rusi XVI–XVII vekov*. Pod. red. O. S. Mzhel'skoĭ. Vyp. 1–8–. Sankt-Peterburg: Nauka, 2004–2019–]
- СПРАВОЧНЫЙ ВЫПУСК. *Словарь русского языка XI–XVII вв. Справочный выпуск*. Под ред. Г. А. Богатовой. Москва: Наука, 2001.
- [SPRAVOCHNYĪ VYPUSK. *Slovar' russkogo ĭazyka XI–XVII vv. Spravochnyi vypusk*. Pod red. G. A. Bogatovoĭ. Moskva: Nauka, 2001]
- СРЕЗНЕВСКИЙ, Измаил Иванович. *Материалы для словаря древнерусского языка по письменным памятникам*. Т. I. Санкт-Петербург, 1893. Т. II. Санкт-Петербург, 1902. Т. III. Санкт-Петербург, 1912.
- [SREZNEVSKIĪ, Izmail Ivanovich. *Materialy dlĭa slovariā drevnerusskogo ĭazyka po pis'mennym pamiatnikam*. Т. I. Sankt-Peterburg, 1893. Т. II. Sankt-Peterburg, 1902. Т. III. Sankt-Peterburg, 1912]
- ССУМ XIV–XV ст. *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.* Ред. Л. Л. Гумецька. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1977; Т. 2. Київ: Наукова думка 1978.
- [SSUM XIV–XV st. *Slovník staroukraińs'koĭ movi XIV–XV st.* Red. L. L. Gumet's'ka. Т. 1. Kiĭv: Naukova dumka, 1977; Т. 2. Kiĭv: Naukova dumka 1978]
- СТРАХОВ, Александр Борисович. „По страницам Словаря русского языка XI–XVII вв.“. *Palaeoslavica* VI (1998): стр. 253–272.
- [STRAHOV, Aleksandr Borisovich. „Po stranišam Slovariā russkogo ĭazyka XI–XVII vv.“. *Palaeoslavica* VI (1998): str. 253–272]
- СТРАХОВ, Александр Борисович. „Об «испанской» нашивке и «сопящем» дьяке“. *Palaeoslavica* XV, 1 (2007): стр. 345–346.
- [STRAHOV, Aleksandr Borisovich. „Ob «ispanskoĭ» nashivke i «sopiashchem» d'ĭake“. *Palaeoslavica* XV, 1 (2007): str. 345–346]

- СУМ XVI–перш.пол. XVII ст. *Словник української мови XVI–першої половини XVII ст.* Вип. 1–17–. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крипп'якевича НАН України, 1994–2017–.
- [SUM XVI–persh.pol. XVII st. *Slovník ukraíns'koj movi XVI–peršoĭ polovini XVII st.* Vip. 1–17–. L'viv: Institut ukraĭnoznavstva im. I. Kripp'jakevicha NAN Ukraĭni, 1994–2017–]
- ТРУБАЧЕВ, Олег Николаевич. *Отзыв официального оппонента о научном докладе на соискание ученой степени доктора филологических наук А. Н. Шаламовой „Словарь русского языка XI–XVII веков: проблемы и результаты (на материале двух авторских томов)“ и выпусках 11 и 21 СЛРЯ XI–XVII вв. в авторском монографическом исполнении.* 8 декабря 1995 г. Копия рукописи хранится в архиве Г. А. Богатовой.
- [TRUBACHEV, Oleg Nikolaevich. *Otzyv ofitsial'nogo opponenta o nauchnom doklade na soiskanie uchenoi stepeni doktora filologicheskikh nauk A. N. Shalamovoi „Slovar' russkogo ĭazyka XI–XVII vekov: problemy i rezul'taty (na materiale dvukh avtorskikh tomov)“ i vypuskakh 11 i 21 SĬRĬA XI–XVII vv. v avtorskom monograficheskom ispolnenii.* 8 dekabriâ 1995 g. Kopiâ rukopisi khranitsâ v arkhive G. A. Bogatovoi]
- ФИЛИППОВИЧ, Юрий Николаевич, Маргарита Ивановна Чернышева, Андрей Юрьевич Филиппович. „Словник (обратный) Словаря русского языка XI–XVII вв. (вып. 1–25)“. *Словарь русского языка XI–XVII вв. Справочный выпуск.* Под ред. Г. А. Богатовой. Москва: Наука, 2001: стр. 393–813.
- [FILIPPOVICH, Ŭiriĭ Nikolaevich, Margarita Ivanovna Chernysheva, Andreĭ Ŭur'evich Filipovich. „Slovník (obratný) Slovarĭa russkogo ĭazyka XI–XVII vv. (vyp. 1–25)“. *Slovar' russkogo ĭazyka XI–XVII vv. Spravochnyj vypusk.* Pod red. G. A. Bogatovoi. Moskva: Nauka, 2001: str. 393–813]
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита Ивановна. „Словарь русского языка XI–XVII вв. Дополнения и исправления. Тетрадь первая“. А–Б. М.: Наука, 2006.
- [CHERNYSHEVA, Margarita Ivanovna. „Slovar' russkogo ĭazyka XI–XVII vv. Dopolneniâ i ispravleniâ. Tetrad' pervaiâ“. А–Б. М.: Nauka, 2006]
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита Ивановна. „Русская историческая лексикография“. В: *Славянская лексикография. Международная коллективная монография.* Отв. ред. М. И. Чернышева. Москва: Азбуковник, 2013: стр. 615–645.
- [CHERNYSHEVA, Margarita Ivanovna. „Russkaĭa istoricheskaĭa leksikografiâ“. V: *Slaviânskaĭa leksikografiâ. Mezhdunarodnaĭa kollektivnaĭa monografiâ.* Otv. red. M. I. Chernysheva. Moskva: Azbukovnik, 2013: str. 615–645]
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита Ивановна. „Опыт работы со славянскими переводами с греческого языка в «Словаре русского языка XI–XVII вв.»“. В: *Лексикографията в началото на XXI в. Доклади от Седмата международна конференция по лексикография и лексикология* (София, 15–16 октомври 2015 г.). Сост. Д. Благоева, С. Колковска. София: Изд-во на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2016: стр. 38–48.
- [CHERNYSHEVA, Margarita Ivanovna. „Opyt raboty so slaviânskimi perevodami s grecheskogo ĭazyka v «Slovarе russkogo ĭazyka XI–XVII vv.»“. V: *Leksikografiĭata v nachaloto na XXI v. Dokladi ot Sedmata mezhdunarodna konferentsiâ po leksikografiâ i leksikologiâ* (Sofiâ, 15–16 oktomvri 2015 g.). Sost. D. Blagoeva, S. Kolkovska. Sofiâ: Izd-vo na BAN „Prof. Marin Drinov“, 2016: str. 38–48]
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита Ивановна. „Типы «дополнительной информации» в палео-, медиославянской и русской исторической лексикографии“. В: В. Нишева а kol. *Slovanská lexikografie počátkem 21. století. Sborník příspěvků z*

- mezinárodní konference*. Praha 20–22. 4. 2016. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2018: стр. 415–423.
- [CHERNYSHEVA, Margarita Ivanovna. „Typy «dopolnitel'noï informatsii» v paleo-, mediaslavjānskoï i russkoï istoricheskoï leksikografii“. V: B. Niševa a kol. *Slovanská lexikografie počátkem 21. století. Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Praha 20–22. 4. 2016. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2018: str. 415–423]
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита Ивановна. „Возвращаясь к «задачкам Срезневского»“. *Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Русская филология* 5 (2019): стр. 154–159.
- [CHERNYSHEVA, Margarita Ivanovna. „Vozvrashchaiās' k «zadachkam Sreznevskogo»“. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta. Seriiā: Russkaia filologiā* 5 (2019): str. 154–159]
- ЧЕРНЫШЕВА, Маргарита Ивановна. „Новое прочтение словарных описаний“. В: *Славянская историческая лексикология и лексикография*. Вып. 2. Отв. ред. В. Н. Калиновская, И. А. Малышева. Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2019: стр. 143–150.
- [CHERNYSHEVA, Margarita Ivanovna. „Novoe prochtenie slovarnykh opisaniĭ“. V: *Slavjānskaia istoricheskaia leksikologiā i leksikografiā*. Вып. 2. Отв. ред. V. N. Kalinovskaia, I. A. Malysheva. Sankt-Peterburg: Institut lingvisticheskikh issledovaniĭ RAN, 2019: str. 143–150]
- ШАЛАМОВА, Анна Николаевна. *Словарь русского языка XI–XVII вв.: проблемы и результаты (на материале двух авторских томов)*. Диссертация в виде научного доклада на соискание ученой степени доктора филологических наук. Москва: Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 1996.
- [SHALAMOVA, Anna Nikolaevna. *Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv.: problemy i rezul'taty (na materiale dvukh avtorskikh tomov)*. Dissertatsiā v vide nauchnogo doklada na soiskanie uchenoi stepeni doktora filologicheskikh nauk. Moskva: Institut russkogo iazyka im. V. V. Vinogradova RAN, 1996]
- ШАПОВАЛ, Виктор Васильевич. „В. И. Даль и критика словарей“. *Русский язык в научном освещении* 1, 17 (2009): стр. 158–181.
- [SHAPOVAL, Viktor Vasil'evich. „V. I. Dal' i kritika slovarē“. *Russkii iazyk v nauchnom osveshchenii* 1, 17 (2009): str. 158–181]
- ECKERT, Rainer. „Zur bevorstehenden Herausgabe des «Wörterbuches der russischen Sprache des XI–XVII. Jahrhunderts» in Moskau“. *Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung* 28, 1 (1975): pp. 127.
- ECKERT, Rainer. „Zur Erscheinen des Wörterbuches der russischen Sprache des XI–XVII. Jahrhunderts in Moskau“. *Linguistische Arbeitsberichte* 11 (1975): pp. 139–155.
- ECKERT, Rainer. „Zum Stand der in Moskau erscheinenden beiden altrussischen Wörterbücher“. *Zeitschrift für Slavistik* 53 (2008): pp. 131–142.
- KEENAN, Edward Louis. „S. G. Barhudarov et al., eds., Slovar' russkogo iazyka XI–XVII vv. : Fasc. I–IV, Index of Sources“ *Kritika* XIV, 1 (1978): стр. 1–20.
- KEIPERT, Helmut. *Die Adjektive auf –tel'nъ*. I. Teil. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1977.
- KEIPERT, Helmut. „Traditionsprobleme im grammatischen Fachwortschatz des Russischen bis zum Ende 18. Jahrhunderts“. *Die Welt der Slaven* XXXII, 2 (1987): pp. 230–301.

- PGL Lampe G. W. H. *A Patristic Greek Lexicon*. Oxford: University Press, 1969.
- SJS *Slovník jazyka staroslověnského*, T. I–III. Praha: Academia, 1958–1997; репринтное переиздание: Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2006.
- WEIER, Eckhard. „[Рецензия на:] Slovař russkogo jazyka XI–XVII vv. Выр. 1–4. Москва: Наука, 1975–1977“. *Anzeiger für slavische Philologie* 10–11 (1978–1979): стр. 223–239.

М. И. Чернишова
Институт за руски језик „В. В. Виноградов“ РАН
Одељење за лингвистичке изворе и историју руског књижевног језика

РЕЗУЛТАТИ ЧЕТРДЕСЕТПЕТОГОДИШЕГ ИЗДАВАЊА
РЕЧНИКА РУСКОГ ЈЕЗИКА ОД XI ДО XVII ВЕКА

Резиме

Сасвим је очигледно да је временом *Речник руског језика од XI до XVII века* почео све више да стиче црте лексикона истраживачког карактера, што сведочи о почетку нове фазе његовог развоја. Стварање историјског речника с толико широким хронолошким оквиром и тако великим обимом лексике (више од 82 хиљаде речи у објављеним свескама) изузетно је захтеван вид делатности, који не подразумева само добру филолошку спрему и високу професионалну квалификацију аутора већ и умеће вођења озбиљног аналитичког рада најразличитијег карактера: од лингвистичких и оних који се тичу извора до историјско-културолошких.

Кључне речи: словенска лексикографија, руска историјска лексикографија, *Речник руског језика од XI до XVII века*.

Margarita I. Chernysheva

V. V. Vinogradov Russian Language Institute of the Russian Academy of Sciences
Department of Linguistic Source Studies and History
of the Standard Russian Language

DICTIONARY OF THE RUSSIAN LANGUAGE XI–XVII CENTURIES:
RESULTS OF THE FORTY-FIVE-YEAR EDITION

S u m m a r y

The author demonstrates the forty-five-year development process of the *Dictionary of the Russian Language of the 11th–17th Centuries (DRL 11–17)*. With the revision of the original concept and the implementation of the various scientific researchers taking into account the latest scientific achievements, this publication has become a fundamental contemporary academic dictionary. The author gives her own observation results concerning the lexicographic improvement of the *DRL 11–17*.

Keywords: Russian lexicography, Russian historical lexicography, *Dictionary of the Russian Language XI–XVII Centuries*.

МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ*

Институт за српски језик САНУ

К ВОПРОСУ О ПРОИСХОЖДЕНИИ ПРАСЛАВ.

KOVYLŦ* / **KOVYLŦ* ‘*STIPA PENNATA*’

Цель настоящей работы – рекапитуляция и анализ существующих этимологических толкований праслав. **kovylŦ* / **kovylŦ* ‘*Stipa pennata*’, с особым вниманием к его возможной связи с глаголом **kovyl’ati* (*se*) ‘ковылять(ся)’, которая проливает новый свет на происхождение этого загодочного фитонима.

Ключевые слова: праславянский язык, фитоним, **kovylŦ* / **kovylŦ* ‘*Stipa pennata*’, глагол **kovyl’ati* (*se*) ‘ковылять(ся)’, этимология, вторичный аблаут.

0. Современные этимологические исследования в бóльшей степени ориентированы на пересмотр существующих этимологических толкований, особенно тех слов, которые еще не получили общепринятого решения. К таким словам принадлежит с.-хорв. *кѡвилъ* м. р., чаще *кѡвилѣ* ср. р. ‘*Stipa pennata*’. Данный фитоним имеет соответствия преимущественно в южно- и восточнославянских языках: макед. *ковил*, болг. *ковѣл*, *коѣл*, *коѣлѣ*, *кѡвел*, словен. *kovilje* (< серб.), рус. *ковѣль*, *ковѣл*, укр. *ковѣль*, *ковѣла*, блр. *кавѣль*¹, на основании которых реконструированы праслав. формы **kovelŦ* / **kovela*, **kovylŦ* / **kovylŦ*, **kovyl’je* (ЭССЯ 12: 11–12, 15–17).

1. Праславянское слово и его единичные продолжения неоднократно становились предметом научного анализа. Выдвинуто несколько ино-

* marta.bjeletic@gmail.com; marta.bjeletic@isj.sanu.ac.rs

** Настоящий доклад был прочитан на IV Международной научной конференции *Этнолингвистика. Ономастика. Этимология*, проведенной 9–13 сентября 2019 г. в Екатеринбурге.

¹ Из западнославянских языков данный фитоним зафиксирован только в влуж. *kowjel*; чеш. *kavyl* из русского, словац. *kavyl’* из чешского.

язычных этимологий, например тюркская (ПРЕОБРАЖЕНСКИЙ 1: 279)² или латинская (КОБИЛЯНСКИЙ 1970: 69)³.

Авторы, считающие, что рассматриваемое слово имеет славянское происхождение, в качестве его и.-е. соответствий приводят, с одной стороны, греч. *καυλός* ‘стебель, ствол, стержень пера’, лат. *caulis* ‘стебель, ствол у растений’, лит. *káulas* ‘кость’, лтш. *kaĩls* ‘стебель, кость’, др.-прус. *caulan* ‘кость’ (Горяев, цитировано по: ПРЕОБРАЖЕНСКИЙ 1: 279; отвергает уже ВЕРНЕКЕР 594⁴), а с другой – гот. *hawī*, др.-в.-нем. *hewī*, нов.-в.-нем. *Heu* ‘сено’ (Уленбек, Бругман, Леман, Цупица, цитировано по: ВЕРНЕКЕР 594). Последний ряд параллелей указывает на связь праслав. **kovylъ* / **kovylъ* – прямую или опосредованную – с праслав. глаголом **kovati* ‘бить’⁵, причем мотивация германских слов (‘то, что рубят, секут’) отличается от мотивации славянского слова (‘гнушащаяся, качающаяся трава’). В формальном отношении слово трактуется как отглагольное производное с суффиксом *-ylъ* от **kovati*, как **motylъ* от **motati*. Данное толкование является наиболее распространенным (ФАСМЕР 2: 273–274; БЕР 2: 511; ЭССЯ 12: 15–16; ЕСУМ 2: 484; ВЕЗЛАЈ 2: 75)⁶.

2. В этимологической литературе внимание уделялось и потенциальной связи праслав. **kovylъ* / **kovylъ* с глаголом **kovyl'ati* ‘ковылять’, засвидетельствованным главным образом в восточнославянских языках⁷

² Цитируя Радлова, Преображенский выводит рус. *кавыль* (*кавыля*, *ковыль*) из тур. османского *кавылык* ‘гладко вышелушенный’, т. е. ‘очищенный от листьев’(?), к *кавла* ‘терять листья’, следовательно, основное значение: ‘безлиственный’. Цыганенко сравнивает тур. *kovalık* ‘род тростника’ (Цыганенко 181), об этимологии см. ЭСТЯ К, 2000: 10–12.

³ Автор выводит укр. *ковилá* из лат. *capillata* ‘волосистая (трава)’. К этому этимону восходит хорв. *koviljata* ‘длинные волосы через плечо’ (VINJA 2: 105).

⁴ Балтославянский дифтонг **ai* в славянском закономерно монофтонгизировался в *и* и никаким способом не мог дать рефлекс **-ǎ(v)ǐ-* > **-ovǐ-*.

⁵ Сходно Дерксену, формы греч. *καυλός*, лат. *caulis*, лит. *káulas* и т. д. восходят к пра-и.-е. **keh₂u-ló-* (DERKSEN 2015: 233 s.v. *kaulas*), в то время как праслав. **kovati* восходит к пра-и.-е. **kouh₂-* (Там же: 234 s.v. *kauti*).

⁶ Автором настоящей статьи (см. БЈЕЛЕТИЋ 2006: 174) было выдвинуто предположение, что рус. *ковыль* можно было бы трактовать как сложение приставки *ко-* и корня существительного *вьль* ‘шишка на теле животного от ушиба или удара; опухоль; кругловатый нарост на дереве’. Данное существительное сравнивается с польск. *ul* ‘свищ’ и словен. *ul, uljě, -ěsa, ulja* ‘опухоль, гнойное образование’ (ФАСМЕР 1: 368). Куркина (1992: 88) в приведенных примерах обнаруживает чередование праслав. основ **yul-* : **ul-* (**ǔil-* : **ǔl-*). Аникин (9: 155 s.v. *вьль* 1) данное сравнение считает ненадежным, хотя не предлагает окончательного решения для рус. слова.

⁷ Ср. рус. *ковылять* 1. перех. ‘идти медленно, сторбившись’, 2. перех. ‘сгибать, гнуть, наклонять’: ‘Что ты дерево-то ковыляешь?’, 3. перех. ‘сгибаться, наклоняться’, 4. сов. перех. ‘слегка шевельнуть, качнуть’: ‘Окунь мордой блесну, ковыльнет – и уйдет; 5. перех. ‘жить кое-как, с трудом’ (СРНГ 14: 37–38), *ковыляться* 1. ‘качаться из стороны

(Миклошич 136; Вернекер 594⁸; Скок 2: 172; ЭССЯ 12: 15; Лома 2019: 38, прим. 5⁹), которую некоторые авторы отвергают более или менее решительно (Преображенский 328¹⁰; Фасмер 2: 273–274 s.v. *ковыль*, *ковыл*¹¹; ЕСУМ 2: 484 s.v. *ковила*¹²).

Упомянутый глагол также не имеет единого толкования. Тракуется либо как заимствование из фин. *kävellä* ‘идти’ (Погодин; отвергает уже Вернекер 594), либо, в большинстве случаев, как исконно славянское слово¹³. Мнения расходятся и по поводу его словообразовательного членения – некоторые авторы выделяют в нем приставку *ko-* (Матзенauer 1881: 190; Шанский 2: 182–183; Лома 2019: 38), другие же такое членение прямо или косвенно оспаривают (Фасмер 2: 274¹⁴; ЭССЯ 12: 15¹⁵).

В случае, когда в глаголе выделяется приставка *ko-*, предполагаются два корня, перед которыми встречается эта приставка: **vy-* (Матзенauer 1881: 190¹⁶; Лома 2019: 38¹⁷) и **vi-* (Шанский 2: 182–183).

в сторону, колебаться’: Пока зыбка туды-сюды ковыляется, а я коров дою, 2. ‘идти не прямо, терять равновесие, шататься при ходьбе’: Сечас какой-то пьяный идет ковыляется все в грязь, 3. ‘сгибаться, наклоняться’: Березина-то от зимника (ветра), вишь, как ковыляется, 4. ‘кувыркаться’ (Там же: 38); блр. диал. *кiвiлiяць* ‘чыкiльгаць, матляцца пры хадзьбе’: Не постоiць на одном месцi, усе куда-то кiвiляе, *кiвiлiяцця* ‘вагацца, боўтацца ў бакi’: Трэба, шоб не кiвiлялася тая пiла (ТС 2: 190).

⁸ „Все-таки надо обратить внимание на рус. *ковылять* ... В этом случае ‘качающаяся, гнущаяся трава’ ... Однако для данного значения недостают дальние связи“.

⁹ „Этимология праславянского фитонима спорна. Связь с *ковати* и германским названием сена (нем. *Heu* и т. д.) ... не кажется вероятной; семантическую мотивацию надо искать в глаголе **kovyl’ati se* ‘качаться, колыхаться’ ..., например, рус. диал. *березина ... от зимника* (ветра) ... *ковыляется*“.

¹⁰ „Неизвестного происхождения. Миклошич ... ставит рядом с *кавыль*. Это неверно. Слова эти разных групп. ... Кроме случайного незначительного созвучия ничего общего“.

¹¹ „Связь *ковiль* с *ковылять* ‘хромать’, ‘гнуть’ (едва ли первонач. ‘гнущаяся трава’), вероятно, не более как народн. этимология. Вместо *ковiль-травá* употребляется также *кувiрк-травá*, (*ка*)*тiн-травá*“.

¹² „... Менее вероятна связь с рус. *ковылять* ‘идти с трудом, прихрамывать, гнуть’“.

¹³ „Объяснение из фин. *kävellä* ‘идти’ ... сомнительно фонетически. ... Скорее это исконнослав. слово, ср. укр. *ковiнька* ‘изгиб, крючок, кривая рукоятка’“ (Фасмер 2: 274).

¹⁴ „Расчленение **ко-выляти* ...бесперспективно“.

¹⁵ „Формально этимологически родственно **kovylь*, хотя, по-видимому, соотносится – как глагольный интенсификатор – с **kovati*. Прочие этимологии маловероятны“.

¹⁶ „Сложение *ко* и *вылять*, *вьильнуть*? *вылять*, *вьильнуть* как самостоятельное не встречается“.

¹⁷ „... **kovyl’ati se* ‘сгибаться, качаться’ ...следует анализировать **ko-vyl-ja-ti*, где *vyl-*, вероятно, чередуется с *ul-* в рус. (*за*)*коу́лок* ‘самый глухой уголок в деревне’, диал. *закоу́л* ‘уловка, ухищрение’, *закоу́лка* ‘запятая’ (СРНГ 10: 159) наряду с диал. *заковылять*,

3. Рассмотрим последнее толкование, так как оно, по нашему мнению, могло бы привести к окончательному решению данного глагола.

Шанский (I.c.) считает, что глагол *ковылять* образован посредством префикса *ко-* от *вилять* ‘качаться, шататься’, причем, обосновывая появление *ы* на месте *и*, он ссылается на отношение современного *дыра* к др.-рус. *дира* (в другом месте переход *ви* > *вы* объясняет влиянием слова *ковыль*)¹⁸.

Остановимся на этом подробнее.

Глагол *вилять*, довольно широко распространенный в славянских языках¹⁹, восходит к праслав. **vil'ati*, *-ajǫ* (глагол на *-ati*²⁰ от **viliti*)²¹. Праслав. **vil'ati* обычно трактуется как производное от причастной основы **vil-* глагола **viti*, *vьjǫ* ‘вить’, который – вместе с лит. *vūti*, *vejū* ‘плести, сплести, вить’, лат. *viēre* ‘то же’, вед. *vuáyati* ‘обматывать’ – восходит к ие. **uieh₁-* ‘обматывать’ (LIV 695). Дальше сравнивается, с одной стороны, с лит. *vielóti*, *vielóju* ‘продевать проволоку’, ‘обертывать, обвивать’, *vielà* ‘проволока’, а с другой – с лит. *vūlius* ‘обман, оболъщение, коварство’, *apvilti* ‘обмануть’, *vylūs* ‘лживый’ (Аникин 7: 185–186). В свете вышеупомянутого толкования важно подчеркнуть, что только первый круг сравнений считается родственным лит. *vūti* ‘вить’ (FRAENKEL

-выливать, *-аю* ‘говорить непоследовательно, путанно’: Говори толком, не заковыливай по сторонам (Там же: 39)“.

¹⁸ Подобное объяснение дается и в ТСРЯ 344: „...Возможно, с вторичным преобразованием вокализма из **ковыляти*, сложение с префиксом *ко-* глагола *вилять*“.

¹⁹ Ср. рус. *вилять* ‘рыскать, кидаться из стороны в сторону, уклоняться от прямого пути туда и сюда’, ‘свертывать с дороги’, ‘уклоняться, избегать’, ‘колебать’, ‘извиваться’, ‘крутить из стороны в сторону’, ‘ходить, поворачиваться в разные стороны’, ‘двигать, колебать из стороны в сторону’, *виляться* ‘шататься, раскачиваться’, ‘шевелиться’, укр. *виляти* ‘вилять (хвостом)’, ‘уклоняться от работы’, ‘веселиться’, блр. *віляць* ‘вилять’, ‘уклоняться, хитрить’, *віляцца* ‘прятаться, уклоняться’, поль. *wilać* ‘вилять хвостом’ (см. Аникин 7: 185–186). В сербском языке является в сложениях с экспрессивными приставками *ко-* и *че-*: *ко-виљати* ‘приводить в беспорядок, будоражить; беспорядочно набрасывать’, *за-ко-виљати* ‘завернуть, повернуть; переломить скручивая; занемочь; умереть’, *иш-че-виљати* ‘вывихнуть’ (см. БЈЕЛЕТИЋ 2006: 173–175).

²⁰ Самой важной и самой продуктивной функцией суффикса *-aje-*, *-ati-* является образование имперфективных глаголов, которые, в отличие от основных первичных дуративов или каузативов, обычно переходят в итеративы. Когда форма несовершенного вида образуется от глаголов на *-i-*, *-iti-*, как в данном случае, суффикс является в варианте *-'aje-*, *-'ati-*. Добавочным словообразовательным средством является удлинение короткого гласного в корне – *e*, *o*, *ь*, *ь* переходят в *ě*, *a*, *i*, *u*. Если коренные гласные презентя и инфинитива не совпадают, итератив образуется на базе редуцированного вокализма (см. SP I: 47).

²¹ Праслав. **viliti* реконструировано на основе рус. диал. *вилитъ* ‘вилять (хвостом)’, блр. диал. *віліць* ‘сворачивать с прямой дороги’, ‘кривить (душой)’, ‘сворачивать вбок’, ‘ползти, извиваясь (о змее)’ (Аникин 7: 177). К этим формам можно отнести и серб. диал. *вилити* ‘засучивать усы’ (БЈЕЛЕТИЋ 2006: 174).

1239 s.v. *vielà*; SMOCZYŃSKI 2007: 764 s.v. *výti*), так как второй связывается с лит. *vélmi* ‘хочу, желаю’ и в конечном итоге возводится к пра-и.-е. **uelh₁*- ‘выбирать, предпочитать, хотеть’ (FRAENKEL 1254–1255 s.v. *vilti*; SMOCZYŃSKI 2007: 755 s.v. *viltis*). Это означает, что единственным балтийским соответствием праслав. **vil’ati* являлся бы лит. глагол *vielóti*, *vielóju* ‘продевать проволоку’, ‘обертывать, обвивать’ (см. ЛОМА 2015: 250), хотя славянские континуанты праслав. **vil’ati* приводятся именно s.v. *vilti* (FRAENKEL 1254–1255) и s.v. *viltis* (SMOCZYŃSKI 2007: 755)²².

Несовпадение коренных гласных глаголов *вилять* и *ковылять* Шанский иллюстрирует соотношением *и* : *ы* в др.-рус. *дура* : совр. рус. *дыра* (см. выше), но без каких-либо объяснений. Необходимый комментарий находим в двух праславянских словарях.

Исходная форма **dira* толкуется или как первоначальный *nomen actionis* > *nomen acti* с суффиксом *-a* от **dero*, **dъrati* : **dъro*, **derti*, с удлинением коренного гласного, или как *nomen deverbale* от итератива *dirati* (SP 3: 210–211). К последнему объяснению склоняется и московский словарь (ЭССЯ 5: 30–31).

Форма **dyra* также возводится к **dero*, **dъrati* с оговоркой, что она непосредственно связана с **-dъriti*, **-dyrati* : **-dyr’ati* и синонимическим **dura* и что не имеется оснований для иных выводов (SP 5: 212–213). Полное объяснение дано в статье **dura* 1.: „От **dero*, **dъrati*. Необычайный вокализм *-u-* в связи со синонимическими **dyra* и **-dъriti* : **-dъrati* : **-dъr’ati* ‘бить, ударять’ (ср. **udъriti*, **udyrati*, **udyr’ati*), лит. *durìù*, *dùrti* ‘колоть, бить’, лтш. *duŗu* : *dũru*, *duŗt* ‘то же’. Речь идет о балтославянских вариантах с гласным заднего ряда, которые вторично подчинились древнему типу апофонии (исходной точкой была ступень редукции, ср. *nura* : *nyra* ‘яма’, *nuriti* : *nyrati* : *nirati* ‘нырять, погружаться’ : *nerti*, *nyro* ‘нырнуть, погрузиться’)“ (SP 5: 102–104). Похожее объяснение дано в московском словаре в статье **dura* II: „Как и **dyra*, представляет собой ложноапофонический ряд на *-u-*, построенный на базе нормальной апофонии *-e-* / *-ь-* / *-i-* (см. **dero*, **dъrati*, **dirati*, **dira*), счи-

²² С формальной точки зрения, возникает вопрос происхождения слав. *i* – либо от дифтонга **ei* > лит. *ie*, либо от **ī* > лит. *y* в *vyl(i)us* как ступень удлинения редуцированного гласного в *vil-ti* < **yl-* наряду с *vél-mi*. Следовательно, речь идет о двух разных корнях – о дифтонгическом **ueil-* и о корне без *i*: **uel-*.

тая при этом ступень -ь- за исходную позицию нейтрализации²³ (ЭССЯ 5: 160)²⁴.

В самом деле существует ряд славянских этимологических гнезд, в которых действие вторичного аблаута считается общепризнанным. Кроме вышеупомянутых **der-/*dor-/*dъr-/*dir-/*dър-/*dyr-/*dur-* и **ner-/*nor-/*nъr-/*nur-/*nur-*²⁵, приведем еще один пример со структурой корня *CL-* (т. е. согласный + любой слоговой плавный)²⁶ – праслав. **kuriti*, лит. **kurti*. Здесь развитие *ŕ > ur* и впоследствии вторичный аблаут **ou > слов. u, *eu > ju* в **čuriti* объясняется происхождением балто-слав. **k-* из пра-и.-е. лабиовелярного **kʷ-* (см. ЭССЯ 13: 123–125; ЭССЯ 4: 133–134)²⁷.

4. Это побудило нас попытаться объяснить соотношение коренных гласных глаголов *влиять* и *(ко)влиять* похожим способом, исходя из следующих предпосылок:

1) „Для надежного обоснования гипотезы о вторичном аблауте в данном этимологическом гнезде необходима фиксация в нем той ступени аблаута, которая создает пересечение с другим аблаутным рядом и может быть поэтому базой для вторичного аблаута“ (Варбот 1984: 125).

2) „Среди бытующих в славянской этимологии случаев вторичного аблаута преобладают предположения о вторичном развитии вокализма в ступени **o* (по новому аблаутному ряду) на основе вокализма в ступени

²³ Как уже отмечено в: SP 5: 102–104, данное явление присуще и балтийском, так как слоговое *r* в балтославянском могло отразиться и как *ir* и как *ur*, и лишь потом появляется праслав. *ьr / ъr*. Поэтому более точно было бы сказать, что отправной точкой нейтрализации и вторичного аблаута была балто-слав. ступень редукции с колебанием между *i* и *u* в позиции перед плавным и носовым гласными.

²⁴ В словарях реконструирована и форма **dĕra* со следующим объяснением: „Nomen actionis > nomen acti от **dero, *dbrati*. Словообразование и удлинение коренного гласного как у параллельного **dira* ‘раздиранье’ > ‘дыра, отверстие’. Отношение **dĕra* : **dira* как у итеративных *dĕrati* : *dirati*“ (SP 3: 159–160); „Производное с инновационным вокализмом -ĕ- от глагола **dero, *dbrati*, или от основы **dĕra-*“ (ЭССЯ 5: 12). Ср. также комментарий: „Существование с достаточно раннего времени формы **dyra* (наряду с формами **dira* и **dĕra*) можно объяснить как результат влияния апофонического ряда на -и-, ср. **udbriti, *udyriti*, а также лит. *dūr̃ti, duriū* ‘колоть’“ (ЭССЯ 5: 205 s.v. **dyra*).

²⁵ См. **nyrĕti/*nyriti* (ЭССЯ 26: 64), **nuriti se* (Там же: 45–46). Последняя форма трактуется как вторичный каузатив – образованный на базе гнезда **nerti* – с огласовкой *u < *ou* как ступенью **o* к несохранившейся ступени редукции **ъ*. Однако допускается также возможность сопоставления праслав. **nuriti* с лит. *niūr̃ti* ‘понуриться, хмуриться’, *nīaur̃s* ‘понурий’, далее с греч. *νεῦω*, лат. *nuō* ‘кивать’, что объясняет отнесение праслав. глагола к и.-е. гнезду **neu-* ‘толкать, кивать’. FRAENKEL 500 s.v. *nīaurōti* допускает такое сопоставление, но подчеркивает и параллелизм с лит. *nĕrti* ‘нырять’.

²⁶ С иной структурой корня ср. также **ščep-/*skop-/*ščъp-/*čъp-, *ščer-/*ščir-/*čĕr-* (Варбот 1984: 124).

²⁷ Хотя Дерксен считает, что праслав. **kuriti*, лит. *kurti* можно было бы возвести и к некоторому пра-и.-е. корню с *u*-дифтонгом (**eu / *ou / u*) (см. DERKSEN 2015: 266–267).

редукции, например [...] **dura* в гнезде **der-* – как производное от **dъr-*“ (Там же: 126).

3) „При высокой степени гипотетичности вторичного аблаута, для его признания в определенном этимологическом гнезде и, следовательно, генетического единства этого гнезда, требуется значительно бóльшая степень семантической близости, чем та, которая признается удовлетворительной при отсутствии отклонений от аблаутного ряда“ (Там же: 125).

Для начала мы предположили, что вокализм глагола **vilati* (< **viliti*) можно было бы трактовать как одну из ступеней «нормального» аблаутного ряда *-e-* / *-ь-* / *-i-*.

Соответствующую форму (с точки зрения фонетики и семантики) в ступени редукции мы обнаружили в праслав. глаголе **vylajati* (*se*), реконструированном на основе рус. церк. уст. *вля́яться* ‘колебаться’, ‘мыкаться, носиться’, *вля́яти, вля́ю* ‘производить волнение на море, воздвигать волны’, ‘колебать (на волнах), носить по морю’, *вля́тися* ‘колыхаться на волнах’, *вляятися, вляатися* ‘колебаться, колыхаться на волнах’ XII–XIII вв., ‘колебаться, сомневаться’, ‘скитаться’, *вляти = вляяти* ‘волновать’, *влятисна = вляатисна* ‘качаться на волнах’ 1056–1057, ст.-слав. *вляяти, вляж* ‘качать (о волнах), волновать’, *вляяти са* ‘качаться (на волнах)’ (см. Аникин 7: 307 s.v. *вля́яться* II)²⁸.

Праслав. **vylajati* (*se*) образовано от **vylati, vylajō* в тех же значениях, родственного праслав. **vylna, *valiti* (*se*) и возводимого к и.-е. корню **uelH-* ‘катить, свертывать, вращать’ (ESJS 18: 1101 s.v. *vylajati se*).

Таким образом, и глагол **vilati* можно было бы считать продолжением и.-е. корня **uelH-* (а не **uieh₁-*, см. выше).

Для данного толкования существенное значение имеет тот факт, что в гнезде праслав. глагола **vylati* обнаруживается вариантность редуцированных гласных (*-ь-* : *-ъ-*) в корне. В этимологическом словаре старославянского языка приоритет отдается форме с *-ь-*: **vylati* (ESJS 18: 1101–1102 s.v. *vъlovъnъ*), в то время как в московском праславянском словаре на основании рус.-цслав. *невляе́мый* ‘небурный, спокойный’, ‘не сотрясаемый бурями, волнами’ реконструирована форма с *-ъ-*: **vylati* (ЭССЯ 25: 88 s.v. *nevъlajetъjъ*)²⁹. Форму с *-ъ-* в корне предполагает и Райнхарт (REINHART 2000: 108)³⁰, считая варьирование редуцированных

²⁸ Старославянский глагол не имеет точных соответствий в других славянских языках, а русские формы являются церковнославянизмами. Из русского чеш. *vláti* (*se*) ‘волновать(ся), колебать(ся) (о море, волосах)’, соврем. *vláti* ‘реять, развеиваться (о знамени)’ (ESJS 18: 1101 s.v. *vъlajati se*).

²⁹ См. также SNEVELOV 1964: 93–94, 204.

³⁰ Автор приходит к выводу, что пра-и.-е. корень **uelH-* ‘катать(ся), валять(ся), волновать(ся)’ имеет в славянском четыре различных продолжения в ступени редук-

в сочетании *CL*- результатом их ассимиляции в старославянском языке³¹. Следовательно, в хронологическом отношении данное варьирование отличается от вышеупомянутых колебаний в корнях **der-*, **ner-*, **ker-*, появившихся уже в балто-славянскую эпоху.

Однако вопрос о древности вторичного аблаута в рассматриваемом гнезде далеко не решен, о чем свидетельствует пример праслав. **vьlna* ‘волна’. Несмотря на общепринятую трактовку праслав. **vьlna* как деривата редуцированной ступени и.-е. корня **uelH-* ‘катать(ся), валять(ся), волновать(ся)’ (см. ESJS 1073), имеются сомнения по поводу реконструкции этой ступени. Дерксен реконструирует **ulH-n-* с учетом др.-инд. *īrmi-* ‘волна’, где долгота *ī* указывает на ларингальный согласный, признавая, однако, что балто-славянские продолжения – кроме некоторых латышских форм³² – говорят не в пользу ларингального (DERKSEN 2008: 537; DERKSEN 2015: 504). Предполагаемой балто-слав. формой могло быть **vuln-*, но из-за лит. *vilnis* и проч. реконструируется **viln-* < **uln-*, вопреки ст.-слав. *vьlna* (не *vьna!*), рус. *Волна*³³. Выведение **vьln-* < **uln-* кажется в равной степени реальной реконструкцией (что дает наше *vьl- > vyl-*)³⁴.

Так или иначе, в этимологическом гнезде праслав. глагола **vьlati* оказались формы с вокализмом *-ь-*, которые могли послужить базой для появления вторичного аблаута **vьl-* / **vyl-* (см. предпосылку 1) Речь идет, следовательно, о вторичном развитии вокализма в ступени **o* на основе вокализма в ступени редукции (см. предпосылку 2). Это значит, что по отношению к **vьlati* и сходным формам, например *vьловьно* βрадѹ [‘медленно’] (см. REINHART 2000: 108), вторично могло быть образовано **vylati*, сохраненное в глаголе **kovylati* (так же, как **-dyrati* : **-dyr'ati* из **dьr-* наряду с **dьr-*, см. выше). Семантическая близость рассматриваемых лексем – семантика качания, колыхания, колебания в равной мере

ции: *vьlna* ‘волна’, *vьль* ‘поздний’ (*u*-основа), *vьlati se* ‘колебаться’ и *обвьль* (**ob-vьль*) ‘овальный’ (Там же: 109).

³¹ По мнению автора, скудный сопоставительный материал свидетельствует о том, что староцерковнославянский, вследствие процесса вокальной ассимиляции, не представляет достоверной информации о закономерности развития праслав. сочетания **CL-*: например, в ст.-слав. евангелиях глагол *vьlati se* ‘колебаться’ пять раз использован в форме *vьl-* и только один раз в форме *vьl-* (Там же: 108–109). Однако, поскольку варьирование *ь* и *ь* встречается уже в древнейших старославянских памятниках, обе реконструкции возможны.

³² Ср. DERKSEN 1996: 134.

³³ Не исключено, что в балтийском было *il*, а в славянском *ul*. Однако надо иметь в виду возможное происхождение влуж. *kowjel* и болг. *ковел* (см. прим. 36).

³⁴ Уже отмечено (см. выше), что вторичный аблаут в праслав. **kuriti* объясняется происхождением балтослав. **k-* из пра-и.-с. лабиовелярного **kʷ-*. Аналогичное влияние могло иметь начальное **u-* в рассматриваемом корне, то есть **ul-* > **uil-* наряду с **uil-*.

свойственна и глаголу *вилять* (см. прим. 19), и глаголу *ковылять* (см. прим. 7) – добавочно подкрепляет предположение об их генетическом единстве (см. предпосылку 3).

5. Так какова же этимология слова **kovylъ* / **kovylъ*? И являются ли вообще фитоним и глагол – несмотря на их фонетическое сходство – этимологически родственными?

Ответ на эти вопросы в значительной мере зависит от принятого словообразовательного членения слова: **kov-ylъ* или **ko-vyl-ъ*?

Первое членение является традиционным (см. выше). В его пользу говорит варьирование суффиксов **-ylъ* : **-ylъ* : **-elъ*, добавленных к основе **kov-*³⁵. Однако такое толкование сопряжено с трудностями и семантического и формального характера. Значение ‘гнушаяся, своеобразно качающаяся трава’ (см. дефиницию значения в: ЭССЯ 12: 15–16 s.v. **kovylъ* / **kovylъ*) вряд ли соотносится с ‘ковать’, даже если учесть, что исходным значением глагола **kovati* было ‘бить, ударять’ (см. ЭССЯ 12: 10–11 s.v.). Шанский, приводя в качестве семантической параллели глагол *биться* ‘трепетать, колотиться’, реконструирует внутреннюю форму фитонима: ‘трава, которая колышется от ветра’ (Шанский 2: 182). Это указывает, по меньшей мере, на *nomem patientis*, тогда как суффиксы **-ylъ*, **-ylъ* образуют преимущественно *nomina agentis* (см. SP 1: 112).

Второе членение (**ko-vyl-ъ*) укрепляет предположение об общем происхождении фитонима **kovylъ* / **kovylъ* и глагола **kovylati*, если принять предложенное нами толкование данного глагола.

Необходимо добавить, что наряду с праслав. формами **kovelъ* / **koveľa*³⁶, по всей вероятности, существовал и соответствующий глагол с *-e-* вокализмом, сохранившийся в южнославянских языках, ср. серб.-хорв. *ко-вѣлат(и) се* ‘шататься при ходьбе, качаться’: *Напио се па се ковѣља Горње Цапарде* (Ђукановић 1983: 278), *за-ко-вѣлати се* ‘свернуть с дороги, забрести’ (РСА)³⁷, болг. *ко-вѣлям се* ‘идти непрямо, теряя равновесие’ (БЕР 2: 510)³⁸. Приведенные формы возводимы к праслав. (ю.-слав.)

³⁵ Следуя той же логике, Безлай – возводя словен. *kovrčje* ‘*Stipa pennata*’ к праслав. **kovurъ* – считает, что двойная суффиксация **-ylъ* : **-urъ* указывает на основу **kāц-*, отраженную в праслав. **kovati* (BEZLAJ 2: 75).

³⁶ Они реконструированы на основе болг. *ковел* и влуж. *kowjel* и истолкованы как производные с суффиксом *-el-* от глагола **kovati*, точнее – от его корня **kov-* до расширения *-a-* (см. ЭССЯ 12: 11–12). Однако влуж. *je* скорее, чем **e* отражает праслав. **ь*, т. е. влуж. *kowjel* можно интерпретировать как продолжение формы **kovylъ*, восходящей к корневому варианту с редуцированным переднего ряда **vyl-*. Та же интерпретация возможна и для болг. *ковел*.

³⁷ Ср. блр. диал. *віліць* ‘сворачивать с прямой дороги’ (см. прим. 21).

³⁸ Болг. глагол связывается с серб.-хорв. *кобеляти се* ‘кататься, валяться’, но не дается окончательного решения.

ko-vel'ati* ‘качаться из стороны в сторону, колебаться’. Гласный *-e-* в корне мог бы быть вторичным по отношению к *-y-* в **ko-vyl'ati*, но не стоит исключать возможность, что форма **ko-vel'ati* представляет собой недостающее звено нормального апофонического ряда *-e- / -ь- / -i-* (ko-vel'ati / *vyl'ati / *vil'ati*)³⁹, на основании которого вторично образована „ложноапофоническая“ ступень **vyl-*, сохранившаяся в формах с экспрессивной приставкой *ko-*: **ko-vyl'ati* и **ko-vyl'ь*.

6. Подводя итоги, можно сказать, что праслав. **kovyl'ь* (с вариантами **kovyl'ь* и, возможно, **kovьl'ь*) восходит, по всей вероятности, к праи.-е. корню **uelH-* ‘sich wälzen, wallen’, реконструированному Мартином Кюммелом (Martin Kümmel, LIV 677) на основе гот. *wulan* ‘кипеть’ < **uļH-*, лит. *veliiù, vélti* ‘валять’ < **uelH-*, др.-в.-нем. *wallan* ‘бурлить, волноваться’ < **uolH-* и ст.-слав. *ваљж, валити са* ‘валяться’ < **uōlH-*, где долгота корневого гласного объясняется либо его переносом из формы итератива с удлинением **valjati* – во избежание омонимии с *voliti* ‘избирать’ (см. VAILLANT 3: 429), либо из форм, в которых удлинение было вызвано ларингальным перед согласным, вроде атематического **uēlti* < **uelH-ti*. Балто-славянская редуцированная ступень в ст.-слав. *кълаити / вълаити* и в праслав. **vьlna* или **vьlna*, лит. *vilnìs* там (т. е. в: LIV 677) не принимается во внимание, равно как и рассматриваемые здесь производные с приставкой **ko-*.

Из (прямо не засвидетельствованного) **ko-vьlati se* выводится интенсивно-итеративное образование **kovyl(j)ati se* в том же значении. Вариантность *-ati / -jati* можно объяснить исходя из первичного **kovylati, koviljъ (se)* (тип: *колыхаться, колышусь*), с последующим распространением мягкого *l'* из основы настоящего времени в инфинитивную основу⁴⁰. Этим объясняется и чередование мягкого и твердого *l* на конце основы отглагольного существительного **kovyl'ь / *kovyl'ь*. Близкую словообразовательную параллель слово имеет в рус. *посыл* ‘посол’ от **po-sylati* ← **po-sьlati*, ср. – без удлинения корневого *ь* – **posьl'ь* > рус. *посол*, польск. *poseł*, чеш. *posel*, словен. *pòsel*, с.-хорв. *pòcao* (VAILLANT 4: 220). Связь с **valiti, *valjati* как будто подтверждается русским диалектным названием какой-то травы – по всей вероятности, ковыля – *коваль* ‘трава [ковыль?]’: Уж пойду-то я во дикие суземки дремучие / Искать хорошей-то коваль шелковой травы (причет) (СРНГ 14: 25 s.v. 3. *Коваль, я*).

³⁹ О смягчении *l'* см. ниже.

⁴⁰ Для с.-хорв. *ковиль* нужно учесть и вторичное смягчение первоначального *ковил*, которое произошло во избежание перехода *-л* в *-о*, результирующего сложной парадигмой **ковио, ковила*, ср., например, *поделак, -лька* вместо **подделак, поде/иока* и, с другой стороны, местное имя *Ковиона* < *Ковилна*. Повлиять могло и собирательное существительное *ковилье* < **kovilьje*.

Итак, праслав. *koyulь / *koyulь, по всей вероятности, связано со ст.-слав. вьлаяти, вьлаж ‘качать (о волнах), волновать’, др.-рус. вьлаятися ‘колебаться, колыхаться’, рус. волна, в пользу чего, кроме вышеприведенных лингвистических фактов, говорит и следующее описание: „Ковыль [...] – это трава. Наблюдая ее в естественной среде обитания, удивляешься красоте и разнообразию природных даров – трава напоминает [...] в о л н ы, только на полях“ (<<https://www.tonature.info/ua/mozhno-li-doma-derzhat-kovyl.htm>> 18. 11. 2019).

Цитированная литература

- АНИКИН, Александр Евгеньевич. *Русский этимологический словарь*. 1–. Москва: Рукописные памятники Древней Руси, 2007–.
- [ANIKIN, Aleksandr Evgen'evich. *Russkii' étimologicheskii' slovar'*. 1–. Moskva: Rukopisnye pamiatniki Drevnei Rusi, 2007–]
- БЕР: *Български етимологичен речник*. 1–. София: Издателство на БАН („Проф. Марин Дринов“), 1962–.
- [BER: *B'lgarski étimologichen rechnik*. 1–. Sofiã: Izdatelstvo na BAN („Prof. Marin Drinov“), 1962–]
- БЈЕЛЕТИЋ, Марта. *Исковрнути глаголи*. Типови експресивних превербалних форманата (на српском и хрватском језичком материјалу). Монографије 2. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2006.
- [BJELETIĆ, Marta. *Iskovrnuti glagoli*. Tipovi ekspresivnih preverbalnih formanata (na srpskom i hrvatskom jezičkom materijalu). Monografije 2. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2006]
- ВАРБОТ, Жанна Жановна. *Праславянская морфонология, словообразование и этимология*. Москва: Издательство «Наука», 1984.
- [VARBOT, Zhanna Zhanovna. *Praslaviãnskaia morfonologiã, slovoobrazovanie i étimologiã*. Moskva: Izdatel'stvo «Nauka», 1984]
- ЂУКАНОВИЋ, Петар. „Говор села Горње Цапарде (код Зворника)“. *Српски дијалектолошки зборник XXIX* (1983): стр. 191–294.
- [ĐUKANOVIĆ, Petar. „Govor sela Gornje Caparde (kod Zvornika)“. *Srpski dijalektološki zbornik XXIX* (1983): str. 191–294]
- ЕСУМ: *Етимологічний словник української мови*. 1–. Київ: Наукова думка, 1982–.
- [ESUM: *Étimologichnii' slovník ukraïns'koï movi*. 1–. Kiïv: Naukova dumka, 1982–]
- КОБИЛЯНСЬКИЙ, Б. В. „Діалектна лексика у «Слові о полку Ігоревім»“. *Мовознавство* № 4 (1970): стр. 64–73.
- [KOBILJANS'KII, B. V. „Dialektna leksika u «Slovi o polku Igorevim»“. *Movoznavstvo* № 4 (1970): str. 64–73]
- КУРКИНА, Любовь Викторовна. *Диалектная структура праславянского языка по данным южнославянской лексики*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992.
- [KURKINA, Ljubov' Viktorovna. *Dialektnaia struktura praslaviãnskogo iãzuka po dannym iužnoslaviãnskoï leksiki*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1992]
- ЛОМА, Александр. „Вила – олицетворенное неистовство, или что-то другое?“
У: Piona Janyšková, Helena Karlíková (eds.). *Etymological Research into Old*

- Church Slavonic* (= *Studia etymologica Brunensia* 18). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015: стр. 245–269.
- [LOMA, Aleksandar. „Vila – olišetvorennoe neistovstvo, ili chto-to drugoe?“ U: Ilona Janyšková, Helena Karlíková (eds.). *Etymological Research into Old Church Slavonic* (= *Studia etymologica Brunensia* 18). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015: str. 245–269]
- ЛОМА, Александар. „Ковиле, кобиле, Арханђео Михаило и Свети Никола“. *Глас Српске академије наука и уметности* CDXXIX. Одељење језика и књижевности. Књига 31 (2019): стр. 37–68.
- [LOMA, Aleksandar. „Kovilje, kobile, Arhandeo Mihailo i Sveti Nikola“. *Glas Srpske akademije nauka i umetnosti* CDXXIX. Odeljenje jezika i književnosti. Knjiga 31 (2019): str. 37–68]
- ПРЕОБРАЖЕНСКИЙ, Александр Григорьевич. *Этимологический словарь русского языка*. Том I–II. Москва, 1910–1914. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1958.
- [PREOBRAZHENSKIĪ, Aleksandr Grigor'evich. *Ėtimologičeskii slovar' russkogo ĭazyka*. Tom I–II. Moskva, 1910–1914. Moskva: Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannykh i naŝional'nykh slovarėi, 1958]
- РСА: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. 1–. Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 1959–.
- [RSA: *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*. 1–. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, Institut za srpski jezik SANU, 1959–]
- СРНГ: *Словарь русских народных говоров*. 1–. Москва – Ленинград (Санкт-Петербург): Издательство «Наука», 1965–.
- [SRNG: *Slovar' russkikh narodnykh govorov*. 1–. Moskva – Leningrad (Sankt-Peterburg): Izdatel'stvo «Nauka», 1965–]
- ТС: *Турајски слоўнік*. 1–5. Мінск: «Навука і тэхніка», 1982–1987.
- [TS: *Turajski slojnik*. 1–5. Minsk: «Navuka i tėkhnika», 1982–1987]
- ТСРЯ: *Толковый словарь русского языка с включением сведений о происхождении слов*. Москва: Издательский центр «Азбуковник», 2008.
- [TSRIA: *Tolkovyĭ slovar' russkogo ĭazyka s vključenijem svedenij o proiskhozhenii slov*. Moskva: Izdatel'skii ŝentr «Azbukovnik», 2008]
- ФАСМЕР, Макс. *Этимологический словарь русского языка*. Перевод с нем. и доп. О. Н. Трубачева. I–IV. Москва: Прогресс, 1986–1987.
- [FASMER, Maks. *Ėtimologičeskii slovar' russkogo ĭazyka*. Perevod s nem. i dop. O. N. Trubacheva. I–IV. Moskva: Progress, 1986–1987]
- ЦЫГАНЕНКО, Галина Павловна. *Этимологический словарь русского языка*. 2. изд. Киев: «Радянська школа», 1989.
- [ŤSYGANENKO, Galina Pavlovna. *Ėtimologičeskii slovar' russkogo ĭazyka*. 2. izd. Kiev: «Radjans'ka shkola», 1989]
- ШАНСКИЙ, Николай Максимович. *Этимологический словарь русского языка*. Том 2. Москва: Издательство Московского университета, 1982.
- [SHANSKIĪ, Nikolaĭ Maksimovich. *Ėtimologičeskii slovar' russkogo ĭazyka*. Tom 2. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 1982]
- ЭССЯ: *Этимологический словарь славянских языков*. 1–. Москва: Издательство «Наука», 1974–.
- [ĖSSIA: *Ėtimologičeskii slovar' slavjânskikh ĭazykov*. 1–. Moskva: Izdatel'stvo «Nauka», 1974–]

ЭСТЯ: *Этимологический словарь тюркских языков. Общетюркские и межтюркские лексические основы на букву «К»*. Москва: Издательство «Индрик», 2000.

[ĚSTĪĀ: *Ětimologičeskĭi slovar' tŭrkskikh ŭazykov. Obščetŭrkskie i mezhtŭrkskie leksičeskie osnovy na bukvu «K»*. Moskva: Izdatel'stvo «Indrik», 2000]

*

BERNEKER, Erich. *Slavisches etymologisches Wörterbuch. Erster Band*. Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1908–1913.

BEZLAJ, France. *Etimološki slovar slovenskega jezika*. I–V. Ljubljana: SAZU, 1976–2007.

DERKSEN, Rick. *Metatony in Baltic*. Amsterdam – Atlanta: Rodopi, 1996.

DERKSEN, Rick. *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*. Leiden – Boston: Brill, 2008.

DERKSEN, Rick. *Etymological Dictionary of the Baltic Inherited Lexicon*. Leiden – Boston: Brill, 2015.

ESJS: *Etymologický slovník jazyka staroslověnského*. 1–19. Praha: Academia – Tribun EU, 1989–2018.

LIV: *Lexicon der indogermanischen Verben*. Die Wurzeln und ihre Primärstambildungen. Zweite, erweiterte und verbesserte Auflage. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2001.

MATZENAUER, Antonín. „Přspěvky ke slovanskému jazykozpytu“. *Listy filologické a paedagogické* № VIII (1881): str. 161–190.

MIKLOSICH, Franz. *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1886.

REINHART, Johannes. „Vier alttschechische Etymologien“. U: Ilona Janyšková, Helena Karlíková (eds.). *Studia etymologica Brunensia* 1. Praha: Euroslavica, 2000: str. 105–115.

SHEVELOV, George Y. *A Prehistory of Slavic. The Historical Phonology of Common Slavic*. Heidelberg: Carl Winter, Univeritätsverlag, 1964.

SKOK, Petar. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. I–IV. Zagreb: JAZU, 1971–1974.

SMOCZYŃSKI, Wojciech. *Słownik etymologiczny języka litewskiego*. Wilno: Wydawnictwo Uniwersytetu Wileńskiego, 2007.

SP: *Słownik prasłowiański*. 1–. Wrocław etc: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1974–.

VAILLANT, André. *Grammaire comparée des langues slaves*. I–IV. Lyon – Paris: I.A.C. – Klincksieck, 1950–1974.

VINJA, Vojmir. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*. I–IV. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga, 1998–2016.

Марта Ж. Бјелетић
Институт за српски језик САНУ

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ПОРЕКЛА ПСЛ.
*KOVYLŦ / *KOVYLŦ 'STIPA PENNATA'

Резиме

Савремена етимолошка истраживања у великој мери су усмерена ка преиспитивању досад понуђених етимолошких решења, нарочито за оне речи које немају општеприхваћено тумачење. Једна од тих речи је псл. **kovylŦ* / **kovylŦ* 'ковиље, *Stipa pennata*', чије су континуанте посведочене углавном у источно- и јужнословенским језицима: рус. *ковыль*, *ковыл*, укр. *ковиль*, *ковила*, блр. *кавыль*, буг. *ковил*, *коил*, *кофил*, мак. *ковил*, *кофил*, с.-х. *ковиље*, слн. *kovilje*.

У етимолошкој литератури скренута је пажња на потенцијалну везу псл. **kovylŦ* / **kovylŦ* са глаголом **kovylati* (*se*) 'љуљати се, њихати се, клатити се, тетурати се', иако ни тај глагол нема јединствено тумачење.

У овом раду се полази од претпоставке да разматрани фитоним и глагол имају заједничко порекло, и да се у оба облика издваја префикс **ko-*. Глагол се доводи у везу са псл. **vŦlati*, *vŦlajŦ* 'љуљати се, њихати се (на таласима)', сродним са псл. **vŦlna* 'талас', **valiti* (*se*) 'ваљати (се)', и у крајњој линији своди на и.-е. корен **uelH-* 'котрљати (се), ваљати (се)'.

Како међу континуантама и изведеницама псл. глагола **vŦlati* долази до варирања полугласа (-*v* : -*Ŧ*) у корену (уп. стсл. *vŦlajati se* 'њихати се (о таласима)' итд.), облици са вокализмом -*v*- могли су послужити као основа за појаву секундарног аблаута **vŦl-* / **vyl-*. Тако је из непосредног префигураног облика **ko-vŦlati se* (облик без префикса **vŦlati se* се реконструише!) могао настати интензив / итератив **kovyl(j)ati se* у истом значењу. Варијантност *-ati* / *-jati* може се објаснити полазећи од првобитног **kovylati*, *koviljŦ* (*se*), са накнадним ширењем меког *l*' из основе садашњег времена у инфинитивну основу. Тиме се тумачи и варирање меког и тврдог *l* на крају основе девербалне именице **kovylŦ* / **kovylŦ*.

Кључне речи: прасловенски језик, фитоним, **kovylŦ* / **kovylŦ* 'ковиље, *Stipa pennata*', глагол **kovylati* (*se*) 'љуљати се, њихати се, клатити се, тетурати се', етимологија, секундарни аблаут.

Marta Ž. Bjeletić
Institute for the Serbian Language of SASA

A CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE PSL
*KOVYLŦ / *KOVYLŦ ‘STIPA PENNATA’

S u m m a r y

Contemporary etymological research is largely aimed at rethinking hitherto offered etymological solutions, especially for words that do not have a generally accepted interpretation. One of those words is PSI *kovylъ / *kovylь ‘feather-grass, *Stipa pennata*’, whose continuants are attested mainly in Eastern and Southern Slavic languages: Ru. *kovyl’*, *kovyl*, Ukr. *kovil’*, *kovila*, Bel. *kavyl’*, Bulg. *kovil*, *koil*, *kofil*, Mac. *kovil*, *kofil*, SCr. *kovilje*, Sln. *kovilje*.

The etymological literature has drawn attention to the potential connection of PSI *kovylъ / *kovylь with the verb *kovyl’ati (*se*) ‘to swing, wobble, stagger’, even though this verb does not have a unanimously accepted interpretation either.

This paper departs from the assumption that the phytonym and verb under consideration have a common origin, and that the prefix *ko- is distinguished in both forms. The verb is related to PSI *vьlati, *vьlajŋ* ‘to swing, swing on waves’, related to PSI *vьlna ‘wave’, *valiti (*se*) ‘to roll’, and ultimately boils down to the IE root *uelH- ‘to roll’.

As among the continuants and derivatives of the PSI verb *vьlati there is a variation of the reduced vowels (-ь- : -vь-) at the root (cf. OCS *vьlajati se* ‘to oscillate (about waves)’, etc.), forms with the vocalism -vь- could serve as a basis for the occurrence of the secondary ablaut *vьl- / *vyl-. Thus, from the unconfirmed prefixed form *ko-vьlati *se* (a form without the prefix *vьlati *se* is reconstructed!), an intense / iterative *kovyl(j)ati *se* could be created in the same meaning. The variance of -ati / -jati can be explained from the original *kovylati, *kovyljŋ* (*se*), with the subsequent spread of the palatal *l* from the present tense stem to the infinitive stem. This also explains the variation of the palatal and non-palatal *l* at the end of the stem of the deverbal noun *kovylъ / *kovylь.

Keywords: Proto-Slavic language, phytonym, *kovylъ / *kovylь ‘feather-grass, *Stipa pennata*’, verb *kovyl’ati (*se*) ‘to swing, wobble, stagger’, etymology, secondary ablaut.

ISSN 0350-185X, – Књ. 76, св. 1 (2020), стр. 57–76

UDK: 811.163.41'373.611

COBISS.SR-ID: 17271305

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2001057M>

Примљено: 18. јануара 2020.

Прихваћено: 29. јануара 2020.

Оригинални научни рад

АЛЕКСАНДАР М. МИЛАНОВИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик са јужнословенским језицима

ИЗВЕДЕНИЦЕ СА СУФИКСОМ *-ЀНКА* КАО ОГЛЕДАЛО КУЛТУРНОГ РАЗВОЈА

У раду се анализирају порекло, време настанка, творбене категорије и творбени типови изведеница са суфиксом *-Ѐнка*, њихова бројност, функције и статус у некадашњем и савременом српском језику. Констатује се да су махом настале крајем XVIII и у XIX в., да су одраз друштвеног и културног напретка Срба у различитим областима материјалне и нематеријалне културе те да су творбени типови с њим били нарочито продуктивни у (пред)романтичарском песничком језику. Указује се и на делимичну продуктивност овог суфикса у савременом српском језику, склоност ка терминологизацији, као и на чињеницу да су поједине изведенице прешле у сферу архаизама и историзама.

Кључне речи: суфикс *-Ѐнка*, изведеница, неологизам, индивидуални неологизам, архаизам, терминологизација, песнички језик, стандардни језик.

1. Судаћи на основу библиографије радова из творбе речи (Ђорић 2013), о суфиксу *-Ѐнка* писано је мало у србистичкој и сербокроатистичкој литератури, нарочито из дијахронијске перспективе. Овде не мислимо на моцион суфикс, тј. „суфиксни дериват“ *-Ѐнка* у женским етницима, чије су све суштинске карактеристике утврђене у монографији коју је пре више деценија написао Божо Ђорић (1982), као и у познијој литератури, те о њима овога пута неће бити речи. О осталим изведеницама са овим суфиксом посебних расправа заправо и нема, а разлози за то сасвим су јасни: ових именица данас нема много у српском стандардном језику,

* aleksandar.jus@gmail.com

припадају различитим творбеним категоријама и творбеним типовима, порекло им је недовољно јасно, а хронологија настанка магловита.¹

Савремени србистички и кроатистички приручници творбе речи о овоме суфиксу нуде сажете податке и одређена међусобна неслагања. Тако Стјепан Бабић (2002: 289) констатује:

Sufiks *-anka* slabo je plodan. Njime su izvedene imenice od glagola V. i VI. vrste pošto se odbaci završetak *-ati*. Od glagola I. vrste izvedena je imenica *pljānka*. Naglasak je kratkouzlazni na slogu ispred sufiksa, a *uspavānka* je običnija nego *uspāvānka*.

Takve izvedenice znače: a) stvar: *črtānka*, *čitānka*, *pisanka*, *pljūvānka* (rij., pljuvačka), *stājānka* (platforma), *vjèžbānka...*, b) vočku: *kālānka*, c) pjesmu: *jadòvānka* (zast.), *pjèvānka* (rij.), *tugòvānka*, *uspavānka...*, d) zabavu: *pijānka*. Od imenica su izvedene *čājānka* i *kājānka*.

Иван Клајн (2003: 137), уз доста опреза и релативизовања у формулацијама, наводи исте и нове примере у односу на наведене, али даје и коментаре у вези са Бабићевим описима и тумачењима:

Прави суфикс *-ānka* имамо можда само у *чајанка*, *кићанка* (с јотованом основом), а од глаголске основе *сѣјајанка* („место на аеродрому где стоје авиони“, РМС) и *ѣјугованка*. Томе бисмо додали и *сељанка* (етимолошки од *сељан[ин]* + *-ка*, али данас као фемининум према *сељак*), па и *чиѣанка*, *црѣанка*, *ѣисанка*, *в(ј)ежбанка*, *игранка*, које се по значењу вежу пре за глаголску основу него за трпне придеве *чиѣан*, *црѣан* и сл. Суфикс *-анка* овим речима признаје и Бабић (2002: 266), додајући им и *ѣијанка*, али у овој последњој суфикс би могао бити и *-ка*, пошто се пре него за глагол *ѣиѣи* везује за појам *ѣијан* („састанак на ком се много пију алкохолна пића, пијанчење, пијанчевање“ гласи дефиниција у РМС).

Већ и сâм преглед актуелне уџбеничке литературе отвара многа питања о пореклу, времену настанка, творбеним категоријама и творбеним типовима изведеница, њиховој бројности, функцијама и статусу у некадашњем и савременом српском језику. Циљ овога рада јесте да одговори на ова питања, у мери коју јој допушта актуелно стање у историјској лексикографији, будући да су *Речник славеносрпског језика* и *Речник српског језика XII–XVIII века* још у изради, или на њеном почетку.

2. Кључни проблем у анализи идентитета самог суфикса ствара порекло бројних примера, будући да се у многима са глаголском основом може реконструисати и суфикс *-ка*, уколико је основа добијена од трпног придева. Овакав творбени тип регистровао је крајем XIX и почетком XX века Стојан Новаковић (1902: 114): „Наставком **ак** (**ѣк**) или **ка**

¹ Деривациона терминологија у овоме раду преузета је од оне коју је у србистици усталио Божо Ћорић (2008: 13–35).

постају именичке основе које казују оно што је извршено радњом онога глагола, од којег је трпни придев употребљен. [...] Наставак **ка**: бит-ка, пèчèн-ка, кићèн-ка, пèвâн-ка, плу̀вâн-ка, тèрâн-ка.“ Пишући о суфиксу *-ка*, готово исто објашњење и исте примере нудио је у исто време и Томо Маретић (1963: 347): „Katkad za temeljnu riječ služi pasivni particip, npr. bitka, kićenka (1. neka kićena кара, 2. žensko koje se rado kiti), pećenka, rijānka, rjevānka.“ Међу пробраним примерима, међутим, један отвара ново питање јер се поред речи *кићенка* у српском језику појављује и реч *кићанка*, у којој су облик и обим суфикса недискутабилни, али проблематично постаје порекло основе.² Чини се да зато овај, као ни друге примере, оне са именичком основом, С. Новаковић и Т. Маретић у граматицама нису навели. Михаило Стевановић (1989: 480) у својој граматици суфикс *-а̄нка* региструје само као моциони суфикс у примерима *Тузланка*, *Пљевљанка* и *Фочанка*. Исту функцију овог суфикса, као и суфикса *-јанка*, бележе и Предраг Пипер и Иван Клајн у примерима *Американка*, *Аустријанка*, *Бугојанка* и сл. (ПИПЕР, Клајн 2014: 223).

3. Постоје и бројни примери који не изазивају творбене дилеме. Изведенице са несумњивом именском или глаголском творбеном основом и суфиксом *-а̄нка* бројније су него што их је литература из творбе речи регистровала пре појаве обратног речника српског језика. На основу података које наводи Мирослав Николић (2002), међу народне номинације биљака, односно врста воћа, овде спадају: *госӣанка* („бот. грмолика биљка *Phlomis fruticosa* из ф. *Labiatae*“ РСАНУ), *засӣанка* („бот. в. *саса*“, РМС), *зељанка* („бот. келераба“, РМС), *конојљанка* („бот. ланилист“, РМС), *крајанка* („1. бот. биљка *Corrigiola litoralis* из ф. *Coryophyllaceae*“, РСАНУ), *красанка* („агр. врста крушака“, РМС), *милованка* („1. бот. покр. а. вишегодишња биљка *Viola declinata* [...] б. в. даниноћ [...] в. в. љубичица [...] г. врста љубичице *Viola hortensis*“, РСАНУ), *машанка* („агр. покр. врста јабука“, РМС), *мирисанка* („[vide тамјаника] cf. тамљаника“ *Српски рјечник* 1898), *негованка/његованка* („у изразу: биљка ~, негована култивисана биљка“, РСАНУ) и *ремонӣанка* („бот. биљка из пор. ружа *Rosa centifolia*, РСАНУ)³.

У традиционална народна именована спадају и називи појединих риба, змија и шкољки: *бојанка* („зоол. в. зеленак *Phoxinus phoxinus* (слат-

² Видели смо да Клајн (2003: 137) пише о „јотованој основи“, али јој не утврђује порекло. Могуће је да је облик *кићанка* добијен од именице *кићенка* аналогично са другим именицама које су већ имале суфикс *-а̄нка*, што ћемо их навести даље у раду. У питању би, дакле, било аналошко уопштавање суфикса *-а̄нка*. У прилог тврдњи да је облик *кићенка* старији може ићи чињеница да је у Вуковом *Српском рјечнику* (1818) потврђена само ова именица, а не и именица *кићанка*.

³ Уп. *ремонӣа* 'млад, недресиран коњ' (РСАНУ).

ководна риба)⁴, РСАНУ), *шаранка* („зоол. 1. покр. в. шарка“, РМС), *гушћеранка* („мн. зоол. породица мањих, обично дубинских риба Scerpelidae“, РСАНУ), *лисанка* („зоол. врста речне шкољке *Unio pictorum*, сликарска шкољка“, РСАНУ),⁴ *јошанка* („зоол. врста речне рибе *Alburnus bipunctatus*; исп. деверика“, РСАНУ)⁵ и *срчанка* („зоол. врста шкољке срцолике љуштуре *Cardium edule*“, РМС)⁶. Аналошки према наведеним, скована је именица *носанка* („зоол. врста слатководне рибе са њушком, губицом продуженом у већи нос, која живи у Африци“, РМС).⁷

Код именица које именују ствари суфикс *-анка* и именичку творбenu основу региструјемо у *берданка*, *йерјанка*, *марсијанка*, *йајаранка* и *душанка*, о чијем значењу говоримо у следећој тачки. Несумњиво са истим суфиксом је и именица *чајанка*, која именује догађај. Суфикс *-анка* неспоран је и у појединим изведеницама са глаголском основом које именују поједине ствари, локације или процесе: *лежанка* („в. лежај“, РМС), *б(ј)ежанка* („заст. бежанија“ РСАНУ) и *сјајанка* („неол. место на аеродорому где стоје авиони“, РМС)⁸. Поједине изведенице са значењем ствари, додајмо, могу имати вишеструку мотивацију јер могу стајати у релацији према именицама, или глаголима, тј. у њима се може утврдити именичка или глаголска творбена основа, као у примерима *мирисанка* (од именице *мирис*, глагола *мирисаји*, или, највероватније, придева *мирисан* као мотивне речи) или *окованка* (од именице *оков* или глагола *оковаји*, в. значења даље у тексту).

4. У литератури је већ констатовано како изведенице са суфиксом *-анка* имају различита значења. Примери показују да се у истим творбеним категоријама могу појавити различити творбени типови, а поједини од њих заслужују посебне коментаре.

4.1. Значење специфичног типа свеске, бележнице или књиге имају следеће именице: *в(ј)ежбанка*: „тека, свеска, бележница за вежбање“ (РМС), *кајданка*: „свеска с кајдама, бележница у коју се бележе кајде, ноте“ (РМС) и *цртајанка*: „свеска, тека за цртање“ (РМС). Приручници из творбе речи и граматике, видели смо, суфикс *-анка* региструју и у речима *йисанка* („чеш. сашивени листови чистог папира, у корицама, за писање, цртање, свеска“, РМС) и *чијанка* („школска књига с прикладним шти-

⁴ Уп. *лиса* 'пега, мрља' (РСАНУ).

⁵ Уп. *јоша* 'даска причвршћена за оба краја на којој се суши извешано рубље' (РСАНУ) и карактеристичан спљоштени облик тела деверике, налик на даску.

⁶ Тешко је утврдити творбену основу, односно мотивну реч, код именице *срчанка*.

⁷ Преводећи чувеног Алфеда Брема, Никола Финк је вероватно овим индивидуалним неологизмом пожелело да унесе опозицију према имену домаће слатководне рибе *носаре*.

⁸ Наведен је само један пример, у новинама *Полијика* из 1959. године.

вом из разних предмета“, РМС) иако су у питању бохемизми преузети у XVIII и XIX веку.⁹ Ови бохемизми су се очито складно уклопили у наше изведенице, па их литература изједначава са домаћим речима, али су чешко порекло лексеме *писанка* регистровани и РМС и RJAZU: „Iz češ. riječi istoga značenja pisanka. Između rječnika samo u Šulekovu nem.-hrv. [...] i u Popovićevu“. У RJAZU се налази и битна напомена о употреби: „Pокнјишки se govori i piše.“ Чини се да је управо књишка природа ове речи условила и њену судбину: именица *писанка* данас је архаична, али је све до Другог светског рата била честа у школској терминологији.¹⁰ Застарела је и изведеница *кајданка*, која је доживела исту судбину као и мотивна реч *кајда*.¹¹ Као што је реч *кајда* истиснула реч *ноџа*, тако је и реч *кајданка* истиснута савременом именицом *ноџанка* или синтагмом *ноџна свеска*.¹² Аналошки према наведеним именицама, нарочито према високофреквентној именици *чиџанка*, у најновије време настале су поред именице *ноџанка* још и *бојанка* (свеска или блок за бојење)¹³, *причанка*¹⁴ и *проверанка* (уџбеник за проверу знања)¹⁵.

4.2. Значење различитих процеса имају ретке именице, дефинисане у речницима обично преко других глаголских именица: *б(ј)ежанка* („заст.

⁹ Лексема *чиџанка*, у истом значењу као и у српском, постоји и у словачком језику.

¹⁰ Уп. наслов: *Писанка за округло писање с угледима ћирилицом за више народне школе*, II разред, број 43, издање и штампа Државне штампарије Краљевине Југославије, без године издања. Именице *писанка* и *вежбанка* имале су понекад и синонимно значење: „i onda kada ja jednom iz дачке вежбанке преришем“ : „kazujem i prenosim i pisanku koju sam na put poneo“ (Milan Dedinac, *Od nemila do nedraga*, Nolit, 1957, 281. Песма је написана јула 1939. године). Уп. и: „само видим да га нема ни у исписаним словима и знацима које сам губио стално, као отиске прстију, свуда за собом: по белом мраморју, и зими, на снеговима, у школским писанкама“ (Милан Дединац, *Позив на љубовање*, Београд: Просвета, 316); „Прописи, пропуснице, вежбанке – све је то извучено из књижара и уништено“ (Лука Лазаревић, *Белешке из окупираног Београда (1915–1918)*, Београд: Јасен, 2010, 74).

¹¹ На брзо застаривање појединих неологизама насталих у српском језику у XIX веку пажњу скреће и Рајна Драгићевић (2018: 238).

¹² Уп. *Notanka 1 : didaktički komplet uz album grafofilija Osnovi muzičke pismenosti 1*, Novi Sad: Dnevnik, 1987.

¹³ Савремени творбени дублет је *бојаница* (уп. „Христџова бојаница“ *Са благословом Његовог Преосвешћенства Епископа шабачко-ваљевског Господина Лаврентија*, Одбор за веронауку епархије шабачко-ваљевске, уредник издања Љубомир Ранковић, Ваљево, без године издања).

¹⁴ Уп. наслов књиге за децу Љубивоја Ршумовића (*Причанка*), као и млађе наслове уџбеника Симеона Маринковића (*Причанка : 5-6 година : средња васијина група*, Београд: Креативни центар, 2010) или превода књиге за децу Џејн Риордан и Џејмса Њумана Греја (*Причанка за децу од 2 године*, прев. А. Дачић и З. Пеневски, Београд: Лагуна, 2019) и сл.

¹⁵ Уп. наслов уџбеника Љиљане Новаковић, Биљане Требјешанин и Биљане Гачановић, *Свети око нас : Проверанка*, Београд: Завод за уџбенике, 2015.

бежанија“ РСАНУ), *јадованка* („1. јадиковка, исказивање туге, жалости, бола, нарицање, кукњава“ РМС), *йеванка* („1. певање, забава са певањем“ РМС), *йеранка* („покр. парничење, парница, парба“ РМС) и *йугованка* („туговање, жаљење“ РМС). Творбени тип у њима подразумева глаголску творбену основу. Индивидуални неологизми, изграђени аналошки према наведеном творбеном типу, јесу речи из језика књижевности: *љуљанка* („љуљање, њихање“ РМС)¹⁶ и *ждеранка* („претерано једење, ждерање“ РСАНУ)¹⁷.

4.3. Значење специфичног типа песме, које је у директној вези са значењем процеса (као његов резултат), имају следеће имицице: *јадованка* („2. песма тужног садржаја, тужалка, нарицаљка“ РМС), *милованка* („2. (у атрибутској служби) мила, драга; милозвучна“ РСАНУ)¹⁸, *йеванка* („2. песма“ РМС)¹⁹, *радованка* („весела, радосна песма“ РМС), *йугованка* („тужна, жалосна песма“ РМС), *усйаванка* („а. песма, обично нежног и монотоног ритма, којом се успављују деца“ РМС)²⁰. И у њима је творбена основа глаголска. Међу наведеним примерима, *милованка* је била карактеристична само за песнички језик, *јадованка* је потиснута обликом *јадиковка*,²¹ архаичне су и изведенице *йеванка* и *радованка*, док је у уобичајеној употреби *йугованка*. Аналошки према наведеном творбеном типу изведен је у песничком језику индивидуални неологизам *уљуљанка* („песн. песма којом се неко уљуљује у сан, успаванка“ РМС)²². У Вуковој књижевној терминологији нема ових и оваквих речи, већ су његова термилошка решења скоро увек вишечлана, нпр. *йјесма која се йјева дјеци, кад се усйављују* (Костић Ђ. 1987: 119) место *усйаванка* и сл.

Примери изведеница *јадованка*, *йеванка* и *йугованка* у директној вези су са „принципом транспарентности“ неологизама, којим се показује да су „семантички прозирније оне нове речи чија творбена средства имају

¹⁶ Наведен је само један пример из дела Аугуста Шеное: „Блистање сиње глачине и мирис дивнога цвијећа и тајанствена мукла љуљанка мора“.

¹⁷ У питању је индивидуални неологизам Станислава Винавера из превода Хашекових *Доживљаја доброг војника Швејка* из 1949. године: „С тим се дивови лако сложише те ударише сви у пијанку у ждеранку“.

¹⁸ Уп.: „а с њих милованке / дижу се пјесме“ (песма Милана Беговића).

¹⁹ Уп.: „После вечере опет певанке, напослетку и ’јастучићи’ (Јакв Игњатовић, *Мемоари (1)*, Нови Сад: Матица српска, 98).

²⁰ У језику и стилу данашњих спортских извештаја честа метафора за досадну утакмицу.

²¹ Процесу је током XX в. вероватно допринела и популарност песме „Свакидашња јадиковка“ Тина Ујевића, која је дуго била и у школским програмима.

²² В. индивидуални неологизам Радована Кошутића из примера: „Певаће му вали песму уљуљанку“.

само једно значење“ (Савић 1984: 164). У већој мери ово потврђују примери *Србијанка* (‘жена из Србије’) и *србијанка* (‘епски спев о устаничкој Србији’, или *Славјанка* (‘жена из Слaviје’, уп. *Славјанин*) и *славјанка* (‘песнички алманах’, в. т. б), али о односу међу њима овде неће бити речи.²³

4.4. Значење различитих ствари имају следеће именице: *берданка* („пушка старинског типа“ РМС), *душанка* („горњи део народног одела, обично од чохе или сукна, украшен златним ширитима“ РМС), *кићанка* „кита, реса од памучних, вунених или свилених конаца која служи као украс на капи, марами, одећи, покривачу и сл.“ РМС), *клашанка* „покр. велика шиваћа игла (која служи за шивење дебеле, грубе тканине“ РСАНУ), *лежанка* („в. лежај“ РМС),²⁴ *марсиљанка* („пом. ист. једрењак, обично са три јарбола, који је током 16. и 17. века коришћен као теретни брод на Јадранском и Средоземном мору, а на Јадрану се одржао све до краја 19. века“ РСАНУ), *мирисанка* „песн. и нар. 1. она која одаје пријатан мирис, она која је мирисна, миришљава; исп. мирисавка²⁵ [...] 2. (у атрибутској служби, уз именице ж. рода) *мирисна*, *миришљава*“ (РСАНУ), *йерјанка* („1. перјаница [...] 2. в. перина“ РМС),²⁶ *йајтаранка* („(у придевској служби, уз именице ж. рода) татарска“ РМС), *вошћанка* (‘тапет’), *окованка* („спорт. неол. врста ципеле која има потков“ (РМС)²⁷. Семантички изузетну међу њима представља ретка и застарела именица *йљуванка* („в. пљувачка“ РМС)²⁸.

4.5. Значење посебног типа окупљања (састанка, скупа, приредбе или забаве) имају следеће именице: *игранка* („плес, бал, плесна забава, балска игра, приредба“ РМС), *йијанка* („састанак на ком се много пију алкохолна пића, пијанчење, пијанчевање“ РМС) и *чајанка* („јавни или приватни забавни скуп на којем се гости послужују чајем“ РМС), *усја-ванка* („б. фиг. досадна забава, досадан говор“ РМС). Све наведене лексеме су у активној употреби и у стандардном и у разговорном језику иако

²³ Теоријски добре смернице за даља истраживања нуди рад Смольская 1986.

²⁴ Наведени пример је из прозног дела Светолика Ранковића.

²⁵ Оба примера указују на цвет, први на неименован, други на ружу.

²⁶ Први пример је из дела Ђуре Јакшића, други из приповетке Живка Бертића.

²⁷ У изведеници *окованка* може се судити и о творбеном моделу са придевском основном и суфиксом *-ка*.

²⁸ Пример: „Један од њих жвакао багуш те непрестано кроз зубе штрцао пљуванку“ (Фрањо Киш-Хорват, *Насмијани удеси*, Загреб, 1918). Реч је потврђена и у Укувом *Српском рјечнику*.

се *игранка* захваљујући променама у начину забављања младих полако повлачи међу историзме.²⁹

4.6. Значење специфичне врсте игре или кола имају две именице из народног језика, ограничене распрострањености: *каиџанка* („покр. 1. врста народне игре“ РСАНУ) и *зуйчанка* („покр. назив за једну врсту народне игре, кола“ (РСАНУ)³⁰.

5. Утврђивању идентитета самог суфикса као и творбених типова с њим, судећи на основу наведених примера, морала би помоћи и хронологија настанка изведеница, коју је засада могуће само делимично реконструисати на основу Вуковог *Српског рјечника* (1818, 1852, 1898) и RЈAZU, али и других речника који обухватају лексичку грађу из историје српског језика. Ови речници потврђују да су, не рачунајући народна именовања имена, биљака и ствари, у питању сасвим нова именовања, настала у XVIII и XIX веку. Тако су у Вуковом речнику из 1818. од свих у раду наведених именица потврђене само изведенице *џијанка* и *џљуванка*, у којима је творбени тип дискутабилан. У државном издању овог речника из 1898. налазе и изведенице: *мирисанка*, *џјеванка* и *џперанка*. Ни у допунама које је у Вуков речник уписивао Лаза Костић (2007) нема изведеница са суфиксом *-џанка*, иако им је песник у своме стваралаштву био склон (в. тачку б). У RЈAZU такође нема потврда за велики број анализираних речи: *б(ј)ежанка*, *берданка*, *бојанка*, *в(ј)ежбанка*, *жде-ранка*, *зуйчанка*, *јошанка*, *кајданка*, *каиџанка*, *крајанка*, *клашанка*, *красанка*, *лисанка*, *љуљанка*, *марсиљанка*, *машанка*, *мирисанка*, *негованка/његованка*, *носанка*, *окованка*, *џ(ј)еванка*, *сџајанка*, *ремонтџанка*, *џугованка*, *уљуљанка*, *џрџанка*, *чајанка*, *чиџанка*. С друге стране, RЈAZU региструје поједине изведенице, али заједно са податком изведеним на основу грађе да су настале „и наше вријеме“, а он стоји уз именице *душанка*, *игранка* и *киџанка*. Две именице лоциране су и временски и просторно, *јадованка* („и наше вријеме у Bosni“) и *лежанка* („и наше вријеме у Istri“). За именицу *џијанка* констатује се да је међу речницима регистрована „samo у Vukovu рјечнику“.

Не рачунајући именовања из области флоре и фауне, видљиво је да су скоро све изведенице са суфиксом *-џанка* у XIX веку још увек биле неологизми, на шта у пуној мери указује и њихова семантика: у питању су, наиме, појаве и предмети који тек почињу оплемењивати српску културу или су плод развоја те културе: прецизније се именују типови написаног текста или свезака за различите процесе писања, вежбања,

²⁹ Ноћно плесање у клубовима више се не именује као *игранка*. Ипак, лексема се чува и у метафоричном значењу, као и изразима попут *игранка без џресџанка*.

³⁰ Уп. *зуйчаџи* 'чинити зупчастим, изломљеним' (РСАНУ).

цртања и сл., класификују се и именују типови песама, имена добијају и нове ствари (пушке, бродови, делови одеће и сл.) и нови друштвени догађаји (испијање чаја или плесање у друштву). И на њиховом примеру се потврђује да је потреба за домаћим новим речима „vezana uz neka intenzivnija društveno-politička previranja“ (MUNVIĆ-DIMANOVSKI 2005: 49), али и за културна, што потврђују нова именовања појмова из области писмености и културе.

Најбоље сведочанство о новим културним утицајима што су свој одраз нашли у новој лексици представљају тзв. *јосрбице*, којима су замењиване речи страног порекла у српском књижевном језику. Једини речник оваквих пуристичких решења потврђује да су при ковању неологизама крајем XVIII и током XIX века стваране и изведенице са суфиксом *-анка*: *вошијанка* (1790) као замена за *шайећ*, *игранка* (1803) за *бал*, *лежанка* (1809) за *софу* или *канабе*, *јеванка* (1816) за *ојеру* и *радованка* за *грацију* или *харију* (Михаловић 1982, 1984). Новим изведеницама конкурисале су у пуној мери лексичке позајмљенице, па је временом ређе долазило до семантичке диференцијације међу њима (уп. нпр. *игранка* и *бал*), а чешће до губљења једног од лексичких конкурената, обично на рачун посрбице (*вошијанка* и *шайећ*, *лежанка* и *софа/канабе*, *јеванка* и *ојера*).

Нове изведенице имале су своју улогу и у стварању терминолошких система, па је Друштво српске словесности у првој књизи *Гласника* (1847) као термин предложило и именицу *игранка* (Младеновић 1988: 139).

6. Тренд стварања неологизама са суфиксом *-анка* наставио се нарочито у језику српске књижевности током епохе романтизма, у другој половини XIX века. Романтичари, по језичком опредељењу махом одушевљени вуковци, неретко су градили нове речи „у духу“ народног језика, о чему постоји богата литература.³¹ Неологизацију им је у случају лексичке изнудице, тј. појаве речничких празнина, уосталом, у предговору превода *Новог завјешта* (1847) експлицитно препоручивао и Вук Караџић.

Свакако најсмелији експеримент са песничким језиком начинио је Ђорђе Марковић Кодер (Милановић 2013: 170–191). Већ у самом наслову његове књиге из 1862. године наилазимо на неологизам *роморанка*, који ваља разумети као персонификовану песму у којој „ромори“ нови песнички језик кроз песникове лирске јунаке, иако Кодер мистификује творбени тип наслова у разјашњењу непознатих речи („Разясница“), у којем уз изведеницу записује: „Ромори Анка“ (стр. 59), преводећи га у сферу

³¹ Уп. списак литературе у Милановић 2011, као и новије радове: Иванић 2011 и Ковачевић 2012.

оказионализама.³² Овом песничком мистификацијом Кодер је водио читаоца закључку да је наслов настао незабележеним сливањем субјекатско-предикатске реченице у једну реч, али је и овај наслов заправо на линији наслова који су већ били објављени у српској књижевности, нпр. епског спева *С(е)рбијанка* предромантичара Симе Милутиновића Сарајлије из 1826. године, у којем се опевају догађаји у Србији током српских устанака почетком XIX века.³³ На исти начин се може тумачити и наслов песничког алманаха *Славјанка* (Будим, 1847). Кодер у спеву лексему *роморанка* активира још само на самом крају спева (*Пјишца лужи / Роморанка тужи* 58), али и у „Разјасницама“.³⁴ Осим ње, у спеву су и индивидуални неологизми *йозоранка*,³⁵ *колованка*,³⁶ *волнованка*³⁷ и *йовечеранка*.³⁸

У Кодеровом *Митолошком речнику*, који је остао у рукопису,³⁹ има више сличних изведеница, а неке се и понављају. Највише их има значење песме: *узданка* („молитва, усрдна опоменка, душе патеће се, и то самој вили, са узданком на матер“ 51), *йозоранка* („Невине честице певутке идив позоранка“ 107), *ограшанка* („почестија Зоранне Виле песма од које болно здрави“ 157), *велвезанка* („велелепе бужице од песама

³² Занимљиво је то што Милица Радовић-Теших (2009: 58) сматра да су Костићева *роморанка* и Костићева *йлејисанка*, „кованице“, тј. „лоше сковани неологизми, у свом времену“. Тачно је да за многе Кодерове примере са сигурношћу можемо тврдити да су и у време свог настанка били оказионализми“ (Оташевић, Сикимић 1991), али се то не би смело тврдити за реч *роморанка* на основу регуларности њеног творбеног типа (уп. Оташевић, Сикимић 1992), већ смо на основу њене уникатности.

³³ Према жанру и садржају спева, немотивисан би био наслов са женским етником. У прилог овом тумачењу иде и чињеница да је првобитни Сарајлијин наслов овог спева био *С(е)рбијада*, аналошки грађен према *Илијада*.

³⁴ Уп.: „Стиндирима лелка Роморанка“ (69), „за којом тужи Роморанка“ (84), „ово златном таквом чеду Роморанка сбори“ (91).

³⁵ Кодер је одређује као „у зору песма почестія, зоре *Ейшкелѿа*“ (66). У спеву је активирана на више места: *Снагу сбирам ја за Позоранку* (55), као и на стр. 6, 25, 32.

³⁶ Кодер ову реч из спева („Из забуса мотри колованку“ 21) у „Разјасницама“ тумачи: „*Колованка*, то є коло у Зраку, ди Месождер глумарац развија крила (78), тј. „*Колованка*, врзино коло“ (78).

³⁷ Значење неологизма је тешко одредити, као и смисао контекста: Не стрмите кид’це на Селтирке / – Сладке Плоде, бистре смисловке, – / Ил у полой ил’ у волнованку (48). У Кодеровој поезији то није ретка појава: „Нове ријечи су често немотивисане, тешко прозирне, а без ауторових разјашњења многе се не могу разумети“ (Иванић 1986: XV).

³⁸ Као ефектан пример семантички занимљивог Кодеровог неологизма, Душан Иванић (2011: 95) наводи изведеницу *йовечеранка*, са значењем ’песма дана који је нестао’, коју Кодер активира само у „Разјасницама“: „*Повечеранка* се зове : Усопшица Селидана“ (77–78). Настала је од предлошко-падежне конструкције *йо вечери*, што је творбени тип који ће потврђен и код Лазе Костића (*израјанка*).

³⁹ В. Ђорђе Марковић Кодер, Митолошки речник (прир. Божо Вукадиновић), Крагујевац: Народна библиотека „Вук Караџић“, 2005.

пљушташ и у наглац Зороладу љуљкаш“ (158), *роморанка* („Роморанке“, 178), *волнованка* („пресуштственна света Волнованка“, 208), *заданка* („песма, молитва унутрашњим (subst.), нагоњена“, 250). Једна изведеница има значење процеса: *шаланка* („волновање у пресенки“, 248), а једна значење ствари: *велезанка* („чипка које тек Кадуне азијатске носе“, 262).

И од Сарајлије и Кодера мање смели лексикотворци међу романтичарским песницима градили су индивидуалне неологизме са суфиксом *-а̄нка*. Јован Јовановић Змај је створио нову именицу која означава „реалну глаголску радњу“ *йојанка* (Ристић 1969: 265, 281), коју је Олга Ристић исправно прокоментарисала судом да „није довољно изразита јер упућује и на глагол *йојити* (кога) и *йојати* (певати): ... купио бих море вина, / Па бих позв’о на *йојанку* све кукавце нашег доба“. Лаза Костић, још један велики лексикотворац, у својим делима доноси читав низ индивидуалних неологизама са суфиксом *-а̄нка*:⁴⁰ *израјанка* („Али зашто Филишћанке, / мамне танке домишљанке? / Израилјке, израјанке“, песма „Самсон и Делила“, *Песме 2*, 130) *марсељанка* (наслов песме „Марсељанка“, *Песме 3*, 39), *свесијанка* („тако зрака сијну свесијанка“, песма „Из Омирове Илијаде“, *Песме 3*, 167), *бисеранка* („заман стискаш своју шкољку, / бисеранко сакривена“, песма „Румен-ружо у пупољку“, *Песме 3*, 177),⁴¹ *вилованка* (наслов „Међу звездама (Вилованка)“,⁴² *Песме 1*, 109), *декламанка* („Елем, тој ће величини бити познато да је беседа забава што се отпочиње уметничким предавањем, понајвише декламанкама, одзивима сјајно-тужне народне прошлости у песничкој души“, *О књижевности : Мемоари 1*, 26), *благованка* („а да се свет опорави од необичног душевног напора, од сетног сећања [...] завршује се забава игранком. Мени се тај начин благованке врло свидео“, *О књижевности : Мемоари 1*, 27), *славујанка* („Ето она дивна, она права, чиста славујанка из Ђулића увелакка“, *О Змају*, 90),⁴³ *змајованка* („најлепшој чистој *Змајованци*“, *О Змају*, 151),⁴⁴ *неразазнанка* („Пођох к ’змају’, па сретох славуја и његову песму,

⁴⁰ Сви примери наведени су на основу издања Матице српске: *О књижевности : Мемоари 1* (прир. Предраг Палавестра, 1991), *О Змају* (прир. Драгиша Живковић, 1989) и *Песме 1–3* (прир. Владимир Отовић, 1991).

⁴¹ Реч *бисеранка* активира и када пише есеје и књижевне расправе: „Познајете ли је? Ту вилинску девојку, то чедо зоре и истока, ту дивну бисеранку, познајете ли је?“ (Л. Костић, *О књижевности : Мемоари 1*, 17); „бисеранка је пошла кући нечувена, неутешена“ (Л. Костић, *О књижевности – Мемоари 1*, 19).

⁴² О мотивацији за ову реч: „виле га надахњују за особене *вилованке* (Витошевић 2007: 103).

⁴³ Остали примери на стр. 95, 102, 137, 138, 158. Уп. са *славујска њесма* и *славујева њесма* („Он је у својим најлепшим, у својим славујским песмама заиста побожан, душеван, богодушан“ 93, „ти толико говориш и нарадаш о славујевој и славујској песми“ 95).

⁴⁴ Остали примери на 230, 383. Уп. са *змајевка* („Стога ми допусти да се мало позабавим око те змајевке“ 125; остали примери на стр. 151, 153, 187, 196).

ту заносну неразазнанку“ (О Змају, 102), *умованка* („Та песма, управо та стихотворена умованка“, О Змају, 318), *бачванка* („Свршетак је те бачванке – могла би бити и сремица, па и банаћанка, али такове највише ничу у Бачкој – тако леп“, О Змају, 399) и *банаћанка* („Свршетак је те бачванке – могла би бити и сремица, па и банаћанка, али такове највише ничу у Бачкој – тако леп“, О Змају, 399)⁴⁵. Костићеви неологизми се међусобно разликују по творбеним типовима: неки имају именичку творбену основу (*марсељанка*, *бисеранка*, *славујанка*, *бачванка*, *банаћанка*), а неки пуну или окрњену глаголску основу (*вилованка*, *декламанка*, *благованка*, *нераззанка*, *умованка*), али посебну пажњу привлаче они који су творбено иновативни: *израјанка* је добијена суфиксацијом од предлошко-падежне конструкције *из раја*, *свесијанка* комбинованом (сложено-суфиксалном) творбом, а *змајованка* сливањем делова песничког надимка праћеног суфиксацијом (*змај-* + *јов-* + *-анка*). О месту ових Костићевих неологизама у контексту развоја филолошке терминологије писали смо у Милановић 2019: 260–261.

7. После таласа снажне индивидуалне неологизације у песничкој епохи романтизма, стишао се овај процес и генерално и када су у питању изведенице са суфиксом *-анка*.⁴⁶ Па ипак, нека најновија именовања доказ су одређене продуктивности творбених типова са овим суфиксом и током XX века. „Принцип продуктивности“ тј. способност творбеног узорка да се према њему стварају нове речи (Савић 1984: 164) потврђују примери *сијајанка* и *окованка*, наведени у РМС, али и неологизми *бојанка*, *йричанка* и *йроверанка*, од којих је један стилски немаркиран (*бојанка*), а два маркирана у тежњи за што ефектнијим или тржишно привлачнијим насловом (*йричанка*, *йроверанка*).

Неологизми са суфиксом *-анка* посебно су чести у савременом језику књижевности, нарочито у песничком језику, у чему ваља препознати и један од поетичких континуитета са епохом романтизма. У

⁴⁵ Уп. са *бачкуља* („Споменуо сам да је у *бачкуљама* и језик мало дотеранији“ 398). *Бачванка*, *бачкуља* и *банаћанка* су Костићеви неологизми. Вук „кратке народне песме у десетерцу певане по Бачкој и Славонији у 19. веку“ назива *йјесме бачванске* (Костић Ћ. 1987: 116).

⁴⁶ У овоме смислу, индикативно је да Алекса Шантић, уз Војислава Илића последњи прави баштиник романтичарске лексике, није ковао неологизме са суфиксом *-анка*, али су му у поезији честе овакве изведенице у атрибутој служби: *мирисанка* („То у миљу тихог санка / Развија се мирисанка“, песма „Ружа“, *Пјесме: књига прва*, 284; „Б’јелу ружу мирисанку“, песма „Сјенке“, *Пјесме: књига прва*, 349); „Ваше руже мирисанке / Хладни вјетар раскид’о је“, песма „Сјенке“, *Пјесме: књига прва*, 351; „Бјела ружа мирисанка“, песма „Гривна“, *Пјесме: књига прва*, 361), *радованка* („Збогом пјесме радованке“, песма „Сјенке“, *Пјесме: књига прва*, 351) и *милованка* („Б’јела мома милованка“, песма „Презрен“, *Пјесме: књига друга*, 46). Потврђена је и именица *игранка* („Игранке ће скоро бити“, песма „Сјенке“, *Пјесме: књига прва*, 346).

поезији Матије Бећковића појављују се неологизми *жалованка* („Као да је сликао жалованку...“, *Кажа*, Београд: СКЗ, 2003, 78) и *змијанка* (Знало се за чмин-цвет, чапраз-диван, / Курје-око, нацак-бабу, баба-девојку, / Мрке-капе и зле-прилике, / Змијиште и змијанку“, *Кажа*, Београд: СКЗ, 2003, 136).⁴⁷ Есеји Бранислава Петровића доносе пејоратив *сѝихованка* са јасном иронијском дистанцом смештеном у архаизовани контекст: „као они гласовити патриотически ’појети’ што својим стихованкама последњих година [...] толико исхвалише овај збуњени народ“ (*Не убиѝи ѝѝицу дрозда*, Београд: Службени гласник, 2018, 179). У песничком се језику, такође, често обнављају и у општем језику застареле речи: реч *Певанка* је наслов књиге поезије за децу Љ. Ршумовића, а реч *јадованка* се појављује и код Лазе Костића („једина жалост што их те јадованке изазивају“, *О Змају*, 314) и, сада већ као архаична, у песничком језику Матије Бећковића („Као да је срицао јадованку...“, *Кажа*, Београд: СКЗ, 2003, 78). Овакве вертикале поетички су условљене и подразумевају комуникацију са песничком традицијом: реч *ѝугованка*, на пример, после Лазе Костића⁴⁸ и Милутина Бојића⁴⁹ нимало случајно данас активира и Милосав Тешић („истичу негде из Божије леје / тугованке свила и дух епопеје“, *Привид круга*, Београд: СКЗ, 2019: 82).⁵⁰

Коначно, овакви индивидуални неологизми појављују се и у популарној култури, нпр. изведеница *гњаванка* у тексту песме Ђорђа Балашевића („Није ово успаванка, песма гњаванка“). Из примера се види да су творбени типови нових изведеница, који подразумевају творбену основу, творбено значење и творбени формант, у складу са онима успостављеним у XIX веку, тј. да се неологизми данас граде аналошки.⁵¹

8. На основу анализе лексичке грађе коју нуде речници и литература, али и грађе која није у њима било да је историјска или савремена,

⁴⁷ Лексему *змијанка*, али са моционим суфиксом, активирао је и Јован Јовановић Змај (Ристић 1969: 288, 291).

⁴⁸ „Бритким ножем љуте страсти / срце си ми узорала, / по њем сеје ситне сласти / тугованка ружа мала“ (песма „Сад на срцу“, *Песме 2*, 20).

⁴⁹ „У његове очи утиснута биће / Тугованка цела што је коб одсвира“ (песма „Јединство“, 57).

⁵⁰ Реч *ѝугованка* среће се и у савременој есејистици: „Тугованка о ропству сједињује старе и старинске, народне и народске речи и ритмове“ (Света Лукић, „Дело Милана Дединца“, предговор у: Милан Дединац, *Ноћ дужа од снова. Избор ѝексѝова*, Нови Сад – Београд: Матица српска – Српска књижевна задруга, 1972, 12. Понекад стилски маркира и наслове у дневној штампи: Тугованка за Парлића (*Полиѝишка*, 6. 7. 2019). У атрибутој служби употребљена је у шаљивом контексту у телевизијској серији *Поѝориѝије у кући: сузе ѝугованке* и сл.

⁵¹ Уп. и облике добијене претрагом на интернету: *ракијанка* (А да ли је то најбоље rukovodstvo mesne zajednice pred svaku igranku, chajanku, rakijanku ili pred svaku plocu pravilo govorancije i promovisalo uspehe?) и сл.

могуће је извести више повезаних закључака о појави нових изведеница, али и новог суфикса, као директног производа убрзаног развоја српске културе од краја XVIII в. и у XIX в. до данас. Они би се могли свести у четрнаест кратких констатација:

а) Не рачунајући зоолошке и ботаничке појмове, већина изведеница изграђена је, сведоче речници (Вукови и RJAZU), крајем XVIII и у XIX в.

б) Од првих потврда присутна је семантичка дисперзија изведеница. Поред женских етника, оне истовремено означавају: врсте биљака и животиња, тип свезака или књига, тип песама, различите ствари, процесе, друштвене догађаје и типове игара, а у новије време и простор одређен према намени (*сџајанка*).

в) Продуктивност творбених модела са суфиксом *-ајанка* нарочито је порасла у песничком језику епохе предромантизма и романтизма (С. Милутиновић Сарајлија: *с(е)рбијанка*; Ћ. Марковић Кодер: *роморанка*, *џозоранка*, *колованка*, *волнованка*, *џовечеранка*, *узданка*, *ограшанка*, *велвезанка*, *заданка*, *шаланка*, *велезанка*; Ј. Јовановић Змај: *џојанка*; Ј. Костић: *израјанка*, *марсељанка*, *свесијанка*, *бисеранка*, *вилованка*, *декламманка*, *благованка*, *славујанка*, *змајованка*, *неразазнанка*, *умованка*, *бачванка* и *банаћанка*).

г) Творбени модели са суфиксом *-ајанка* продуктивни су и данас, нарочито у језику српске књижевности (С. Винавер: *ждеранка*, Б. Петровић: *сџихованка*, М. Бећковић: *жалованка*, *змијанка*).

д) Поједине изведенице данас се налазе у различитим сферама употребе, као архаизми (*кајданка*, *џисанка*; *јадованка*; *џеванка*, *радованка*), историзми (*марсиљанка*) или неологизми, и то индивидуални (*ждеранка*, *сџихованка*, *гњаванка*, па и *џричанка*, *џроверанка*) или шире прихваћени (*бојанка*, *ноџанка*).

ђ) И атрибутска служба ових изведеница, као типично својство некадашњег песничког језика, данас је застарела: *сџрела џаџаранка* (Ј. Недић), *узда џаџаранка* (Хрватске народне пјесме), *милованка џјесма* (М. Беговић), *мома милованка* (А. Шантић), *џесма уљуљанка* (Р. Кошутић), *шкриња мирисанка* (Н. Косановић 1899), *ружа мирисанка* (А. Шантић), *лија мирисанка* (Р. Кошутић).

е) За поједине изведенице карактеристично је постепено сужавање значења, које у крајњој консеквенци води и терминологизацији. Тако је данас, уколико није ближе одређена атрибутом, именица *вежбанка* само специфичан вид свеске формата А4 намењен изради писмених задатака у школи, именица *чиџанка* је без атрибута само школски уџбеник за наставу књижевности који доноси књижевне текстове и коментаре и сл.

ж) Неке од изведеница биле су и остале регионализми, покрајински облици, као нпр. називи за игре (*каџанка*, *зуйчанка*).

з) Утемељењу једног творбеног типа, прихватању и ширењу таквих изведеница са суфиксом *-āнка* помогла је и појава појединих бохемизама крајем XVIII и у XIX в. (*чиїанка*, *їисанка*). Ове речи су се захваљујући семантичкој прозирности временом утопиле међу домаће речи, па их и савремени граматичари творбено рашчлањују.

и) Поједине изведенице сведоче и о нашем пуристичком односу према позајмљеницама крајем XVIII и у XIX в. јер су се појавиле као непосредна последица тежње да се изврши директно посрбљавање или да се нове домаће изведенице уведу као контактни синоними (*игранка* : *бал*, *лежанка* : *софа/канабе*, *їеванка* : *оїера* и сл.).

ј) Поједине изведенице развиле су полисемију (*їугованка* 'туговање, жаљење' и 'тужна, жалосна песма'; *їеванка* 'певање, забава са певањем' и 'песма' и сл.).

к) Изведенице са суфиксом *-āнка* неретко улазе у однос творбене и лексичке конкуренције са другим изведеницама (*бојанка* : *бојаница* – 'свеска за бојење', *јадованка* : *јадиковка* – 'исказивање туге, жалости, бола, нарицање, кукњава', *клашанка* : *клашањка* – 'велика шиваћа игла', *мирисанка* : *мирисавка* 'која одаје пријатан мирис', *радованка* : *радосница* 'весела, радосна песма', *бачванка* : *бачкуља* – 'песма из Бачке').

л) Бројни примери изведеница нису регистровани у речницима и литератури, као ни у овоме раду, па треба релативизовати судове о продуктивности овог суфикса у различитим творбеним типовима. Коначну слику даће нови дијахронијски и синхронијски речници који се израђују под окриљем Матице српске и Института за српски језик САНУ.

љ) Коначно, да савремено језичко осећање системски тј. аналошки региструје творбене типове изведеница са суфиксом *-āнка* сведочи на занимљив начин и наслов актуелног српског филма *Засїанка за војнике* (2018). Анкета спроведена са студентима Групе за српски језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду указала је да је прва асоцијација на непознату реч из наслова била *їесма*, а њој по значењу најближа реч коју су навели *усїаванка*. Иако ови одговори на питања не одговарају значењу данас мало распрострањене речи, студентске реакције заправо показују да се за овакве изведенице данас првобитно везује значење песме, једно од најраспрострањенијих код изведеница са суфиксом *-āнка*.

Циїирана лиїтерайїура

Витошевић, Драгиша. „Вуков Рјечник и Лаза Костић“. У: Радивој Симоновић (прир.). *Лаза Костић, Доїуна Вуковог Рјечника*. Београд: Чигоја штампа, 2007: стр. 87–111.

[Витошевић, Драгиша. „Vukov Rječnik i Laza Kostić“. У: Radivoj Simonović (prir.). *Laza Kostić, Dopuna Vukovog Rječnika*. Beograd: Čigoja štampa, 2007: str. 87–111]

- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска, 2018.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. *Srpska leksika u prošlosti i danas*. Novi Sad: Matica srpska, 2018]
- ИВАНИЋ, Душан. „Ка историји рјечотворства у новијој српској књижевности“. У: Весна Матовић и Миодраг Матицки (ур.). *Творци српског књижевног језика*. Београд: Вукова задужбина – Институт за књижевност и уметност, 2011: стр. 91–101.
- [IVANIĆ, Dušan. „Ka istoriji rječotvorstva u novijoj srpskoj književnosti“. U: Vesna Matović i Miodrag Maticki (ur.). *Tvorci srpskog književnog jezika*. Beograd: Vukova zadužbina – Institut za književnost i umetnost, 2011: str. 91–101]
- ИВАНИЋ, Душан. „Санарица Ђорђа Марковића Кодера“. У: Ђорђе Марковић Кодер. *Роморанка* [фототипско издање]. Београд – Горњи Милановац: Народна библиотека Србије – Дечје новине, 1986: стр. I–XXIV.
- [IVANIĆ, Dušan. „Sanarica Đorđa Markovića Kodera“. U: Đorđe Marković Koder. *Romoranka* [fototipsko izdanje]. Beograd – Gornji Milanovac: Narodna biblioteka Srbije – Dečje novine, 1986: str. I–XXIV]
- КАРАЦИЋ, Вук Стефановић. „Српски рјечник (1818)“. У: Павле Ивић (прир.). *Сабрана дела Вука Караџића*. Књига друга. Београд: Просвета, 1969.
- [KARADŽIĆ, Vuk Stefanović. „Srpski rječnik (1818)“. U: Pavle Ivić (prir.). *Sabrana dela Vuka Karadžića*. Knjiga druga. Beograd: Prosveta, 1969]
- КЛАЈН, Иван. *Творба речи у савременом српском језику. Други део: суфиксација и конверзија*. Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 2003.
- [KLAJN, Ivan. *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku. Drugi deo: sufiksacija i konverzija*. Beograd – Novi Sad: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Matica srpska – Institut za srpski jezik SANU, 2003]
- КОВАЧЕВИЋ, Милош. *Лингвостилистичка књижевног шексија*. Београд: Српска књижевна задруга, 2012.
- [KOVAČEVIĆ, Miloš. *Lingvostilistika književnog teksta*. Beograd: Srpska književna zadruga, 2012]
- КОСТИЋ, Ђорђе. *Књижевни појмовник Вука Караџића*. Београд: Народна књига, 1987.
- [KOSTIĆ, Đorđe. *Književni pojmovnik Vuka Karadžića*. Beograd: Narodna knjiga, 1987]
- КОСТИЋ, Лаза. *Дојуна Вуковог Рјечника* (прир. Радивој Симоновић). Београд: Чигоја штампа, 2007.
- [KOSTIĆ, Laza. *Dopuna Vukovog Rječnika* (prir. Radivoj Simonović). Beograd: Čigoja štampa, 2007]
- МИЛАНОВИЋ, Александар. *Вуков век*. Београд: Чигоја штампа, 2019.
- [MILANOVIĆ, Aleksandar. *Vukov vek*. Beograd: Čigoja štampa, 2019]
- МИЛАНОВИЋ, Александар. *Језик весма полезан*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2013.
- [MILANOVIĆ, Aleksandar. *Jezik vesma polezan*. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, 2013]
- МИХАЈЛОВИЋ, Велимир. *Посрбице од Орфелина до Вука: I том (Б–О)*. Нови Сад: Матица српска, 1982.
- [MIHAJLOVIĆ, Velimir. *Posrbice od Orfelina do Vuka: I tom (B–O)*. Novi Sad: Matica srpska, 1982]

- МИХАЛЛОВИЋ, Велимир. *Посрбице од Орфелина до Вука: I тѳом (II–III)*. Нови Сад: Матица српска, 1984.
[MIHALLOVIĆ, Velimir. *Posrbice od Orfelina do Vuka: I tom (P–Š)*. Novi Sad: Matica srpska, 1984]
- МЛАДЕНОВИЋ, Александар. „Стеријина схватања о термилошком речнику о грађанској ћирици“. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XXXI/1 (1988): стр. 137–143.
[MLADENović, Aleksandar. „Sterijina shvatanja o terminološkom rečniku o građanskoj ćirilici“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* XXXI/1 (1988): str. 137–143]
- НИКОЛИЋ, Мирослав. *Обратни речник српскога језика*. Нови Сад – Београд: Матица српска – Институт за српски језик САНУ, 2020.
[NIKOLIĆ, Miroslav. *Obratni rečnik srpskoga jezika*. Novi Sad – Beograd: Matica srpska – Institut za srpski jezik SANU, 2020]
- НОВАКОВИЋ, Стојан. *Српска граматика*. Друго целокупно издање. Београд: Државна штампарија, 1902.
[NOVAKOVIĆ, Stojan. *Srpska gramatika*. Drugo celokupno izdanje. Beograd: Državna štamparija, 1902]
- ОТАШЕВИЋ, Ђорђе, Биљана Сикимић. „Однос околионализамa према времену“. *Наш језик* XXXIX/1–2 (1991): стр. 77–81.
[OTAŠEVIĆ, Đorđe, Biljana Sikimić. „Odnos okazionalizama prema vremenu“. *Naš jezik* XXXIX/1–2 (1991): str. 77–81]
- ОТАШЕВИЋ, Ђорђе, Биљана Сикимић. „Творба околионализамa у српскохрватском језику“. *Јужнословенски филолог* XLVIII (1992): стр. 67–78.
[OTAŠEVIĆ, Đorđe, Biljana Sikimić. „Tvorba okazionalizama u srpskohrvatskom jeziku“. *Južnoslovenski filolog* XLVIII (1992): str. 67–78]
- ПИПЕР, Предраг, Иван Клајн. *Нормативна граматика српског језика*. Друго, измењено и допуњено издање. Нови Сад: Матица српска, 2014]
[PIPER, Predrag, Ivan Klajn. *Normativna gramatika srpskog jezika*. Drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje. Novi Sad: Matica srpska, 2014]
- РАДОВИЋ-ТЕШИЋ, Милица. *С речима и речником*. Београд: Учитељски факултет, 2009.
[RADOVIĆ-TEŠIĆ, Milica. *S rečima i rečnikom*. Beograd: Učiteljski fakultet, 2009]
- РИСТИЋ, Олга. „Лексичко-семантичке одлике творбе именица у неких српских и хрватских романтичарских песника“. *Јужнословенски филолог* XXXVIII/1–2 (1969): стр. 219–320.
[RISTIĆ, Olga. „Leksičko-semantičke odlike tvorbe imenica u nekih srpskih i hrvatskih romantičarskih pesnika“. *Južnoslovenski filolog* XXXVIII/1–2 (1969): str. 219–320]
- РМС: *Речник српскохрватскога књижевног језика*, 1–6. Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1967–1976.
[RMS: *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, 1–6. Novi Sad – Zagreb: Matica srpska – Matica hrvatska, 1967–1976]
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XX, Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, 1959–2017.
[RSANU: *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, I–XX, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti i Institut za srpski jezik SANU, 1959–2017]

- САВИЋ, Свенка. „Принципи стварања неологизама у српскохрватском језику“. У: Јован Јерковић (ур.). *Лексикологија и лексикографија*. Нови Сад – Београд: Матица српска – Институт за српскохрватски језик, 1984: стр. 161–170.
- [SAVIĆ, Svenka. „Principi stvaranja neologizama u srpskohrvatskom jeziku“. U: Jovan Jerković (ur.). *Leksikologija i leksikografija*. Novi Sad – Beograd: Matica srpska – Institut za srpskohrvatski jezik, 1984: str. 161–170]
- СМОЛЬСКАЯ, Аделаида К. „Роль омонимии в именной деривации сербохрватско-го языка“. *Зборник Мајџице српске за филологију и лингвистику XXIX/1* (1986): стр. 127–136.
- [SMOL'SKAA, Adelaida K. „Rol' omonimii v imennoj derivaciji serbohrvatskogo žyka“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku XXIX/1* (1986): str. 127–136]
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. *Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма)*. Увод, фонетика, морфологија. I. 5. изд. Београд: Научна књига, 1989.
- [STEVANOVIĆ, Mihailo. *Savremeni srpskohrvatski jezik (gramatički sistemi i književnojezička norma)*. Uvod, fonetika, morfologija. I. 5. izd. Beograd: Naučna knjiga, 1989]
- ЋОРИЋ, Божо. *Моциони суфикси у српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет, 1982.
- [ĆORIĆ, Božo. *Mocioni sufiksi u srpskohrvatskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 1982]
- ЋОРИЋ, Божо. „Прилог библиографији творбе речи“. *Научни састајанак славистија у Вукове дане*, 32/3 (2013): стр. 173–233.
- [ĆORIĆ, Božo. „Prilog bibliografiji tvorbe reči“. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 32/3 (2013): str. 173–233]
- ЋОРИЋ, Божо. *Творба именица у српском језику*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2008.
- [ĆORIĆ, Božo. *Tvorba imenica u srpskom jeziku*. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, 2008]

*

- БАВИЋ, Стјепан. *Творба riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Треће, побољшано издање. Загреб: Хрватска академија зnanости и умјетности – Накладни завод Globus, 2002.
- МАРЕТИЋ, Томо. *Граматика хрватскога или српскога језика*. Треће, непромијенјено издање. Загреб: Матица хрватска, 1963.
- МУХВИЋ-DIMANOVSKI, Vesna. *Neologizmi : problemi teorije i primjene*. Загреб: Завод за лингвистику Филозофскога факултета Свеучилишта у Загребу, 2005.
- RJAZU: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII. Загреб: Југославенска академија зnanости и умјетности, 1880–1976.

Александр М. Миланович
Белградский университет
Филологический факультет
Кафедра сербского языка с южнославянскими языками

ПРОИЗВОДНЫЕ СЛОВА СО СУФФИКСОМ *-ЀНКА*
КАК ЗЕРКАЛО КУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

В работе анализируются происхождение, время возникновения, словообразовательные категории и типы производных слов со суффиксом *-ћнка*, их численность, функции и статус в прежнем и современном сербском языке. Констатируется, что они в основном возникли в конце XVIII и в XIX веке, что они являются отражением общественного и культурного сдвига в различных областях материальной и нематериальной культуры и что подобные словообразовательные типы были особенно продуктивны в (пред)романтическом поэтическом языке. Указывается и на частичную продуктивность данного суффикса в современном сербском языке, склонность к терминологизации, а также на факт, что определенные суффиксальные образования перешли в сферу архаизмов и историзмов.

Ключевые слова: суффикс *-ћнка*, производное слово, неологизм, индивидуальный неологизм, архаизм, терминологизация, поэтический язык, стандартный язык.

Aleksandar M. Milanović
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of the Serbian Language with South Slavic Languages

DERIVATIVES WITH THE *-ĀNKĀ* SUFFIX AS
A MIRROR OF CULTURAL DEVELOPMENT

S u m m a r y

The paper analyses the etymology, time of origin, derivational categories and derivational types of derivatives with the *-ānka* suffix, their number, functions and status in the former and contemporary Serbian language. It is ascertained that they predominantly originated in the late 18th and 19th centuries, that they are a reflection of the social and cultural progress of the Serbs in various areas of material and non-material culture, and that the derivational types involving this suffix were especially productive in the (pre-)Romantic poetic language. The paper also points to the partial productivity of this suffix in contemporary Serbian, its inclination towards terminologisation, as well as to the fact that some derivatives have been relegated to the sphere of archaisms and historicisms.

Keywords: *-ānka* suffix, derivative, neologism, individual neologism, archaism, terminologisation, poetic language, standard language.

ISSN 0350-185X, – Књ. 76, св. 1 (2020), стр. 77–105

UDK: 811.163.41'282.2

811.163.41'272

COBISS.SR-ID: 17241865

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2001077T>

Примљен: 26. августа 2019.

Прихваћен: 29. јануара 2020.

Оригинални научни рад

ТАТЈАНА Г. ТРАЈКОВИЋ*

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Департман за српски језик

МИЛИЦА М. МИХАЈЛОВИЋ

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

ГОВОР ВРАЊА КРОЗ ПРИЗМУ ДИГЛОСИВНОСТИ**

У раду се анализира диглосивно понашање говорника који су представници врањског вернакулара. Испитивана је диглосија у врањском градском говору двеју група – ученика и наставника, чиме су обухваћене и друге друштвене варијабле: порекло, пол, образовање, старост. Одабране су одговарајуће језичке варијабле, које представљају основне одлике врањског говора: африката *s*, полугласник, вокатив на *-e* код именица на *-ка*, заменичке енклитике *гу, ги, не, ни, ве, ви*, аналитичка деклинација, презент 3. л. мн. на *-в*, радни гл. придев м. р. јд. на *-ја*, футурске форме без инфинитива, лексема *џајџко*. Квалитативном и квантитативном анализом укрштених варијабли дошло се до закључака о заступљености дијалекатских форми у свакодневном говору Врањанаца и о нивоу језичког адаптирања, односно о пребацивању кода у одговарајућим говорним ситуацијама. Највећу диглосивност показале су женске високообразоване особе, а најмању средњошколци мушког пола. Истраживање је потврдило да су поједине дијалекатске категорије подложније изменама, а да се неке друге адаптирају у знатно мањој мери. Овакви закључци упућују и на тенденције у развоју самог дијалекта.

* tatjana.trajkovic@filfak.ni.ac.rs; milica.m.mmihajlovic@gmail.com

** Рад је настао у оквиру пројеката „Дијалектолошка истраживања српског језичког простора“ (ЕД 178020), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и „Српски језик некад и сад: лингвистичка истраживања“ (број пројекта: 360/1-16-10-01), Филозофски факултет у Нишу.

Кључне речи: српски језик, урбана дијалектологија, призренско-тимочка дијалекатска област, призренско-јужноморавски дијалекат, говор Врања, диглосија.

1. УВОД – О ГОВОРУ ВРАЊА

1.1. До данас су језички стручњаци са наших простора показали незнатно интересовање за говоре градских средина. Сматрало се да је језик града нечист, искварен, да не представља изворну дијалекатску целину и да због тога не заслужује посебну пажњу истраживача (БУГАРСКИ 2009: 17). Бројни су, међутим, они који позивају на истраживања говора града: ЋИЋ 1965; ИВИЋ 1994; ЈОВИЋ 1979; РАДОВАНОВИЋ 1997; БОШЊАКОВИЋ 2009; РАЛИЋ 2009; ТРАЈКОВИЋ 2017а. Жарко Бошњаковић (2009) истиче да је на територији Републике Србије мали број урбаних центара у којима су уопште вршена дијалектолошка истраживања, а нарочито она у којима се примењују методе социјалне дијалектологије, док Дуња Јутронић Тихомировић (2010) главну вредност урбане дијалектологије види управо у проучавању говора урбаних средина у којима и највише долази до језичких промена. На смањивање разлика између говора града и села упућује Душан Јовић (1979), наглашавајући да се тај процес најбоље може пратити ако се компаративно изучавају мањи градови са селима у непосредном окружењу.

На простору призренско-тимочке дијалекатске области од градских средина истражен је говор Ниша (Тома 1998), Ђаковице (Стевановић 1950), Призрена (Реметић 1996), Лесковца (Михаловић 1977) и Прешева (Трајковић 2016). У радовима С. Станковића налазимо описе стања у говору Власотинца као урбане средине (Станковић 1997, 2008). Аутор је након социолингвистичких истраживања дошао до закључка да се у Власотинцу могу препознати два језика и шест подсистема српског језика – три рурална, два власотиначка урбана варијетета и „стандардни српски језик са регионалним изговором“ (Станковић 1997: 170; 2008: 107). Неретко се, међутим, градски центри изопштавају из описа појединих говора. Тако у *Говору Лужнице* (Ћирић 1983) Бабушница није један од испитиваних пунктова, Алексинац и Сокобања изузети су из проучавања *Говора Алексиначког Поморавља* (Богдановић 1987), Бела Паланка и Пирот из *Говора Понишавља* (Ћирић 1999), Гаџин Хан из *Говора Зайлања* (Марковић 2000), Трговиште из говора Пчиње (Јуришић 2009). За овакав приступ аутори имају разумљива оправдања која се најчешће односе на миграционе процесе, утицај књижевног језика и сличних измена које се примењују у говору становника административних и културних центара појединих области (Трајковић 2017а: 93–95).

1.2. Призренско-тимочка дијалекатска област досад је прилично истражена, о чему нам најбоље сведочи библиографија са преко хиљаду референци које се тичу призренско-тимочких говора, а које су објављене у периоду 1992–2014 (Јуришић, Марковић 2017). Међутим, на овом подручју и даље постоје градови, попут Врања, у којима нису вршена свеобухватна дијалектолошка истраживања. Говор Врања обрађен је у појединим сегментима, али комплетна студија о говору овог града не постоји.

У Броховој књизи *Дијалекти најјужније Србије (Die Dialekte des südlichsten Serbiens)* врањском говору посвећена је једна од најдеталнијих обрада. Информатори норвешког слависте били су ђаци врањске гимназије и, како Белић тврди, „тројица са непозданим језиком“ (Белић 1905: XCIX), што је узрок појединих замерки упућених аутору. Једна од њих односи се на „пружање врањскога локалнога типа“, који се, према Белићу, „не пружа даље на север од Стубла и Прибоја“ (Белић 1905: XCVI). Уз то, он упућује замерке на тврдње о непостојању гласа *s* и облика *молі* у врањском говору. И сам Белић ће две године касније објавити *Дијалекте источне и јужне Србије*, за које је део грађе прикупио у Врању и околини. Врањски поддијалекат, према његовој подели, захвата најјужнији део јужноморавског говора, који „се пружа моравском долином, од уласка Јужне Мораве у Србију све до Прибоја и Стубла, северно од Врања“ (Белић 1905: XLVII–XLVIII). Фонетским и морфолошким особинама врањског говора бавио се Данило Барјактаревић (1965), који је још тада уочио тенденцију приближавања стандардном језику у говору младих Врањанаца, а сличан закључак износе и Миливој Павловић (1966) и Јаворка Маринковић (1987). Постоје два рада о топонимији (Павловић 1968) и микротопонимији (Маринковић 1989) Врања и околине. Јаворка Маринковић (2017) користећи ономастички материјал (од Белића до данас) на примерима једносложних, двосложних и вишесложних микротопонима даје слику врањског акценатског система. Она примећује да врањски говор пролази кроз еволуцију која је карактеристична за односе дијалекта према књижевном језику, али и да чува извесне архаизме (полугласник, специфичне рефлексе вокалног *л*, вокално *р*) и поседује иновације до којих је дошло уласком ових говора у Балкански језички савез (аналитичка деклинација и компарација, губитак инфинитива, удвојени облици личних заменица и трајан губитак квалитативно-квантитативних прозодијских опозиција).

1.3. Један део проучавања врањског говора вршен је на грађи писане речи. Радови ове врсте углавном за предмет анализе имају лексик у делима Боре Станковића (Томић 2013; Стошић 2009; Жугић 1995; Златановић 1995, 1981; Маринковић 1992; Ђинђић 1974), а корпус

најчешће представљају драма *Кошићана* и роман *Нечистија крв*. Нешто шире сагледавање језика овог врањског писца присутно је у радовима Јордане Марковић (2011, 2016), Владимира Стевановића (1977), Јаворке Маринковић и Драгане Томић (2011). Постоји и усамљени рад који се бави фонетским карактеристикама Станковићевог идиолекта (Томић 2013) и два рада која за предмет проучавања имају падеже у *Нечистијој крви* (Станковић, Станковић 2011, 2013).

1.4. Осим традиционалног дијалектолошког приступа, у новије време говору Врања прилази се и са социолингвистичког становишта. Оваквим приступом служи се Драгана Томић (2018), која се у својој докторској дисертацији бави говором врањске деце предшколског и школског узраста. Она закључује да неки дијалектизми више нису у употреби, али бележи и наизменичну употребу дијалекатских и стандарднојезичких облика. Поред тога, јављају се нестандартни и хиперкорективни облици, „који настају у жељи испитаника да дијалекатски облик замене стандарднојезичким, а што говори о једном непревредном стању“ (Томић 2018: 242). Марина Јањић и Илијана Чутура (2011, 2012) налазе да млади Врањанци остају верни дијалекту, али да истовремено књижевни језик „поштују, али не користе“. Након спроведене анализе међу средњошколцима у Врању, закључено је да се велика већина њих пре опредељује за дијалекат него за стандардни језик. Такође, употреба србоанглицизама је у моди и млади Врањанци их користе чешће него књижевни језик. Тања Русимовић (2012) са прагматичког и социолингвистичког аспекта истражује употребу жаргонизама са пејоративним значењем код гимназијалаца у Врању, издвајајући притом њихове основне прагматичке функције: прекор, смех, увреду, али онда када је степен међусобне блискости висок, њима се може изразити и извесна наклоност саговорнику. Социолингвистички приступ, нешто раније, користила је и Јаворка Маринковић (1994), доводећи у везу генерацијску диференцијацију и дијалекатске разлике у говорима Врањског Поморавља.

2. ДИГЛОСИЈА У ВРАЊУ

Посматрање варијација у градским говорима често са собом доноси бројна запажања о различитом језичком понашању испитаника, који прилагођавају сопствени говор усклађујући га са друштвено пожељним језичким понашањем.

У неким од истраживања овога типа испитаници су кроз своје одговоре испољили склоност ка диглосивном понашању. Тако је испитивање диглосивности у говору Ниша показало да ученици и наставници, користећи различита језичка средства, мењају језички регистар како би се прилагодили саговорнику, а у ту сврху чешће користе облике блиске

стандардном српском језику (Трајковић 2018а). Ученици основних и средњих школа у Врању, такође својим одговорима указују на то да употребу и дијалекта и стандардног језика треба прилагодити ситуацији, саговорнику или институцији (Томић 2018). Приликом испитивања ставова ученика из Прешева и Врања о усвајању стандардног језика показало се да дијалекат користе у комуникацији са вршњацима, мада то чини нешто већи проценат испитаника мушког него женског пола, али, како кажу, за комуникацију на друштвеним мрежама и у званичним ситуацијама се, ипак, чешће одлучују за стандардни језик (Михалловић 2018). У разговору са информаторима из Прешева такође је уочено двојако језичко понашање које је у уској вези са говорном ситуацијом, а најчешће онда када је њихов саговорник носилац стандарда, непознат или високообразован, као и уколико је тема о којој се говори од одређеног значаја или службеног карактера (Трајковић 2013). Софија Милорадовић (2014) запажа да млади Параћинци у ситуацијама у којима је комуникација на дијалекту неприхватљива не користе нужно стандардни језик, али и да језички регистар каткад прилагођавају комуникативној ситуацији. Испитаници Марине Јањић и Илијане Чутуре такође су показали низак степен језичке адаптације говорној ситуацији. Они су склонили локалном говору, а стандардни језик користе само онда када морају (на појединим часовима у школи). С. Станковић уочава да се стандардни језик у новим друштвеним условима „све чешће, нарочито у специфичним говорним ситуацијама, намеће као први/једини комуникацијски код“ у Власотинцу (Станковић 1997: 170; 2008: 108).

Социолингвистичка истраживања врањског говора углавном за предмет проучавања имају ставове говорника о употреби дијалекта и стандардног језика, али се у оквиру њих не испитује употреба конкретних облика у одређеним комуникативним ситуацијама. У нашем истраживању ће, међутим, осим друштвених бити уведене и језичке варијабле, како би се дошло до извесних закључака о карактеристикама врањског вернакулара.

3. ОПИС МЕТОДОЛОГИЈЕ

Истраживање општих одлика врањског говора путем испитивања диглосивног понашања групе говорника подразумевало је двојаки приступ:

1. испитивање ставова о статусу дијалекта и
2. испитивање употребе појединих дијалекатских елемената у говору који је одређен различитим околностима.

Други део истраживања је знатно садржајнији и комплекснији од самог представљања ставова говорника. Оба нивоа се заснивају на анкет-

ном испитивању, што је условљено постављеним циљевима овог рада. Наиме, дијалекат треба испитивати као живу материју која заиста постоји у говору, а не као нешто што се налази на папиру у виду претпоставки. Међутим, диглосија је појава која може бити и неухватљива уколико је говорник добро „замаскира“ својим вештим говорним понашањем и уколико испитивач сасвим добро не познаје сам дијалекат, средину, па и самог говорника.¹ Сматрамо да је анкета један од сигурнијих и видљивијих начина да се дође до конкретнијих резултата приликом трагања за начинима и средствима којима носилац дијалекта прибегава како би се адаптирао у ситуацији која му намеће употребу стандардног језика.

Приликом испитивања диглосивног понашања групе Врањанаца одабране су језичке варијабле које су праћене приликом употребе у различитим комуникативним околностима. Критеријум за одабир ових варијабли јесте њихова типичност за врањски говор као један од најјужнијих говора призренско-јужноморавског дијалекта. Исти принцип је коришћен приликом испитивања градског говора Прешева (Тралковић 2016). С обзиром на то да се у случајевима прешевског и врањског говора ради о истом поддијалекту (в. Окука 2018: 260, 264), у одабиру дијалекатских категорија за истраживање делом ћемо се руководити принципима постављеним за потребе испитивања прешевског вернакулара.

Карактеристичне одлике врањског говора по којима се он уклапа у призренско-јужноморавску групу, али и оне по којима се издваја од осталих типова истог дијалекта јесу следеће:

1. употреба полугласника реда вокала *a* (*данџ*),
2. африката *s* (*sunsa*),
3. формант *-на-* < *-нѧ-* код глагола 3. Белићеве врсте (*викнаја*),
4. вокатив именица женског рода на *-ка* има наставак *-е* (*сѡринке*),
5. употреба заменичких енклитика (*гу, не, ни, ве, ви, ги*),
6. аналитичка деklinација (*давам на њега, на мене ми вика, с мајку ми, с мене*),
7. непознавање инфинитива (*ће ѡаднеш, ће идеш*),
8. презент трећег лица множине на *-в* (*радив*),
9. радни глаголски придев мушког рода једине на *-ја* (*радија*),
10. удвајање објекта (*на мене ми вика*),
11. посесивни заменички датив (*мајка ми, ѡаѡко ми*),
12. лексика (*sunsa, ѡаѡко, вика*).

¹ Више о могућим препрекама у испитивању диглосије код носилаца дијалеката у Тралковић 2017б, 2018б, где се описују начини истраживања диглосије.

Комбиновањем наведених елемената осмишљен је упитник који је требало да служи као инструмент за испитивање заступљености дијалекатских црта у одређеним околностима. Наиме, познато је да ће носилац дијалекта у интерној комуникацији, која подразумева присуство блиских особа, са којима може водити слободну конверзацију, сасвим сигурно користити дијалекатске црте које представљају његов изворни матерњи говор. С друге стране, постоје околности у којима ће се исти тај носилац дијалекта другачије понашати у току употребе одговарајућих језичких средстава. Наиме, службена комуникација или разговор са лицем које није носилац истог дијалекта намеће промену кода или тзв. *code swiching*, што подразумева коришћење језичких елемената из стандардног језика уместо уобичајених дијалекатских. Пребацавањем кода говорник се саговорнику представља као неко ко је на истом нивоу, а дијалекатске црте се избегавају како би се избегло евентуално ниподаштавање или чак исмејавање.

Наша намера је била да се испитају две групе говорника које су представници врањског говора. Истраживањем је обухваћено 116 ученика (50 момака и 66 девојака) и 50 наставника (21 мушкарац и 29 жена). Одабир је урађен најпре према пореклу и животу у Врању. Узете су у обзир четири друштвене варијабле: узраст, пол, образовање и порекло. Гледано према узрасту, говорници припадају двома групама:

1. млађи говорници (17–18 година), који похађају једну од пет средњих школа у Врању,
2. старији говорници (изнад 45 година, који су наставници у средњим школама у Врању).

Јасно је да се ради о двома групама зависно од образовања:

1. средњошколци, који похађају завршну годину средње школе и
2. високообразовани Врањанци, који раде као професори у средњим школама.

Порекло је варијабла којом су изједначене обе групе говорника: сви су Врањанци по рођењу или у Врању живе дуже од 15 година.²

Тумачењем заступљености појединих дијалекатских црта најпре у свакодневном, необавезном разговору, а онда и у службеној комуникацији, па упоређивањем та два стања могло би се доћи до закључака о начинима и средствима које представници врањског говора најчешће користе у току диглосивног понашања. Упоредиће се коришћење дијалекатских црта у различитим говорним ситуацијама код различитих група говорника у зависности од њиховог узраста, образовања и пола.

² О истом одабиру друштвених варијабли и њиховом тумачењу било је речи у Траjkовић 2018a, где се анализирао нишки вернакулар.

На почетку анализе, у табели 1 дати су резултати анкете о ставовима говорника према дијалекту, након чега су изнети дискусија и закључци. У табелама 2 и 3 дати су резултати анализе обрађених анкета говорника. Након сваке табеле следи дискусија резултата и доношење појединачних и општих закључака о употреби језичких средстава у ситуацијама које указују на диглосивност носилаца дијалекта, односно врањског говора призренско-јужноморавског дијалекта српског језика. Након аналитичког приступа свакој од испитаних језичких категорија, издвојени су елементи које говорници најчешће, односно најређе користе у одређеним говорним ситуацијама. Такви моменти су представљени дијаграмом и посебно тумачени као изузетни диглосивни инструменти или као чврста дијалекатска обележја која се везују за одређене групе говорника. Свеобухватним тумачењем стања појединих елемената код појединих група у одређеним околностима долази се до закључака о томе које се дијалекатске црте најпре подвргавају пребацивању кода, који се елементи народног говора задржавају код већине говорника, које групе говорника најпре приступају адаптацији у диглосивним ситуацијама, ко најдуже чува у говору особине свог дијалекта.

3.1. СТАВОВИ ПРЕМА ДИЈАЛЕКТУ

Анкета којом се испитивао став представника врањског говора о дијалекту и његовој употреби имала је за циљ да покаже општи однос говорника према коришћењу дијалекатских црта у комуникацији са различитим типовима саговорника. Анкета је садржала четири постављена општа става, где су испитаници могли да се изјасне потврдно или одрично, док је код последњег става дата још једна могућност одређена као *јонекад*.

Табела 1. Ставови говорника према употреби дијалекта

Ставови	Групе испитаника		Ученици	
	Наставници		пол	
	пол	пол	пол	пол
	м	ж	м	ж
Дијалекат треба чувати	100%	57,7%	98%	78,8%
Високообразоване особе не треба да користе дијалекат	9%	30,7%	20%	21,2%
Дијалекат треба употребљавати само у одређеним околностима	72,7%	38,5%	84%	69,7%
Могу да контролишем свој говор у зависности од ситуације	81,8%	65,4%	ДА: м 76% ж 47%	ПОНЕКАД: м 28% ж 22,7%

Поводом става *Дијалекат̄ӣ треба чува̄тӣ* у највећем броју су се позитивно изјаснили мушки испитаници: 100% наставника и 98% ученика. Женски говорници су у нешто мањем броју опредељени за очување дијалекта. Већа заинтересованост се показала код ученица (78,8%), док се нешто више од половине наставница залаже за неговање дијалекта (57,7%).

Да *високообразоване особе не би требало да користе дијалекат̄ӣ* сматра 30,7% наставница и само 9% наставника. Мишљење ученика мушког и женског пола је уједначено: 20% ученика и 21,2% ученица мисли да дијалекат треба да избегавају високообразовани људи.

Дијалекат̄ӣ треба користитӣ у одређеним околностима је став који, заправо, представља иницирање диглосивног понашања носилаца дијалекта. Залагањем за овакав став говорник се опредељује за адаптацију у комуникацији, коју условљава тип саговорника – блиски или даљи (према врсти разговора или према начину говора). Највећи проценат говорника који сматра да је дијалекат намењен само одређеним комуникативним ситуацијама показао се код ученика мушког пола (84%). Следе наставници мушког пола (72,7%) и ученице (69,7%). Наставнице су на овај став позитивно одговориле са 38,5%, што се може објаснити њиховим незанемарљивим залагањем да дијалекат не треба чувати (42,3%).

Свест говорника о томе да треба контролисати свој говор у смислу избора језичких елемената (дијалекатских или стандардних) довољно говори о томе да су говорници склони језичком адаптирању. Највећи проценат говорника који је свестан сопствене језичке контроле показао се код наставника мушкараца (81,8%), а 65,4% наставница се потврдно изјаснило за овај став. Ученици су тројако одговарали, за разлику од наставника, који ниједном нису бирали опцију *ионекад*. И код ученика мушког пола највећи је проценат оних који могу контролисати свој говор (76%), док је 47% ученица одговорило потврдно. Несигурност у прилагођавању сопственог говора показало је 28% ученика и 22,7% ученица. Дакле, и код овог става су говорници мушког пола из обеју група у највећем броју опредељени за пребацивање кода у одговарајућим околностима.

3.2. Заступљеност дијалекатских елемената у неформалној комуникацији

Први део испитивања односи се на употребу дијалекатских црта у околностима које се односе на разговоре са блиским особама: родитељима, рођацима и пријатељима из исте средине и сл. Овај ниво истраживања требало би да потврди већу заступљеност дијалекта у говору испитаника обеју група. Издвојена су прозодијска, фонетска, морфолошка, синтак-

сичка и лексичка обележја врањског говора за која се претпоставља да их типични представник овог говорног типа мора поседовати у изворном говору. Прозодијске одлике нису сасвим детаљно испитиване. Подразумева се да је у питању експираторни акценат, те је за ову прилику истраживано померање места акцента према потреби коју изискује говорна ситуација. Анкетирањем је утврђено колика је заступљеност тих елемената код различитих група у интерној комуникацији која не намеће језичко прилагођавање.

Табела 2. Заступљеност дијалекатских елемената у неформалном разговору са пријатељима, рођацима и другим блиским особама

Језичке варијабле / Друштвене варијабле	Наставници		Ученици	
	М	Ж	М	Ж
ДАНӘС	23,3%	15,4%	34%	12%
ДАНАС	33,2%	38,4%	54%	75%
ДАНАС	43,5%	46,2%	12%	13%
СИНСА	0%	0%	12%	0%
СЛИНА	100%	100%	88%	100%
СТРИНКЕ	27,8%	26,5%	29,72%	26%
СТРИНО	37,7%	37,2%	68%	56%
СТРИНА	34,5%	36,3%	2,28%	18%
ВИДИМ ГУ	54,5%	46,3%	88%	68,2%
ВИДИМ ЈЕ	45,5%	53,7%	12%	31,8%
ВИДИВ НЕ / ВИДИВ ВЕ	42,3%	36,4%	88%	62,1%
ВИДЕ НАС / ВИДЕ ВАС	57,7%	63,6%	12%	37,9%
ДАВА НИ / ДАВА ВИ	42,3%	36,4%	88%	62,1%
ДАЈЕ НАМ / ДАЈЕ ВАМ	57,7%	63,6%	12%	37,9%
ДАВАМ ГИ	54,5%	38,5%	92%	72,7%
ДАВАМ ИМ	45,5%	61,5%	8%	27,3%
ДАВАМ НА ЊЕГА	54,5%	51,5%	90%	77,3%
ДАЈЕМ ЊЕМУ	45,5%	48,5%	10%	22,7%
НА МЕНЕ МИ ВИКА	63,6%	34,6%	82%	69,7%
КАЖЕ МИ	36,4%	65,4%	18%	30,3%
С МАЈКУ МИ	56,4%	55,7%	92%	58%
С МАЈКОМ	43,6%	44,3%	8%	42%
С МЕНЕ	54,5%	53%	86%	66,7%
СА МНОМ	45,5%	47%	14%	33,3%

ОНИ РАДИВ	36,4%	38,5%	86%	69,7%
ОНИ РАДЕ	63,6%	61,5%	14%	30,3%
ВИКНАЈА	54,5%	34,6%	56%	36,4%
ВИКНАО	45,5%	36%	23%	51,5%
ВИКНУО	0%	14%	21%	12,1%
ВИКНУО	0%	15,4%	0%	0%
ЋЕ ПАДНЕСИ / ЋЕ ДОЋЕ	100%	57,7%	100%	100%
ПАШЋЕШИ / ДОЋИ ЋЕ	0%	42,3%	0%	0%
ТАТКО МИ	63,6%	34,6%	88%	62,1%
МОЈ ТАТА	36,4%	65,4%	12%	37,9%

Полугласник. Употреба полугласника реда вокала *a* забележена је у највећем броју код говорника из групе млађе генерације мушког пола (34%). Наставници мушког пола у свакодневном говору користе полугласник у нешто мањем проценту од претходне групе (23,3%). Говорници женског пола показују уједначеност у вези са употребом полугласника: наставнице 15,4%, ученице 12%. Вокал *a* на месту полугласника забележен је код нешто већег броја испитаних говорника. Чак 75% ученица уместо *данас* изговориће *данас*, али са акцентом на ултими. Исти облик ће користити 54% ученика мушког пола. Група старијих високообразованих говорника форму *данас* користи у следећем постотку: 38,4% наставница и 33,2% наставника. Највећи број наставника користи потпуно преобликовани изворни лик – *данас*, са акцентом на првом слогу, и то 46,2% наставница и 43,5% наставника. Ову форму ученици у најмањем броју користе: 13% ученица и 12% ученика.

Уйошреба заменичких енклиитика гу, не, ни, ве, ви, ги. Анализа прикупљене грађе показала је да су типичне призренско-јужноморавске особине у живој употреби међу говорницима свих група.

Енклитику заменице женског рода јединине *гу* највише употребљавају говорници мушког рода млађег узраста (88%), а за њима следе испитаници из исте групе женског рода (68,2%). Старији високообразовани Врањанци користе ову енклитику: 54,5% мушкараца и 46,3% жена. Само се код високообразованих жена показало да већина користи енклитику *је*, а сви остали у већем броју користе дијалекатски лик *гу*. Највећу склоност дијалекатској форми опет су показали средњошколци мушког пола.

Множинске енклитике заменица 1. и 2. лица у општем падежу (*не*, *ве*) и у дативу (*ни*, *ви*) у највећем броју користе мушкарци млађег узраста (88%), док свега 62,1% девојака употребљава ове енклитике у свом говору. Код старије генерације опет запажамо већи број говорника мушког пола (42,3%) који у говору користе *ни*, *ви*, *не*, *ве*, за разлику од жена, од

којих је њих 63,6% у свом свакодневном говору прибегло облицима *нас, вас, нам, вам*.

Енклитику трећег лица множине *ги* најчешће можемо чути код мушких средњошколаца (92%), а затим код девојака (72,7%). Код одраслих ову енклитику у већем броју користе мушкарци (54,5%), а жене су у 61,5% прешле на стандардни облик *им*.

Аналитичка деклинација. За потребе овог испитивања аналитичка деклинација је исказана кроз конструкције: *давам на њега, на мене ми вика, с мајку ми, с мене*. Одабране су одређене конструкције као најфреквентније форме које се понављају у разговорима различите тематике. Учесталост ових конструкција заправо би требало да брже и лакше подсети говорника на њихову присутност у изворном говору. Поред тога, код неких конструкција је искоришћен спој различитих елемената како би се дошло до још неке дијалекатске црте. Нпр. *на мене ми вика* поред аналитичке деклинације садржи и удвајање заменица, али и лексички моменат; *с мајку ми* упућује на аналитичку деклинацију, али и на исказивање посесивног датива. Следи дискусија о свакој од наведених форми.

Највећи број говорника који користи аналитичке форме сва четири примера потиче из групе ученика мушког пола (*с мајку ми* 92%, *давам на њега* 90%, *на мене ми вика* 86%, *с мене* 82%). Ученице су такође у већем постотку показале да је аналитичка деклинација значајна одлика њиховог изворног говора: *с мајку ми* 58%, *давам на њега* 77,3%, *на мене ми вика* 69,7%, *с мене* 66,7%. У групи одраслих високообразованих говорника заступљеност аналитичких синтагми израженија је код мушкараца: *на мене ми вика* 63,6%, *с мајку ми* 56,4%, *с мене* 54,5%, *давам на њега* 54,5%. Код наставница је употреба аналитичких облика изражена на следећи начин: *с мајку ми* 55,7%, *с мене* 53%, *давам на њега* 51,5%, *на мене ми вика* 34,6%. Могло би се закључити да су аналитичкој деклинацији склонији мушки говорници, и то пре свега они из групе млађих. Најмањи број говорника који користи аналитичку деклинацију потиче из групе женских високообразованих говорника.

Вокатив на -е. Именице женског рода које се завршавају на *-ка* у овим говорима призренско-јужноморавског дијалекта имају у вокативу наставак *-е* (*мајке, комшике, сџиринке*). Ова особина се може чути и у градском врањском говору. Ово истраживање је показало у којој је мери она заступљена. Процент говорника који употребљава облик вокатива типа *сџиринке* прилично је уједначен код свих група и креће се између 20% и 30%. Сви говорници најчешће користе облик *сџирино*: млађи говорници мушког пола 68%, млађи говорници женског пола 56%, старији говорници мушког пола 37,7%, старији говорници женског пола 37,2%.

И у овој категорији се показало да су облику који је ближи стандарду најмање склони мушкарци из млађе групе говорника.

Инфинитив. Најсигурнији статус у говору Врањанаца показао је облик фатура без инфинитива (*ће иаднеш*, *ће идеш*). То су форме које се користе код 100% одраслих високообразованих мушкараца и 100% средњошколаца оба пола. Женске високообразоване особе моделе *ће иаднеш* / *ће идеш* употребљавају у доста мањем броју (57,7%).

Презентī ирећег лица множине. Маркантно обележје јужноморавских говора је *-в* у трећем лицу множине презента. Истраживање је показало да овај облик у највећем броју користе млади Врањанци средњошколског узраста: 86% момака и 69,7% девојака. Високообразоване особе у готово једнаком броју употребљавају форму *радив* (и сл.) – 36,4% мушкараца и 38,5% жена.

Радни глаголски иридев мушког рода једнине. Једна од најупечатљивијих одлика најјужнијег типа призренско-јужноморавског дијалекта, па и врањског говора, јесте облик радног глаголског придева мушког рода једнине, који на овом подручју има *-ја* на месту некадашњег финалног *л*. Овакве облике у највећем броју употребљавају мушки говорници оба узраста и оба нивоа образовања: 54,5% високообразованих мушкараца и 56% средњошколаца. Женски говорници показују изједначеност по броју оних који користе *-ја* форме – 34,6% високообразованих жена и 36,4% средњошколки. Изворни лик са *-ја* често се употребљава преобликовано тако што се појављује *-о < -л*. Међутим, чак и у таквом облику задржавају се обележја најјужнијих јужноморавских говора. У овом случају је сачувана секвенца *-на- < -нж-* код глагола III Белићеве врсте. Тако ће облик *викнао* (са очигледним преобликовањем које се кретало путем: *-л > -ја > -о*) користити 45,5% високообразованих Врањанаца мушког пола, 36% високообразованих Врањанки, 23% средњошколаца и 51,5% средњошколки. Новији лик *викнуо* са задржаним акцентом на пенултими употребљава 21% средњошколаца, 12,1% средњошколки, 14% наставница, али ниједан наставник. Скоро потпуно прилагођени облик *викнуо* са акцентом на првом слогу користи само 15,4% наставница, а од осталих говорника овај облик нико не користи.

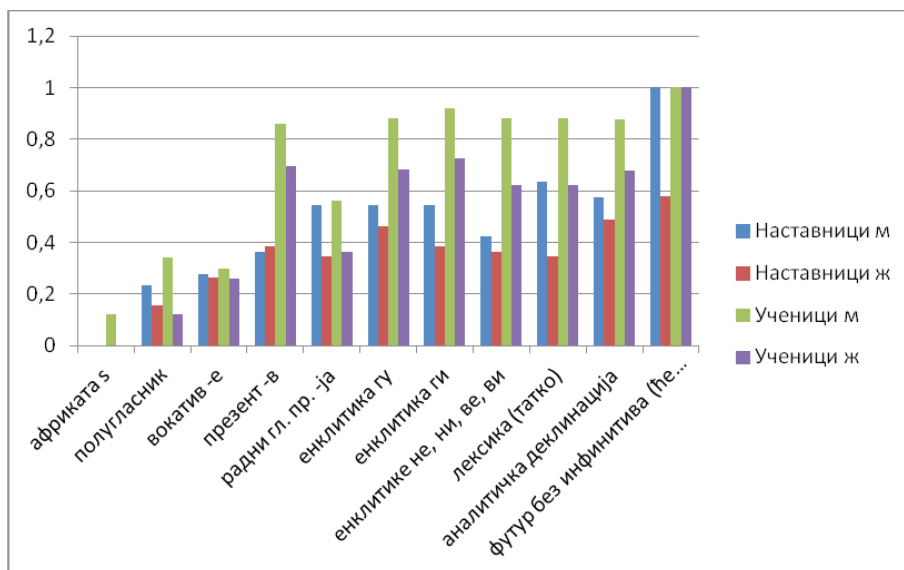
Лексема иаиџко. Ова лексема представља неку врсту знака препознавања носилаца јужних говора призренско-тимочке дијалекатске области. Анализа прикупљене грађе показује да је најчешће употребљавају млади говорници – 88% момака и 62,1% девојака. У великом броју је користе и високообразовани Врањанци – њих 63,6%, за разлику од Врањанки из исте образовне групе, које у проценту од 34,6% употребљавају лексему *иаиџко*.

Лексема sunsa. Ова лексема је коришћена за истраживање употребе дијалекатских елемената у свакодневном говору Врањанаца, како би

се истовремено са лексичким ликом утврдила и заступљеност једне фонетске карактеристике – африкате *s*. Истраживање је потврдило претпоставку да се овај глас постепено губи из градског врањског говора, што је појава која ће се, сигурно, концентрично ширити. Анализа је показала да ће само 12% момака употребити реч *sunsa* у свакодневном необавезном разговору, док ће сви остали у истој ситуацији радије користити синоним *слина*.

Ниво заступљености дијалекатских црта код појединих група говорника из Врања у свакодневном разговору са особама које користе исти дијалекат може се представити дијаграмом.

Слика 1. Заступљеност дијалекатских елемената код појединих група говорника у свакодневном, неформалном говору

Дијаграм јасно показује да се једна група говорника посебно издваја у употреби дијалекатских црта. Млади средњошколци мушког пола користе све истраживане облике. Најмањи број момака употребљава африкату *s*; готово једнак број свих говорника користи презент на *-v*, енклитике *гу*, *ги*, *не*, *ни*, *ве*, *ви*, лексему *татако* и аналитичку деклинацију. Највећи број средњошколаца користи футурске форме без инфинитива, што се односи и на још две групе – на наставнике мушког пола и на ученице. Потпуно другачију опредељеност показују високообразоване жене, које у најмањем броју користе свако од испитиваних дијалекатских обележја.

3.3. ЗАСТУПЉЕНОСТ ДИЈАЛЕКАТСКИХ ЕЛЕМЕНАТА У ФОРМАЛНОЈ КОМУНИКАЦИЈИ

Истраживање диглосивног понашања носилаца дијалеката подразумева утврђивање степена и начина промене кода у ситуацијама које мењају околности и саговорника. У другом делу овог истраживања претпоставили смо комуникацију са службеним лицима, са непознатим особама, или са особама које користе неки други дијалекат српског језика. Наши испитаници су се изјашњавали које ће језичке форме употребљавати у таквим ситуацијама. Полазна претпоставка је да ће већина користити облике прилагођене стандардном српском језику.

У табели су дати резултати овог дела истраживања, након чега следи дискусија о свакој категорији.

Табела 3. Заступљеност дијалекатских елемената у формалном разговору са службеним лицима, непознатим особама, или особама које су носиоци неког другог дијалекта

Језичке варијабле	Друштвене варијабле	Наставници		Ученици	
		м	ж	м	ж
ДАНӘС		0%	0%	6%	0%
ДАНАС		18,2%	3,8%	42%	15,2%
ДАНАС		81,8%	96,2%	58%	84,8%
СИНСА		0%	0%	0%	0%
СЛИНА		100%	100%	100%	100%
СТРИНКЕ		0%	0%	10%	0%
СТРИНО		27,3%	3,8%	26%	18,2%
СТРИНА		72,7%	96,2%	74%	81,8%
ВИДИМ ГУ		9%	0%	16%	0%
ВИДИМ ЈЕ		91%	100%	84%	100%
ВИДИВ НЕ / ВИДИВ ВЕ		0%	0%	32%	1,5%
ВИДЕ НАС / ВИДЕ ВАС		100%	100%	68%	98,5%
ДАВА НИ / ДАВА ВИ		0%	0%	32%	1,5%
ДАЈЕ НАМ / ДАЈЕ ВАМ		100%	100%	68%	98,5%
ДАВАМ ГИ		0%	0%	26%	6%
ДАВАМ ИМ		100%	100%	74%	94%
ДАВАМ НА ЊЕГА		9%	0%	14%	1,5%
ДАЈЕМ ЊЕМУ		91%	100%	86%	98,5%
НА МЕНЕ МИ ВИКА		9%	0%	20%	0%

КАЖЕ МИ	91%	100%	80%	100%
С МАЈКУ МИ	18,2%	0%	38%	10,6%
С МАЈКОМ	81,8%	100%	62%	89,4%
С МЕНЕ	0%	0%	24%	4,5%
СА МНОМ	100%	100%	76%	95,5%
ОНИ РАДИВ	0%	0%	14%	0%
ОНИ РАДЕ	100%	100%	86%	100%
ВИКНАЈА	9%	0%	14%	0%
ВИКНАО	9%	0%	14%	1,5%
ВИКНУО	56,5%	0%	28%	16,7%
ВИКНУО	25,5%	100%	44%	84,8%
ЋЕ ПАДНЕШ / ЋЕ ДОЋЕ	63,6%	0%	44%	15,2%
ПАШЋЕШ / ДОЋИ ЋЕ	36,4%	100%	56%	84,8%
ТАТКО МИ	18%	0%	22%	3%
МОЈ ТАТА	82%	100%	78%	97%

Полугласник. Испитаници су се у највећем броју определили да се у службеној комуникацији одрекну форми које садрже полугласник, сем 6% момака средњошколаца. Један број испитаника ће користити форму *данас* са неизмењеним местом акцента, који остаје на ултими: 42% средњошколаца мушког пола, 18,2% наставника, 15,5% средњошколаца женског пола и 3,8% наставница. Међутим, највећи број носилаца врањског говора ће у околностима које намећу суздржанију комуникацију употребити форму најближу стандардном језику – *данас*: 96,2% високообразованих жена, 84,8% средњошколки, 81,8% високообразованих мушкараца и 58% средњошколаца.

Уйо̀требa заменичких енклиџика гу, не, ни, ве, ви, ги. Мали број говорника ће у формалним условима конверзације употребити дијалекатске ликове енклитика. Највећи је број момака који би користили енклитике *не, ни, ве, ви* (16%), *ги* (26%) или *гу* (16%). Од високообразованих мушкараца само ће 9% употребити енклитику *гу*, али не и остале дијалекатске форме. Девојке ће у веома малом броју користити *ги* (6%) или *не, ни, ве, ви* (1,5%), а лик *гу* не користи нико из ове групе. Високообразоване жене неће употребити ниједну од поменутих енклитика у службеној комуникацији.

Аналитичка деџлинација. Истраживање показује да се аналитичка деџлинација схвата као препознатљива одлика коју би требало отклонити док траје формална комуникација. Једна група говорника се определила за то да у нешто већем броју у односу на остале говорнике користи форме аналитизма. Ради се о младим средњошколцима мушког пола: њих 38% употребиће облике којима се исказује и посесивни датив (*с мајку ми*),

24% ће користити *с мене*, 20% се неће одрећи изразитог аналитизма с лексичким обележјем (*на мене ми вика*), а 14% ће говорити *давам на њега* (и сл.). Мушкарци из високообразоване групе употребљаваће у нешто мањем броју наведене облике: *с мајку ми* (18,2%), *давам на њега* (9%), *на мене ми вика* (9%), али конструкцију *с мене* неће употребити нико из ове групе. Код девојака опредељеност изгледа овако: *с мајку ми* (10,6%), *с мене* (4,5%), *давам на њега* (1,5%), и ниједна особа за конструкцију *на мене ми вика*. Најјаснија је ситуација код високообразованих жена, које, чини се, без двоумљења бирају стандардне облике за формалне разговоре. Ниједна наставница неће употребити дијалекатске ликове за овакве ситуације.

Вокатив на -е. Именице на *-ка* у номинативу веома ретко ће добити вокативно *-е* у околностима које намећу употребу стандардног језика. Свега 10% младих мушкараца употребиће дијалекатски лик *сѝринке*, а остали то неће учинити ниједном. Највећи број свих говорника се у посебним околностима одлучује за форму *сѝрина* у вокативу: 96,2% наставница, 81,8% девојака, 74% момака и 72,7% наставника.

Инфинитив. За употребу инфинитива у службеном разговору определиће се 100% наставница. Након њих следе такође женски представници врањског говора, од којих ће 84,5% изговорити *ѝаићеш / ићи ћеш*. Наставници мушког пола најчешће користе аналитичке форме футура, односно њих 63,6% говориће: *ће ѝаднеш / ће идеш* у свим ситуацијама. Исто ће учинити 44% момака из средње школе.

Презент ѝрећег лица множине. Презент *-в* типа остаће у употреби код 14% момака, док ће остали прећи на стандардни облик онда када службени контакт то намеће.

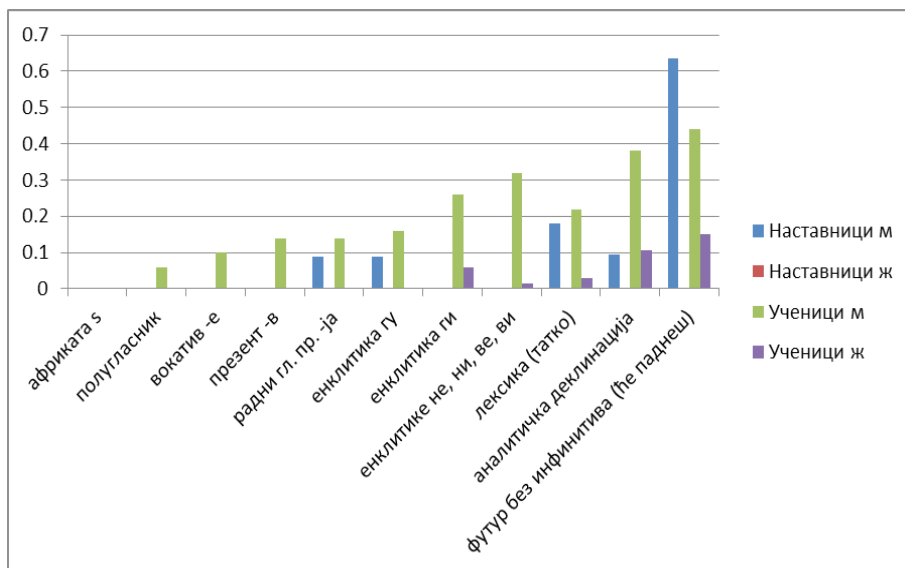
Радни глаголски ѝридев мушког рода једнине. Изворни лик *-ја* радног глаголског придева мушког рода једнине остаће непромењен у свакој ситуацији код само 9% наставника и 14% средњошколаца мушкараца. Говорнице ће се определити за неку другу форму. Највећи број високообразованих мушкараца (56,5%) у формалном разговору ће користити *викнуо* са задржаним местом акцента на пенултими. Највећи број девојака (84,8%) и момака (44%) користиће најприлагођенији облик *викнуо*, у којем је поред измењених наставка (*-л > -ја- > -о*), дошло до промене секвенце *-на- > -ну*, али и до промене места акцента, који се померио према почетку како би се на тај начин прилагодио стандардном изговору. Свих 100% наставница прећи ће одмах на овај лик.

Лексема ѝаѝко. Ову лексему ће у свим околностима користити 22% момака, 18% наставника и 3% девојака. Ниједна од наставница неће говорити *ѝаѝко* у формалној комуникацији.

Лексема sunsa. Ова лексема са својим типичним фонетским обележјем неће бити избор ниједног од испитаних говорника.

Описана диглосивност, односно степен употребе одређених дијалекатских облика у ситуацијама формалне комуникације, може се представити дијаграмом.

Графикон 2. Заступљеност дијалекатских елемената код појединих група говорника у формалном говору

Свођењем свих резултата којима се исказује употреба дијалекатских облика у ситуацијама службене, суздржаније или формалније комуникације уочава се да су диглосији најизложеније женске особе оба нивоа образовања. Склоност диглосивном понашању у много већој мери показују особе високог образовног нивоа, где се нарочито истичу жене. Најнижи степен диглосивности уочава се код младих мушких особа које похађају средњу школу.

Осмотрено из угла језичких варијабли, стање показује да су прилагођавању стандардном српском језику у ситуацијама посебне комуникације најизложенији африката s, затим полугласник, вокатив на -e и презент на -v, које ће, додуше у мањем броју, употребљавати само младе особе мушког пола. Након овога следе: радни гл. придев на -ja, енклитика гу, енклитика ги, енклитике не, ни, ве, ви, које ће у смањеном броју (у односу на уобичајене свакодневне околности) користити по две групе. Преостала три елемента: лексема *tatko*, аналитичка деклинација и статус инфинитива задржаће се, такође у смањеном броју, код три групе: ученици мушког и женског пола и наставници мушког пола.

4. ЗАКЉУЧАК

Истраживање диглосивног понашања говорника неког дијалекта захтева вишеструки приступ говору појединаца или припадника група које испуњавају критеријуме одређених друштвених варијабли. Тај приступ подразумева праћење употребе дијалекатских обележја у различитим говорним ситуацијама. Нажалост, немогуће је идеално праћење такве употребе говора и пребацивања кода према потребама које налажу различите околности. Симулацијом промена разговорних околности могло би се испитати да ли су носиоци дијалекта склони језичким изменама и, уколико јесу, могла би се утврдити још нека значајна чињеница. Неке од тих чињеница су следеће:

- у којој мери су дијалекатске црте изложене адаптацији стандарду,
- које дијалекатске категорије су најизложеније адаптирању,
- да ли пребацивање кода у одређеним категоријама говори о тенденцијама измена у самом дијалекту.

Дакле, укрштање језичких и друштвених варијабли одабраних за потребе истраживања диглосивности доводи до вишеструких закључака. За врањски говор одабране су друштвене варијабле: порекло, пол, старост, образовање, те језичке варијабле које представљају обележја врањског говора: полугласник (*данџс*), заменичке енклитике (*гу, не, ни, ве, ви, ги*), аналитичка деклинација (*с мајку ми, на мене ми вика*), вокатив на *-е* код именица ж. р. на *-ка* (*сџиринке*), губљење инфинитива (*ће дође, ће иде*), презент 3. л. мн. на *-в* (*радив*), радни глаголски придев м. р. јд. на *-ја* (*викнаја*), лексеме *џаџко* и *синса*. Одабиром ових категорија омогућено је истовремено запажање промена и код неких других језичких елемената као што су: место акцента, глас *s*, посесивни заменички датив, рефлекс *-на-* код глагола (*викнаја/викнао*), изразити аналитизам у деклинацији (*на мене ми вика*), аналитизам код глагола (*ће њадне*). Испитивање диглосије у говору двеју група Врањанаца усмерило нас је на јасан закључак да диглосија постоји код представника овог говора. Врањанци су у највећем броју склони језичкој адаптацији уколико то захтевају околности конверзације. У ситуацијама службеног разговора, разговора са непознатом особом, или у току разговора са лицем које је представник неког другог дијалекта, већина говорника из Врања прибегава промени кода, која подразумева замену дијалекатског лика неким обликом који је најближи стандардном српском језику. Од свих испитиваних група (високообразовани и средњошколци, мушке и женске особе), група средњошколаца мушког пола показала је највећу приврженост дијалекту. Потпуно супротно од тога, група која припада високообразованим женама најчешће прибегава адаптацији и у најмањем броју користи дијалекатске ликове у комуникацији са блиским особама. Овак-

во стање указује на могуће будуће измене у самом дијалекту. С обзиром на то да су и млађе женске особе показале већу склоност адаптирању у односу на мушкарце, вероватно је да ће се дијалекатске црте најпре губити код женских носилаца дијалекта и да ће та тенденција расти са растом нивоа образовања. Што се тиче мушких говорника, они дуже задржавају дијалекатске одлике у свом говору, чак и онда када је ниво образовања већи.

Закључци који се односе на језичке варијабле тичу се степена подложности изменама. Истраживање за потребе овог рада показало је да су одређене дијалекатске категорије изложеније замени „стандарднијим“ облицима. Та изложеност промени кода креће се овим редоследом: африката *s*, полугласник, *-e* вокатив, *-в* презент, *-ја* радни гл. придев, енклитика *гу*, енклитика *ги*, енклитике *не*, *ни*, *ве*, *ви*, лексика, аналитичка деклинација, инфинитив. Овакво степеновање дијалекатских карактеристика заправо представља тенденцију у развоју дијалекта. Разлоге подложности одређених дијалекатских црта да се губе можда можемо наћи у речима Н. Богдановића: „У сусрету са светом чији је језик ближи књижевном стандарду дијалекатски говорник настоји да елиминира из свог говора ону црту по којој се највише и препознаје“ (Богдановић 2009: 15–16). Редослед до којег се дошло у овом истраживању вероватно представља снагу маркантности тих црта, те би најмаркантнија била африката *s*, а најмање уочљиво јесте непостојање инфинитива. Склоност говорника да у одговарајућим ситуацијама мења одређене елементе из свог дијалекта заправо је путоказ кретања те категорије у будућности – најизложенији елемент ће се најпре изгубити из дијалекта. Неизвесно остаје када ће до таквих измена у потпуности доћи.³

Цитирана литература

- БАРЈАКТАРЕВИЋ, Данило. „Фонетске и морфолошке особине врањанског говора“. *Врањски гласник*, књ. 1 (1965): стр. 33–58.
- [BARJAKTAREVIĆ, Danilo. „Fonetske i morfološke osobine vranjskoga govora“. *Vranjski glasnik*, knj. 1 (1965): str. 33–58]
- БЕЛИЋ, Александар. „Дијалекти источне и јужне Србије“. *Српски дијалектолошки зборник I* (1905).
- [BELIĆ, Aleksandar. „Dijalekti istočne i južne Srbije“. *Srpski dijalektološki zbornik I* (1905)]
- БОГДАНОВИЋ, Недељко. „Говор Алексиначког Поморавља“. *Српски дијалектолошки зборник XXXIII* (1987): стр. 7–302.
- [BOGDANOVIĆ, Nedeljko. „Govor Aleksinačkog Pomoravlja“. *Srpski dijalektološki zbornik XXXIII* (1987): str. 7–302]

³ Више о могућности предвиђања промена у развоју дијалекта на основу стања у градском вернакулару у Трајковић 2018б.

- БОГДАНОВИЋ, Недељко. *О лесковачком говору*. Прилози познавању српских народних говора 1. Лесковац: Лесковачки културни центар, 2009.
- [BOGDANOVIĆ, Nedeljko. *O leskovačkom govoru*. Prilozi poznavanju srpskih narodnih govora 1. Leskovac: Leskovački kulturni centar, 2009]
- БОШЊАКОВИЋ, Жарко (ур.). *Говор Новог Сада, Свеска 1: Фонетске особине*. Лингвистичке свеске 8. Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, 2009.
- [BOŠNJAKOVIĆ, Žarko (ur.). *Govor Novog Sada 1: Fonetske osobine*. Lingvističke sveske 8. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu, 2009]
- БОШЊАКОВИЋ, Жарко. „Испитивање градских говора у Србији“. У: *Говор Новог Сада, св. 1: Фонетске особине*. Лингвистичке свеске 8. Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за српски језик и лингвистику, 2009: стр. 47–76.
- [BOŠNJAKOVIĆ, Žarko. „Ispitivanje gradskih govora u Srbiji“. U: *Govor Novog Sada, sv. 1: Fonetske osobine*. Lingvističke sveske 8. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za srpski jezik i lingvistiku, 2009: str. 47–76]
- БУГАРСКИ, Ранко. „Теоријске основе урбане дијалектологије“. У: *Говор Новог Сада, св. 1: Фонетске особине*. Лингвистичке свеске 8. Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за српски језик и лингвистику, 2009: стр. 13–30.
- [BUGARSKI, Ranko. „Teorijske osnove urbane dijalektologije“. U: *Govor Novog Sada, sv. 1: Fonetske osobine*. Lingvističke sveske 8. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za srpski jezik i lingvistiku, 2009: str. 13–30]
- ЋИНЂИЋ, Славољуб. „Ка турцизмима Боре Станковића“. *Анали Филолошког факултета*, бр. 11, Београд: Филолошки факултет (1974): стр. 113–120.
- [ČINĐIĆ, Slavoljub. „Ka turcizmima Bore Stankovića“. *Anali Filološkog fakulteta*, br. 11, Beograd: Filološki fakultet (1974): str. 113–120]
- ЖУГИЋ, Радмила. „Покрајинска лексика Борисава Станковића у Речнику САНУ“. *Врањски гласник XXVIII* (1995): стр. 115–123.
- [ŽUGIĆ, Radmila. „Pokrajinska leksika Borisava Stankovića u Rečniku SANU“. *Vranjski glasnik XXVIII* (1995): str. 115–123].
- ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило. „Турцизми у говору јужне Србије: (Врање и околина)“. *Прилози проучавању језика* 17. Нови Сад: Катедра за јужнословенске језике (Београд: Научно дело), (1981): стр. 179–194.
- [ZLATANOVIĆ, Momčilo. „Turcizmi u govoru južne Srbije: (Vranje i okolina)“. *Prilozi proučavanju jezika* 17. Novi Sad: Katedra za južnoslovenske jezike (Beograd: Naučno delo), (1981): str. 179–194]
- ЗЛАТАНОВИЋ, Момчило. „Варваризми, провинцијализми и друге мање познате речи у делу Боре Станковића“. *Врањски гласник XXVIII*. Врање: Народни музеј (1995): стр. 81–114.
- [ZLATANOVIĆ, Momčilo. „Varvarizmi, provincijalizmi i druge manje poznate reči u delu Bore Stankovića“. *Vranjski glasnik XXVIII*. Vranje: Narodni muzej (1995): str. 81–114]
- ИВИЋ, Павле. „Дијалектолошка проучавања говора призренско-тимочке зоне“. У: *Говори њизренско-тимочке области и суседних дијалеката*, Зборник радова са научног скупа (Нишка Бања, јун 1992). Ниш: Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ Београд – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 1994: стр. 55–71.
- [IVIĆ, Pavle. „Dijalektološka proučavanja prizrensko-timočke zone“. U: *Govori prizrensko-timočke oblasti i susednih dijalekata*, Zbornik radova sa naučnog skupa (Niška Banja,

- jun 1992). Niš: Filozofski fakultet u Nišu – Institut za srpski jezik SANU Beograd – Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 1994: str. 55–71]
- ЈАЊИЋ, Марина. „Говор младих Врањанаца: од дијалектизама до англицизама“. У: Радмила Жугић (ур.). *Дијалекат – дијалекатска књижевност*. Лесковац: Културни центар, 2011: стр. 109–115.
- [ЈАЊИЋ, Marina. „Govor mladih Vranjanaca: od dijalektizama do anglicizama“. U: Radmila Žugić (ur.). *Dijalekat – dijalekatska književnost*. Leskovac: Kulturni centar, 2011: str. 109–115]
- ЈАЊИЋ, Марина и Илијана Чутура. „Дискурс младих на дијалекатском подручју: урбани дијалекат као резултат језичке хибридизације“. У: Весна Лопичић, Биљана Мишић Илић (ур.). *Језик, књижевност, комуникација: језичка исцрпљивања*. Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 2012: стр. 332–348.
- [ЈАЊИЋ, Marina i Ilijana Čutura. „Diskurs mladih na dijalekatskom području: urbani dijalekat kao rezultat jezičke hibridizacije“. U: Vesna Lopičić, Biljana Mišić Ilić (ur.). *Jezik, književnost, komunikacija: jezička istraživanja*. Niš: Filozofski fakultet u Nišu, 2012: str. 332–348]
- ЈОВИЋ, Душан. „Социоллингвистички фактори језичких промена у жупском говору“. *Књижевност и језик* 26/2–3 (1979): стр. 243–251.
- [ЈОВИЋ, Dušan. „Sociolingvistički faktori jezičkih promena u župskom govoru“. *Književnost i jezik* 26/2–3 (1979): str. 243–251]
- ЈУРИШИЋ, Марина. *Говор Горње Пчиње: гласови и облици*. Монографије 6. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2009.
- [ЈУРИШИЋ, Marina. *Govor Gornje Pčinje: glasovi i oblici*. Monografije 6. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2009]
- ЈУРИШИЋ, Марина и Јордана Марковић. Прилог библиографији призренско-тимочких говора од 1992. до 2014. године. У: Јордана Марковић (ур.). *Александар Белић – 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника*. Ниш: Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2017: стр. 135–185.
- [ЈУРИШИЋ, Marina i Jordana Marković. Prilog bibliografiji prizrensko-timočkih govora od 1992. do 2014. godine. U: Jordana Marković (ur.). *Aleksandar Belić – 110 godina od pojave Srpskog dijalektološkog zbornika*. Niš: Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, 2017: str. 135–185]
- МАРИНКОВИЋ, Јаворка. „Микротопонија Врања и околине“. *Ономатолошки прилози*, књ. 10. Београд: САНУ (1989): стр. 68–172.
- [МАРИНКОВИЋ, Javorka. „Mikrotoponimija Vranja i okoline“. *Onomatološki prilozi*, knj. 10. Beograd: SANU (1989): str. 68–172]
- МАРИНКОВИЋ, Јаворка. „Микротопонија Врања и околине у књижевном делу Боре Станковића“. *Врањски гласник*, књ. 24/25. Врање: Народни музеј (1992): стр. 181–190.
- [МАРИНКОВИЋ, Javorka. „Mikrotoponimija Vranja i okoline u književnom delu Bore Stankovića“. *Vranjski glasnik*, knj. 24/25, Vranje: Narodni muzej (1992): str. 181–190]
- МАРИНКОВИЋ, Јаворка. „Основна обележја говора Врања и околине“. У: *Зборник радова V*, 1987: стр. 53–55.
- [МАРИНКОВИЋ, Javorka. „Osnovna obeležja govora Vranja i okoline“. U: *Zbornik radova V*, 1987: str. 53–55]
- МАРИНКОВИЋ, Јаворка. „Генерациска диференцијација као основ дијалекатских разлика у говорима Врањског Поморавља“. У: *Говори призренско-тимочке области и суседних дијалеката*, Зборник радова са научног скупа (Нишка

- Бања, јун 1992). Ниш: Филозофски факултет у Нишу – Институт за српски језик САНУ Београд – Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, 1994: стр. 225–230.
- [MARINKOVIĆ, Javorka. „Generacijska diferencijacija kao osnov dijalekatskih razlika u govorima Vranjskog Pomoravlja“. U: *Govori prizrensko-timočke oblasti i susednih dijalekata*, Zbornik radova sa naučnog skupa (Niška Banja, jun 1992). Niš: Filozofski fakultet u Nišu – Institut za srpski jezik SANU Beograd – Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, 1994: str. 225–230]
- МАРИНКОВИЋ, Јаворка и Драгана Томић. „Неке језичке особине у роману Нечиста крв Борисава Станковића“. У: Сунчица Денић (ур.). Научни скуп: *‘Нечистија крв’ Борисава Станковића. Сто година њосле (1910–2010)*. Врање: Учитељски факултет / Аурора, 2011: стр. 239–250.
- [MARINKOVIĆ, Javorka i Dragana Tomić. „Neke jezičke osobine u romanu Nečista krv Borisava Stankovića“. U: Sunčica Denić (ur.). Naučni skup: *‘Nečista krv’ Borisava Stankovića. Sto godina posle (1910–2010)*. Vranje: Učiteljski fakultet / Aurora, 2011: str. 239–250]
- МАРИНКОВИЋ, Јаворка. „Врањски акценат на ономастичком материјалу од Белића до данас“. У: Јордана Марковић (ур.). *Александар Белић – 110 година од њојаве Српског дијалектолошког зборника* (зборник радова са истоименог научног скупа, прир. Јордана Марковић). Ниш: Филозофски факултет, 2017: стр. 63–69.
- [MARINKOVIĆ, Javorka. „Vranjski акценат на onomastičkom materijalu od Belića do danas“. U: Jordana Marković (ur.). *Aleksandar Belić – 110 godina od pojave Srpskog dijalektološkog zbornika* (zbornik radova sa istoimenog naučnog skupa, priр. Jordana Marković). Niš: Filozofski fakultet, 2017: str. 63–69]
- МАРКОВИЋ, Јордана. „Говор Заплања“. *Српски дијалектолошки зборник XVII* (2000): 7–307.
- [MARKOVIĆ, Jordana. „Govor Zaplanja“. *Srpski dijalektološki zbornik XVII* (2000): 7–307]
- МАРКОВИЋ, Јордана. „Језик у делима Борисава Станковића“. У: *Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевности 1*, Зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу, 2016: стр. 29–37.
- [MARKOVIĆ, Jordana. „Jezik u delima Borisava Stankovića“. U: *Dijalekti srpskog jezika: istraživanja, nastava, književnost 1*, Zbornik radova s međunarodnog skupa održanog 11. i 12. aprila 2014. godine u Leskovcu, 2016: str. 29–37]
- МАРКОВИЋ, Јордана. „Врањски говор у *Нечистој крви*“. У: Сунчица Денић (ур.). Научни скуп: *Нечистија крв Борисава Станковића – сто година њосле (1910–2010)*. Врање: Универзитет у Нишу, Учитељски факултет у Врању (Тематски зборник) / Аурора, 2011: стр. 219–229.
- [MARKOVIĆ, Jordana. „Vranjski говор u *Nečistoј kрvi*“. U: Sunčica Denić (ur.). Naučni skup: *Nečista krv Borisava Stankovića – sto godina posle (1910–2010)*. Vranje: Univerzitet u Nišu, Učiteljski fakultet u Vranju (Tematski zbornik) / Aurora, 2011: str. 219–229]
- МИЛОРАДОВИЋ, Софија. „Узуални стандард у урбаним центрима на косовско-ресавском и призренско-тимочком говорном подручју“. У: Срего Танасић (ур.). *Зборник Института за српски језик САНУ*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2014: стр. 143–151.
- [MILORADOVIĆ, Sofija. „Uzualni standard u urbanim centrima na kosovsko-resavskom i prizrensko-timočkom govornom području“. U: Sreго Tanasić (ur.). *Zbornik Instituta za srpski jezik SANU*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2014: str. 143–151]

- МИХАЛЛОВИЋ, Јован. *Лесковачки говор*. Књ. 24. Лесковац: Библиотека Народног музеја, 1977.
- [MIHALJOVIĆ, Jovan. *Leskovački govor*. Књ. 24. Leskovac: Biblioteka Narodnog muzeja, 1977]
- МИХАЛЛОВИЋ, Милица. „Ставови ученика са југа Србије према усвајању стандардног језика“. *Годишњак за српски језик*, бр. 16, за 2016. годину. Ниш: Филозофски факултет (2018): стр. 61–74.
- [MIHALJOVIĆ, Milica. „Stavovi učenika sa juga Srbije prema usvajanju standardnog jezika“. *Godišnjak za srpski jezik*, br. 16, za 2016. godinu. Niš: Filozofski fakultet (2018): str. 61–74]
- ОКУКА, Милош. *Српски дијалекти*. Нови Сад: Прометеј, 2018.
- [OKUKA, Miloš. *Srpski dijalekti*. Novi Sad: Prometej, 2018]
- ПАВЛОВИЋ, Миљивој. „Дијалекатска карактеристика и проблеми врањског говора“. *Врањски гласник* II (1966): стр. 303–306.
- [PAVLOVIĆ, Milivoj. „Dijalekatska karakteristika i problemi vranjskog govora“. *Vranjski glasnik* II (1966): str. 303–306]
- ПАВЛОВИЋ, Миљивој. „Топонимија околине Врања“. *Врањски гласник* IV (1968): стр. 303–332.
- [PAVLOVIĆ, Milivoj. „Toponimija okoline Vranja“. *Vranjski glasnik* IV (1968): str. 303–332]
- РАЈИЋ, Љубиша. „Градски говори“. У: Жарко Бошњакковић (ур.). *Говор Новог Сада, св. 1: Фонетске особине*. Лингвистичке свеске 8. Нови Сад: Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за српски језик и лингвистику, 2009: стр. 31–46.
- [RAJIĆ, Ljubiša. „Gradski govori“. U: Žarko Bošnjaković (ur.). *Govor Novog Sada, sv. 1: Fonetske osobine*. Lingvističke sveske 8. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za srpski jezik i lingvistiku, 2009: str. 31–46]
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „Српски призренски говор“. *Српски дијалектолошки зборник* XLII (1996): 319–614.
- [REMETIĆ, Slobodan. „Srpski prizrenski govor“. *Srpski dijalektološki zbornik* XLII (1996): 319–614]
- РУСИМОВИЋ, Тања. „Жаргонизми са пејоративним значењем у говору омладине“. У: Биљана Мишић Илић, Весна Лопичић (ур.). *Језик, књижевност, комуникација: језичка истраживања*. Ниш: Филозофски факултет у Нишу, 2012: стр. 359–367.
- [RUSIMOVIĆ, Tanja. „Žargonizmi sa pejorativnim značenjem u govoru omladine“. U: Biljana Mišić Ilić, Vesna Lopičić (ur.). *Jezik, književnost, komunikacija: jezička istraživanja*. Niš: Filozofski fakultet u Nišu, 2012: str. 359–367]
- СТАНКОВИЋ, Станислав. „Градски власотиначки говор(и) – социолингвистички процеси (опште карактеристике)“. У: Мирослав Пантић (ур.). *О српским народним говорима (Научни скупи, Десетоговац, 21–22. 9. 1996)*. Дани српскога духовног преображења IV, Деспотовац: Народна библиотека „Ресавска школа“, 1997: стр. 167–179.
- [STANKOVIĆ, Stanislav. „Gradski vlasotinački govor(i) – sociolingvistički procesi (opšte karakteristike)“. U: Miroslav Pantić (ur.). *O srpskim narodnim govorima (Naučni skup, Despotovac, 21–22. 9. 1996)*. Dani srpskoga duhovnog preobraženja IV, Despotovac: Narodna biblioteka „Resavska škola“, 1997: str. 167–179]
- СТАНКОВИЋ, Станислав. *Границе призренско-тимочких говора у власотиначком крају*. Монографије 5. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2008.

- [STANKOVIĆ, Stanislav. *Granice prizrensko-timočkih govora u vlasotinačkome kraju*. Monografije 5. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2008]
- СТАНКОВИЋ, Станислав и Селена Станковић. „О употреби етичког датива у роману 'Нечиста крв' и његовом преводу на француски језик“. У: Сунчица Денић (ур.). Научни скуп: *'Нечиста крв' Борисава Станковића. Сто година после (1910–2010)*. Врање: Учитељски факултет / Аурора, 2011: стр. 251–272.
- [STANKOVIĆ, Stanislav i Selena Stanković. „O upotrebi etičkog dativa u romanu 'Nečista krv' i njegovom prevodu na francuski jezik“. U: Sunčica Denić (ur.). Naučni skup: *'Nečista krv' Borisava Stankovića. Sto godina posle (1910–2010)*. Vranje: Učiteljski fakultet / Aurora, 2011: str. 251–272]
- СТАНКОВИЋ, Станислав и Селена Станковић. „Посесивни датив у 'Нечистој крви' Борисава Станковића и његови француски еквиваленти“. У: Снежана Гудурић, Марија Стефановић (ур.). *Језици и културе у времену и простору*: тематски зборник. Нови Сад: Филозофски факултет, 2013: стр. 105–116.
- [STANKOVIĆ, Stanislav i Selena Stanković. „Posesivni dativ u 'Nečistoj krvi' Borisava Stankovića i njegovi francuski ekvivalenti“. U: Snežana Gudurić, Marija Stefanović (ur.). *Jezici i kulture u vremenu i prostoru*: tematski zbornik. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2013: str. 105–116]
- СТЕВАНОВИЋ, Владимир. „О језику главног јунака у *Кошћани* Боре Станковића“. У: Миљковић Павловић (ур.). *Зборник за филологију и лингвистику XX*, св. 2. Нови Сад: Матица српска, 1977: стр. 47–79.
- [STEVANOVIĆ, Vladimir. „O jeziku glavnog junaka u *Košćani* Bore Stankovića“. U: Milivoj Pavlović (ur.). *Zbornik za filologiju i lingvistiku XX*, sv. 2. Novi Sad: Matica srpska, 1977: str. 47–79]
- СТЕВАНОВИЋ, Михаило. „Ђаковачки говор“. *Српски дијалектолошки зборник XI* (1950): 1–152.
- [STEVANOVIĆ, Mihailo. „Đakovački govor“. *Srpski dijalektološki zbornik XI* (1950): 1–152]
- СТОШИЋ, Јелена. „Именослов 'Нечисте крви' Боре Станковића“. *Именослови српских писаца*. Прир. Ана Савић Грујић, Недељко Богдановић. Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета, Одсек за српски језик (Ниш: Свен), (2009): стр. 61–77.
- [STOŠIĆ, Jelena. „Imenoslov 'Nečiste krvi' Bore Stankovića“. *Imenoslovi srpskih pisaca*. Prir. Ana Savić Grujić, Nedeljko Bogdanović. Niš: Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta, Odsek za srpski jezik (Niš: Sven), (2009): str. 61–77]
- ТОМА, Пол-Луј. *Говори Ниша и околних села*. Ниш: Просвета, Београд: *Српски дијалектолошки зборник XLV*, Институт за српски језик САНУ, 1998.
- [ТОМА, Pol-Luj. *Govori Niša i okolnih sela*. Niš: Prosveta, Beograd: *Srpski dijalektološki zbornik XLV*, Institut za srpski jezik SANU, 1998]
- ТОМИЋ, Драгана. „Фонолошке алтернације у изведеницама у роману 'Нечиста крв' Боре Станковића“. Сунчица Денић (ур.). *Годишњак Учитељског факултета у Врању*. Врање: Учитељски факултет у Врању (Врање: Аурора), (2013): стр. 261–276.
- [ТОМИЋ, Dragana. „Fonološke alternacije u izvedenicama u romanu 'Nečista krv' Bore Stankovića“. Sunčica Denić (ur.). *Godišnjak Učiteljskog fakulteta u Vranju*. Vranje: Učiteljski fakultet u Vranju (Vranje: Aurora), (2013): str. 261–276]
- ТОМИЋ, Драгана. *Говор врањске деце предшколског и школског узраста – социолингвистички преглед* (2018): докторска дисертација.

- [ТОМИЋ, Dragana. *Govor vranjske dece predškolskog i školskog uzrasta – sociolingvistički pristup* (2018): doktorska disertacija]
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Ситуациона употреба стандарда код носилаца дијалекта“. *Годишњак за српски језик*, година 26, бр. 13. Ниш: Филозофски факултет, (2013): стр. 549–561.
- [ТРАЈКОВИЋ, Tatjana. „Situaciona upotreba standarda kod nosilaca dijalekta“. *Godišnjak za srpski jezik*, godina 26, br. 13. Niš: Filozofski fakultet, (2013): str. 549–561]
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Проучавање градских говора на простору призренско-тимочке дијалекатске области“. У: Јордана Марковић (ур.). *Александар Белић – 110 година од њојаве Српског дијалектолошког зборника*, Зборник радова са истоименог научног скупа одржаног 17–18. априла 2015. године на Филозофском факултету у Нишу. Ниш: Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, 2017а: стр. 93–100.
- [ТРАЈКОВИЋ, Tatjana. „Proučavanje gradskih govora na prostoru prizrensko-timočke dijalekatske oblasti“. U: Jordana Marković (ur.). *Aleksandar Belić – 110 godina od pojave Srpskog dijalektološkog zbornika*, Zbornik radova sa istoimenog naučnog skupa održanog 17–18. aprila 2015. godine na Filozofskom fakultetu u Nišu. Niš: Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet, 2017a: str. 93–100]
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Говор Ниша кроз призму диглосивности“. *Јужнословенски филолог LXXIV*, св. 2 (2018а): стр. 89–108.
- [ТРАЈКОВИЋ, Tatjana. „Govor Niša kroz prizmu diglosivnosti“. *Južnoslovenski filolog LXXIV*, sv. 2 (2018a): str. 89–108]
- ТРАЈКОВИЋ, Татјана. „Говор Прешева у структуралној и варијационистичкој перспективи (као модел за дијалектолошка предвиђања)“. *Српски језик, књижевност, уметност. Књига I: Курс ојшине лингвистике*. Зборник радова са XII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу 27–28. X 2017. године. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 2018б: стр. 173–181.
- [ТРАЈКОВИЋ, Tatjana. „Govor Preševa u strukturalnoj i varijacionističkoj perspektivi (kao model za dijalektološka predviđanja)“. *Srpski jezik, književnost, umetnost. Knjiga I: Kurs opšte lingvistike*. Zbornik radova sa XII međunarodnog naučnog skupa održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu 27–28. X 2017. godine. Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet, 2018b: str. 173–181]
- ЋИРИЋ, Љубисав. „Говор Лужнице“. *Српски дијалектолошки зборник XXIX* (1983): стр. 7–119.
- [ЋИРИЋ, Ljubisav. „Govor Lužnice“. *Srpski dijalektološki zbornik XXIX* (1983): str. 7–119]
- ЋИРИЋ, Љубисав. „Говори Понишавља“. *Српски дијалектолошки зборник XLVI* (1999): стр. 7–262.
- [ЋИРИЋ, Ljubisav. „Govori Ponišavlja“. *Srpski dijalektološki zbornik XLVI* (1999): str. 7–262]

*

- ИВИЋ, Milka. „Језичка индивидуалност града“. *Izraz XVIII*, sv. 8–9, godina IX (1965): стр. 740–747.
- ЈУТРОНИЋ, Dunja. *Spliski govor – od vapura do trajekta*. Split: Naklada Bošković, 2010.

- RADOVANOVIĆ, Milorad. „Jezički paradoks grada“. U: Milorad Radovanović. *Spisi iz kontekstualne lingvistike*. Novi Sad – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1997: 69–76
- TRAJKOVIĆ, Tatjana. „Socio-linguistic research of the dialect of Preševo in the south of Serbia“. *Baltistica* 51 (2). Vilnius: Universitas Vilnensis, Facultas Philologiae (2016): str. 379–396.
- TRAJKOVIĆ, Tatjana. „Niš speech in the light of the newest sociolinguistic research“. *Теме – часопис за друштвене науке*, година XLI. Ниш: Универзитет у Нишу (20176): стр. 41–54.

Татјана Г. Трајкович, Милица М. Михайлович
 Нишкиј универзитет
 Филозофски факултет
 Одделение сербског језика

ГОВОР ГОРОДА ВРАНЬЕ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДИГЛОСИИ

Резюме

В статье представлены результаты исследования диглосии в говоре жителей города Вранье. Это опрос, проведенный путем анкетирования двух групп представителей народного языка города Вранье. Были отобраны группы учащихся старших классов из Вранье и учителей, преподающих в тех же школах. Таким образом, отслеживались социальные переменные: происхождение, возраст, образование и пол. Типичные черты речи Вранье были выбраны из языковых переменных: аффриката *dz* (*дзиндза*), полугласный *ə* (*данэс*), звательный падеж на *-e* у существительных на *-ка* (*сйринке*), энклитические местоимения (*гу, ги, не, ни, ве, ви*), аналитическое склонение (*с мајку ми, с мене, на мене ми вика, давам на њега*), настоящее время 3 лица множественного числа на *-в* (*радив*), действительное причастие прошедшего времени мужского рода единственного числа на *-ја* (*викнаја*), формы футура без инфинитива (*ће њаднеш, ће дође*), лексема *џајко*. Вышеупомянутые категории также включают дополнительные диалектные особенности, характеризующие речь г. Вранье: рефлекс *-на- < -нж-* у глаголов третьей группы Белича, притяжательный дательный падеж, дублирование объекта, выраженный аналитизм в склонении, аналитизм в спряжении. Цель исследования – определить является ли диглосивное поведение присущим носителям языка в г. Вранье и как происходит переключение кода в определенных речевых ситуациях. Отношение респондентов к использованию диалектов также было изучено. Опрос показал, что мужчины, независимо от возраста и уровня образования, в большинстве случаев заинтересованы в поддержании диалекта. Наименьшее число говорящих, выступающих за сохранение диалекта и его употребление в ежедневной речи относятся к группе высокообразованных женщин. Большинство опрошенных во Вранье осознают свою способность контролировать речь, что означает, что они склонны к диглосив-

ному поведенију. Качественни и количествени анализи сакупљених података показали су, да млади људи више него сви су привржени дијалекту и да жене са вишим образовањем мање него сви користе дијалектне елементе у речима. Дијалектне черте, које највише подлажу адаптацији, могу бити представљене у поретку осетљивости: аффриката *dz*, полугласни *a*, звателни падеж на *-e*, садашње време 3 лица множественног броја на *-в*, действително причаје прошлог времена мушког пола јединственог броја на *-ja*, енклитика *gu*, енклитика *gi*, енклитика *ne*, *ni*, *ve*, *vi*, лексика, аналитичко савијање, инфинитив. Таква анализа изабраних карактеристика дијалекта са циљем адаптације к стандарду такође указује на могуће унутрашње развојне промене самог дијалекта. То ће значајно показати, да најосетљивије черте постепено ће изазвати промену структуре дијалекта. Нејасно, да ли ће оне потпуно изазвати промену и када ће доћи до таквих промена.

Кључне речи: српски јазик, грађанска дијалектологија, призренско-тимокска дијалектна област, призренско-јужноморавски дијалект, говор града Вранје, диглосија.

Tatjana G. Trajković, Milica M. Mihajlović
University of Niš
Faculty of Philosophy

VRANJE SPEECH THROUGH THE PRISM OF DIGLOSSIA

S u m m a r y

The paper presents the results of diglossia research in the speech of Vranje. This is a survey conducted through the poll of two groups of representatives of the Vranje vernacular. Groups of final year high school students from Vranje and teachers teaching in the same schools were selected. In this way, social variables were monitored: origin, age, education and gender. Typical features of Vranje speech were selected from the language variables: consonant *dz* (*dzindza*), semi-vowel *a* (*danəs*), vocative in *-e* (*strinke*), enclitic pronouns (*gu*, *gi*, *ne*, *ni*, *ve*, *vi*), the analytical declination (*s majku mi*, *s mene*, *na mene mi vika*, *davam na njega*), present 3rd person plural in *-v*, present participle, masculine, singular in *-ja*, future forms without infinitives (*će padneš*, *će dođe*), lexeme *tatko*. The above categories also include additional dialectic features marked by Vranje speech: verb forms in *-na-*, possessive dative, object reduplication, express analyticism in declination, analyticism in conjugation. The aim of the research is to determine whether diglossive behavior is intrinsic to native Vranje speakers and how code switching occurs in certain speech situations. Speakers' attitudes toward dialect use were also examined. The conclusion is that male speakers of both ages and education levels are mostly interested in maintaining the dialect. The smallest number of speakers who are in the care of the dialect and use the dialect in everyday conversation is in the group of highly educated women. The majority of interviewed Vranjanians are aware of their ability to control speech, which means that they are prone to diglossive behavior. Qualitative and quantitative analysis

of the data collected revealed that young male Vranjanian people are most attached to the dialect, and that women of higher education use dialectal elements in speech in the least. The dialectal lines that are most amenable to adaptation could be presented in the order of susceptibility levels: consonant *dz*, semi-vowel *ə*, vocative in *-e*, present 3rd person plural in *-v*, *-ja* form, enclitic *gu*, enclitic *gi*, enclitics *ne*, *ni*, *ve*, *vi*, lexis, the analytical declination, infinitives. Such an analysis of the selection of dialect features in order to adapt to the standard also points to the possible internal development of the dialect itself. This would mean that the most subtle lines would gradually disappear from the dialectal structure. It is uncertain whether they will be completely lost and when such changes will occur.

Keywords: Serbian language, urban dialectology, Prizren-Timok dialect area, Prizren-South Morava dialect, Vranje speech, diglossia.

ISSN 0350-185X, – Књ. 76, св. 1 (2020), стр. 107–121

UDK: 811.163.41'373.43

COBISS.SR-ID: 17254409

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2001107D>

Примљен: 20. децембра 2019.

Прихваћен: 29. јануара 2020.

Оригинални научни рад

РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ*

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик

са јужнословенским језицима

О НЕОЛОГИЗМИМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ ИЗ УГЛА ПРИПРЕМЕ КОРПУСА ЗА ИЗРАДУ ВИШЕТОМНОГ РЕЧНИКА САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА МАТИЦЕ СРПСКЕ**

Пошто се у српском језику свакодневно увећава број нових речи, нарочито ауторских експресивних околионализама, поставља се питање да ли све те речи треба да буду унесене у речнике савременог српског књижевног језика. Рад има два теоријска и два емпиријска фокуса. Први теоријски фокус овог рада представља указивање на нову реч као јединицу која може имати различит степен узуализације, од околионализма до неологизма, а то је значајно јер се заступа став да неологизми заслужују обраду у описним речницима књижевног језика, а да околионализме не треба уносити у њих. Други теоријски фокус јесте указивање на два приступа савременој лексикографији – системски и комуникациони, а од лексикографског приступа зависи обрада нових речи у речницима. Емпиријски део рада заснива се на представљању примера за нове речи у српском језику и на указивању на однос према неологизмима у речницима енглеског, руског, словеначког, украјинског и српског језика. Посебна пажња посвећује се начину обраде нових речи у руским речницима и предлаже се такав модел у српској лексикографији.

Кључне речи: неологизми, индивидуализми, околионализми, потенцијалне речи, језик медија, речник неологизама, описни речник савременог српског језика, српски језик.

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта *Опис и стандардизација савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. Нове речи у српском језику и у другим словенским језицима. Периферија лексичког система српског језика, као и свих словенских језика, интензивно се употпуњава новим речима. Разлоге за то треба тражити у развоју технологије (који прати и разграната терминологија), деловању глобализације (која доводи до лаког и брзог продора лексике из једног језика у други, обично из енглеског језика ка другим језицима), а нарочито у развоју електронске комуникације (која доводи до јавне изложености лексике великог броја људи у медијском простору). Коментари испод текстова професионалних новинара, друштвене мреже, лични сајтови, блогови и др. уводе лексику разговорног стила у језик новинарства, а затим и у остале стилове. Осим вулгарне, баналне лексике, нове лексеме често представљају шаљиве, пријемчиве ауторске иновације, чије творбене моделе прихватају и користе колумнисти, новинари, водитељи, писци. Разлози за настајање нових речи не морају увек бити екстралингвистички. Оне настају и из унутарјезичких разлога, нпр. из тежње за језичком економијом или из потребе за експресивизацијом језичког израза.¹

За српски језик, нажалост, немамо ни приближне податке о броју нових речи из године у годину или из деценије у деценију, али на ту тенденцију може указати и ситуација у другим словенским језицима, на пример, у руском језику. В. А. Јефремов (2014: 16) наводи податак да се у речницима неологизама руског језика, у којима су обрађене нове речи у различитим деценијама,² јасно види пораст неологизама из деценије у деценију. У НСЗ-60 обрађено је 3.500 речи, НСЗ-70 садржи 5.500 нових речи, у НСЗ-80 обрађено је више од 6.000 речи, а НСЗ-90 садржи чак 10.000 речи.

Пошто данашњицу можемо назвати временом „амероглобализације“ (Корјаковцева 2013: 9), много неологизама потиче из енглеског језика, а из тог језика шире се у многе друге језике. Због тога не чуди што је ова појава у одређеној мери и лексикографски обрађена у вишејезичном *Реч-*

¹ Е. С. Кубрјакова (2006: 141–142) преиспитује уобичајене погледе на улогу творбе речи и каже како се обично мисли да потреба за именовањем неименованих појмова представља основну функцију творбе речи, али да има и других разлога, међу којима издваја компресивну улогу, и као пример наводи универбацију, која постаје све продуктивнији тип творбе речи. Осим тога, уобичајено се сматра да нове речи настају да би се њима попунио речник, тј. лексички састав. Међутим, према речима Е. С. Кубрјакове, многе речи настају из потребе да се на експресиван начин именује оно за шта већ постоји номинација.

² Податке о тим речницима наводимо у списку цитиране литературе, а у раду ћемо користити скраћенице: НСЗ-60 – за речник у којем су обрађени руски неологизми из шездесетих година XX века, НСЗ-70 – за речник неологизама седамдесетих година, НСЗ-80 – за речник неологизама осамдесетих година и НСЗ-90 – за речник руских неологизама деведесетих година XX века.

нику *евројских англицизама* (DEA), у којем је представљено 3.700 интернационалних англицизама у шеснаест европских језика (германски језици – исландски, норвешки, холандски, немачки; романски језици – француски, шпански, италијански, румунски; словенски језици – бугарски, пољски, хрватски, руски; а затим и албански, мађарски, грчки и фински). Иако у овом речнику није узето стање у свим европским језицима, може се рећи да су лексички фондови европских језика преплављени новим речима из енглеског језика.

У свим савременим словенским језицима има много нових речи које не спадају у англицизме, већ у творенице настале од словенског језичког материјала. Е. А. Жданова (2012: 391) наводи податак Ю. Н. Денисенка, који је закључио да 80–90% неологизама у руском језику спада у творбене неологизме. У српском језику такође настаје много творбених неологизама, нарочито у језику писаца и новинара (колумниста, пре свих).

2. Неологизми и индивидуализми. До сада смо у овом раду најчешће употребљавали обухватан и непрецизан термин *нова реч*, избегавајући, колико је било могуће, термин *неологизам*. Разлог томе лежи у чињеници да је *нова реч* погодно и тачно (али непрецизно) именовање за велики број различитих појава које потпадају под ту синтагму. Према најчешће навођеном схватању у савременој славистици, први пут регистрована лексема назива се *индивидуализам*. Индивидуализми се деле на *оказионализме* и *појенцијалне речи*. Оказионализми су индивидуализми који имају неуобичајену структуру или садрже нераспрострањено творбено средство (нпр. *надглубље*), а потенцијалне речи по свему личе на постојеће – потичу од општепознате мотивне речи, садрже продуктивну творбену основу и суфикс, али нису регистроване и за њих нема више од једне потврде или малог броја њих (нпр. *бубњалица*). Када једанпут потврђена лексема почне учесталије да се користи, она стиче статус *неологизма*. Потенцијалне речи чешће од okazaционализама прерастају у неологизме.³ Нове речи, дакле, у зависности од степена прихваћености у говорној заједници, мењају свој статус у лексичком систему и на периферији система (где им је место) могу заузимати различит степен удаљености од центра.

3. Индивидуализми и неологизми у српским медијима. Тек као илустрацију, без претензије ка исцрпности, навешћемо примере индивидуализама и неологизама из српске штампе до којих смо до-

³ О односу између термина и појмова *индивидуализам* / *оказионализам* / *појенцијална реч* / *неологизам*, исп. терминологију у већини радова у зборнику са XI међународне научне конференције Комисије за творбу речи МКС-а, која је одржана у Москви (Петрухина 2010), као и други део монографије Драгићевећ 2018а, у којем се даје подробан преглед славистичких приступа о овом питању.

шли ексцерпцијом грађе од 2017. године до данас. Извршићемо само најопштију класификацију, не задржавајући се на творбеним процесима и значењима лексема. Иако у грађи поред неологизама има и индивидуализама, послужићемо се поделом Е. А. Жданове (2012: 390), према којој се неологизми деле на а) *неологизме-позајмљенице*; б) *семантичке неологизме* (нова значења постојећих речи); в) *творбене неологизме*.⁴

Неологизми-позајмљенице: *банер, бенефиџи, биџиоин, блок-бастјер, боџи, брегџиџи, букмејкер, вајбер, гринфилд, дерогаџи, дрон, евенџи, евроскејџицизам, имџиџи, инвестиментџи, јаџи, коуч, мобајл, мобилијар, мулџиџи, џарабен, џиџаџи, џејмејкер, ријалиџи, селебриџи, сџираџиџи, showroot, џаблеџи, џачдаун, џвиџи, џвиџиџи, џреш, фејк, флешбек, фрленсер, хејџи, хедлајнер, хејџиџи, челиџиџи, џиџиџи*.⁵

Семантички неологизми: *бруџалан* – овај придев се све чешће користи за означавање изузетног квалитета неке појаве, што значи да развија енантосемично значење у односу на своју примарну семантичку вредност, нпр.: *бруџално џело, бруџално богаџиџи, бруџална риба, бруџална џлавуша, бруџална Гога, бруџална кожна јакна, бруџална лејоџи*.

Сендвичарски – овај придев или прилог понекад се пејоративно користи и односи се на присталице странке на власти, нпр.: *сендвичарски боџи, вођа, гуру, инџелекџи, крај, минус, мозак, реџард, сџав, џајкун, хејнинг, циркус, аџубуси, јадници, конвоји, гласачки лисџиџи*.

Каџиларни – придев је почео да се користи у новим контекстима и са новим значењима и из сфере биолошког и медицинског термина прешао у сферу друштвено-политичког живота: *каџиларни гласови, каџиларна коруџиџа*.

Творбени неологизми: Класификоваћемо их најопштније, према азбучном реду, не задржавајући се на опису творбених процеса:

⁴ Због уштеде у простору нећемо наводити податке о извору. Све лексеме ексцерпирани су из српске штампе: *Данас, Полиџика, Новосџи, Блиц, Курир, Време*. Највише је примера из дневних новина *Данас*.

⁵ Позајмљенице које су дуже у српском језику и које се учесталије користе почињу да граде деривациона гнезда у српском језику (исп. нпр. *џвиџиџи, реџвиџиџи, џвиџиџи, џвиџиџи*). Ако је моћна реч страног порекла, а суфикс словенског (или обрнуто), такав дериват спада у *хибриде* (нпр. *хејџиџи, хејџиџиџи; инџесџиџи, буџеџиџи, мобинџиџи*). Хибридни деривати могу се уврстити и у *неологизме-позајмљенице* и у *творбене неологизме*. У вези са статусом таквих лексема и њиховим сврставањем у домаћу или страну лексику има различитих мишљења (исп. Е. А. Жданова 2012: 391). Треба размислити и о творбеном статусу множинских облика неких позајмљеница: *боџиџи, џраџиџи, хејџиџи*. Поставља се питање да ли су ове именице само множински облици или их треба третирати као резултат тзв. *грамаџиџи творбе речи*. И међу твореницама које смо сврстали у *творбене неологизме* има доста хибрида.

Именице са значењем човека: *аниџивакцинаш*, *видовданџија*,⁶ *данасоид*,⁷ *инџаграмџија*, *инџернеџија*, *кликџач*, *кокаколичар*, *маркеџингаш*, *наџредноид*, *џрвомаџија*, *равноземљаш*, *џаксисџоид*, *факулџеџија*, *фејсбуковац*, *харвардџија*.

Именице са значењем процеса и појава: *дечемеризација*, *дизнилендизација*, *донкихоџизам*, *засељачивање*, *кликџивџост*, *кликџивизам*, *овцеизација*, *северинизација*, *селфиманија*, *џелевизичност*, *џуризмџофија*, *фикусоманија*, *чемеризација*, *џиџрумџифизација*.

Именичке синтагме с непроменљивим атрибутотом: *аџа-драџа дџиџломаџија*, *ауџио-џилоџи сџољна џолиџиџка*, *bad gay* и *good gay нараџив*, „Бане Бумбар“ *оџозиџија*, *бикини судија*, *вајбер дадиља*, *герила маркеџинг*, *гулаш комунизам*, *catch all џарџија*, *кока-кола џразник*, *кока-кола соџијализам*, *мегафон дџиџломаџија*, *онлајн инквизитџори*, *олдскул џаксисџи*, *онлајн Србија*, *офлајн џрогон*, *џолиграф џравда*, „џашина-машина“ *фирме*, *џоалеџи дџиџломаџија*, *џоџоџа маџија*, *џевай џолиџиџчари*, *фејсбук дџиџломаџија*, *шок оџкриџе*, *шок џреџиска*.

Придеви: *аркански*, *евроџоидан*, *џалмоидан*, *џуџиноидан*, *џрамџоидан*, *џурбоџаџриџски*, *џурбоевроџски*, *феџнсензитџивни*.

Прилози: *меџеоролоџски иронично*, *монџиџаџџиџоновски надреално*, *звучи наџдигџиџално*, *севернокореџски бизарно*, *џурбо заџаџуџа чврџиџа горива*.⁸

4. Индивидуализми у описним речницима српског књижевног језика. Навели смо само део примера из грађе, али су и они довољни као илустрација за нова образовања којима је преплављена српска штампа. Већ је на први поглед јасно да велики број наведених речи спада у околионализме – ауторске творенице, за које није сигурно да ли ће у

⁶ О улози турских суфикса у творби експресивних индивидуализама исп. Драгићевић 2019.

⁷ У раду о творбеним тенденцијама у српском језику (Драгићевић 20186), скренули смо пажњу на чињеницу да у глобализованом свету постоји могућност предвиђања неких творбених процеса и активације творбених средстава у одређеном језику. Показали смо то на примеру експресивних именица на *-оид* и *-саурус* у српском језику. Анализом корпуса и анкетирањем студената које је извршено током 2017. године показало се да у тој години у српском језику још увек нису биле чак ни живе (а камоли активне) творбене компоненте *-оид* и *-саурус* у експресивној творби речи у српском језику. На основу чињенице да су те компоненте врло активне у руској, чешкој и пољској експресивној творби речи, предвидели смо њихову експанзију и у српском језику. Претраживањем корпуса само две године касније, 2019. године, ова претпоставка се потврдила.

⁸ Приметно је да нове речи у српском језику, посебно оне које су настале творбом речи, углавном представљају експресиве, и то пејоративе, и да указују на банализацију српског језика, као и на све упадљивији уплив разговорног функционалног стила у публицистички. Тој појави посвећено је наше истраживање о утицају глобализације на банализацију лексичког фонда српског језика (Драгићевић 2019).

будућности имати још потврда, чак ни да ли ће их сâм аутор поновити, а камоли други новинари и шира заједница. Е. С. Кубрјакова (2006: 142) и други руски лингвисти такве речи називају *једнодневним речима* (*слова-однодневки*), скрећући пажњу на чињеницу да оне настају *ad hoc* и да у *једнодневке* спадају многи експресиви.

4.1. ДВА ЛЕКСИКОГРАФСКА ПРИСТУПА ОБРАДИ ИНДИВИДУАЛИЗАМА У РЕЧНИЦИМА КЊИЖЕВНОГ ЈЕЗИКА. Намеће се питање да ли индивидуализме треба регистровати у речницима савременог српског језика. Пре свега, питање се односи на вишетомни речник савременог српског језика Матице српске, чији електронски корпус почиње да се израђује, али и на остале речнике савременог српског језика, као што су *Речник САНУ*, који се активно израђује, или једнотомни *Речник српскога језика*, који се повремено ажурира уношењем нових речи. Уредник *Једнотомника* Мирослав Николић овим речима започиње *Напомене уз друго издање* (РСЈ 2018): „Ниједан слој језика не доживљава тако честе, тако бројне и тако бурне промене као лексички. Отуда се за дела попут нашег речника никада не може рећи да су завршена. Зато она, нужно, доносе увек понешто ново и другачије. Од нове лексике највише је, нажалост, оне стране, пре свега из енглеског језика (типа *дрон*, *селфи*).“ И заиста, у друго издање овог речника уведене су лексеме *дрон*, *селфи*, *џаблиџ*, из чега се види да речник не може бити лишен неологизама. Ипак, *дрон* и *селфи* су данас широко распрострањене речи и немају исти статус као, на пример, *инстаграмџија* или *интернетџија*. Објаснили смо већ да је пут од индивидуализма до неологизма постепен и да није лако утврдити да ли је индивидуализам задобио статус неологизма.

4.1.1. С једне стране, чини се да велики број лексема које смо приказали не треба уносити у академијске речнике, и то бар из два разлога. Прво. За те речи нема (довољно) потврда. Друго. Речници који се израђују у најзначајнијим културним институцијама, какве су Српска академија наука и уметности и Матица српска, морају у некој мери бити и поучници. Иако је њихов задатак да опишу лексику српског језика, они је, ипак, и нормирају, па је важно да садрже лексику коју лексикографи препоручују за употребу, а у такву лексику свакако не спадају *аџа-драџа* *дипломатџија*, *џик-џак џолиџика*, *бикини судија* итд.⁹ Овакав став, умерене-

⁹ Треба, наравно, имати у виду и нашу лексикографску реалност, која, за сада, у некој мери обесмишљава дилему о којој пишемо. Још увек немамо електронске речнике савременог српског језика, а приликом израде штампаних речника, од прикупљања грађе до њене обраде прође много времена, па лексика која се могла сврстати у неологизме у време уношења у грађу промени свој статус и изгуби новину до времена објављивања. М. Радовић Тешић (2009: 64–65) примећује следеће: „У почетним књигама Речника САНУ (I–III) употребљавао се квалификатор *неол.[огизам]* [...] У даљим књигама се углавном одустајало од квалификатива *неол.* и он се много ређе употребљавао. То решење се на-

но, али недвосмислено, изнет је у Предговору *Великог академијског речника руског језика*, који за сада има 25 томова (*Большой академический словарь русского языка* в 25 т.; БАС), где се на стр. 5 каже да је „приступ академијској лексикографији обележен уравнотеженошћу и одређеним уделом здравог конзервативизма“ (подвукла Р. Д.).

4.1.2. Здравом *конзервативизму*, који прати израду свих приручника од значаја за националну културу, па и речника, и који би се свакако успротивио уношењу *фикусоманије* и *овцеизације* у речнике академијског типа, све отвореније стаје на пут тзв. *демократизација културе*, са бројним својим манифестацијама у свим облицима живота, па и у односу према језику и његовом научном опису. У времену у којем чак и образовани лингвисти дижу глас за подједнака права свих дијалеката (јер је књижевни језик, по њиховом мишљењу, само један варијетет међу једнакима), у времену у којем се појмови језичке норме и стандардизације сматрају сувишним, изникао је, сасвим очекивано, и тзв. *комуникациони приступ лексикографији*, који у свом епицентру има потребе корисника, којем лексикограф треба да се подређује и прилагођава, уместо да га подучава и усмерава у богаћењу лексичког фонда. Овај приступ описује Д. Шипка (2019), позивајући се на монографију посвећену комуникационој лексикографији (YONG & PENG 2007). Д. Шипка представља системски и комуникациони приступ лексикографији и наводи мишљење Х. Јонга и Ц. Пенга, према којима је „условљеност лексикографских поступака заправо питање колико је речник уклопљен у своју друштвену средину. [...] Сада је општеприхваћено да се у потрази за природом речника и у релевантним истраживањима речника не може остварити битан помак напред уколико се на лексиколошку сцену не укључе социокултурне димензије јер речник одсликава социокултурно понашање, а употреба речника је у својој природи социјалнопсихолошка“ (Шипка 2019: 12). Речник, према овом схватању, мора активно да комуницира са својим корисницима, да излази у сусрет њиховим социјалним, комуникационим, па и психолошким потребама. Све се чешће може чути и синтагма *просечни корисник речника*. Шта би друго могло интересовати „просечног корисника речника“ ако то нису значења речи које сâм не користи, а свакодневно их чита на страницама штампе? Незнатан је број просечних корисника који се занимају за, на пример, дијалекатска значења лексике из општег лексичког фонда, значења предлога, граматичке карактеристике

метнуло само од себе. Наиме, грађа Речника САНУ се попуњавала периодично па је лексика третирана са извесне дистанце и могло се већ закључити која реч улази у активни фонд а која остаје околионализам. За ове друге су погоднији били квалификативи *индив.*, *нерасип.*, *неуб.*, *необ.*“ Надамо се, ипак, да ће се у будућности убрзати рад на речницима савременог српског језика и да се неологизми неће претварати у застарелу лексику од укључивања у грађу до објављивања речника.

глагола, семантику архаизама или обраду глаголских придева. Комуникационо настројена лексикографија, а то је, вероватно, лексикографија будућности, свакако подразумева да се корисницима објасни, на пример, лексема *овцеизација* као процес заглупљивања појединца или народа, јер се таквим садржајима остварује социокултурна улога речника.

Да овакав поглед на улогу лексикографије није карактеристичан само за америчку и западноевропску лексикографију, уверавамо се у тексту В. А. Козирјева и В. Д. Черњака (2018), посвећеном фактору адресата у савременој типологији речника. Аутори пишу о важности „дружељубља речника са корисником“ и истичу да је лексикограф дужан да овлада способношћу да види будућег читаоца речника (Козырев и Черняк 2018: 51). Као последицу таквог погледа на улогу лексикографије, аутори виде повећано интересовање и лексикографâ и корисника за речнике супстандардног руског језика (зато их у Русији има више од 150) и разговорног језика (има их око 30). Примећују и да је развој жаргонографије последица очевидног снижавања језичке културе (исп. Козырев и Черняк 2018: 52). На крају рада, аутори износе тенденције у руској лексикографији с краја XX и почетка XXI века и уочавају две опречне тенденције (што ће се касније анализирати у овом раду): а) праћење традиције руске лексикографије XIX и XX века, али и б) оријентисаност лексикографије на потребе корисника и, у вези с тим, в) укидање строге границе између лингвистичких и енциклопедијских речника.

У прилог оваквом кориснички оријентисаном погледу на лексикографију савремених језика треба навести и чињеницу да занемаривањем најновије лексике, које има све више, лексикограф, у некој мери, „кривотвори“ лексичку слику савременог језика, а дужност речника јесте да реално сликају стварни језик, ма какав он био.

Представили смо у најкраћим цртама два супротстављена погледа на лексикографски опис савременог језика и на место индивидуализама у таквим приступима лексикографији. Преостаје нам да се одредимо за један од њих. У томе ће нам помоћи ситуација у страним лексикографским школама. Страна искуства се могу узети у обзир јер пораст индивидуализама представља глобални проблем.

5. ИЛУСТРАЦИЈА ОДНОСА ПРЕМА НОВИМ РЕЧИМА У СТРАНОЈ ЛЕКСИКОГРАФИЈИ. Случајним избором три речника нових речи установили смо да се у њима разликује однос према појму *нова реч*. Ђ. Оташевић у Предговору свог *Речника нових речи* каже да су „критеријуми за избор речи посве формални – у Речник су унете речи које нису забележене у наша два највећа описна речника“ (Оташевић 2018б: 5). Дакле, у речнику нових речи на-

шли су се заједно и индивидуализми и неологизми.¹⁰ У украјински речник нових речи (СУ 2008: 6) нису унесени експресиви ни ауторска лексика, а јесу термини. То значи да су у овај речник ушли неологизми, а да су прескочени индивидуализми. Аутори словеначког речника нових речи (SSJ) схватили су свој речник као допуну описном речнику савременог словеначког књижевног језика, па су у речник неологизама унели лексика која није обрађена у описном речнику словеначког језика.

Закључујемо да се у речницима нових речи не води увек рачуна о разлици између индивидуализама и неологизама и да се у многима од њих бележе и индивидуализми заједно са неологизмима. Поставља се питање какав је онда однос према новим речима у описним речницима.

Да би нова реч ушла у *Оксфордски речник енглеског језика*, она прво улази на листу речи које се проверавају (*watch list database*). Провера се врши на два начина – преко бројних програма за претраживање извора (*reading programmes*) и испитивањем јавног мњења (*crowdsourcing appeals*). Циљ провере јесте увид у употребу нове речи. Међутим, и поред провере, у овај речник је током 2019. године унесено чак 2.700 нових речи, а у јануару и фебруару 2020. године унесено је 550 речи. Оне су подељене у а) нове речи; б) нове вишечлане речи или фразе; в) нова значења. Ево примера за неколико нових речи које су унесене у *Оксфордски речник енглеског језика* током 2020. године: *awedde*, adj. *overcome with anger, madness, or distress; insane, mentally disturbed* (који је обузет љутњом, бесом, или дубоком тугом; луд, ментално поремећен); *awe-inspringly*, adv. *so impressively, spectacularly, or formidably as to arouse or inspire awe* (изазивајући страхопоштовање због своје импресивности, спектакуларности или изузетности). Нове вишечлане лексичке јединице: *awesome-looking* adj., adv., and int.: (in early use) *that looks daunting or impressive; (now usually) that looks extremely good* (који изгледа застрашујуће, (данас обично) који изгледа врло добро / привлачно); *bridge hole* n. *the space or opening under a canal bridge, where the canal narrows and the height is restricted by the arch of the bridge* (простор или отвор испод моста канала, где се канал сужава и где висину ограничава лук моста).¹¹

¹⁰ У својој монографији о неологизмима, Ђ. Оташевић (2008а: 19) примећује да у избору грађе за речник неологизама влада конкуренција три критеријума: хронолошког (време појављивања речи), функционалног (раширеност у језику у датом временском периоду, означавање нове или актуелне појаве) и лексикографског (незабележеност речи у претходним речницима). Аутор сматра да се у већини речника неологизама узимају у обзир сва три критеријума, али он се у свом речнику определио за само један од њих.

¹¹ Сви подаци о *Оксфордском речнику енглеског језика* преузети су са званичног сајта овог речника: <https://www.oed.com/>. У вези са значењем енглеских нових речи, већ на основу овако малог броја примера, запажамо сличне тенденције као и у српском језику – потребу за експресивном интензификацијом особина исказаних придевима, као и енан-

Пошто је на сајту *Оксфордског речника* доступан целокупан списак нових речи које су током 2020. године укључене у овај речник, може се закључити да је он, и поред провере речи-кандидата за одреднице, ипак прилично пропустљив и за оне речи које имају експресивну улогу и за које се не може тврдити да ће опстати у енглеском језику и да ће имати ширу примену.

Најодређенији однос према новим речима у академијским описним речницима и у лексикографији уопште, колико нам је за сада познато, имају руски лексикографи. Тај однос описала је Е. А. Жданова (2011; 2012). У руској лексикографији, наиме, постоје *словари-ежегодници*, речници у којима се бележе нове речи (индивидуализми и неологизми) које су први пут регистроване у одређеној години. Такви једногодишњи речници нових речи објављују се у Институту за лингвистичка истраживања РАН, где од 1971. године постоји Одељење за неографију, а први једногодишњи речник неологизама објављен је 1977. године под називом *Новое в русской лексике. Словарные материалы*.¹² У следећој фази, на сваких десет година, објављују се десетогодишњи речници нових речи (*Новые слова и значения. Словарь справочник по материалам прессы и литературы*),¹³ у којима су обрађени неологизми – лексеме које су у време бележења у једногодишњацима имале статус индивидуализама. У велики описни речник руског језика (БАС) ушла је само пробрана лексика из десетогодишњих речника неологизама.¹⁴ Према речима Е. А. Жданове (2012: 391), представљање неологизама у различитим типовима речника одражава различите етапе узуализације неологизама (подвукла Р. Д.): речи које су први пут фиксиране и налазе се на прелазу из окационализама у узуалне речи бележе се у једногодишњим речницима неологизама, а затим, с одређеном провером, у десетогодишњим речницима. Потом се речи које су постале узуалне укључују у речнике књижевног језика. Е. А. Жданова (2012: 388) примећује једну важну особину описних речника књижевног језика: „Када речник унесе реч у свој састав, аутоматски је укључује у књижевни језик као вишу форму националног језика (подвукла Р. Д.).“ Веома је важно имати у виду чињеницу да лексикографи имају одговорност за избор речи које ће унети у описни речник књижевног језика, јер их укључивањем они и препоручују у књижевном језику!

тиосемичну тенденцију да лексеме које означавају негативне појаве добијају у секундарним значењима изразито афирмативну семантичку вредност (за ове појаве у српском језику исп. Р. Драгићевић 2019).

¹² О проблемима израде једногодишњих речника руских неологизама исп. Н. В. Козловская и А. Ю. Кожевников (2018).

¹³ Више о десетогодишњим речницима руских неологизама, посебно о речнику неологизама деведесетих година XX века, исп. В. А. Ефремов (2014).

¹⁴ Опис неологизама који су ушли у БАС исп. у Е. А. Жданова (2011).

6. ЗАКЉУЧАК. Имајући у виду све што је речено у овом раду, закључујемо следеће. 1) Све је више нових речи у српском језику, као и у свим осталим језицима. 2) Нове речи данас не настају само зато што треба именовати нове реалије већ важну улогу у мотивацији има потреба за експресивним изражавањем и за језичком економијом. 3) Спискови нових речи указују на деградацију језичке културе, на свођење публицистичког функционалног стила на разговорни и на банализацију лексичког фонда српског, али и других језика. 4) Увећава се број околних (експресивних ауторских индивидуализама), који захтевају опрез приликом лексичког нормирања. 5) Пут од индивидуализма до неологизма може имати различиту динамику, па је лексикограф дужан да оцењује степен узуализације лексеме коју треба унети у описни речник књижевног језика. 6) У описне речнике књижевног језика треба уносити неологизме, али не и индивидуализме. 7) Упоредо са речницима савременог српског књижевног језика треба израђивати и речнике неологизама, а затим пратити степен њихове узуализације, да би у речнике књижевног језика били унесени само они који су из индивидуализама „прерасли“ у неологизме.

Цитирана литература

- БАС: *Большой академический словарь русского языка* в 25 т. М.: Российская академия наук. Институт лингвистических исследований. Наука, 2004– .
- [BAS: *Bol'shoi akademicheskiĭ slovar' russkogo ĭazyka* v 25 t. M.: Rossiiskaĭa akademiĭa nauk. Institut lingvisticheskikh issledovaniĭ. Nauka, 2004–]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска, 2018.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. *Srpska leksika u prošlosti i danas*. Novi Sad: Matica srpska, 2018]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику“. У: *Језици и културе у времену и простору VII/2*, тематски зборник (уреднице Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић, коуреднице: Јасмина Дражић, Јелена Ајдановић). Нови Сад: Филозофски факултет, 2018б: стр. 63–71.
- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „Neke tendencije u tvorbi reči u savremenom srpskom jeziku“. U: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru VII/2*, tematski zbornik (urednice Snežana Gudurić, Biljana Radić-Bojanić, kourednice: Jasmina Dražić, Jelena Ajdžanović). Novi Sad: Filozofski fakultet, 2018b: str. 63–71].
- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Допринос глобализације банализацији лексичког фонда српског језика“. В: А. А. Лукашанец (рэд.). *Глобалізацыя і славянскае словаўтварэнне* (XVI Міжнародны з'езд славістаў, Бялград, 19–27. 08. 2018: Тэматычны блок). Нацыянальная акадэмія навук Беларусі. Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа. Беларускі камітэт славістаў. Камісія па славянскім словаўтварэнні пры Міжнародным камітэце славістаў. – Мінск: Права і эканоміка, 2019, стр. 74–84.

- [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „Doprinos globalizacije banalizaciji leksičkog fonda srpskog jezika“. V: A. A. Lukashaneŭs (réd.). *Globalizatsiia i slavianskae slovaŭtvarenne* (XVI Mizhnarodny z'ezd slavistaŭ, Biãlggrad, 19–27. 08. 2018: Tëmatychny blok). Naŭsyianal'naia akademiã navuk Belarusi. Instytut movaznaŭstva imã Ākuba Kolasa. Belaruski kamitët slavistaŭ. Kamisiã pa slavianskim slovaŭtvarenni pry Mizhnarodnym kamitëtse slavistaŭ. – Minsk: Prava i èkonomika, 2019, str. 74–84]
- ЕФРЕМОВ, В. А. „Современная академическая неография: проблемы и перспективы“. *Вестник Новосибирского государственного педагогического университета* 3 (19), (2014): стр. 14–21.
- [ЕФРЕМОВ, В. А. „Sovremennaiã akademicheskaiã neografiã: problemy i perspektivy“. *Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta* 3 (19), (2014): str. 14–21]
- ЖДАНОВА, Е. А. „Большой академический словарь русского языка как источник сведений о словообразовательных неологизмах конца XX века“. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского* № 6 (1) (2011): стр. 371–376.
- [ZHANOVA, E. A. „Bol'shoi akademicheskii slovar' russkogo iãzyka kak istochnik svedenii o slovoobrazovatel'nykh neologizmakh konca XX veka“. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo* № 6 (1) (2011): str. 371–376]
- ЖДАНОВА, Е. А. „Лексикографическая фиксация неологизмов в словарях разных типов“. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского* № 3 (1) (2012): стр. 388–392.
- [ZHANOVA, E. A. „Leksikograficheskaiã fiksatsiã neologizmov v slovariãkh raznykh tipov“. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo* № 3 (1) (2012): str. 388–392]
- КОЗЛОВСКАЯ, Н. В. и А. Ю. Кожевников. „Лексикографическое описание неолексем в ежегодном словаре“. В: *Российская академическая лексикография: современное состояние и перспективы развития* (отв. ред. О. Н. Крылова, С. А. Мызников, М. Н. Прыемышева, Е. В. Пурицкая). Ин-т лингв. Исслед. РАН. – СПб: Нестор-история, 2018: стр. 103–111.
- [KOZLOVSKAIã, N. V. i A. ĀU. Kozhevnikov. „Leksikograficheskoe opisanie neoleksem v ezhegodnom slovare“. V: *Rossiiskaia akademicheskaiã leksikografiã: sovremennoe sostoiãnie i perspektivy razvitiã* (otv. red. O. N. Krylova, S. A. Myznikov, M. N. Pryemyшева, E. V. Puriškaia). In-t lingv. Issled. RAN. – SPb: Nestor-istoriã, 2018: str. 103–111]
- КОЗЫРЕВ, В. А. и В. Д. Черняк. „Фактор адресата в современной типологии словарей“. *Российская академическая лексикография: современное состояние и перспективы развития* (отв. ред. О. Н. Крылова, С. А. Мызников, М. Н. Прыемышева, Е. В. Пурицкая). Ин-т лингв. Исслед. РАН. – СПб: Нестор-история, 2018: стр. 48–56.
- [KOZYREV, V. A. i V. D. Cherniak. „Faktor adresata v sovremennoï tipologii slovarë“. *Rossiiskaia akademicheskaiã leksikografiã: sovremennoe sostoiãnie i perspektivy razvitiã* (otv. red. O. N. Krylova, S. A. Myznikov, M. N. Pryemyшева, E. V. Puriškaia). In-t lingv. Issled. RAN. – SPb: Nestor-istoriã, 2018: str. 48–56]
- КОРЯКОВЦЕВА, Е. И. „Словообразовательные ресурсы новых функциональных стилей славянских языков“. *Slowotwórstwo a nowe style funkcjonalne jãzyków słowiańskich* (red. Elena Koriakowcewa). Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, 2013: стр. 9–39.

- [KORIÁKOVŤSEVA, E. I. „Slovoobrazovatel'nye resursy novykh funktsional'nykh stileĭ slavjanskikh jazykov“. *Słowotwórstwo a nowe style funkcjonalne języków słowiańskich* (red. Elena Koriakowcewa). Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, 2013: str. 9–39]
- КУБРЯКОВА, Е. С. „О новых задачах в изучении функций словообразования“, *Функциональные аспекты словаџтворѣния* (нав. рѣд. А. А. Лукашанец) Мінск: Нацыянальная акадѣмія навук Беларусі. Інстытут мовазнаџства імя Якуба Коласа, 2006: стр. 141–148.
- [KUBRĪAKOVA, E. S. „O novykh zadachakh v izuchenii funktsii slovoobrazovaniĭa“, *Funktsional'nyĭa aspekty slovaĭtvarenĭĭa* (nav. rѣd. A. A. Lukashanets) Minsk: Naŭsyaanal'naĭa akademiĭa navuk Belarusi. Instytut movaznaĭstva imiĭa Īakuba Kolasa, 2006: str. 141–148]
- НСЗ-60: *Новые слова и значения*. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 60-х гг. (под ред. Н. З. Котеловой и Ю. С. Сорокина). Москва: Советская энциклопедия, 1971.
- [NSZ-60: *Novye slova i znachenĭĭa*. Slovar'-spravochnik po materialam pressy i literatury 60-kh gg. (pod red. N. Z. Kotelovoĭ i Ī. S. Sorokina). Moskva: Sovetskaĭa ěnŭsiklopediĭa, 1971]
- НСЗ-70: *Новые слова и значения*. Словарь справочник по материалам прессы и литературы 70-х гг. (под ред. Н. З. Котеловой). Москва: „Русский язык“. 1984.
- [NSZ-70: *Novye slova i znachenĭĭa*. Slovar' spravochnik po materialam pressy i literatury 70-kh gg. (pod red. N. Z. Kotelovoĭ). Moskva: „Russkiĭ jazyk“. 1984]
- НСЗ-80: *Новые слова и значения*. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 80-х гг. (под ред. Е. А. Левашова). СПб.: „Дм. Буланин“. 1997.
- [NSZ-80: *Novye slova i znachenĭĭa*. Slovar'-spravochnik po materialam pressy i literatury 80-kh gg. (pod red. E. A. Levashova). SPb.: „Dm. Bulanin“. 1997]
- НСЗ-90: *Новые слова и значения*. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 90-х гг. (под ред. Е. А. Левашова): в 2 т. – Т. 1. – СПб.: „Дм. Буланин“, 2009.
- [NSZ-90: *Novye slova i znachenĭĭa*. Slovar'-spravochnik po materialam pressy i literatury 90-kh gg. (pod red. E. A. Levashova): v 2 t. – T. 1. – SPb.: „Dm. Bulanin“, 2009]
- ПЕТРУХИНА, Е. В. (отв. ред.). *Новые явления в славянском словообразовании*. Москва: Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова, 2010.
- [PETRUXINA, E. V. (otv. red.). *Novye ĭavlenĭĭa v slavjanskom slovoobrazovanii*. Moskva: Moskovskii gosudarstvennyi universitet imeni M. V. Lomonosova, 2010]
- ОТАШЕВИЃ, Ђорђе. *Нове речи и значења у српском језику*. Београд: Алма, 2008а.
- [OTAŠEVIĆ, Đorđe. *Nove reĉi i znaĉenja u srpskom jeziku*. Beograd: Alma, 2008a].
- ОТАШЕВИЃ, Ђорђе. *Речник нових и незабележених речи*. Београд: Алма: 2008б.
- [OTAŠEVIĆ, Đorđe. *Reĉnik novih i nezabeleženih reĉi*. Beograd: Alma: 2008b]
- РАДОВИЃ ТЕШИЃ, Милица. *С речима и речником*. Београд: Учительски факултет, 2009.
- [RADOVIĆ TEŠIĆ, Milica. *S reĉima i reĉnikom*. Beograd: Uĉiteljski fakultet, 2009]
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, 1–20. Београд: Српска академија наука и уметности, 1959– .
- [RSANU: *Reĉnik srpskohrvatskog knjiŭevnog i narodnog jezika*, 1–20. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 1959 – .]

- РСЈ 2018: *Речник српскога језика*, друго издање. Нови Сад: Матица српска, 2018.
 [RSJ 2018: *Rečnik srpskoga jezika*, drugo izdanje. Novi Sad: Matica srpska, 2018]
- СУ: *Нові слова та значення* (ред. Л. О. Симоненко) Київ: Інститут української мови НАН України, 2008.
 [SU: *Novi slova ta znachennja* (red. L. O. Simonenko) Kiiv: Institut ukraїns'koї movi NAN Ukraїni, 2008]
- ШипКА, Данко. „Лексикографске дефиниције између универзалног и традиционалног: квантитативно и квалитативно поређење дескриптивних рјечника“. *Славистика*, књ. XXIII/2 (2019): стр. 11–23.
- [ŠIPKA, Danko. „Leksikografske definicije između univerzalnog i tradicionalnog: kvantitativno i kvalitativno poređenje deskriptivnih rječnika“. *Slavistika*, knj. XXIII/2 (2019): str. 11–23]

*

- DEA: Gortlach, M. A. *Dictionary of European Anglicisms. A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages* / edited by Manfred Gortlach. Oxford University Press Inc., New York, 2001.
- YONG, Heming & Jing Peng. *Bilingual lexicography from a communication perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2007.
- OED: *Oxford English Dictionary*. Oxford University Press: <https://www.oed.com/>, датум преузимања: 25. 1. 2020.
- SSJ: *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (urednika A. Bizjak, M. Snoj). Ljubljana: ZRC SAZU, 2013.

Райна М. Драгичевич
 Белградски универзитет
 Филолошки факултет
 Кафедра сербског језика с јужнословјанским језицима

О НЕОЛОГИЗМАХ В СЕРБСКОМ ЈАЗИКЕ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ПОДГОТОВКИ КОРПУСА ДЛЈА МНОГОТОМНОГО СЛОВАРЈА СОВРЕМЕННОГО СЕРБСКОГО ЈАЗИКА МАТИЦЫ СЕРБСКОЙ

Резюме

В данној работѣ автор приходит к следующим выводам: 1) В сербском языке, как и в остальных языках, все больше новых слов. 2) Новые слова сегодня возникают не только потому что надо обозначить новые реалии, а важную роль в мотивации играет потребность в экспрессивном выражении и языковой экономии. 3) Списки новых слов указывают на снижение языковой культуры, снижение публицистического стиля до уровня разговорного и банализацию лексического фонда сербского, как и других языков. 4) Увеличивается число окказионализмов (экспрессивных авторских индивидуализмов), требующих осторожности при лексическом нормировании. 5) Путь от индивидуализма до неологизма может иметь разную динамику, поэтому лексикограф должен оце-

нивать степень узуализации лексемы, которую надо внести в толковый словарь литературного языка. 6) В толковые словари литературного языка следует вносить неологизмы, но не и индивидуализмы. 7) Параллельно с словарями современного сербского литературного языка необходимо составлять и словари неологизмов, а затем следить за степенью их узуализации, чтобы впоследствии в словари литературного языка были внесены только те индивидуализмы, «переросшие» в неологизмы.

Ключевые слова: неологизмы, индивидуализмы, окказионализмы, потенциальные слова, язык СМИ, словарь неологизмов, толковый словарь современного сербского языка, сербский язык.

Rajna M. Dragičević
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of the Serbian Language with South Slavic Languages

ON THE NEOLOGISMS IN SERBIAN FROM THE VIEWPOINT OF CORPUS
PREPARATION FOR THE COMPILATION OF THE MATICA SRPSKA
MULTIVOLUME DICTIONARY OF CONTEMPORARY SERBIAN

S u m m a r y

The paper reaches the following conclusions: 1) there is an increasing number of new words in the Serbian language, as well as in all other language, 2) new words nowadays do not originate just because new realia need naming, but the need for straightforward expression and language economy plays an important role in motivation, 3) lists of new words point to the degradation of language culture, to the reduction of the journalistic register to conversational, and to the banalisation of Serbian lexis, but also that of other languages, 4) there is a growing number of occasionalisms (expressive authorial idiosyncrasies), which demand caution in lexical standardisation, 5) the path from idiosyncrasy to neologism can have a varying dynamic, so the lexicographer is obliged to rate the usualisation degree of the lexeme that has to be entered into a descriptive dictionary of the standard language, 6) descriptive dictionaries of the standard language should be supplied with neologisms, but not with idiosyncrasies, 7) parallelly with dictionaries of contemporary Serbian, dictionaries of neologisms should also be compiled, then their usualisation degree should be observed, so that only those that “matured” from idiosyncrasies into neologisms could be entered into standard language dictionaries.

Keywords: neologisms, idiosyncrasies, occasionalisms, potential words, language of the media, dictionary of neologisms, descriptive dictionary of contemporary Serbian, Serbian language.

ISSN 0350-185X, – Књ. 76, св. 1 (2020), стр. 123–142

UDK: 811.163.41'371

811.163.41'42:070

COBISS.SR-ID 17262601

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2001123B>

Примљен: 11. децембра 2019.

Прихваћен: 29. јануара 2020.

Оригинални научни рад

КСЕНИЈА Д. БОГЕТИЋ*

ZRC Slovenske Akademije Znanosti in Umetnosti, Ljubljana

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

ВРЕДНОСНА ДИМЕНЗИЈА МЕТАФОРА У ДИСКУРСУ: О МОГУЋНОСТИМА СПОЈА ТЕОРИЈЕ ПОЈМОВНИХ МЕТАФОРА И ТЕОРИЈЕ ВРЕДНОВАЊА

Механизми метафоричког вредновања до данас нису детаљније описани ни у проучавањима језика вредновања ни у проучавањима метафоре, иако је било покушаја да се трајније сместе на дневни ред лингвистичке науке. Зачетници теорије појмовне метафоре истицали су да метафора структурира расуђивање тако што утиче не само на разумевање појмова већ и на способност критиковања, вредновања и изражавања става (LAKOFF, Johnson 1999: 2), што се спорадично помиње у приступима језичком вредновању, али без теоријског и практичног укрштања у постојећим анализама метафоре у дискурсу. У овом раду разматра се природа метафоричког вредновања на примеру метафоричких представа језика у новинском дискурсу. Анализа дискурса о језику узима се као полазиште за разматрање метафоричког вредновања, за емпиријско испитивање његове заступљености у дискурсу, те доприноса изградњи значења, као и за расправу о теоријско-методолошким импликацијама. Налази указују на значај метафоре у евалуацијском подсистему градуације, исказан у стапању метафоричких и хиперболичких значења. У ширем смислу, истиче се да спој анализе појмовних метафора и анализе у оквиру теорије вредновања пружа богат теоријски апарат за друштвено-когнитивну анализу дискурса.

Кључне речи: појмовне метафоре, теорија вредновања, градуација, хипербола, јавни дискурс.

* ksenija.bogetic@gmail.com

1. Увод

Изучавање метафоре, као „когнитивног инструмента *par excellence*“ (Кликовац 2006: 34), донело је прекретницу у развоју когнитивне лингвистике, те је до данас, готово 40 година од зачетка, остало најистакнутија когнитивно-лингвистичка тема. Од заснивања теорије појмовне метафоре (ЛакOFF, Johnson 1980), низ истраживања показао је да метафора представља један од централних принципа људске појмовне и језичке организације, без којег је мишљење и говорење готово незамисливо. Когнитивна изучавања метафоре одавно су изашла из свог почетног англистичког оквира, а у нашој средини све су снажније укорееена (в. и Поповић 2017) у погледу језичко-појмовних описа, али и теоријских надоградњи (нпр. Кликовац 2006, 2018; Расулић 2004, 2008; Весић Павловић 2015; Броћић 2018). Током претходне две деценије изучавања метафоре уопште обојила је разноликост приступа, теорија и интердисциплинарних спојева којима се когнитивне основе метафора повезују са различитим аспектима дискурса и друштвене интеракције. Један правац анализе у којем метафора има потенцијално велики значај тиче се аргументације, истицања става, као и вредновања (уп. Charteris-Black 2013), али он остаје ограничен због до данас изненађујућег одсуства разумевања везе метафоричких представа и вреднујуће функције језика.

Лејкоф и Џонсон су истицали да метафора структурира расуђивање тако што утиче не само на разумевање појмова већ и на способност вредновања, критиковања и разматрања начина на које треба реаговати или решавати проблеме (ЛакOFF, Johnson 1999: 2). Ипак, иако су приступи вредносним значењима језичких елемената у скорије време заузели значајно место у лингвистичким и дискурским приступима, нарочито од зачетка теорије процене Мартина и Вајта (Martin, White 2005), они су се ретко укрштали са теоријом појмовних метафора. Наговештаје о значају метафоричких представа за вреднујуће представе, које налазимо од аксиолошке семантике (Krzyszowski 1993; Puzynina 1992) до социокогнитивних теорија (Van Dijk 1998), помињу и сами зачетници теорије процене, али их до данас никада дубље не развијају.

У овом раду анализа метафоричких представа језика у српском новинском дискурсу узима се као полазиште за разматрање природе метафоричког вредновања, те емпиријско испитивање његове заступљености у дискурсу, доприноса конструисању значења, и теоријско-методолошких импликација и за теорију појмовних метафора и за теорију процене. Пре свега, налази указују на значај метафоре у евалуацијском подсистему градуације, исказан у стапању метафоричких и хиперболичких значења. Истиче се да спој анализе појмовних метафора и анализе у оквиру теорије процене пружа богат теоријски апарат за

друштвено-когнитивну анализу дискурса, који завређује даљу разраду у будућим истраживањима.

2. ВРЕДНОВАЊЕ И ТЕОРИЈА ПРОЦЕНЕ

За појам вредновања у језику лингвистичка наука до данас познаје низ појмова, од којих су неки синонимни, а неки покривају његове до-некле различите аспекте: конотација (енг. *connotation*, нпр. LYONS 1977), афект (енг. *affect*, нпр. BESNIER 1990), став (енг. *attitude*, нпр. HALLIDAY 1994), становиште/позиција (енг. *stance*, нпр. CONRAD, Viber 2000). Многи од њих носе додатна значења, нпр. став се тиче не само говорниковог односа према ономе о чему се говори него и односа према примаоцу поруке и према комуникативном догађају. У најопштијем смислу, значајном и за ово истраживање, вредновање или евалуација се може разумети у смислу сваког исказивања процене о нечему као добром или лошем (према ВУВЕЕ, Fleichman 1995; HUNSTON, Thompson 2000), при чему нас у складу са предметом истраживања (представе језика) интересује оно што Ханстон и Томпсон описују као мишљење о ентитетима, које се разликује од мишљења о пропозицијама.

Најразвијенији приступ овој појави је лингвистичка теорија процене (*Appraisal Theory*, MARTIN, White 2005), који се до данас са различитим степеном детаљности примењује у низу области и дисциплина. По основној дефиницији аутора, дати приступ мапира вредносна значења на дискурсно-семантичком нивоу тако што анализира осећања, мишљења и оцене изражене путем језика. У овом теоријском оквиру некада се даље говори о три подсистема за анализу позитивно и негативно вреднујућег језика; то су став (*attitude*), који се тиче осећања и мишљења о појмовима, укљученост (*engagement*), која се тиче извора датих осећања и мишљења, и градуација (*graduation*), односно степеновање, која се тиче механизма којима се значења појачавају и ослабљују, наглашавају или ублажавају.

Вредновање путем фигуративних језичких представа нужно подразумева делом различите механизме (в. BURGERS и др. 2016). Мартин и Вајт помињу метафоричко вредновање на више места у својој теорији, мада искључиво успутно. Конкретно, метафоричко вредновање функционише тако што вредносну процену садржану у изворном домену преноси на циљни домен (на пример, ако кажемо да је нека особа *йоийуни цар*, или да је *као куга*). Путем метафоре пошилалац поруке не само што износи одређени суд већ изазива суд код примаоца поруке, са потенцијално другачијим ефектом (MARTIN, White 2005: 65).

Шире посматрано, такође, механизми метафоричког вредновања до данас нису детаљније описивани ни у проучавањима језика вредновања ни у проучавањима метафоре, иако је било покушаја да се трајније сме-

сте на дневни ред лингвистичке науке. Томаш Крешовски (KRZESZOWSKI 1993, 1997) тако је предлагао да се у когнитивнолингвистичка изучавања концептуализације уведе додатни аксиолошки параметар „ПЛУС-МИНУС“, како га је он назвао, а који је по њему у основи динамике метафоричких процеса (нпр. *цар+*, *куга-*). Крешовски је тврдио да је вредновање централни аспект категоризације и један од главних когнитивних процеса уопште, будући да је човек „пре свега вреднујуће биће“, које вредновање укључује „у сва своја делања, мишљења, ставове, емоције, интеракције са светом и другим људима“ (KRZESZOWSKI 1997: 9). Аксиолошка семантика (KRZESZOWSKI 1993; PUZYNNINA 1992), у којој је метафора имала битно место, уклапала се у тадашње емотивистичке приступе значењу, потакнуте психолошким експериментима у којима је показано како људи реченице тумаче кроз емоционалне ставове, а не пропозиције. Ипак, како каже Роман Калиш (KALISZ 2001: 172), она је остала „пољска специјалност“ која није имала јачи одјек у когнитивној лингвистици, иако је несумњиво утицала на теоријске оквири језичког вредновања као што је теорија процене. Занимљиво је да је, у области критичке анализе дискурса, Теун Ван Дијк (VAN DIJK 1998) у једном тренутку позивао на систематичније изучавање вредновања у дискурсу и когницији, инспирисан неким принципима пољске аксиолошке школе, али овај правац истраживања никад није добио замаха у дискурсноаналитичким приступима.

У наставку рада ћемо размотрити значај и форму метафоричког вредновања, односно аксиолошког параметра, у дискурсу, ослањајући се на теорију процене. С једне стране, у вези са самим корпусом, метафоричко вредновање нас такође интересује и као важан аспект метафоричких представа о језику, који пружа увид у начине на које је српски језик метафорички приказан у савременом новинском дискурсу. Анализа тако почиње од дискурсног прегледа, где претпоставка да вредносна димензија може бити кључна за разумевање метафоричких представа везаних за језик у корпусу отвара неколико питања:

– Пре свега, са коликом учесталошћу метафорички изрази из корпуса заиста носе вредносна значења?

– У ком облику се реализује интеракција фигуративног, метафоричког значења и вредносног значења, те који су њени ефекти у овом типу дискурса?

– На крају, шта су потенцијалне импликације датих налаза за друге типове дискурса и будућа истраживања?

Пре него што размотримо дата питања, потребно је кратко описати корпус и метод анализе (више у Богетић 2018, 2019; Богетић и др. 2019).

3. КОРПУС И МЕТОД

Грађу за ову анализу чини корпус новинских текстова на тему језика (67.218 речи), сачињен за потребе шире анализе метафоричких представа у новинском дискурсу (БОГЕТИЋ 2018); ова анализа делом се надовезује на налазе о метафоричком вредновању у датом истраживању, те их даље развија. Текстови су наменски прикупљени из пет српских дневних новина (*Полићика, Блиц, Прес, Новостии, 24 сајта*), а објављени су у периоду између лета 2011. и лета 2015. године. Новине су одабране по читаности и дневној продукцији, и обухватају спектар од озбиљније до популарне „таблоидне“ штампе, различитих политичких оријентација.

Идентификација метафоричких израза прати данас главну установљену процедуру MIPVU (*Metaphor Identification Procedure Vrije Universitet*, STEEN и др. 2011), уз одређено прилагођавање примени на српски као морфолошки богат језик (БОГЕТИЋ и др. 2019). Процедура се заснива на супротстављености основног и контекстуалног значења, и обухвата следеће кораке (према STEEN и др. 2011):

1. Одредити јединицу анализе.
2. Одредити значење дате јединице у контексту.
3. Одредити да ли дата јединица има основније савремено значење од значења које има у контексту. Основна значења су обично (а) конкретнија (оно што означавају је лакше замислити, видети, чути, опипати), (б) повезана са телесним активностима, (в) прецизнија и (г) историјски старија.
4. Утврдити да ли се основно значење разликује од контекстуалног значења, те да ли се контекстуално значење може разумети путем поређења са основним.

Уколико је одговор потврдан, обележити језичку јединицу као метафоричну.

4. АНАЛИЗА

4.1. Метафора, вредновање и дискурсно значење

Анализа показује да утврђени метафорички изрази представљају реализације три опште појмовне метафоре: ЈЕЗИК ЈЕ БИЋЕ (пример 1, 2), ЈЕЗИК ЈЕ ПРЕДМЕТ (3, 4) и ЈЕЗИК ЈЕ (ОГРАНИЧЕНИ) ПРОСТОР (5, 6). Као надређене свим осталим представама циљног појма, ове три метафоре говоре о начинима концептуализације језика, иако се морају разумети као одређене дискурским контекстом новинских текстова. При томе, док је трећа нешто мање очекивана, прве две се лако могу повезати са ранијим налазима о концептуализацији језика уопште (REDDY 1979; КЛИКОВАЦ 2004). Налази тако потврђују да су метафоре БИЋА и ПРЕД-

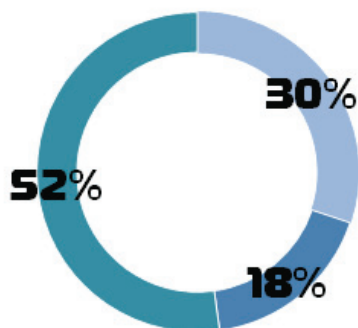
МЕТА посебно продуктивне у мишљењу и језику уопште, те да су нам неопходне да бисмо уопште говорили о апстрактним појавама (LAKOFF, Johnson 1980: 26). Међу датим реализацијама су и директне метафоре (где су изворни и циљни појам експлицитно дати у језику, STEEN 2011; примери 1, 4, 6) и индиректне метафоре (пример 2, 3, 5, 7), које су далеко бројније (преко 95% примера).

- (1) Језик је **створ**, **млад** и **матор** истовремено (*Новосџи*, 13. 8. 2011).
- (2) Српски језик би због све раширенијих грешака ускоро могао да **доживи – инфаркт** (*Блиц*, 29. 11. 2013).
- (3) Језик је наше основно **оруђе** комуникације (*Прес*, 11. 9. 2013).
- (4) Докле год [српски језик] **умножавамо, прочишћавамо и украшавамо**, дотле живи народ (*Блиц*, 4. 7. 2015).
- (5) Српски језик је врста националног **поседа** који треба **обрађивати, ограђивати и бранити** (*Новосџи*, 7. 4. 2013).
- (6) Где су **границе** српског језика? (*Полиџика*, 17. 4. 2015).

Поред разноврсности и креативности метафоричких представа, из примера се примећује још једна њихова одлика: често изражена вредносна димензија, у представама самог циљног појма, његове промене или стања у коме се налази. Како бисмо одговорили на питање о квантитативној заступљености вредновања, принцип анализе параметра ПЛУС-МИНУС у свом основном облику може се применити на базу утврђених метафоричких израза. Све метафоричке јединице у бази кодиране су према вредносном значењу: јединице у којима метафора служи за изношење позитивног виђења аспеката језика означили смо као позитивно, одн. *вредносно+* (нпр. *језик је снажан*), оне у којима се износи негативна процена – као негативно, одн. *вредносно-* (нпр. *медији убијају српски језик*), док су јединице које не носе вредносно одређење, као и све оне из којих је нејасно да ли подразумевају вредновање, обележене ознаком *неуиџрално* (нпр. *језички џросџор*). Критеријум при кодирању је да ли лексичке реализације изворних домена носе вредносно одређење (попут *снажан*) које се онда преноси на циљни појам, али је анализа показала да је нужно узети у обзир и непосредни реченични контекст у којем изворнодоменска представа може бити намерно аргументацијски преобликована.

Налази потврђују значај евалуативне димензије у метафоричким представама језика, где око три четвртине установљених примера укључује неки облик вредновања, док мање од трећине метафоричких израза из базе не носи вредносно значење. За почетак, као кратку даљу илустрацију можемо навести реализације два домена на нижем

Графикон 1: Вредносно значење метафоричких израза

нивоу општости од поменутих БИЋЕ, ПРЕДМЕТ, ПРОСТОР: домен ГРАЂЕВИНЕ и домен МЕХАНИЗМА (више о значају ових изворних домена у концептуализацији језика в. Богетић 2018). Анализа показује да учестале скупине метафоричких представа, попут ГРАЂЕВИНЕ (7, 8) и МЕХАНИЗМА (9, 10), носе и учестало вредносно значење, које у поменутиим доменима долази до близу 90%:

- (7) Српски језик је **темељ** и огледало наше културе (*Новостии*, 18. 12. 2013).
- (8) Народ може да изгуби земљу, да другу земљу задобије, и да опстане. Опстане у језику, својој највећој **тврђави** (*Политика*, 8. 12. 2012).
- (9) Обухватна борба против **кварења** језика је сложена и превазилази домете новинског чланка (*Политика*, 4. 9. 2015).
- (10) А нико, никада и нигде није успео ни да „очисти“ свој задрљани ни да „поправи“ свој **покварени** језик (*Прес*, 8. 7. 2012).

Међу представама из домена ГРАЂЕВИНЕ истичу се оне у којима се језику придаје велика моћ, у позитивним приказима језика као чврстог здања, тврђаве, или пак темеља друштва и нације. Представе из домена МЕХАНИЗМА приписују језику одлике сложености, осетљивости, али пре свега могућег *квара*, *кварења*, или *поправљања*, за које се одговорност приписује његовим корисницима.

Из квантитативне анализе, међутим, приметно је пре свега да у корпусу свеукупно јасно превлађује негативно вредновање: 52% јединица у бази изражавају изричито негативно вредносну процену (ако посматрамо само скуп израза који носе вредносно значење, проценат је још израженији: око три четвртине су кодирани као негативни). Потврда чињенице да већи део утврђених метафоричких израза носи вредносно, и то најчешће негативно значење, пружа увид у метафоричке представе у корпусу у новом светлу – и у погледу функција метафора и у погледу начина на које се језик тематизује у посматраном дискурсу. Овде наводимо неколико примера који илуструју тенденцију негативног метафоричког вредновања, укључујући метафоричке изразе из разнородних изворних домена, међу којима доминирају учестале представе насиља, болести и уништавања:

- (11) Масовни медији постају моћно средство **накажења** и **злоупотребе** српскога језика (*Блиц*, 16. 11. 2015).
- (12) **Инфекцију** СМС језиком није избегао ни српски. Од „есемесиша“ **болује** и српски језик (*Новостии*, 10. 1. 2012).
- (13) Матерњи језик највише **загађују** јавне личности (*Политика*, 4. 9. 2015).
- (14) Језик је **напуштен** и **запуштен** и зато је језичка култура пала на ниске гране (*Прес*, 10. 12. 2013).
- (15) Српски језик последњих година нашао се „у дауну“, често „стилује“ туђе речи, па онда „забагује и лагује“. И што је најгоре за наш **напаћени** језик, нема ко да га „хилује“. Кад би имао свој „селфи“, изгледао би као најгори „фрик“ (*Блиц*, 29. 1. 2014).

Негативне метафоричке представе су појмовно веома разноврсне, а на језик и језичке појмове пресликавају разне одлике бића, предмета и простора, у статичким и динамичким, прелазним и непрелазним облицима. Развијени негативни описи неретко садрже појмовне противречности, као у примеру где се језик истовремено приказује као особа (која је *напаћена*, *у дауну* и *стилује* речи) и као предмет, односно механизам/компјутерски систем (који *забагује* и *лагује*). Пун значај овакве метафоричке процене потиче из импликација метафоре, као последица знања које имамо о „негативности“ описаних појава. На пример, ако језик видимо као особу која болује, или која има инфекцију, знамо да болесна особа мора да се лечи, донекле је беспомоћна, можда ју је неко други заразио, а могла би и да умре – потребно је да се нешто предузме да би она оздравила.

Међутим, поред наглашених негативних представа, у корпусу су присутни и разноврсни метафорички изрази у којима се на српски језик пресликавају изразито позитивна значења. Овакви примери граде приметан контраст у односу на претходно описане представе (уп. примере о језику као тврђави или темељу):

- (16) Српски је показао чудесну **виталност**, па не би требало да га униште ни нови видови комуникације (*Прес*, 22. 2. 2012).
- (17) У страним језицима има много више пасивних глаголских облика, него у **једром** и **животворном** српском (*Политика*, 8. 12. 2012).

Овакве метафоричке представе наглашавају снагу језика, његово добро стање и карактеристичне аспекте као позитивне. Заједничко са негативним вредносним представама им је да су оне такође често приметно хиперболичне, о чему ће бити речи у наредном одељку, што доприноси готово свечаном тону у коме се језик слави због своје вредности. Импликације оваквих представа су потпуно другачије од оних у претходно наведеним примерима: ако некога или нешто карактерише лепота, богатство, успешност, плодност, виталност, онда у томе треба да уживамо, да га таквим одржавамо, и никако да га мењамо.

Из анализе метафоричких представа о језику као великим делом вредносних, дакле, произилази контраст између оквира, као ширих појмовно-дискурсних структура представљања неког појма (SCHÖN 1993; BURGERS и др. 2016). С једне стране, метафорички изрази граде негативне представе и наглашавају угроженост српског језика, а с друге стране граде позитивне представе којима се наглашава снага језика. Из перспективе оквира, негативна и позитивна процена значе да се у корпусу паралелно бирају неподударни аспекти стварности који се истичу при преношењу поруке, те да се промовише потпуно различита „дефиниција проблема, узрочно-последична интерпретација, морално вредновање и предлог за реаговање“ (према ENTMAN 1993: 52). Намеће се питање да ли се једноставно ради о различитим, неповезаним проценама различитих аутора новинских текстова, или се контраст може објаснити неким дискурсним обрасцима значења на нивоу корпуса.

Метафоричко вредновање у корпусу дубље ћемо разумети ако га повежемо са аспектима циљног појма о којима је реч. Наиме, код метафоричких израза којима се говори о ЈЕЗИЧКОЈ ПРОМЕНИ вредновање је првенствено негативно у оба језичка корпуса (око 70% у корпусу, са мање од 10% израза са позитивним значењем). С друге стране, када се говори о ЈЕЗИКУ УОПШТЕ, односно језичким појмовима по себи, метафорички описи су најчешће неутрални, или пак подразумевају позитивну

процену (близу 30%). У представама других тематских аспеката циљног појма доминирају неутралне представе, које укључују многе устаљене метафоричке изразе. Дистинкције везане за аспекте циљног појма тако играју улогу и у динамици метафоричког вредновања у корпусу. Укратко, дакле, резултати упућују на извештај појмовни несклад и неподударње оквира у посматраним новинским дискурсима. Када се метафоричким изразима описује језик по себи, представе су или неутралне или, у незанемарљивом броју случајева, изразито позитивне. Када метафора служи за приказивање језичке промене, о променама се говори махом као негативним, те се на појам језика пресликавају негативна својства (нпр. кварење, сиромашење). Ова привидна супротстављеност оквира може се, међутим, повезати у једну кохерентну целину: заједничка тенденција у посматраним новинама је да се језик директно метафорички представља у позитивном светлу, као по себи велики, моћан, или пак као вредан и потребан, а да се таквим представама супротстављају представе угрожености пред променама, на пример:

(18) Ако се овај тренд настави, језик као један од **основа** идентитета нације биће заувек **изгубљен** (*Новосици*, 6. 5. 2012).

Ипак, и поред описаних појмовних контраста, основни налаз у анализи метафоричког вредновања у новинским текстовима јесте често негативно светло у којем се српски језик, конкретније језичка промена, представља читаоцима. Анализа показује да је метафора у посматраним новинским текстовима појмовно и реторичко средство којим се истиче угроженост националног језика. На основу метафоричких пресликавања и вредносне димензије која велики део њих повезује, досадашњи налази могу се сумирати општом метафором ЈЕЗИК ЈЕ УГРОЖЕНИ ЕНТИТЕТ – метафоричком, и вредносно наглашеном представом која обликује српски новински дискурс о српском језику.

4.2. МЕТАФОРА, СТАВ И ГРАДУАЦИЈА

Анализа даље показује да у систему вредновања метафорички описи имају специфичну улогу, уносећи битне прагматичке и експресивне разлике у односу на вредновање путем нефигуративног описа. Пре свега, примери показују да метафора у овом систему функционише примарно као градуацијско средство, тако што има моћ да нагласи и појача став и процену која се износи. У посматраним новинским текстовима употреба метафоре омогућава да се на упечатљив начин дискурсно истакну проблеми у вези са језиком, у чему су најефектније представе које су најнеконвенционалније (попут језика који је у *дауну* и изгледа

као *најгори фриг*). Док би исту дискурсну функцију могли да носе и конвенционалнији метафорички изрази из истих домена (нпр. језик који је *ружан*), налази упућују на тенденцију да вредносно употребљени метафорички изрази испољавају висок ниво неконвенционалности и креативности. Ефекат таквих живописних представа, које читаоци осећају као метафоричке, различит је и од ефекта конвенционалних метафора и од ефекта неметафоричког вредновања:

(19) У таквом **уништавању** и **сакаћењу** језика од њега остаје **трупло** коме спаса нема (*24 саџа*, 11. 8. 2013).

Учестали домен насиља, на пример, посебно је погодан извор за концизно метафоричко вредновање, какво се запажа у великом броју са-мих наслова чланака, попут:

(20) Телевизија **убија** језик (*Прес*, 16. 6. 2012).

(21) Сами **убијамо** свој језик.

Градуацијска снага оваквих наслова потиче из експресивности израза из домена насиља, који преносе другачији вредносни и емотивни ефекат од нефигуративних описа, попут лоших утицаја или нежељених промена (такви нефигуративни описи су, заправо, у самим текстовима далеко ређи при изношењу процене, и у насловима чланака и у самом тексту). Појава напада и насиља над језиком често се представља као увелико распрострањена, као одлика данашњег времена, коју није потребно даље дефинисати или објашњавати.

У теорији процене (неметафоричка) градуација је често описивана кроз своје двојако својство да, с једне стране, служи прилагођавању снаге исказа, а с друге стране, прецизирању или појашњавању става (МАСКЕН-НОРАК, Isaak 2014). Из посматраних примера, међутим, примећује се да градуација у метафоричкој форми не служи толико за било какво прецизирање или појашњавање, већ више за појачавање, намерно карикирање, којим се порука наглашава заправо на уштрб конкретности и прецизности. Мало који читалац ће, на пример, разумети да је језик на којем свакодневно комуницирамо угрожен у мери да је *убијен* или да од њега остаје само *трупло*, нити такве представе доприносе разумевању конкретног проблема са језиком; с друге стране, дата метафоричка градуација омогућава директно разумевање (снаге) ауторског става, чак и у веома сажетим и уопштеним исказима. Иако су примери ограничени на једну конкретну тематику, може се претпоставити да су таква појмовна и дискурсна значења карактеристика метафоричког

вредновања у јавном/медијском дискурсу уопште, те да завређују више пажње у будућим истраживањима.

Ипак, метафоричка градуација у анализираном корпусу укључује како кратке, снажне представе (попут *телевизија убија језик*), тако и супротну форму – појачавање на нивоу текста или сегмената текста, кроз „ланце метафора“ (KOLLER 2003) који се надовезују једни на друге и доприносе реторичкој снази једни других. Метафоричко појачавање функционише у такозваним „метафоричким причама“, како их назива Ричи (RITCHIE 2016), где су представе из једног изворног домена реализоване кроз низ метафоричких израза или сродних домена на нивоу текста. Опет, градуацијски фокус је и овде везан за прилагођавање снаге исказа, за указивање на величину проблема, кроз сликовите, афективне, готово поетски креативне слике:

(22) **Опсада** српског језика траје већ вековима, а последњих деценија је толико узела маха да ће српске речи ускоро постати **мањина** у рођеном језику. **Најезда** страних речи је опаснија од најезде скакаваца или окупационих сила. Окупатор дође и прође, а речи које смо, потакнути традиционалним српским гостопримством, **примили на конак** наивно се водећи пословицом „Сваког госта за три дана доста“, врло брзо пусте корење на нашем тлу, убаце се у свакодневни говор и не мрдају одатле. Истина, српски језик је најлепше **окружење** за сваку **реч-избеглицу**, нема боље језичке климе нигде на свету, тако да није никакво чудо што стране речи, кад једном **уђу** у наш језик, више немају намеру да се **врате кући**. Српски језик је **кућа** нашег бића, **кућа** у коју су се **бесправно уселили туђинци** којима се више ни број не зна, није далеко дан када ћемо постати подстанари у сопственом прохладном **дому** (*Прес*, 5. 6. 2014).

(23) **Затрпан** туђицама, неправилним енглеским, **угушен** фразама, сленгом, српски језик **посуштаје, скапава, дави се, мучи...** Можемо ли га **сачувати** или смо га „пустили низ воду“, **препустили** стихији? **Чувамо** га на специфичан начин – не **чувајући** га претерано – каже Владо Ђукановић, лингвиста. Највећа **претња** српском језику јесу људи који српским језиком говоре. [...] Нико ни нама ни нашем језику не може **наудити** колико ми сами (*Новоси*, 27. 3. 2014).

На крају, примери нам пружају још два важна увида везана за метафоричку евалуацију у посматраном медијском дискурсу, паралелно са њеном градуацијском компонентом, какве смо већ додирнули поменувши намерно појачавање.

Прво, у примерима видимо да се метафора у служби вредновања, при исказивању става и градуацијским појачавањем, скоро увек преплиће са још једним обликом фигуративног језика – хиперболом. У овоме лежи можда најбитнији налаз о природи интеракције фигуртивног, метафоричког значења и вредносног значења, те о њиховим потенцијалним дискурсним ефектима у медијским текстовима. Наиме, ако хиперболу разумемо као „израз који је екстремнији него што је то оправдано када се узме у обзир појам на који се односи“ (BURGERS и др. 2016: 163), примећујемо да су евалуативни метафорички изрази већином хиперболични: лако можемо рећи да су представе попут језика у стању масакрираности, унакажености, убијања или опсаде екстремније него што је оправдано када се говори о појму језика. Преплитање вреднујућих и хиперболичних представа које смо приметили у анализи говори у прилог „појачивачкој“ улози метафоре у изношењу судова (MARTIN, White 2005: 65). Метафора и хипербола често имају функцију узајамног наглашавања и ублажавања – евалуативне метафоричке представе које би нам се чиниле прејаким и неприхватљивим у исто време су истакнуте, али и ублажене када видимо да су хиперболичне; хиперболичне представе се, исто тако, могу чинити неодговарајућим, али су прихватљивије када су изнете метафорички (нпр. опис језика као бића које *скайава*, *дави се* и *плута низ воду*, наспрам буквалне тврдње да је српски језик угрожен језик који може потпуно да престане да постоји). У јавном дискурсу пре свега, метафоричко-хиперболички вредносни судови су снажни јер комбинују различите појмовне процесе – хипербола укључује промену јачине или квантитета на једној истој скали, а метафора укључује промену у доменима. Такав комбиновани фигуративни оквир (уп. BURGERS и др. 2016) онда је теже довести у питање и конкретно оголити као нетачан, јер укључује две реторичке и појмовне операције.

По неким скоријим дефиницијама, хипербола представља „не-скривено претеривање“ којим се изражава управо вредносна процена; Карстон и Виринг (CARSTON, Wearing 2015: 84) тако претпостављају да је основна функција метафоре да изрази мисли или искуства која се теже могу буквално приказати у језику, док је фундаментална функција хиперболе изражавање (позитивног или негативног) вредновања. Из перспективе метафоричког вредновања, ипак, никако не можемо рећи да су све вредносне метафоричке представе у корпусу у исто време хиперболичке (нарочито оне навелико устаљене са вредносним зачењем, нпр. *ружан језик*). Закључци о вредносној компоненти као главној тачки разликовања метафоре и хиперболе (CARSTON, Wearing 2015), тако, не налазе потврду у нашој анализи.

Друго, у хиперболичним и метафоричким вредносним представама ретко се може говорити само о устаљеним начинима концептуализације,

као „несвесним“ и нехотичним метафорама. Из примера се може назрети да је вредносна употреба метафора, нарочито када се прожима са хиперболом, у посматраном дискурсу великим делом мотивисана одређеним реторичким циљевима. Таква мотивација и хотимична (уп. STEEN 2011) природа употребе метафоре најјасније долази до изражаја у повезивању метафоричких израза у дискурсу (попут *ојсаде*, *избеглица*, *враћања кући*, у развијенијим метафоричким причама, као и у призивању постојећих метафора, које се прихватају или одбацују). Из примера се назире метафоричка повезаност и на нивоу дискурса, где се многи метафорички изрази понављају и истичу спрам постојећих виђења, у различитим деловима једног текста, па и кроз различите текстове. Ради илустрације наводимо још један сегмент текста који илуструје активно и хотимично преиспитивање вреднујућих и хиперболичних метафоричких представа:

(24) Наслов: Значи, брате, СРБски је у **бедаку**. (*наслов*)

[...] Али главни проблем није у **продору** страних речи [у српски језик]. Лингвиста Иван Клајн је мишљења да решење за **поплаву** туђица није у пуризму, него у домаћој култури која је довољно јака да и сама ствара нове појмове, а не да све пасивно прима из иностранства [...]. У сваком народу постоје људи забринути за свој народ и језик, људи који мисле да има превише страних речи и да се језик стално „**квари**“. А нико, никада и нигде није успео ни да „**очисти**“ свој **запрљани** ни да „**поправи**“ свој **покварени** језик. „Ја грешку видим у тој ’забринутости за свој језик’, а не у **запрљаности** и **покварености** језика. Нема **поплаве** страних речи у српском језику. Он је одавно **поплављен** страним речима (као и сваки бољи језик на овом свету)“ (*Прес*, 8. 7. 2012).

Представе о језику у бројним сродним примерима се циљано понављају, преобликују, проширују, одбацују, са циљем истицања тврдњи и виђења у контрасту према другим постојећим виђењима. Овакво понављање, преобликовање и негирање метафоричких представа о националном језику одлика је читавог корпуса, било да текстови садрже изјаве више особа или једног аутора. Примери потврђују да се метафоричко вредновање не пресликава механички из изворног на циљни домен, већ проистиче из разраде неке метафоричке представе или њеног значења у односу према другачијим представама. Анализа доминантних метафоричких представа, њихових вредносних значења, те хотимичних и хиперболичних (ре)конструисања на нивоу дискурса, тако, пружа потпуније разумевање начина на које се језик као циљни појам тематизује у посматраном дискурсу.

5. Закључци

Анализа метафоричких израза који се тичу језика у српском новинском дискурсу упућује на централно присуство вреднујуће димензије као аспекта метафоричких представа. Анализа метафора из перспективе теорије процене указује на присуство вредносних представа угрожености у целокупном корпусу независно од периода и типа публикације, у оквиру који је стабилан на нивоу дискурса. У овим представама, шире посматрано, продуктивност метафоре као средства вредновања долази пре свега из њених импликација (LAKOFF, Johnson 1980), односно подразумеваних значења која се преносе из изворног на циљни домен. На пример, метафоричке представе језика као бића, живог организма, могу да наглашавају да је језичка промена стална и неизбежна, али и да је језичко биће потребно заштитити; с друге стране, представе језика као, на пример, ломљивог ПРЕДМЕТА подразумевају да промена може бити штетна, а да је потребан виши степен контроле да би се избегле нежељене последице.

Анализа даље упућује на специфичну улогу метафоре у дискурсивним механизмима вредновања, те на специфичну интеракцију фигуративних и вредносних значења. Функција метафоре у исказивању става, као главног елемента теорије процене, значајна је пре свега у синергији са другим важним подсистемом вредновања, подсистемом градуације или степеновања. Градуација се метафоричким представама, даље, постиже пре свега у комплексном споју са хиперболичким значењем, било кроз концизне преувеличане слике или читаве „метафоричке приче“ на нивоу текста или сегмената текста. На крају, ефекат градуације није толико у конкретизовању става, колико у подвлачењу његове снаге, где хотимични (уп. STEEN 2011) избори креативних, упечатљивих, па и карикираних метафоричких израза имају важну улогу.

Шири закључак на који нас наводе ови налази, дакле, јесте да метафоричке оквири у јавном дискурсу карактерише вредносна димензија, која подразумева не само да метафора често иде руку под руку са хиперболом већ и да оне у комбинацији имају другачији комуникативни ефекат него што би било која од њих имала по себи. Метафоричко-хиперболички вредносни судови су ефектни будући да комбинују различите појмовне процесе, стварајући комбиновани фигуративни оквир (BURGERS и др. 2016) са снажним аргументацијским ефектом који укључује две реторичке и појмовне операције. Свеукупно, примена апарата теорије процене, у много већој детаљности него што тема овог рада дозвољава, заједно са метафоричко-хиперболичким елементима подсистема става и градуације, пружа богат теоријски апарат за друштвено-когнитивну анализу дискурса, нарочито када је реч о новинским и уопште медијским

дискурсима, који по правилу носе имплицитна или експлицитна евалуативна значења. Ако разумемо да сви медијски дискурси у својој основи укључују наметање тема, проблематизацију и истицање става (SCHÖN 1993), метафоре из јавне сфере морају се разумети као спој појмовних и вредносних аспеката, којим се одражавају, али и граде и преобликују ставови поводом друштвених појава. Ипак, даља потврда и теоријска разрада ових налаза може се добити тек из анализа разноврснијих типова јавног дискурса на разноврсније теме, који ће несумњиво донети нове углове посматрања.

Цитирана литература

- БОГЕТИЋ, Ксенија. *Метафоре о енглеском и српском језику у бриџанском одн. српском новинском дискурсу*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет, 2018.
- [BOGETIĆ, Ksenija. *Metafore o engleskom i srpskom jeziku u britanskom одн. srpskom novinskom diskursu*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2018]
- БРОВИЋ, Андријана. *Концептуализација емоција самовредновања у енглеском и српском језику*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет, 2018.
- [BROVIĆ, Andrijana. *Konceptualizacija emocija samovrednovanja u engleskom i srpskom jeziku*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2018]
- ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана. *Метафоричка пресликавања сликовне шеме уједињање у енглеском и српском језику*. Докторска дисертација. Београд: Филолошки факултет, 2015.
- [VEŠIĆ PAVLOVIĆ, Tijana. *Metaforička preslikavanja slikovne šeme putanje u engleskom i srpskom jeziku*. Doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet, 2015]
- КЛИКОВАЦ, Душка. *Метафоре у мишљењу и језику*. Београд: Библиотека XX век, 2004.
- [KLIKOVAĆ, Duška. *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2004]
- КЛИКОВАЦ, Душка. *Семантика предлога: Студија из когнитивне лингвистике*. Београд: Филолошки факултет, 2006.
- [KLIKOVAĆ, Duška. *Semantika predloga: Studija iz kognitivne lingvistike*. Beograd: Filološki fakultet, 2006]
- КЛИКОВАЦ, Душка. „Појмовне метафоре и семантика предлога: о једном апстрактном значењу предлога у с локативом“. *Јужнословенски филолог* 56/1–2 (2018): стр. 521–528.
- [KLIKOVAĆ, Duška. „Pojmovne metafore i semantika predloga: o jednom apstraktnom značenju predloga u s lokativom“. *Južnoslovenski filolog* 56/1–2 (2018): str. 521–528]
- ПОПОВИЋ, Људмила. „Актуелна питања когнитивнолингвистичких проучавања српског језика“. *Јужнословенски филолог* 73/3–4 (2017): стр. 315–354.
- [POPOVIĆ, Ljudmila. „Aktuelna pitanja kognitivnolingvističkih proučavanja srpskog jezika“. *Južnoslovenski filolog* 73/3–4 (2017): str. 315–354]
- РАСУЛИЋ, Катарина. *Језик и просторно искуство: Концептуализација вертикалне димензије у енглеском и српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет, 2004.
- [RASULIĆ, Katarina. *Jezik i prostorno iskustvo: Konceptualizacija vertikalne dimenzije u engleskom i srpskohrvatskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet, 2004]

*

- BESNIER, Niko. "Language and affect". *Annual Review of Anthropology* 19/1 (1990): pp. 419–451.
- BOGETIĆ, Ksenija. "Language is a beautiful creature, not an old fridge: Direct metaphors as corrective framing devices". *Metaphor and the Social World* 7/2 (2017): pp. 190–212.
- BOGETIĆ, Ksenija, Andrijana Bročić, Katarina Rasulić. "Linguistic metaphor identification in Serbian". In: Susan Nacey, Tina Krennmayr (eds.) *MIPVU in Multiple Languages*. Amsterdam: John Benjamins, 2019.
- BURGERS, Christian, Elie Konijn, Gerard Steen. "Figurative framing: Shaping public discourse through metaphor, hyperbole, and irony". *Communication Theory* 26/4 (2016): pp. 410–430.
- BYBEE, Joan, Suzanne Fleischman. *Modality in Grammar and Discourse*. Amsterdam: John Benjamins, 1995.
- CARSTON, Robyn, Catherine Wearing. "Hyperbolic language and its relation to metaphor and irony". *Journal of Pragmatics* 79 (2015): pp. 79–92.
- CHARTERIS-BLACK, Jonathan. *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*. London: Macmillan, 2013.
- CONRAD, Susan, Douglas Biber. "Adverbial marking of stance in speech and writing". In: Susan Hunston, Geoffrey Thompson (eds.). *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 2000: pp. 56–73.
- ENTMAN, Robert. "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm". *Journal of Communication* 43/4 (1993): pp. 51–58.
- HALLIDAY, Michael. "Spoken and written modes of meaning". *Media Texts: Authors and Readers*, 7 (1994): pp. 51–73.
- HUNSTON, Susan, Geoffrey Thompson (eds.). *Evaluation in Text: Authorial Stance and the Construction of Discourse*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- KALISZ, Roman. *Językoznawstwo kognitywne w świetle językoznawstwa funkcjonalnego*. Gdansk: Uniwersytetu Gdanskiego, 2001.
- KOLLER, Veronika. "Metaphor clusters, metaphor chains: Analyzing the multifunctionality of metaphor in text". *Metaphorik.de* 5 (2003): pp. 115–134.
- KRZESZOWSKI, Tomasz. "The axiological parameter in preconceptual imaga schemata". In: R. Geiger, B. Rudzka-Ostyn (eds.). *Conceptualisation and Mental Processing in Language* (1993): pp. 307–329.
- KRZESZOWSKI, Tomasz. *Angels and Devils in Hell: Elements of Axiology in Semantics*. Warsaw: Energeia, 1997.
- LAKOFF, George, Mark Johnson. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
- LAKOFF, George, Mark Johnson. *Philosophy in the Flesh*. New York: Basic Books, 1999.
- LYONS, John. *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.
- MACKEN-HORARIK, Mary, Anne Isaac. Appraising appraisal. *Evaluation in context* 7 (2014): pp. 67–92.

- MARTIN, James, Peter White. *The Language of Evaluation: Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- PUZYRNINA, Jadwiga. *The Language of Values*. Warsaw: Wydawnictwo naukowe PWN, 1992.
- RASULIĆ, Katarina (2008). "On the conceptualization of the European Union across EU boundaries". In: Katarina Rasulić, Ivana Trbojević (eds.). *ELLSSAC Proceedings*. Beograd: Filološki fakultet, 2008: pp. 315–327.
- REDDY, Michael. "The conduit metaphor". *Metaphor and Thought* (1979): pp. 285–324.
- RITCHIE, David. "Metaphor and story-telling". *The Routledge Handbook of Metaphor and Language* (2016): pp. 337–351.
- SCHÖN, Donald. "Generative metaphor: A perspective on problem-setting in social policy". In: Andrew Ortony (ed.). *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993: pp. 137–163.
- STEEN, Gerard. "From three dimensions to five steps: The value of deliberate metaphor". *Metaphorik de 21* (2011): pp. 83–110.
- VAN DIJK, T. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage, 1998.

Ксения Д. Богетич
Научно-исследовательский центр Словенской академии наук и искусств
Белградский университет
Филологический факультет
Кафедра английской филологии

ОЦЕНОЧНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ МЕТАФОРЫ В ДИСКУРСЕ:
О ВОЗМОЖНОСТЯХ ОБЪЕДИНЕНИЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ ТЕОРИИ
МЕТАФОРЫ И ТЕОРИИ ОЦЕНКИ

Резюме

Механизмы метафорической оценки до настоящего времени мало изучались при изучении оценочного языка и изучении метафоры, несмотря на некоторые более ранние попытки поставить их более прочно в повестку дня лингвистической науки. Основатели концептуальной теории метафор утверждают, что метафорные структуры мыслили, влияя не только на наше понимание концепций, но и на нашу способность критиковать, оценивать и принимать позицию (LAKOFF, Johnson 1999: 2), что время от времени упоминается в подходах к лингвистической оценке, но без теоретического или практического взаимодействия с существующим анализом метафоры в дискурсе. Настоящая статья исследует природу метафорической оценки, опираясь на пример метафорического представления языка в газетном дискурсе. Анализ дискурса о языке используется для обсуждения метафорической оценки, для эмпирического изучения его значимости в дискурсе и его вклада в конструирование значения, а также для обсуждения более широких теоретических и методологических последствий. Полученные данные указывают на важность метафоры в оценочной подсистеме градации, наблюдаемой во взаимодействии метафорических и гиперболических значений. В более широком смысле утверждается, что объединение анализа концептуальной метафоры и анализа теории оценки предлагает богатый теоретический аппарат для социокогнитивного анализа дискурса.

Ключевые слова: концептуальная метафора, оценка, градация, гипербола, публичный дискурс.

Ksenija D. Bogetić
Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Ljubljana
University of Belgrade
Faculty of Philology
Department of English Philology

THE EVALUATIVE DIMENSION OF METAPHOR IN DISCOURSE:
ON THE POSSIBILITIES OF BRINGING TOGETHER CONCEPTUAL
METAPHOR THEORY AND APPRAISAL THEORY

S u m m a r y

The mechanisms of metaphorical evaluation have to date been little explored in the study of evaluative language and the study of metaphor, despite some earlier attempts to place them more firmly on the linguistic science agenda. The founders of Conceptual Metaphor Theory have argued that metaphor structures thought by influencing not only our understanding of concepts, but also our ability of criticising, evaluating and stance taking (LAKOFF, Johnson 1999: 2), which is sporadically mentioned in approaches to linguistic evaluation, but with no theoretical or practical interaction with existing analyses of metaphor in discourse. The present paper explores the nature of metaphorical evaluation, drawing on the example of metaphorical representations of language in newspaper discourse. The analysis of the discourse on language is used to discuss metaphorical evaluation, to empirically examine its prominence in the discourse, and its contribution to the construction of meaning, as well as to discuss the broader theoretical and methodological implications. The findings point to the importance of metaphor in the evaluative subsystem of graduation, seen in the interaction of metaphorical and hyperbolic meanings. More broadly, it is argued that bringing together conceptual metaphor analysis and Appraisal Theory analysis offers a rich theoretical apparatus for socio-cognitive discourse analysis.

Keywords: conceptual metaphor, evaluation, graduation, hyperbole, public discourse.

Први старословениста Института за српски језик САНУ:
Димитрије Е. Стефановић
(Будимпешта, 20. август 1936 – 15. новембар 2019)

Крајем прошле године у Мађарској је у 84. години преминуо професор Димитрије Е. Стефановић, старином Сентандрејац, дугогодишњи сарадник Института за српски језик САНУ и других научних и културних установа. Професор Д. Е. Стефановић родио се у Будимпешти 1936. године, а детињство и младост провео је у Сентандреји, од краја XVII века српској вароши, сада с ретким Србима. Основну и средњу школу похађао је у своме месту, да би, као и неки други његови сународници у инородној средини, заинтересован за богословске науке, у Будимпешти студирао Реформаторску теолошку академију (1956–1961). Потом је прешао у Београд, где је, управо у време издвајања Филолошког од Филозофског факултета, уписао славистику на Катедри за источне и западне словенске језике и књижевности (1962). Једну годину се усавршавао на Универзитету у Бечу (1966/1967). На Филолошком факултету у Београду је магистрирао (1972) и докторирао (1977).

Још као доста млад почео је радити, најпре хонорарно при Мађарској академији наука, на архивској грађи из Сентандреје (1955), потом по свршетку студија у средњој школи као наставник рускога језика (1966–1967), а након тога и на Институту за српскохрватски језик (Институт је мењао називе и правни статус; последњи је Институт за српски језик САНУ), у којем је провео цео радни век (1969–2001). С његовим ангажовањем започета је старословенистичка делатност ове установе, основан је и Старословенистички одсек, у прво време под руководством проф. Димитрија Богдановића; неколико година касније на Одсек ће бити примани и други сарадници, најпре Гордана Јовановић и Никола Родић (1972). Уз рад у науци, проф. Стефановић повремено је, дуже или краће, бивао ангажован и у универзитетској настави: на Саобраћајном факултету у Београду, где је предавао руски језик (1971–1981), на Богословском факултету у Београду, где је предавао црквенословенски језик

(1992–1994, 1996–1997), на Филозофском факултету у Будимпешти, као лектор српскога језика (2001–2008).

У научном раду проф. Стефановић је започео истраживања на Мирослављеву јеванђељу, које су он и други стални и спољни сарадници Старословенистичког одсека Института брижљиво ексцерпирани за предвиђени Речник црквенословенског језика српске редакције, замишљен у оквиру Комисије за црквенословенски речник при Међународном комитету слависта (1961), на чијем челу је стајао проф. Јозеф Курц (1901–1972). У Југославији је постојао савезни пројекат Речник општесловенског (црквенословенског) књижевног језика, којим се руководило из Старославенског института у Загребу. По свршетку рада на Мирослављеву јеванђељу (1973), започета је допунска ексцерпција Вуканова јеванђеља, као и других важних српских споменика из скупине јеванђеља, методом паралелне ексцерпције (укупно 25), све у ослонцу на класично, Маријино четворојеванђеље (окончано крајем 1976). По истим начелима настављена је ексцерпција Матичина апостола и других српских апостолских текстова (укупно 10), с циљем да се заокружи новозаветни лексички корпус (1976).¹ Питањима апостолског дела фонда нарочито ће се позних 70-их и током 80-их година бавити Димитрије Е. Стефановић и Радмила Ковачевић, а проф. Стефановић ће задржати интересовање и за јеванђељски фонд.

Заједно с Радмилом Ковачевић, Димитрије Е. Стефановић ће приредити верно издање текста Матичина апостола, најстаријег српског пуног апостола сачуваног у већем обиму (сада у Библиотеци Матице српске, РР 184).² Овај рад окончаће се другим издањем чувеног Шишатовачког, изборног апостола који је преписао црноризац Дамјан за архиепископа Никодима „оу пеки вь градѣ рекомѣмъ жрѣлѣ на славословие стѣи троици“, 6832 (тј. 1324) године (сада у Патријаршијској библиотеци у Београду, бр. 322).³ Проф. Стефановић ће се нарочито огледати у питањима текстологије, археографије и историјске лексикографије, и уопште историје српског књижевног језика у различитим епохама. Њему је био близак и новоцрквенословенски, од XVIII века званични

¹ Нажалост, у селидби већег дела Института из Академије, две деценије касније, апостолска лексика припремљена за лексикографску обраду је изгубљена; тако је пропао овај немали труд сарадника Старословенистичког одсека.

² *Матичин аѵосѳол (XIII век)*. Приредили Радмила Ковачевић, Димитрије Е. Стефановић. Увод и опис рукописа написао Димитрије Богдановић. Београд: Српска академија наука и уметности, 1979.

³ *Шишатовачки аѵосѳол (1324. године)*. Приредио Димитрије Е. Стефановић. Беч: Аустријска академија наука, Српска академија наука и уметности, Институт за српскохрватски језик, 1989. – Прво издање приредио је Франц Миклошич (1813–1891): *Apostolus e codice monasterii Šišatovac palaeo-slovenice*. Edidit F. Miklosich. Vindobonae, 1853.

језик Српске цркве, уз коју су Срби из његове средине на један старински и помало потресан начин чврсто стајали, одржавши се до данас. Као достојни наследник својих предака и великих претходника из минулих времена у Сентандреји, проф. Стефановић се неуморно бавио српском културом и историјом у самој вароши и у целој Мађарској. Имали смо велику срећу помагати професору у остваривању једне посете Будимпешти, Сентандреји, тој старинској насеобини са чак седам српских цркава, и другим српским местима, готово свих сарадника Института (2007). Том приликом родила се идеја да професор с млађим сарадницима напише све натписе са средишњег варошанског гробља, који су у себи чували непрекинуту историју готово од Велике сеобе до данашњег доба. Тиме су многи спасени од пропадања и као целина отргнути су од заборава.⁴ Проф. Стефановић ће и даље наставити свој предани рад на истраживању и представљању историјског наслеђа пречанских крајева. Недуго по објављивању ове заједничке монографије, приредиће, опет у сарадњи, и чувени буквар из 1717. године (данас у Архиву САНУ, бр. 141),⁵ за који је Љупка Васиљев на основу анализе дуктуса утврдила да је дело не Кипријана Рачанина, како се доскора мислило, него чувеног Гаврила Стефановића Венцловића.⁶

Професор Димитрије Е. Стефановић био је врло скроман, једноставан, пристојан, душеван, али и шармантно духовит човек. Од њега се на један ненаметљив начин могло много сазнати о временима која су прохујала остављајући упечатљиву слику у књижевности и на калдрмисаним стрмим и вијугавим улицима барокне вароши на десној обали једног дунавског рукавца. И тај дух он је носио у себи и са собом, као мирис када и звуке звона која допиру и до оних који их нису чули, али могу их осетити. Сви који смо читали Јакова Игњатовића, у професоровој тихој појави нисмо могли да се сваки пут не сетимо, када га видимо с добронамерним осмехом, некада омиљене песме међу варошанима: „Ми же Сентандрејци, цјелог свјета слави!“ – Када је професор пунио осамдесет година, желели смо да му приредимо зборник радова на Институту с позивом већма млађим колегама, али и колегама

⁴ *Саборно гробље у Сентандреји: прошлости и напписи*. Приредили Наташа Вуловић, Марија Ђинђић, Владан Јовановић, Данијела Радоњић, Димитрије Е. Стефановић. Београд: Српска академија наука и уметности, Музеј Српске православне епархије будимске, Институт за српски језик САНУ, Службени гласник, 2012.

⁵ *Венцловићев сентандрејски буквар (1717)*. Фототипско издање са рашчитаним текстом и савременим преводом. Приредили и пропратне студије написали Томислав Јовановић, Димитрије Е. Стефановић. Будимпешта: Радионица „Венцловић“, Београд: Арте, 2013.

⁶ Љупка Васиљев. „Буквар из 1717. године – дело Гаврила Стефановића Венцловића“. *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику XXXIX/2* (1996): 166–184.

с којима је он некада сарађивао, у широком кругу у којем је успоставио топлу људску и научну сарадњу, од Србије до Мађарске, од Бугарске до Аустрије и даље. Професор је за ту намеру чуо и искрено је замолио да одустанемо. Послушали смо га, мада смо знали да је у своме дугом научном раду, праћеном врлинама, то заслужио, заслужио много више од неких којима се и без правог повода и без истинског оправдања данас приређују књиге; послушали смо га ценећи његову основну врлину: скромност. А та црта видљива је свуда: у свим научним прилозима које је приређивао у заједници с другим колегама, његово име стоји на последњем месту. „Тако ће бити пошљедњи први и први пошљедњи; јер је много званијех а мало избранијех“ (Мт 20.16, уп. Мт 19.30, 22.14, Мк 10.31; уп. Лк 14.24).

На опелу у Саборној цркви и сахрани на Саборном гробљу у Сентандреји окупило се врло много света, који је говорио различите језике, дошав са разних страна; у обреду су учествовали двојица српских владика и девет свештеника с једним ђаконом, сви су сведочили о његовој људској природи; сведочио се на српском и мађарском, појало се на црквенословенском. У сусрету са живом историјом сви смо осетили природу тога места чије је достојанство једноставно и посвећено, с научним поштењем, носио његов син, професор Димитрије Е. Стефановић.

Вѣчнаа памать

Цитирана лијераџура

- ЖИВАНОВИЋ, Владимир, Владан Јовановић, Наташа Вуловић. „Библиографија проф. др Димитрија Е. Стефановића“. *Теолошки погледи* LI (1/2019): стр. 229–260.
- [ŽIVANOVIĆ, Vladimir, Vladan Jovanović, Nataša Vulović. „Bibliografija prof. dr Dimitrija E. Stefanovića“. *Teološki pogledi* LI/1 (2019): str. 229–260]
- ЖИВАНОВИЋ, Владимир. „Одлазак Сентандрејца (Проф. др Димитрије Е. Стефановић [1936–2019])“. *Аутографи*. Теологија.нет <<https://teologija.net/odlazak-sentandrejca-prof-dr-dimitrije-e-stefanovic-1936-2019/>>.
- [ŽIVANOVIĆ, Vladimir. „Odlazak Sentandrejca (Prof. dr Dimitrije E. Stefanović [1936–2019])“. *Autografi*. Teologija.net <<https://teologija.net/odlazak-sentandrejca-prof-dr-dimitrije-e-stefanovic-1936-2019/>>]
- ЈОВАНОВИЋ, Гордана, Виктор Савић. „Пројекат „Обрада старих српских писаних споменика и израда Речника црквенословенског језика српске редакције и Српскословенског речника јеванђеља“. У: Сreto Танасић (ур.). *Шездесет година Института за српски језик САНУ*. Зборник радова I. Београд 2007: стр. 171–177.
- [JOVANOVIĆ, Gordana, Viktor Savić. „Projekat „Obrada starih srpskih pisanih spomenika i izrada Rečnika crkvenoslovenskog jezika srpske redakcije i Srpskoslovenskog rečnika jevanđelja“. У: Sreto Tanasić (ur.). *Šezdeset godina Instituta za srpski jezik SANU*. Zbornik radova I. Beograd 2007: str. 171–177]

- РОДИЋ, Никола. „Изабрана библиографија радова садашњих сарадника Старословенског одсека Института за српски језик САНУ“. *Славистика* III (1999): 323–328.
- [RODIĆ, Nikola. „Izabrana bibliografija radova sadašnjih saradnika Staroslovenskog odseka Instituta za srpski jezik SANU“. *Slavistika* III (1999): str. 323–328]
- САВИЋ, Виктор (саст.). „Из историје Одсека“. Српскословенски речник јеванђеља. Огледна свеска. Библиотека Јужнословенског филолога, н. с. 23, Београд 2007, 97–102.
- [SAVIĆ, Viktor (sast.). „Iz istorije Odseka“. Srpskoslovenski rečnik jevanđelja. Ogledna sveska. Biblioteka Južnoslovenskog filologa, n. s. 23, Beograd 2007, 97–102]
- [САВИЋ, Виктор] „Проф. др Димитрије Е. Стефановић (1936–2019)“. *In Memoriam*. Институт за српски језик САНУ <<http://www.isj.sanu.ac.rs>>.
- [[SAVIĆ, Viktor] „Prof. dr Dimitrije E. Stefanović (1936–2019)“. *In Memoriam*. Institut za srpski jezik SANU <<http://www.isj.sanu.ac.rs>>]
- СТЕФАНОВИЋ, Димитрије. „Десет година Старословенистичког одсека Института за српскохрватски језик у Београду“. *Јужнословенски филолог* XXXVI (1980): стр. 213–219.
- [STEFANOVIĆ, Dimitrije. „Deset godina Staroslovenističkog odseka Instituta za srpskohrvatski jezik u Beogradu“. *Južnoslovenski filolog* XXXVI (1980): str. 213–219]

Виктор Д. Савић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Институт за српски језик САНУ*
Београд

* viktor.savic@isj.sanu.ac.rs

Научни скуп *Историјска лексикографија српског језика*.
Српска академија наука и уметности – Матица српска
Нови Сад, 6–7. децембар 2019. г.

1. У Огранку САНУ у Новом Саду је 6. и 7. децембра 2019. године – под покровитељством Српске академије наука и уметности и Матице српске – одржан научни скуп *Историјска лексикографија српског језика*. Организациони одбор скупа чиниле су академик Јасмина Грковић-Мејдор, проф. др Исидора Бјелаковић и проф. др Марина Курешевић, ангажоване на научном пројекту *Речник српског језика XII–XVIII века*, који се реализује од 2013. године у склопу пројекатских активности Матице српске. Научни скуп су у име покровитеља отворили академик Стеван Пилиповић (председник Огранка САНУ у Новом Саду) и проф. др Драган Станић (председник Матице српске). Током дводневног рада, организованог у оквиру три сесије, 21 учесник је представио своја запажања и резултате истраживања кроз 17 двадесетоминутних излагања. Сугестије и примедбе размењиване су током полчасовних дискусија (у првој и трећој сесији су организоване по две, а у другој једна).

2. Првог радног дана (у оквиру две сесије) разматрана су актуелна питања макроструктуре историјских речника, а првенствено будућег српског историјског речника, на коме се ради у оквиру поменутог пројекта. Референти су се у својим излагањима бавили проблемима корпуса и избором лексике која би добила лексикографску обраду у српском историјском речнику.

2.1. У оквиру прве (преподневне) сесије прочитано је шест реферата, и то: (1) Јасмина Грковић-Мејдор, *Макросируктура историјског речника српског језика (у контексту словенских историјских речника)*; (2) Александар Лома, *Топонимија као извор неопишаних лексема (Ка реконструкцији старосрпског лексичког фонда: могућности и недоумице)*; (3) Јасна Влајић-Поповић и Марта Бјелетић, *Историјске иптерде*

у етимолошким речницима српског језика (*Шта српска етимологија очекује од историјског речника српског језика?*); (4) Јелица Стојановић, *Рашићевање и пренос грађе из историје српског народног језика – принципи и проблеми (на основу рада на Пашићевским исправама)*; (5) Марина Курешевић, Тамара Лутовац, Александра Цолић Јовановић и Весна Бајић, *Рашићевање и дигитализација ћирилске грађе за историјски речник српског језика: недоумице и могућа решења (на примеру шекспирова из различитих епоха)*; (6) Зорица Никитовић, *Грађа са простора Босне и Херцеговине: изазови и проблеми*.

Јасмина Грковић-Мејдор је својим излагањем истакла научни и општекултурни значај израде модерног српског историјског речника, поготово што је већина словенских народа овај посао отпочела током XX столећа. Зато је, уосталом, и покренут Матичин пројекат *Речник српског језика XII–XVIII века*. У том контексту она је одговорила на кључна питања макроструктуре будућег речника, која се тичу временског, просторног и језичког оквира корпуса. Доња хронолошка граница старосрпског језика одређена је периодом настанка најстаријих сачуваних споменика (што је XII век), док је као горња граница узет крај XVIII века, када је окончана главнина језичких промена које одређују профил данашњих српских дијалеката. Није без значаја ни чињеница да се овим одређењем српским историјским речником обухвата управо језичка грађа која није захваћена *Речником САНУ*, корпусно везаним за XIX и XX век. У просторном и језичком смислу корпус би обухватио штокавске споменике „у којима се од најранијих времена и током средњег века као одређење језика од етнонимских назива јавља само *српски*“, а када етнонимског одређења нема, онда се споменик сматра српским ако му је језички систем подударан с језичким системом споменика који је у етничком смислу недвосмислено српски. Овде се, дакле, полази од лингвистичког критеријума у коме нема пресликавања идентитетских подела које су данас актуелне, а којих није било у време када су испитивани споменици настајали. Дефинисање језичких граница корпуса отежава диглосија, која је константно својство српске језичке историје, а како се планира израда историјског речника српског језика, цео корпус се дели на (1) примарни (доминантно српски) и (2) секундарни (доминантно српкословенски или, у новије време, доминантно славеносрпски). Лексика примарног корпуса би изискивала потпуну ексцерпцију, док би се из секундарног корпуса грађа селективно користила. Није предвиђена обрада ономастичке грађе. Да би потврде лексичких значења биле што репрезентативније, корпус је тематски подељен на четири скупине: (1) пословноправна писменост, (2) књижевна писменост, (3) научна и научнопопуларна писменост и (4) остало. Због непоузданости расположивих издања, потврде би се ексцерпирале искључиво из снимака оригиналних споменика.

Александар Лома у свом реферату указује на проблеме раздвајања апелатива од ономастичке грађе у старосрпском корпусу. Наиме, како се у Речник неће укључивати ономастичка грађа, пред лексикографима стоји озбиљан задатак: (1) препознавање апелатива који се укрштају са различитим онимима, (2) уочавање семантичких нијанси (онимских значењских слојева) наоко сасвим прозирних апелатива и (3) реконструкције апелатива који немају директних потврда. Аутор је учесницима скупа предочио бројне, илустративне примере, указујући на неопходност сагледавања ширег (кон)текста при одабиру лексичких јединица. Тако, на пример, „допремање *благоије* из Старог Влаха у Студеницу упоредо са пшеницом од Косова и рибом из Зете“ контекстуално разоткрива да у Студеничкој повељи није реч о антропониму *Благоиџа* (како су приређивачи веровали), већ о апелативу *благоиџа* ‘бели мрс’, те се – у том смислу – ова реч мора наћи у старосрпском речнику. Или, рецимо, изузетно фреквентна именица *граница*, потврђена у свим српским даровницама, представља често фитоним ‘*Quercus conferta*’, чије су означено (сладун – врста храста) власници поседа садили и помињали као белег *међе*. То је очигледно у синтагматским спојевима *виџа граница* или *једина граница*. Могуће је да је хомоним *граница* у старосрпском језику спој два прасловенска предлошка – **granica* ‘међа, terminus’ и **granьnica* ‘гранато дрво, *Quercus conferta*’. Уосталом и данас је српски народни назив за *Quercus conferta* или *Quercus frainetto*, поред *сладун* или *благун*, и (*крујина*) *граница*. Напокон, треба размотрити и питање да ли се, на пример, на основу поимениченог девербалног придева *Милица(ја)* у Речнику може изводити глагол **mydliti se* ‘пенити се’ или именица **mydlo* ‘сапун’, те да ли је корпусна потврда топонима *Игларево* уједно и време од када би се требало рачунати и са апелативом *игла*.

Јасна Влајић-Поповић и Марта Бјелетић својим су излагањем скренуле пажњу на важност и улогу старосрпске језичке грађе у изради *Етимолошког речника српског језика* и *Приручног етимолошког речника српског језика*. Док се етимолози севернословенских језика у свом раду ослањају на одговарајуће историјске речнике, етимолози српског језика не могу рачунати са модерним историјским тезаурусом, који би им пружио поуздане информације о дијахронији, дијатопији и семантици старосрпских речи. Расположиви лексикографски извори су превазиђени: (1) *Рјечник ЈАЗУ* не разликује старосрпску и српскословенску лексику, а потврде су транслитерисане у латиницу; (2) *Рјечник из књижевних стварања српских*, Ђуре Даничића, такође не раздваја старосрпску и српскословенску лексику, а насловна реч одреднице неретко је фонетски нетачно реконструисана; (3) *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Франца Миклошича, нуди обиље српскословенске грађе, која је, међутим, неретко представљена преко некритички реконструисаног староцрквено-

словенског облика. Управо се стога три главна лексикографска извора за етимолошку анализу српских речи могу користити првенствено као путоказ ка цитираном споменику, што је више него скроман ослонац на почетку XXI столећа. Управо се стога од српског историјског речника – из перспективе етимолога – очекује лингвистички коректно обрађен језички материјал, што подразумева да свака реч „буде илустрована што већим (или макар оптималним) бројем својих флективних облика и што пунијим репертоаром значења“.

Јелица Стојановић је поднела извештај о свом прикупљању језичке грађе са подручја данашње Црне Горе за потребе *Речника српскога језика XII–XVIII века*. До сада је снимљено око 800 докумената. За објављивање (у оквиру Матичине едиције *Monumenta Serbica*) приређено је 327 паштровских исправа насталих током XVI и XVII столећа, а рашчитано је преко 300 списа из ове скупине писаних током XVIII века. Указано је на низ проблема с којима се сусреће приређивач ове старосрпске грађе.

Марина Курешевић, Тамара Лутовац, Александра Цолић Јовановић и Весна Бајић радиле су на дигитализацији више старосрпских споменика (*Роман о Троји* [XV в.], *Пословнојравна ирејиска турских сулџана са Дубровником* [XV–XVI в.], *Гајева Александрида* (XVI в.), *Грађа из Бијељанског ћириличног архива* [XVIII в.], *Прича о боју козовском* у препису Илије Јованова [XVIII в.], *Рајићево ћирилско издање Рељковићевог Сашира* [XVIII в.], *Прича о Акиру Премудром* [XVI в.]), те су на основу стеченог искуства предочиле низ недоумица са којима се приређивач може суочити у домену (1) интерпункције, (2) скраћеница, (3) састављеног или растављеног писања речи, (4) обележавања бројне вредности, (5) преношења великих слова, (6) преношења надредних знакова, (7) типова слова, (8) нечитких, прецртаних, поновљених делова рукописа, те (9) организације текста.

Зорица Никитовић је поднела извештај о хетерогености језичке грађе са подручја данашње Босне и Херцеговине. У доминантно ћириличној писмености профилишу се четири дијалекатска типа: (1) новоштокавска ијекавштина источнохерцеговачког типа, (2) новоштокавска икавштина западнохерцеговачког типа, (3) староштокавска ијекавштина источнобосанског типа и (4) староштокавска икавштина западнобосанског типа. Након продора Турака на српски језички простор померају се старе дијалекатске границе лепезастим ширењем источнохерцеговачког дијалекта према северу и северозападу, чиме се преслијавају и поменути дијалекатски типови, али и стари прелазни штокавско-чакавски говори на крајњем западу Босне. Сва ова дијалекатска разуђеност остављала је трага и у старосрпској писмености са подручја Босне и Хума – неретко се у истом споменику јављају различите дијалекатске особености (на пример, различита рефлексација јата), што може бити последица

прилагођавања изворног говора једног писара (1) средини у којој је деловао, (2) претходнику или савременику који га је описменио, (3) предлошцима које је преписивао и сл. Све ово треба имати у виду приликом рашчитавања споменика са простора захваћених изразитим метанастазичким кретањима.

2.2. Током друге (послеподневне) сесије прочитано је пет реферата, и то: (1) Александар Лома и Жељко Степановић, *О речнику/терминологији Закона о рудницима десјоџа Сћефана*; (2) Владимир Поломац, *Речник сџаросрјских личних имена: од концепције ка методологији*; (3) Ирена Цветковић Теофиловић, *Пуџоџиси као извори за израду речника сџаросрјског језика*; (4) Надежда Јовић, *Срјски средњовековни медицински сџиси као секундарни извор грађе за речник сџаросрјског језика*; (5) Владан Јовановић, *Срјска издања библијских књига 19. века на неререформисаном језику и џисму у историјским речницима оџсног (дескриптивног) џиџа*.

Александар Лома и Жељко Степановић истакли су значај лексикографске обраде *Закона о рудницима десјоџа Сћефана Лазаревића* (ћирилични препис из друге половине XVI века, а латинични из 1638) како за етимолошки тако и за историјски речник српског језика. Споменик је потпуно дигитализован, а досад је лексикографски обрађено 139 одредница (прва три слова азбуке). Већ делимична анализа показује да *Закон* пружа (1) најстарије потврде појединих лексема (нпр. *бархан* ‘врста тканине’), (2) најстарије потврде појединих значења (нпр. *браџ* ‘сабрат, друг’), те (3) драгоцене неологизме, који су обично превиђани (нпр. *брдо* у топониму *Ново брдо* у значењу ‘рудник’, као калк према немачком *Berg*).

Владимир Поломац је својим излагањем представио основну концепцију будућег историјско-етимолошког речника српских личних имена. У конституисању овог речника полази се од познатих речника Милице Грковић: (1) *Речник личних имена код Срба* и (2) *Речник Бањског, Дечанског и Призренског власћелинсџива у XIV веку*. Осим корпуса који ће бити обухваћен српским историјским речником (апелатива), историјско-етимолошки антропонимијски речник покриваће и српске поменике (XV–XVIII века), али и грчке, латинске и турске изворе са записима старосрпских имена: *De administrando imperio*, *Лейоџис џоџа Дукљанина*, те турске дефтере XV–XVI века. До сада је ексцерпирана грађа (1) из повеља и писама (око 1650 потврда), (2) из *Бањске хрисовуље* (око 570 потврда), (3) из прве и треће *Дечанске хрисовуље* (око 6500 потврда) и (4) из четири поменика (*Поменика Лиџљанске еџискоџије, Дечанског џоменика, Поменика свеџе Тројице* из Пљеваља, *Водичничког џоменика* – око 5000 потврда).

Ирена Цветковић Теофиловић предочила је значај старосрпских путописа као лексиколошких извора. У примарни корпус *Речника српског језика XII–XVIII века* укључени су следећи путописи: *Дневник њајџријарха Арсенија III Чарнојевића о њуџовању у Јерусалим* (1682–1683), *Пуџшасџвие кџ граду Јерусалиму* (1727) Јеротеја Рачанина и *Поклоњење гробу Госџодњу* (1734) Андреја Петковића. Секундарном корпусу припада путопис *Поклоњеније часџнаго гроба Гаврила Тадића* из 1662. године, на чију је лексику посебно указано. Рукопис Гаврила Тадића верификује читав низ специфичних (данас потпуно ишчезлих) значења (нпр. *љубавник* ‘пријатељ’), али и даје старије потврде за низ лексема (нпр. *џруло* ‘купола’).

Надежда Јовић је подсетила да су Срби већ у XVI веку имали развијену медицинску терминологију народног језика, што старосрпске медицинске списе свакако препоручује као лексикографски извор. Због српскословенских фонолошких и(ли) морфолошких доминанти у секундарни корпус би требало укључити следеће списе: *Шесџоднев Јована Егзарха* (1263), *Иџајџрософија о свакој вешџи* (XIV век), Медицински списи *Ходошког зборника* (XV век), *Диоџџира* (вероватно XV век), *Хиландарски медицински кодекс № 517* (XVI век). Посебна пажња поклоњена је *Хиландарском медицинском кодексу* због изузетно разноврсне лексике, која обухвата више термилошких класа: (1) називи делова људског тела, (2) називи болести, (3) називи дијагностичких метода за препознавање болести, (4) називи лекова, (5) називи биљака и животиња (укључујући и њихове делове) и називи минерала од којих се лекови справљају, (6) називи радњи за припрему лекова, (7) називи посуда за спремање лекова, (8) називи метеоролошких прилика које утичу на здравље људи и сл.

Владан Јовановић је истакао значај предвуковских превода и издања библијских књига у лексикографским описима. Скренута је пажња на: (1) *Нови заветџ* Атанасија Стојковића (1824, 1830, 1834), као први штампани превод Светог писма на нецрквенословенском језику код православних Срба; (2) књиге *Сџарога заветџа* Платона (Атанацковића) и (3) превод *Псалџира* Адама Драгосављевића (1833). У реферату је, поред осталог, закључено да су преводи *Светџог џисма* поменутих аутора као речничка грађа у недовољној мери заступљени у историјским речницима српског језика, иако ти преводи на српски (и славеносрпски) представљају део традиције превођења Светог писма у окриљу цркве. Треба имати у виду да се у библијском тексту могу јавити потврде специфичних значења речи из општеупотребног лексичког фонда.

3. Другог радног дана (у оквиру треће сесије) разматрана су актуелна питања микроструктуре историјских речника, а првенствено будућег српског историјског речника. Референти су се у својим излагањима

бавили проблемима структуре речничких одредница. Прочитано је шест реферата, и то: (1) Александар Милановић и Виктор Савић, *Идентификација и формализација одреднице у речнику старосрпског језика – проблеми и решења*; (2) Снежана Петровић и Соња Манојловић, *Начини моделирања одредница историјских речника у дигиталном окружењу*; (3) Слободан Павловић, *Лексикографска обрада граматичких речи у историјским речницима*; (4) Марина Курешевић, *Грамаћичке информације у историјским речницима словенских језика*; (5) Јасмина Грковић-Мејдор и Исидора Бјелаковић, *Дефинисање лексичког значења у речнику старосрпског језика*; (6) Исидора Бјелаковић, *Микроструктура речника старосрпског језика*.

Александар Милановић и Виктор Савић су предложили одговарајућа микроструктурна решења на основу анализе одредница у класичним словенским (црквенословенским и народним) историјским речницима. Истакнуто је да насловна реч одреднице представља главни лик који се по потреби минимално етимолошки реконструише. За насловну реч треба узимати (1) најстарију форму насталу у време издвајања српског језика из прасловенског или (2) за млађу лексiku – форму која одговара стању фонолошко-морфолошког система српског језика у времену када се конкретна реч појавила. Разлике међу српским ортографским традицијама превазилазиле би се транскрипцијом. Изворна фонолошка и(ли) морфолошка разноликост испољила би се кроз (1) помоћне одреднице, (2) упућивачке одреднице и (3) оптималну егземплификацију у оквиру самих одредница. Оптимална прегледност и контролисана разноврсност речнику би обезбедиле „својства рационализованог индекса“.

Снежана Петровић и Соња Манојловић размотриле су организацију речничке одреднице у дигиталном окружењу – односно структуру насловне речи, дефиниције и егземплификације у одговарајућем програмском језику. Сагледавање дигиталног моделирања одреднице предуслов је адекватног повезивања података у оквиру конкретног речника (у циљу што ефикасније претраге), али и спајања података из једног речника са информацијама из других речника и(ли) извора. Истакнуте су предности писања и употребе речника у дигиталном окружењу, што је илустровано (1) примерима из конкретних историјских речника и (2) примером моделирања једне одреднице будућег речника старосрпског језика.

Слободан Павловић је предочио начине обраде функционалних (граматичких) речи у словенским историјским речницима. Сагледана је структура речничких одредница за везнике и предлоге у следећим речницима: (1) *Словарь русского языка XI–XVII вв.*, (2) *Словарь русского языка XVIII в.*, (3) *Słownik staropolski* (на основу споменика XIV–XV века), (4) *Słownik polszczyzny XVI wieku*, (5) *Staročeský slovník* (на основу споменика до краја XV века). На основу анализе одговарајућих одредница у помену-

тим речницима и става да су граматичке речи у историјским речницима „чворишта преклапања синтаксе и лексикографије“, предложен је модел речничке обраде граматичких лексема у историјском речнику српскога језика.

Марина Курешевић је предложила полазне принципе представљања граматичких информација у речнику старосрпског језика, а на основу стања затеченог у већини словенских историјских речника. Тако се, на пример, у обради именица очекују: (1) основне граматичке информације (генитивни наставак као индикатор парадигме и ознака рода), (2) информације о морфолошким специфичностима (морфофонолошке алтернације, проширења), (3) подаци о склоности именице према употреби у једнини или множини, (4) подаци о суплетивности, (5) информације о поприложеним облицима. У излагању су коришћени резултати пилот-пројекта, којим је обухваћена дигитализација више старосрпских споменика и лексикографска обрада одабраних речи из тих извора.

Јасмина Грковић-Мејџор и Исидора Бјелаковић – на основу раније лексикографске праксе – анализирале су структуру речничких дефиниција (описна, синонимска, комбинована) и хијерархију значења у чланцима посвећеним вишезначним речима. У дефинисању значења лексикографи се обично крећу (1) од основног ка секундарним значењима, (2) од старијих ка млађим, (3) од устаљенијих ка мање устаљеним и (4) од учесталијих ка мање учесталим. Устаљеност и учесталост би у историјским речницима требало искључити јер их је у историјском корпусу врло тешко објективно фиксирати. Пошто „најстарија потврда не открива аутоматски и најстарије значење“, природним се намеће еволутивни или логички критеријум у низању значења. Управо је зато у изради историјских речника нужна сарадња са етимолозима. Предложена решења су илустрована дефинисањем значења вишезначне лексеме *глава*.

На крају је Исидора Бјелаковић – резимирајући претходна излагања о микроструктурним решењима – дала предлог структуре речничке одреднице. Пошло се од става да би историјски речник морао омогућити сагледавање (1) дијахронијског, дијатопијског и жанровског раслојавање дате лексеме, (2) њене етимологије, (3) морфосинтаксичких особина, (4) деривације и (5) колокабилности. Устаљени лексички спојеви, фразеологизми и фразне лексеме обрађивале би се у виду израза уз управну једночлану лексему. Оптималан број цитираних потврда давао би се у оригиналној графици, хронолошким редом. Нотација би садржала скраћене податке о извору.

Комплексним приступом конципирању српског историјског речника, живим дијалозима о постављеним дилемама и проблемима који прате историјску лексикографију, учесници овог дводневног научног скупа су показали да је српска лексикографија теоријски и практично

припремљена за израду *Речника српског језика XII–XVIII века*, као једног од – како је истакла Јасна Влајић-Поповић – „горућих, и вероватно најпречих, задатака српске дијахронијске лингвистике“.

Слободан Ј. Павловић*
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику

* slobodan.pavlovic@ff.uns.ac.rs

Марјан Марковиќ, Зузана Тополињска. *Македонски ~ њолски: семантичка деривација на одбрани њрасловенски корени*. Скопље: Македонска академија на науките и уметностите, 2019, 177 стр.

Књига М. Марковића и З. Тополињске под насловом *Македонски ~ њолски: семантичка деривација одабраних њрасловенских корена* представља десету књигу у серији „македонски – њолски језик“, изворно посвећену граматичкој конфронтацији ових језика. Тема ове, десете књиге из серије је семантичка деривација као дијахрони процес формирања деривационих гнезда у лексичком систему македонског и њолског језика, анализирана у смеру од заједничког прасловенског корена према савременом стању.

У књизи се етимолошки идентификују одабрани прасловенски корени (са аломорфним варијантама) који су носиоци деривационог потенцијала (нпр. **sta-/*sto-*), затим се, на основу савремених македонских и њолских речника, утврђује база (глаголских, именичких и придевских) деривата ових корена у датим језицима (нпр. **sto-* → *сѡиоу*, *ѡрисѡиоу*, *ѡрисѡиоен...*; **sta-* → *восѡиане*, *засѡиане*, *сѡиан...*), а затим се анализирају правци којима се полазно значење заједничког прасловенског корена развија у опште значење лексема из деривационог гнезда са тим кореном у основи. Тако нпр. из ове књиге сазнајемо да деривационо гнездо корена **sta-/*sto-*, који носи полазно значење „остајање у вертикалном положају“, у савременом македонском језику садржи деривате са општим значењем „мировања“ (*засѡиане/засѡианува*, *осѡиане/осѡианува* и др.); затим деривате са значењем „места“ (*сѡиан*, *сѡианица* и др.); и „статуса“ (*досѡиојан*, *ѡрисѡиојан*, *ѡсѡиојан* и др.). У последњем и најважнијем сегменту овако конципиране анализе, који аутори именују појмом *семантичка деривација*, показује се начин на који се у деривационом гнезду проширује значење одабраних прасловенских корена, односно начин на који се формирају нова значења деривата у гнезду. Из овог разлога, књига М. Марковића и З. Тополињске не представља само конфронтативно-дијахронијску студију о творби речи у македон-

ском и пољском језику, већ и историјски приказ механизма настанка и организације лексичких фондова ових језика на творбеном, семантичком и концептуалном плану.

Књига *Семантичка деривација одабраних прасловенских корена* М. Марковића и З. Тополињске у савремену дериватологију словенских језика уводи аутономну теоријску основу, као и развијени метод анализе творбених гнезда лексике. Имајући то у виду, овај приказ ћемо дати кроз две целине. У првој целини приказа рећи ћемо нешто више о теоријском приступу аутора појму семантичке деривације, а у другој целини нешто о томе како је конципирана сама анализа грађе из македонског и пољског језика, и какве закључке она доноси.

Приспућу аутора појму семантичке деривације. Семантичка деривација као теоријски појам и предмет анализе обрађена је у уводном делу књиге, кроз програмске текстове З. Тополињске и М. Марковића. Део З. Тополињске посвећен је образложењу семантичке деривације као појаве у лингвистичком контексту (стр. 11–16). У делу М. Марковића изложене су теоријске основе семантичке деривације (и) као сложеног појма који обухвата комплементарну појаву *семантичке мотивације* (стр. 17–31). У овом делу књиге расправља се и о методама творбене реконструкције прасловенских корена на основу материјала из македонског и пољског језика.

У поглављу под насловом „Нови правци истраживања у домену творбе речи“, З. Тополињска посматра семантичку деривацију као мотивацију за формалну деривацију, извођење нових речи у вокабулару говорника једног језика.¹ У овој књизи ауторка полази од констатације да вокабулар највећим делом сачињавају речи које назива „предикатима“. „Предикати“ су генерички (класификаторни) појмови који су резултат говорникове концептуализације света. У таквом схватању лексичког система, „предикати“ су све речи изузев личних имена и јединица које поседују значење али не и референцију (нпр. заменица или, према класификацији Р. Јакобсона, „shifters“). По ауторкиним речима, прихватање ове констатације значи да је деривација, као главни механизам богаћења словенских језика новим речима, исто што и процес генерисања нових „предиката“, речи које изражавају говорникове представе о свету. Даље, организација „предиката“ према творбеним гнездима значи да они имају

¹ Становиште према коме је семантичка деривација покретач и део формалне деривације З. Тополињска је формулисала у времену које претходи изласку ове студије: „Процес семантичке деривације разумем као трансфер значења једне лексеме на другу, што се на површини испољава као формална деривација, тј. као рађање нове лексеме која представља дериват лексеме-даваоца. Значи, формално гледано, процес се одвија у оквиру деривационог гнезда, а његова је функција ширење одређених семантичких компонен-ти у датом гнезду“ (Тополињска 2018, у: Драгићевић 2018, 174; исп. и Тополињска 2017).

заједничку деривациону и семантичку базу: истраживањем семантичке деривације од прасловенског корена ка савременом стању долази се до сазнања о томе како, под утицајем потребе за укључивањем нових генеричких појмова у вокабулар, настаје и како се формира деривациони систем једног језика.

У поглављу под насловом „Око процеса семантичке деривације и семантичке мотивације“ М. Марковић утврђује теоријске основе лингвистичке анализе семантичке деривације у историјском развоју македонског и пољског језика. Историјски посматрано, семантичка деривација се може пратити почев од прасловенског глаголског корена, који у познијој прасловенској фази развија аломорфне варијанте као одговор на потребу за диференцијацијом глаголског значења по виду (појава префикса и суфикса као видских модификатора глагола јавља се касније, у општесловенској фази). Даље попуњавање лексичког фонда одвија се по законима језичке еволуције појединачних језика, који подразумевају природне, културне, цивилизацијске и друге утицаје као мотивационе факторе у процесу стварања нових речи, у смеру од прасловенских глаголских корена према њиховим дериватима. Скуп поменутих мотивационих фактора у стварању нових речи аутор назива заједничким именом *семантичка мотивација*. По овом аутору, семантичка деривација се може одредити као системско ширење семантичких компонената из заједничког корена у лексикону једног језика, изражено кроз механизме грађења речи² и изведено по законима семантичке мотивације.

Део поглавља М. Марковића посвећен је представљању семантичке деривације као резултата семантичке мотивације на оси корен → деривати. Ово представљање одвија се у две развојне линије. Једна линија мотивације прати градуелни развој значења у смеру: човек (и простор) → животињски и биљни свет → цивилизацијски појмови. Тако се нпр. корен **ved-/*vod-* налази у основи деривата: *водач* (човек и простор); *води-ло* (животињски и биљни свет); *вожд*, *водник* (цивилизацијски појмови). Друга линија семантичке мотивације прати пренос семантичких компонената деривата у смеру: реални свет → ментални свет (нпр. *њоводац* (реално) → *њовод* (апстрактно)). Поменуте развојне линије, по речима аутора, показују главне правце системског преноса информација у семантичком континууму лексикона македонског и пољског језика.

Анализа семантичке деривације у македонском и њолском језику. У овој књизи, анализи су подвргнуте три групе деривата. То су: деривати изведени од корена са значењем основне човекове позиције (стајање,

² У овој књизи се као деривати од одабраних прасловенских корена анализирају, у највећој мери, глаголи, затим именице, и у мањој мери придеви. Преглед македонских деривата који се наводе код сваког корена дат је у засебном делу књиге (стр. 159–171).

седење, лежање): **sta-/*sto-*, **sěd-/*sed-/*sad-* и **leg-/*log-*, затим деривати изведени од корена са значењем савладавања простора (вођство, слеђење, ступање, падање): **ved-/*vod-*, **slěd-*, **step-/*stop-* и **pad-*, и деривати изведени од корена са значењем активности које се врше руком, рукама (поседовање, брање, даровање, држање, стављање, ударање): *(*j*)*ę-/(j)ьm-*, **bьr-/*ber-*, **da-/*da-r-*, **dьrž-*, **met-* (**mot-/*mōt-*) и **тъk-* (стр. 33–157).

У наставку овог приказа, на основу прегледа одабраних корена представимо структуру њихове анализе, а рећи ћемо нешто и о општим закључцима до којих се дошло приликом представљања резултата семантичке деривације у македонском и пољском језику.

Методолошки, анализа која је спроведена у овој студији састоји се из више сегмената. Иако аутори теже ка унификованом представљању семантичке деривације у књизи, њихов приступ различитим сегментима анализе понекад указује на разлике у оријентацији њихових погледа на ову појаву. Такво стање не умањује аналитичку вредност студије у целини, него упућује на закључак да се семантичка деривација, како је дефинишу аутори, може анализирати у разним лингвистичким доменима: етимологије, дијахронијске творбе, историјске семантике.

У првом сегменту анализе утврђује се значење прасловенског глаголског корена (коренске морфеме). У анализи З. Тополињске, то је семантичка компонента која је активна при деривацији лексике из заједничког корена. Ова компонента може имати форму семантичке опозиције (нпр. „моменталност – трајање“ код коренске морфеме **sta-/*sto-*), или својства, особине (нпр. „заузимање позиције“ код коренске морфеме **sěd-/*sed-/*sad-*). У анализи М. Марковића, значење корена се успоставља етимолошком реконструкцијом (нпр. значење прасловенског корена **ved-/*vod-* (у мак. *производиџи, производ*) изводи се из значења праиндоевропског корена **yedh-* (П. Скок), и пореди са значењем корена **deuk-* (мак. *продуковаџи, продукџи*). У другом сегменту анализе, на основу савремених описних речника и других извора даје се преглед важнијих македонских и пољских деривата према аломорфним варијантама прасловенских коренских морфема. Такав преглед лексике указује на неке особености у дистрибуцији грађе из македонског језика у односу на грађу из пољског језика. Наиме, македонски глаголи, у опозицији према пољским, не темеље разлику у виду на превоју вокала, већ на засебном суфиксу **-(y)в-а** (нпр. пољ. *dowieść : dowodzić : doprowadzać* – мак. *донесе – донесува*).³ То даље значи да се у македонском језику глаголске видске варијанте не дистрибуирају равномерно према основама, већ се углав-

³ С овим у вези, напомињемо да се као основни облик глагола у књизи наводи облик З. л. јд. презента.

ном наслојавају на једну коренску морфему. Карактеристичан је пример корена **vod-*, од кога се у македонском изводи само основни гл. облик *води* са дериватима *водник*, *водсџво*, *водич* и др., док се од основе **ved-* изводе префиксирани глаголски видски парови: *заведе/заведува*, *наведе/наведува*, *џпроизведе/џпроизведува* и др. (стр. 94–95). У трећем сегменту анализе, на основу увида у целокупну грађу, издвајају се осе семантичке деривације прасловенских основа у лексичким системима македонског и пољског језика. Ове деривационе осе заслужне су за настанак микрогрупа лексике у оквиру једног творбеног гнезда. Тако се нпр. за основу **sěd-/ *sed-/ *sad-* утврђују следеће осе: деривација у односу на седећи положај човека (мак. *седи*, *седџиџџе*, *седџиџиџа*, пољ. *siedzenie*), затим деривација у односу на место, позицију (мак. *село*, *селани*, пољ. *siolo*), деривација у односу на обраду земље и надгледање биљних култура (мак. *саџа*, пољ. *osad*), деривација у односу на ментални свет (мак. *досада*, пољ. *zasada*, *przesada*) и др. Коначно, у четвртном сегменту анализе износи се закључак који представља општију, појмовну елаборацију прегледа изведеног у трећем сегменту. Тако се нпр. за корен **sěd-/ *sed-/ *sad-* у закључку анализе констатује да његова семантичка деривација подразумева померање из појмовног домена положаја у домен простора, одн. места (стр. 76).

Преглед резултата процеса семантичке деривације у македонском и пољском, који су у овој студији дати понаособ за тринаест прасловенских корена организованих у три семантичке групе, сугерише закључак да измене у значењу које прате формирање деривационих гнезда поседују извесну регуларност. Та регуларност семантичких измена се ослања на способност говорника да на сродан начин концептуализују полазни семантички садржај корена, као и да ту концептуализацију искажу кроз значење деривата.

Код групе деривата са значењем човекове позиције, семантичка деривација се креће у смеру од концепта „мировања“ према концептима „заузимања положаја“ (мак. *џолог*), „стицања статуса“ (мак. *досџоинсџво*), „освајања менталног простора“ (мак. *досада*) и др. Даље, код групе деривата са значењем савладавања простора, семантичка деривација иде путем од концепта „активности“ ка концептима „умереног дејства“ (мак. *изведе*), „освајања менталног простора“ (мак. *следи*), „постављања организационе структуре“ (мак. *џрисџџџџи*) и др. Коначно, код групе деривата са значењем активности које се врше рукама, семантичка деривација се одвија у смеру од концепта „акције“ ка концептима „посесије“ (мак. *дрџи*, *има*), „савладавања простора, раздаљине“ (мак. *домеџи*), „контакта“ (мак. *џекна*, *џоџџџџџкне*) и др.

Закључак. Књига *Македонски ~ њолски: семантичка деривација одабраних џрасловенских корена* М. Марковића и З. Тополињске носи аутономан и изграђен приступ семантичкој деривацији као теоријском

појму и појави у савременој лингвистици. Заснован на етимолошким и историјским методолошким поступцима, он прати развој полазног семантичког и концептуалног садржаја прасловенског корена и интеграцију тог садржаја у деривациони систем македонског и пољског језика. Преглед обраде семантичке деривације у новијој словенској лингвистици показује да тај приступ има упориште у посматрању ове појаве као везе синхронијских и дијахронијских процеса, које је присутно код О. Трубацова, А. Зализњак и других (Драгићевић 2018, 173–174). С друге стране, у односу на досадашња проучавања семантичке деривације М. Марковић и З. Тополињска уносе бројне новине у њену анализу. Међу овим новинама је нарочито значајно увођење појма семантичке мотивације, који сугерише да постоје регуларности при формирању деривационих гнезда пореклом од корена који припадају истом појмовном значењу. Увођење семантичке мотивације у анализу семантичке деривације омогућује да се семантичка деривација посматра системски, кроз однос чинилаца семантичке регуларности и чинилаца нелинеарних утицаја на настанак и развој лексичког система.

Уверени смо да ће пријем књиге М. Марковића и З. Тополињске у словенској лингвистичкој јавности изазвати позитивну реакцију, у виду нових теоријских питања и проблема. Надамо се да ће нека од ових питања бити везана за израду специјалног лингвистичког речника семантичке деривације, који ова студија антиципира својом теоријском осном и структуром анализе.

Цитирана литература

- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „Семантичка деривација“. *Српски језик XXIII* (2018): стр. 169–179.
- [DRAĐIĆEVIĆ, Rajna. „Semantička derivacija“. *Srpski jezik XXIII* (2018): str. 169–179]
- ТОПОЛИЊСКА, Зузана. „Полски-македонски: термална обработка на храна“. *Језик као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релација Србија – Македонија*, Београд: Српска академија наука и уметности, 2018: стр. 15–25.
- [TOPOLINJSKA, Zuzana. „Polski-makedonski: termalna obrabotka na hrana“. *Jezik kao zapis kulture u etnološkoj i lingvističkoj analizi na relacija Srbija – Makedonija*, Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 2018: str. 15–25]
- ТОПОЛИЊСКА, Зузана. „Deruwacja sematyczna“. У: Рајна Драгићевић (ур.). *Пушевима речи, зборник радова у часој Даринки Горјан Премк*. Београд: Филолошки факултет, 2017: стр. 341–344.

[ТОПОЛИНСКА, Zuzana. „Derywacja sematyczna“. U: Rajna Dragičević (ur.). *Putevima reči, zbornik radova u čast Darinki Gortan Premk*. Beograd: Filološki fakultet, 2017: str. 341–344]

*Ненад Б. Ивановић**
Институт за српски језик САНУ**
Београд

* nenad.ivanovic@isj.sanu.ac.rs

** Прилог је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка исцртаживања савременог српског језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика* (бр. 178009), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Зоран Симић. *Синтакса падежа у говору романијског њлајџа: меџафоризација њросџора*. Библиотека Јужнословенског филолога, Нова серија, књ. 25. Рајна Драгићевић (ур.). Београд: Институт за српски језик САНУ, 2018, 373 стр.

Монографија др Зорана Симића, као што се и из наслова види, бави се синтаксом падежа једног говора који припада источнохерцеговачком, по новијој терминологији – херцеговачко-крајишком дијалекту. То аутор у *Уводу* и наглашава: „Говор српског, у целости (старо)херцеговачког досељеничког живља на подручју романијског платоа може се сматрати типичним представником херцеговачко-крајишког дијалекта“ (стр. 18). Одмах на почетку кажем: српска дијалектологија, која је у двадесетом вијеку постигла крупне резултате, најслабије стоји са синтаксичким описима народних говора; мало је говора чија је синтакса детаљније описивана. Истраживачи српских народних говора су се по правилу пред синтаксом заустављали износећи само неке карактеристичне детаље, чак и кад су посриједи монографски описи. Ова монографија је једна од ријетких која је посвећена искључиво синтакси – детаљном опису падежног система у једном говору. Прва и једна од ријетких монографија те врсте је монографија *Синтакса левачког говора. I. Уџоџреба њадежних облика* (1980) од др Радоја Симића, посвећена говору једног другог српског дијалекта, а у међувремену се појавило још неколико таквих монографија: *Деџтерминаџивни њадежи у говору северозајадне Боке* Слободана Павловића (2000), *Уџоџреба њадежних облика у говору Парађинског Поморавља* Софије Милорадовић (2003), те *Синтакса њадежа Горње Пчиње (одредбене функције)* Марине Јуришић (2014). Овдје треба навести и обимно поглавље о синтакси падежа у монографији *О говору Змијања Драгољуба Петровића* (1972). У *Уводу* је З. Симић навео готово све што се писало из дијалекатске синтаксе код нас, почевши од првих томе посвећених посебних радова (Мато Пижурица (1967) до

данас.¹ Уз то, навео је значај трију упитника Милке Ивић за испитивање синтаксе падежа – један у склопу репертоара синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима (1963). У *Уводу* се аутор осврнуо и на досадашња проучавања говора романијског платоа (стр. 15); није тешко закључити да је он недовољно изучаван, посебно на синтаксичком плану.

Географски простор који је предмет језичког истраживања – романијски плато, Зоран Симић је у *Уводу* одредио са много пажње. На првом мјесту је узиман географски моменат, а, поред овога, разлози за овакво омеђавање терена за истраживање по аутору „у приличној мери ослањају се и на изнесену оцену о профилу становништва у овом делу источне Босне“ (13), у питању су носиоци источнохерцеговачког дијалекта. Аутор наводи још један критеријум који је уважавао код одређивања граница истраживаног терена – припадност романијском сензибилитету (стр. 14). Поред ових момената, Симић истиче чињеницу коју наводе и други дијалектолози: „Такође, несумњиво је да не постоје идеалне границе међу дијалектима и говорним типовима“ (стр. 13).

Монографија има сљедеће дијелове: *Увод* (11–25); *Предлошко-падежни формализатори њросторности* (27–99); *Темпоралности* (101–180); *Квалификативности* (181–243); *Интенционалности* (245–267); *Каузалности* (269–282); *Кондиционалности* (283–286); *Концесивности* (287–289), *Закључак* (291–313). Потом слиједе *Литература* (314–343); *Скраћенице и симболи* (344); *Summary* (345–346) и *Регистар падежних конструкција* (347–354), те на крају *Прилози: табеларни и схематски прилози, карте* (355–373; карте су ван пагинације).

Сам наслов говори да је тежиште истраживања у овој монографији проучавање семантичких категорија које су образоване метафоризацијом просторне категорије. Међутим, аутор истиче да је прије описа ових категорија било нужно описати функционисање семантичке категорије простора, напоменувши и да је у српској науци локалистички приступ синтакси падежа примјетан још у Даничићевој *Србској синтакси* [падежа – С. Т.], у истраживањима падежне проблематике у радовима Милке Ивић, а да је семантику простора и просторну метафоризацију најпотпуније обрадио Предраг Пипер. Сам аутор у монографији избјегава шира теоријска разматрања – управо позивајући се на чињеницу да постоје „у лингвистичкој литератури већ готове структуре већине семантичких категорија, теоријски разрађене на стандарднојезичком корпусу“ (23). И он се у својим анализама грађе ослања на описе који постоје у литератури.

¹ У раду се аутор служи и радовима који нису посвећени искључиво синтакси падежа у народним говорима, а међу њима су радови настали и знатно раније. Кад је посриједи овако обимна литература, готово по правилу нешто изостане из списка литературе – тако се наводи и коментарише рад под скраћеницом Вуловић 1969, кога нема у литератури.

Како је у уводу и најавио, Симић се у првом поглављу позабавио описом просторне локализације помоћу падежних конструкција. Поглавље се дијели на потпоглавља *Просјорна локајивносј* (28–58), *Просјорна ѿранслокајивносј: ѿерлајивносј* (58–68), *Просјорна ѿранслокајивносј: адлајивносј* (68–90), *Просјорна ѿранслокајивносј: дирекјивносј* (90–95), *Просјорна ѿранслокајивносј: аблајивносј* (95–99). Захваљујући обимној грађи и густој мрежи пунктова с којих је она сакупљена, он је могао да у танчине опише тај систем. Такав опис види се код сваког вида просторне локализације. Тако он детаљно описује дистрибуцију предлога *у* и *на* с локативом уз илустрације грађом са терена, а потом тако описује и друге конструкције. У прилог реченом може се навести и опис конструкције *јо* + *локајив* за обиљежавање (дифузно-)дистрибутивне локативности. За ову прилику интересантно је поменути и Симићев опис употребе беспредлошког инструментала за исказивање просекутивности, гдје он опет прецизно описује његову употребу у овоме говору и, да још једном поновим, успут коментарише његову употребу у односу на друге говоре у којим је таква употреба инструментала описивана. Симић даје једну занимљиву појединост: у говору романијског платоа готово да се не јавља инструментал за именовање простора веће површине; претеже његова употреба са именицама за обиљежавање „појмова карактеристичне дужине“, као што су *јуј*, *цесја*, *јрјина* и сл.

Међу категоријама које се тумаче као вид метафоризације категорије простора највише мјеста у монографији заузима временска, која се прва и обрађује. Ово поглавље има сљедећа потпоглавља: I. *Темјорална идентификација – временска локализација* (101–148), II. *Темјорална квантификација* (148–180). У првом потпоглављу Симић описује временске локализације – непосредне и посредне, а у другом временску квантификацију падежним конструкцијама. И овдје се он ослања на то како су ове категорије обрађиване у литератури о савременом српском стандардном језику, а своје податке са терена пореди и са ситуацијом у другим српским говорима о којима има података у дијалектолошкој литератури. Мада се ради о конструкцијама које су познате и у савременом српском језику и у другим народним говорима, аутор доноси доста занимљивих запажања о специфичности њихове употребе у овом говору. Кад је посриједи непосредна временска локализација радње, јављају се и падежи с предлозима и беспредлошки падежи, самостални или са обавезним детерминатором – као што је то и у другим говорима и у стандардном српском језику. Међутим, обимна грађа омогућила је аутору не само да утврди да ли се нека падежна конструкција појављује него и како се појављује, у каквом односу је према другим које имају исту функцију, па и према стању у савременом српском језику или у другим говорима.

На примјер, супротстављају се именице *дан* и *ноћ* у акузативу с предлогом *у*: именица *дан* (= док је дан) јавља се, *ноћ* се не јавља, већ или *џо* + *локаџив* или прилог *ноћу* (115–116). Кад се ради о именима годишњих доба у акузативу с предлозима, Симић наводи примјере с предлогом *у* за одређивање прошлих радњи (121–123): дошла сам ја *у јесен*, а каже да се ти називи у конструкцији *на* + *акузаџив* јављају „само појединачно, и то у специфичним условима“ (125). Аутор ове конструкције тумачи у складу с оним што сам о њима написао у посебном раду, који, дабоме, и наводи. Именице годишњих доба с предлогом *на* исказују будуће референцијалне радње у односу на моменат говора, дакле – индикативне, док такве будуће неререференцијалне радње исказују те именице у акузативу с предлогом *у*. Примјери с овим предлогом (свега два) које је навео потврђују оно што сам о тим конструкцијама утврдио својевремено: именице с предлогом *на* могу да детерминишу радње из прошлости које имају будућу временску перспективу, у модалним конструкцијама или пак неререференцијалне садашње радње с будућом временском перспективом. За начин дистрибуције ова два предлога с акузативом именица које означавају годишња доба с погледом на разликовање референцијалности и неререференцијалности будућих индикативних радњи – аутор није нашао потврде у својој грађи. Занимљиво је и Симићево запажање да се у овим случајевима јављају само именице *џрољеће* и *јесен*, не и *зима* и *љеџо*, то је – по његовом позивању на неке изворе, карактеристика и савременог српског језика. Он истиче и показује да се у овом говору за именовање друга два годишња доба користе прилози *зими* и *љеџи*. То јесте разлог што се именице *зима* и *љеџо* рјеђе јављају, будући да имају конкурентно средство, мада се и оне у оваквим конструкцијама јављају у неким другим говорима. Такође, именице *зима* и(ли) *љеџо* у конструкцијама с предлозима *у* и *на* јављају се код Петра Кочића, Иве Андрића, С. Велмар Јанковић, Антонија Исаковића, Моме Капора... Потребно је на довољно великом корпусу испитати стање у стандардном језику. Прилози *зими* и *љеџи*, сем можда неких изузетних околности, обиљежавају само радње које се одликују неререференцијалношћу (такви су и Симићеви), а поменуте конструкције могу обиљежавати и референцијално и неререференцијално конциповане радње/предикације. Кад је посриједи будућа временска перспектива, ту је јасна подјела: референцијалне се исказују предлогом *на* уз акузатив, са именима сва четири годишња доба – ту не могу доћи *зими* и *љеџи*, а неререференцијалне конструкцијама *у* + *акузаџив*. Ове конструкције се не разматрају у одељку где се идентификују понављане радње у овом дјелу – *Темџорална фреквенција*), а ту се не помињу ни конструкције *џо* + *локаџив*, које могу имати такву функцију – означавање понављања, нпр.: ја *џо ноћи*, вјеруј, снивам (114).

На крају поглавља Зоран Симић даје закључно разматрање под насловом *Темјоралносћ: мейафоризација ѿросћора* (172–180). Ту он своди ово поглавље управо у виду сагледавања како се простор метафоризује у изражавању временске категорије.

У књизи је детаљно обрађена и категорија квалитативности (181–243). Он ову категорију разматра у њеном ширем значењу са поткатегијама, односно категоријама у оквиру комплексне категорије квалитативности. Симић ту сврстава слједеће категорије: *Инсћрументјалносћ* (182–201), *Квалитативносћ у ужем смислу* (202–215), *Пројрајна околносћ* (215–219), *Крићеријум / основ квалитативног пћија* (220–221), *Комјаративносћ* (221–225), *Квантјификативносћ* (225–230). Зашто је под овај наслов подвео све ове категорије, аутор много не говори, већ се позива на одређену литературу која тако гледа на ове ствари. Симић и ову категорију обрађује добро утврђеним начином – анализира изворну грађу, врши поређења са подацима из других говора – гдје их има у постојећој дијалектолошкој литератури, износи утемељене судове. И ово поглавље се завршава сводним разматрањем под насловом *Квалитативносћ: мейафоризација ѿросћора* (230–243), гдје аутор детаљно коментарише односе ове двије категорије.

Слједећа категорија коју је аутор обрадио јесте интенционалност. И овдје се аутор ослања на постојећу литературу о стању у савременом српском стандардном језику и у оквиру тога и на могућу интерференцију циљног значења с неким другим – узрочним, просторним..., што му је омогућило да добро интерпретира своју грађу. Ово поглавље такође се завршава сводним разматрањем под насловом: *Инћенционалносћ: мейафоризација ѿросћора* (264–267). Ту он подвлачи да су најчешће конструкције акузатива с предлозима *на*, *у* и *за* у исказивању овог значења. Интересантно је, што је аутор у опису ове категорије истакао, да се у говору романијског платоа генитив с предлогом *ради* рјеђе јавља у исказивању овог значења.

Послије категорије интенционалности обрађује се категорија каузалности, коју је аутор означио као релативно сложену семантичку категорију (стр. 269). У оквиру те категорије аутор посебно разматра *дирекћни узрок* (269–274) и *индирекћни узрок* (274–279). Код директног узрока разликује два типа: изазивач (ефектор) и подстрекач (стимулатор). Кад је посриједи индиректни узрок, за говор романијског платоа карактеристична је употреба предлога *ради* с генитивом у овој функцији, који овдје има улогу коју у стандардном језику има конструкција *због* + *генитив* (275). Отуда његова слабија фреквенција у функцији исказивања циљног значења у овоме говору. И ово поглавље се завршава закључним разматрањем – *Каузалносћ: мейафоризација ѿросћора* (280–282).

Знатно је мањи опсег употребе падежа у исказивању категорије кондиционалности. Аутор наводи све оне које се јављају: *б(р)ез + генијив, с + инструменџал, за + акузатив, ради + генијив и према + датив*. Као најизражајнију и најзаступљенију наводи прву међу наведеним. О овој категорији с мањим бројем средстава за исказивање мање се имало шта рећи и у своду *Кондиционалности: метафоризација простора* (285–286).

На крају се обрађује категорија концесивности (287–289). Аутор истиче да у говору романијског платоа, као и у другим српским народним говорима, одређивање предикације падежним конструкцијама с концесивним значењем није честа појава, а и број таквих конструкција је ограничен (287). На истраживаном подручју забиљежио је свега три такве конструкције: *б(р)ез + генијив, с + инструменџал* и *код + генијив* – са изразито малим бројем примјера, свега пет. Забиљежено стање у овоме говору Симић пореди са стањем на другим странама, наводећи да се понегдје јавља још неколико предлошко-падежних конструкција које могу имати концесивно значење. И на крају потврђује да је и у случају категорије концесивности у питању метафоризација простора.

У пространом *Закључку* (291–313) Зоран Симић је свео излагање ове монографије. Ту он даје општу слику о свакој категорији и значајне појединости: шта од забиљежених падежних средстава за њено исказивање доминира, шта је на периферији, шта није забиљежено, другим ријечима – шта је све карактеристично за овај говор. На примјер, за категорију просторног значења карактеристично је да просекутивни инструментал служи готово искључиво за именовање појмова за које је карактеристична изражена дужина, за исказивање просторне адлативности је карактеристичан беспредлошки датив, а одсуство датива с предлозима *к/ка*. Или за временску локализацију је карактеристично да се значење симултаности стабилно исказује акузативом и генитивом именица с обавезним детерминатором, те да је облик акузатива чешћи кад су посриједи краћи временски периоди, а генитив се јавља чешће кад се исказују дужи временски периоди. И, како је већ истицано, Симић пореди стање у проучаваном говору с налазима о ситуацији у другим српским народним говорима – тамо гдје у литератури има података. Наравно, са искуством о томе колико је грађе потребно сакупити и како је то приметан посао, и кад је она сакупљена с циљем монографског описа падежног система – аутору је јасно да ова поређења имају ограничене, више или мање, домете. У другом дијелу *Закључка* аутор своди налазе до којих је дошао проучавањем семантичких категорија које је подвео под име метафоризација простора. Општи његов закључак је: „На основу механизма метафоризације просторних односа, семантичка структура већине посматраних апстрактних семантичких категорија у највећој мери је уобличена протолокационим предлошко-падежним

конструкцијама које су у циљне домене унеле своја инхерентна обележја, те је нови израз најчешће кореспондентан с изворишним. Ипак, специфичности одређених апстрактних семантичких категорија доводиле су како до модификованости тако и до неутралисаности протолокационих параметара“ (310). И показује он ту најизразитије специфичности, као примјер да наведемо потребу појаве падежних израза *за вријеме* и *у њоку* с генитивом код врменске идентификације глаголске радње/предикације. Или, кад се ради о категорији интенцијалности, подвлачи се доминантност акузатива с предлозима.

На крају, за утемељење сваког истраживања у лингвистици су, по моме суду, нужне сљедеће претпоставке: корпус, теоријско-методолошки приступ и литература, тј. увид у проблематику којом се аутор намјерава бавити. У датом случају ови услови су на најбољи начин испуњени. Аутор се определио за примјену теорије семантичких локализација актуелну у новије вријеме, а која се прожима са структурализмом и генеративном граматиком, у новије вријеме са функционалном и когнитивном лингвистиком. Аутор је овим теоријама добро овладао. Уз структурални метод аутор се користио и поредбеним методом; у случајевима гдје су постојале конкурентне форме вршио је поређења, увијек опрезно – у складу с расположивом грађом. Што се тиче корпуса, Зоран Симић је прикупио велику грађу на најбољи начин за дијалектолошка истраживања – директно са терена. То је подразумијевало и много умјешности у теренском раду и доста времена с обзиром на специфичности сакупљања синтаксичких података. Посебно треба истаћи да је Симић густом мрежом покрио цио истраживани терен – са шездесет девет пунктова. То је умногоме искључило могућност да нека падежна конструкција остане неуочена и не буде укључена у падежни систем овог говора. Тако скупљену богату грађу аутор је класификовао у складу са утврђеном структуром монографије. Све то је аутору омогућило да изводи утемељене закључке. С друге стране, аутор је проучио готово сву релевантну литературу, како дијалектолошку, тако и литературу посвећену синтакси савременог српског језика – и посебно синтакси падежа у савременом српском језику, али и другу литературу значајну за приступ теми коју је одабрао. Наведен је импозантан списак литературе. То је аутору омогућило да у истраживању постигне високе резултате. Симић се у своме истраживачком раду обилно позива на ту литературу – у поређењима језичких датости и у дискусијама о тим датостима.

У оквиру задатог истраживања аутор врши темељите анализе језичких средстава којима се исказују одређене семантичке категорије, води дискусију с релевантном литературом, увијек одмјереним стилем, врши поређења са стањем на другим странама српског говорног простора гдје има истраживања исте проблематике и на крају изводи врло

поуздане закључке. Избором приступа истраживању примјеном теорије семантичких локализација др Зоран Симић је описао семантику српских падежа на фону просторне метафоризације, чиме је дао цјеловит опис тог одсјека синтаксе падежа на једном досад неистраженом говорном подручју и, што је важно, користећи се најактуелнијом методологијом истраживања. Тиме ова монографија представља и узор за будућа проучавања синтаксе падежа на другим српским просторима, а, према ауторовим ријечима у закључку, отвара могућност за низ других различито усмјерених синтаксичких истраживања не само на грађи с овог терена. Другим ријечима, аутор др Зоран Симић је урадио по свим значајним критеријумима врло вриједну монографију из области дијалектологије која је код нас најслабије обрађивана – из синтаксе падежа једног говора.

Срећко З. Танасић
Институт за српски језик САНУ
Београд

Језик као запис културе у етнoлошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија / Јазикот како запис на културата во етнoлошката и лингвистичка анализа на релација Србија – Македонија. Том 1. Предраг Пипер и Марјан Марковиќ (ур.). Београд – Скопје: Српска академија наука и уметности, Одељење језика и књижевности – Македонска академија на науките и уметностите, Истражувачки центар за ареална лингвистика „Бождар Видоески“, 2018, 204 стр. + фотографии и карти

Во 2018 година во Белград како круна на тригодишната соработка меѓу научниците од Србија и од Македонија односно меѓу Српската академија на науките и уметностите и Македонската академија на науките и уметностите излезе од печат зборникот на лингвистички, етнолингвистички и етнoлошки трудови „Језик као запис културе у етнoлошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија / Јазикот како запис на културата во етнoлошката и лингвистичка анализа на релација Србија – Македонија“. Всушност, овој зборник претставува „успешен почеток на убаво осмислено истражувачко патување низ македонските и српските лингвокултурни наслојки“, во коешто учествуваат четиринаесет истражувачи од српската и од македонската научна средина. Во зборникот се застапени дванаесет прилози настанати „во периодот од почетокот на 2015 година до крајот на 2017 година“. Нивните автори се погрижиле своите вербални научни поставки да ги илустрираат со колоритни фотографии, кои придонесуваат за оформување целосна слика за етнолингвистичката вредност и тежина на овој билатерален истражувачки потфат, како и за етнoлошкото богатство на проучуваните лингвокултурни ареали.

Уредниците на зборникот – главните уредници на оваа актуелна српско-македонска меѓуакадемска едиција се акад. Предраг Пипер и проф. д-р Марјан Марковиќ, дописен член на МАНУ; уредниците на

нејзиниот прв том се доц. д-р Станислав Станковиќ и проф. д-р Веселинка Лаброска – неформално ги подредиле статиите во пет тематски целини според проблемите третирали во нив, т.е. во однос на тоа на која сфера од човековиот живот и од народниот бит ѝ припаѓаат. Оттаму, во зборникот најпрвин се среќаваме со статиите коишто се однесуваат на лингвистичките особености, најопшто, односно на употребата на соодветната лексика поврзана со термичкото обработување на храната, како и со лексиката поврзана со одделни занаети во минатото и денес; потоа следуваат етнолингвистички осврти на лексика и обичаи поврзани со одделни магиски елементи кај словенските народи; одделна целина претставуваат и рефератите коишто ја анализираат лексиката и верувањата во демонските сили на балканските и јужнословенските простори, заокружувајќи го целиот зборник со две статии што се однесуваат на називите и сфаќањата на грдото и на убавото како лингвистички, естетски, но и филозофски димензии во човековиот живот.

Како прва, и во зборникот и во првата тематска целина, којашто ја сочинуваат четири труда, е подредена статијата на предлагачот и идејниот творец на дадениот проект акад. Зузана Тополињска „Термална обработка на храна: полски – македонски (лингвистичко претставување)“, во којашто авторката дава широка палета лексеми (заедничко прасловенско наследство на полскиот и на македонскиот јазик) коишто семантички се однесуваат на подготовката на храна (на нејзината термичка обработка). З. Тополињска покажува дека одделни лексеми развиле и метафорични значења, коишто се случува и да се совпаѓаат во обата јазици, но и засебни значења, кои укажуваат на различниот развоен пат на овие два словенски јазици, особено поради нивната просторна оддалеченост. „Око пите и лексеме *комат* забележени у селу Кучевиста (Скопска Црна Гора)“ е насловот на втората статија од тројцата автори: Станислав Станковиќ, Драгана Радојичиќ и Веселинка Лаброска. Авторите, поаѓајќи од вреден дијалектен материјал, забележен во 2015 година од страна на Ст. Станковиќ, даваат интересен осврт на некои од лексичките специфичности на таканаречените преодни говори меѓу српскиот и македонскиот дијалект, анализирајќи ја лексемата *комат*, нејзината ареална дистрибуција и семантичката вредност. Во овој труд се донесува прегледен и богат материјал како синонимен на лексемата *комат* во говорите на двата дијалекти, како и етимологијата на анализираните зборови. На крајот е даден изворен дијалектен текст за начинот на приготвување на питата комат во селото Кучевиста, поткрепен и со оригинални фотографии. Виолета Николовска и Македонка Додевска во статијата „Лексиката при производство на млечни продукти во говорот на с. Црнилиште и на с. Ѓуѓанце – Светиниколско“ својот интерес го насочуваат кон дијалектната лексика и нејзината етимологија во производството

на млекото и на млечните производи во две села во Светиниколско (с. Црнилиште и с. Ѓуѓанце). Според собраниот и анализираниот материјал, авторките заклучуваат дека лексиката поврзана со оваа дејност е, главно, од словенско потекло, а заемките се поврзуваат со балканската јазична средина – од турскиот, од грчкиот јазик, балкански латинизми итн. На лексиката поврзана со Божиќ и со божиќните обичаи се осврнува Драгана Радовановиќ во статијата со наслов „Из лексике божиќних обичаја у Сиринићу“. Заедно со анализата на одделни лексеми поврзани со обредните активности во времето на божиќните празници, авторката се задржува и на магиските и на аграрните обредни елементи и верувања и нивната традиција во оваа српска шарпланинска жупа, укажувајќи на нивната промена и приспособување кон урбаниот и поангажиран начин на живеење денеска.

Втората тематска целина ја сочинуваат два труда. Веселинка Лаброска и Дијана Петровска се задржуваат на лексиката поврзана со друг вид производствена дејност – ткаењето, т.е. со ткаенините и алатките потребни за нивна изработка во статијата „Лексиката поврзана со ткаењето и со алатките за ткаење во неколку говори од западното македонско наречје – паралели со српскиот јазик“. Иако рачното ткаење како дејност е вистинска реткост во денешно време, лексемите сведочат за неговото постоење во селските и во градските средини во недалеchnото минато, како и за постоењето традиција за рачна изработка на облека, килими, дипло, черги итн. Двете авторки В. Лаброска и Д. Петровска покажуваат широк дијапазон лексеми поврзани особено со деловите на разбојот од Тетово, Тетовско, Поречко и Дебарско и ги посочуваат соодветните лексеми во современиот српски јазик. Овие лексеми не се совпаѓаат целосно на истражуваниот македонски ареал, а нивната разновидност, како што заклучуваат авторките, може да биде поттик за изработка на дијалектен речник од сферата на ткајачкиот занает. Кон овој прилог има и фотографии за одделните предмети од доменот на ткајачката дејност. *Долама* и *мубе* се двете лексеми – називи за градска облека од 19 и од почетокот на 20 век во Србија и на Балканот пошироко, коишто се предмет на истражување во трудот на Мирјана Менковиќ „Назив одевног предмета као носилац културне информације на примеру балканске градске репрезентативне одеће из 19. и са почетка 20. века“. Авторката М. Менковиќ нагласува дека литературата за градската облека е поскромна во однос на литературата за селската носија, на којашто се става особен акцент во етнолошките студии на овие простори. Од нејзината анализа гледаме дека постојат различни описи за оваа облека, а тие разлики се резултат на различни статусни, територијални и други компоненти: во зависност од полот, статусот, конфесијата, имотната состојба и сл. на лицето коешто ја носело облеката, именуваните делови од облеката можеле да изгледаат

различно и да бидат различно украсени, за што се, пак, приложени пре-красни фотографиии.

Третата тематска целина содржи два прилога. Васил Дрвошанов нѐ пренесува во дрводелскиот занает со својата статија „Називите на мала-та и на големата пила во македонските говори“. Авторот наведува богат лексички материјал како називи за голема и мала пила од Картотеката за проектот „Македонски дијалектен атлас“ при Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ во Скопје. Тој нагласува дека називите често-пати и се поклопуваат и не се прави разлика во големината на алатката при нејзиното именување, но богатството од лексеми заслужува нивно разгледување и истакнување. Статијата е збогатена со фотографиии за предметите именувани со анализираните називи. Софија Милорадовиќ се зафаќа со одбележување и анализа на лексемите поврзани со огнот во призренско-тимочките говори, раководејќи се од забележениот материјал во тринаесет дијалектни речници за оваа група говори. Нејзиниот рефе-рат „Огањ, па жишка, ожег, жар и још понешто око ватре у призренско-тимочким дијалекатским речниците“ опфаќа голем број лексеми повр-зани со оваа тематска област. Темелно се обработени збороформите на различните називи за оган, запишани со соодветен дијалектен запис и со соодветна разлика во семантиката, а сето тоа се должи на култот кон огнот кај Србите и на магиските обреди поврзани со огнот уште од дам-нешни времиња.

Во четвртата тематска целина се подредени два текста. Ивана Башиќ во статијата „Старе вешти сухе као авети: семантички разви-так лексема *авет* и *вехт* у контексту словенских митских представа и обичаја“ своето внимание го насочува кон употребата на одделни збо-рови поврзани исто така со словенските митолошки претстави присутни и во овие краишта. Во центарот на нејзиното внимание се лексемите: *авет*, *вехт*, базирајќи се на повеќе (лингвистички и специјализирани митолошки) речници на српски и на македонски јазик. Компаративно проследување на лексеми од култот кон демоните донесува и статијата „Базилиск: демон, покровител (српско-македонски еквиваленти)“ од Лидија Стојановиќ. Авторката нагласува дека една иста претстава и лек-сема може да има различна симболичка вредност во митските слики на одделни народи и може да се поврзува со различни зооморфни трансфор-мации и верувања. Л. Стојановиќ се осврнува на Базилискот претставен преку петел, змеј, змија и други суштества, и нивното поимање во маке-донската и во српската традиционална култура.

Петтата тематска целина содржи два труда. Марјан Марковиќ во статијата „Географска дистрибуција и етимолошко-семантичка анализа на називите за ‘грд’ во македонските дијалекти“ дава преглед на ареал-ната застапеност на лексемата *грд* во Македонија, како и застапеноста

на нејзините синоними: *грозен, груб, гаден* и други, помалку фреквентни лексеми, во македонските дијалекти. Покрај прикажувањето на географската дистрибуција, авторот дава и прецизна етимолошко-семантичка анализа на лексемите, а статијата е збогатена со три репрезентативни карти. Следната статија во оваа тематска целина доаѓа како комплементарна на претходната статија, што се забележува и од самиот наслов „Високо дрво лад нема, убав мома род нема: семантика лексеме *убав* у српском и у македонском народном изразу“ од Ивана Башиќ. Авторката нагласува дека лексемата *убав* носи субјективна оценка, иако не мора да биде обележена формално како деминутивна или хипокористична, ниту како аугментативна или пејоративна форма. Субјективноста на лексемата *убав*, И. Башиќ ја сфаќа пошироко, како субјективна оценка на една говорна заедница или на одделен говорител кон тоа што е убаво, определено и со прагматичките моменти.

На крајот од ова претставување на првиот зборник од планираната едиција зборници којашто ќе се публикува како вкупен повеќегодишен резултат на истражувачката работа во рамките на билатералниот проект *Јазикот како запис на културата во етнолошката и лингвистичка анализа на релација Србија – Македонија*, можеме само да го изразиме нашето задоволство од излегувањето на нејзиниот навистина претставителен никулец и со нетрпение да го очекуваме следниот, втор зборник – како збогатување на сликата за поврзаноста и вековната испреплетеност на многу јазични и етнокултурни нишки на српскиот и на македонскиот народ. Претставените трудови во овој приказ се и израз на високата академска свест за зачувување на фолклорните елементи и на јазичните карактеристики во одделни периоди и сфери во колективната меморија, како прозорец отворен кон иднината.

*Снежана Петрова-Џамбазова**

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ при
Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

* snpetrova@yahoo.com

Татјана Трајковић. Говор Прешева. *Српски дијалектолошки зборник* LXIII (2016): стр. 277–578.

Књига пред нама представља измењени текст ауторкине истоимене докторске дисертације, одбрањене на Филозофском факултету у Нишу, децембра 2015. године. Ово је друга монографија Татјане Трајковић.¹ Настала је у оквиру пројекта *Дијалектолошка исцртавања српског језичког простора* (ЕДБ 178020), који је финансирало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и на којем је ауторка радила као спољни сарадник до краја 2019. године.

Истраживање говора Прешева, како наводи Т. Трајковић, одвијало се у два правца. „Први је подразумевао класично дијалектолошко испитивање говора пршевског краја, које је обухватало градско насеље Прешево и 15 села у пршевској општини, у којима живе Срби. Други правац језичке анализе заснивао се на грађи прикупљеној у урбаној средини, која је обрађена према принципима и методама социјалне (урбане) дијалектологије, који су подразумевали квалитативну и квантитативну анализу језичке грађе“ (279). У књизи која се овде представља изнети су резултати класичног дијалектолошког истраживања српског говора пршевског краја.

Монографију *Говор Прешева* чине следеће целине: *Уводне напомене* (284–290), *Фонетика* (291–400), *Морфологија* (401–532), *Из синтаксе* (533–545), *Закључне напомене* (546–552), *Текстови* (553–569), *Литература* (570–577) и *Summary* (577–578).

У уводном делу Т. Трајковић најпре даје географске податке, наводећи да се општина Прешево налази на крајњем југу Републике Србије и да је смештена „између планине Рујан на истоку, границе према Македонији на југу, и планине Карадаг на западу“ (284). Поменути општина обухвата град Прешево и још 34 села, што се може видети и на

¹ Прва њена монографија *Микротопонимија пршевског краја* објављена је у часопису *Ономастолошки прилози* XXI, Одељење језика и књижевности, Одбор за ономастику, САНУ, Београд, 2011, 311–425.

карти 1 (на стр. 285), где су посебно обележена испитана насеља (укупно 16): Прешево, Буштрање, Големи Дол, Жујинце, Љаник, Маминце, Норча, Ораовица, Рајинце, Рељан, Свињиште, Стрезовце, Славујевац, Трнава, Цакановац и Чукарка. Након тога, говори о историјату овог краја и саставу становништва, који је био различит од најстаријег периода до данас. Главни фактори етничких промена на овом подручју били су историјске природе – ратови, сеобе и нови миграциони таласи, што ауторка детаљније разматра. Према попису из 2002. године (пошто нема потпуних података за општине Прешево и Бујановац у Попису становништва Републике Србије из 2011. године), како наводи ауторка, „укупан број становника у општини Прешево износи 34904, од чега је 2984 Срба, 31098 Албанаца, 322 Рома, 21 Македонац, 17 Бошњака, 15 Муслимана, 5 Мађара, 2 Црногорца, 5 Руса, 3 Хрвата, 1 Чех и осталих (непрецизно изјашњених) 431“ (287). У 19 села живе само Албанци, за разлику од осталих села и Прешева, где су у мањем или већем броју житељи и Срби. У наставку је у табели (на стр. 288) дат упоредни преглед етничког састава становништва прешевског краја из 1519. и 1570. (на основу Турских дефтера из XVI века) и из 2002. године (према попису становништва из 2002. године), где се јасно види да је у том ранијем периоду однос броја хришћанских и муслиманских породица био сасвим другачији од данашњег. Ауторка се осврнула и на досадашња истраживања овог краја (историјска, социолошка, етнографска, ономастичка и лингвистичка) и само одређење дијалекатског типа којем припада српски говор Прешева и околине. Наводи да српски говор прешевског краја припада призренско-јужноморавском дијалекту призренско-тимочке дијалекатске области и да географски положај испитиване области, као и етнички састав становништва, који је био врло нестабилан и неједнак кроз историју, наговештавају „бројне могуће утицаје суседних говора и несловенских језика“ (289). На самом крају уводног дела Т. Трајковић износи податке о теренском раду, истичући да је грађа прикупљена током 2010, 2011, 2012. и 2013. године и да износи преко 60 сати аудио-снимака (спонтаних разговора са информаторима – житељима Прешева и прешевских села), док је један део преузет из грађе за њену магистарску тезу о микротопонимији Прешева.

Другу целину монографије под називом *Фонетика* чине два поглавља – *Акцент* (291–319) и *Гласовни систем* (319–400). У оквиру овог другог поглавља посебно су обрађени *Вокали* (319–356) и *Консонанти* (356–400). Бавећи се акцентом, ауторка анализира: акценат код именица (I, II и III врсте), акценат код заменица, акценат код придева, акценат код бројева (редни бројеви и бројне именице), акценат код глагола (презент, радни глаголски придев и аорист), акценат код непроменљивих речи, преношење акцента на проклитику и енклитику, акценат на нега-

цији код глагола, речи са два акцента и дезакцентуацију. Т. Трајковић закључује да акценатски систем прешевског говора карактерише парадигматско уопштавање и тзв. *врањско њреношење* (прелаз акцента са отворене ултимае за један слог према почетку речи). Старо место акцента на крајњем отвореном слогу чува се у следећим категоријама:

- у 1, 2. и 3. лицу јд. аориста (видо и вџдо (код неких глагола јављају се дублетне форме), понесо; џзвади, остави)
- у прилозима и речцама (куде, зашто, једва, еве).

Вокалски систем прешевског говора не одступа од вокалских система других призренско-тимочких говора. Има пет стандардних вокала (*a, e, u, o, y*), полугласник реда вокала *a* (э) и вокално *p*. Битна одлика овог говора јесте да чува полугласник (нпр. дџн, онџ, једџн, лџе, дџнџ, бџш), мада су честе и супституције (нпр. Видовдан, пџсак, кад, сас, сџндук, Велигден, ложџца, собџр). Ауторка констатује и не тако изражену појаву факултативне дифтоншке природе вокала средњег реда, што потврђује следећим примерима: б"џло, д"џца, ж"џне, н"џсам, г"џдине, г"џлем, џџна, џџсми, суб"џџта, так"џџ итд. Назал задњег реда код глагола III Белићеве врсте има рефлекс *a* (биднаџло, останџаја, паднаџа; легнаџ, почнаџ, рекнаџ, срџтна). Када је реч о рефлексу старог гласа *jaii*, прешевски говор карактерише екавска замена, што се најбоље огледа у одричном облику глагола јесам (нџсам, нџси, нџје, нџсмо, нџсте, нџсу). Такође, екавизам је забележен и у употреби наставка *-eii* у 2. л. мн. императива (дођџете, сџднете, остџвете, вратџете, џзнете), док их је у деklinацији веома мало, пошто је деklinација прешевског говора изразито аналитичка. Рефлекс вокалног *l* у овом говору је у (жџт, јџбука, мџзе, напџни), мада ауторка бележи примере и са овим рефлексима: *лу*, *иза с и к* (слџза, слџнце, клџца); *љу* (жљџна, жљџчка); *лџ* (длџг, лџцка) и *ли* (глиџта, длиџџк). Вокално *p* у прешевском говору може се јавити у иницијалној, медијалној и, врло ретко, у финалној позицији у речи. Најчешће се јавља између два сугласника (врџе, дрџчла, стрџшљени), мада га има и поред самогласника (вровџнке, урџаја се) и на крају речи (врџ, затрџ). Бележе се и примери девокализације *p* (умрџја) и секундарног *p* (крваџ, сатрџ, стрџна). До краја овог поглавља ауторка анализира и вокалске групе, контракције вокала, редуkcију вокала, покретне вокале, уметање вокала, супституцију вокала и хаплоглогију и сродне појаве. Консонантски систем овог говора разликује се од стања у стандардном српском језику по томе што познаје африкату *s*, иако ауторка наводи да се овај глас полако губи из употребе. Реализација појединих гласова може бити различита, што је условљено положајем речи, гласовним окружењем или неким другим екстралингвистичким факторима. Т. Трајковић у овом поглављу посебно прати судбину следећих сугласника: *j, v, φ, x, s, c, џ, љ, љ, л, љ, н, њ*, затим се осврће на сугласничке промене

– јотовање, палатализацију, асимилацију, дисимилацију, африкатизацију, десоноризацију и метатезу, а прати и судбину консонантских група у зависности од позиције у речи – иницијалне, медијалне и финалне. Осврнућу се на неке од поменутих појава. Сонант *j* је углавном стабилан глас и може се наћи у све три позиције у речи – иницијалној (ја, још, јучер...), медијалној (ајде, снопје, ткајено...) и финалној (бегај, кој, никој, теј, такој...), а забележени су и примери са *секундарним j* (јевра, јекономска, узџа, викаја...). Сонант *v* се често среће као секундарни глас (бегав, носив; беву, идешеву; викав; автобус...), а може и да се губи у неким позицијама (праиш, напраено, распраљаш, црљив...). За сугласник *φ* може се рећи да се у говору Прешева добро чува, у све три позиције у речи (фајда, фамилија, флаша, фиданка; јефтино, кафана, патофне; лаф, ћеф, шеф) и да се ретко замењује са *v* (асвалт, вамилија, потреви). Једна од одлика прешевског говора је да не познаје глас *x*, односно да се он најчешће губи у свим позицијама у речи (ација, аљина, ектар, иљада, леб; греота, дођома, маала, нараним; вр, стра, одма, реко, попи...), мада ауторка истиче да се у новије време он враћа (нпр. алкохол, храст, хиљаду, махала). Регистровани су и примери где се уместо *x* јавља *κ* (краст, китно; зактева, плёкови; врк, плёк). Сугласничка група *xv* замењена је са *φ* (фала, зафалим, фаћав, прифатиле, уфатив...). Африката *s* је присутна у прешевском говору (сид, своно, просукне), а ауторка бележи и примере где тај глас има статус засебне фонеме (синса, сикне, сенса). Сугласници *ч* и *џ* су у прешевском говору углавном нормалне артикулације (чарапе, чаршафи, грошчики, девојчики, ич, цабе, патлићани). Међутим, код једне групе говорника из овог краја забележено је тзв. *лесковачко ч*, које се одликује појачаном фрикативношћу (ча́ст, чѝм, човѝк, дѝчију, малѝчак, ѝчи, та́ч). Финално *л* се чува у неким именицама, придевима и прилозима (во́л, де́л, за́бел, бе́л, вре́л, дебе́л, одоздо́л), док у радном гл. придеву м. р. јд. прелази у *-а* (дава́ја, виде́ја, доби́ја). Говор Прешева карактерише одсуство старог јотовања у облицима трпног гл. придева (огра́дено, накѝтени, зара́зени, досѝлени, купене, грабена, али ће увек бити жењет). Специјално јотовање је извршено (до́ђе, на́ђе, по́ђе), док постоји колебање код новог јотовања лабијала (грѝбје и грѝбље, здра́вље и здра́вје).

У трећој целини ове монографије Т. Трајковић се бавила морфологијом, и то у оквиру следећих поглавља: *Именице* (401–429), *Заменице* (429–462), *Придеви* (462–470), *Бројеви* (470–477), *Глаголи* (477–510) и *Нејроменљиве речи* (510–532). Деклинација у овом говору је изразито *аналитичка*, и, како наводи ауторка, ретки су примери са трагом екавизма у дативу јд. им. ж. р. и личних заменица 1. и 2. л. (мајке му га, куку мене). За именице средњег рода је карактеристично одсуство облика са проширењима *-н-*, *-и-* или *-в-* (неколко дрвца, две унучики во́ди). Код именица средњег рода множина се, поред наставка *-а* (говѝда), гради и

помоћу наставака *-ики*, *-ци* и *-иња* (кутрики, прасци, имиња). Именице III врсте имају множинску форму уз бројеве (пет унучики, две деца). Карактеристика прешевског говора је и удвајање личних заменица (мене ме пуштише, несу га нега казале, вас ве нема, како су ги викали њи). Датив личне заменице 2. л. јд. ж. р. нема форме *њојзи*, *њози*, *њозе*, већ се изражава помоћу аналитичке конструкције типа *на њу*, *на њума* или енклитиком *ву*. Облик личних заменица за 1. и 2. л. множине је *ми* и *ви*. За овај говор карактеристична је употреба речце *си* за појачавање значења (боље да си ћутимо, кој што си има). Честа је појава придева неодређеног вида (главан, мал, бол), што се може препознати и код редних бројева (прв, друг). Исказивање присвојности може бити аналитичко (на брата син, на Велку ћерка). Компарација придева је углавном аналитичка (поголем, помала, постаре, најмал, најбогати). Могу се компарирати именице (најгазде), глаголи (по работи) и прилози (потам). У 1. л. јд. презента јављају се наставци *-м* и *-у*, и то у говору села *-у*, док је у граду, код старијих и мање образованих говорника забележен наставак *-у*, али је чешћи наставак *-м* (дадем, даду, сечем, сечу, идем, иду...). Треће лице множине презента је на *-е* (викав, дадев...). Аорист и имперфекат су у живој употреби, с тим што се аорист чешће чује (дођо, дође, дође, дођо смо, дођо сте, дођо ше; идеше, идеше, идеше, идешемо, идесте, идешев(у)). Такође, овај говор познаје и облик плускавмперфекта (ја бe ишја, да бeмо мoгли, бeву купували). Футур I се гради помоћу конструкције *ће + презент* за сва три лица и оба броја (ће донесем, ће дођеш, ће пијемо, ће кажете, ће станев). Још једна од карактеристика прешевског говора је што се облици код итеративних глагола граде помоћу форманта *-ува-* (дарували, купува, замување). Велики је и број партикула које се употребљавају, а најчешће су, како износи ауторка, *-ј* и *-ја* (кој, овј, онј, тј, такј, затј).

Последњу целину у књизи Т. Трајковић је посветила најважнијим синтаксичким особеностима говора прешевског краја. Бавила се конгруенцијом збирних именица и именица *pluralia tantum*, затим удвајањем објекта с посебним освртом на удвајање личних заменица, плеонастичком употребом заменица, местом заменичке енклитике уз глаголе и употребом речце *не* уз глаголе. Ауторка, између осталог, бележи: појаву удвајања личних заменица и у случајевима када се уз пуни облик користи предлог (вика ми на мене, не му годи на нега), затим примере у којима се заменичка енклитика налази испред глагола (ми се чини, ву викам) и честу употребу одричних облика глагола у конструкцији *не + заменичка енклитика* (укључујући и *се* (повратну заменицу)) + глагол, где речца *не* постаје носилац акцента (нпр. ма не ме знаје, не ти казују, да не не гледав).

У закључним напоменама, ауторка у првом делу износи најважније особине прешевског говора, док други део посвећује поређењу резул-

тата својих истраживања са стањем у говорима који су територијално најближи прешевском и монографски су описани (кумановски и пчињски говор). Исто тако, наводи да би за потпунију дијалекатску слику југоисточне Србије од значаја било и испитивање бујановачког говора.

Монографија *Говор Прешева* Татјане Трајковић значајан је прилог српској дијалектологији. Њоме је описан један од најјужнијих српских говора и тиме попуњена још једна белина на српској дијалекатској мапи, а свакако је и врло вредан допринос проучавању говора призренско-тимочке дијалекатске области.

*Бранкица Ђ. Марковић**
Институт за српски језик САНУ
Београд

* brankicama@gmail.com

Дејан Милорадов, Ивана Ћелић, Катарина Сунајко, Растко Ајтић, Имре Кризманић. *Батраходолошко-херпетолошки речник српскога језика. Имена водоземаца и гмизаваца*. Нови Сад: Матица српска, 2019, 184 стр.¹

Батраходолошко-херпетолошки речник српскога језика представља други по реду вредан резултат рада на пројекту *Терминолошки речници* Матице српске. После позитивних оцена које је добио *Орнитолошки речник*, с великом пажњом у лингвистичким круговима ишчекивана је и ова књига, која садржи народне и научне називе водоземаца и гмизаваца „који су потврђени у изворима за цео српски етнојезички и историјски штокавски простор“ (Предговор, стр. 5). Корпус речника чине 73 врсте водоземаца и гмизаваца. Речник је заснован на 284 извора. Аутори су узели у обзир уџбенике биологије и зоологије из XIX и XX века, монографије посвећене водоземцима и гмизавцима, речнике књижевног језика и дијалекатске речнике, расправе и прилоге из народне зоонимије, па им је увид у све те приручнике омогућио процену наведених термина и из нормативног угла. Један део грађе за Речник прикупљен је и са терена, што целом пројекту даје посебан значај, јер се та грађа, вероватно, први пут објављује. Теренску грађу прикупљали су аутори речника, биолог Имре Кризманић и лингвиста Дејан Милорадов, током 2017. и 2018. године у источној и јужној Србији, затим у западној Србији, на северу Црне Горе, у Херцеговини и у Белој Крајини у Словенији (село Милићи). Списак свих пунктова и информатора наведен је у књизи.

Речник садржи и три регистра – именски регистар српских назива водоземаца и гмизаваца, документациони регистар и регистар који

¹ Овај приказ представља делимично измењен текст који је прочитан на представљањима *Батраходолошко-херпетолошког речника*, 22. новембра 2019. године у Матици српској, и 9. децембра 2019. године у Библиотеци града Београда. Настао је као резултат рада на пројекту *Опис и стандардизација савременог српског језика*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (руководилац пројекта је проф. др Срето Танасић).

пописује латинске синониме и упућује на савремене латинске називе који се данас употребљавају у науци. На самом крају књиге наводе се и цртежи свих обрађених врста водоземаца и гмизаваца.

Посебно треба нагласити да није било лако ауторима овог речника – ни лингвистима Дејану Милорадову, Ивани Ћелић и Катарини Сунајко (јер нису биолози), ни биолозима Растку Ајтићу и Имрету Кризманићу (јер нису лингвисти), али уз заједнички предани рад успели су да саставе речник назива за водоземце и гмизавце на радост и корист обеју научних и стручних дисциплина.

Поред несумњивог значаја који ће овај речник имати у српској терминологији, велика ће бити и његова примена у истраживањима творбе речи и лексичке семантике.

Једно од најважнијих лингвистичких питања на које овај речник нуди одговор јесте шта нам то у творбено-семантичком смислу доносе народни називи водоземаца и гмизаваца.

Рекло би се да у народним именованима за водоземце и гмизавце постоје два најчешћа извора, а то су, на једној страни, живот у води или на сувом и, на другој страни, боја јединке. У Речнику је забележено више од четрдесет термина мотивисаних именицом *вода* – *водара*, *водарка*, *водењајка*, *водница*, *водњак*, *водњача*, као и *водена змија*, *водна жаба*, *водна корњача*, *водени гуштер* итд. Насупрот томе, има око десет термина мотивисаних придевом *сув*: *сувача*, *сухач*, *сушац*, *сушњача*, као и *сувоземна жаба*, *сува жаба* итд.

ИМЕНОВАЊА ПРЕМА ФИЗИЧКИМ ОСОБИНАМА ВОДОЗЕМАЦА И ГМИЗАВАЦА. Жабе, корњаче и змије често се у народу називају према боји: црној, белој, жутој, зеленој, модрој/плавој, руменој/црвеној, сивој и смеђој. Иако би се, можда, очекивало да највише има зелених примерака ових врста, очигледно је највише црних. Има више од четрдесет пет назива мотивисаних црном бојом: *црнуља*, *црница*, *црњка*, *црњуга*, *црнуља*, *црнуша* и *црни даждевњак*, *црни смук*, *црна змија*, *црна шарка*, а пажњу привлачи парадоксално именовање *црнкастиа зеленка*. Одмах затим следе очекивани термини који садрже придев *зелен*, којих има једва мало мање од управо наведених: *зелембак*, *зелембаћ*, *зеленко*, *зелењара*, *зелењача*, *зеленирба*, *зеленкастиа зайухача*, *зелена змија*, *зелена губавица* итд. Жутом и белом бојом тела мотивисано је именовање око двадесет врста водоземаца и гмизаваца, смеђом и мрком – такође око двадесет, плавом – око петнаест, модром и црвеном – око десет, сивом – пет, руменом – три.²

² Анализирајући варијанте именовања за змије *ридовка*, *ридовкиња*, *риђовка* и др., аутор речника Дејан Милорадов (2017) закључио је да се ови називи односе на поскока, који није риђ, већ шарен, и да именовање нема везе са риђом бојом, него, вероватно, са стаништем ове змије – између хриди.

И шаренило ових животињских врста привлачило је пажњу народног посматрача, па има више од тридесет термина мотивисаних шаренилом јединке: *шаренка*, *шарка*, *шаровка*, *шаруља*, *шаруљка*, *шарун*, *шарна гуја*, *шаровића гуја*, *шарена њољарица*, *шаруља жуџуља* (поново двојна номинација мотивисана бојом). У вези с овим, у фусноти 112 читамо запажање аутора: „Сви херпетоними с основом *шар-* [...] односе се махом на поскока, нешто мање на другу нашу отровницу [...], а најмање на слабо отровну змију из тог рода [...] Све три врсте из рода *Vipera* имају сличне, готово идентичне шаре. Људи се одувек боје змија, тај страх је готово исконски, урођен. У том страху народ је слабо разликовао отровнице.“

Судећи према броју термина обрађених у овом речнику, од физичких особина водоземаца и гмизаваца пажњу привлачи још и пегавост тела, као и слепило (као маркирано својство јер се способност вида очекује, па нема именована према тој особини). Ево примера који то показују: *пегуља*, *пјегавица*, *пјегава змија*, *пјегави даждевњак*, *пјегави смук*, *слейић*, *слейица*, *слейоуш*, *слейоушка*, *слейак*, *слијейац* итд. Пеге или кругови по телу дали су као резултат неколико сложених именована чији други део представља творбена основа именице *круг*: *жуџоокруг*, *црнокруг*, *плавокруг*.

ИМЕНОВАЊА ПРЕМА УТИСКУ КОЈИ ИЗАЗИВАЈУ ВОДОЗЕМЦИ И ГМИЗАВЦИ. Уз тачну напомену аутора речника о исконском страху од змија, изнећемо своје очекивање према којем ће се у речнику наћи много назива за змије мотивисаних страхом који ови гмизавци изазивају код људи. Подаци из асоцијативних речника различитих језика показују да се међу асоцијацијама на именице *сџрах*, *небезбедности* и сл., по правилу, појављује и *змија*. Ову асоцијацију имају чак и урбани млади људи, од којих многи никада нису били у прилици да се сретну са змијом, па зато, али и на основу бројних других показатеља, страх од змија доживљавамо као архетипски. Међутим, изненађујуће је мало народних назива који указују на ту чињеницу. Понешто продуктивнији су мотивни придеви *зао* и *љуџи*. Од придева *зао* настало је десетак образовања: *зликовац*, *зликовача*, *зликуља*, *злица*, *злойоскок* и др., а од *љуџи*: *љуџица*, *љуџака*, *љуџа гуја*, *љуџа змија*, *љуџа црнокрџица*, *љуџеџа змија*, *љуџи љуџац*, *љуџица пјескуља*. Ипак, змија *љуџица* названа је још и следећим терминима: *жесџица*, *злица*, *једовача*, *ојасница*, *пјакосница*, *пјоганац*, *пјоганица*, *чечерница*. Неколико змија као један од назива имају *гад* или *пјави гад*, *црни гад* и сл.

НЕКА ОНОМАТОПЕЈСКА ИМЕНОВАЊА. Познато је да је народ склон ономатопејским лексичким образовањима. Она су експресивна, жива, занимљива и ефектна. Тако се, на пример, једна врста жаба именује следећим називима мотивисаним ономатопејом крекетања: *крекеџиуша*, *крекавица*, *крекеџуша*, *крекоџуша*, *крекелица*, *крекељача*, *крекењача*,

крекејера, крекејарица, крекејина, крекећалица, крекљача, крекњача, крећејуша итд. Ономатопеја *крек-* у овим терминима јавља се у варијантама *крек-* и *крк-*, а у Скоковом *Етимологијском рјечнику* читамо да се она јавља и у форми *крок-*, *крак-*, *крик-* и да од ње потичу не само речи попут *крекеј*, *крекејати* и др. већ и *кркаји*, *кркљати*, *крчаји*, *кричаји*, *крешијати* и њихове творбене породице. С друге стране, пажњу привлачи и мотивна реч за многе од набројаних речи, а то је именица *крекеј*, на чију творбену основу се додају суфикси *-ера*, *-ина*, *-уша* итд. Суфикс *-еј*, као и *-ај*, *-ој*, *-уј*, Скок назива ономатопејским суфиксом јер се додаје једносложним ономатопејама (исп. Драгићевић 1998). То значи да је, на пример, именица *крекејуша* другостепени дериват и да има сложену, динамичну и занимљиву творбену структуру. Слична је по образовању, али за степен сложенија, именица *шкркујавица*, која је настала додавањем ономатопејског суфикса (према Скоковој терминологији) *-уј* на ономатопеју *шкрк-*. У следећој фази, од ономатопејске именице *шкркуј* настао је придев *шкркујав*, а затим и именица *шкркујавица*. *Шушац* и *шушњара* такође имају ономатопејско порекло.

Од индоевропске ономатопеје *bamb-*, којом се опонаша звук набујавања, настало је много лексема које означавају округле предмете. П. Скок наводи, на пример, *бабуљ* – *обао камен, облужак*, затим *бубуљица*, а *бубуља* у староруском означава кап кише, *бобуљица* је *ишула* на неким хрватским острвима итд. Вероватно се у основи неких назива за жабе налази ова ономатопеја – *бабор*, *баборић*, *бабура*, *бабурача*, *бабурина*. Ова ономатопеја указује на набубрелост, надуваност коју жаба може да постигне.

Варијантност именовања. Показало се да није необично, иако јесте занимљиво, да за именовање исте врсте, на пример, жабе постоји много различитих извора мотивације, од којих су неки чак и супротстављени један другом. Тако се, на пример, *огњена жаба* назива *вајрена квакуша*, *црвенојрба крекејуша* (што значи да се упадљиво оглашава), али и *црвенојрби мукач*, *жаба мукалица* (из чега следи да се не оглашава). Иста ова жаба која се назива црвенотрбом у неким изворима перципира се као жута, па је названа *јоджуја бучалица*. Није сасвим уобичајено да се раздвоје две мотивације за именовање и да се око две мотивне речи развију богата деривациона гнезда. Такав расцепљени списак термина оставља утисак расцепљености чак и људске перцепције у проналажењу карактеристичне појединости која прва запада за око. Тако је, на пример, једна иста врста змије именована према белој мрљи коју има иза главе и према станишту у коме борави, а то је вода. И једна и друга мотивација изнедрила је велики број назива. Тако, на једној страни, речник бележи *белушка*, *белица*, *белка*, *беловушка*, *белушица*, *бјеловка*, *бјелуга* итд., а

на другој – *водењара, водењајка, водењарка, водница, водњака, водњача, водарица, водењача* итд.

Пажњу привлаче и други видови варијантности у терминима. Једна корњача одређена је као *велика*, али и као *голема, грдна, круйна* или *голијаи*, а друга као *џругасиџа, жљебасиџа, ребрасиџа, седмојруга*. Једна змија названа је према слепилу, али може имати и словенски и турски мотивни придев (*слейић, слейица, слейоуш* и *ћорак, ћоравац*). У зависности од извора, једна корњача добија називе *корњача, желва, желџка, кареиџа, скорњача*.

Данас се чини необичним да су, како читамо у једној фусноти речника, корњаче сматране жабама, па код Вука Врчевића (у XIX веку) читамо да су корњаче дате под жабама. Ово је, изгледа, изазвало и перцептивно повезивање жаба и корњача, па се у једном извору *грчка корњача* назива и *жабажелџка*, а у другом се наводи *жаба* под називом *жаба корњача*.

Сасвим је неочекивано што су народни посматрачи у неким случајевима боју исте жабе перципирали на више начина, па тако у Речнику стоји: *жабица руменка, жабица руменчица, румена жаба, руменкасти и њорочић*, али и *модра жаба, модравка, модрака*. Од модрине није далеко плаветнило, па отуда и *џлавка*. Неки посматрачи су боју те жабе доживели као жуто, па отуда *жуџуџа*, а с тим су у вези и *смеђа жаба, мрка жаба, смеђа хрженица*. Змија *белоушка* назива се још и *џлави гад*, али и *црница*.

Напомене аутора. Посебно користан и врло занимљив део овог речника представљају напомене аутора, које се наводе у фуснотама. Већ смо се позвали на коментар о шареним змијама отровницима и о корњачама као врсти жаба.

Занимљива је и напомена о судбини средњошколског уџбеника с почетка XX века *Зоологија за виши итечај средњих и сџручних школа* Светислава Матића. Три професора су 1912. године поднела реферат на састанку Главног просветног савета, у којем критикују овај уџбеник и примећују да аутор уџбеника није водио рачуна о већ усвојеној терминологији, већ је сам смишљао термине или их је преводио. На основу овог реферата уџбеник је одбијен и никада, изгледа, није ни штампан.

Издвојићемо још две напомене. Прва је да „иако змије, по народном веровању, сисају и остале женке сисара (овце, козе), постоје називи везани само за краву (нема, на пример, **козосис* или **козосас*).“ Аутори народном етимологијом тумаче називе змија мотивисане сисањем крава (нпр. *кравосис, кравосиса, кравосисац*). Друга напомена је у вези са *змијом криловиџом* у српским народним песмама, за коју аутори верују да именује поскока, што доводе у везу с народним веровањем да поскок скаче, а то је пак у вези са крилатошћу. Ипак, крилата змија се може пове-

зати и са народним веровањима о змају, што такође може бити мотивација за именовање *змије криловице*.

Батрахолошко-херпетолошки речник српскога језика је користан приручник за којим, као и за осталим речницима овога типа, већ дуго постоји потреба. Како аутори у Предговору истичу, још крајем XIX века професор и природњак Мита Петровић у *Лейопису Мајнице српске* истиче ту потребу. Овим речником попуњена је велика празнина у српској терминологији.

Цитирана литература

- ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна. „О ономотопејским именицама са елементом -т у суфиксу“. *Јужнословенски филолог* LIV (1998): стр. 121–130.
 [DRAGIĆEVIĆ, Rajna. „O onomatopejskim imenicama sa elementom -t u sufiksu“. *Južnoslovenski filolog* LIV (1998): str. 121–130]
- МИЛОРАДОВ, Дејан. „Ридовка није риђа“. *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику* LX/2 (2017): стр. 71–86.
 [MILORADOV, Dejan. „Ridovka nije riđa“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* LX/2 (2017): str. 71–86]
- СКОК, Петар. *Етимолошки речник хрватскога или српскога језика* I–IV. Загреб: Југославенска академија знаности и умјетности, 1971–1974.

*Рајна М. Драгићевић**
 Универзитет у Београду
 Филолошки факултет
 Катедра за српски језик
 са јужнословенским језицима

* rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

Deutsche Beiträge zum 16. Internationalen Slavistenkongress, Belgrad 2018. Herausgegeben von Sebastian Kempgen, Monika Wingender und Ludger Udolph (= Die Welt der Slaven. Sammelbände • Sborniki 63). Wiesbaden: Harrassowitz, 2018. 539 pp.

[*German Contributions to the 16th International Congress of Slavists, Belgrade 2018.* Ed. by Sebastian Kempgen, Monika Wingender, and Ludger Udolph (= Die Welt der Slaven. Sammelbände • Sborniki 63). Wiesbaden: Harrassowitz, 2018. 539 pp]

На *Шеснаестом међународном конгресу слависта 2018.* у Београду (од 20. до 27. августа) делегација немачке славистике се представила са укупно 46 прилога. Овим је Савез немачких слависта (Deutscher Slavistenverband) успео да испуни свој повећани контингент у потпуности. Као што је то био случај и раније, за 2008. у Охриду и у Минску 2013. године, прилози немачке конгресне делегације обједињени су у традиционалном зборнику *Немачких прилога са Међународног конгреса слависта*, укључујући две слике, 12 дијаграма и 36 табела. У улози уредника Зборника нашли су се главни уредници водећег периодичног гласила немачке славистике *Билтена немачке славистике* (Bulletin der deutschen Slavistik) и председник Савеза немачких слависта. Као и претходних година, антологија се појављује у чувеној едицији *Свети Словена* (Die Welt der Slaven), којој се, у међувремену, променио издавач. Корице издања Савеза немачких слависта подржаног од Немачке истраживачке заједнице (Deutsche Forschungsgemeinschaft – DFG) украшене су вињетом, за ово издање прилагођеним орнаментом Ханса Зебалда Бехам (Hans Sebald Beham, 1500–1550) са насловом *Опсада Грчког белог замка* (Belagerung von Griechisch Weißenburg). Приказ дубореза, штампан код Волфганга Реша (Wolfgang Resch) у Нирнбергу, носи име Београда, које се обично користило међу немачким племенима у средњем веку. Настао је 1521. године и чува се у Графичкој збирци Албертина у Бечу. На

тај начин Савез немачких слависта изражава своје поштовање, с једне стране, према улози Београда у враћању традицији одржавања конгреса слависта. С друге стране, симболика јединственог културног простора подсећа на историјски тешке деобе на европском тлу, које се, у ништа мање немачком искуству, кроз историју Конгреса слависта огледају овим јединственим издањем.¹ Укупно 46 прилога садржаних у Зборнику, 33 посвећена лингвистичким темама и 13 књижевно мотивисаних, лингвистички се деле на 19 писаних на немачком, десет на руском, три на енглеском и један на српском језику.

Упркос повећаном контингенту у учешћу немачких прилога на Конгресу, однос између две филолошке дисциплине остао је у тенденцији приближно исти као и у претходним зборницима из Минска и Охрида. За аутора ових редова релативно слаба заступљеност прилога из области књижевности у односу на лингвистику можда јесте за жаљење, пошто је иначе и сâм из области књижевности, али је упркос налазима из ранијих приказа конгресних зборника (SCHALLER 2009: 769) однос заступљености једне или друге дисциплине ипак устаљен.²

Услед статутарне реорганизације Савеза немачких слависта, којим се чланство у последњим годинама постепено проширило, у овом издању је заступљен знатно већи број млађих слависта. Посебно се повећао број прилога објављених на руском језику. У смислу садржаја, прилози показују ширину немачких истраживања из области славистике, како уредници у Предговору кажу, „у синхронијском и дијахронијском пресеку и нуде прегледе и ретроспективе исто као и предлоге и виђења у вези са актуелним питањима и расправама.“ Домаћину Конгреса, његовој земљи и његовом језику тематски је посвећено неколико прилога. Иначе,

¹ Након Четвртог међународног конгреса слависта 1958. у Москви, први Зборник је објављен 1963. год. са Софијског конгреса слависта, и све до 1993. год. и Једанаестог међународног конгреса у Братислави немачка славистика није имала јединствени зборник радова са Конгреса. Штавише, све до конгреса слависта у Охриду одржаног 2008. године, радови приложени на Конгресу и даље су објављивани у Немачкој једним делом, у стручним часописима из области славистике (SCHALLER 2009: 769).

² Од десет прилога у Зборнику са Тринаестог међународног конгреса слависта у Љубљани осам су из области језика, два из области културе одн. књижевности. Од немачких прилога са претходног Дванаестог међународног конгреса слависта у Кракову 1998. године седам је објављено у едицији *Марбуришке расправе*, од тога пет из области језика са тежиштем на српско-хрватском језику, и два су посвећена књижевности. Издање Словенске студије за Дванаести међународни конгрес слависта у Кракову 1998. у издању издавачке куће Петер Ланг тематски се концентрише на словенску лингвистику и то нарочито на творбене процесе, компаратистику и језичку историју старословенског, староруског и руског. Међутим, свих 26 прилога овог издања потичу са Института за славистику Универзитета Јустус Либиг у Гисену и нису сви настали ради излагања на Конгресу нити су писани искључиво од чланова поменутог института.

објављивање радова делегата Немачког савеза слависта у међународном саставу тзв. „тематских блокова“ предвиђено је у посебним издањима.

Зборник са Шеснаестог међународног конгреса слависта 2018. у Београду отвара група радова посвећена лингвистичким темама, о којима ће се говорити у овом приказу. У лингвистичке теме уводи прилог са пленарног излагања Хелмута Кајперта (Helmut Keipert) на тему *Die Kirchenslavisch-These des Prager Linguistenkreises (1929) und ihr Schicksal in der Slavistik* (Теза Прашког лингвистичког кружока о црквенословеском (1929) и њена судбина у славистици). Подсећајући на место и годину првог конгреса слависта, Хелмут Кајперт се надовезује на своје откриће аутографа русинског граматичара Ивана Ужевича из XVII века (KEIPERT 2001), тада популарног *Разговорника*, речника колоквијалног говора аутора Ноела Берламонта (Noël de Berlaimont) у преводу на русински и црквенословенски. Кајперт подсећа на концепт црквенословенског језика као писменог језика шире употребе, надрегионалне, који се суштински надовезује на четврту тезу Прашке школе, тј. на претпоставку да звук као физички феномен треба разликовати од звука као елемента функционалног система (тј. фонеме). Међутим, Кајперт клице ових идеја налази још код Трубецкоја (1927) и Будиловича (1892). Према њему, удаљавајући се од неограматичара, немачке лингвистичке школе из друге половине XIX века, идејама из 1929. тражило се да се старословенски одн. црквенословенски језик, који је од X до XII века постао писмени језик свих словенских народа са словенском литургијом, не поистовећује са једним од такозваних историјских словенских језика образложено са становишта историјске дијалектологије,³ већ да се његов развој тумачи према оним начелима која одређују историју писмених језика (KEIPERT 2014).

У раду посвећеном словенској култури, Кира Садоја се бави симболиком змије у појединим словенским културама, која се може пратити преко односа изграђеног према тој појави у језику. Под насловом *Эвфемистические наименования змей в восточнославянских карпатайских диалектах*, Садоја приказује мистификован однос према змијама као представницама хтонског света. Због повезаности са идејама о ужасу, змије су често табу тема и замењују се еуфемизмима. Истражујући села у украјинским Карпатима, у прилогу се анализирају еуфемистички називи за змије у овом региону, заједно са веровањима која објашњавају забрану директног спомињања змије у говору. Такође, прилог испитује ширење забране спомињања змије међу различитим генерацијама ста-

³ У овом контексту занимљива је веза са прилогом Ане Марије Мајер (Anna-Maria Meyer): *Schriftakzent und phonetischer Akzent im Vergleich. Theoretische und anwendungsbezogene Überlegungen* (Поређење графичког акцента и нагласка. Теоретска и практична размишљања).

новника карпатских села и доноси закључке о опстанку традиционалне карпатске културе у модерним условима.

Прилог којим је Ана Журавел учествовала у секцији „Развој словенске писмености; словенске књижевности и средњовековље“, *Ново издање Књиге ходочашћа Анџона Новгородског. Сѣранац у Цариграду?* (Anna Jouravel: Die Neuausgabe des kniga Palomnik des Antonij von Novgorod), за ово издање је припремљено на немачком језику. У њему се представља „царски град“ очима руског ходочасника и његов доживљај у центру православља, који је духовну заоставштину „првог Рима наследио као други“. Она говори о Цариграду као популарном одредишту руских средњовековних ходочасника који су, поред Јерусалима и планине Атос, из северног краја „Византијског комонвелта“ посећивали „царски град“ и – у ништа мањем очекивању личног спасења – желели да се упознају са великим бројем културних сведочанстава и нарочито са „небеском“ Аја-Софијом. Иако су ови описи града нарочито вредни у погледу реконструкције свете топографије града, Журавелова њихово читање сматра проблематичним. Полазећи од овог, најстаријег, а уједно и једног од најисцрпнијих извештаја руског ходочасника о Цариграду – *Књиге ходочашћа Анџона Новгородског*, написане око 1200. године – разматрања би требало, према Ани Журавел, усмерити ка томе како руски путници доживљавају град и у којој мери им је био стран. На крају, о закључцима до којих долази ауторка дискутује у погледу значаја „хожденија“ унутар руских теолошких средњовековних списа, те њиховог значаја као поузданог историјског извора за обнову сакралне топографије Цариграда.

Културноисторијски приступ негује, такође, прилог Томаса Дајбера (Thomas Daiber) под насловом *Gräzismen in der Vita des hl. Kyrill* (Грцизми у житијама Св. Кирила). Рад, исто као и претходни прилог писан на немачком језику, посматра период од 600 година између смрти Св. Кирила, 869. год., и појављивања првог писаног сведочанства његовог живота, 1469. године. Према Дајберу, током ове „писмено недокументоване традиције“ разни преписивачи нашли су се пред тешким задатком: с једне стране да сачувају слово животописа, текст сложен по садржају и језички недвосмислено преликан из стварности, а с друге стране, да текст учине доступним читаоцу. Реконструкцијом прасловенског речника, једним од приоритетних задатака упоредних историјских славистичких студија, наводе Хари Валтер и Валери М. Мокиенко у прилогу под измењеним насловом у поређењу са пријавом конгресног излагања, Harry Walter und Valerij M. Mokienko: *Urslawische Phraseologie: Mythos oder Legende?* (Прасловенска фразеологија – мит или реалност (легенда)?), могуће је, ипак, језик у његовом древном облику учинити данас доступним. Они у ту сврху успостављају каузалну везу између прасловенског реч-

ника, проистеклог из језика стварности помоћу упоредних историјских реконструкција, и недефинисаног статуса протословенске фразеологије. Како се то чини, њихова студија даје, према њима, једини могући одговор на питање постављено у наслову рада: Прасловенска фразеологија није мит нити стварност, већ језичка и лингвистичко-културно-логичка конструкција добијена структурално-семантичким моделирањем, дакле, легенда. Владислава Вардиц (Vladislava Warditz) у раду *Бугарски ојконими у древној руској ономасији 10. века: о њиховом начину ононимске трансилантације* говори такође о аспекту дијахроније али из угла морфологије. Њен прилог представља приказ морфосинтаксичких промена у језицима словенских дијаспора у Француској, Великој Британији и Немачкој и то пре свега у српскохрватском, руском, пољском и бугарском језику. У ту сврху она описује наведене промене и идентификује системско-језичке механизме за настанак и развој граматичких појава у словенским језицима које се налазе у несловенском окружењу. На основу описаних показатеља, ауторка утврђује узроке и механизме граматичких варијација у ситуацији језичког контакта.

Језички контакт је једна од централних тема делегације немачких слависта. Од преко десет радова посвећених овој теми укупно четири рада се баве такозваним микројезицима. Малинка Пила у прилогу *Врста глагола у микро језику резан у североисточној Италији* бави се језиком словеначке мањине која живи у долини северне италијанске покрајине Фурланија – Јулијска крајина. Језик привачи њену пажњу из три разлога: први је тај што баштини велики број архаичних карактеристика, други, што се налази у ситуацији језичког контакта са романским језицима, који се може делити на период од 15. века, када је резанијски језик био у интензивном контакту са фурланским језиком и, потом, период од преко 150 година „апсолутног језичког контакта“ са стандардним италијанским језиком. Трећи разлог, свакако, чини декларисана сврха рада да се размотри глаголски систем резанијског микројезика, а нарочито да се опише функционисање категорије глаголског облика. Пилова врши анализу у поређењу са словеначким и другим словенским језицима и узима у обзир могући утицај романских језика на развој резанијског система глагола. У интензивном језичком контакту од преко 500 година налази се, такође, језик словенске мањине јужне италијанске области Молизе.

Валтер Број (Walter Breu) свој рад *«Локатив» славомолишког говора: случајности и трансформације (приказ)* посвећује случају карактеристичног развоја на локалу. Остала два рада у овом низу, такође, предмет обраде представљају на немачком језику. Разматрање Томаса Менцела (Thomas Menzel) говори о комплексности: О двојби флексибилних структура и граматичких категорија у лужичкосрпском (*Flexivische Komplexität und grammatische Kategorien im Sorbischen: Der Dual*). Рад је

заснован на контроверзама изазваним од стране представника Шлеске школе. Комплексност флексибилних структура у лужичкосрпском речнику се посматра са аспекта фонолошких формација и парадигматичке аломорфије као комплексних категоричких структура и утицаја који имају на морфологију.

Анастасија Рајс (Anastasia Reis) представља лемковски микројезик анализом утицаја егзогених и ендогених фактора на промену инфлективног система лемковског језика (*Flexionsmorphologischer Wandel im Lemkischen: endogene und exogene Faktoren*). Ситуацију језичког контакта, која се развила око лемковског језика, Рајсова тумачи као социјално асиметричну, што је, каже, типска одредница за језичке целине попут микројезика, јер, по правилу, функционишу заједно са националним књижевним језицима и служе релативно малим етничким групацијама. Доминантну социолингвистичку структуру у односу на лемковски чини пољски књижевни стандард као кровни језик и, самим тим, извор је бројних сметњи, наводи Рајсова. Међутим, локализован у етнојезичкој области западнословенских језика непосредно у суседству са (мало)пољским и (источно)словачким језиком, лемковском језику је, према Рајсовој, у великој мери предодређен даљи развој под утицајем тих језика.

Утицајем немачког језика на чешки, словачки и пољски језик у области фонетске историје бави се Тилман Бергер (Tilman Berger): *Deutsche Einflüsse auf das Tschechische, Slovakische und Polnische im Bereich der Lautgeschichte – Unterschiede und Gemeinsamkeiten*. Историјски, западнословенски језици су у блиском контакту са германским корпусом односно немачким језиком најкасније од IX века, како заједничким насељавањем подручја језичке границе, тако и од раног средњег века кроз бројна немачка језичка острва. Манифестације немачког утицаја Тилман налази пре свега у „лексикону“ и у одређеним областима граматике (нпр. у модалним глаголима), док је питање утицаја немачког на фонетску раван западнословенских језика већ дуго питање расправа и истраживања. Аутор наводи налазе нових истраживања језичких контаката, према којима се може претпоставити да је у области фонологије и фонетике дошло до утицаја само тамо где је немачко становништво језички асимилувано, тј. тамо где је прихватило коришћење једног од словенских језика. Темом језичког контакта, али посвећено једним делом и земљи домаћину, баве се Марион Краузе и Соња Кливер (Marion Krause, Sonja Klüver): *Der Wortakzent unter den Bedingungen des Sprachkontakts Kroatisch/Serbisch –Deutsch: eine perceptionslinguistische Studie (Нагласак у условима језичког контакта хрватски/српски – немачки: студија о лингвистичкој перцепцији)*. Полазећи од утицаја који акценат има на језик и који је у српском и у хрватском од суштинског значаја, у раду се посматрају различите тенденције утицаја немачког на један или други

језик. Пре свега, аутор проверава тезу о слабљењу осећаја у перцепцији током језичког контакта, што доводи до одступања од прозодијске норме.

Тематски циклус о језичком контакту употпуњују Ирина Потергера (Irina Podtergera), *Polszczyzna kresowa der zweiten Hälfte des 17. Jh.s im Sprachkontakt*, и Анастасија Бауер, *Артикулација речи на руском знаковном језику (РЖЯ)*. Рад који је Ирина Потергера приложила написан је на немачком језику и бави се језичким контактом у пограничном подручју Пољске у другој половини XVII века. Она најпре систематизује те презентује и анализира фонолошка, морфосинтаксичка, лексичка и синтаксичка тумачења између великопољске и источнословенско-пољске верзије текстова. У наставку, средиште пажње чини анализа језичких карактеристика преписке Симеона Полоцког на пољском језику са његовим украјинским и белоруским дописницима. Први рад у Зборнику написан на руском језику јесте рад Анастасије Бауер. Ауторка истражује језички контакт између знаковног и говорног језика. Гестикалацију устима, врсту „артикулатора“, када тумач знаковног језика безгласно артикулише изговорене речи док ствара знакове, Анастасија Бауер назива језичким контактом укрштених видова језичке комуникације.

Додатну тематску нит нуде радови окупљени око највећег словенског језика – руског. И други рад на руском језику, *Немачке фразеолошке њозајмице у руском*, аутора Александра Бириха (Alexander Bierich) бави се интензивним контактом између руског и немачког језика у XVIII и XIX веку. За проучавање фразеолошких германизама, језички материјал из XVIII века је посебно важан још од времена владавине Петра Великог, од када је немачки утицај био нарочито интензиван. Бирих наводи један број немачких позајмљеница из области управе (*рачуновођа, канцелар, архив* итд.), војске (*логор, напад, ситража* итд.) и заната (*дизалица, веншил, радни сито* и сл.). Истраживање прати наставак немачког утицаја, током XVIII и XIX века, иако је он тада био слабији. Аутор није изненађен присуством немачког утицаја и на руске фразеолошке јединице. Илустрације ради, Александер Бирих представља пројекат под заједничким руководством са В. М. Мокиенком, којим се тежи свеобухватном опису фразеолошких позајмљеница из немачког у руском, као и приказ њиховог функционисања у текстовима из XVIII века. Главни аспекти проблема који се проучавају јесу белешке о првим употребама описаних фразеолошких јединица, идентификација руских фразеолошких јединица са траговима немачког језика, хронолошки, културолошки и текстолошки аргументи за такво трагање, представљање семантичких и структурних својстава изворних германизама, идентификација начина прилагођавања германизама у руском језичком систему и потврде за тај утицај од XVIII века до данас. Са друге стране, прилог Бернхарда Бремера (Bernhard Brehmer) на немачком језику: *Typen von Sprachmischungen*

у различитим структурним областима (у фонетици и фонологији, морфологији, морфосинтакси, речнику). На тај начин аутор је добио основу за посматрање различите судбине украјинског и белоруског језика. Док је у Украјини могуће углавном узети у обзир стварну валидност такве разлике (региолекти), за белоруски би пре свега требало проучити хронолошку узрочно-последичну везу о старости говорника. Због тога Јан Патрик Целер (Jan Patrick Zeller) у свом раду *Zum ukrainisch-russischen Sprachkontakt: Phonische Variation im ukrainischen 'Suržyk' im Vergleich mit der weißrussischen 'Trasjanka'* (О украјинско-руском језичком контакту: фонетске варијације у украјинском „суржику“ у поређењу са белоруском „трасјанком“) покушава да систематизује идиоме у смислу њихове квантитативне заступљености по регионима.

Друштвено-политички актуелну тему Марина Шарлај обрађује на руском под насловом *Пайриоїизам у Русији йосле Крима. У огледалу агресије и аргуменґације*. Она прати пораст језичке и вербалне агресије како у традиционалним медијима, тако и на интернету, после политичких догађаја с краја 2013. и почетка 2014. године, који су довели до војних акција и оштре политичке реторике и сукоба влада Русије и Украјине. Оживљавање колективних идеја о „пријатељима“ и „странцима“, према Шарлајовој, поново је почело да се преиспитује у погледу реторике мржње, која индиректно утиче на комуникативни стил, како руског тако и украјинског друштва. С једне стране, она посматра агресивно расположење становништва у контексту јавног мњења створеног у обема земљама, чијим мемесима се манипулише путем средстава масовне комуникације. Са друге стране, популаризацију агресије посматра с аспекта политизације масовне културе којом руководе владине агенције једне или друге државе. Посебну пажњу обраћа на појединачне примере представљања агресије на руским и украјинским друштвеним мрежама и на посебним интернет платформама. С обзиром на карактеристике виртуалне комуникације, Марина Шарлај поставља питање озбиљности агресије корисника друштвених мрежа, у погледу типичних метода комуникације интернет заједнице. Веза између агресије и аргуменґације је тема Холгера Куџе (Holger Kuße): *Aggression und Argumentation*. Овај аутор анализира односе у комуникацији између непријатељских страна – свесно одбацивање сарадње, повреде међусобног разумевања. Циљеви таквих комуникативних аката, према њему, нису међусобно разумевање и договор, него наглашавање недостатака партнера у комуникацији, манифестација властитог незадовољства, беса и агресије, борбе за власт и друго. Различите намере ове врсте, свесно изражене или афективне манифестације, представљају исто тако различите илокуције, перлокуције и сложене интеракције, међу којима истиче вређање, изазивање, заблуду и подстицање. Поред ових отворених агресивних аката, наводе се, такође,

прикривени облици као што су, на пример, дифузне поруке које примаоцима отежавају њихово сврставање међу агресивне изразе. Говорни чиновници овог типа се спроводе под плаштом рационалне аргументације, у којима се користе агресивни аргументи, укључујући и негативну и увредљиву конотацију. Агресивни говорни чиновници и њихови облици аргументације представљени су примерима из комуникације током криза протеклих година. У овом контексту Моника Вингендер (Monika Wingender) у свом раду *Diskursive Konstruktion von Sprachenvielfalt und Sprachenkonflikten in Russland – Sprachenpolitik im Kontext von nationaler Sicherheit* (Дискурзивна конструкција језичке разноликости и језичких сукоба у Русији – језичка политика у контексту националне сигурности) указује на политичку димензију говорних аката у мултикултурним и вишејезичним заједницама, као и њихову концептуализацију (као што је то случај и у Европској унији, Савету Европе и разним државама). У концептима замишљеним на овај начин огледају се како фактори интеграције и идентификације појединца у мултиетничким заједницама тако и они који у подршци концепту етничкој и језичкој разноликости вишејезичних друштава виде претњу националном јединству. Источна Европа, због етничког и језичког шаренила, већег чак и у поређењу са Западном Европом, сматра Вингендерова, пример је за оба концепта у различитим историјским периодима. Надметање ових концепата она прати кроз процес распада Совјетског Савеза и укључивања његових бивших република у међународне структуре и организације. Моника Вингендер указује на језичку политику као оруђе све јачег деловања, а понекад и као инструмент регионалних покрета, начин да се задовоље амбиције националних држава и циљева, стекне утицај у међународним организацијама. У другом делу рада Вингендерова представља како се етнолингвистички сукоби данас дискурзивно конструишу у интеракцији ових фактора. У ту сврху користи примере актуелне језичке политике у Руској Федерацији и балтичким земљама.

Трећу целину Зборника чине прилози везани мање-више уско стручно за лингвистику. Три су из реда актуелне родне тематике. Томас Брунс (Thomas Bruns) написао је прилог на руском језику: *Камионџија и камиионџика: На границама корелације словенских назива за професије*, у којем прати јавни дискурс у вези са наведеном темом. Како у словенским језицима тако и у германским, занимања су представљена корелативним називима типа *наставник – наставница, дописник – дописница*, наводи Брунс. Према начелима такве корелације, семантички и стилски назив за женског представника прати идентично мушког представника одговарајуће професије. Међутим, он истовремено даје примере у којима односи постају замршени, као што је то случај у лексичком пару *генерал – генералка*. Поред скретања пажње на посебне морфолошке

модификације и, самим тим, стилске промене, Брунс посебно истиче трећи случај: унутрашњу, семантичку варијацију истог женског облика, који је полисемичне природе. Аутор наводи пример *камионџија*, који у одређеној мери „поткопава“ систем корелације. Брунс себи даје задатак да одговори на питања као што су: како се језички систем поставља у случају кршења правилних облика?; која је разлика између језичког система и норме / узуса?; да ли страни језици утичу на семантички развој таквих облика?; постоје ли или не постоје паралеле између словенских језика по овом питању?; какву улогу играју медији у ширењу таквих одступања од језичког система? Петер М. Хил и Красимира Колева (Peter M. Hill, Krasimira Koleva) у оквиру ових питања издвајају у својој поредбеној студији пол и род у српском и бугарском (*Sex and gender in Serbian and Bulgarian. A comparative study*). Према њима, род именице се утврђује на основу договора, те дају примере, како то називају, *сексисџичке сџрукџуре* у којима се користе мушки облици када је реч о женама. Из перспективе феминизма, заступају право разликовања од мушкараца, у формулацијама које настају када је потребно идентификовати жену која се бави професијом у којој су раније радили искључиво мушкарци. Росвита Керстен Пејанић (Roswitha Kersten-Pejanić) препознаје извесну институционализацију ових и оваквих процеса. Њен прилог *Playing by the rules of linguistic norms: Effects of person appellation forms conditioned by the social institution of language* (*Играње по правилима језичких норми: ефекти формирања назива за особе условљени социјалном институцијом језика*), такође, полази од ове суштинске разлике. Језик за Росвиту Керстен Пејанић јесте социјална институција унутар које се именује најчешће по дихотомном родном начелу, с могућношћу (социјалног) индексирања некога искључиво као мушкараца или жене. Према њеном налазу, особе означене као мушкарци идентификују се у даљем току институционално неутрално и неозначено, док се израз за колегиницу спецификује и означава. Резултате до којих долази, тумачи као производ језичке норме која чува неуравнотежену и пристрану перцепцију друштвених норми. Рад Росвите Керстен Пејанић се емпиријски заснива на резултатима студије различите перцепције коју имају говорници хрватског језика према облицима мушког рода (нпр. студенти – „студенти + мушки“) у поређењу са неутралним („особе које студирају“) и двоструким (студенти / -ице – студенти + мушко / фем.).

Лингвистички теоријски прилози попут прегледног рада Клаудије Радинцел (Claudia Radünzel) на руском језику, под насловом *Досџујни језик. Историја и карактеризација нове језичке разноликости*, осврћу се на различите специфичности граматичке или семантичке природе или пак интерпункције, које су поткрепљене примерима из различитих словенских језика. Разматрање Клаудије Радинцел је посвећено концепту такозваног

„доступног језика“ (термина који одговара, на пример, немачком „Leichte Sprache“ или енглеском „Easy-to-Read“), који се неколико деценија уназад раширио на Западу, првенствено због активности организација које подржавају особе са инвалидитетом и које у последње време изазивају све веће интересовање лингвиста. Радинцелова представља доступни језик (или јасан језик) као врсту етничког језика (било којег), посебно креираног за људе који из различитих разлога имају потешкоће с читањем текстова на књижевном језику, као што су особе са оштећењима когнитивних функција или оштећеним слухом. Представљајући ову врсту језика, она описује систематска поједностављења у смислу синтаксе и вокабулара, као и у погледу познавања света, која се сматрају предусловом за читање текста. Указује на визуелни дизајн стварањем што је могуће више одломака, користећи јасне и за текст примерене илустрације које истичу вербалне информације. Рад Клаудије Радинцел међу првима је који је посвећен развоју такве језичке разноликости у словенским језицима, јер у лингвистичким истраживањима наведена тема није обрађена на материјалу словенских језика. Њен прилог скреће пажњу како на развој концепта *доступног језика*, тако и на различите групе могућих читалаца текстова на том језику.

Посебну тематску подгрупу чине радови који су посвећени визуелном аспекту језика. Елена Граф (Elena Graf) у свом оригиналном раду под насловом *Прагматика парентеза: „секундарна синтакса“ у језику (на примеру руског језика)* представља улогу парентеза (или уводних и уметнутих речи и конструкција) у словенској лингвистичкој литератури, које се традиционално сматрају синтактички неповезаним са основном реченицом у коју су уметнуте. Међутим, она наводи бројне примере који показују како се синтаксички однос између парентезе и главне поруке одвија кроз такозвану „секундарну синтаксу“, која се односи на дискурзивни ниво језика. Наводећи примере из литературе, она прави разлику између говорних чинова вишег и нижег реда. Парентезу сврстава међу егоцентричне метаизјаве (тј. сигнализацију присуства говорника) или, према Јакобсону, у „пребациваче“ на „секундарном“ синтактичком нивоу, уграђеном у примарни исказ. Према томе, Елена Граф разликује а) саму парентезу и б) групе речи и комбинације речи које чувају живе везе са различитим деловима говора. Марија Мушчинина (Maria Mushchinina), такође, тематизује улогу визуелног у језику односно визуелног у словенском међујезичном разумевању: *Zur Wirkung des Visuellen in der slavischen Interkomprehension*, на примерима српског, пољског, бугарског и руског језика. Наглашавајући разлике између усмене и писмене комуникације, она међујезично разумевање, то јест разумевање непознатог, али обично сродног језика, заснованог на процесима закључивања о сличностима у различитим језицима, дефинише као последицу особености визуелне

и слушне перцепције текста. Однос ових двеју категорија се разликује од језика до језика или пак међу појединачним језичким групама. Према њеним налазима, за разлику од романских језика, међу словенским језицима међујезично разумевање још није довољно проучавано. Због тога се јавља потреба за преиспитивањем модела, који се приликом проучавања често преносе са романских и германских језика на словенске. Мушчнина представља поједине особености на примеру визуелне и акустичке перцепције српског језика од стране изворних говорника руског језика. Овај случај она упоређује са перцепцијом пољског и бугарског језика. Тада долази до изражаја визуелна перцепција текстова и коришћење писма, одн. пажња које се поклања коришћењу ћирилице или латинице. У подгрупу визуелног аспекта у језику спада као трећи и рад Ане Марије Мајер (Anna-Maria Meyer), *Schriftakzent und phonetischer Akzent im Vergleich. Theoretische und anwendungsbezogene Überlegungen* (*Поређење графичког акценција и нагласка. Теоретска и практична размисљања*). Феномен који је, како каже ауторка, добро познат и добро проучен, у земљи домаћина често омогућава утврђивање порекла странаца помоћу акцената које користе. Међутим, Мајерова овај феномен налази и на нивоу до сада мање проучаваног писменог говора. Мотивацију за ово веома занимљиво подручје истраживања налази у околности да се слависти стално баве двама различитим системима писања – ћирилицом и латиницом.⁴ Разматрајући рукопис особе која користи ћирилицу, ауторка запажа карактеристике, тачније, „писани акценат“, упоредив са нагласком у усменом говору. Исто констатује и у обрнутом случају. Питања која поставља у вези са феноменом „писменог акцената“ од посебног су значаја за словенску лингвистику: како се конкретно класификују и описују обележја / знакови који идентификују писца као говорника који пише језиком који њему није матерњи?; које појединачне врсте „писаног акцената“ постоје?; да ли нагласак остаје заувек, и ако се не задржава, који фактори играју улогу у његовом нестанку? Такође, које паралеле и разлике постоје између нагласка у усменом и писменом говору? Мајерова у свом прилогу представља резултате пилот-студије која одговара на наведена питања и формулише конкретне тезе. Ипак, у центру пажње је латинично писмо људи који су студирали у руској или совјетској школи, што значи да су одрасли и дружили се са ћирилицом и живели у различито време у Немачкој, тј. да су били изложени латиничној абедици. Свакако, њени закључци послужиће као основа за даља, шира истраживања.

Међу теоретским радовима из области лингвистике треба посебно нагласити и вишејезични приступ Даниела Бунчића под насловом *Impersonal constructions in Slavic languages and the agentivity of the verb*

⁴ Види нап. 3

(Безличне конструиције на словенским језицима и агензивносии глагола). Аутор разматра безличне конструиције у словенским језицима, пољско *powiedzono*, српско *говори се* и руско *говорјат*, и упоређује их са оним што отприлике одговара немачким конструијама са 'man'. Његово полазиште чини констатација ранијих описа безличних конструија, које се слажу у вези с тим да ове конструиције укључују људски агенс, односно да су неграматичне са имплицитним агенсом који није човек.

Радови посвећени земљи домаћина окупљају се око теоретских питања културе. Тема Мартина Хенцелмана (Martin Henzelmann) посеже за актуелним друштвеним питањима из јавног дискурса: *Argumentationsstrukturen im Rahmen der europäischen Integration Serbiens. Eine kurze Beispiel-analyse* (Структурисање аргуменације у оквиру европских интеграција Србије. Мала анализа за пример). Осврћући се на политички живот у земљи, на организацију друштвеног живота у разним његовим сегментима, Хенцелман ове проблеме тематизује у лингвистичкој анализи, и при томе разматра реторичке, стилистичке и аргументативне елементе које су за њега од значаја. У ослањању на методолошко-теоријске моделе дискурсивне лингвистике, класификује социјалну динамику и прагматичне промене у вези са језичким афинитетима. Покушава да изврши разграничење између аргуменације, емоције и конфронтације и потом анализом лингвистичких карактеристика тумачи илокутивну снагу текста. У посматрању језичке традиције, Катрин Шлунд (Katrin Schlund) у раду насловљеном *Синхрониски и дијахрониски аспекти егзистенцијалних реченица са глаголом 'имати' у српском језику* надовезује се на функцију глагола HABERE у такозваном „have languages“ односно у формирању егзистенцијалних реченица. Њену пажњу привлачи чињеница да се у стандардном савременом српском језику *имати* обично употребљава само у афирмативним и негативним егзистенцијалним реченицама у презенту, али не у будућем или прошлом времену. Због очигледно формално и/или семантички ограничене употребе, прилог Шлундове појашњава механизме који у савременом српском језику одлучују о избору између егзистенцијалног *биати* и *имати*. Стање у вези с тим питањем у језику данас она образлаже дијахрониски и нуди корпусну анализу дигитализованих историјских извора (доступних онлајн преко „monumenta serbica“). Околност да ће се реферати са тематских блокова објавити у посебним публикацијама ускратила је Зборник за прилог Хелмута Вилхелма Шалера (Helmut Wilhelm Schaller) са излагања на тематском блоку *Balkan Morphosyntax in Contact Situations*. Уместо тога, Шалер је приложио свој рад из секције *Историја и методологија славистике*. Својим текстом под називом *Serbische Sprache und Literatur in Deutschland im 20. Jahrhundert: Gerhard Gesemann und Alois Schmaus* (Српски језик и књижевност у Немачкој у

20. веку. Герхард Геземан и Алојз Шмаус) Шалер подсећа на трајне везе између две културе.

Цитирана литература

- BERGER, Tilmann (Hrsg.). Funktionale Beschreibung slavischer Sprachen: Beiträge zum XIII. Internationalen Slavistenkongress in Ljubljana. *Slavolinguistica 4*, München: Otto Sager, 2003.
- HARDER, Hans-Bernd et al. (Hrsg.). Beiträge zum XII. Internationalen Slavistenkongress, Krakau 1998. *Marburger Abhandlungen zur Geschichte und Kultur Osteuropas 38*. München: Otto Sager, 1998.
- JELITTE, Herbert (Hrsg.). Slavistische Studien zum XII. Internationalen Slavistenkongress in Krakau 1998. *Beiträge zur Slavistik 37*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 1998.
- KEIPERT, Helmut. „Rozmova/Besěda“. Das Gesprächsbuch Slav. No 7 der Bibliothèque nationale de France. *Zeitschrift für slavische Philologie*. Bd. 60, 1. Heidelberg, 2001: pp. 9–40.
- KEIPERT, Helmut. Kirchenslavisch-Begriffe. *Die slavischen Sprachen. Ein internationales Handbuch zu ihrer Struktur, ihrer Geschichte und ihrer Erforschung*. (Hrsg. Karl Gutschmidt et al.) Bd. 2, Berlin; München; Boston: De Gruyter, 2014: pp. 1211–1251.
- SCHALLER, Helmut W. „Deutsche Beiträge zum 14. Internationalen Slavistenkongress Ohrid 2008“. *Südost-Forschungen 68* (2009): pp. 769–773.

*Миодраг М. Вукчевић**
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за немачки језик и књижевност

* mvukcevic@fil.bg.ac.rs

Јелка Матијашевић. *Дериватолошко-лексиколошка истраживања руског и српског језика*. Зборник радова. Вера Васић и Марија Стефановић (ур.). Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 718 стр.

Крајем 2019. године подарен нам је зборник радова проф. др Јелке Матијашевић, под насловом *Дериватолошко-лексиколошка истраживања руског и српског језика*, у издању Филозофског факултета у Новом Саду, а захваљујући, пре свега, уредницама – проф. др Вери Васић и проф. др Марији Стефановић. Ово импресивно остварење инспирисано је жељом Одсека за славистику да начини својеврсни омаж и скромној личности проф. Матијашевић (1939–2018) и њеном нимало скромном раду.

Преглед ауторкиних радова уреднице су оправдано устројиле хронолошким редом како би се стекао увид у развојни пут професоркиних идеја, интересовања, тема и теоријских и методолошких приступа током њеног 45-годишњег научног рада (1970–2015), када је објављено 58 радова, колико је уврштено у зборник. Целокупна пак библиографија (13–25. стр.), коју је приредила библиотекарка Одсека за славистику Нада Усановић Ашоња, омогућује нам преглед професоркиног целокупаног научног и педагошког ангажмана, који обухвата и осам приказа монографија и речника, шест превода лингвистичке и белетристичке литературе, као и попис менторстава и учешћа у стручним комисијама. О теоријској поткрепљености истраживања и упућености у релевантну и рецентну литературу сведочи *Библиографија*, дата на крају (675–716. стр.), која обухвата 519 референци, при чему је посебно издвојено равно 100 речника и приручника (речници руског језика – дескриптивни и специјализовани (40), српског/српскохрватског (15), двојезични српско-руски и руско-српски (14), речници других словенских језика (18), енциклопедијски, библиографски, уџбенички и други приручници (13)).

Насловом зборника фокусирана су ауторкина начелна и кључна поља интересовања дисциплина у нераскидивој вези – дериватологије и лексикологије, при чему се, у том суптилном ткању форме и значења,

или облика – морфолошког и творбеног, и семантике – речи и њених форманата, издваја нит творбе речи као основно професоркино и питање и кључни алат за разумевање језичког система у синхронији, често посредством дијахроније. О том живом процесу прожимања облика и значења у контексту творбе ауторка каже: „Преплитање морфолошке и семантичке деривације и њихова узајамност – то је језичка реалност, али је с друге стране и доказ о динамици у творбеном систему“ (258).

Осим ове привидне дихотомије, друга се двојност односи на компаративна испитивања творбених законитости у руском и српском језику, на великим речничким корпусима, која често потврђују сличне тенденције, али и временом успостављене диференцијације, које су управо клизав терен за учење једног од ова два типолошки сродна језика. Имајући све ово у виду, као ванредан теоретичар, Ј. Матијашевић обрађује и теме које су у нужној вези с праксом – педагошком и лексикографском, до детаља културно специфичне и беспреводне лексике.

Сви ови, наизглед поларитети, сажети су у целину у којој једна тема рађа другу и на тај се начин нижу у књигу која има јасно заокружен оквир, у којем се само назиру обриси засебних потцелина. Тако се на, условно, чисто семантичко-деривационе теме наслањају (а) радови који би се могли одредити као лексиколошки (нпр. питања синонимије и синонима), (б) прегледи истраживања значајних лингвиста, дериватолога, лексиколога (нпр. Висарион Григорјевич Бјелински), (в) затим они чланци који обрађују теоријске поставке у домену дериватологије и лексикологије (нпр. *Дериваџологија данас*), (г) те лингвокултуролошке и педагошке теме (нпр. *Фолклорна грађа у двојезичним речницима*).

Иако се сви радови дотичу семантичко-деривационе проблематике, кључне категорије које се посматрају и анализирају превасходно из ове перспективе јесу агентивност, модалност и деминуција, оделито или испреплетено, и из угла значења и из угла форме, с тежњом да се утврде типолошке карактеристике руског и српског језика.

Када је агентивност у питању, ауторка и полази од констатације: „Комплексност агентивности у словенским језицима захтева обострани прилаз у истраживању ове категорије – и од семантике и од форме [...]“ (338). Ову категорију ауторка испитује у неколико радова, пре свега из аспекта синтетичке и аналитичке номинације агенса – *Агентивно-творбени модели у руском и српском језику* и *Агентивности и номинација*, истичући у првом раду да су индикатори ове категорије првенствено афиксални модели, међу којима постоји хијерархија – суфиксација је испред композиције (нпр. продуктивни девербативи са суфиксима: рус. *-тель, -ник, -цик/-чик, -љщик, -атор*, срп. *-ач, -ац/-лац, -ник, -ар* и др.), а префиксација (субординација: *ѿоѿѿредседник*, надређеност: *архиеѿѿискоѿ*) перифернија је, док је конфиксација (*собутѿљѿник*) сасвим на

маргини и нетипична за српски језик. Нудећи класификацију агентивних твореница (актуелни, узурални, агенс с перфективним значењем, резултативни, пацијенс), ауторка истиче типолошку разлику: „И док руски језик има супстантивате типа *вошедший*, а у остацима суфиксалне агентиве типа *беглец*, дотле српски познаје суфиксалне агентиве типа *избеглица*, и поред њих супстантивате оног партиципског типа које има, као *умрли*, *пострадали*, а само у остацима образовања типа *почивши*. По томе се ови језици типолошки диференцирају“ (346). Диференцирају се у извесној мери и када је у питању аналитички номинован агенс, који стоји насупротив синтетизму као општијем и економичнијем феномену, испитан у раду *Агентивности и номинација*. Тако у српском изостају афиксоидалне номинације и посебно суфиксоидација (нпр. *языковед (-вед)*, *скотовод (-вод)*, *литературовед (-вед)* // *лингвиста*, *стичар*, *стиручњак за књижевности*, *историчар књижевности*, *књижевни критичар* и др., чиме се аналитичком номинацијом попуњава празно место у систему. У раду *Транспозиција у систему агентивних средстава руског и српског језика* ауторка разматра проблематику супстантивизације адјектива и партиципа, тј. прелазак речи или основа из једне врсте речи у другу врсту речи и идентификује поново суфиксацију као њен најизраженији облик, чему следе метафорички и метонимијски преноси, те конверзија, супстантивизација и др. (беспрефиксална: рус. *больной*, *бедный*, срп. *стари*, *добри* и сл.). Основна се типолошка диференцијација односи на партиципске супстантиве у посматраним језицима – с једне стране у руском очувана четири партиципа наспрам српског с партиципом прошлим у функцији радног глаголског придева на -л, али и све учесталијој деклинабилној форми глаголског прилога садашњег (рус. *пострадавший*, *покушавшийся*, *бежавший* и др.; срп. *пострадали*, *избегли*, *зблудели*; *заведующий*, *командующий*, *учащийся*; *свемогући* (о богу), *свезнајући*, *носећа*, *председавајући*). Након исцрпне анализе и типологије агенса према компоненти темпоралности (*хабијуелни*: рулевој, разредни; *потеп агентис temporarius*: вахтенниј, пожарни; *перфективни*: пострадавший, пострадали; *обједињена њасивности и актијуелности*: обвиняемый, подозреваемый – у српском изостаје), Ј. Матијашевић закључује: „Српски језик и поред тога што располаже супстантиватима овог једино у живој и активној употреби партиципа, ипак радије користи суфиксацију, а то само може да значи да нема изражену склоност ка означавању овог типа агенса путем транспозиције, ни дистинкцију у виду темпоралне сегментације. Руски језик још једном потврђује да му је то структурна и функционално-семантичка одлика (384)“. Осим партиципа, одсуство форманта -вод и -вед у српском, као и стабилнија позиција форманта -лог предочена је на материјалу агентивних именица у раду *Контрасивни метод и функционални аспекти језика*, при чему је, између осталог, истак-

нут поново аналитизам у номиновању особа професионалаца у српском језику, нпр.: *законовед // стручњак у области закона, познавалац закона*; *краевед // стручњак у области завичајне историје, етнологије и сл.*; *искусствовед // историчар уметности, теоретичар уметности*; *хмелевод // одгајивач хмеља*.

Преплитање семантичких категорија и непостојање јасних граница међу њима феномен је својствен готово свим језичким нивоима и дисциплинама, па и дериватологији, што је Ј. Матијашевић показала у раду *Пресецање њоља агенџивности и њоља екџресивности руског и срџског језика на њворбеном нивоу*, а што улази у поље савремених когнитивних учења о фази, меким, границама категоризовања. Значајно је запажање у овом раду да експресивност има периферну позицију у категорији агенџивности, али и да је управо периферија полигон најподложнији променама, „најпријемчивији за разне утицаје из различитих језика, па зато и најстваралачкији део система, а како између центра и периферије нема ни строгих ни заувек утврђених граница, онда су и семантичка померања као и миграција репрезентаната очекивана и обична појава“ (395). У раду се разлажу афиксални и лексички квалификативи, утврђују специфичности посматраних језика према моделима творбе и граматиџализације путем неутрализације и реализације у општем роду, морфолошки женског или средњег – у руском израженију, да би се у оквиру семантичке деривације, осим именица типа *коловођа*, издвојили интензиви (квалификативи квантификативног типа) као што су: срп. *говорџија, беседник, ѡриџало, ѡриџалица*; рус. *говорун, расказџик, полемист*. Сличан феномен ауторка уочава и у укрџтању и преласку категорије типа *nomina loci* у *nomina agentis* у раду *Из ѡроблематиџке именица ѡџиџа nomina agentis* (239), испитујући језичке и ванјезичке узроке постојања одн. изостанка именовања овога типа (нпр. *ѡекара : вулканизерска радиониџа*) у оквиру двеју група – *agentis individualis* (нпр. *џиглар : џиглана*) и *nomina agentis collectivus*, те закључујући, након сагледавања назива занимања према тематским групама, да се у руском језику велики колективи номинују претежно описно: *џѡаклара – стекољный завод, сукнара – суконная фабрика, џиглана – кирџичный завод* и сл.

Једна од централних тема испитивања професорке Матијашевић јесте и творба деминутивно-хипокористичких и пејоративних образовања, што подразумева испитивање категорије модалности, тј. става и оцене у сфери деривације. Рад којим и почиње овај зборник – *Суџфикс -ка у руском језику и његови еквиваленти у срџскохрваџском свеобухватно обрађује деминутивно значење и значење субјективне оцене речи изведених овим суџфиксом, при чему ауторка ономасиолошки класификује грађу (*nomina agentis, nomina loci, nomina actioni* и др.), смештајући је у културолошки и стилски контекст како би упоредила творбену позицију овог суџфикса,*

те закључујући: „За деминутивно значење и значење речи субјективне оцене у српскохрватском постоје и друга средства изражавања, иако не тако бројна као у руском језику“ (65). Често су преводи или аналитички: *семејка* (семья) : мала породица, или не постоје деминутиви: *весточка* (весть), *парочка* (пара), ‘добра вест, добар глас’, ‘пар, двоје, заљубљени пар’ или нема хипокористичке компоненте: *думушка* (дума) : мисао, *кручинушка* (кручина) : жалост, јад, бол, туга, патња. У вези с деминутивним суфиксима у славистици, ауторка издваја значајан закључак Р. Бошковића (1936): „Целокупна словенска језичка област цепа се у овом погледу на два дела: источни и западни словенски језици по великом развоју наставака с елементом *к* иду заједно, а јужнословенски језици по уопштавању употребе наставака с елементом *с* иду својим путем – засебно“ (65).

Уводећи аксиолошку проблематику у раду *Деривација и њихови значења оцене*, Ј. Матијашевић се осврће на став Вендине (1995): „У словенским језицима постоје творбена средства семантички оријентисана за аксиолошку употребу [...] аксиолошка маркираност најјаче је изражена код суфикса субјективне оцене“ (496). Даље ауторка износи резултате из до тада истраживаних сфера: (1) човек (лице), (2) зооними, (3) јела/напици, (4) метеоролошке појаве, (5) темпоралне одреднице и констатује да се независно од тематске целине оцена исказује деминутивима, аугментативима, хипокористичима и пејоративима, који се творе следећим суфиксима: *рус.* основни: -ик, -чик, -ок, -ек, -ка, -ко; деривати: -очка, -ушка, -ушек, -ышек, -онька, -енька, -ишка, -ешка, -ина, -ише/-ища и др.; *срп.* основни: -ић, -чић, -че, -ак, -ко, -ица, -ца, -це, -ац; деривати: -ичица, -анце, -енце, -ешце, -ина, -чина, -етина, -урина, -уљина, -оња, -екања, -уљага и др. Посматране су сфере које се односе на човека, животиње, храну и пиће, време, метеоролошке прилике (нпр. храна: *рус.* боршчок, блинчик, киселик, колбаска, сливочки; квасок, коњачок, ликерчик, кофеек, чаек, винцо, винице, чаишко, водочка; *срп.* гулашчић, колачина, купусина, пасуљина, пасуљчина, кобасичина, супица, чорбица, чорбетина, чорбурина, месиште, месина, водица). На основу опсежне анализе ауторка закључује да је емоционалност унета из прагматике и фиксирана у семантици, конкретизована наведеним суфиксима, те да деривација не иде даље од тога. Оделита проблематика оцене у сфери метеоролошких појава и темпоралних одредница обрађена је у раду *О аксиолошким њарамејрима у деривацији*, где се закључује: „Контрастивна истраживања аксиолошког плана откривају делове вредносних система разних етноса и њихову репрезентацију у језику, показујући исто тако постојање општих и индивидуалних вредновања“ (477), што се може илустровати релевантном појавом у руском поднебљу па тако и у језику – мраз: *морозик, морозец, морозко, морозице*, као и снег – у српском само *снежић, снежина*,

у руском *снежок*, *снежочек*, *снежице* – воде ка позитивном знаку. Сем тога, детаљнији увид у номинацију зоонимима предочен је у раду *Зоонимы в аксиологическом аспекте*, у којем је ова смена денотата метафоричким преносом именована из света животиња у свет човека посматрана у оквирима додељених конотативних својстава – естетска оцена (*медвед* : *медведь*), кретање (*йаййак*; *нава*=*науница*), интелектуална оцена (*гуска* : *гусь*), психолошка особина, храброст, морална оцена, социјални статус, однос према раду. И овде ће деминутивних образовања бити више у руском, док ће се аугментативи више везивати за српски језик, што ауторка не оцењује као типолошку дивергенцију него више као етнокарактерну. У раду *Деривациони модели као аксиолошка средствва* исцрпније је испитана још једна целина из угла творбене детерминације – храна и пиће (нпр. рус. борщок, блинок, блиночек, блинчик, бубличек, творожок, пирожочек, пирожнице, пряничек, греночек; срп. колачић, гулашчић, колачина, купусина, пасуљчина, хлебчић, уштипчић, кобасица, кобасичина, супица, чорбица, чорбурина, чорбуљина, чорбуљак, месце, месина, месиште), на основу укључених параметара вредности од /+/ до /-/ , а посредством субјективног и објективног оцењивања, корисно/штетно, укусно/неукусно, те прагматских фактора. Закључак је да руски деривациони инвентар у истраживаној сфери више изражава позитивне вредности користећи се деминутивно-хипокористичким суфиксима, а српски пак више изражава негативне вредности употребом аугментативно-пејоративних суфикса. Ауторка износи занимљиво опажање Р. Кошутића (1965) у вези с овим: „Кад је Русу све потаман, онда му је масло – маслице, вода – водица, водка (ракија) – водочка, онда он једе хлебца, тражи сахарку, чайку, кофейку итд. Из удварања или нежности женска нога му је ножка, рука – ручка, глава – головка, лице – личико, сапог – сапожок итд. При превођењу ово треба имати на уму“ (576).

Вредна запажања о експресивности с типолошког аспекта изнета су и у раду *Сѣрукѣурно-семантичка комѣоненѣа катѣгорије рода именица које означавају млада бића у руском и срѣскохрваѣском језику*, у којем се полази од чињенице да ове именице немају семантички род, што је на граматичком плану обележено средњим и мушким родом у српском те мушким у руском, што ауторка види као резултат семантичког момента – мушки род је добио улогу показатеља бића, што је даље изазвало морфолошке, синтаксичке и друге ефекте. Даље, издвојена субпоља ове тематске групе и њихова образовања ((а) општи назив за младо људско биће: *деѣе* : *ребенок*; према етничкој припадности; према регионалној припадности; према социјалној припадности, према патрониму; (б) млада животиња: *јагње* : *агнец*; (в) према некој особини: *балавче*, *сироче*; *глупѣш*, *дурнѣш*, *несмысленок*)) посматрана су, осим творбено и према степену експресивности, а прототипични суфикси у руском јесу: *-енок/-*

онок, ређе његов дериват *-чонок*, суфикс *-ыш* и *-еныш*, при чему је *-ыш* маркиран експресивношћу (*глупыш*, *дурныш*, *несмысленыш* и сл.), док су у српском резервисани суфикси: *-е*, *-че*, *-ић*, *-чић*, где су уврштени и они за диференцијацију према полу *-ац*, *-ак*, *-ица*, *-ка*.

Да је оцена универзална категорија потврђено је у истраживању под насловом *Лексические средства выражения оценки в русском и сербском языках*, будући да почива на инкапсулираним семантичким примитивима *хороший/плохой*, *хорошо/плохо* – *добар/лош*, *добро/лоше*, те њиховим стилским и експресивним, уже конкретизованим варијантама: рус.: *замечательный*, *отличный* и сл., те: *дурной*, *дрянной* и сл.; срп.: *диван*, *изванредан* и сл., с друге стране: *грозан*, *ужасан*, *одвратан* и др. Даље су лексеме с овом компонентом значења предочене према врсти речи: нпр. глаголи – *любить* : *волети*; семантичким трансформацијама: рус. *медведь*, *свинья*, *гусь*; срп. *коњ*, *свиња*, *магарац*; парадигматским односима: рус. *хороший* – *отличный*, *замечательный*, *прекрасный*; срп. *добар* – *диван*, *изванредан*, *божанствен*; категорији интензитета: срп. *добар*, *веома добар*, *изузетно добар*; широком колокационом опсегу: *хороший*, *очень хороший*, *необыкновенно хороший*, *довольно хороший*. Указано је и на међујезичку неподударност, коју треба имати на уму и у настави страног језика: *добар*: рус. *хороший* и *добрый* и, с друге стране, рус. *плохой* – срп. *лош*, *рђав*. Ова је проблематика продубљена у раду под насловом *Из проблематике лексичко-семантичке спојивости у руском и српском језику (на примеру речи субјективне оцене)*, где ауторка разматра питање – на који начин и у коликој мери тумачење речи односно творбене основе у речнику спојивости може да укаже на њену спојивост као изведене речи (533), полазећи од неправилних аналогичности: **есть с маленьким аппетитом* : *есть с большим аппетитом*, те, у вези с творбом, ово се може илустровати примерима: срп. *рука* – *ручица*: *мала рука*, *лепа рука*, *слаба рука*; *ручурда (ручерда)* – *велика рука*, *ружна рука* и сл.; рус. *рука* – *ручка*: *небольшая*, *маленькая рука*, *красивая рука*, *ручица* – *большая*, *сильная рука*. Надаље, рад *Тийови међујезичких еквивалената* (на примеру руских и српских именичких деминутива) у начелу је синтеза испитивања деминуције и експресије с акцентом на типологији еквивалентности: потпуна, делимична, нулта, формална и динамичка еквивалентност, функционална, комуникативна, синтаксичка, семантичка, прагматичка, а са аспекта превођења – системска, лексикографска, преводна, творбеноструктурна, симетрична и асиметрична еквивалентност – конвергенција, дивергенција, парцијална и нулта, денотативна, конотативна, прагматичка и естетска еквивалентност. Један од закључака јесте да су деминутивне јединице у посматраним језицима блиске у погледу творбених средстава која припадају прасловенској заједници (рус.: *-ок/-*

ик /-чик за м. р., -ка за ж. р. и -ко за с. р.; срп.: -ак (са дериватима), -ић/-чић, -ица, -це).

Посебан тип оцене у говорном чину и интерпретације говорне ситуације, с акцентом на илокутивним циљевима, презентован је у раду *Из семантике глагола руског и српског језика (оцена у говорном чину)*, и то оних глагола који су на негативној скали оцене (рус. *клеветать, сплетничать, опозорить*, срп. *клеветати, сиплећкарати/сиплећкашати, оговарати, оцрниати*). Особеност је ових глагола блискозначност и изражен творбени потенцијал (клеветати – клевета, клеветање, клеветни, клеветало, клеветник, клеветница, клеветништво).

Најбројнији радови (укупно 20) у овом зборнику обрађују начелна теоријска питања дериватологије и могу се према тематици груписати у три целине: (а) општа начела у творби речи, традиционална и актуелна; (б) питања афиксације и других видова творбе речи; (в) трендови у творби речи одређеног синхронијског пресека у социолингвистичком оквиру и другим контексима.

Када је у питању прва целина, ауторка нпр. у раду *О једном описнословенском ишћу грађења речи* јасно каже да јој је намера да „верификује и формулише и низ уопштења као и могућу генерализацију структурних законитости и општих тенденција у еволутивном процесу творбе речи словенских језика“ (145). На примеру прасл. префикса *ра- (сх. *пабирак, пајасен, па̀рог*; рус. *па̀бирок, па̀водок, па̀дым*; *јољ. рагóгек, радóл, расу̀пек*), превасходно на примерима именичких образовања, уочава тенденције развоја творбе: шта се губи, шта застарева, како се мења и зашто у генези језика у овом сегменту. Разликује тзв. (а) *непрозирна образовања*: стсл. *памать метогіа*; стл.рус. *память*, рус. *память*; укр. *пам'ять*; белорус. *памяць*; сх. *памет*; макед. *памет*; словен. *рамет*; буг. *памет*; чеш. *рамет*; словач. *рамаг*; *јољ. ратиџ* (од *ра-теп*), од *ипрозирних образовања*: стл. *павлака*; сх. *павлака*; макед. *павлака*; чеш. *равлака*; стл.рус. *паволока, паволокь*; рус. *паволока (ра-vlak; volok-a)*. Детаљном анализом грађе Ј. Матијашевић долази до важног закључка: у прасловенском је овај префикс морао имати деминутивно значење, те да је стара и прајезичка тенденција била гашење способности деминуције, као и код других префикса, препуштајући ту способност суфиксацији, те да данас, али тек у траговима, овај префикс носи значења *другачије, лошије, сипоредно, ипдражавање, имитација, лажно, замена, блискост ипо местиу и времену*.

Да је префиксација претходила суфиксацији потврђује ауторка у истраживању *Семантичка деривација у њеном односу ипрема морфолошкој деривацији и семантичка реконструкција*, посматрајући узајамну везу и комбинаторику и њене рестрикције на релацији префикс – суфикс. Покретач у језику је семантика, каже ауторка и полази

од ширења значења на примеру *йодземље*: загробни живот код старих Грка → део града са нехигијенским становима и њихови становници, илегална организација (тако и поднебље, узвисина, подбочина и сл.), те на основу опсежне анализе (30 семантичких група) закључује да је суфиксација у именичкој изведеници дошла онда када је требало конкретизовати значење. Ову појаву пореди с Белићевим (1941) разумевањем падежа: „Најпре је падеж изражавао једно значење; чим је почео ширити обим значења, била му је потребна и ознака да их међусобно диференцира – предлог“ (138). Префиксалну проблематику ауторка анализира и у раду *О йририди йрефикса код глагола крейџања у руском и српскохрватском језику*, где посматра несвршене глаголе који не чине видске парове када су без префикса (нпр. *сх.* разићи се, разбежати се / разбећи се; *рус.* разойтись, сбежаться и сл.). Други аспект глаголске префиксације који ауторка разматра јесте перфективизација двовидских глагола у истоименом раду, где даје регистар префикса у руском и српском, покушавајући да установи сличности и разлике овога свеprisутнијег процеса, изазваног приливом стране лексике. На основу пописа и анализе овог феномена (*рус.* за-: забетонировать, с-: сакцентировать, от-: отксерить, о-/об-: обналичить, на-: напроектировать, раз-: размонтировать, вы-, по-, у- и низ других мање активних префикса; *срп.* из-: избрифирати, за-: загарантовати, од-: одгалопирати, у-: унервизити се, о-, обез-: обезмастити, раз-: раздржавити) посматра фреквентност префикса, њихову стилску маркираност и покушава да предвиди даљи, све убрзанији развој укидања двовидности префиксацијом, те, између осталог, закључује: „Инвентар префикса који учествују у перфективизацији двовидских глагола у овим језицима показује и сличности и значајне разлике, тј. мање-више је материјално исти, али је дистрибуција по језицима различита“ (515). У српском предњачи префикс *из-*, док се у руском према продуктивности и припадајућем стилу бележе префикси: *про-*, *за-*, *с-*, *от-* (у штампи), или, према Земској: *за-*, *про-* итд. (разговорни стил).

Фокус се даље помера на семантичку деривацију у односу на морфолошку. Најпре се у раду *Око неких йиџања у йворби речи* разлучују ова два типа творбеног значења – морфолошки: опште значење које је својствено низу речи (*берач, играч, ковач, носач, йевач, чисџач* и сл.) и семантички: индиректно везано са морфолошком структуром речи као име позајмљено и другим појмовима, које се налази у некој логичкој вези с означеним (нпр. оруђе: *рус.* выключатель, испаритель, морозильник, холодильник; *сх.* замрзивач, подупирач, бројач и сл.). Закључак је овде у наведеном полазишту: „Не гради јединство реч, или основа, или афикс, већ означени појам изазива одређене асоцијације, као одраз релација објективног света, у виду општеприхваћених или субјективних представа. Па ипак временом се успостави чврста веза између појма и његовог

језичког израза – речи“ (258). О познатој чињеници да језик није стати-чан ауторка говори у раду *Модели у творби речи и развићак језика*, у којем поентира да постоје два начина развитка речи и творбеног типа: генерализација и специјализација (категирија аниматума → категирија маскулинума; један творбени тип – значења *nomina agentis* и *nomina instrumenti* од првобитног номиновања само лица; лице – *водитель, слушатель, преподаватель*; оруђе – *двигатель, нагреватель, рыхлитель*; лице и средство – *обезболиватель*; лице и установа – *заготовитель* и сл.), што сведочи о динамици односа „јединица граматичког и семантичког плана који се укрштају на творбеном нивоу“ (331). Дијахронијска кретања у савременом руском и српском језику, као својеврсно фиксирање стања различитог степена завршености посматрано је у испитивању под насловом *Конвергенћне ћојаве у обласћи морфологије у руском и српском језику*, у којем се констатује следеће стање: (а) тенденција интеграције у-основа у друге парадигме, при чему је као основ окупљања служила нарочито а-основа (нпр. *црква, свекрва*); (б) елиминација вокатива у руском; (в) синкретизам генитив : акузатив им. м. рода кад означавају живе ентитете; (г) конгруенцијски индикатор у три форме у једнини – према три рода, заједничка је црта ових језика (у мн. је у руском дошло до потпуне унификације реализоване маскулинском флексијом, док је у српском тај процес само делимично изражен); (д) двородне именице (*срћ. то закерало, рус. это чудило*); предикат маскулиnum код разнородних именица (*берач и берачица су дошли*); (ћ) деклинабилност основних бројева у руском; (е) потпуни губитак имперфекта у руском и номинални статус у српском. Сумирано, стање у развоју језика открива следећу ситуацију: „смањивање броја морфолошких средстава, флексија, парадигми у именском и глаголском систему, унификације и синкретизам, повећање улоге синтаксичког плана. Даље уопштење може се дефинисати као тешње функционално повезивање морфологије и синтаксе смањењем синтетизма и флективности, а повећањем аналитизма, уз обавезну напомену, да то све иде врло споро, али сигурно“ (394).

Синтеза о статусу дериватологије предочава се у раду *Дериватологија данас*, у којем се најпре дискутује о статусу ове дисциплине у корелацији с њеним неуједначеним називом у једном језику и у различитим језицима (грађење речи, творба речи, наука о грађењу речи, наука о деривацији, tvorba riječi; rječotvorstvo; besedotvorje; зборообразување; словообразуване, словопроизводство; словообразование, словопроизводство; словотвір, словотворення; слова тварэнне; slowotworstvo; tvorení slov; slovotvorba; slowotwórba и др.), те, у вези с тим, о њеној позицији у односу на морфологију и граматику. Развој дериватологије предочен је у саодносу са владајућим теоријама и методима (трансформационо-генеративни, ономасиолошки, функционално-семантички, когнитивни),

а закључак је ауторке да је дијахронијска перспектива у дериватолошким испитивањима потиснута савременим тенденцијама у лексичком систему, пре свега најездом позајмица. Вредна су запажања у раду сличне природе у погледу хронологије и синтезе доминантних питања контрастивне дериватологије – *Контраситивно истраживање руског и српског језика у домену дериватологије*, а то су: тежња ка типолошким закључцима и дистинкцијама, откривање језичких универзалија, реконструкција старијег стања, методичка перспектива, где ауторка закључује да се данас може говорити о еклектичком приступу дериватолошких истраживања, те да своје место и улогу треба да добију антропоцентрични приступ, те лингвистичка аксиологија, когнитивна лингвистика, психолингвистика и сл. Слично, акценат на спрези ванјезичких фактора с унутарјезичким законитостима новијег датума (аналитизам, универбизација и сл.), с освртом на раније стање и приступе предочен је у раду *Деривационные процессы в славянских языках конца XX столетия*, где се, након прегледа и закључака, налази вредан попис радова из контрастивне дериватологије руског и српског језика (1966–2000), укупно чак 99 библиографских јединица, које ће будућим истраживачима ове проблематике умногоме помоћи да сагледају обрађене теме и бити теоријско-методолошка смерница за даља истраживања.

Једно од централних питања теорије творбе речи према Ј. Матијашевић јесте појам творбене мотивације и мотивационих односа, које обрађује у раду *Реч са итворбеног аспекта*, покушавајући да допре до одговора на питања – „Шта је ‘творбена реч’ у руском и српском, каква је то језичка јединица, постоји ли и ‘нетворбена реч’, у чему је особеност ове димензије речи“ (603). Полазећи од премисе да је подела на мотивисане и немотивисане речи условна и историјски условљена, те да су све речи сем позајмица у принципу изведене (у литератури је различито сагледана ова проблематика, нпр. Бабић, Клајн и др.), као и да забуну уноси неразликовање творбене анализе речи од морфолошке и етимолошке анализе (морфолошки *уч-и-тель* : творбено *учи-тель*), закључује да „за творбу речи у семантици речи није важна конкретна лексичка индивидуалност, већ оно опште што је садржано у њеној структури – а то је творбено значење“ (606).

Осим овим начелним теоријским питањима дериватологије, ауторка се бави и осетљивим, недовољно испитаним, граничним сегментима у процесу творбе речи – афиксоидима, интерфиксима и цирконфиксима, у оделитим радовима, с аспеката њихове позиције у деривацији и композицији, у светлу различитих ставова аутора о оправданости њиховог постојања, те заступљености у појмовно-терминолошком систему руског и српског језика и лингвистике. Тако афиксоиде, као већ познате елементе деривације, обично корене у мањем броју сложеница, који

сада постају продуктивни у творби нових изведеница, посматра у односу на морфеме у раду *Афиксоиди и морфемизација*. Њихова је експанзија у корелацији с позајмицама (брuto доходак, визиткарта, видео-игре, еко-програм, кинотека, микропроцесор, радио-драма, филмолог и сл.), што је у домену ванјезичке стварности, док се у лексиколошком погледу диференцирају два правца: (1) граматикализација, којом се добија статус афикса, значењског сегмента и (2) лексикализација, где као резултат имамо афиксоидацију или композицију. Када су интерфикси у питању, они се у раду *Интерфикси у руској и српској њворбеној ѡтерминологији* осветљавају из угла позиције коју заузимају: или *и* на граници основе и суфикса (африк-ан-ец) *и* у саставу сложеница (пар-о-ход) (Земска), или само код композита (Лопатин); из перспективе семантичности: (а) или није асемантички ‘уметак’ и није део морфеме, већ посебан, значењски део речи, морфема (Лопатин) или (б) јесте лишен значења, структурни део речи (Немченко). Ауторка закључује да постоји очигледна окренутост руске лингвистике ка значењској страни овог сегмента речи, функцији и месту у структури речи. Наглашава да се у српској терминологији овај назив касно почео користити, а да се најпотпуније информације о њему могу наћи код И. Клајна у *Творби речи*, у оквиру поглавља *Слагање*, под насловом *Улога сѡјног вокала*. Даље, док се у српском примери типа *безнађе*, *Подриње*, *ѡриморје*, *наѡрсѡак* сврставају у префиксално-суфиксалну творбу, код водећих руских дериватолога (Земска, Шански, Лопатин, Улуханов) овакве творенице сврставају се у афиксалну творбу, при чему је за то резервисан посебан термин – циркумфикс – афикс који опасује корен, тј. састављен је из два дела која се налазе испред корена и после њега, и носе јединствено, недељиво значење, о чему пише ауторка у раду *Циркумфикс као ѡворбени форманѡи*. У српској лингвистици, по изузетку, налазимо овакве закључке: „... први и други део циркумфикса имају неразложиво значење, тако онда *до-...-ан* у *доживоѡан* значи ‘који се односи на период до краја X’ и то значење није прост збир значења суфикса и префикса“ (Шипка 2003).

О новинама у лексичком систему у области творбе, као јасном огледалу промена, у саодносу с друштвеним и културним кретањима с краја XX и почетка XXI века, ауторка говори у неколико радова, сачињавајући типологију савремених процеса грађења речи, сагледавајући одраз ванјезичких гѡбања, како каже, у двама језицима, тј. врсту и степен присуства одређених феномена у њима.

На првом месту, незаобилазна тема савремене лексикологије јесте продирање нових јединица у лексички систем, његово попуњавање, оправдано или неоправдано, тј. место, пре свега, англицизама, у руском – американизама. С творбеног аспекта ту је, рекло би се, низ универзалних питања – да ли се стварају нови модели творбе, којим сред-

ствима се ове јединице интегришу у творбени систем једног језика, које су последице тога, што ауторка отвара у раду *Творбени механизми у функцији адаптиације њозајмљене лексике*, констатујући да је, с обзиром на творбени потенцијал словенских језика, очекивана афиксална творба. На међусловенском плану запажају се аналогни, конвергентни процеси који утичу на функцију творбе речи – интернационализација и демократизација лексике, што је потврђено истраживањима изнетим на међународном скупу у Москви (Петрухина 2009). Поставља се и логично питање, с неусаглашеним ставовима: прихватање ових јединица – резултат развитка или деградације језика примаоца. Земска је става да је ово привремена историјска етапа и да творба речи не подлеже страном утицају, те да се страни лексички елементи укључују у творбене моде-ле руског језика градећи хибриде. Ј. Матијашевић додаје да „деривато-лошка анализа ових језика у монографијама из Опоља, открива такође и даље преовлађујући тренд у складу са традицијом синтетизма кроз афиксацију и, наравно, првенствено суфиксацију. Истакнуто је да је то у супротности са често у литератури истицаном тенденцијом ка аналити-зму под дејством страних утицаја“ (654).

Даље, ауторка обрађује тематику фемининума на основу речничке грађе у раду *Неки руски њворбени њијови и њихови срјскохрвајски еквиваленњи*, сматрајући ово питање значајним за творбу речи, нарочито с компаративног и контрастивног аспекта. Савремене процесе у оквиру именичке номинације анализира у раду *Творбене и семантичке новине у руској лексици*, бележећи као доминантне новине: аналитизам, с једне стране, језичку економију као њену противтежу, супстантивизацију, интернационалне елементе, абривијатуре, те прелазне форме између композита и абривијатура (нпр. *ветспециалист*). На ово се надовезује попис нових лексичких форми у руском језику у раду *Новейшие тен-денции в словообразовании русского языка*, где се претходним процесима и резултатима додају полусложеничка образовања (кресло-шезлонг, кафе-кулинарија), абривијације *МАЗ* (Минский автомобильный завод), скраћивања разних типова (па (папа), ма (мама), дя (дядя), хор (част. хорошо)), универбизација (музыкалка (музыкальная школа), многосерийка (разг. многосерийный телевизионный фильм)), супстантивизација (заведующий – заведующая). Сумарни осврт на ову проблематику налазимо у раду *Социолнгвистички њрисињуј њроучавању језика*, где се на примеру агентивне категорије прави регистар иновација у номиновању лица, при чему су сви горепоменути механизми творбе запажени и у овој категорији. Занимљиво је запажање ауторке о често спомињаној полилексичкој, аналитичкој номинацији и претпоставци о даљој судбини таквих номинација – „У даљој фази језик се настоји ослободити таквих конструкција дајући читаву лепезу најразноврснијих абривијатура и ком-

позита, што представља степеницу у превладавању аналитизма и пут ка синтетизму и монолексемним номинацијама“ (311).

Посебан је приступ процесу, па стога и анализи уплива речи из словенских језика у српски, што је показано у раду *Словенске речи као странице у српском језику*, јер, како још пре сто година наводи Маретић, према речима ауторке: „Начин позајмљивања из словенских језика је другачији него из других. Ове речи обично улазе преко писаног језика, а не преко говорног“ (427). Претпоставка да је олакшана интеграција овога лексичког слоја, али непостојање одговарајућег деривационог потенцијала, с једне стране и културолошки контекст, с друге, често доводе до безеквивалентне лексике у српском кад су у питању речи из руског (нпр. *числи́ка*, *кулак* у послератном периоду, или *самовар*, *војка*, *кисељ*, *балалајка* из општег лексичког фонда и сл.). Посебну пажњу Ј. Матијашевић скреће на опрез при идентификацији славенизама у односу на словенско наслеђе (*нужда*, *ѿборник*, *јаросѿ*, *ѿосеѿиѿиѿи*, *гесло*, из старословенског, или *огроман*, *горд*, *свиреѿ*, *убедиѿиѿи*, *суров* – из општесловенске заједнице, које треба одвајати од руских пореклом).

Ужелексиколошка питања којима је ауторка посветила значајну пажњу јесу синонимија, хомонимија и метафоризација, из угла самог проблема или у контексту номинације, еуфемизације и сл. Први парадигматски смисаони и лексички однос, једно од најстаријих и централних питања лексикологије и, уже, семантике, обрађује у раду *О синонимији и синонимима*, где издваја бројна питања – полисемија у односу према синонимији, степен синонимности, односи врсте и рода, синонимски низ, међусобна замењивост чланова низа, доминанта, односи у низу најшире схваћено, низ у времену, границе његове и др. Питање низа је једно од кључних, при чему ауторка констатује да речи могу прећи из једног у други низ (нпр. рус. *живоѿи* и *жизнь*, диференцијација: *живоѿи* прелази у сферу ‘део тела’ *живоѿи* (неутр.) – *брюхо* (простон.) – *чрево* (арх.)). Посебно истиче практичну страну испитивања синонима која се тиче учења ових језика као страних. У оквирима синонимије отвара се питање типа: хоће ли се еуфемистичка образовања којима се номинује нпр. *лудило: начеѿи*, *ударен*, *шенуо*, *ѿоремећен*, *ѿомерен*, *ѿокренуѿи с ѿравог месѿа*, *на ѿри ћошка* и сл. уврстити у синонимију или не? У вези с тим, у раду *Еуфемизми и синонимија* ауторка закључује да ова дилема не треба да постоји, нарочито ако је контекстуална, ширира и ужа синонимија језичка реалност.

Веома провокативно, нимало једноставно питање категоријалне јединице лексичко-семантичког система контрарности – енантисемије и то компаративно, расветљава Ј. Матијашевић у раду *Хомонимија или ѿолисемија (на ѿпримеру руских и српскохрватских енантисемијичних лексема)*, отварајући кључно питање – шта је произвело такву контрарну

сему и како се она нашла у оквиру структуре дате речи (нпр. срп. *дужник* (онај који је дужан; којему је неко дужан); *бесцен* (неоцењив, претерано скуп, драгоцен; који нема цене, одвећ јевтин)). Након спроведене анализе на великом броју руских и српских примера ауторка даје комплексан и вишеслојан одговор: „Посредство метафоре је нарочито изражено, опште и дифузно значење древних корена општесловенских, дифузност и полифункционалност појединих врста речи (нпр. везници, речце, узвици и др.), еуфемизми и еуфемистички изрази, криптосемија, творбени форманти, промена емоционалне обојености контекста, аксиолошки чиниоци, социјална обојеност, преношење из једне сфере појмовне у другу (нпр. из света анималног на човека), у синтаксичким конструкцијама разних типова, понекад и позајмице могу дати свој допринос, и још неки други“ (306).

У раду *Метафоризација као средство номинације* проблематизује се номинација именичких деминутива путем семантичке деривације и даје се опсежан регистар мотивишућих сличности на основу којих се именују нови ентитети. Важно је истаћи да ауторка разликује обрасце по којима се граде именице са значењем сличности или намене од хомоструктурних образаца деминутивно-субјективних значења, што се уклапа у Белићево схватање суфиксалне семантике – рус. *ручка* (предмет) – смер од основе ка суфиксу: *руч*→*ка*, док *ручка* (маленькая рука) – од суфикса ка основи: *руч*←*ка*.

Посебан круг тема у зборнику чине лингвокултуролошка истраживања, самостално или у спрези са наставом српског и руског као страних језика. Ових десетак радова обрађују теме у вези с различитим ликовима културно специфичне лексике у речницима – *Вуков рјечник као извор грађе за социолингвистичка истраживања*, *Фолклорна грађа у двојезичним речницима* итд., док су до детаља, с оваквом лексиком, али и осталим елементима језичког система и структуре, презентовани уџбеници *Руски у 100 лекција* (*Лидия Шпис и Босилка Гавела*) и *Граматика в обучении иностранным языкам в университете*, изникли из вишедеценијске теорије и праксе наставе руског као страног језика, те као такви, у нашој средини, без обзира на временску и културну дистанцу, могу послужити као релевантан пример добре праксе.

На који се то начин изражава култура народа који на њему говори и шта од свега и како пренети странцу, између осталог говори Ј. Матијашевић у раду *Етнокултурне особености у грађењу речи руског и српског језика*. И поред неупитних сличности, руски и српски имају и одређене културне дистанце, које ауторка испитује на примерима речи субјективне оцене, позитивне и негативне евалуације, тј. у формама деминутива и хипокористика, пејоратива и аугментатива, који у себи садрже елементе културе. Полази од поставке А. Вјежбицке да изражавање

емоција речима доноси специфичну тачку гледања на оно што је добро и оно што је лоше, те да је могуће поређење култура посредством лексике и прагматике. Тако се за изражавање молбе, постављања питања, предлога и сл. „у задатим ситуацијама у циљу стварања пријатељског, добронамерног тона општења, ублажавања категоричности реплика и сл. граде у руском језику именице помоћу деминутивно-хипокористичких суфикса, као нпр. У кафеу, бифеу: Вы не дадите еще один *стаканчик*? Привет! Выпьем *кофейку*! Давай” (578). У српском пак то није случај или је ређе, што не значи да не постоји потенцијал за другачије исказивање емотивног става: нпр. Вот это *талантице*! (могло би се рећи: раскошан таленат, прави таленат, какав таленат!); *походка* – *походочка* (могло би се рећи: грациозан ход, леп начин хода). Да би се стекла комуникативна компетенција на вишем нивоу учења једног од ових језика као страних, неопходно је увођење оваквих, живих, прецедентних лингвокултуролошких материјала у наставу. Другом приликом о томе говори Р. Драгићевић (2011: 83): „Ова је потреба у Русији увелико препозната, па се тамо објављују не само лингвокултуролошки уџбеници за студенте руског језика [...] већ и они који су посвећени студентима који изучавају руски као страни језик“.

Величина Јелке Матијашевић и као стручњака и као човека препознаје се како у дубоком и широком познавању литературе, коју је у потпуности разумевала и на ваљан начин презентовала у својим радовима, тако и у поштовању појединих аутора, који су имали значајан утицај на њен рад. Врло су вредни радови у којима ауторка систематично издваја значај својих учитеља, одајући им поштовање и остављајући будућим генерацијама потврду о вредности учења, теорија, анализа, методологија оних који према њеном мишљењу завређују пажњу, од којих је учила и смернице о томе шта све ми данас можемо научити како од њих тако и од саме ауторке. У овом зборнику наћи ће се прегледни радови о доприносу Радосава Бошковића, у раду *Компаративна проучавања Радосава Бошковића у светлу семантичке деривације*, Висариона Бјелинског, у раду *Бјелински о руском књижевном језику*, Јелене Андрејевне Земске (Елена Андреевна Земская) и Јелене Самуиловне Кубрјакове (Елена Самуиловна Кубрякова) у раду *Деривајолошке теорије Ј. А. Земске и Ј. С. Кубрјакове*, Радована Кошутића у раду *Конфронтационо проучавање руског и српскохрватског језика на Одсеку за славистику*.

И на крају, књигу *Деривајолошко-лексиколошка исцраживања руског и српског језика* треба да има свако ко озбиљно претендује да се бави филологијом – од фонетичара до оних чија је сфера интересовања уже или шире обухватна: прагматика, социолингвистика, психоллингвистика, па и филозофија језика, као и настава страних језика, било да су та истраживања усмерена на словенске или несловенске језике, а на-

рочито дериватолози и лексиколози. Опсег тема у овом зборнику превазилази монолитно виђење једне од дисциплина, статичко разумевање језичких појава и процеса, једнодимензионално праћење одређених феномена у језику. Јелка Матијашевић је као врсни слависта оставила непроцењива истраживања с освртом на дубоку прасловенску старину, визуру савременог стања у сталном превирању и антиципацију будућих дешавања у лексичком систему, превасходно дериватолошком, том тананом и фином сегменту као огледалу језика уопште, културе, друштва игибања, како каже, у свим овим сегментима. Књигу треба да користе студенти да би стекли не само ускостручно знање него и да би усвајали вештину опажања језичких феномена и промена, методологију ваљаног истраживања и упознавали себе, своју културу и језик кроз описане појаве у руском и српском језику и култури. Остаје нам захвалност и поштовање према овако вредном и знаменитом научнику каква је била проф. др Јелка Матијашевић, али и уредницама – проф. др Вери Васић и проф. др Марији Стефановић, које су овај зборник уредиле, приредиле и изнеле на светлост дана, на корист свима нама.

*Јасмина Н. Дразић**

Универзитет у Новом Саду

Филозофски факултет

Одсек за српски језик и лингвистику

* jasmina@ff.uns.ac.rs

Миливој Алановић. *О дојунама и дојуњавању у српском језику*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2019, 267 стр.

Монографија проф. др Миливоја Алановића *О дојунама и дојуњавању у српском језику* састоји се од четрнаест поглавља подељених у два дела, на 267 страница. Поглавља су обједињена у засебне целине: прву *Ојшїа размаїрања: начела, ѿјмовник, јединице* чини пет прилога пре свега теоријског карактера, а другу *Огледи и расїраве из ѿроблематїике валенїности речи*, девет прилога о конкретним валенцијским карактеристикама глагола, именица, придева и тако даље.

Први део књиге *Ојшїа размаїрања: начела, ѿјмовник, јединице* почиње прилогом *Акїанїи и сиркосїанїи: грамаїичка и/или семанїичка дихоїомија* где су описани основни постулати теорије валентности, којом се последњих година Миливој Алановић интензивно бави. У наведеном прилогу дефинишу се појмови попут актаната и сирконстаната, онако како их је дефинисао најпре граматичар Лисјен Тенијер (Lucien Tesnière) уз допуне и прецизирања која су донела даља лингвистичка разматрања (депенденцијална граматика, функционална граматика, падежна граматика и др.), а затим је проблематизован покушај разврставања зависних граматичких јединица у две класе – у допуне и додатке, показујући сврсисходност увођења прелазних категорија. Без обзира на временску дистанцу, показано је да су многи Тенијерови ставови (попут разликовања семантичке и синтаксичке структуре реченице, затим посматрања реченице као хијерархијски устројене конфигурације, промоције глагола за структурно чвориште реченице, те свест о постојању нуклеуса као структурног и семантичког центра реченице) и данас актуелни пошто омогућују потпун(и)у граматичку анализу.

У другој студији *Валенїности и синїагмаїски односи међу речима* дата су начела теорије валентности кроз тумачења односа међу реченичним елементима, а то су валентност и рекција. Валентност се разумева као општа способност управљања, док се рекција узима као специфичан израз те способности. Валентност се може класификовати на квантитативну и квалитативну у зависности од броја комплемената, односно од формалних карактеристика депенденса, а на обавезну и факултативну у

зависности од тога да ли је реч о оптималном или максималном броју комплемената укључених у реченицу, где опет оперишемо с појмовима допуне и додатака. Осим синтаксичке валентности, сам концепт валентности је проширен у последњим деценијама двадесетог века, тако да се данас говори и о семантичкој и прагматичкој валентности. Валентост се позиционо дели на леву и десну, а у зависности од тога да ли је у питању потенцијал речи или морфема, може се говорити о макровалентности и микровалентности. Рекција пак може бити категоријална (подразумева рекцијски потенцијал целе класе или поткласе речи) или лексичка (унутар класе прави се поткласификација с обзиром на рекцијску способност појединих носилаца валентности). На јаку и слабу рекцију делимо у зависности од степена предвидивости и сталности морфолошке форме зависности. Алановић у односе међу реченичним елементима које обрађује теорија валентности уводи и појмове прикључења и конгруенције.

У прилогу *Основне валенцијске операције у сџрукџурирању реченице* уводи се појам валенцијских операција: редуција, екстензија, варијација и контракција. Од значаја је што се у раду нуди нешто другачија класификација адвербијала од оне која је уобичајена у србистици, на обавезне и слободне допуне и додатке, управо захваљујући формулисању основних валенцијских операција. На ову тему надовезује се и студија *Дојуне и додаци – између обавезности и испусности*, у којој се указује на структурно и семантички мотивисане критеријуме за класификацију допуна и додатака, те проблеме и недоследности постојеће дихотомне поделе зависних реченичних чланова. Субјекат, објекти, атрибути, логички субјекти, адвербијали посматрани су из аспекта испусности (елиминације) и обавезности, што је показало да се не може строго говорити о разграничењу допуна и додатака, већ би боље било увести не чак ни концепт центра и периферије, како Алановић препоручује, већ један тројни систем валенцијских јединица „где би се на једном крају налазиле допуне, обавезне, испустиве и факултативне, на другом додаци, пратећи и слободни, док би се у прелазном појасу међу овим оштро супротстављеним категоријама сместили адјункти (или придруге) као обавезни, проширујући додаци“.

Поглавље *Валенцијски сџајтус и хијерархија синџаксичких јединица* најпре нуди одговор на питање у каквом су односу глагол и предикат, а затим је дат покушај хијерархизације зависних реченичних и синтагматских чланова на посебне, типичне и атипичне допуне и додатке, а факултативне именичке одредбе у одредбене и линеарне редове. Алановић убедљиво показује да у савременим граматичким истраживањима није нужно одрицање од неких одавно утврђених и делом превазиђених методолошких принципа, али да те исте принципе треба уподобити са савременим лингвистичким тековинама и сазнањима, што мора да буде једно од релевантних програмских начела сваке теорије.

Циљ овог дела књиге јесте да се покажу различите традиције бављења питањем валентности, што даље води вишем степену кохерентности унутар саме теорије. Развој синтаксе, имајући у виду депенденцијалну и генеративну граматику, генеративну семантику, когнитивну лингвистику, функционалну граматику и др., донео је нове приступе за проверу статуса традиционалних синтаксичких јединица из семантичке, прагматичке, информативне и валенцијске перспективе, „што је у крајњем допринело да се примарно синтаксичке категорије класификују семантички, прагматички и валенцијски, те да један вид описа не искључује онај други већ да га допуњује или проширује“.

Други део књиге *Огледи и расправе из проблематике валентности речи* почиње студијом *У њојрази за реченичним предикатом – два њућа истии циљ*, која за предмет има предикат, коме се прилази из угла две, често супротстављене теорије – депенденцијалне граматике и функционалне граматике. Алановић то чини с одређеним циљем, а то је да покаже да предикат није само реченични члан већ, много чешће, део реченице, што значи да се његове границе могу али и не морају поклапати са границама финитума. Структурни приступи језику, које нуди депенденцијална граматика, служе за одређивање реченичних елемената, док функционални омогућују њихово повезивање.

У прилогу *Објекти – у раскораку између облигаторности и факултативности* аутор се бави обавезношћу објеката у реченичној структури, а у раду *Коймилементарности глаголске и именичке валентности у свешћу изражавања транзитивности* семантичком транзитивношћу. Иако именске речи нису носиоци синтаксичке транзитивности, Алановић показује да на семантичком плану оне то свакако умеју да буду (нпр. *їад са мосїа; долазак у їодне; свесїан їоследица*), посебно оне из групе девербатива и деадјектива. То показује да дијатезу треба дефинисати пре као семантичку категорију, будући да су носиоци транзитивности ипак лексичке јединице, на шта је у раду указано.

Наредна студија *Начела їридевске валентности* бави се валенцијским потенцијалом придева, на тај начин проширујући теорију валентности на све синтагматске везе у коју ступају лексичке јединице, заузимајући тако улогу регенса, односно депенденса.

У наредна два поглавља аутор анализира две класе глагола, каузативно-манипулативне и глаголе асистенције. У раду *Основни їринципи синтаксичко-семантичке валентности каузативно-манипулативних глагола* најпре се дефинишу значења *каузативности, манипулативности* итд. а затим се даје структурно-функционална класификација на основу валентности, док се у раду *Синтаксичко-семантичка валентности глагола асистенције* кроз анализу валентности проверавају неки од најважнијих валенцијских принципа, попут алтернације и контракције.

Следећа три поглавља (*О значењу и значењима дојунске клаузе, Дојунска клауза у каузативно-манипулативне глаголе и Пример*

лексикализације значења: улога дојунске клаузе уз један ишии именичког регенса) посвећена су допунској клаузи. Први рад представља одличан прилог за студенте и све оне који се сусрећу с проблемима класификације и систематизације знања о допунској клаузи. Иако је допунској клаузи доста пажње посвећено, оне нису обрађиване са јединственог теоријског и методолошког становишта, што се непосредно одразило на њихово различито именовање и на примену различитих принципа класификације, углавном граматичких и комуникативних. Алановић представља проблеме који су се јављали у досадашњим класификацијама допунских клауза, а затим посебну пажњу посвећује значењу изричности. Након тога дата је класификација на основу типа регенса и типа структуре коју конституише, а затим и синтаксичко-семантичка анализа допунских клауза.

С обзиром на то да се валентност најпре и доминантно односила на глаголе, могло би се поставити питање структуре ове монографије, односно зашто се у другом делу књиге није пошло од глагола, па затим наставило с предикатима, објектима итд.

Треба нагласити да је захваљујући књизи Миливоја Алановића *О дојунама и дојуњавању у српском језику* теорија валентности успешно примењена и на савремени српски језик. Иако се теорији валентности замера на теоријско-методолошкој превазиђености будући да потиче из структуралне граматике, а савремена лингвистичка истраживања углавном се базирају на односу језика и мишљења, односно значења, текста и контекста, како и сам Алановић истиче, смена теоријских модела не само да не оспорава вредности структуралног приступа него показује управо његову применљивост. Из тих разлога у ову теорију, свакако под утицајем падежне граматике и теорије комуникације, укључују се, уз синтаксичку, и семантичку и прагматичку перспективу, захваљујући чему се сам концепт валентности преноси на различите језичке нивое.

Несумњиво је да су управо такве студије из области синтаксе и семантике од изузетног значаја за развој наше језичке науке. Вредност овога дела огледа се у аргументовано вођеној анализи, поткрепљеној валидним примерима, као и у примени савремених теоријско-методолошких достигнућа уз сасвим прецизно образложену научну терминологију.

Монографија Миливоја Алановића *О дојунама и дојуњавању у српском језику* представља велики допринос српској лингвистици и изузетно значајно научно дело, које може бити веома подстицајно за будуће сличне подухвате у области граматике српског језика, али се њен допринос може сагледати и у знатно ширим, теоријско-лингвистичким оквирима.

Марина М. Николић*

Институт за српски језик САНУ, Београд

* marina.nikolic@isj.sanu.ac.rs

БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија за 2018. годину¹

расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике
која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској

Библиографију уредила и грађу прикупила *Ана Голубовић*
сарадник при сакупљању грађе *Стефан Милошевић*

Списак обрађених часописа

- АФФ – Анали Филолошког факултета, Београд; ISSN 0522-8468
АП – Археографски прилози, Београд; ISSN 0351-2819,
<https://www.nb.rs/publications/publication.php?id=12443>, ISSN 1452-2233
Balcanica – Balcanica, Београд; ISSN 0350-7653; 2406-0801
<http://www.balkaninstitut.com/srp/internet-izdanja>
Баштина – Баштина, Приштина–Лепосавић; ISSN 0353-9008
БВ – Библиографски вјесник, Цетиње; ISSN 0409-3739
BELLS – Belgrade English Language and Literature Studies;
ISSN 1821-3138; 1821-4827
ВаО – Васпитање и образовање, Подгорица; ISSN 0350-1094
Глас – Глас САНУ : Одељење језика и књижевности, Београд; ISSN 0351-7365
Гласник ЦАНУ – Гласник ЦАНУ : Одјелење умјетности, Подгорица; ISSN 0350-5480
ГСЈКњ – Годишњак за српски језик и књижевност, Ниш; ISSN 1451-5415
наставак ЗБФФН
ГФФН – Годишњак Филозофског факултета у Никшићу; ISSN 0354-9992
ГФФНС – Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду; ISSN 0374-0730,
<http://godisnjak.ff.uns.ac.rs/index.php/gff>, ISSN 2334-7236
Даница – Даница, Београд; ISSN 0354-4974
Етно-културолошки зборник за проучавање културе источне Србије и суседних области,
Сврљиг; ISSN 0354-7485
ЖЈ – Живи језици; ISSN 0514-7743
ЗБСЈКУ – Зборник за српски језик, књижевност и умјетност, Бања Лука;
ISSN 1451-2955
ЗБЈКФФНС – Зборник за језике и књижевности Филозофског факултета
у Новом Саду; ISSN 2217-8546
ЗБМСКС – Зборник Матице српске за класичне студије, Нови Сад; ISSN 1450-6998

¹ Библиографске јединице из ранијих година означене су са *.

- 36МСКЈ – Зборник Матице српске за књижевност и језик, Нови Сад; ISSN 0543-1220
- 36МСС – Зборник Матице српске за славистику, Нови Сад; ISSN 0352-5007
- 36МСФЛ – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад; ISSN 0352-5724
- 36ФФН – Зборник радова Филозофског факултета у Нишу; ISSN 0350-2414 наставља се као ГСЈКљ
- 36ФФП – Зборник радова Филолошког факултета у Приштини, ISSN 2217-8082
http://fifa.pr.ac.rs/zbornik_radova_filozofskog_fakulteta_u_pristini/
- 36ФФБ – Зборник Филозофског факултета у Београду; ISSN 0350-848X
- Italice Belgradensia – Italice Belgradensia, Београд; ISSN 0353-4766
- ЈД – Језик данас, Нови Сад; ISSN 0354-9720
- ЈФ – Јужнословенски филолог, Београд; ISSN 0350-185X
- КњЈ – Књижевност и језик, Београд; ISSN 0454-0689
- Ковчежић – Ковчежић, прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд
- Кодови – Кодови словенских култура, Београд; ISSN 0354-964X
- ЛМС – Летопис Матице српске, Нови Сад; ISSN 0025-5939
- ЛЈА – Лингвистичке актуелности, Београд; ISSN 1450-9083;
<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/lingvisticke-aktuelnosti/>;
ISSN 2406-3207
- НССУВД – Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд; ISSN 0351-9066
- НЈ – Наш језик, Београд; ISSN 0027-8084
- ОП – Ономатолошки прилози, Београд; ISSN 0351-9171
- Преводилац – Преводилац, Београд; ISSN 0351-8892
- ПКЈИФ – Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд; ISSN 0350-6673
- ПЛ – Примењена лингвистика, Београд; ISSN 1451-7124
- ППЈ – Прилози проучавању језика, Нови Сад; ISSN 0555-1137
- ПП – Просвјетни рад, Подгорица; ISSN 0033-1686
- Радови – Радови : часопис за хуманистичке и друштвене науке = Works : Magazin for Humanist and Social Studies, Бања Лука; ISSN 1512-505X
- РФФ – Радови Филозофског факултета, Пале
- Расковник – Расковник, часопис за књижевност и културу, Београд; ISSN 0486-0187
- Ријеч – Ријеч – часопис за науку о језику и књижевности, Никшић; ISSN 0354-6039
- Славистика – Славистика, Београд; ISSN 1450-5061
- СЈ – Српски језик, Београд; ISSN 0354-9259
- СДЗб – Српски дијалектолошки зборник, Београд; ISSN 0353-8257
- Стил – Стил, Београд; ISSN 1451-3145
- Трибина САНУ – Трибина САНУ, Београд; ISSN 2335-0121
- FU – Facta universitatis, Ниш; ISSN 0354-4702
<http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FULingLit>, ISSN 2406-0518
- Филолог – Филолог : часопис за језик, књижевност и културу, Бања Лука; ISSN 1986-5864
<https://filolog.rs.ba/index.php?journal=filolog>, ISSN 2233-1158
- Philologia – Philologia, Београд; ISSN 1451-5342
- PhM – Philologia Mediana, Ниш; ISSN 1821-3332
- ФП – Филолошки преглед, Београд; ISSN 0015-1807

Обрађени зборници радова

АКТУЕЛНИ теоријско-методолошки проблеми проучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура : зборник радова : Међународна научна конференција Комисије за наставу словенских језика и књижевности Међународног комитета слависта, Београд, 2017. / ур. Љиљана Бајић, Јелена Гинић, Наташа Станковић Шошо. – Београд : Филолошки факултет 2018. – 306. | Уп. 1149.

АЛЕКСАНДАР Белић, српски лингвиста века. Књ. 3, Александар Белић и београдски сџил / ур. Драгана Мршевић Радовић, Бошко Сувајџић, Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2018. – 340. | Уп. 1150.

АЛЕКСАНДАР Белић : 1876–1960. : биобиблиографија / прир. Драгана Мршевић Радовић и др. – Београд : Филолошки факултет : Међународни славистички центар, 2018. – 222. – (Биобиблиографије : слависти који се памте ; 1) | Уп. 1122.

ВУК и 1847. : зборник радова / ур. Бошко Сувајџић. – Београд : Педагошки музеј, 2018. – 117. | Уп. 1128.

ГОДИНА 1847. : преломна тачка савремене српске културе / ур. Александар Милановић, Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 185. | Уп. 986.

ЗНАЧАЈ српског језика за очување српског културног идентитета. Књ. I, Иво Андрић и српски језик : радови са научног скупа одржаног у Андрићграду 12–13. маја 2018. / ур. Емир Кустурица, Милош Ковачевић. – Вишеград, Андрићград : Андрићев институт, 2018. – 489. – (Одјељење за српски језик. Библиотека Научни скупови ; 1) | Уп. 775.

ЈЕЗИК, књижевност, простор : тематски зборник радова / ур. Vesna Lopičić, Biljana Mišić Ilić. – Ниш : Филозофски факултет, 2018. – 778. – (Библиотека Научни скупови) | Уп. 1186.

ЈЕЗИК, култура, образовање / ур. Снежана Маринковић. – Ужице : Педагошки факултет, 2018. – 712. | Уп. 1187.

ЈЕЗИК као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија. Том 1 = Јазикот како запис на културата во етнолошката и лингвистичка анализа на релација Србија – Македонија. Том 1 / гл. ур. Предраг Пипер, Марјан Марковић ; ур. првог тома Станислав Станковић, Веселинка Лаброска. – Београд : САНУ, Одељење језика и књижевности, 2018. – 204. | Уп. 1188.

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 7.1 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2018. – 531. | Уп. 1189.

ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 7.2 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2018. – 521. | Уп. 1190.

ЈЕЗИЦИ образовања / ур. Јулијана Вучо, Јелена Филиповић. – Београд : Филошки факултет, 2018. – 165. – (Едиција Филолошка истраживања данас ; 8) | Уп. 161.

НАУКА и савремени универзитет 7 : тематски зборник радова са седмог међународног научног скупа. Књ. 1, Језици и књижевности у контакту и дисконтакту / ур. Иван Јовановић. – Ниш : Филозофски факултет, 2018. – 255. – (Библиотека Научни скупови ; 1) | Уп. 1210.

НАУЧНИ доприноси Радоја Симића : зборник радова са „Научног округлог стола Радоје Симић“ одржаног на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу 11. III 2017. / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 315. | Уп. 523.

О језику са разних аспеката / ур. Zorka Kašić. – Novi Sad : Друштво за применјену лингвистику Србије : Филозофски факултет ; Београд : Филолошки факултет, 2018. – 332. – (Применјена лингвистика у част) | Уп. 1213.

ПРЕДАВАЊА 7 : Семинар српског језика књижевности и културе / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајцић. – Београд : Међународни славистички центар, 2018. – 218. | Уп. 1222.

САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са IX научног скупа младих филолога Србије, одржаног 8. априла 2017. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 320. | Уп. 1226.

СРЕДЊИ век у српској науци, историји, књижевности и уметности : IX Научни скуп, Деспотовац–Манасија, 20–21. август 2017. : у оквиру манифестације XXIV Дани српскога духовног преображења / ред. Станоје Бојанин и др. ; гл. ур. Гордана Јовановић. – Деспотовац : Народна библиотека Ресавска школа ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2018. – 332. | Уп. 935.

СРПСКА славистика : колективна монографија : радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта. Том 1, Језик / ур. Рајна Драгићевић, Вељко Брборић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 427. | Уп. 1230.

СРПСКА славистика : колективна монографија : радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта. Том 2, Књижевност, култура, фолклор, питања славистике / ур. Бошко Сувајцић, Петар Буњак, Душан Иванић. – Београд : Савез славистичких друштва, 2018. – 494. | Уп. 1231.

СРПСКИ језик, књижевност, уметност : зборник радова са XII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. X 2017. Књ. 1, Курс опште лингвистике / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 367. | Уп. 1232.

СРПСКИ језик : статус, систем, употреба : зборник у част проф. Милошу Ковачевићу / ур. Јелена Петковић, Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 768. | Уп. 526.

СТАЗАМА славистике : зборник радова објављених у „Политици“ у циклусу „У сусрет Конгресу слависта“, фебруар–август 2018. / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 174. | Уп. 1233.

СТРАНИ језик струке и професионални идентитет = Language for Specific Purposes and Professional Identity = Langues sur objectifs spécifiques et identité professionnelle : тематски зборник / ур. Ана Вујовић, Санела Шипрагић Ђокић, Маријана Папрић. – Београд : Друштво за стране језике и књижевности, 2018. – 915. | Уп. 277.

ТИМОК : фолклористичка и лингвистичка теренска истраживања : 2015–2017. / ур. Светлана Ћирковић. – Књажевац : Народна библиотека Његош ; Београд : Удружење фолклориста Србије, 2018. – 243. – (Едиција Књажевачким крајем ; 9) | Уп. 919.

ТРАГОМ славистичких истраживања професора Богољуба Станковића : међународни научни зборник радова / ур. Ксенија Кончаревић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије : Филолошки факултет, 2018. – 331. | Уп. 446.

I. Општи теоријско-методолошки проблеми и историја лингвистике

1. АШИЋ, Тијана

De Saussure et la pragmatique moderne : sur le principe de differentialite / Tijana Ašić // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 305–312. | Резиме

2. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Место стилистике између Де Сосирова *језика и говора* / Јелена Јовановић Симић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 51–59. | Summary

3. ЛЕРО МАКСИМОВИЋ, Соња

О неким аспектима истицања улоге Де Сосира у контексту развоја лингвистичких и књижевних теорија / Соња Леро Максимовић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 199–207. | Riassunto

4. ЛОПИЧИЋ, Весна

Reprezentacija i metaforizacija prostora u savremenoj nauci o jeziku i književnosti / Vesna Lopičić, Biljana Mišić Ilić // Jezik, književnost, prostor. – 11–26.

5. МЕЛИЋ, Катарина

De Saussure, la littérature et l'intertextualité / Katarina V. Melić // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 323–328. | Резиме

6. ПОЛОВИНА, Весна

Појам *функције* у лингвистици текста/дискурса у јужнословенској лингвистици / Весна Г. Половина // Српска славистика 1. – 259–267. | Summary

7. ПРЋИЋ, Твртко

Prigodni razgovor sa Rankom Bugarskim o sadašnjosti, prošlosti i budućnosti lingvistike / Tvrtko Prčić // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 259–265.

8. ПУЕШ, Кристијан

Сосир : предмет семиологије / Кристијан Пуеш // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 15–22. | Résumé

9. РАДИЋ, Јованка

Значење као *језичка* вредност у језику / Јованка Ј. Радић // Научни доприноси Радоја Симића. – 299–312. | Summary

10. РАДОВАНОВИЋ, Милорад

Где у језику налазимо доказе његовој фазичности? : проучање језика у светлу фази логике / Милорад М. Радовановић // Српска славистика 1. – 317–325. | Summary

11. РАСУЛИЋ, Катарина

Bells Interview with Ranko Bugarski : Linguistics as a Science of Man / Katarina Rasulić // BELLS. – 10 (2018), 11–32.

– **СРПСКИ језик, књижевност, уметност** : зборник радова са XII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. X 2017. Књ. 1, Курс опште лингвистике | Уп. 1232.

12. СТАНИШИЋ, Вања

Парадигматика и синтагматика несамосталних графема и два типа орфографских система у европским писменостима / Вања С. Станишић // Српска славистика 1. – 397–406. | Резюме

13. СТАНИШИЋ, Вања

Парадигматика и синтагматика несамостоятельных графем и два типа орфографских систем в европейских письменностях / Ваня Станишич // ЗбМСС. – 94 (2018), 9–22. | Резиме

**II. Интердисциплинарна проучавања језика (етнолингвистика,
неуроллингвистика, психоллингвистика, социоллингвистика и сл.)**

14. АНИЧИЋ, Андријана

The Common Language of Discipline : *Nesting Pedagogy and Alternative Subject Positions in Power in Serbia* / Andrijana Aničić // BELLS. – 10 (2018), 259–281. | Резиме

15. АРСЕНИЈЕВИЋ, Бобан

The Language of Dorian Gray : Why the Social and Cultural Treatment of Genders Cannot Be Improved by Acting on Their Reflections in Language / Boban Arsenijević // BELLS. – 10 (2018), 283–298. | Резиме

16. БАБИЋ, Жељка

The Present and Future Intertwined : a Representation of Current Psycholinguistic Practice : The Handbook of Psycholinguistics / eds. Eva M. Fernández, Helen Smith Cairns. – Hoboken ; NJ : John Wiley & Sons Inc. – 2018. – 750. / Željka Babić // FU. – 16, 2 (2018), 195–198. | Приказ

– БАЛА, Моника

Dvojezičnost i identitet južnobanatskih bukovinskih Mađara u Vojlovici, Skorenovcu i Ivanovu | Уп. 1041.

17. БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Whither Variationist Sociolinguistics in Serbia? / Andrej Bjelaković // BELLS. – 10 (2018), 193–227. | Резиме

18. БОЈКОВА, Фани

Художественият текст : лингвокултурологично ателие за развиване на комуникативната компетентност / Фани Бойкова, Соня Александрова // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 277–287. | Résumé

19. БУГАРСКИ, Ранко

Govorite li zajednički? : kako je nastala i kako je primljena Deklaracija o zajedničkom jeziku / Ranko Bugarski. – Beograd : Biblioteka XX vek, 2018. – 206. – (Biblioteka XX vek ; 234) | Уп. 20.

20. ВАСИЋ, Вера

Govorite li zajednički? : kako je nastala i kako je primljena Deklaracija o zajedničkom jeziku / Ranko Bugarski. – Beograd : Biblioteka XX vek, 2018. – 206. / Вера Васић, Гордана Лалић Крстин // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 187–196. | Приказ | Уп. 19.

21. ВУЧКОВИЋ, Петар

Jezik i utelovljenost / Petar Vučković. – Beograd : Svet knjige : Multidisciplinarni centar za podsticanje integracionih procesa i harmonizaciju prava, 2018. – 158. – (Edicija Nauka)

22. ДРАГИН, Наташа

Језик и религија : појмовник теолингвистике / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2017. – 348. / Наташа Драгин // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 181–187. | Приказ | Уп. 30, 36.

23. ЂУРИЋ, Милош

Jezici u potkrovlju / Ranko Bugarski. – Beograd : Biblioteka XX vek : Knjižara Krug, 2016. – 240. – (Biblioteka XX vek ; 227) / Miloš D. Đurić // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 92–99. | Приказ

– ЈАКУШКИНА, Јекатарина

Сербская народная культура в зеркале языка | Уп. 519.

24. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Psovka i njeni lingvistički i ekstralingvistički aspekti / Zoran R. Jovanović // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 29–42. | Zusammenfassung

25. КАНАКИС, Костас

Contesting Identity in the Linguistic Landscape of Belgrade : an Ethnographic Approach / Costas Canakis // BELLS. – 10 (2018), 229–258. | Резиме

– КЛИКОВАЦ, Душка

Српски језик у светлу когнитивне лингвистике | Уп. 520.

26. КЊИЖАР, Иван

Принцип диференцијације пресупозицијских и непресупозицијских ентитета у функционалној анализи исказа / Иван Књижар // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 7–18. | Summary

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Језик и култура : славистичка перспектива | Уп. 429.

27. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Историја лингвистике в историји литературе / Екатерина Валерјевна Вельмезова. – Москва : Индрик, 2014. – 416. / Стефан Милошевић // ФП. – 45, 2 (2018), 161–165. | Приказ

28. НИКОЛИЋ, Мелина

Kritička analiza konfrontacionog diskursa / Melina Nikolić. – Beograd : Alfa ВК универзитет Факултет за стране језике, 2018. – 203.

29. НОМАЋИ, Мотоки

21st Century Standard Language Ideology in Serbia and Poland / Motoki Nomachi, Bojan Belić // BELLS. – 10 (2018), 177–192. | Резиме

30. ОПАЧИЋ, Марија

Језик и религија : појмовник теолингвистике / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2017. – 347. – (Библиотека Језикословље) / Марија Опачић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 251–257. | Приказ | Уп. 22, 36.

31. ПЕРИШИЋ, Јелена

Шта се крије иза двоазбучности : постоји ли социјална и идеолошка позадина или је реч о слободном избору? : Biscryptality : a Sociolinguistic Typology / Daniel Bunčić, Sandra L. Lippert, Achim Rabus. – Heidelberg : Universitätsverlag Winter, 2016. – 425. / Јелена Р. Перишић // ЗбМСКЈ. – 66, 3 (2018), 1037–1041. | Приказ

32. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Значајан допринос српској и словенској теолингвистици : Поглед у теолингвистику / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2015. – 364; Језик и религија : појмовник теолингвистике / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2017. – 347. – (Библиотека Језикословље) / Срђан Р. Петровић // Филолог. – 18 (2018), 545–555. | Приказ

33. ПОЛОВИНА, Весна

Narušavanje odnosa moći u konfrontacionom intervjuu / Vesna G. Polovina, Melina M. Nikolić // АФФ. – 30, 1 (2018), 299–318. | Summary

34. РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

Персонални састав словенске народне демонологије / Љубинко Раденковић // ЗбМСС. – 93 (2018), 47–78. | Summary

35. РЕЉИЋ, Митра

О језику (само)мржње у дискурсу одређених космополита / Митра Рељић // ЛМС. – 502, 1–2 (2018), 46–59.

– РЕМЕТИЋ, Слободан

Српски дијалекатски комплекс у светлу миграционих струјања : лингвистички и социолингвистички аспект | Уп. 913.

– РИСТИЋ, Стана

Развојне тенденције етнолингвистике у савременој српској лингвистици | Уп. 735.

36. САВИН, Драгана

Језик и религија : појмовник теолингвистике / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2017. – 347. / Драгана Савин // Славистика. – 22, 2 (2018), 260–262. | Приказ | Уп. 22, 30.

37. САВИЋ, Виктор

Письмо между языком и культурой / Ваня Станишич. – Москва : Мир философии, 2018. – 255. / Виктор Савић // ПКЛИФ. – 84 (2018), 210–216. | Приказ

38. СОКОЛОВИЋ, Далибор

У потрази за новом парадигмом језичке политике и планирања мањинских словенских језика / Далибор А. Соколовић // Српска славистика 1. – 381–396. | Summary

39. СТАМЕНКОВИЋ, Душан

Psiholingvistički pristupi istraživanju poimanja vremena pomoću prostornih elemenata / Dušan Stamenković // Jezik, književnost, prostor. – 495–503.

40. СТЕПАНОВ, Страхинја

Теорија дискурсниh простора (TDP) и проксимизација : пример говора о мигрантима / Strahinja Stepanov // Jezik, književnost, prostor. – 713–724.

41. ТОЈОТА, Јуниши

Culture and Living Environment in Language : a Case of Possible Variations in Metaphor / Junichi Toyota // АФФ. – 30, 1 (2018), 203–213. | Резиме

– ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Słowiańskie południew czasie i przestrzeni | Уп. 514.

42. ТОШОВИЋ, Бранко

Generatorska lingvistika / Branko Tošović. – Beograd : Svet knjige, 2018. – 190.

– ЋИРКОВИЋ, Светлана

Невербална комуникација у антрополошко-лингвистичком интервјуу : анализа мултимодалних транскрипата наратива на тему гајења и прераде конопље | Уп. 924.

43. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Моћ речи : огледи из критичке sociolingvistike / Jelena Filipović. – 2. dopunjeno i prošireno izd. – Beograd : Zadužbina Andrejević, 2018. – 254. – (Biblioteka Inspiratio ; 12)

44. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Nauka o jeziku iz perspektive teorije kompleksnosti : teorija jezičkog predvodništva u istorijskoj sociolingvistici / Jelena Filipović // Српски језик : статус, систем, употреба. – 653–669. | Summary

45. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Од структурализма до друштвеног конструктивизма : научна еволуција у социолингвистици / Јелена Филиповић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 35–50. | Summary

– ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Терминолошка политика и планирање у Србији : интердисциплинарни приступ | Уп. 745.

46. ФЛОРЕНСКИ, Павел

Мисао и језик / Павле Флоренски ; прев. Мирослав Авдаловић. – Београд : Логос, 2018. – 319. – (Библиотека Руски боготражитељи)

47. ХАЛУПКА РЕШЕТАР, Сабина

Szerbiai magyar-szerb és szlovák-szerb kétnyelvű személyek nyelvi működésének mérése a kétnyelvű nyelvi profil kérdőívvel / Sabina Halupka-Rešetar, Beáta Grabovac // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 43–62. | Резиме

48. ЦЕКОВИЋ, Невена

La traduzione dei segnali discorsivi italiani in serbo : il caso dei verbi di percezione visiva e uditiva / Nevena Ceković, Nataša Jančićjević // ФП. – 45, 2 (2018), 93–106. | Rezime

III. Примењена лингвистика**а) Превођење****49. АЗАРОВА, Наталија**

Translating A. Badiou's „Le Siècle“ and the Problem of Migrating Key Notions / Natalia Azarova // ЗМСС. – 93 (2018), 173–184. | Резиме

– АЈЦАНОВИЋ, Наташа

Употреба аугментатива у језику Б. Ћопића и њихов превод на руски језик : на материјалу романа „Глава у кланцу ноге на вранцу“ | Уп. 765.

50. БАЈИЋ, Александра*

Арат, Еудокс, Сунце и звезде : Аратово дело „Појаве“ („Phaenomena“) на српском језику / Александра Бајић, Милан С. Димитријевић // ЗМССК. – 19 (2017), 353–365. | Summary

51. БОЈОВИЋ, Оливера

Проблематика превођења експлицитних релативних реченица уведених релативном заменицом *che* са италијанског на српски језик / Оливера Бојовић // Савремена проучавања језика... – 295–304. | Summary

– БУЊАК, Петар

Нешто у Андрићу као преводиоцу Мицкјевича | Уп. 1217.

– ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Конкурентност синтаксичких средстава за исказивање узрочног и временског значења у „Повести о минулим временима“ | Уп. 450.

52. ВУЧКОВИЋ, Драгана

Контрастивна анализа стилске фигуре *йоређење* у Монтескјевом делу „Lettres persanes“ на француском језику и преводу дела на српски језик („Персијска писма“) / Драгана Вучковић // Савремена проучавања језика... – 305–315. | Résumé

53. ЂУРИН, Татјана

Језик у превођењу : средство или препрека? / Татјана Ђурин // Наука и савремени универзитет 7. – 13–25. | Summary

54. ЕРАКОВИЋ, Борислава

Serbian Translation of Bill Bryson's „Made in America“ : Source Text Equivalence as the Defining Criteria of Translation / Borislava Eraković // FU. – 16, 2 (2018), 107–120. | Rezime

– ЕРИЋ БУКАРИЦА, Александра

Пасивне конструкције у правним текстовима на енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 336.

55. ЖИВИЋ, Наташа

Разлике у правописима и правописне недоследности у преводима „Странца“ А. Камија на српски језик / Наташа Живић // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 379–388. | Résumé

– ЖИВИЋ, Наташа

Француске позајмљенице у преводима „Странца“ А. Камија на српски језик | Уп. 699.

56. ИВИЋ, Драги

Речник руско-српских лажних пријатеља : лажни пријатељи преводилаца, међујезички хомоними / Драги Ивић // ЈД. – 12 (2018), 40–42.

57. ЈАЊИЋ, Данијела

Петаркине песме у преводу Ђорђа С. Стратимировића / Данијела Јањић // ФП. – 45, 2 (2018), 75–91. | Riassunto

58. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Kreativnost i prevođenje / Zoran R. Jovanović // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 43–53. | Zusammenfassung

59. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Translation – Transkreation / Nina Sattler-Hovdar. – Berlin : BdÜ Fachverlag, 2016. – 170. / Zoran R. Jovanović // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 69–71. | Приказ

60. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Handbuch literarisches Übersetzen / hrsg. Katrin Harlass. – Berlin : BDÜ Fachverlag, 2015. – 265. / Zoran Jovanović // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 89–92. | Приказ

61. ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Школовање преводилаца и тумача некад и сад / Зоран Р. Јовановић // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 53–64. | Summary

– КУЈУНЦИЋ, Маја

Пасивне конструкције у преводу Андрићевог романа „На Дрини ћуприја“ на енглески језик | Уп. 1068.

62. ЛАЛИЋ КРСТИН, Гордана

Translating English Wordplay into Serbian : Evidence from Three Dystopian Novels / Gordana Lalić-Krstin // BELLS. – 10 (2018), 327–348. | Резиме

– ЛОНЧАР, Ивана

Lexičko-semantička analiza naziva vinskih sorti u hrvatskom, francuskom i španjolskom jeziku : prevoditeljska kompetencija i jezik struke | Уп. 357.

63. МАРКЕЉИЋ, Сања

Појам и проблематика машинског превођења / Сања Маркељић // Савремена проучавања језика... – 285–294. | Summary

64. МАРТИНОВ, Златоје

Jezički imperijalizam, prevođenje i esperanto / Zlatoje Martinov // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 31–42. | Summary

65. МАТОВИЋ, Весна

Предности и мане 'словенског есперанта' / Весна Матовић // Стазама славистике. – 87–89.

66. МИЛАКОВИЋ, Наталија

Лингвистика и поезика превода : межславјански превод : Лингвистика и поезика превођења : међусловенски превод / Радмило Маројевић. – Бања Лука : Паневропски универзитет Апеирон, 2015. – 238. – (Едиција Заједничке основе ; 11) / Н. А. Милаковић // СЈ. – 23 (2018), 795–801. | Приказ

– МИЛАКОВИЋ, Наталија

Специфичности превођења фразеолошких јединица : на примјеру романа Михаила Булгакова „Мајстор и Маргарита“ и његовог превода на српски језик | Уп. 712.

– МИЛОВАНОВ, Дајана

Функција и превод(ивост) фразеологизама у песми „Врати ми моје крпице“ Васка Попе | Уп. 1072.

67. МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

О цензури и самоцензури у превођењу : *double entendre* у Шекспировим сонетима 135 и 136 / Јелисавета К. Милојевић // ЗбМСКЈ. – 66, 2 (2018), 409–422. | Summary

– МОДЕРЦ, Саша

Презент у роману „На Дрини ћуприја“ и његова преводивост на италијански језик | Уп. 1077.

– НЕДЕЉКОВИЋ, Даница

Префиксоиди као одлика разговорног функционалног стила на примеру романа „Tschick“ Волфганга Херндорфа и његовог превода на српски језик | Уп. 1079.

68. НЕМЕТ, Ференц

Превод и рецепција књижевног дела Јаноша Арања у српској књижевности : Змај као преводилац / Ференц Ф. Немет, Драгана Б. Францишковић // ЗбМСКЈ. – 66, 1 (2018), 109–117. | Summary

69. ПЕРИШИЋ АРСИЋ, Олга

L'uso dei corpora nella didattica della traduzione : l'esempio del verbo serbo *prijati* e i suoi traduenti italiani / Olja Perišić Arsić // Italica Belgradensia. – 14 (2018), 49–64. | Summary

70. ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Prevodna leksikografija : frazeološki rečnici i njihova struktura / Božinka M. Petronijević // Филолог. – 18 (2018), 13–29. | Zusammenfassung

71. ПОПОВИЋ, Диана

Kanadska frankofona proza za decu i omladinu u srpskom prevodu / Diana Popović // Наука и савремени универзитет 7. – 41–53. | Summary

– СТАНКОВИЋ, Станислав

Посесивни беспредлошки генитив у „Нечистој крви“ Борисава Станковића и његови француски еквиваленти | Уп. 647.

– ТЕРЗИЋ, Светлана

Елативно значење израза *в высшей степени* у руском и српском језику на корпусу романа „Подросток“ Ф. М. Достојевског : преводилачки аспект | Уп. 477.

– ЦЕКОВИЋ, Невена

La traduzione dei segnali discorsivi italiani in serbo : il caso dei verbi di percezione visiva e uditiva | Уп. 48.

– ЧЕНГИЋ, Нермина

О употребљивости узвика у италијанском језику на примјеру превода Lionela Kostantinija | Уп. 1109.

72. ЧУДИЋ, Марко

Проблеми израде новог мађарско-српског речника из перспективе књижевног преводиоца / Марко Р. Чудић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 441–449. | Summary

73. ШИПКА, Данко

Културна укотвљеност терминологије : узорак еквиваленције у области права / Данко Шипка // ЛА. – 31 (2018), 1–9. | Summary

б) Учење страних језика**74. АБУБАКЕР ФАРАЈ, Басим**

The Way to Design Web-based (EMP) Course in EFL Context : a Bridge from Evaluation to Course Design / Basim M. Abubaker Faraj, Ghada Mohamed // ЗбФФП. – 48, 3 (2018), 61–78. | Резиме + Прилог

– АКТУЕЛНИ теоријско-методолошки проблеми проучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура : зборник радова : Међународна научна конференција Комисије за наставу словенских језика и књижевности Међународног комитета слависта, Београд, 2017. | Уп. 1149.

75. АЛЕКСИЋ ХАЈДУКОВИЋ, Ирена

A Multimodal Approach to Teaching and Learning Medical Academic English : a Case Study / Irena Aleksić Hajduković // Страни језик струке... – 585–597. | Rezime

76. АРТУН, Ерман

Udžbenik savremenog turskog jezika = Çağdaş türk dili ders kitabı / Erman Artun, Mirjana Teodosijević. – Beograd : Filološki fakultet, 2018. – 297.

77. АЦИЋ, Соња

Приручник за наставнике : српски као нематерњи језик за први разред основне школе : приручник за наставнике у првом разреду основне школе / Соња Ацић. – Београд : Klett, 2018. – 132.

78. БАБИЋ, Биљана

Унутарјезичке грешке у употреби облика акузатива у српском језику као страном / Биљана М. Бабић // СЈ. – 23 (2018), 583–600. | Summary

79. БАЈИЋ, Љиљана

Књижевни текст и настава словенских језика / Љиљана Бајић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 11–25. | Резюме

80. БЕКО, Лидија

CLIL metoda i geologija : razvoj identiteta studenata putem integrisane nastave na prvoj godini Rudarsko-geološkog fakulteta / Lidija Beko, Dragoslava Mićović // Страни језик струке... – 599–610. | Summary

81. БЕРИЋ, Андријана

Веза између културе и усвајања страног језика : са освртом на језик струке на ФТН-у / Андријана Б. Берић // О језику са разних аспеката. – 153–168. | Zusammenfassung

82. БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Formant Measurements of Serbian Speakers' English Vowels / Andrej Bjelaković // Philologia. – 16 (2018), 17–43. | Резиме

83. БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Интеркултурна реторика као резултат реконцептуализације контрастивне реторике : идеолошке и педагошке импликације / Савка Н. Благојевић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 463–477. | Summary

84. БЛАЖИЋ, Мирјана

Српски на српском 1 / Мирјана Блажић. – 4. изд. – Београд : Радио-телевизија Србије, 2018. – 285. + CD-ROM. – (Библиотека Посебна издања)

85. БОДРИЧ, Радмила

Особине доброг наставника енглеског језика из перспективе студената англистике / Радмила В. Бодрич, Аида Е. Тарабар // PhM. – 10 (2018), 603–624. | Summary

86. БОДРИЧ, Радмила

Психолошки аспекти мотивације и вредновања ученика енглеског као страног језика у основним школама / Radmila Bodrić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 421–432. | Summary + Прилог

87. БОЖИЋ ЛЕНАРД, Драгана

A Redefined Approach to Student Assessment Based on Essay Writing in ESP / Dragana Božić Lenard, Yvonne Liermann-Zeljak, Ivanka Ferčec // 36ФФП. – 48, 3 (2018), 5–36. | Резиме

88. БОЖОВИЋ, Марко

Утицај јапанског стрипа (манга) на правилну употребу личних заменица и ословљавања код студената јапанског језика као страног / Марко Божовић // Савремена проучавања језика... – 253–263. | Summary

89. БОНКОВСКИ, Роберт

O nekim elementima jezičke kulture pri učenju srpskog jezika kao stranog / Robert Bonkowski // Језик, култура, образовање. – 239–252. | Summary

90. БОШЊАК, Јелена

Designing and Compiling a Corpus for an ESP Course / Jelena Bošnjak, Danijela Nejković // Страни језик струке... – 337–353. | Rezime

91. БУЛАТОВИЋ, Весна

Blended Learning in Teaching ESP / Vesna Bulatović, Dragana Gak, Bojana Borković // Страни језик струке... – 611–619. | Rezime

92. БУЛАТОВИЋ, Весна

An English Grammar : Main Stumbling Blocks for Bulgarians Learning English / Krasimir Kabakčiev. – Stuttgart : Mariana Kabakchiev Verlag, 2017. – 592. / Vesna Bulatović // FU. – 16, 1 (2018), 81–83. | Приказ

93. ВАСИЉЕВИЋ, Зорана

Teaching Research Paper Abstract Writing to Non-native Speakers of English / Zorana Vasiljević // Страни језик струке... – 763–783. | Rezime

94. ВАТЛЕС, Исидора

Ставови и уверења студената о високошколској настави филолошких предмета / Isidora M. Wattles, Biljana B. Radić-Bojanić // 36ФФП. – 48, 4 (2018), 39–58. | Summary

95. ВЕЛЕСКУ, Елена

L' évaluation motivante en cours de français sur objectifs spécifiques : réflexions et pratiques en vétérinaire / Elena Velescu // Страни језик струке... – 897–907. | Summary

96. ВЕЛИЧКОВИЋ, Марта

Using Think Aloud Protocols to Assess the Use of the Definite Article with Serbian Students of English / Marta Veličković // FU. – 16, 2 (2018), 134–156. | Rezime + Прилог

97. ВЕРЕИТИНОВА, Марија

Методическая модель представления актуализированной паронимической лексики в сербской аудитории / Мария Михайловна Верейтинова // Трагом славистичких истраживања... – 23–32. | Summary, Резиме

98. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Engineering Students' Attitudes towards Learning English at the Tertiary Level / Tijana Vesić Pavlović // Страни језик струке... – 785–800. | Rezime

99. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Nuts and Bolts : English for Mechanical Engineering Students / Tijana Vesić Pavlović. – Beograd : Mašinski fakultet, 2018. – 127.

100. ВИДОВИЋ, Гордана

Енглески језик 5 : уџбенички комплет Eyes Open 1 : наставни планови и дневне припреме за часове / Гордана Видовић. – Београд : Klett, 2018. – 274.

101. ВЛАХОВИЋ, Нина

Oral Presentations as a Language and Academic Skills Enhancement Platform / Nina Vlahović // Страни језик струке... – 801–815. | Rezime

– ВРАНЕШ, Александра

Библиографија и библиотеке у функцији наставе српског језика у иностранству | Уп. 1165.

102. ВУЈОВИЋ, Ана

Notions de pédagogie en français et en serbe / Ana M. Vujiović // Филолог. – 18 (2018), 30–43. | Резиме

103. ВУЈОВИЋ, Ана

Положај страних језика струке у средњем и високом образовању у Србији / Ана Вујовић // Језици образовања. – 147–165. | Summary

104. ВУКОМАНОВИЋ, Тамара

Uloga udžbenika u nastavi stranog jezika struke / Tamara Vukomanović // Страни језик струке... – 313–323. | Summary

105. ВУКЧЕВИЋ ЛАЦКОВИЋ, Биљана

Нова врста интерактивне граматике за потребе наставе језика струке / Биљана Вукчевић Лацковић // Страни језик струке... – 817–825. | Summary

106. ВУКЧЕВИЋ ЛАЦКОВИЋ, Биљана

Примена мапа ума у учењу и вежбању граматике кроз обраду тематских наставних јединица у оквиру наставе енглеског језика медицинске струке / Биљана Вукчевић Лацковић // ПЛ. – 19 (2018), 101–115. | Summary

– ВУЧИНА СИМОВИЋ, Ивана

Употреба глаголских облика у нарацији једнојезичне и двојезичне деце на српском језику | Уп. 839.

107. ВУЧКОВИЋ СТОЈАНОВИЋ, Милица

Uvod u nemački poslovni jezik / Milica Vučković-Stojanović. – 11. izd. – Beograd : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2018. – 272.

108. ВУЧО, Јулијана

Internacionalizacija univerziteta i jezičke potrebe / Julijana Vučo // Страни језик струке... – 69–83. | Summary

109. ВУЧО, Јулијана

Језик и језици образовања / Јулијана Вучо // Језици образовања. – 33–53. | Summary

110. ВУЧО, Јулијана

Неки аспекти аутокореkcија србoфоних ученика у писаној продукцији на италијанском / Јулијана Ј. Вучо // Српски језик : статус, систем, употреба. – 695–713. | Summary

111. ВУЧО, Јулијана

Пројектна настава и нове технологије у међуевропској размени знања и добрих пракси / Јулијана Ј. Вучо // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 409–419. | Summary

112. ГАЈИЋ, Тијана

Korelacija između anksioznosti i postignuća u učenju L2 na primeru studentske populacije u Srbiji : kvantitativna analiza uticaja afektivnih faktora na nastavu stranih jezika / Tijana Gajić, Ana Kuzmanović Jovanović // ФП. – 45, 2 (2018), 107–123. | Summary

113. ГИНИЋ, Јелена

Настава руског језика у основној школи : актуелно стање и перспектива / Јелена Гинић // Језици образовања. – 109–120. | Summary

114. ГИНИЋ, Јелена

Од традиционалног ка савременом уџбенику руског језика правне струке / Јелена Гинић // Страни језик струке... – 139–154. | Резюме

115. ГИНИЋ, Јелена

Фонетски стереотип и уџбеници руског језика у Србији / Јелена Гинић // Актуелни теоријски-методолошки... – 70–90. | Резюме

116. ГЛУШАЦ, Таџана

Dvojezična (srpsko-ingleska) nastava u Vojvodini : uvođenje i prvi rezultati / Tatjana Glušac // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 227–246. | Summary

117. ГЛУШАЦ, Таџана

English Language Student Teachers' Entry Pedagogical Beliefs / Tatjana Glušac, Vesna Pilipović, Mira Milić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 445–454. | Резиме

118. ГОЉАК, Светлана

Методички аспекти наставе фразеологије српског језика као страног / Светлана В. Гољак // НССУВД. – 48 (2018), 71–78. | Резюме

119. ГРУБОР, Јелена

Vannastavni input i stav prema učenju engleskog kao stranog jezika / Jelena Grubor // ПЛ. – 19 (2018), 61–74. | Summary

120. ГУСЕВА, Јелисавета

Изучение русских глаголов движения в сербской аудитории на разных этапах / Елисавета Викторовна Гусева, Драгана Попович // Славистика. – 22, 2 (2018), 133–139. | Резиме

121. ДЕТАР ЈЕВЂОВИЋ, Снежана

Leksički i morfološki transfer u početnoj nastavi italijanskog jezika kao stranog / Snežana Z. Detar Jevdović // АФФ. – 30, 1 (2018), 139–161. | Summary

122. ДЕШАМП, Кристина

Corpus de spécialité et didactique du français sur objectif spécifique : quelles perspectives pour le français juridique? / Christina Dechamps // Страни језик струке... – 355–366. | Resumo

123. ДИМЕСКИ, Никола

Developing a Needs-based Business English Syllabus for the University Students of Business and Economics in Macedonia : Results of Syllabus Testing Experiment / Nikola Dimeski // Страни језик струке... 95–117. | Résumé + Appendix

124. ДИМИТРОУ, Димитра

L2 Acquisition and Production of the English Rhotic by L1 Greek-Cypriot Speakers : the Effect of L1 Articulatory Routines and Phonetic Context / Dimitra Dimitriou // Philologia. – 16 (2018), 45–64. | Резиме

125. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

Engleski jezik nauke i struke : analiza primene u saobraćaju / Gordana Dimković Telebaković. – Beograd : Svet knjige, 2018. – 358. – (Edicija Nauka)

126. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

English Grammar for Transport and Traffic Engineers / Gordana Dimković-Telebaković. – Beograd : Univerzitet, Saobraćajni fakultet, 2018. – 92.

127. ДИНИЋ, Тања

Paralelni korpusi u nastavi stranih jezika struke / Tanja Dinić, Nina Polovina // Страни језик струке... – 367–380. | Résumé

128. ДМИТРОВИЋ, Дина

Strategy Instruction and Its Effectiveness in Building Grammar Competence in Modern Greek as a Foreign Language / Dina Dmitrović // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 433–443. | Резиме

129. ДОДИГ, Милана

Le structuralisme saussurien dans l'enseignement du FLE à l'Université de Kragujevac / Milana Dodig, Jelena Kitanović // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 357–365. | Резиме

130. ДОНАТ, Неда

Mogućnosti usavršavanja nastavnika njemačkog jezika između dva svjetska rata / Neda Donat // О језику са разних аспеката. – 169–178. | Summary

131. ДУЛИ, Џени

Right on! 1 : енглески језик за 5. разред основне школе : приручник за наставнике / Jenny Dooley. – Београд : Фреска, 2018. – 256.

132. ДУЛИ, Џени

Smiles 1 : приручник за наставнике / Jenny Dooley. – Београд : Фреска, 2018. – XXI, 69, 81.

133. ДУРБАБА, Оливера

О образовању наставника страних језика у Републици Србији / Оливера Дурбаба // Језици образовања. – 131–146. | Summary

134. ЂОРЂЕВИЋ, Јасмина

Inaccurate Use of the Spatial Prepositions *in*, *on* and *at* by Serbian EFL Student / Jasmina Đorđević // Jezik, književnost, prostor. – 697–712.

135. ЂОРЂЕВИЋ, Катарина

Уџбеници и приручници српског језика као страног / Катарина Ђорђевић // ЛА. – 31 (2018), 20–33. | Summary + Библиографски списак уџбеника, приручника и речника српског језика као страног

136. ЂОРОВИЋ, Данијела

Bodovna vrednost stranog jezika struke na Beogradskom univerzitetu / Danijela Đorović, Nataša Janković // Страни језик струке... – 119–137. | Summary

137. ЂУКИЋ МИРЦАЈАНЦ, Марина

Особености комуникације посредоване рачунаром у настави страног језика / Марина Ђ. Ђукић Mirzayantz // PhM. – 10 (2018), 643–655. | Zusammenfassung

138. ЂУРИЋ, Љиљана

Двојезична настава у Србији : поглед у ближу и даљу прошлост / Љиљана Ђурић // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 195–212. | Résumé

139. ЂУРИЋ, Љиљана

Страни језици у језичкој образовној политици Србије : динамика промена у периоду од 2000. до 2016. године / Љиљана Ђурић // Језици образовања. – 55–80. | Summary + Прилози

140. ЂУРОВИЋ, Татјана

English Practice in Economics and Business / Tatjana Đurović, Nadežda Silaški. – 20. izd. – Beograd : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2018. – 227.

141. ЂУРОВИЋ, Татјана

English for Economists 2 / Tatjana Đurović, Nadežda Silaški. – Beograd : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2018. – 111.

142. БУРОВИЋ, Татјана

English for Economists 4 / Tatjana Đurović. – Beograd : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2018. – 235.

143. ЕРАКОВИЋ, Борислава

Допринос теорије схема и социо-конструктивистичког приступа у настави : усвајање функционализма код студената на преводилачким предметима / Борислава Р. Ераковић, Јагода П. Топалов // ЗбФФП. – 48, 2 (2018), 267–286. | Summary

144. ЖЕРАЈИЋ, Андреа

Jezička postignuća učenika završnih razreda osnovnih škola Republike Srbije u oblasti nemačkog kao drugog stranog jezika / Andrea Žerajić // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 59–87. | Zusammenfassung

145. ЖИВКОВИЋ, Ема

Interpreting the At-Issue Status of Non-Restrictive Relative Clauses in a Foreign Language : a Case of Serbian EFL Students / Ema Živković // FU. – 16, 1 (2018), 65–80. | Rezime

146. ЖИГА, Елизабет

The Phonetics and Phonology of English Casual Speech : Learning from L2 Learners / Elizabeth Zsiga // Philologia. – 16 (2018), 1–16. | Резиме

147. ЗАВИШИЊ, Катарина

Dvojezična (CLIL) nastava u obrazovnom sistemu Srbije : sadašnji izazovi i predlog smernica za budućnost / Katarina Zavišin // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 213–225. | Riassunto

148. ЗАЛАД, Гордана

English for Political Sciences in EU Context / Gordana Zalad. – Beograd : Univerzitet, Fakultet političkih nauka, 2018. – 239.

149. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Razumevanje anglicizama u srpskom kao nematernjem jeziku / Dušanka Zvekić-Dušanović // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 79–87. | Summary

150. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Речници у настави српског као нематерњег језика / Душанка С. Звекић Душановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 493–499. | Summary

151. ЗЕЈНЕЛАГИЋ, Сабина

Comparative English Grammar / Sabina Zejnelagić. – Novi Pazar : State University of Novi Pazar, 2018. – 234.

152. ЗЕЧЕВИЋ, Снежана

Допринос израде пројекта когнитивном и афективном развоју учесника пројектне наставе : студентска перспектива / Снежана М. Зечевић, Савка Н. Благојевић // ЗбФФП. – 48, 4 (2018), 3–24. | Summary

153. ЗИВЛАК, Јелена

Zastupljenost engleskog jezika za posebne namene u studijskim programima anglistike na univerzitetima u Beogradu, Novom Sadu i Nišu / Jelena Zivlak, Jelisaveta Šafranj // Страни језик струке... – 325–334. | Summary

154. ЗОБЕНИЦА, Николина

Интегративна настава за интегрисано друштво : планирање, организација и реализација иновативног модела наставе / Николина Н. Зобеница, Ана И. Стипанчевић // ЗбФФП. – 48, 2 (2018), 299–315. | Zusammenfassung

155. ИВАНОВА, Ирина

Речници у настави српског језика као страног на МГУ / Ирина Ј. Иванова // НССУВД. – 47, 1 (2018), 487–492. | Резюме

156. ИВАНОВИЋ, Милена

Принцип организовања граматичког материјала у почетној настави граматике украјинског језика / Милена Ивановић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 136–147. | Резюме

157. ИВАНЧЕВИЋ ОТАЊАЦ, Маја

English for Special Education / Маја Ivančević Otanjac, Mirjana Furundžić. – 2nd ed. – Beograd : Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Izdavački centar fakulteta ICF, 2018. – 113.

158. ИГЊАТОВИЋ, Наташа

Phonétique et orthographe 1 : pour les étudiants de FLE : cahier d'exercices / Nataša Ignjatović. – Niš : Filozofski fakultet, 2018. – 69.

159. ЈАДРИЈЕВ ДОШЕНОВИЋ, Анастасија

Formation des enseignants de FOS dans le contexte serbe / Anastazija Jadrijević Došenović // Страни језик струке... – 857–870. | Rezime

160. ЈАЋОВИЋ, Јелена

Француски језик струке : познавање језика vs. познавање струке / Јелена Јаћовић // Страни језик струке... – 847–855. | Summary

161. ЈЕЗИЦИ образовања / ур. Јулијана Вучо, Јелена Филиповић. – Београд : Филолошки факултет, 2018. – 165. – (Едиција Филолошка истраживања данас ; 8)

162. ЈЕРЕМИЋ МИЋОВИЋ, Емина

Енглески језик 1 : уџбенички комплет Super Minds 1 : наставни планови и дневне припреме за часове / Емина Јеремић Мићовић, Јелена Максимовић. – Београд : Klett, 2018. – 263.

163. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

A Comparison of Two Different Approaches in Teaching and Assessing Young EFL Learners' Pronunciation / Danica M. Jerotijević Tišma // PhM. – 10 (2018), 625–641. | Резиме – **ЈОВАНОВИЋ, Зоран**

Школовање преводилаца и тумача некад и сад | Уп. 61.

164. ЈОВИЋ, Емилија

Руски језик и економија : Руски језик за економисте / Дејан Марковић. – Ниш : Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 2017. – 190. / Емилија Г. Јовић // PhM. – 10 (2018), 727–729. | Приказ

165. ЈОВКОВИЋ, Љиљана

Business English I / Ljiljana Jovković. – 5. izd. – Beograd : Beogradska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2018. – 203.

166. ЈОВКОВИЋ, Љиљана

Business English II / Ljiljana Jovković. – 5. izd. – Beograd : Beogradska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2018. – 264.

167. ЈОКАНОВИЋ МИХАЈЛОВ, Јелица

Говоримо српски : уџбеник српског језика за странце / Јелица Јокановић-Михајлов, Весна Ломпар. – 7. изд. – Београд : Међународни славистички центар, 2018. – 96.

168. ЈОСИЈЕВИЋ, Јелена

Савремене тенденције у парадигми неправилних глагола у енглеском језику и импликације за савремену наставу / Јелена Јосијевић // Језик, култура, образовање. – 99–114. | Резюме

169. ЈОСИПОВИЋ СМОЈВЕР, Вишња

Contemporary Phonological Theory and Common Pronunciation Issues / Višnja Josipović Smojver // Philologia. – 16 (2018), 77–83. | Резиме

170. ЈУРЧИК, Оливије

Club @dos 1 : француски језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Olivier Jurczyk ; ауторка адаптације Јелена Брајовић. – Београд : Klett, 2018. – 95.

171. KANĀI : udžbenik za japanski jezik i pismo / Ljiljana Marković et al. – 3. prošireno i izmenjeno izd. – Beograd : Filološki fakultet : Kokoro, 2018. – 315.

172. KANĀI : udžbenik za japanski jezik i pismo / Ljiljana Marković et al. – 4. izd. – Beograd : Filološki fakultet : Kokoro, 2018. – 315.

173. КАТАВИЋ ЧАУШИЋ, Сандра

Smart Worksheets : Value-added Language Materials through QR Codes / Sandra Katavić Čaušić // Страни језик струке... – 641–656. | Rezime

174. КЕРКЕЗ, Драгана

Руски језик 5 : уџбенички комплет Коначно 1 : наставни планови и дневне припреме за часове / Драгана Керкез, Јелена Радовановић. – Београд : Klett, 2018. – 339.

175. КЕСИЋ, Смиљка

ESP : French Borrowings in the Language of Tourism / Смиљка Кесић // Страни језик струке... – 401–413. | Rezime

176. КИШ, Јелена

Step into Serbian : Serbian for foreigners = Srpski za strance / Jelena Kiš. – 3. izd. – Beograd : Službeni glasnik, 2018. – 422.

177. КНЕЖЕВИЋ, Љиљана

Differences in the Use of L2 Learning Strategies among Students of Mathematics, Computer Science and Tourism / Ljiljana Knežević, Dragana Vuković Vojnović // Страни језик струке... – 155–165. | Rezime

178. КОВАЧЕВИЋ, Ервин

The Relationship Between Lexical and Syntactic Complexity Measures in a Learner Corpus / Ervin Kovačević // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 469–479. | Резиме

179. КОВАЧЕВИЋ, Предраг

The Variation in Non-Finite Complements in Serbian : Empirical Evidence at an Intra-Speaker Level / Predrag Kovačević, Tanja Milićev, Ivana Đurić Paunović // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 437–451. | Резиме

180. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Савремена настава руског језика : садржаји, организација, облици / Ксенија Кончаревић. – Београд : Филолошки факултет, 2018. – 440.

181. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Теолингвистички приступ настави словенских језика : на материјалу лексике и фразеологије руског и српског језика / Ксенија Кончаревић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 168–180. | Резюме

182. КОСАНОВИЋ, Милина

English in Tourism : for Second Year Students / Milina Kosanović. – Beograd : Visoka turistička škola strukovnih studija, 2018. – 60.

183. КОСТИЋ, Антонина

Буни се као Грк у ајсу : студија о мотивацији, стереотипима и предрасудама при учењу модерног грчког језика / Антонина Костић // ПЛ. – 19 (2018), 129–140. | Summary

184. КОСТИЋ ГОЛУБИЧИЋ, Мирјана

Рад на усавршавању изговора студената београдске полонистике / Мирјана Костић Голубичић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 106–120. | Резюме

185. КРАЈИШНИК, Весна

Српски као страни и српски као нематерњи језик : сличности и разлике / Весна Крајишник, Никица Стрижак // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 181–193. | Резюме

186. КРАЈИШНИК, Весна

Стање у настави српског као нематерњег језика и препоруке за њен развој у хомогеним језичким срединама / Весна Крајишник // Језици образовања. – 95–107. | Summary

187. КРЖЕЉ, Катарина

Standardi kvaliteta za izbor i didaktičko oblikovanje kulturoloških sadržaja u udžbenicima stranog jezika struke / Katarina Krželj // Страни језик струке... – 167–180. | Zusammenfassung

188. ЛАИНОВИЋ СТОЈАНОВИЋ, Надежда

Коришћење интернета у настави руског језика и књижевности / Дејан Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2015. – 152. – (Библиотека Профил) / Надежда Лаиновић Стојановић // Славистика. – 22, 2 (2018), 317–318. | Приказ

189. ЛЕВУШКИНА, Олга

Когнитивная стратегия работы со словарями в обучении русскому языку / Ольга Николаевна Левушкина // Трагом славистичких истраживања... – 117–124. | Summary, Резиме

190. ЛЕКТОРСКЕ вежбе : приручник за српски језик као страни / ред. Јелица Јокановић-Михајлов. – Ново, допуњено изд. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2018. – 175. – (Библиотека Међународног славистичког центра ; 6)

191. ЛЕНАСИ, Нивес

Non-native Speakers' Use of Verb Forms in Italian Business Correspondence / Nives Lenassi // Страни језик струке... – 181–198. | Sintesi

192. ЛЕСНЕВСКА, Димитрина

Метод контрастивног изучења моделај речевог поведења у обучењу руском језику као иностранном / Димитрина Лесневска // Трагом славистичких истраживања... – 107–116. | Summary, Резиме

193. ЛЕСНЕВСКА, Димитрина

Современне подходи к обучењу руском језику као инославјанском у болгарској аудиторји / Димитрина Лесневска // Славистика. – 22, 2 (2018), 140–147. | Резиме

194. ЛУКЕЖИЋ ШТОРГА, Маја

Poteškoće u ovladavanju ortoepskom normom izgovora suglasnika : usporedba kroatofonih nastavnika i studenata francuskog jezika / Maja Lukežić Štorga, Vedrana Berlengi Karušin // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 455–468. | Résumé

195. МАЛДОНАДО, Марија Алиција

How to Help Learners to Improve Their English Pronunciation : What Rioplatense Spanish Speaking EFL Teachers Need to Know / María Alicia Maldonado // *Philologia*. – 16 (2018), 85–98. | Резиме

196. МАЛТЕЗ, Ксенија

Вештина разумевања говора на страном језику на академском нивоу : примена стратегија / Ксенија Малтез // *Савремена проучавања језика...* – 215–226. | Summary

197. МАРИЋ, Биљана

Човек у огледалу језика у руском и српском : нови изборни предмет на Катедри за славистику / Биљана Марић, Драгана Керкез // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 123–132. | Резиме

198. МАРКОВИЋ, Александра

An English Reader for Art Students / Aleksandra Marković. – Belgrade : Fakultet likovnih umetnosti, 2018. – 155.

199. МАРКОВИЋ, Јелена

Употребе глагола *take* у писању на енглеском језику као страном код изворних говорника српског језика : корпуснолингвистичка анализа / Јелена Марковић // *ЗБМСФЛ*. – 61, 1 (2018), 165–180. | Summary

200. МАРКОВИЋ, Кристина

Upotreba rečnika u nastavi stranog jezika struke / Kristina Marković, Danijela Đorđević, Sonja Rajić // *Страни језик струке...* – 453–473. | Summary + Prilog

201. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 1 / Tatjana Marković. – 4. izd. – Beograd : Beogradska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2018. – 285.

202. МАРКОВИЋ, Татјана

Become a Business English Success 2 / Tatjana Marković. – 4. izd. – Beograd : Beogradska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2018. – 365.

203. МАРОЈЕВИЋ, Милена

Русский язык 1 : русский язык для экономистов 2 / Милена Мароевич, Елена Байович. – Београд : Центар за издавачку делатност Економског факултета, 2018. – 341.

204. МАРЧОКОВА, Данијела

Ludová slovesnosť v čítankách slovenského jazyka pre tretí a štvrtý ročník základnej školy v Srbsku / Daniela Marčoková, Jasna Uhláriková // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 235–240. | Резиме

205. МЕДЕНИЦА, Лука

Конечно! 1 : руски језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Лука Меденица, Драгана Керкез. – Београд : Klett, 2018. – 68.

206. МЕДЕНИЦА, Лука

Постигнућа ученика на пријемном испиту за упис у српско-руска билингвална одељења / Лука Меденица, Јелена Гинић // *ПЛ*. – 19 (2018), 23–29. | Резиме

207. МИЈАЈЛОВИЋ, Ана

Екстралингвистички фактори у настави српског језика у иностранству / Ана Д. Мијајловић // *ГСЈКњ*. – 16 (2018), 43–59. | Summary

208. МИЈАЈЛОВИЋ, Ана

Специфичности онлајн наставе српског језика у иностранству / Ана Мијајловић // *Савремена проучавања језика...* – 201–213. | Summary

209. МИЈОМАНОВИЋ, Стеван

Students' Reflections on an Online Elective Medical English Course / Stevan Mijomanović, Danka Sinadinović, Sofija Mičić Kandijaš // ПЛ. – 19 (2018), 41–52. | Резиме

210. МИЛИВОЈЕВИЋ, Весна

Business English with Correspondence / Vesna Milivojević. – 8th ed. – Beograd : Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, 2018. – 157.

211. МИЛИЋ, Мира

English in Sports / Mira M. Milić. – Novi Sad : Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2018. – 220. – (Edicija Empiria sportiva ; 13)

212. МИЛИЋ, Мира

Koliko studenti sporta i fizičkog vaspitanja poznaju standarde u engleskom i srpskom jeziku / Mira Milić, Aleksandra Kardoš // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 469–480. | Summary + Прилог

213. МИЛОВАНОВИЋ, Војка

Književni tekst u udžbenicima francuskog jezika za osnovnu i srednju školu / Vojka Milovanović // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 481–489. | Résumé

214. МИЛОШЕВИЋ, Оља

Using Peer Review to Improve Academic Writing / Olja Milošević // Страни језик струке... – 871–879. | Rezime

215. МИРИЋ, Милица

Statut actuel du français comme langue scientifique / Milica Mirić // Страни језик струке... – 211–224. | Rezime

216. МИРКОВИЋ, Драгица

Business English in Use 2 / Dragica Mirković. – Beograd : Beogradska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2018. – 317.

217. МИРКОВИЋ, Драгица

Induktivne ili deduktivne eksplicitne instrukcije fokusirane na forumu? / Dragica Mirković, Tatjana Marković, Ana Mandić Ivković // Страни језик струке... – 673–684. | Summary

218. МИЋИЋ КАНДИЈАШ, Софија

Linguistic and Pedagogic Aspects of Translating Popular Medical Terminology / Sofija Mičić Kandijaš, Stevan Mijomanović // ФП. – 45, 1 (2018), 125–138. | Резиме

219. МИЋИЋ КАНДИЈАШ, Софија

Listening Comprehension in English for Medical Academic Purposes / Sofija Mičić Kandijaš, Danka Sinadinović, Stevan Mijomanović // Страни језик струке... – 657–672. | Rezime

220. МИЋОВИЋ, Драгослава

Community Interpreting in Serbia : Current Situation and Perspectives / Dragoslava Mićović, Jelena Filipović, Lidija Veko // Страни језик струке... – 475–492. | Rezime

221. МИХАЈЛОВИЋ, Јелена

Формирање лексике туризмолошког профила из општег лексичког фонда руског језика : у примени на савремени уџбеник руског језика високошколске туризмолошке струке и њему сродне уџбенике / Јелена Ј. Михајловић // CJ. – 23 (2018), 625–635. | Резиме

222. МОМЧИЛОВИЋ, Николета

Einfluss von erworbenen L2-Kenntnissen und Erfahrungen auf das L3-lernen bei Lexikalisch-grammatikalischen Übungen / Nikoleta Momčilović // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 89–120. | Резиме

223. МОСКОВКИН, Леонид

Анализа удбеника руског језика за странце „Грамматика француско-руска“ (1730) / Леонид В. Московкин ; прев. Јелена Васовић = Исследования учебника русского языка для иностранцев „Грамматика французская и русская“ (1730 г.) // Стазама славистике. – 105–111.

224. МОТА, Ђорђо

Wir 1 : немачки језик за 5. разред основне школе : приручник за наставнике / Ђорђо Мота. – 5. изд. – Београд : Klett, 2018. – 82.

225. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Doing Syntax : Workbook for EFL Students / Biljana Mišić Ilić. – Novi Sad : Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, 2018. – 123.

226. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Syntax : for EFL Students / Biljana Mišić Ilić. – Novi Sad : Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, 2018. – 334.

227. НЕДЕЉКОВИЋ, Војин

О класичној и посебној латинској настави у модерној средњој школи / Војин Недељковић // Језици образовања. – 121–130. | Summary

228. НЕЈКОВИЋ, Данијела

An English Reader / Danijela Nejković. – Rev. ed. – Beograd : Fakultet bezbednosti, 2018. – 266.

229. НИКОЛИЋ, Биљана

Лексички приступ српском као страном језику / Весна Крајишник. – Београд : Филолошки факултет, 2016. – 292. – (Едиција Језик, књижевност, култура; 8) / Биљана Р. Николић // НЈ. – 49, 1 (2018), 147–150. | Приказ

230. НИКОЛИЋ, Биљана

Усвајање презента, перфекта и футура I на почетном нивоу учења српског као страног језика / Биљана Николић // Савремена проучавања језика... – 171–185. | Summary + Прилог

231. НИКОЛИЋ, Мелина

Engleski jezik za menadžere u sportu : zbirka tekstova sa leksičkim vežbanjima / Melina Nikolić. – Beograd : Alfa ВК univerzitet Fakultet za menadžment u sportu, 2018. – 101.

232. НИКОЛИЋ, Милка

Модели преношења туђег говора у настави српског као страног језика / Милка Николић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 206–220. | Резюме

233. НОВАКОВИЋ, Александар

Дидактичко-методичка обликованост радне свеске за учење српског и енглеског језика као страног : контрастивни приступ : на примеру радних свезака „Реч по реч“ и „New Headway Elementary“ / Александар М. Новаковић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 75–91. | Summary

234. ПАВЛОВИЋ, Наташа

Dual or Innovative : but It Worked / Nataša Pavlović // Страни језик струке... – 685–696. | Резиме

235. ПАВЛОВИЋ ШАЈТИНАЦ, Маја

Лексикографска концепција школских уџбеника Богољуба Станковића / Маја Павловић-Шајтинац // Трагом славистичких истраживања... – 175–189. | Summary, Резюме

236. ПАНТИЋ, Ирена

Пример добре наставне праксе : настава енглеског језика применом CLIL методе / Ирена Пантић // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 249–264. | Summary

237. ПАПРИЋ, Маријана

Граматички садржаји у курикулумима и уџбеницима руског језика струке / Маријана Папрић // Страни језик струке... – 225–241. | Резюме

238. ПАРПЕТ, Шантал

La français sur objectif universitaire : entre contexte, savoir-faire didactique et stratégie institutionnelle / Chantal Parpette // Страни језик струке... – 55–67. | Резиме

239. ПЕРИШИЋ АРСИЋ, Олга

Могућност примене корпуса у настави српског језика као страног / Олга Перишић Арсић // Савремена проучавања језика... – 187–199. | Riassunto

240. ПЕТРОВИЋ, Слађана

English in Civil Engineering and Geodesy / Слађана Петровић. – 3. изд. – Београд : Висока грађевинско геодетска школа струковних студија, 2018. – 192.

241. ПЕШИЋ, Ања

Међујезичка интерференција при усвајању граматике руског језика на примерима Гимназије „Свети Сава“ и Тринаесте београдске гимназије / Ања Пешић // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 169–191. | Summary

242. ПЕШИЋ, Драгана

Awakening University Students' Metacognition in the Process of Listening Comprehension / Dragana Pešić, Aleksandra Radovanović // ПЛ. – 19 (2018), 117–127. | Резиме

243. ПЕШИЋ, Драгана

Teaching ESP in Vocational Schools in Serbia Today / Dragana Pešić, Ivana Marinković // Страни језик струке... – 697–714. | Rezime + Appendix

244. ПИВЧЕВИЋ, Маја

Iskustva lektora stažista u nastavi francuskog jezika na Sveučilištu u Zadru / Маја Пивчевић // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 493–501. | Summary

245. ПИЛИПОВИЋ, Весна

The Basics of English Language Teaching / Vesna Pilipović. – 2nd ed. – Novi Sad : Fakultet za pravne i poslovne studije Dr Lazar Vrkatić, 2018. – 273.

246. ПЈЕЊОНЖЕК, Марек

Polityka językowa jako performatyka kulturowa / Marek Pieniżek // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 237–249. | Резюме

247. ПОПИН, Мира

Глобална симулација у настави страних језика / Мира Д. Попин // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 147–167. | Résumé

248. ПОПОВИЋ, Силвана

The Role of Newspapers in Teaching Legal English / Silvana Popović // Страни језик струке... – 243–254. | Rezime

249. ПРТЉАГА, Јелена

Metodičke specifičnosti nastave stranog jezika struke / Jelena Prtljaga, Aleksandra Gojkov Rajić // Страни језик струке... – 715–725. | Zusammenfassung

250. ПУХАР, Јелена

Онлајн онтологија Имагакт као средство за учење страних језика на примеру италијанског и српског језика / Јелена Пухар // ПЛ. – 19 (2018), 31–40. | Riassunto

251. РАДОВАНОВИЋ, Александра

Енглески језик : уџбеник за студенте здравственог туризма / Александра Радовановић, Драгана Пешић. – Врњачка Бања : Универзитет у Крагујевцу, Факултет за хотелијерство и туризам, 2018. – 194.

252. РАДОЈКОВИЋ ИЛИЋ, Катарина

Kurikulumi za strani jezik struke od početnog nivoa / Katarina Radojković Ilić // Страни језик струке... – 255–270. | Résumé

253. РАДОЈЧИЋ, Ружица

Систем граматичких вежбања на примеру „Граматику руског језика за основну школу“ Љ. Несторов и Б. Станковића / Ружица Радојчић // Трагом славистичких истраживања... – 259–272. | Summary, Резюме

254. РАДОСАВЉЕВИЋ КРСМАНОВИЋ, Аница

Мотивација за учење енглеског језика : примена теоријског оквира мотивацијског Ј2 селф система / Аница Радосављевић Крсмановић // ПЛ. – 19 (2018), 75–86. | Summary

255. РАНЂЕЛОВИЋ, Јелена

Изучавање и учење српског језика као страног : Српски као страни језик у теорији и пракси : тематски зборник радова 3 / ур. Весна Крајишник. – Београд : Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2016. – 445. / Јелена Ранђеловић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 275–280. | Приказ

256. РАПАЈИЋ, Валентина

The Correlation between Structural Moves in Medical Case Reports and Metadiscoursal Resource of Self-Reference / Valentina Rapajić // Страни језик струке... – 727–745. | Резиме

257. РИСТОВИЋ, Зоран

Примена паралелизованих текстова у настави енглеског језика : улазак у еру дигиталног образовања / Зоран Ристовић. – Београд : Чигоја штампа. – 126.

258. САВИЋ, Вера

Applying Qualitative Methods for Research with Children : Challenges and Prospects of Doing Interviews with Young and Very Young Learners / Vera M. Savić, Danijela M. Prošić-Santovac // ЗбФФП. – 48, 4 (2018), 59–75. | Резиме

259. САВИЋ НЕНАДОВИЋ, Зорица

Academic Vocabulary Knowledge among Students of the Teacher Education Faculty / Zorica Savić Nenadović, Marina Cvetković // Страни језик струке... – 533–542. | Rezime

260. САФАРИ, Саед

„The Salam Farsi Learner Corpus“ : Introducing the Error Tagging System / Saeed Safari // АФФ. – 30, 2 (2018), 249–263. | Резиме

261. СИЛАШКИ, Надежда

Engleski jezik / Nadežda Silaški, Tatjana Đurović. – 9. izd. – Београд : Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 2018. – 115.

262. СИЛАШКИ, Надежда

English Grammar for Economists / Nadežda Silaški, Tatjana Đurović. – 20. izd. – Београд : Ekonomski fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 2018. – 251.

263. СИЛАШКИ, Надежда

English for Economists 3 / Nadežda Silaški. – 3. izd. – Beograd : Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, 2018. – 201.

264. СИНАДИНОВИЋ, Данка

Doctor-Patient Communication in Teaching English for Medical Academic Purposes / Danka Sinadinović // Страни језик струке... – 747–761. | Rezime

265. СТАМБОЛИЈА, Лариса

Maximal 1 : немачки језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Лариса Стамболија. – Београд : Klett, 2018. – 123.

266. СТАНОЈЕВИЋ ГОЦИЋ, Маја

Превођење као стратегија писања и негативни језички трансфер као резултат њене неефикасне примене / Маја П. Станојевић Гоцић, Анита В. Јанковић // ЗбФФП. – 48, 4 (2018), 77–94. | Summary

267. СТАНОЈЕВИЋ ГОЦИЋ, Маја

Strategije učenja i postignuća studenata u nastavi engleskog jezika struke / Маја Станојевић Гоцић // Страни језик струке... – 287–299. | Summary

268. СТЕФАНОВИЋ, Тамара

Савремене перспективе у вези са билингвизмом / Тамара Стефановић, Ана Кажанегра Величковић, Вања Вукчевић // Савремена проучавања језика... – 227–237. | Summary

269. СТЕФАНОВИЋ, Тамара

Focus on Business English in Use / Tamara Stefanović, Ana Kažanegra-Veličković, Vanja Vukčević. – 5th ed. – Beograd : Beogradska poslovna škola, Visoka škola strukovnih studija, 2018. – 309.

270. СТИПАНЧЕВИЋ, Ана

Улога и значај аутентичних текстова у настави немачког језика : резултати квалитативног истраживања / Ана И. Стипанчевић // ЗбФФП. – 48, 1 (2018), 43–58. | Zusammenfassung

271. СТОЈАКОВИЋ, Данка

Учење учења као пут ка аутономији у настави језика струке / Danka Stojaković // Страни језик струке... – 301–312. | Zusammenfassung

272. СТОЈАНОВ, Сенка

Рано учење француског језика : проговорити француски уз песме за децу / Сенка Стојанов // Језик, култура, образовање. – 87–98. | Summary

273. СТОЈАНОВИЋ, Надежда

The Need to Redetermine the Position of ESP within Educational Setting of Higher Education in Serbia / Nadežda Stojanović, Danica Piršl // ЗбФФП. – 48, 3 (2018), 79–87. | Резиме

274. СТОЈИЧИЋ, Виолета

A Practical Lexicology for EFL Students / Violeta Stojičić, Dušan Stamenković. – Niš : Filozofski fakultet, 2018. – 152.

275. СТОЈИЧИЋ, Војкан

Књижевни текстови у уџбеницима савременог грчког језика као страног / Војкан Стојичић, Предраг Мутавић // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 503–511. | Summary

276. СТОЈКОВА, Николета

English Weak Forms : A Challenge for Bulgarian Learners of English? : a Pedagogical Perspective / Nikoleta Stoykova // Philologia. – 16 (2018), 99–106. | Резиме

277. СТРАНИ језик струке и професионални идентитет = Language for Specific Purposes and Professional Identity = Langues sur objectifs spécifiques et identité professionnelle : тематски зборник / ур. Ана Вујовић, Санела Шипрагић Ђокић, Маријана Папрић. – Београд : Друштво за стране језике и књижевности, 2018. – 915.

278. СУЗИЋ, Радмила

Elementi anglofone kulture u udžbenicima na tercijarnom nivou obrazovanja (FCE i CAE) / Radmila Suzić, Biljana Radić-Vojanić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 513–522. | Summary

279. SUPER Minds 1 : енглески језик за први разред основне школе : приручник за наставнике / Луסי Фрино и др. – Београд : Klett, 2018. – 103.

280. СУПРУНЧУК, Никита

Кључ к „Шкатулке“ : Русский язык : практикум по развитию речи / М. Е. Савицкая. – Минск : МГЛУ, 2017. – 80. / Никита Супрунчук, Надежда Пятигор // Славистика. – 22, 2 (2018), 319–321. | Приказ

281. ТАТАР АНЂЕЛИЋ, Јасмина

La traduction didactique et la didactique de la traduction dans la formation des enseignants du FLE au Montenegro / Jasmina Tatar-Andelić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 411–418. | Summary

282. ТУЗЛУКОВА, Викторија

Critical Thinking and Problem Solving Skills : English for Science Foundation Program Students' Perspectives / Victoria Tuzlukova, Katherine Usha Prabhukanth // ЗбФФП. – 48, 3 (2018), 37–60. | Резиме

283. ФИГАР, Владимир

Testing the Psychological Reality of Parallel Structure with Serbian EFL Students : a Case Study of „Not Only ... But Also“ / Vladimir Figar // FU. – 16, 1 (2018), 39–64. | Резиме

284. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Језичка политика и планирање и језичко предводништво : образовање за 21. век / Јелена Филиповић // Језици образовања. – 15–32. | Summary

285. ФОДОР ПОПОВИЋ, Ана

Немачки језик 5 : уџбенички комплет Maximal 1 : наставни планови и дневне припреме за часове / Ана Фодор Поповић, Маријана Стефановић. – Београд : Klett, 2018. – 196.

286. ФОНТЕЈН, Берtrand

Décentration et réflexivité : une expérience didactique en FLE / Bertrand Fonteyn // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 121–146. | Summary

287. ХАЛУПКА РЕШЕТАР, Сабина

EFL Pragmatic Competence : Focus on Suggestions / Sabina Halupka-Rešetar // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 435–446. | Резиме

– ХАЛУПКА РЕШЕТАР, Сабина

Szerbiai magyar-szerb és szlovák-szerb kétnyelvű személyek nyelvi működésének mérése a kétnyelvű nyelvi profil kérdőívvel | Уп. 47.

288. ХАФЕЗ, Стефан-Ахмад

Un projet de fou ligne a L'université Libanaise : le cas de la Faculté de pédagogie / Stéphane-Ahmad Hafez, Soheir El Haj // Страни језик струке... – 621–640. | Summary + Annexe

289. ХАФЕЗ, Стефан-Ахмад

Un test de positionnement de français sur objectif universitaire [en ligne]- vers un outil d'évaluation diagnostique souple et contextualisé / Stéphane-Ahmad Hafez // Страни језик струке... – 829–845. | Summary

290. ХЕРМЕЛЕ, Марита

In-Between General and Specific-Purpose Language Tests : a Study with Healthcare professionals / Marita Härmälä // Страни језик струке... – 11–26. | Tiivistelmä

291. ХИНЕР, Михаел

Intercultural Communication in Language Instruction / Michael B. Hinner // Страни језик струке... – 27–53. | Zusammenfassung

292. ХОЛКОМБ, Гаран

Eyes Open 1 : енглески језик за пети разред основне школе : приручник за наставнике / Garan Holcombe ; ауторка адаптације Бојана Гледић. – Београд : Klett, 2018. – 175.

293. ХОМЕЛ, Марлиса

The Role of Orthography and Phoneme Inventory in Dutch Students' Speech Perception in the EFL Classroom / Marlisa Hommel // Philologia. – 16 (2018), 65–75. | Резиме

294. ЦВЕТКОВИЋ, Ана

Развој језичке компетенције код ученика Прве нишке гимназије Стеван Сремац са посебним освртом на билингвални немачко-српски смер / Ана Цветковић // Наука и савремени универзитет 7. – 113–127. | Zusammenfassung

295. ЦВЕТКОВИЋ, Ана

Teorijske osnove bilingvalne nastave i analiza rada u bilingvalnoj učionici / Ana Cvetković // ПЛ. – 19 (2018), 53–60. | Summary

296. ЦВЕТКОВИЋ, Марина

Pedagogic Suggestions for ESP Practitioners / Marina Cvetković // Страни језик струке... – 87–94. | Rezime

297. ЦЕКОВИЋ, Невена

Didaktički materijali za italijanski kao L2 : (ne)eksplicitni fokus na diskursnim markerima / Nevena P. Ceković // АФФ. – 30, 1 (2018), 117–138. | Summary

298. ЦЕКОВИЋ, Невена

Praktikum za vežbe prevodenja sa italijanskog na srpski jezik / Nevena Ceković. – Niš : Sven, 2018. – 125.

299. ЦЕКОВИЋ, Невена

Relations Between the Forms and Functions of Discourse Markers and Levels of Competence in L2 Italian : State of the Art / Nevena Ceković // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 523–531. | Резиме

300. ЧАЈКА, Зоран

Poslovni engleski jezik : teorijsko-empirijski pristup / Zoran Čajka, Sanela Šipragić Đokić. – Београд : Studio Znak, 2018. – 177.

301. ШИПРАГИЋ ЂОКИЋ, Санела

О неким проблемима вредновања знања енглеског језика економске струке у високом образовању / Санела Шипрагић Ђокић, Зоран Чајка, Милена Танасијевић // Страни језик струке... – 881–895. | Resumen

302. ШУВАКОВИЋ, Александра

Улога родитеља и породице у учењу страних језика / Александра Б. Шуваковић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 259–268. | Summary

в) Контрастивна и компаративна проучавања језика

303. АЈКУТ, Ксенија

Karakteristike turskog genitiva i njegovi ekvivalenti u srpskom jeziku / Ksenija Aykut // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 253–264. | Summary

304. АЛЕКСИЋ, Мариана

Типологија лексичко-семантичких односа истокоренских именичких лексема словенског порекла у српском и бугарском језику / Мариана З. Алексић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 97–120. | Резюме, Summary

305. АНДРИЋ, Едита

Frazeološke jedinice sa meronimima imenica *láb/noga* u mađarskom i srpskom jeziku / Edita Andrić // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 235–251. | Summary

306. АСИМОПУЛОС, Панајотис

Нога у грчким, руским и српским фразеологизмима / Панајотис Асимопулос // Наука и савремени универзитет 7. – 69–86. | Summary

307. БАЈДА, Јустина

Le bleu de prusse ou le le bleu de paris? : les noms des pigments bleus dans la terminologie polonaise par rapport aux termes français / Justyna R. Bajda // PhM. – 10 (2018), 487–498. | Резиме

308. БАЈОВИЋ, Јелена

Историјски речници српског и руског језика : поредбена анализа на материјалу „Рјечника ЈАЗУ“ и „Словара руског језика XI–XVII вв.“ / Јелена Р. Бајовић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 283–290. | Резюме

309. БАЛЕК, Тијана

Базични глаголи емоционалних односа с негативним денотативним значењем у руском и српском језику : *ненавидеть – мрзети, ненавидеть друг друга – мрзети се* / Тијана И. Балек // Филолог. – 18 (2018), 233–253. | Резюме

310. БАШИЋ, Ивана

Високо дрво лад нема, убава мома род нема : семантика лексеме *убав* у српском и македонском народном изразу / Ивана Башић // Језик као запис... – 189–202. | Summary

311. БАШИЋ, Ивана

Сипаре веиџи сухе као авеџи : семантички развитак лексема *авеџи* и *вехџи* у контексту словенских митских представа и обичаја / Ивана Башић // Језик као запис... – 147–168. | Summary

312. БЕЧЕВА, Ничка

Принос към теорията и практиката на превода между близкородствени езици : Граматични трансформации при художествен превод : србско-български паралели / Ивана Давитков. – Димитровград : Народна библиотека Детко Петров ; Софија : Универзитетско издателство Св. Климент Охридски, 2016. – 214. / Ничка Бечева // СЈ. – 23 (2018), 859–865. | Приказ

313. БИЉЕТИНА, Јелена

Idioms with the Lexemes *Mouth* in English and in Serbian : a Cognitive Approach / Jelena Lj. Biljetina // Филолог. – 18 (2018), 154–169. | Резиме

314. БЈАЋИНИ, Франческа

I costrutti preconcessivi in italiano e in russo: uno studio sul ‘corpus’ parallelo del NKRJa / Francesca Biagini, Marco Mazzoleni // Italica Belgradensia. – 14 (2018), 27–47. | Summary

315. БОГЕТИЋ, Ксенија

Discursive Metaphorical Frames : ‘The Violence Over Language’ Frame in Serbian and British Newspaper Discourse / Ksenija Bogetić // BELLS. – 10 (2018), 105–130. | Резиме

316. БРОЋИЋ, Андријана

The Conceptualization of *Pride* and *Shame* in English and Serbian Via the Temperature Domain / Andrijana Bročić // O jeziku sa raznih aspekata. – 49–64. | Резиме

317. ВАСИЋ, Вера

Ko su i kakvi su *obični ljudi* / *Durchschnittsmenschen* : iz ugla kritičke analize diskursa / Vera Vasić, Strahinja Stepanov // O jeziku sa raznih aspekata. – 130–150. | Zusammenfassung

318. ВАСИЋ, Вера

Увод у лексичку полисемију / Ана Халас Поповић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 121. / Вера Васић // ЈА. – 31 (2018), 47–49. | Приказ

319. ВЕЉКОВИЋ, Маја

Руски одрични заменички прилози у функцији предиката и њихови српски еквиваленти / Маја З. Вељковић // СЈ. – 23 (2018), 653–664. | Резюме

320. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

The Entailments of Moving Through Space in Meaning Extension of Departure and Arrival Verbs in English And Serbian : a Corpus-Based Investigation / Tijana Vesić Pavlović // Jezik, književnost, prostor. – 549–560.

321. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

The Semantic Motivation of English and Serbian Lexemes Related to the Concept of *Step* : a Cognitive Approach / Tijana Vesić Pavlović, Ivan Milošević // ФП. – 45, 1 (2018), 139–155. | Резиме

322. ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Структурирање спорта помоћу метафора путовања у енглеском и српском језику / Tijana S. Vesić Pavlović // АФФ. – 30, 1 (2018), 215–230. | Summary

323. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Футуралност у савременом руском, пољском и српском језику / Дојчил Војводић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2018. – 477. – (Едиција Е-дисертација ; 15) | Уп. 391.

324. ВУЈОВИЋ, Ана

La terminologie religieuse orthodoxe entre le français et le serbe / Ана Вујовић // Страни језик струке... – 569–582. | Резиме

325. ВУКИЋ, Маја

Субјунктори клауза са месним значењем у источним српским и западним бугарским периферним говорима / Маја Вукић, Владислав Маринов // Jezik, književnost, prostor. – 655–668.

326. ВУКИЋЕВИЋ, Весна

Сценски презент у руском и српском језику / Весна В. Вукићевић // СЈ. – 23 (2018), 711–718. | Резюме

327. ГЕОРГИЈЕВ, Ивана

Metafore o smrti i umiranju u španskom i srpskom jeziku / Ivana Georgijev // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 181–194. | Summary

328. ГИНИЋ, Јелена

Акцентуација руског и српског језика у контрасту / Јелена Гинић // Трагом слави-стичких истраживања... – 33–49. | Summary, Резюме

329. ДАВИТКОВ, Ивана

Аористът в българския и сръбския език : значения и употреби / Ивана Р. Давитков // СЈ. – 23 (2018), 695–709. | Резиме

330. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

Примена структурално-лексичко-семантичке методе у анализи глагола кретања у савременом српском и енглеском језику у друмском саобраћају / Гордана Д. Димковић Телебаковић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 225–236. | Summary

331. ДОДИГ, Милана

Aspect dans les systèmes serbe et français et son rôle dans le cas du conditionnel et du potentiel / Milana L. Dodig // СЈ. – 23 (2018), 429–449. | Резиме

332. ДРАГИЋ, Мила

(Ne)odredenost : sredstva i načini izražavanja u hrvatskom i srpskom jeziku / Virna Karlić. – Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu : FF press, 2017. – 179. / Мила Драгић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 215–220. | Приказ

333. ДРОБЊАК, Драгана

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : konceptualno polje ‘čovekove osobine’ / Dragana Drobnjak, Ksenija Šulović, Snežana Gudurić // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 337–356. | Summary

334. ДРОБЊАК, Драгана

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : konceptualno polje ‘čovekovo ponašanje’ / Dragana Drobnjak, Ksenija Šulović, Snežana Gudurić // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 165–180. | Summary

335. ДРОБЊАК, Драгана

Фразеологизми са соматизмом *око* у француском и српском језику / Драгана Дробњак, Снежана Гудурић // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 143–163. | Summary

336. ЕРИЋ БУКАРИЦА, Александра

Pasivne konstrukcije u pravnim tekstovima na engleskom i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku / Aleksandra Erić Bukarica // ППЈ. – 49 (2018), 153–170. | Summary

337. ЗАПРУДСКИ, Сјаргеј

„Сербски слоўнік“ Вука Караджыча і „Слоўнік беларускай мовы“ Івана Насовіча : падабенствы і адрозненні / Сяргей Запрудскі // ЗбМСС. – 93 (2018), 127–144. | Резиме

338. ИВАНОВИЋ, Милена

La relation temps/aspect : approches typologique et contrastive / éd. Tatiana Milliaressi. – Lille : Université Charles de Gaulle – Lille 3, 2018. – 451. / Милена Ивановић // Славистика. – 22, 1 (2018), 284–287. | Приказ

339. ИВАНОВИЋ, Милена

Соматизми као мероними и партикуларизатори : на материјалу српског и украјинског језика / Милена Ивановић // Трагом славистичких истраживања... – 51–68. | Summary, Резиме

340. ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Наташа

Obeležavanje budućnosti prošlim glagolskim vremenima u italijanskom i srpskom jeziku / Nataša Janićijević // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 277–285. | Riassunto

341. ЈАНКОВИЋ, Љилјана

English and Serbian Nominal Finite and Non-Finite Clauses in Contrast / Ljiljana Janković // FU. – 16, 2 (2018), 85–105. | Rezime

342. ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Акустичке карактеристике сибиланата у српском, енглеском и српско-енглеском фонолошком систему / Даница М. Јеротијевић Тишма // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 209–223. | Summary

343. ЈОВАНОВИЋ, Иван

De l'aspect sémantique des proverbes français et serbes avec le lexème *chat / mačka* / Ivan N. Jovanović, Nataša M. Živić // PhM. – 10 (2018), 469–486. | Резиме

344. ЈОВАНОВИЋ, Иван

Лексема *cheval/коњ* у француској и српској фразеологији / Иван Јовановић // Наука и савремени универзитет 7. – 55–67. | Résumé

345. ЈОВАНОВИЋ, Иван

Француске и српске паремije у лексичко-семантичком пољу *ћпросћор* / Ivan Jovanović // Jezik, književnost, prostor. – 587–600.

346. ЈУКИЋ, Радоња

Međujezik i aproksimativni sistemi / Radonja Rade Jukić. – Beograd : Alma, 2018. – 225.

347. КОЛАРЕВИЋ, Сања

Анализа вербалних асоцијација лексема *лей* и *ружан* у српском и њихових еквивалената у руском језику / Сања Коларевић // Савремена проучавања језика... – 121–126. | Summary

348. КОМАРОМИ, Бојана

Когнитивнолингвистички приступ разумевању синестезијских метафора у енглеском и српском језику на примеру чула додира / Бојана Комароми, Биљана Радић-Бојанић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 287–296. | Summary

349. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Фразеологизми инспирисани Светим предањем у руском и српском језику / Ксенија Ј. Кончаревић // Славистика. – 22, 2 (2018), 25–35. | Резюме

350. КОСТИЋ ГОЛУБИЧИЋ, Мирјана

Прилог проучавању пољско-српске интерференције / Мирјана Костић Голубичић // Трагом славистичких истраживања... – 97–106. | Summary, Резюме

351. КРЕЈЧИ, Павел

Regionalni i lokalni toponimi u srpskoj, hrvatskoj, bugarskoj i češkoj frazeologiji / Pavel Krejčić // ЈФ. – 74, 2 (2018), 185–198. | Резюме, Summary

352. КУДЕРА, Јацек

О пољским и српским емотивним изразима из перспективе акустичке фонетике / Јацек Кудера // Савремена проучавања језика... – 265–269. | Abstrakt

353. ЛАБРОСКА, Веселинка

Лексиката поврзана со ткаењето и со алатките за ткаење во неколку говори от западното македонско наречје – паралели со српскиот јазик / Веселинка Лаброска, Дијана Петровска // Језик као запис... – 69–84. | Summary + Додатак

354. ЛАЗИЋ, Катарина

Evidentiality and Modality in English and Serbian Academic Discourse of Forestry Research Papers / Katarina O. Lazić // АФФ. – 30, 1 (2018), 179–202. | Резиме

355. ЛАМПРОПОУЛОУ, Марта

Humor and Comics : Evidence From Two Languages / Lampropoulou Martha, Dragana Tkalac // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 173–184. | Резиме

356. ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Супстантивизација као начин творбе и њени варијетети : пуна и контекстуална / Јелена Б. Лепојевић // СЈ. – 23 (2018), 601–623. | Резюме

357. ЛОНЧАР, Ивана

Лексичко-семантичка анализа назива винских sorti у хрватском, француском и шпанјолском језику : преводитељска компетенција и језик струке / Ivana Lončar, Barbara Vodanović // Страни језик струке... – 415–432. | Summary

358. МАГЛОВ, Сања

Експлицитни и имплицитни глас аутора у реторичкој структури апстраката на енглеском и српском језику / Сања М. Маглов // Филолог. – 18 (2018), 170–190. | Summary

359. МАЉА ИМАМИ, Наиле

Синкретизам генитива и датива у балканском ареалу / Наиле Р. Маља Имами // СЈ. – 23 (2018), 533–546. | Summary

360. МАРИЋ, Биљана

Изражавање контраста у српском и руском : сложена реченица / Биљана Марић // Трагом славистичких истраживања... – 125–137. | Summary, Резюме

361. МАРКОВИЋ, Дејан

Лингвокултуролошки аспект простора и семантика просторних односа у руском језику и њихови еквиваленти у српском језику / Dejan Marković // Jezik, književnost, prostor. – 575–586.

362. МАРКОВИЋ, Жељко

Српски и словеначки глаголи за исказивање визуелног опажања у отежаним условима / Жељко Марковић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 127–142. | Summary

363. МАРКОВИЋ, Љиљана

Транскрипција и адаптација имена из јапанског у српски и руски језик / Љиљана Р. Марковић // Српска славистика 1. – 189–211. | Summary

364. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лингвистика и поезика *īamних мјесѝа* као текстолошки метод : на материјалу „Слова о полку Игореве“ и „Горског вјенца“ / Радмило Н. Маројевић // Српска славистика 2. – 237–251. | Резюме

365. МИЛАШИН, Горан

Акционалност – семантика и форма : у савременом украјинском и српском језику / Милена Ивановић. – Београд : Филолошки факултет, 2016. – 355. – (Библиотека Посебна издања) / Горан Милашин // ЈФ. – 74, 2 (2018), 258–269. | Приказ

366. МИЛЕНКОВИЋ, Катарина

Контрастивно сагледавање речничког значења појмова везаних за примарне боје у српском и енглеском језику / Катарина С. Миленковић, Душан М. Стаменковић // Филолог. – 18 (2018), 114–137. | Summary

367. МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

‘Затворени’ и ‘отворени’ речници : за и против / Јелисавета Милојевић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 513–521. | Summary

368. МИЉАКОВИЋ, Милорад

Глаголске лексеме са префиксом *раз-* у руском језику у поређењу са српским и енглеским преводним еквивалентима / Милорад Миљаковић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 297–310. | Резюме

369. МИЉКОВИЋ, Ивана

Analyse comparative de quelques cas d'homonymie et de polysémie en français et en serbe / Ivana Mišković // Наука и савремени универзитет 7. – 93–103. | Résumé

370. МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Проучавање глаголских префикса у чешком и српском језику са освртом на друге словенске језике / Катарина Митрићевић Штепанек // Славистика. – 22, 2 (2018), 93–103. | Summary

371. МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Формални деминутиви у чешком језику и њихови еквиваленти у двојезичном чешко-српском речнику / Катарина Митрићевић-Штепанек // Трагом славистичких истраживања... – 149–174. | Summary, Резюме

372. МОДЕРЦ, Саша

Структура текста као чинилац у селекцији деиктичких заменица : српско-италијанска контрастивна анализа / Саша Модерц, Тијана Кукић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 247–258. | Riassunto

373. МУДРИ, Александар

Глаголи орања у русинском, српском и енглеском језику : контрастивна анализа / Александар Мудри // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 311–322. | Summary

374. МУТАВЦИЋ, Предраг

Фразеологизми са кључном речју *новац* у савременом грчком, румунском и српском језику / Предраг Ј. Мутавцић, Дина Дмитривић, Anastassios L. Kampouris // АФФ. – 30, 2 (2018), 145–184. | Summary

375. МУТАВЦИЋ, Предраг

Фразеологизми са лексемом *коњ* у савременом албанском, румунском и српском језику / Предраг Ј. Мутавцић, Мерима Кријези, Ана Б. Сивачки // АФФ. – 30, 1 (2018), 249–284. | Summary

376. НЕДИЋ, Јелена

Глаголски облици у итеративним конструкцијама у руском и српском језику / Јелена Недић // Славистика. – 22, 2 (2018), 110–122. | Резюме

377. НИКЕТИЋ, Предраг

Analiza konverzacije i interakcija u kasnovječernjim televizijskim tok šou emisijama : primeri srpske i američke emisije / Predrag D. Niketić // АФФ. – 30, 2 (2018), 203–234. | Summary

378. НИКОЛИЋ, Весна

Истина о лажним пријатељима : *Lažni prijatelji* : s Rječnikom hrvatsko-ruskih lažnih prijatelja / Kristian Lewis. – Zagreb : Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2016. – 441. / Весна С. Николић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 267–273. | Приказ

379. НОВАКОВ, Предраг

Engleski višечлани глаголи са глаголима кретања *come, fall, walk* i њихови српски еквиваленти / Predrag Novakov // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 335–344. | Summary

380. НОВАКОВ, Предраг

Od fizičkog do kognitivnog prostora : engleski višечлани глаголи i њихови српски еквиваленти / Predrag Novakov // Jezik, književnost, prostor. – 535–548.

– НОМАЋИ, Мотоки

21st Century Standard Language Ideology in Serbia and Poland | Уп. 29.

381. ОЗЕР, Каталин

О развоју прономиналних форми ословљавања у немачком, српском и мађарском језику / Katalin Ozer // О језику са разних аспеката. – 79–102. | Zusammenfassung

382. ОПАЧИЋ, Марија

Квазипаралелне конструкције у савременом руском језику и њихови српски еквиваленти : на примеру категорије социјативности / Марија Опачић // ЗбМСС. – 94 (2018), 67–78. | Резюме

383. ОСИПОВА, Тетјана

Омовлення невербаліки як ознака національної належності мовця : на матеріали румунської, фінської, серболужицкој фразеології / Тетјана Осіпова // Славистика. – 22, 2 (2018), 46–54. | Резиме

384. ПАЛИБРК, Ивана

Структурализам и графостилистика књижевног текста на српском и енглеском / Ивана Б. Палибрк // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 237–246. | Summary

385. ПАПАЗ, Младен

Imperceptivna upotreba glagola *heißen, es i gelten als* u novinskim izveštajima na njemačkom i funkcionalno ekvivalentnih konstrukcija na srpskom jeziku / Mladen D. Papaz // Српски језик : статус, систем, употреба. – 757–768. | Summary

386. ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Женственост у словачкој и српској језичкој слици света / Стефана Пауновић Родић // ЗбМСС. – 94 (2018), 39–66. | Summary

387. ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Концепт женствености у тесту слободних асоцијација / Стефана Пауновић Родић // ФП. – 45, 2 (2018), 125–155. | Summary

388. ПЕЈОВИЋ, Анђелка

О динамичности и екстензивној експресивности паремија : на примеру шпанског и српског језика / Анђелка Пејовић // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 195–206. | Resumen

389. ПЕЈОВИЋ, Анђелка

О значењу и употреби имперфекта у шпанском језику у односу на српски / Анђелка Пејовић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 733–755. | Summary

390. ПОПОВИЋ, Људмила

О пассиве плюсквамперфекта в сербском и других славјанских језыках / Људмила В. Поповић // Српска славистика 1. – 285–301. | Резиме

391. ПОПОВИЋ, Људмила

Футуралност са аспекта лингвистичке славистике : Футуралност у савременом руском, пољском и српском језику / Дојчил Војводић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2018. – 477. – (Едиција Е-дисертација ; 15) / Људмила Поповић // Славистика. – 22, 1 (2018), 270–273. | Приказ | Уп. 323.

392. ПОПОВИЋ, Милан

О englesko-srpskom leksikonu prava / Milan Popović // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 65–74.

393. ПОПОВИЋ, Снежана

Израда и структура чешко-српског фразеолошког рјечника / Снежана М. Поповић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 335–341. | Summary

394. ПРЕМРЛ, Мирјам

Alcuni aspetti della non-determinatezza in italiano e in sloveno / Mirjam Premrl // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 323–334. | Резиме

395. РАДОВАНОВИЋ, Јелена

Контрастивна анализа фразеологизама с компонентом *џас* и *мачка* у руском и српском језику / Јелена Радовановић // Савремена проучавања језика... – 107–119. | Резюме

396. РАДУЛОВИЋ, Милица

Discourse Spaces in the Political Rhetoric of English and Serbian Inaugural Speeches / Milica Radulović, Vladimir Ž. Jovanović // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 447–464. | Резиме

397. РАСУЛИЋ, Катарина

As Smart as Bait, bistar kao boza : o ironičnim pridevskim poredbama u engleskom i srpskom jeziku / Katarina Rasulić // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 345–357. | Summary

398. РИСТИВОЈЕВИЋ РАЈКОВИЋ, Наташа

Sredstvo kao agens u glagolskom događaju udaranja / Nataša Ristivojević Rajković // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 359–367. | Summary

399. РИСТИЋ, Гордана

Kontrastivna i konceptualna analiza nemačkih i srpskih somatizama u semantičkom polju *interesovanje* / *želja* / Gordana Ristić // O jeziku sa raznih aspekata. – 103–114. | Zusammenfassung

400. РИСТИЋ, Гордана

Контрастивна и концептуална анализа немачких и српских соматизама у семантичком пољу *љубиња* / Гордана М. Ристић // Филолог. – 18 (2018), 75–95. | Zusammenfassung

401. РИСТИЋ, Гордана

Концептуализација *среће* у немачким и српским соматским фразеологизмима / Гордана М. Ристић, Душанка С. Вујовић // АФФ. – 30, 2 (2018), 124–144. | Zusammenfassung

402. РУБИЊОНИ СТРУГАР, Влатка

El serbio, una muestra para lenguas sin artículo determinado / Vlatka Rubinjoni Strugar. – Belgrado : Studio Strugar, 2018. – 248. – (Investigaciones en Lingüística Contrastiva)

403. РУБИЊОНИ СТРУГАР, Влатка

Član u španskom jeziku i njegovi ekvivalenti / Vlatka Rubinjoni Strugar // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 54–68. | Summary

404. СЕДЕР, Ружица

Sur les propositions concessives partielles en français et en serbe / Ružica Seder // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 369–377. | Summary

405. СПАЈИЋ, Светлана

Изражавање елативности и суперлативности у руском и српском језику / Светлана В. Терзић. – Ужице : Педагошки факултет, 2018. – 408. / Светлана Спајић // ЈА. – 31 (2018), 57–58. | Приказ | Уп. 409.

406. СТЕФАНОВИЋ, Александар

Анализа француско-српских правних речника / Александар Д. Стефановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 355–363. | Résumé

407. СТОЈАНОВИЋ, Лидија

Базилиск : демон, покровитељ : српско-македонски еквиваленти / Лидија Стојановић // Језик као запис... – 169–180. | Summary

408. СТОШИЋ, Јелена

Сравнително-сопоставителни анализ руских и сербских устойчивих израженјих с зоонимическим компонентом *лошадь (коњ)* / Елена Стошич, Ольга А. Трапезникова // Славистика. – 22, 2 (2018), 85–92. | Резиме

409. ТЕРЗИЋ, Светлана

Изражавање елативности и суперлативности у руском и српском језику / Светлана В. Терзић. – Ужице : Педагошки факултет, 2018. – 408. | Уп. 405.

410. ТОМИЋ, Јована

Stativni glagoli u engleskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku / Jovana D. Tomić // Баштина. – 46 (2018), 49–65.

411. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Термална обработка на храна : полски–македонски : лингвистичко претставување / Зузана Тополињска / Језик као запис... – 15–25. | Summary

412. ТРБОЈЕВИЋ МИЛОШЕВИЋ, Ивана

Corpus Evidence for Evidentials in English and Serbian Political Interviews / Ivana Trbojević Milošević // BELLS. – 10 (2018), 131–156. | Резиме

413. ТРИВИЋ, Анета

Улога српских речника у контрастивнолингвистичким истраживањима на плану српског и шпанског језика / Анета Г. Тривић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 325–334. | Resumen

414. ТРНАВАЦ, Радослава

Кохерентност и евалуација у тексту у српском и руском језику / Радослава Трнавац ; ур. Предраг Пипер. – Београд : САНУ, Одбор за српски језик у поређењу са другим језицима, 2018. – 215. – (Српски језик у поређењу са другим језицима ; 4)

415. УШАКОВА, Александра

Сопоставителна граматика руског и сербског језика с историческим коментарима : Русская грамматика : сопоставителна граматика руског и сербског језика с историческим коментарима. Т. 1, Типологија, фонологија, морфологија имени. Т. 2, Морфологија глагола, синтаксис, теорија превода / Радмило Мароевич ; перев. Ольги Просвириной. – Vanja Luka : Panevropski univerzitet Apeiron, 2015. – 2 т. – (Едиција Заједничке основе ; 9–10) / А. П. Ушакова // СЈ. – 23 (2018), 787–790. | Приказ

416. ФЕЈСА, Михајло

Поровнујући идиоми з дієсловима у руском језику и їх сербски еквиваленти / Михајло П. Фејса // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 197–213. | Summary

417. ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Појмовне метафоре с изворним доменом непровидности у енглеском и српском језику / Соња Филиповић Ковачевић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 143–160. | Summary

418. ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Posledice kontakata srpskog jezika sa engleskim na semantičkom nivou / Sonja Filipović Kovačević // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 393–405. | Summary

419. ХАЈДУ, Доријан

Pragmatična ekvivalencija : izraza sa konotativnim značenjem u švedskom i srpskom jeziku / Doriijan Hajdu. – Beograd : Filološki fakultet, 2018. – 224.

420. ЦОНИЋ, Виолета

Изражавање просторног односа ‘кретање по одређеној траси’ у руском језику и његови еквиваленти у српском / Violeta Džonić // Језик, књижевност, простор. – 643–654.

421. ШУЛОВИЋ, Ксенија

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : kategorija 'čovekova stanja' / Ksenija Šulović, Dragana Drobnjak, Snežana Gudurić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 221–228. | Summary

**IV. Прасловенски језик, словенска језичка заједница
и посебна питања појединих словенских језика**

а) Опште (прасловенски језик и словенска језичка заједница)

422. БАБИЋ, Здравко

Фразеолошки статус конструкције са значењем *одзвонило је некоме/нечему* у словенским језицима / Здравко М. Бабић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 139–159. | Резюме, Summary

423. БЕНАКЈО, Розана

Интеграција заимствованих глаголова в славянскую видовую систему : резьянский диалект / Розанна Бенакьо // Славистика. – 22, 1 (2018), 9–20. | Резиме

424. ВАСИЋ, Вера

Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа : зборник научних радова / ур. Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 577. / Вера Васић // ЗБМСФЛ. – 61, 1 (2018), 203–216. | Приказ | Уп. 425, 436.

– ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Аспектуално-темпоралне карактеристике перформатива : с посебним освртом на прескриптиве у српском и другим словенским језицима | Уп. 568.

425. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа : зборник научних радова / ур. Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 577. / Рајна Драгићевић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 232–243. | Приказ | Уп. 424, 436.

426. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Словенска терминологија данас / ур. Предраг Пипер, Владан Јовановић. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 689. – (Научни скупови ; 167. Одељење језика и књижевности ; 28) / Рајна Драгићевић // СЈ. – 23 (2018), 817–822. | Приказ | Уп. 428, 433.

427. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Manjšalnice v slovanskih jezikih : oblika in vloga = Деминутивы в славянских языках : формаи роль = Diminutives in Slavic Languages : Form and Role / ур. Irena Stramljič Breznik . – Maribor : Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2015. – 645. / Владан Јовановић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 177–184. | Приказ

428. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Словенска терминологија данас / ур. Предраг Пипер, Владан Јовановић. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 689. – (Научни скупови ; 167. Одељење језика и књижевности ; 28) / Владан Јовановић // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 88–92. | Приказ | Уп. 426, 433.

429. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Језик и култура : славистичка перспектива / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2018. – 271. – (Библиотека Језикословље) | Уп. 439.

430. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Прилози историји српске лингвистичке славистике : друга половина XX века / Предраг Пипер. – Београд : Чигоја штампа, 2018. – 461. / Ксенија Кончаревић // Славистика. – 22, 2 (2018), 251–253. | Приказ | Уп. 438, 441.

431. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Ключевые концепты славянской аксиосферы : опыт лексикографического описания / Ивана Лазич-Коњик, Dorota Pazio-Wlazłowska // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 503–510. | Резиме

432. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów / red. J. Bartmiński. Т. 5: Honor, red. Petar Sotirov, Dejan Ajdačić. – Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2017. – 433. / Ивана Лазич Коњик // ЈФ. – 74, 1 (2018), 158–163. | Приказ

433. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Словенска терминологија данас / ур. Предраг Пипер, Владан Јовановић. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 689. – (Научни скупови; 167. Одељење језика и књижевности ; 28) / Ружица С. Левушкина // НЈ. – 49, 2 (2018), 63–76. | Приказ | Уп. 426, 428.

– ЛОМА, Александар

Стерп. *себрь*, с-х. *с(р)ебар* у општесловенском и индоевропском контексту | Уп. 516.

434. МАРИЋ, Биљана

От глагола к имени : аспектуальность в русских, украинских и польских именах действия / Е. Э. Пчелинцева. – Санкт-Петербург : Наука, 2016. – 368. / Биљана Марић // Славистика. – 22, 1 (2018), 281–283. | Приказ

435. МАСЛОВА, Алина

Особенности репрезентации фразеосемантического поля ‘речевая деятельность’ : на материале славянских языков / Алина Маслова // ЗбМСС. – 94 (2018), 23–38. | Резиме

436. МИЛОШЕВИЋ, Јованка

Поглед у савремену лексикологију и лексикографију : Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа : зборник научних радова / ур. Стана Ристић, Ивана Лазич Коњик, Ненад Ивановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2016. – 577. / Јованка Милошевић // СЈ. – 23 (2018), 823–828. | Приказ | Уп. 424, 425.

437. МОЈСИЈЕНКО, Виктор

Микрофилологија чи диалектологија? : Славянская микрофилология / ред. Александр Д. Дуличенко, Мотоки Номати. – Саппоро : Hokkaido University ; Тарту : Тартуский университет, 2018. – 453. – (Slavic Eurasian Studies ; XXXIV; Slavica Tartuensia ; XI) / Виктор Мойсџенко // Славистика. – 22, 2 (2018), 283–288. | Приказ

438. ОПАЧИЋ, Марија

Прилози историји српске лингвистичке славистике : друга половина XX века / Предраг Пипер. – Београд : Чигоја штампа, 2018. – 461. / Марија М. Опачић // НЈ. – 49, 2 (2018), 99–104. | Приказ | Уп. 430, 441.

439. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Вредан допринос лингвокултуролошким проучавањима словенских језика : Језик и култура : славистичка перспектива / Ксенија Кончаревић. – Београд : Јасен, 2018. – 271. / Срђан Петровић // Славистика. – 22, 2 (2018), 254–259. | Приказ | Уп. 429.

440. ПИПЕР, Предраг

О српској лингвистичкој славистици друге половине XX века / Предраг Ј. Пипер // Српска славистика 1. – 7–36. | Резюме

441. ПИПЕР, Предраг

Прилози историји српске лингвистичке славистике : друга половина XX века / Предраг Пипер. – Београд : Чигоја штампа, 2018. – 461. | Уп. 430, 438.

442. ПОПОВИЋ, Људмила

О взаимодействию категорий диатезы и модальности в сербском и других славянских языках / Людмила Попович // Славистика. – 22, 1 (2018), 143–165. | Резиме

– ПОПОВИЋ, Људмила

О пассиве плюсквамперфекта в сербском и других славянских языках | Уп. 390.

Темпоральные значения сербского потенциала I и способы их передачи в других славянских языках | Уп. 634.

– РАДЕНКОВИЋ, Љубинко

Персонални састав словенске народне демонологије | Уп. 34.

443. РАДУЛОВИЋ, Милка

Поводом другог издања каталога словенских рукописа светогорских манастира : Каталог славянских рукописей афонских обителей / А. А. Турилов и Л. В. Мошкова ; под ред. А.-Э. Н. Тахиаоса. – 2., исправленное и дополненное изд. – Београд : Чигоја штампа, 2016. – 555. – (Библиотека Ортограф ; 2) / Милка Радуловић // СЈ. – 23 (2018), 851–853. | Приказ

444. РАТКОВИЋ, Драгана

Вредности у словенском свету : Wartości w świecie słowiańskim / red. Ewy Golachowskiej i Doroty Pazio-Wlazłowskiej. – Warszawa : Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2015. – 568. – (Konstrukcje i destrukcje tożsamości ; 4) / Драгана Ратковић // СЈ. – 23 (2018), 829–835. | Приказ

445. СИМИЋ, Радоје

Значај Белићевих схватања о односу времена и вида у словенским језицима / Радоје Симић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 23–34. | Summary

– СОКОЛОВИЋ, Далибор

У потрази за новом парадигмом језичке политике и планирања мањинских словенских језика | Уп. 38.

– СТАНИШИЋ, Вања

Парадигматика и синтагматика несамостоятельных графем и два типа орфографических систем в европейских письменностях | Уп. 13.

446. ТРАГОМ славистичких истраживања професора Богољуба Станковића : међународни научни зборник радова / ур. Ксенија Кончаревић. – Београд : Савез славистичких друштава Србије : Филолошки факултет, 2018. – 331.

447. ШТАСНИ, Гордана

Царски цвет међу цветовима : Гора божурова : бильни свет у традиционалној култури Словена = Гора пионовая : Растения в традиционной культуре славян = Reopy Mountain : Plants and Herbs in Traditional Slavic Culture / ур. Зоја Карановић. – Београд : Удружење фолклориста Србије : Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, 2017. – 299. / Гордана Р. Штасни // ЗбМСКЈ. – 66, 2 (2018), 643–650. | Приказ

б) Источнословенски језици**– АЗАРОВА, Наталија**

Translating A. Badiou's „Le Siècle“ and the Problem of Migrating Key Notions | Уп. 49.

– АЈЦАНОВИЋ, Наташа

Употреба аугментатива у језику Б. Ћопића и њихов превод на руски језик : на материјалу романа „Глава у кланцу ноге на вранцу“ | Уп. 765.

– АСИМОПУЛОС, Панајотис

Нога у грчком, руским и српским фразеологизмима | Уп. 306.

– БАЈОВИЋ, Јелена

Историјски речници српског и руског језика : поредбена анализа на материјалу „Рјечника ЈАЗУ“ и „Словаря русского языка XI–XVII вв.“ | Уп. 308.

448. БАЈОВИЋ, Јелена

К становлению лексики торгово-экономических отношений Древней Руси : люди, участвующие в торговом процессе, *гость* / Е. Р. Байович // СЈ. – 23 (2018), 503–511. | Резиме

– БАЛЕК, Тијана

Базични глаголи емоционалних односа с негативним денотативним значењем у руском и српском језику : *ненавидеть – мрзети, ненавидеть друг друга – мрзети се* | Уп. 309.

449. БЕЉАКОВА, Марина

Русская старопечатная минея XVII века : путь в Сербию и обратно / Марина Михайловна Белякова, Елена Сергеевна Курзина // ПКЛИФ. – 84 (2018), 19–33. | Summary + Прилози

– БЈАЋИНИ, Франческа

I costrutti preconnessivi in italiano e in russo: uno studio sul ‘corpus’ parallelo del NKРJa | Уп. 314.

– ВЕЉКОВИЋ, Маја

Руски одрични заменички прилози у функцији предиката и њихови српски еквиваленти | Уп. 319.

450. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Конкурентност синтаксичких средстава за исказивање узрочног и временског значења у „Повести о минулим временима“ / Вишња Б. Вишњевац // СЈ. – 23 (2018), 677–693. | Резюме

– ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Футуралност у савременом руском, пољском и српском језику | Уп. 323.

– ВУКИЋЕВИЋ, Весна

Сценски презент у руском и српском језику | Уп. 326.

– ГИНИЋ, Јелена

Акцентуација руског и српског језика у контрасту | Уп. 328.

451. ГОЛАХОВСКА, Ева

Католическая религиозная лексика в современном белорусском языке : социолингвистический и культурный аспекты / Ewa Golachowska // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 65–72. | Résumé

452. ДРАГОЈЛОВИЋ, Јулија

Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур : пам'яті академіка Леоніда Булаховського : збірник наукових праць. Ювілейний випуск : до 175-річчя Кафедри слов'янської філології / ред. О. Л. Паламарчук. – Київ : Освіта України, 2017. – 309. / Јулија Драгојловић // Славистика. – 22, 2 (2018), 289–291. | Приказ

453. ДРАЖОВИЋ, Биљана

Етнолингвистична виталност руског језика у Србији / Биљана Дражовић ; преклад Хелена Медеси. – Нови Сад : Завод за културу войводјанских Руснацох, 2018. – 118. – (Едиција иновациј Владимир Гарјански)

– ЗАПРУДСКИ, Сјаргеј

„Сербски слојник“ Вука Караджича и „Слојник беларускај мовы“ Ивана Насовича : падабенствы і адрозненні | Уп. 337.

– ИВАНОВИЋ, Милена

Соматизми као мероними и партикуларизатори : на материјалу српског и украјинског језика | Уп. 339.

– ИВИЋ, Драги

Речник руско-српских лажних пријатеља : лажни пријатељи преводилаца, међујезички хомоними | Уп. 56.

454. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Украјинска терминологија : комплексниј лингвистичниј анализ / Максим Олегович Вакуленко. – Кијв : НАНУ : УМІФ, 2015. – 361. / Владан Јовановић // *Prevodilac*. – 37, 1/2 (2018), 87–89. | Приказ

455. ЈОМДИН, Леонид

О некоторых разговорных конструкциях с предикативными наречиями в русском языке / Леонид Л. Иомдин // *Славистика*. – 22, 1 (2018), 90–99. | Резиме

456. ЈУРЧЕНКО, Јулија

Изучение языковых стереотипов на материале современного российского политического дискурса / Юлия Юрченко // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 55–63. | Резиме

457. КЕРКЕЗ, Драгана

„Вот тебе бабушка и Юрьев день“ или фразеологизмы и неочевидность / Драгана Керкез // *Трагом славистичких истраживања...* – 69–81. | Summary, Резиме

– КОЛАРЕВИЋ, Сања

Анализа вербалних асоцијација лексема *лей* и *ружан* у српском и њихових еквивалентата у руском језику | Уп. 347.

458. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Лексикографско дело Димитрија Ђуровића / Ксенија Ј. Кончаревић // *НССУВД*. – 47, 1 (2018), 451–460. | Резиме

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Фразеологизми инспирисани Светим предањем у руском и српском језику | Уп. 349.

459. КОСАНОВИЋ, Богдан

Антроними Пушкиновых „Песам Западных Словена“ / Богдан Косановић // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 166–177. | Резиме

460. КОСМЕДА, Тетјана

Нове досягнення украјинського мовознавства : Теорія лінгвоперсоналогії / Анастолій Загнітко. – Вінниця : Нілан-Лтд, 2017. – 136. / Тетјана Космеда // *Славистика*. – 22, 1 (2018), 263–266. | Приказ

461. КРАСОВСКА, Нели

Терминология свадебного обряда в южнорусских говорах : некоторые данные / Нелли Александровна Красовская // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 148–157. | Резиме

462. ЛЕВУШКИНА, Ружица

Современный религиозный дискурс : структура, стратегии, трансформации / ред. Е. В. Плисов. – Нижний Новгород : НИУ РАНХиГС, 2015. – 210. / Ружица Левушкина // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 177–181. | Приказ

– ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Супстантивизација као начин творбе и њени варијетети : пуна и контекстуална | Уп. 356.

– МАРИЋ, Биљана

Изражавање контраста у српском и руском : сложена реченица | Уп. 360.

463. МАРКОВА, Јелена

Судьба в русском языковом сознании на инославянском фоне / Елена Михайловна Маркова // Трагом славистичких истраживања... – 139–148. | Summary, Резиме

464. МАРКОВИЋ, Александра

Активный словарь русского языка. Том 1: А–Б / ред. Ю. Д. Апресян. – Москва : Языки славянской культуры, 2014. – 408; Том 2: В–Г / ред. Ю. Д. Апресян. – Москва : Языки славянской культуры, 2014. – 736. / Александра Марковић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 164–170. | Приказ

– МАРКОВИЋ, Дејан

Лингвокултуролошки аспект простора и семантика просторних односа у руском језику и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 361.

– МАРКОВИЋ, Љиљана

Транскрипција и адаптација имена из јапанског у српски и руски језик | Уп. 363.

465. МАРОЈЕВИЋ, Милена

Митологеме у стваралачком опусу Н. В. Гогоља / Милена Б. Маројевић // СЈ. – 23 (2018), 315–326. | Резюме

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лингвистика и поезика *шамних мјеста* као текстолошки метод : на материјалу „Слова о полку Игореве“ и „Горског вјенца“ | Уп. 364.

– МИЛАКОВИЋ, Наталија

Специфичности превођења фразеолошких јединица : на примјеру романа Михаила Булгакова „Мајстор и Маргарита“ и његовог превода на српски језик | Уп. 712.

466. МИЛАНОВА, Елица

Искажение славянских мифологических образов в компьютерных играх : с точки зрения русской языковой картины мира / Елица Миланова // Славистика. – 22, 2 (2018), 158–165. | Резиме

– МИЉАКОВИЋ, Милорад

Глаголске лексеме са префиксом *раз-* у руском језику у поређењу са српским и енглеским преводним еквивалентима | Уп. 368.

– МУДРИ, Александар

Глаголи орања у русинском, српском и енглеском језику : контрастивна анализа | Уп. 373.

– НЕДИЋ, Јелена

Глаголски облици у итеративним конструкцијама у руском и српском језику | Уп. 376.

467. НОРМАН, Борис

Грамматикализация языковой единицы и сфера действия когнитивных процессов / Борис Норман // Славистика. – 22, 1 (2018), 112–123. | Резиме

– **ОПАЧИЋ, Марија**

Квазипаралелне конструкције у савременом руском језику и њихови српски еквиваленти : на примеру категорије социјативности | Уп. 382.

468. ОПАЧИЋ, Марија

Критеријуми диференцирања социјативних значења у руском језику / Марија Опачић // Славистика. – 22, 2 (2018), 104–109. | Резюме

469. ПАВЛОВИЋ ШАЈТИНАЦ, Маја

О две лексикографске концепције / Маја В. Павловић-Шајтинац // СЈ. – 23 (2018), 719–734. | Summary

– **ПЕТРОВИЋ, Срђан**

Допринос професора Богољуба Станковића лексикографским проучавањима руског и српског језика | Уп. 1141.

470. ПИДУБНА, Наталија

Фразеологични библијски : проблема еквивалентности / безеквивалентности та најавности интернационалног фонду / Наталија Пиддубна // Славистика. – 22, 2 (2018), 36–45. | Резиме

471. ПОПОВИЋ, Људмила

Лингвокалейдоскоп : процессы живой речи : на материале русског и украиног језиков / Татьяна Космеда. – Саарбрукен : Lap Lambert Academic Publishing, 2017. – 308. / Људмила Поповић // Славистика. – 22, 2 (2018), 263–266. | Приказ

472. ПОПОВИЋ, Људмила

Нова теоријска граматика украиног језика : Граматику сучасног украиног језика літературној мови. Морфологија / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – 752. / Људмила Поповић // Славистика. – 22, 1 (2018), 288–293. | Приказ

– **РАДОВАНОВИЋ, Јелена**

Контрастивна анализа фразеологизама с компонентом *їас* и *мачка* у руском и српском језику | Уп. 395.

473. РАДОВАНОВИЋ, Јелена

Фразеологизми у „Руско-српском речнику за основну школу“ проф. др Богољуба Станковића / Јелена Радовановић // Трагом славистичких истраживања... – 243–258. | Summary, Резюме + Прилог

474. СТЕФАНОВИЋ, Марија

Анализа асоцијативног поља *хорошо* : од значења до вредности / Марија Стефановић // Трагом славистичких истраживања... – 283–302. | Summary, Резюме

475. СТОЈАНОВИЋ, Стефан

Типологија перфекта / отв. ред. Т. А. Майсак, В. А. Плунгян, Кс. П. Семёнова. – Санкт-Петербург : Наука, 2016. – 840. / Стефан Стојановић // Славистика. – 22, 1 (2018), 274–280. | Приказ

– **СТОШИЋ, Јелена**

Сравнительно-сопоставительный анализ русских и сербских устойчивых выражений с зоонимическим компонентом *лошадь (конь)*. | Уп. 408.

476. ТЕМЧИН, Сергеј

Займствованија из древнерусског језика на перенесение мощей свт. Николая Мирликийского (9 мая) в службу свт. Василию Острожскому (29 апреля) / Сергей Ю. Темчин // АП. – 40 (2018), 99–110. | Summary

477. ТЕРЗИЋ, Светлана

Елативно значење израза *в высшей степени* у руском и српском језику на корпусу романа „Подросток“ Ф. М. Достојевског : преводачки аспект / Светлана В. Терзић // СЈ. – 23 (2018), 547–560. | Резюме

– ТЕРЗИЋ, Светлана

Изражавање елативности и суперлативности у руском и српском језику | Уп. 409.

– ТРНАВАЦ, Радослава

Кохерентност и евалуација у тексту у српском и руском језику | Уп. 414.

478. ТРНАВАЦ, Радослава

Систем негативне евалуације у руском језику / Радослава Трнавац // Трагом славистичких истраживања... – 303–316. | Summary, Резюме

479. УШАКОВА, Александра

Категорија припадности в историји руског језика : по произваденію святителя Иоанна Тобольского „Феатрон“ / Александра Павловна Ушакова // Трагом славистичких истраживања... – 317–331. | Summary, Резиме

480. ФЕЈСА, Михајло

Адаптација англицизама у русинском језику на семантичком нивоу / Михајло П. Фејса // Филолог. – 18 (2018), 44–60. | Summary

481. ФЕЈСА, Михајло

The Adaption of Anglicisms in the Ruthenian Language / Mihajlo Fejsa // ЗМСФЛ. – 61, 1 (2018), 125–142. | Резиме

482. ФЕЈСА, Михајло

Бешедуйме по руски = Говоримо русински / Михайло Фејса. – Нови Сад : Дружтво за руски јазик, литературу и културу, 2018. – 100. – (Едиција Образоване ; 11)

483. ФЕЈСА, Михајло

Двовидово дјеслова у руским језику / Михайло Фејса // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 243–253. | Summary

– ФЕЈСА, Михајло

Поровнујуци идиоми з дјесловами у руским језику и їх сербски еквиваленти | Уп. 416.

484. ХЈОН, Нам Хје

К вопросу о стандартном языке как социальном институте в советский период / Nam Hye Hyun // ФП. – 45, 1 (2018), 61–72. | Резиме

– ЦОНИЋ, Виолета

Изражавање просторног односа ‘кретање по одређеној траси’ у руском језику и његови еквиваленти у српском | Уп. 420.

в) Западнословенски језици**– БАЈДА, Јустина**

Le bleu de prusse ou le le bleu de paris? : les noms des pigments bleus dans la terminologie polonaise par rapport aux termes français | Уп. 307.

485. БЕРГЕР, Тилман

Предложный резултатив в польском и чешском језиках / Тильман Бергер, Бьёрн Вимер // Славистика. – 22, 1 (2018), 21–64. | Резиме

– ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Футуралност у савременом руском, польском и српском језику | Уп. 323.

486. ГРОХОВСКИ, Махеј

Przymiotniki jako wykładniki nawiązania w języku polskim / Maciej Grochowski // Славистика. – 22, 1 (2018), 65–74. | Резиме

487. ДАЊЕЛЕВИЧОВА, Магдалена

Status, składowania i znaczenie polskich konstrukcji typu *tam to napisane* / Magdalena Danielewiczowa // Славистика. – 22, 1 (2018), 75–89. | Резиме

488. БОРЂЕВИЋ, Кристина

Jazyk a kultúra v slovanských súvislostiach : zo slovanskej etnolingvistiky / eds. K. Žeňuchová, M. Китанова, P. Žeňuch. – Bratislava : Slavistický ústav Jána Stanislava SAV ; София : Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН, 2017. – 320. / Кристина Борђевић // Славистика. – 22, 2 (2018), 309–311. | Приказ

– КОСТИЋ ГОЛУБИЧИЋ, Мирјана

Прилог проучавању пољско-српске интерференције | Уп. 350.

– КРЕЈЧИ, Павел

Regionalni i lokalni toponimi u srpskoj, hrvatskoj, bugarskoj i češkoj frazeologiji | Уп. 351.

– КУДЕРА, Јацек

О пољским и српским емотивним изразима из перспективе акустичке фонетике | Уп. 352.

– ЛИНДА, Јаромир

Александар Белић и чешка славистика | Уп. 1138.

489. МАКИШОВА, Ана

Prímená slovákov v slovenských osadách báčskopetrovskej obce / Anna Makišová, Daniela Marčoková // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 359–372. | Резиме

– МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина

Проучавање глаголских префикса у чешком и српском језику са освртом на друге словенске језике | Уп. 370.

Формални деминутиви у чешком језику и њихови еквиваленти у двојезичном чешко-српском речнику | Уп. 371.

490. НОМАЋИ, Мотоки

Contact-Induced Grammatical (Non)Changes? : observations of Morphosyntactic Structures in the Kashubian Dialect in Canada / Motoki Y. Nomachi // ЈФ. – 74, 1 (2018), 13–29. | Резиме, Резюме

– НОМАЋИ, Мотоки

21st Century Standard Language Ideology in Serbia and Poland | Уп. 29.

– ОСИПОВА, Тетјана

Омовлення невербаліки як ознака національної належності мовця : на матеріалі румунської, фінської, серболужицької фразеології | Уп. 383.

491. ПАНЕВОВА, Јармила

Diateze a reciprocita : na materiálu češtiny / Jarmila Panevová // Славистика. – 22, 1 (2018), 124–129. | Резиме

– ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Женственост у словачкој и српској језичкој слици света | Уп. 386.

Концепт женствености у тесту слободних асоцијација | Уп. 387.

492. ПОЊАН, Патрис

Vupočítateľnosť češtiny ve srovnání s ostatními západoslovanskými jazyky / Patrice Pognan // Славистика. – 22, 1 (2018), 130–142. | Резиме

– **ПОПОВИЋ, Снежана**

Израда и структура чешко-српског фразеолошког рјечника | Уп. 393.

493. СКВАРСКА, Каролина

Zapnul už jsi toho mobila? : o akuzativu singuláru neživotných maskulin ve slovanských jazycích / Karolína Skwarska // Славистика. – 22, 1 (2018), 166–177. | Резиме

– **ТОПОЛИЊСКА, Зузана**

Термална обработка на храна : полски–македонски : лингвистичко претставување | Уп. 411.

494. УХЛАРИК, Јасна

Рибајев Идиотикон као доказ о словачком лексичком фонду с краја 18. и почетка 19. века : Ribayov Idiotikon / Miroslav Dudok. – Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2017. – 212. / Јасна Ухларик // ЗБЈКФФНС. – 8 (2018), 175–177. | Приказ

г) Јужнословенски језици, изузев српског**495. АЛАНОВИЋ, Миливој**

Die Bunjewatzen : ein kurzer Überblick über eine ethnische Minderheit in Serbien und die Herausbildung ihrer Mikroliteratursprache / Martin Henzelmann. – Leipzig : Bibliion Media, 2016. – 131. – (Specimina Philologiae Slavicae ; 190) / Миливој Алановић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 270–276. | Приказ

– **АЛЕКСИЋ, Мариана**

Типологија лексичко-семантичких односа истокоренских именичких лексема словенског порекла у српском и бугарском језику | Уп. 304.

– **БАШИЋ, Ивана**

Високо дрво лад нема, убава мома род нема : семантика лексеме *убав* у српском и македонском народном изразу | Уп. 310.

Старе вешићи сухе као авети : семантички развитак лексема *авет* и *вехт* у контексту словенских митских представа и обичаја | Уп. 311.

– **БУГАРСКИ, Ранко**

Govorite li zajednički? : kako je nastala i kako je primljena Deklaracija o zajedničkom jeziku | Уп. 19.

– **БУЛАТОВИЋ, Весна**

Gramatički rod imenice i rodni stereotip konceptualnog domena : pilot istraživanje | Уп. 565.

496. ВЛАШИЋ ДУИЋ, Јелена

Naglasci u govoru hrvatskih jezikoslovaca / Jelena Vlašić Duić, Elenmari Pletikos Olof // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 255–265. | Summary

– **ВУКИЋ, Маја**

Субјунктори клауза са месним значењем у источним српским и западним бугарским периферним говорима | Уп. 325.

– **ГАЗДИЋ, Јелена**

Сугласник *X* у штампи Црне Горе 19. вијека | Уп. 985.

– **ДАВИТКОВ, Ивана**

Аористът в българския и сръбския език : значения и употреби | Уп. 329.

497. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Българска лексикологија и лексикографија / Василка Радева. – Софија : Издателство Исток-Запад, 2017. – 430. / Рајна Драгићевић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 171–176. | Приказ

498. ДРВОШАНОВ, Васил

Називите на малата и големата пила во македонските говори / Васил Дрвошанов // Језик као запис... – 95–111. | Summary + Додатак

499. ЈАНУШЕВА, Виолета

Правописна норма македонског стандардног језика у образовном контексту / Виолета Јанушева // Језик, култура, образовање. – 115–124. | Summary

500. КАРЛИЋ, Вирна

Životinjsko carstvo u čovjekovoj imaginaciji, jeziku i kulturi : Lingvokulturologija i zoonimska frazeologija / Branka Barčot. – Zagreb : Hrvatska sveučilišna zaklada, 2017. – 395. / Virna I. Karlič // PhM. – 10 (2018), 701–704. | Приказ

– КРЕЈЧИ, Павел

Regionalni i lokalni toponimi u srpskoj, hrvatskoj, bugarskoj i češkoj frazeologiji | Уп. 351.

– ЛАБРОСКА, Веселинка

Лексиката поврзана со ткаењето и со алатките за ткаење во неколку говори от западното македонско наречје – паралели со српскиот јазик | Уп. 353.

501. ЛАБРОСКА, Веселинка

Лексиката со субјективна оценка кај македонските родени говорители во јужен Банат / Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић // PhM. – 10 (2018), 457–467. | Summary

502. ЛИГОРИО, Орсат

Дифтонгизација у далматороманским реликтима латинског суфикса *-ĕllu, -a* : из балканског латинитета XII / Орсат Л. Лигорио // ЈФ. – 74, 1 (2018), 31–59. | Резюме, Summary

503. ЛИГОРИО, Орсат

Сх. *bluĭa* : из балканског латинитета XIII / Орсат Лигорио // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 19–32. | Summary

– ЛОНЧАР, Ивана

Leksičko-semantička analiza naziva vinskih sorti u hrvatskom, francuskom i španjolskom jeziku : prevoditeljska kompetencija i jezik struke | Уп. 357.

– МАЉА ИМАМИ, Наиле

Синкретизам генитива и датива у балканском ареалу | Уп. 359.

– МАРКОВИЋ, Жељко

Српски и словеначки глаголи за исказивање визуелног опажања у отежаним условима | Уп. 362.

Српски перцептивни глаголи од основа *mojī-*, *maiī-* и њихови словеначки еквиваленти | Уп. 614.

504. МАРКОВИЋ, Марјан

Географска дистрибуција и етимолошко-семантичка анализа на називите за *грд* во македонските дијалекти / Марјан Марковиќ // Језик као запис... – 181–187. | Summary + Дијалекатске карте

505. МЕНКОВИЋ, Мирјана

Назив одевног предмета као носилац културне информације на примеру балканске градске репрезентативне одеће из 19. и са почетка 20. века / Мирјана Менковић // Језик као запис... – 85–94. | Summary + Додатак

506. МИЋУНОВИЋ, Вера

Govor sela Mataguži : osvrt na toponomastiku i leksiku / Vera Mićunović // ВиО. – 43, 1/2 (2018), 51–61.

– МУШОВИЋ, Абдулах

Sandžački frazeološki rječnik | Уп. 1030.

507. НИКОЛОВСКА, Виолета

Лексиката при производство на млечни производи во говорот на с. Црнилиште и на с. Ѓуѓанце – Светиниколско / Виолета Николовска, Македонка Додевска // Језик као запис... – 39–58. | Summary

508. НИЦОЛОВА, Руселина

О факторах, препятствующих грамматикализации / Руселина Ницолова // Славистика. – 22, 1 (2018), 100–111. | Резиме

509. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Od dvojbe do razdvojbe : zbornik radova u čast profesoricí Branki Tafri / ur. Petra Košutar, Mislav Kovačić. – Zagreb : Ibis grafika, 2018. – XXXIV, 548. / Ђорђе Оташевић // ЈА. – 31 (2018), 59–61. | Приказ

– ПРЕМЉ, Мирјам

Alcuni aspetti della non-determinatezza in italiano e in sloveno | Уп. 394.

510. РАДИВОЈЕВИЋ, Марија

Књига о говору села Припек у Републици Бугарској : Говорът на село Припек, Джебелско / Христина Тончева, Иван Г. Илиев. – Пловдив : Универзитетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2016. – 181. / Марија С. Радивојевић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 105–107. | Приказ

511. СТАНКОВА, Бисера

Времето како граматичка категорија во германскиот и во македонскиот јазик / Бисера Станкова // О језику са разних аспеката. – 115–127. | Zusammenfassung

512. СТАНУЛОВИЋ, Ада

Upotreba italijanskog jezika kod slovenski orijentisanih građana u Dalmaciji u 19. veku / Ada Stanulović, Milan Stanulović // О језику са разних аспеката. – 313–322.

– СТОЈАНОВИЋ, Лидија

Базилск : демон, покровител : српско-македонски еквиваленти | Уп. 407.

– ТЕШИЋ, Ана

Семантичка анализа романизама из народних говора Црне Горе | Уп. 740.

513. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Семантичке улоге падежних односа vs творбене категорије именица / Zuzanna V. Topolińska // ЈФ. – 74, 2 (2018), 7–11. | Резюме, Summary

514. ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Słowiańskie południow czasie i przestrzeni / Zuzanna V. Topolińska // ЈФ. – 74, 1 (2018), 7–12. | Резиме, Summary

– ТОПОЛИЊСКА, Зузана

Термална обработка на храна : полски–македонски : лингвистичко претставување | Уп. 411.

515. ЦОНЕВА, Љиљана

Имя политика как часть его образа / Лиљана М. Цонева // Славистика. – 22, 2 (2018), 64–70. | Резиме

V. Старословенски језик и његове редакције

– ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Конкурентност синтаксичких средстава за исказивање узрочног и временског значења у „Повести о минулим временима“ | Уп. 450.

516. ЛОМА, Александар

Стерп. *себрь*, с-х. *с(р)ебар* у општесловенском и индоевропском контексту / Александар Лома // ЗбМСС. – 93 (2018), 9–46. | Zusammenfassung

– ПОЛОМАЦ, Владимир

Слагање негација у српскословенском језику са аспекта функционалног раслојавања | Уп. 972.

517. САМАРЦИЋ, Биљана

Старославенистичка истраживања : Старославенске студије / Радмило Маројевић. – Бања Лука : Паневропски универзитет Апеирон, 2015. – 158. – (Едиција Заједничке основе ; 12) / Биљана Самарцић // СЈ. – 23 (2018), 813–815. | Приказ

518. ТРУБАЧЕВ, Олег

„Старославянские этюды“ Радмило Мароевича / О. Н. Трубачев // СЈ. – 23 (2018), 93–97. | Резиме

VI. Савремени српски језик

а) Опште

– БУГАРСКИ, Ранко

Govorite li zajednički? : kako je nastala i kako je primljena Deklaracija o zajedničkom jeziku | Уп. 19.

519. ЈАКУШКИНА, Јекатарина

Сербская народная культура в зеркале языка / Е. И. Якушкина. – Белград : Филолошко-гисторијски факултет Белградског универзитета ; Москва : Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова ; Тюмень : Тюменский государственный университет ; Воронеж : Воронежский государственный университет, 2018. – 192. – (Библиотека Јазик и литература. Сериа Труды о языке и литературе ; 18)

520. КЛИКОВАЦ, Душка

Српски језик у светлу когнитивне лингвистике / Душка Кликовац. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2018. – 306. – (Библиотека Књижевност и језик ; 59)

521. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Битне србистичке напомене / Милош Ковачевић. – Београд : Јасен, 2018. – 183. – (Библиотека Језикословље)

522. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Борба за ћирилицу и српски језик / Милош Ковачевић. – Вишеград, Андрићград : Андрићев институт, 2018. – 257. – (Библиотека Знамен србистике. Одјелјење за језик ; 1)

523. НАУЧНИ ДОПРИНОСИ РАДОЈА СИМИЋА : зборник радова са „Научног округлог стола Радоје Симић“ одржаног на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу 11. III 2017. / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 315.

524. НИКОЛИЋ, Милка

Под лупом научних критеријума : структура српског језика од речи до текста : Српски језик под лупом науке / Милош Ковачевић. – Београд : Завод за уџбенике, 2017. – 254. – (Библиотека Аз ; 7) / Милка Николић // ЗБМСФЛ. – 61, 1 (2018), 217–222. | Приказ

525. ПЕЈАНОВИЋ, Ана

Репрезентативни зборник радова из србистике : Српски језик данас / Радмило Маројевић. – Бања Лука : Паневропски универзитет Апеирон, 2016. – 416. – (Едиција Заједничке основе ; 19) / Ана Пејановић // СЈ. – 23 (2018), 791–794. | Приказ

– ПИПЕР, Предраг

О српској лингвистичкој славистици друге половине XX века | Уп. 440.

526. СРПСКИ језик : статус, систем, употреба : зборник у част проф. Милошу Ковачевићу / ур. Јелена Петковић, Владимир Поломац. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 768.

527. СТОЈАНОВИЋ, Андреј

Српски језик у огледалу руске славистике XXI века / Андреј М. Стојановић // Филолог. – 18 (2018), 270–303. | Резюме

б) Фонетика, фонологија, прозодија**528. БАТАС, Ана**

Обележје *короналности* у српском језику / Ана С. Батас // НССУВД. – 47, 3 (2018), 5–19. | Summary

– ГИНИЋ, Јелена

Акцентуација руског и српског језика у контрасту | Уп. 328.

529. ДЕШИЋ, Милорад

Прозодија у „Основима фонологије српскохрватског књижевног језика“ Радоја Симића и Бранислава Остојића / Милорад П. Дешић // Научни доприноси Радоја Симића. – 175–177. | Summary

530. ДЕШИЋ, Милорад

Српски стандардни акценат и префиксација именица / Милорад П. Дешић // СЈ. – 23 (2018), 179–189. | Summary

531. ДЕШИЋ, Милорад

Српски стандардни акценат и префиксација придјева и глагола / Милорад П. Дешић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 13–27. | Резюме, Summary

532. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Допринос Радоја Симића фонологији српског језика : „Основи фонологије српског језика“ и њихов значај у србистици / Ана М. Јањушевић Оливери // Научни доприноси Радоја Симића. – 169–174. | Резюме

– ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница

Акустичке карактеристике сибиланата у српском, енглеском и српско-енглеском фонолошком систему | Уп. 342.

– КЛИКОВАЦ, Душка

О савременом српском језику и савременој свести о њему : на материјалу телевизијске серије „Самац у браку“ | Уп. 601.

– КОЗОМАРА, Драгомир

Судбина вокалских скупина у говору Бастаса : код Босанског Грахова | Уп. 890.

– **КУДЕРА, Јацек**

О пољским и српским емотивним изразима из перспективе акустичке фонетике | Уп. 352.

– **ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра**

Акустички опис нагласка у говорима тимочко-лужничког дијалекта | Уп. 891.

Акцентски систем говора Златибора | Уп. 892.

О акцентским карактеристикама српских говора у Банатској клисури : Дивич | Уп. 893.

– **МИЛОСАВЉЕВИЋ, Стефан**

Особине клитичког удвајања у говору јабланичког краја | Уп. 900.

– **РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола**

О (не)акцентованости и фонетској природи акцената у граматикама за српски језик и језичку културу од 5. до 8. разреда основне школе | Уп. 867.

– **СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан**

Да ли се дијалекатско уједначавање у једнаком степену остварује на фонетском и фонолошком нивоу | Уп. 916.

О *restandardizaciji akcenatske norme srpskog jezika* | Уп. 760.

533. СТЕПАНОВИЋ, Стефан

Акцент трпног глаголског придева код глагола прве врсте у књижевном језику : у поређењу са колубарским говором / Стефан М. Степановић // НЈ. – 49, 2 (2018), 35–51. | Резюме

534. СТЕПАНОВИЋ, Стефан

О акцентском типу *жѐлим – желимо и жѐлим* / Стефан Степановић // ЈД. – 12 (2018), 11–14.

в) Графија и правопис**535. БОЈОВИЋ, Ивана**

О српском правопису / Вељко Брборић. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2016. – 192. – (Библиотека Књижевност и језик; 50) / Ивана Бојовић // ЛА. – 31 (2018), 50–56. | Приказ

– **БРБОРИЋ, Вељко**

Интерпункцијска терминологија код Срба од Вука до данас | Уп. 669.

536. БРБОРИЋ, Вељко

О растављању речи на крају реда / Вељко Брборић // Предавања 7. – 191–200.

537. БРБОРИЋ, Вељко

Правописни рад Радоја Симића / Вељко Ж. Брборић // Научни доприноси Радоја Симића. – 277–286. | Summary + Библиографија Радоја Симића о правопису

– **ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана**

Могућности примене когнитивног приступа у настави правописа | Уп. 836.

– **ЖИВИЋ, Наташа**

Разлике у правописима и правописне недоследности у преводима „Странца“ А. Камија на српски језик | Уп. 55.

– **ИЛИЋ, Валентина**

Писање назива улица и тргова у правописима и настави српског језика | Уп. 846.

538. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Велико слово у религијским текстовима : узус и однос према књижевнојезичкој правописној норми / Владан Јовановић // ЈД. – 12 (2018), 15–25.

539. КЛИКОВАЦ, Душка

О зарезу иза односних реченица са *ко*, *шћа* : и коментар о термину за означавање тог интерпункцијског знака / Душка Кликовац // ЈД. – 12 (2018), 26–31.

540. КЛИКОВАЦ, Душка

О знаковима у правопису (2) : реченични знакови / Душка Б. Кликовац // НССУВД. – 47, 3 (2018), 69–85. | Summary

541. КЛИКОВАЦ, Душка

О обележавању управног говора наводницима / Душка Кликовац // ЈД. – 11 (2018), 4–11.

542. МАКИШОВА, Ана

Transkripcia slovenských vlastných mien do srbčiny / Anna Makišová // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 165–171. | Резиме

– МАРКОВИЋ, Љиљана

Транскрипција и адаптација имена из јапанског у српски и руски језик | Уп. 363.

543. ПЕШИКАН, Митар

Правопис српског језика / Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурца. – Измењено и допуњено екавско изд., 3. [sic!] изд. / ред. Мато Пижурца и др. – Нови Сад : Магица српска, 2018. – 507.

544. САВИН, Драгана

Пољопривредна струка и најчешће грешке у писању / Драгана Савин // ЈД. – 11 (2018), 22–24.

– СТАНИСАВЉЕВИЋ, Невена

(Не)познавање правила о растављању речи на крају реда код средњошколаца и студената | Уп. 870.

– СТАНИШИЋ, Вања

Ортографија и револуција : судбина руске ћирилице у реформаторским пројектима XX века | Уп. 761.

545. СТИЈОВИЋ, Рада

Како се обраћамо у писму / Рада Стијовић // ЈД. – 11 (2018), 12–13.

546. СТИЈОВИЋ, Рада

Мали савети / Р. С. // ЈД. – 11 (2018), 37–39; 12 (2018), 46–48.

547. СТОКАНИЋ, Владица

Подела речи на крају реда : камен спотицања у језичкој пракси / Владица Стоканић, Милица Божић Синчук // ЈД. – 11 (2018), 18–21.

548. ФЕЈСА, Михајло

Транслитерација русинских имена, презимена и топонима на српски језик / Михајло Фејса // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 223–231. | Summary

– ХЛЕБЕЦ, Борис

Шта нам казује повест слова *ж*? | Уп. 1019.

г) Граматика (морфологија, творба речи, синтакса)**– АЈКУТ, Ксенија**

Karakteristike turskog genitiva i njegovi ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 303.

549. АЈЦАНОВИЋ, Јелена

О експанзији префикса *из-* код глагола : семантичко-синтаксички и прагматички аспекти / Јелена Ајцановић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 13–21. | Summary

550. АЈЦАНОВИЋ, Јелена

Садржинска и структурна својства глагола са префиксом *код-* / Јелена Ајцановић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 591–602. | Summary

551. АЈЦАНОВИЋ, Милан

Придевски вид : између норме и праксе / Милан С. Ајцановић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 23–30. | Summary

552. АЛАНОВИЋ, Миљивој

Граматички статус спацијалне клаузе : на други поглед / Миљивој Б. Алановић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 29–56. | Резюме, Summary

553. АЛАНОВИЋ, Миљивој

Могу ли односне клаузе бити допунски конституенти? / Миљивој Б. Алановић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 337–350. | Zusammenfassung

554. АЛАНОВИЋ, Миљивој

Начела придевске валентности / Миљивој Б. Алановић // Филолог. – 18 (2018), 61–74.

– АЛАНОВИЋ, Миљивој

Речнички чланак : извор података о функционалној употреби речи | Уп. 663.

555. АЛАНОВИЋ, Миљивој

У потрази за реченичним предикатом : два пута, исти циљ / Миљивој Б. Алановић // Славистика. – 22, 1 (2018), 178–192. | Summary

556. АЛАНОВИЋ, Миљивој

Утицај лексичке селекције на значењску структуру конструкције / Миљивој Б. Алановић // Српска славистика 1. – 37–48. | Summary

557. АЛЕКСИЋ, Данило

Ка морфолошкој систематизацији сложених глаголских облика / Данило С. Алексић // НЈ. – 49, 1 (2018), 61–76. | Summary + Прилози

– АНТИЋ, Александра

Статус суфикса *-чија/-чија* у „Црнотравском речнику“ Радосава Стојановића | Уп. 879.

558. АРСЕНИЈЕВИЋ, Бобан

Оглед о доследно критеријалној подели речи на врсте / Бобан Арсенијевић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 205–218. | Summary

559. АРСЕНИЈЕВИЋ, Нада

Објекатски датив у стандардном српском језику / Нада Л. Арсенијевић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 219–234. | Summary

560. АШИЋ, Тијана

Спацијалне и апстрактне употребе предлога *pred* у српском језику / Тијана В. Ашић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 247–257. | Summary

561. БАБИЋ, Миланка

Граматичко-прагматичка вриједност лексеме *a* у српском језику / Миланка Ј. Бабић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 97–106. | Summary

562. БАБИЋ, Миланка

Допринос Радоја Симића проучавању прагматичке синтаксе / Миланка Ј. Бабић // Научни доприноси Радоја Симића. – 229–235. | Summary

563. БАБИЋ, Миланка

Разграничавање синтаксичких категорија у (морфо)синтаксичкој теорији Милоша Ковачевића / Миланка Ј. Бабић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 65–80. | Summary

564. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Статус множинских облика именице *дугме* у савременом српском језику / Милица Божић // Савремена проучавања језика... – 57–68. | Summary

565. БУЛАТОВИЋ, Весна

Gramatički rod imenice i rodni stereotip konceptualnog domena : pilot istraživanje / Vesna Bulatović // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 231–242. | Summary

566. ВАСЕРШАЈТ, Филип

Situational Ellipsis and Their Role in Frames and Cultural Routines / Philipp Wasserscheidt // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 289–300. | Резиме

– ВЕЉКОВИЋ, Маја

Руски одрични заменички прилози у функцији предиката и њихови српски еквиваленти | Уп. 319.

567. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

О балканским творбено-семантичким колоплетима : Творба речи и миксоглотија : прилози о суфиксацији у српском језику / Првослав Радић. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност, 2018. – 185. / Драгана Д. Вељковић Станковић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 251–258. | Приказ | Уп. 636.

– ВЕЉОВИЋ, Бојана

Допринос Радоја Симића истраживању дијалекатске синтаксе | Уп. 882.

Плусквамперфекат у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 883.

Синтакса глаголских облика у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 884.

Употреба аориста у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице | Уп. 885.

Футур први у служби обележавања хабитуалних радњи у говору северношарпланинске жупе Сиринић | Уп. 886.

– ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

The Entailments of Moving Through Space in Meaning Extension of Departure and Arrival Verbs in English And Serbian : a Corpus-Based Investigation | Уп. 320.

– ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Конкурентност синтаксичких средстава за исказивање узрочног и временског значења у „Повести о минулим временима“ | Уп. 450.

568. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Аспектуално-темпоралне карактеристике перформатива : с посебним освртом на прескриптиве у српском и другим словенским језицима / Дојчил П. Војводић // ЗбМСС. – 93 (2018), 79–113. | Резюме

– ВОЈВОДИЋ, Дојчил

Футуралност у савременом руском, пољском и српском језику | Уп. 323.

569. ВУЈОВИЋ, Душанка

Префиксација глагола у систему творбе речи / Душанка С. Вујовић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 39–47. | Summary

– ВУКИЋЕВИЋ, Весна

Сценски презент у руском и српском језику | Уп. 326.

– ВУКОВИЋ, Теодора

Просторна расподела фреквенције постпозитивног члана у тимочком говору | Уп. 887.

– ВУЧКОВИЋ, Марија

О неким сложеницама с нумеричком компонентом *ири* која има аугментативно/интензификаторско значење | Уп. 683.

570. ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина

Развој клаузалне допуне когнитивних предиката у српском језику / Јасмина М. Грковић Мејџор // Српска славистика 1. – 89–105. | Summary

– ДАВИТКОВ, Ивана

Аористът в българския и сръбския език : значения и употреби | Уп. 329.

– ДЕШИЋ, Милорад

Српски стандардни акценат и префиксација именица | Уп. 530

Српски стандардни акценат и префиксација придјева и глагола | Уп. 531.

– ДОДИГ, Милана

Aspect dans les systèmes serbe et français et son rôle dans le cas du conditionnel et du potentiel | Уп. 331.

571. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Неке тенденције у творби речи у савременом српском језику / Рајна М. Драгићевић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 63–70. | Summary

572. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Семантичка деривација / Рајна М. Драгићевић // CJ. – 23 (2018), 169–177. | Summary

573. ДУРБАБА, Оливера

О неким примерима творбених образаца околионизама / Оливера М. Дурбаба // Српски језик : статус, систем, употреба. – 603–611. | Summary

574. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

Ка речнику видских парова типа ‘имперфективни глагол : префиксирани перфективни глагол’ / Весна Н. Ђорђевић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 43–50. | Summary

575. ЂУРКИН, Веселина

Редупликација категоријалне семантике и проблем сложених зависних везника / Веселина В. Ђуркин // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 81–89. | Summary

576. ЂУРКИН, Веселина

Сложени зависни везници у српском језику : и њихова функционалностилска дистрибуција / Веселина Ђуркин. – Београд : Јасен, 2018. – 462. – (Библиотека Језикословље)

577. ЂУРКИН, Веселина

Функционалностилска дистрибуција сложених зависних везника у српском језику / Веселина В. Ђуркин // Српски језик : статус, систем, употреба. – 273–292. | Summary

– ЂУРОВИЋ, Сања

Глаголски облици у приповетки „Мустафа Маџар“ Иве Андрића | Уп. 774.

578. ЂУРОВИЋ, Сања

Лексеме са префиксом *не-* у „Госпођици“ Иве Андрића / Сања Ж. Ђуровић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 613–624. | Summary

579. ЂУРОВИЋ, Сања

Неки актуелни процеси у морфологији глагола / Сања Ж. Ђуровић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 319–328. | Summary

580. ЂУРОВИЋ, Сања

Проблематика морфологије глагола у радовима Радоја Симића / Сања Ж. Ђуровић // Научни доприноси Радоја Симића. – 205–211. | Summary

– ЕРИЋ БУКАРИЦА, Александра

Пасивне конструкције у правним текстовима на енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 336.

581. ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Кондиционалне конструкције с везником *ako* и глаголом *hteti* у протази / Душанка S. Zvekić-Dušanović // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 453–466. | Summary

582. ЗЕЉИЋ, Горан

Префиксоиди и сродни страни форманти у правописним реченицама српског језика / Горан Н. Зељић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 373–387. | Summary

583. ИВАНОВИЋ, Милена

Аспектуалне информације у „Речнику српског језика“ Матице српске / Милена Д. Ивановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 33–41. | Резюме

584. ИЛИЋ, Ивона

Плусквамперфекат у координираним реченицама у савременом стандардном српском језику : на примерима из белетристичког функционалног стила / Ивона З. Илић // ЗБЈКФФНС. – 8 (2018), 11–26. | Summary

585. ЈАНИЋ, Александра

(Не)постојећи ненегирани придеви на *-(љ)ив* пасивне семантике у српском језику / Александра А. Јанић // PhM. – 10 (2018), 439–455. | Summary

– ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Марко

Позајмљенице с етимолошким префиксима *ex-* и *in-* у српскохрватском језику у односу према енглеском : тенденције позајмљивања | Уп. 1064.

– ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Наташа

Obeležavanje budućnosti prošlim glagolskim vremenima u italijanskom i srpskom jeziku | Уп. 340.

586. ЈАНКОВИЋ, Ђорђе

Морфосинтаксичке одлике реципрочне заменичке конструкције *један другог* / Ђорђе Јанковић // Савремена проучавања језика... – 69–81. | Summary

– ЈАНКОВИЋ, Љиљана

English and Serbian Nominal Finite and Non-Finite Clauses in Contrast | Уп. 341.

587. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

А и *али* : између везника и интензификаторских партикула / Ана М. Јањушевић Оливери // Српски језик : статус, систем, употреба. – 293–303. | Резюме

588. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Интензификатор и *ӣо* у савременом српском језику / Ана М. Јањушевић Оливери // СЈ. – 23 (2018), 255–268. | Резюме

589. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана

Интензификаторске партикуле у савременом српском језику / Ана Јањушевић Оливери. – Косовска Митровица : Филозофски факултет у Приштини ; Никшић : Матица српска, Друштво чланова у Црној Гори, 2018. – 294.

590. ЈОВАНОВИЋ, Александра

Семантички и синтаксички статус семикопулативног глагола *ос̄та̄ати* / Александра С. Јовановић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 91–105. | Summary

591. ЈОВАНОВИЋ, Александра

Хеј, шейка! и Тејко једна шейкасиа! : вокатив од морфологије до прагматике / Александра Јовановић // ЈД. – 12 (2018), 36–39.

592. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Збирни бројеви у граматичици и лексикографији / Владан З. Јовановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 85–96. | Резюме

593. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Вербатолошка истраживања Радоја Симића / Јелена Јовановић Симић // Научни доприноси Радоја Симића. – 241–252. | Summary

594. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Новија проучавања глаголских времена у српском језику : Ј. Вуковић, П. Сладојевић, К. Милошевић / Јелена Р. Јовановић Симић // СЈ. – 23 (2018), 219–235. | Summary

595. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О значењу и употреби врста перфеката / Јелена Р. Јовановић Симић // НЈ. – 49, 1 (2018), 27–42. | Summary

596. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Структура и функција временских облика у народној причи / Јелена Ј. Јовановић Симић // Српска славистика 1. – 107–116. | Summary

597. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Учење А. Белића и београдске лингвистичке школе о значењу и употреби глаголских временских облика / Јелена Р. Јовановић Симић // НССУВД. – 47, 3 (2018), 51–67. | Summary

– ЈУКИЋ, Радоња

Međujezik i aproksimativni sistemi | Уп. 346.

598. КИШ, Наташа

О степену дезидеративности исказане придевима / Наташа Киш // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 89–97. | Summary

599. КИШ, Наташа

О уланчавању номинализованих структура / Наташа Б. Киш // Српски језик : статус, систем, употреба. – 361–376. | Summary

600. КЛИКОВАЦ, Душка

Још неколико речи о реченицама : одговор на замерке проф. Радоја Симића / Душка Б. Кликовац // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 61–73. | Summary

601. КЛИКОВАЦ, Душка

О савременом српском језику и савременој свести о њему : на материјалу телевизијске серије „Самац у браку“ / Душка Кликовац // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 99–117. | Summary

602. КЛИКОВАЦ, Душка

О систему заменичких прилога за место у српском језику : прилог *шамо* / Душка Б. Кликовац // Српска славистика 1. – 125–140. | Резюме

– КОСТИЋ ГОЛУБИЧИЋ, Мирјана

Прилог проучавању пољско-српске интерференције | Уп. 350.

603. КОВАЧЕВИЋ, Борко

О polisemičnim glagolskim imenicama u savremenom srpskom jeziku / Borko N. Kovačević // АФФ. – 30, 1 (2018), 285–297. | Summary

604. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Глагол *биџи* као модални глагол у саставу сложеног глаголског предиката / Милош М. Ковачевић // Српска славистика 1. – 141–157. | Summary

605. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Интердепенденција пермутабилних форми право и неправог објекта у синтагмама с глаголима *нудиџи* и *служиџи* / Милош М. Ковачевић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 51–60. | Summary

606. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Могућност супституције инструменталног предлога под локативним предлогом у и инструменталним предлогом *с(а)* / Miloš Kovačević // Jezik, književnost, prostor. – 601–616.

607. КОВАЧЕВИЋ, Милош

О односу реченице и исказа / Милош М. Ковачевић // НССУВД. – 48 (2018), 63–70. | Summary

608. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Синонимност падежних опозитних конструкција у српском језику / Милош М. Ковачевић // СЈ. – 23 (2018), 149–168. | Summary

609. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Структурно–семантичка анализа конкурентности акузативног и инструменталног беспредлошког објекта / Милош М. Ковачевић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 61–79. | Summary

610. КУБУРИЋ МАЦУРА, Мијана

Концесивна интерпретација генитивних конструкција с предлогом *без* у савременом српском језику / Мијана Ч. Кубурић Мацура // Српски језик : статус, систем, употреба. – 305–317. | Summary

611. КУЉАНИН, Сања

Морфолошке теме Милоша Ковачевића / Сања М. Куљанин // Српски језик : статус, систем, употреба. – 117–129. | Summary

612. КУЉАНИН, Сања

Обрада морфолошких категорија у граматици Радоја Симића / Сања М. Куљанин // Научни доприноси Радоја Симића. – 197–204. | Summary

– ЛЕПОЈЕВИЋ, Јелена

Супстантивизација као начин творбе и њени варијетети : пуна и контекстуална | Уп. 356.

– МАРИЋ, Биљана

Изражавање контраста у српском и руском : сложена реченица | Уп. 360.

613. МАРКОВИЋ, Александра

Значај неких колигационих склоности глаголских сублексема за семантику и синтаксу : на грађи из описних речника српског језика / Александра М. Марковић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 117–125. | Summary

– МАРКОВИЋ, Дејан

Лингвокултуролошки аспект простора и семантика просторних односа у руском језику и њихови еквиваленти у српском језику | Уп. 361.

– **МАРКОВИЋ, Жељко**

Српски и словеначки глаголи за исказивање визуелног опажања у отежаним условима | Уп. 362.

614. МАРКОВИЋ, Жељко

Српски перцептивни глаголи од основа *моӣ-*, *маӣ-* и њихови словеначки еквиваленти / Жељко С. Марковић // ЗбМСКЈ. – 66, 1 (2018), 197–214. | Summary

615. МИЛАШИН, Горан

Универбизација из угла српске дериватологије / Горан Б. Милашин // ЈФ. – 74, 2 (2018), 199–215. | Резюме, Summary

– **МИЛОРАДОВИЋ, Софија**

Ареална граматикализација предлога *од* у српским народним говорима : на примерима из призренско-тимочких и косовско-ресавских говора | Уп. 898.

616. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Марија

Придеви просторних односа у српском језику / Marija Milosavljević // Jezik, književnost, prostor. – 521–534.

617. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Стефан

Конгруенција глаголског предиката са субјекатским синтагмама конструисаним основним бројем / Стефан Милосављевић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 43–56. | Summary

618. МИЉКОВИЋ, Вања

Kognitivne sheme i prostorno iskustvo : slučaj predloga *na* u savremenom srpskom jeziku / Vanja Miljković // Jezik, književnost, prostor. – 505–520.

619. МИЉКОВИЋ, Вања

Novi glagoli sa prefiksom *iz-* u savremenom srpskom jeziku i teorija glagolske prefiksacije / Vanja Miljković // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 153–164. | Summary

– **МИРИЋ, Мирјана**

Грамаатикализација футура првог и изостављање субјунктивног маркера *да* у лужничком говору јужног типа зоне I : Буковик | Уп. 902.

Употреба/изостављање субјунктивног макрека *да* у конструкцији футура првог у тимочким говорима | Уп. 903.

– **МИТРИЋЕВИЋ ШТЕПАНЕК, Катарина**

Проучавање глаголских префикса у чешком и српском језику са освртом на друге словенске језике | Уп. 370.

Формални деминутиви у чешком језику и њихови еквиваленти у двојезичном чешко-српском речнику | Уп. 371.

620. МИШИЋ, Биљана

Међуоднос граматичких и стилистичких категорија у радовима Милоша Ковачевића / Биљана Б. Мишић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 131–135. | Summary

621. МИШКЕЉИН, Ивана

Two Types of Left Dislocation in Serbian / Ivana Miškeljin // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 57–68. | Резиме

– **МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје**

Независносложене реченице у северношарпланинском сиринићком говору | Уп. 905.

– МОДЕРЦ, Саша

Презент у роману „На Дрини ћуприја“ и његова преводивост на италијански језик | Уп. 1077.

Структура текста као чинилац у селекцији деиктичких заменица : српско-италијанска контрастивна анализа | Уп. 372.

622. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Глаголи комуникације и когнитивних процеса у имперсоналним конструкцијама с партиципским пасивом / Јасмина Д. Московљевић Поповић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 235–246. | Summary

623. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Глаголи типа *владају* у имперсоналним конструкцијама с партиципским пасивом у савременом српском језику / Јасмина Московљевић Поповић // АФФ. – 30, 1 (2018), 163–178. | Summary

624. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Интуиција изворног говорника, дескриптивни речници и глобална рачуарска мрежа као извори података за синтаксички опис / Јасмина Д. Московљевић Поповић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 73–83. | Summary

625. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Корелативне конструкције : теоријске основе анализе / Јасмина Московљевић Поповић. – Београд : Филолошки факултет, 2018. – 204. – (Библиотека Посебно издање)

626. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

Корелативне конструкције у савременом српском језику / Јасмина Д. Московљевић Поповић // Српска славистика 1. – 229–244. | Summary

627. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

О бенефактивним конструкцијама с глаголима типа *даровају* / Јасмина Д. Московљевић Поповић // СЈ. – 23 (2018), 237–253. | Summary

628. МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ, Јасмина

О зависносложеним реченицама са коментативном кондиционалном клаузом / Јасмина Д. Московљевић Поповић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 61–80. | Резюме, Summary

– НЕДИЋ, Јелена

Глаголски облици у итеративним конструкцијама у руском и српском језику | Уп. 376.

– НОВАКОВ, Предраг

Od fizičkog do kognitivnog prostora : engleski višечлани глаголи i њихови српски еквиваленти | Уп. 380.

– ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке одбора за стандардизацију српског језика : зависна реченица с везником *без да* | Уп. 756.

– ОПАЧИЋ, Марија

Квазипаралелне конструкције у савременом руском језику и њихови српски еквиваленти : на примеру категорије социјативности | Уп. 382.

– ПАПАЗ, Младен

Imperceptivna upotreba glagola *heißen, es i gelten als* u novinskim izveštajima na њемачком i funkcionalno еквивалентних конструкција на српском језику | Уп. 385.

629. ПЕЈАНОВИЋ, Ана

О једном типу синтаксичких фразеологизама / Ана Б. Пејановић // СЈ. – 23 (2018), 363–373. | Резюме

– ПЕЈОВИЋ, Анђелка

О значењу и употреби имперфекта у шпанском језику у односу на српски | Уп. 389.

630. ПЕТКОВИЋ, Јелена

Двострука негација у пропратнооколноним реченицама / Јелена Ј. Петковић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 351–360. | Summary

631. ПЕТКОВИЋ, Јелена

Множење негација у условним реченицама / Јелена Ј. Петковић // СЈ. – 23 (2018), 269–281. | Summary

632. ПЕТКОВИЋ, Јелена

О погледима проф. Р. Симића на реченицу / Јелена Ј. Петковић // Научни доприноси Радоја Симића. – 237–240. | Summary

– ПОПОВИЋ, Људмила

О взаимодействию категорий диатезы и модальности в сербском и других славянских языках | Уп. 442.

О пассиве плюсквамперфекта в сербском и других славянских языках | Уп. 390.

633. ПОПОВИЋ, Људмила

О узајамном утицају категорија дијатезе и модальности у српском језику на примеру глагола *itrebaјti* / Људмила В. Поповић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 9–20. | Резюме

634. ПОПОВИЋ, Људмила

Темпоральные значения сербского потенциала I и способы их передачи в других славянских языках / Людмила Попович // Трагом славистичких истраживања... – 217–242. | Summary, Резиме

635. РАДИЋ, Првослав

Из граматичког слагања у српском језику : нормативистички приступ / Првослав Т. Радић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 185–193. | Summary

636. РАДИЋ, Првослав

Творба речи и миксоглогија : прилози о суфиксацији у српском језику / Првослав Радић. – Београд : Друштво за српски језик и књижевност, 2018. – 185. | Уп. 567.

– РАДОВАНОВИЋ, Драгана

О предлошко-падежној конструкцији у + генитив у Ваљевској Подгорини | Уп. 911.

– РАТКОВИЋ, Драгана

Партикуле у „Горском вијенцу“ | Уп. 1009.

– РИСТИВОЈЕВИЋ РАЈКОВИЋ, Наташа

Sredstvo kao agens u glagolskom događaju udaranja | Уп. 398.

– РУБИЊОНИ СТРУГАР, Влатка

El serbio, una muestra para lenguas sin artículo determinado | Уп. 402.

Član u španskom jeziku i njegovi ekvivalenti | Уп. 403.

637. РУСИМОВИЋ, Тања

Истраживања Милоша Ковачевића која представљају теоријски оквир типологији форичких супстантивних антецедената релативних клауза / Тања З. Русимовић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 93–104. | Summary

638. САМАРЦИЋ, Биљана

Данашњи лик генитива у свјетлу морфонолошких процеса Радоја Симића / Биљана С. Самарцић // Научни доприноси Радоја Симића. – 121–126. | Resume

– СЕДЕР, Ружица

Sur les propositions concessives partielles en français et en serbe | Уп. 404.

639. СИМИЋ, Радоје

Истраживања новосадске лингвистичке школе : о временским глаголским облицима у реченици / Радоје Д. Симић // СЈ. – 23 (2018), 191–207. | Summary

640. СИМИЋ, Радоје

Једнина општих (заједничких) именица са значењем мноштва у српском језику / Радоје Д. Симић // Српска славистика 1. – 373–380. | Summary

641. СИМИЋ, Радоје

Нека запажања о синтакси идиоматских структура : према грађи из дела Јанка Веселиновића / Радоје Симић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 145–164. | Summary

642. СИМИЋ, Радоје

О аористу имперфективних глагола и сродним појавама / Радоје Д. Симић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 21–31. | Summary

643. СИНТАКСА сложене реченице у савременом српском језику / Предраг Пипер, Миливој Алановић, Слободан Павловић, Ивана Антонић, Марина Николић, Дојчил Војводић, Људмила Поповић, Срето Танасић, Биљана Марић ; ред. Предраг Пипер. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2018. – 764.

644. СТАКИЋ, Милан

Морфолошки дублети глаголских облика од инфинитивне основе / Милан В. Стакић // СЈ. – 23 (2018), 283–302. | Резюме

645. СТАКИЋ, Милан

Нови погледи на морфологију глаголских облика / Милан В. Стакић // Научни доприноси Радоја Симића. – 179–195. | Резюме

646. СТАНКОВИЋ, Бранимир

Zašto klasifikovati prostorne prideve kao posebnu vrstu / Branimir Stanković // Jezik, književnost, prostor. – 631–642.

647. СТАНКОВИЋ, Станислав

Посесивни беспредлошки генитив у „Нечистој крви“ Борисава Станковића и његови француски еквиваленти / Станислав Станковић, Селена Станковић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 379–390. | Résumé

648. СТАНОЈЧИЋ, Живојин

Вишеслојна природа значења традиционалног граматичког термина / Живојин С. Станојчић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 139–144. | Summary

649. СТАНОЈЧИЋ, Славко

Говорников језички код и конкретна дискурсна ситуација у кодификовању књижевног (стандардног) језика / Славко Ж. Станојчић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 127–135. | Summary

650. СТЕФАНОВИЋ, Александар

Употреба и конкуренција бројних именица на *-ица* (изведених од основних бројева) и бројних именица на *-ка* у српском језику / Александар Д. Стефановић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 579–590. | Résumé

651. СТИЈОВИЋ, Рада

Чија је „Госпођица“? : о посесивном генитиву / Рада Стијовић // ЈД. – 11 (2018), 1–3.

652. СТИПЧЕВИЋ, Балша

Шта су то безлични глаголи? / Балша Н. Стипчевић // НССУВД. – 47, 3 (2018), 119–130. | Summary

653. СТОЈАНОВИЋ, Стефан

О основном значењу српског перфекта активне дијатезе и његовој типолошкој класификацији / Стефан Б. Стојановић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 109–138. | Резюме, Summary

654. ТАНАСИЋ, Срето

Безличне партиципске реченице у српском језику / Срето З. Танасић // Српска славистика 1. – 407–423. | Резюме

655. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Територијално маркирани ономатопејски деривати у дијалекатској прози Драгослава Михаиловића / Тања Танасковић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 559–577. | Summary

– ТЕРЗИЋ, Светлана

Изражавање елативности и суперлативности у руском и српском језику | Уп. 409.

– ТОМИЋ, Јована

Stativni glagoli u engleskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 410.

656. ТОМИЋ АНИЋ, Дина

Двородне именице домаћег порекла са двојаком деклинацијом / Дина П. Томић Анић // СЈ. – 23 (2018), 453–467. | Summary

– ТОТ, Тимеа

Манипулације језиком и анализа предиката у Вучићевој завршној конвенцији предизборне кампање 2014. године | Уп. 824.

657. ЋОРИЋ, Божо

Симићеве творбени пасажии / Божо Б. Ћорић // Научни доприноси Радоја Симића. – 213–219. | Summary

– ФИЛИПОВИЋ, Весна

Глаголске именице као кондензатори реченичног значења у убвеницима српског језика за старије разреде основне школе | Уп. 876.

658. ЧУДОМИРОВИЋ, Јован

Однос преформулације и његова обележја / Јован М. Чудомировић // НССУВД. – 47, 3 (2018), 131–154. | Summary

659. ЧУТУРА, Илијана

О прилошким изразима у србистици / Илијана Р. Чутура // Српски језик : статус, систем, употреба. – 259–272. | Summary

– ЦОНИЋ, Виолета

Изражавање просторног односа ‘кретање по одређеној траси’ у руском језику и његови еквиваленти у српском | Уп. 420.

660. ШТАСНИ, Гордана

Персоналне атрибутивне именице мотивисане соматизмима у стандардном српском језику и његовим дијалектима / Гордана Штасни, Жарко Бошњаковић // СДЗБ. – 65, 1 (2018), 637–914.

661. ШТРБАЦ, Гордана

Деривациони потенцијал придева у српском језику : ономасиолошки и когнитивни приступ / Гордана Штрбац // ЗБМСФЛ. – 61, 1 (2018), 85–99. | Summary

д) Лексикологија (лексичка семантика, фразеологија, терминологија, етимологија, ономастика и др.)

– АВРИЋ, Драган

Ваке се речи говору у Мачви : запис о предошњим мачванским речима | Уп. 878.

662. АЈЦАНОВИЋ, Милан

Номинација *јабуке* у речнику српскохрватскога књижевног језика / Милан С. Ајцановић // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 233–244. | Summary

663. АЛАНОВИЋ, Миливој

Речнички чланак : извор података о функционалној употреби речи / Миливој Б. Алановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 61–71. | Zusammenfassung

– **АЛАНОВИЋ, Миливој**

Утицај лексичке селекције на значењску структуру конструкције | Уп. 556.

– **АЛЕКСИЋ, Мариана**

Типологија лексичко-семантичких односа истокоренских именичких лексема словенског порекла у српском и бугарском језику | Уп. 304.

– **АНДРИЋ, Едита**

Frazeološke jedinice sa meronimima imenica *láb/noga* u мађарском и српском језику | Уп. 305.

– **АСИМОПУЛОС, Панајотис**

Нога у грчким, руским и српским фразеологизмима | Уп. 306.

– **БАБИЋ, Здравко**

Фразеолошки статус конструкције са значењем *одзвонило је некоме/нечему* у словенским језицима | Уп. 422.

– **БАЛЕК, Тијана**

Базични глаголи емоционалних односа с негативним денотативним значењем у руском и српском језику : *ненавидеть – мрзети, ненавидеть друг друга – мрзети се* | Уп. 309.

664. БАРБАТЕСКОВИЋ, Ана

Путевима речи : зборник радова у част Даринки Гортан Премк / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет, Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 652. / Ана Ј. Барбатесковић // НЈ. – 49, 1 (2018), 129–140. | Приказ | Уп. 677.

– **БАШИЋ, Ивана**

Високо дрво лад нема, убава мома род нема : семантика лексеме *убав* у српском и македонском народном изразу | Уп. 310.

Сїпаре веиїи сухе као авеїи : семантички развитак лексема *авеїи* и *вехїи* у контексту словенских митских представа и обичаја | Уп. 311.

665. БЕГОВИЋ, Катарина

Жива вода као божанска хипостаза : етимолошки примарно значење синтагме *жива вода* / Катарина В. Беговић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 361–375. | Summary

666. БЕГОВИЋ, Катарина

Семантика придева *жив* на штокавском језичком простору : о придевској платисемији / Катарина В. Беговић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 301–311. | Summary

– **БИЉЕТИНА, Јелена**

Idioms with the Lexemes *Mouth* in English and in Serbian : a Cognitive Approach | Уп. 313.

667. БЈЕЛЕТИЋ, Марта

Lupus in etymologia : Вуково дело на страницама „Приручног етимолошког речника српског језика“ / Марта Ж. Бјелетић, Јасна Б. Влајић Поповић // Српска славистика 2. – 375–387. | Summary

– **БОГДАНОВИЋ, Недељко**

Језичке белешке | Уп. 880.

668. БОЖИЋ СИНЧУК, Милица

Лексикографска обрада вишезначног глагола *бежати* у „Речнику српског језика“ / Милица Божић Синчук // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 31–40. | Summary

669. БРБОРИЋ, Вељко

Интерпункцијска терминологија код Срба од Вука до данас / Вељко Ж. Брборић // Српска славистика 1. – 61–73. | Резюме

– БРОЋИЋ, Андријана

The Conceptualization of *Pride and Shame* in English and Serbian Via the Temperature Domain | Уп. 316.

670. БУДИНЧИЋ, Валентина

Anglicizmi u sportskoj terminologiji / Valentina Budinčić. – Beograd : Alfa ВК универзитет, 2018. – 188. – (Biblioteka Novi vidici ; 6)

– ВАСИЋ, Вера

Ko su i kakvi su *obični ljudi / Durchschnittsmenschen* : iz ugla kritičke analize diskursa | Уп. 317.

671. ВАСИЋ, Вера

Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. / Вера Васић, Даринка Гортан Премк // ЈФ. – 74, 2 (2018), 215–231. | Приказ | Уп. 679, 693, 694, 720, 725, 730.

672. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Како мислимо речи : прилози проучавању когнитивних аспеката српске лексике / Драгана Д. Вељковић Станковић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет, 2018. – 271. – (Библиотека Језикословље) | Уп. 732.

673. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Концептуализација *бола* у српском језику / Драгана Вељковић Станковић // Предавања 7. – 159–171.

674. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

О жаргонизмима у „Речнику српског језика“ Матице српске (2011) / Драгана Д. Вељковић Станковић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 343–354. | Summary

675. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

О (само)поимању и именовану човека као неживог ентитета у српском књижевном језику : на примерима адјективне реификације / Драгана Д. Вељковић Станковић // Српска славистика 1. – 75–88. | Summary

– ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

The Semantic Motivation of English and Serbian Lexemes Related to the Concept of *Step* : a Cognitive Approach | Уп. 321.

676. ВИТАС, Душко

Храна из нежељене поште : анатомија језика брзе хране / Душко М. Витас // НССУВД. – 47, 3 (2018), 21–35. | Summary

– ВУЈОВИЋ, Ана

La terminologie religieuse orthodoxe entre le français et le serbe | Уп. 324.

677. ВУЈОВИЋ, Душанка

Зборник радова у част Даринки Гортан Премк : Путевима речи / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Филолошки факултет Универзитета у Београду : Катедра за српски језик са јужнословенским језицима, 2017. – 652. / Душанка С. Вујовић // ЗБМСКЈ. – 66, 1 (2018), 361–366. | Приказ | Уп. 664.

678. ВУЈОВИЋ, Душанка

Лексичко-семантичке особине термина из области народне медицине на примерима из „Речника српскохрватскога књижевног језика“ Матице српске / Душанка С. Вујовић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 365–372. | Zusammenfassung

679. ВУЈОВИЋ, Душанка

Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. / Душанка С. Вујовић // НЈ. – 49, 1 (2018), 113–122. | Приказ | Уп. 671, 693, 694, 720, 725, 730.

680. ВУЛОВИЋ, Наташа

Аксиологеме као одреднице у фразеолошком речнику / Наташа С. Вуловић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 291–300. | Резюме

681. ВУЛОВИЋ, Наташа

У другој половини Речника САНУ : двадесет томова српског тезауруса / Наташа С. Вуловић, Марија С. Ђинђић, Данијела М. Радоњић // НЈ. – 49, 2 (2018), 1–22. | Summary

682. ВУЧЕНОВИЋ, Наташа

Италијанизми у српском језику и утицај културних контаката на језик / Наташа Д. Вученовић // Филолог. – 18 (2018), 304–322. | Sommario

683. ВУЧКОВИЋ, Марија

О неким сложеницама с нумеричком компонентом *иџри* која има аугментативно/ интензификаторско значење / Марија Вучковић // ЗбМСС. – 93 (2018), 115–126. | Summary

684. ВУЧКОВИЋ, Марија

Прилог историји речи *иџриклеи* / Марија Вучковић // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 33–58. | Summary

685. ВУЧКОВИЋ, Снежана

Етнолингвистичке карактеристике неких хрононима пролећног обредног циклуса / Снежана П. Вучковић // НССУВД. – 47, 3 (2018), 37–50. | Summary

686. ГЕРУН ЂОКИЋ, Бојана

О лексеми *иџрегзипи* / Бојана М. Герун Ђокић // Филолог. – 18 (2018), 191–208. | Summary

687. ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Ивана

Arapске земље, Iran и Tursка као stimulusi у асоцијативном тесту / Ivana R. Gligoriјевић // АФФ. – 30, 2 (2018), 185–201. | Summary

688. ГЛИГОРИЈЕВИЋ, Ивана

Хетеростереотипи о оријенталним језицима у мрежи вербалних асоцијација / Ивана Р. Глигоријевић // ЗбФФП. – 48, 1 (2018), 23–42. | Summary

689. ГОРТАН ПРЕМК, Даринка

Платисемија и симилисемија у полисемантичкој структури једне лексеме / Даринка С. Гортан Премк // НЈ. – 49, 1 (2018), 1–12. | Summary

– ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

Примена структурално-лексичко-семантичке методе у анализи глагола кретања у савременом српском и енглеском језику у друмском саобраћају | 330.

690. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Актуелна питања српске лексикографије / Рајна М. Драгићевић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 377–388. | Summary

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Вуков „Рјечник“ из новог угла : на примеру корпусне анализе именице *мјесџо* | Уп. 987.

691. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Ка структури корпуса за нови вишетолик савременог српског језика Матице српске / Рајна М. Драгићевић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 195–204. | Summary

692. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Лексиколошка истраживања проф. Радоја Симића / Рајна М. Драгићевић // Научни доприноси Радоја Симића. – 221–228. | Summary

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Семантичка деривација | Уп. 572.

693. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. | Уп. 671, 679, 694, 720, 725, 730.

694. ДРАЖИЋ, Јасмина

Модификације лексичког мозаика у српском језику и култури кроз време и простор : Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. / Јасмина Н. Дражић // ЗБМСКЈ. – 66, 2 (2018), 675–682. | Приказ | Уп. 671, 679, 693, 720, 725, 730.

695. ДРАЖИЋ, Јасмина

Поглед на савремену српску лексикографију : Ка *savremenim srpskim rečnicima* / Tvrtko Prčić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2018. – 222. / Јасмина Н. Дражић // ЗБМСКЈ. – 66, 2 (2018), 683–689. | Приказ | Уп. 700, 715, 727.

696. ДРАЖИЋ, Јасмина

Prototipske odredbe kategorizovanja na primeru prideva *čist* i njegovih kontekstualnih sinonima / Jasmina N. Dražić // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 423–436. | Summary

– ДРОБЊАК, Драгана

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : konceptualno polje 'čovekove osobine' | Уп. 333.

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : konceptualno polje 'čovekovo ponašanje' | Уп. 334

Фразеологизми са соматизмом *oko* у француском и српском језику | Уп. 335.

697. ЂОРЂЕВИЋ, Данијела

Uпотреба anglicizama u srpskom naučnom diskursu poljoprivredne tehnike / Danijela Đorđević, Tijana Vesić Pavlović // ПЛ. – 19 (2018), 87–99. | Summary

698. ЂУКИЋ, Маријана

О синонимском односу лексема *друг* и *пријатељ* / Маријана Ђукић // ЈД. – 11 (2018), 25–29.

– ЂУРОВИЋ, Сања

Лексема са префиксом *не-* у „Госпођици“ Иве Андрића | Уп. 578.

699. ЖИВИЋ, Наташа

Француске позајмљенице у преводима „Странца“ А. Камија на српски језик / Наташа Живић // Наука и савремени универзитет 7. – 27–39. | Résumé

– ИВАНОВИЋ, Милена

Соматизми као мероними и партикуларизатори : на материјалу српског и украјинског језика | Уп. 339.

700. ИВАНОВИЋ, Ненад

Ка *savremenim srpskim rečnicima* / Tvrtko Prčić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2018. – 222. / Ненад Ивановић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 244–250. | Приказ | Уп. 695, 715, 727.

– **ИВАНОВИЋ, Ненад**

„Почнимо пречишћавати језик!“ : лексикографски прилог Ј. Ј. Змаја листу „Јавор“ из 1863. године | Уп. 990.

– **ИВИЋ, Драги**

Речник руско-српских лажних пријатеља : лажни пријатељи преводилаца, међујезички хомоними | Уп. 56.

701. ИЗГРАДЊА специјалних корпуса савременог српског језика на примеру корпуса из области рударства / Милош В. Утвић, Иван М. Обрадовић, Ранка М. Станковић, Александра Ђ. Томашевић, Биљана Ђ. Лазић // НССУВД. – 47, 3 (2018), 103–118. | Summary

– **ЈАНИЋ, Александра**

(Не)постојећи ненегирани придеви на *-(љ)ив* пасивне семантике у српском језику | Уп. 585.

– **ЈАШОВИЋ, Голуб***

Ономастика слива реке Косанице | Уп. 888.

702. ЈОВАНОВИЋ, Александра

О неким необичним употребама глаголи *доћи* : *он ми дође брај̄ од с̄ирица / њо му дође субо̄ица* / Александра Јовановић // ЈД. – 11 (2018), 30–36.

703. ЈОВАНОВИЋ, Александра

Семантичка анализа зоолексема у роману „Сеобе“ Милоша Црњанског / Александра Јовановић // Савремена проучавања језика... – 95–106. | Summary + Прилог

– **ЈОВАНОВИЋ, Александра**

Семантички и синтаксички статус семикопулативног глагола *ос̄та̄ти* | Уп. 590.

– **ЈОВАНОВИЋ, Владан**

Збирни бројеви у граматички и лексикографији | Уп. 592.

704. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Савремена српска географска терминологија страног порекла / Милан Ајдановић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. / Владан З. Јовановић // НЈ. – 49, 1 (2018), 141–146. | Приказ | Уп. 738.

705. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Соматизми у мишљењу и језику : Соматизми и концептуализација стварности у српском језику : *глава* и њени делови / Гордана Штрбац, Гордана Штасни. – Нови Сад : Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, 2017. – 200. / Владан З. Јовановић // ЗбМСКЈ. – 66, 2 (2018), 689–692. | Приказ

– **ЈОВАНОВИЋ, Зоран**

Psovka i njeni lingvistički i ekstralingvistički aspekti | Уп. 24.

– **ЈОВАНОВИЋ, Иван**

De l'aspect sémantique des proverbes français et serbes avec le lexème *chat / маџка* | Уп. 343.

Лексема *cheval/коњ* у француској и српској фразеологији | Уп. 344.

Француске и српске паремије у лексичко-семантичком пољу *ѝрос̄ѝор* | Уп. 345.

706. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

О основама лексичко-граматичких значења глаголских речи за гласовне активности и кретања у простору / Ивана Р. Јовановић // НЈ. – 49, 1 (2018), 77–93. | Summary

707. ЈОВОВИЋ, Наташа

Leksičke novotvorine kod djece predškolskog uzrasta / Nataša Jovović // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 161–172. | Summary

708. ЈОШИЋ, Неђо

Концепција „Речника САНУ“ и њен развојни пут од Новаковићевих идејних гледишта до савремених лексикографских схватања / Неђо Г. Јошић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 413–425. | Summary

– КАРАНОВИЋ, Зоја

Обредна лексика и обреди у „Рјечнику“ (1818) Вука Стефановића Караџића | Уп. 992.

– КОЛАРЕВИЋ, Сања

Анализа вербалних асоцијација лексема *лей* и *ружан* у српском и њихових еквивалената у руском језику | Уп. 347.

– КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Лексикографско дело Димитрија Ђуровића | Уп. 458.

Фразеологизми инспирисани Светим предањем у руском и српском језику | Уп. 349.

– КРЕЈЧИ, Павел

Regionalni i lokalni toponimi u srpskoj, hrvatskoj, bugarskoj i češkoj frazeologiji | Уп. 351.

– ЛАБРОСКА, Веселинка

Лексиката поврзана со ткаењето и со алатките за ткаење во неколку говори от западното македонско наречје – паралели со српскиот јазик | Уп. 353.

709. ЛАЗИЋ, Катарина

Lingvističke i psihološke osnove pojma *opterećenja* pri razumevanju i upotrebi leksema / Katarina Lazić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 185–194. | Summary

710. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Егзистенцијални глаголи у дескриптивним речницима српског језика : на примеру обраде глагола *биџи* и *јосџојати* / Ивана В. Лазич Коњик // НССУВД. – 47, 1 (2018), 389–399. | Резюме

711. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Изазови савремене лексикографије : краудсорсинг и отворени речници / Ивана Лазич Коњик // ЈД. – 11 (2018), 14–18.

– ЛЕРО МАКСИМОВИЋ, Соња

О неким аспектима кондиционално-рестриктивног наглашавања интензификаторима *бар(ем)* и *макар* у савременом српском језику | Уп. 790.

– ЛИГОРИО, Орсат

Сх. *bluša* : из балканског латинитета XIII | Уп. 503.

– ЛОМА, Александар

Стрп. *себрь*, с-х. *с(р)ебар* у општесловенском и индоевропском контексту | Уп. 516.

– МАРКОВИЋ, Жељко

Српски и словеначки глаголи за исказивање визуелног опажања у отежаним условима | Уп. 362.

– МАРКОВИЋ, Јордана

Речник жаргонизама јужне пруге | Уп. 1028.

– МЕНКОВИЋ, Мирјана

Назив одевног предмета као носилац културне информације на примеру балканске градске репрезентативне одеће из 19. и са почетка 20. века | Уп. 505.

712. МИЛАКОВИЋ, Наталија

Специфичности превођења фразеолошких јединица : на примјеру романа Михаила Булгакова „Мајстор и Маргарита“ и његовог превода на српски језик / Наталија А. Милаковић // СЈ. – 23 (2018), 735–747. | Резюме

– МИЛАНОВИЋ, Александар

Вукова улога у стварању риболовне терминологије у „Српском рјечнику“ (1818) | Уп. 999.

713. МИЛАНОВИЋ, Александар

Лексички архаизмиоиди тј. псеудоархаизми у савременом српском језику / Александар М. Милановић // НССУВД. – 47, 3 (2018), 87–101. | Summary

714. МИЛЕНКОВИЋ, Аљоша

Scr. *krd(o)* ‘herd’ / Aļjoša Milenković // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 7–20. | Резиме

– МИЛЕНКОВИЋ, Катарина

Контрастивно сагледавање речничког значења појмова везаних за примарне боје у српском и енглеском језику | Уп. 366.

715. МИЛИЋ, Мира

Ka savremenim srpskim rečnicima / Tvrtko Prčić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2018. – 224. / Мира Милић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 196–204. | Приказ | Уп. 695, 700, 727.

– МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

‘Затворени’ и ‘отворени’ речници : за и против | Уп. 367.

716. МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

Сто година српске двојезичне лексикографске праксе : енглеско-српски, и српско-енглески речници од 1908. до данас / Јелисавета К. Милојевић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 161–170. | Summary

– МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Огањ, па *жишка*, *ожег*, *жар* и још понешто око ватре у призренко-тимочким дијалекатским речницима | Уп. 899.

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Перформативне форме говорне етикеције у лексикографском опису | Уп. 796.

– МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Синонимски ред као одраз лингвокултурних специфичности дијалекатског лексичког система | Уп. 901.

– МИЛОШЕВИЋ, Јадранка

Дечја лексика у делу „Дјеца са границе“ Жељка Пржуља : структурна анализа | Уп. 798.

717. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Слика Београда и Москве у вербалним асоцијацијама говорника савременог српског језика / Стефан Милошевић // Славистика. – 22, 2 (2018), 71–84. | Резюме

– МИЉАКОВИЋ, Милорад

Глаголске лексеме са префиксом *раз-* у руском језику у поређењу са српским и енглеским преводним еквивалентима | Уп. 368.

– МИЉКОВИЋ, Ивана

Analyse comparative de quelques cas d’homonymie et de polysémie en français et en serbe | Уп. 369.

718. МИШКОВИЋ ЛУКОВИЋ, Мирјана

Семантичко-прагматички интерфејс : студија случаја конвенционалног имлицирања или процедуралног кодирања / Мирјана М. Мишковић Луковић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 411–419. | Summary

719. МРШЕВИЋ РАДОВИЋ, Драгана

Како *мислимо главу* / Драгана Мршевић-Радовић // Предавања 7. – 151–158.

– МУДРИ, Александар

Глаголи орања у русинском, српском и енглеском језику : контрастивна анализа | Уп. 373.

– МУТАВЦИЋ, Предраг

Фразеологизми са кључном речју *новац* у савременом грчком, румунском и српском језику | Уп. 374.

Фразеологизми са лексемом *коњ* у савременом албанском, румунском и српском језику | Уп. 375.

720. НИКОЛИЋ, Весна

Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. / Весна С. Николић // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 72–83. | Приказ | Уп. 671, 679, 693, 694, 725, 730.

– НОВАКОВ, Предраг

Engleski višestlani glagoli sa glagolima kretanja *come, fall, walk* i njihovi srpski ekvivalenti | Уп. 379.

721. НОВОКМЕТ, Слободан

Да ли *лежећи полицајац* спава или само лежи? / Слободан Новокмет // ЈД. – 12 (2018), 32–35.

– НОВОКМЕТ, Слободан

Називи животиња у настави лексикологије српског језика | Уп. 866.

– ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке одбора за стандардизацију српског језика : терминологија у хомеопатији | Уп. 758.

722. ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Типови и функције графичких илустрација у штампаним речницима српског језика / Ђорђе Оташевић // ЈА. – 31 (2018), 10–19. | Резюме

723. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Употреба нестандардизованих географских имена у српском језику на примеру егзонима из енглеског језика / Олга Панић Кавгић, Александар Кавгић // ЗБМСФЛ. – 61, 1 (2018), 59–83. | Summary

– ПАУНОВИЋ РОДИЋ, Стефана

Женственост у словачкој и српској језичкој слици света | Уп. 386.

Концепт женствености у тесту слободних асоцијација | Уп. 387.

– ПЕЈАНОВИЋ, Ана

О једном типу синтаксичких фразеологизама | Уп. 629.

– ПЕРИШИЋ АРСИЋ, Олга

L'uso dei corpora nella didattica della traduzione : l'esempio del verbo serbo *prijati* e i suoi traducanti italiani | Уп. 69.

724. ПЕТРОВИЋ, Снежана

Етимолошки речници српског језика : од концепције ка методологији / Снежана М. Петровић, Марија Д. Вучковић // Српска славистика 1. – 245–258. | Summary

– ПЕТРОВИЋ, Срђан

Допринос професора Богољуба Станковића лексикографским проучавањима руског и српског језика | Уп. 1141.

725. ПИПЕР, Предраг

Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. / Предраг Пипер // НЈ. – 49, 2 (2018), 77–82. | Приказ | Уп. 671, 679, 693, 694, 720, 730.

726. ПИПЕР, Предраг

Српска лексикографија од Вука до данас : каталог изложбе = Сербская лексикография от Вука до современности : каталог выставки / Рајна Драгићевић и др. ; ур. Милосав Тешић, Рајна Драгићевић, Ненад Ивановић. – Београд : САНУ : Савез славистичких друштава Србије, 2018. – 407. / Предраг Ј. Пипер, Рајна М. Драгићевић, Ненад Б. Ивановић // ЗбМСКЈ. – 66, 3 (2018), 995–999. | Приказ | Уп. 737, 743.

– ПОПОВИЋ, Милан

О englesko-srpskom leksikonu prava | Уп. 392.

– ПОПОВИЋ, Снежана

Израда и структура чешко-српског фразеолошког рјечника | Уп. 393.

727. ПРЋИЋ, Твртко

Ka savremenim srpskim rečnicima / Tvrtko Prčić. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2018. – 222. | Уп. 695, 700, 715.

– РАДАН, Михај

О кокухарској лексици и терминологији у српском говору Карашева | Уп. 908.

728. РАДИЋ, Јованка

Српска лична имена и феминистички погледи на језик / Јованка Ј. Радић // Српска славистика 1. – 303–315. | Summary

– РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Из лексике божићних обичаја у Сиринићу | Уп. 910.

– РАДОВАНОВИЋ, Јелена

Контрастивна анализа фразеологизама с компонентом *јас* и *мачка* у руском и српском језику | Уп. 395.

Фразеологизми у „Руско-српском речнику за основну школу“ проф. др Богољуба Станковића | Уп. 473.

729. РАМИЋ, Никола

Системска организација дијалекатског лексикона / Никола И. Рамић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 549–557. | Summary

– РАСУЛИЋ, Катарина

As Smart as Bait, bistar kao boza : о иронићним pridevskim poredbama u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 397.

730. РАТКОВИЋ, Драгана

Српска лексика у прошлости и данас / Рајна Драгићевић. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 448. / Драгана М. Ратковић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 259–265. | Приказ | Уп. 671, 679, 693, 694, 720, 725.

– РИСТИЋ, Гордана

Kontrastivna i konceptualna analiza nemačkih i srpskih somatizama u semantičkom polju *interesovanje / želja* | Уп. 399.

Контрастивна и концептуална анализа немачких и српских соматизама у семантичком пољу *љубиња* | Уп. 400.

Концептуализација *среће* у немачким и српским соматским фразеологизмима | Уп. 401.

731. РИСТИЋ, Стана

Асоцијативно поље *йородица* у српском језику / Стана Ристић, Ивана Лазих Коњик // Славистика. – 22, 2 (2018), 12–24. | Резюме

732. РИСТИЋ, Стана

Како мислимо речи : прилози проучавању когнитивних аспеката српске лексике / Драгана Д. Вељковић Станковић. – Београд : Јасен : Филолошки факултет, 2018. – 272. / Стана С. Ристић // НЈ. – 49, 2 (2018), 83–91. | Приказ | Уп. 672.

733. РИСТИЋ, Стана

Концепт *йородица* у српском језику : на материјалу речника српског језика / Стана С. Ристић, Ивана В. Лазих Коњик // Српски језик : статус, систем, употреба. – 515–533. | Summary

734. РИСТИЋ, Стана

Метајезик лексикографске дефиниције у дескриптивном речнику : на материјалу речника српског језика / Стана С. Ристић, Ненад Б. Ивановић, Ивана Лазих Коњик // ЈФ. – 74, 1 (2018), 81–96. | Резюме, Summary

735. РИСТИЋ, Стана

Развојне тенденције етнолингвистике у савременој српској лингвистици / Стана С. Ристић, Ивана В. Лазих Коњик // Српска славистика I. – 345–356. | Резюме

736. САВИЋ, Марија

Англицизми у језику струке графичког и веб дизајна : потреба или поштапање? / Марија Савић, Весна Савић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 423–432. | Summary

– СИМИЋ, Анка

Језик љубави у приповеткама Боре Станковића : властита имена и узвици | Уп. 814.

– СЛИЈЕПЧЕВИЋ, Светлана

Концепт *йросфора* у рекламано-пропагандном жанру у српском политичком дискурсу | Уп. 816.

737. СРПСКА лексикографија од Вука до данас : каталог изложбе = Србская лексикография от Вука до современности : каталог выставки / Рајна Драгићевић и др. ; ур. Милосав Тешић, Рајна Драгићевић, Ненад Ивановић. – Београд : САНУ : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 407. | Уп. 726, 743.

– СТАНКОВИЋ, Станислав

Око пите и лексеме *комаџи* забележене у селу Кучевиста : Скопска Црна Гора | Уп. 817.

738. СТЕПАНОВ, Страхинја

Модерна студија о савременој географској терминологији страног порекла у српском језику : Савремена српска географска терминологија страног порекла / Милан Ајдановић. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2017. – 390. / Страхинја Р. Степанов // ЗБМСКЈ. – 66, 1 (2018), 366–370. | Приказ | Уп. 704.

– СТЕФАНОВИЋ, Александар

Анализа француско-српских правних речника | Уп. 406.

739. СТИЈОВИЋ, Рада

Дигитално издање „Речника САНУ“ : формални опис микроструктуре „Речника САНУ“ / Рада Р. Стијовић, Ранка М. Станковић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 427–440. | Summary

– СТОЈАНОВИЋ, Лидија

Базилиск : демон, покровител : српско-македонски еквиваленти | Уп. 407.

– СТОШИЋ, Јелена

Сравнително-сопоставителни анализ руских и сербских устойчивих изражений с зоонимическим компонентом *лошадь (коњ)* | Уп. 408.

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Социјално раслојавање лексике у дијалекатској књижевности Драгослава Михаиловића | Уп. 823.

740. ТЕШИЋ, Ана

Семантичка анализа романизама из народних говора Црне Горе / Ана Ж. Тешић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 401–411. | Summary

741. ТИЈАНИЋ ВУЈОВИЋ, Мара

Топонимија Жупе пивске / Мара Тијанић-Вујовић. – Београд : САНУ, 2018. – 688. – (Библиотека ономотолошких прилога ; 4)

742. ТОДИЋ, Бојана

Прагматички антоними у „Асоцијативном речнику српског језика“ / Бојана Тодић, Ненад Крчић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 199–209. | Summary

743. ТОДИЋ, Бојана

Српска лексикографија од Вука до данас : каталог изложбе = Сербская лексикография от Вука до современности : каталог выставки / ур. Милосав Тешић, Рајна Драгићевић, Ненад Ивановић. – Београд : САНУ : Савез славистичких друштава Србије, 2018. – 407. / Бојана Д. Тодић // НЈ. – 49, 1 (2018), 123–128. | Приказ | Уп. 726, 737.

744. ТОМИЋ, Јована

Англицизми у спортском регистру : семантичка екстензија и оправданост / Јована Д. Томић // Филолог. – 18 (2018), 209–232. | Summary

– ТРИВИЋ, Анета

Улога српских речника у контрастивнолингвистичким истраживањима на плану српског и шпанског језика | Уп. 413.

– ФЕЈСА, Михајло

Поровњујући идиоми з дјесловима у руским језику и њихови српски еквиваленти | Уп. 416.

Транслитерација русинских имена, презимена и топонима на српски језик | Уп. 548.

745. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Терминолошка политика и планирање у Србији : интердисциплинарни приступ / Јелена М. Филиповић, Андријана С. Ђордан // СЈ. – 23 (2018), 469–486. | Summary

746. ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Leksika u srpskom jeziku pod uticajem engleskog u žargonu omladine u klipovima jutjubera Jaserštajna / Sonja Filipović Kovačević // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 69–81. | Summary

– ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Posledice kontakata srpskog jezika sa engleskim na semantičkom nivou | Уп. 418.

747. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Предлог примене теорије прототипа у лексикографској обради полисемије у српском језику / Ана В. Халас Поповић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 161–183. | Резюме, Summary

– ЧУДИЋ, Марко

Проблеми израде новог мађарско-српског речника из перспективе књижевног преводиоца | Уп. 72.

– ШТАСНИ, Гордана

Персоналне атрибутивне именице мотивисане соматизмима у стандардном српском језику и његовим дијалектима | Уп. 660.

Деривациони потенцијал придева у српском језику : ономасиолошки и когнитивни приступ | Уп. 661.

748. ШТРБАЦ, Гордана

Улога речника у когнитивнолингвистичким истраживањима српског језика / Гордана Р. Штрбац // НССУВД. – 47, 1 (2018), 313–323. | Summary

749. ШТРБАЦ, Гордана

Фразеологија о човеку и човек у фразеологији / Гордана Штрбац. – Нови Сад : Филозофски факултет, 2018. – 284.

– ШУЛОВИЋ, Ксенија

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : kategorija ‘čovekova stanja’ | Уп. 421.

750. ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Ономастичке теме (и решења) професора Радмила Маројевића / Михаило М. Шћепановић, Драга И. Бојовић // СЈ. – 23 (2018), 131–147. | Резюме

ђ) Паремнологија

– ЈОВАНОВИЋ, Иван

De l’aspect sémantique des proverbes français et serbes avec le lexème *chat / mačka* | Уп. 343.

Француске и српске паремије у лексичко-семантичком пољу *ѝрoсѝoр* | Уп. 345.

751. МИЛАНОВИЋ, Александар

Добро издање „Српских народних приповједака“ Вука Караџића : Српске народне приповијетке / сакупио Вук Караџић ; предговор и приређивање Миодраг Матицки. – Београд : Laguna : Вукова задужбина, 2017. – 486. / Александар М. Милановић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 285–287. | Приказ

– ПЕЈОВИЋ, Анђелка

О динамичности и екстензивној експресивности паремија : на примеру шпанског и српског језика | Уп. 388.

е) Нормативистика

752. БЕЛИЋ, Александар

Београдски сѝил. Насилје над језиком. Београд и књижевни језик. Од Вука до Андрића. Поводом Ракићева језика / Александар Белић // Александар Белић... 3. – 31–49.

753. БУКАНОВИЋ, Владо

Београдски сѝил : преломни период у развоју српског стандардног језика / Владо Ђукановић // Александар Белић... 3. – 89–101. | Summary

754. ИВИЋ, Павле

Епоха кристализације стандардног језика : 1878–1918. / Павле Ивић // Александар Белић... 3. – 53–59.

– ЈОВАНОВИЋ, Ивана

О врстама и облицима цитирања у научним филолошким текстовима | Уп. 778.

755. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Александар Белић о Вуковим погледима на језик књижевника свога времена као путоказу стварања ‘београдског круга’ / Миодраг Јовановић // Александар Белић... 3. – 79–88. | Summary

– МАТОВИЋ, Весна

Писци као творци српског књижевног језика | Уп. 792.

– НОМАЋИ, Мотоки

21st Century Standard Language Ideology in Serbia and Poland | Уп. 29.

756. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : зависна реченица с везником *без да* / Одбор за стандардизацију српског језика ; нацрт текста одлуке припремио је Миливој Алановић // ЈД. – 12 (2018), 49–51.

757. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : *српско држављанство*, а не *Републике Србије* // НЈ. – 49, 1 (2018), 151–154.

758. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика : терминологија у хомеопатији / Одбор за стандардизацију српског језика ; одговор је припремила Душка Кликовац уз помоћ Мирјане Тодоровић // ЈД. – 11 (2018), 40–42.

759. ОДБОР за стандардизацију српског језика

Списи Одбора за стандардизацију српског језика 12–15, Избор документације и други прилози : поводом 20 година од оснивања : 1997–2017. / прир. Јован Вуксановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ : Либрис, 2018. – 381.

– ОЗЕР, Каталин

О развоју pronominalnih форми oslovljavanja у nemačkom, srpskom i mađarskom језику | Уп. 381.

760. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

О restandardizацији акценатске норме српског језика / Dejan Sredojević // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 185–197. | Summary

761. СТАНИШИЋ, Вања

Ортографија и револуција : судбина руске ћирилице у реформаторским пројектима XX века / Вања С. Станишић // СЈ. – 23 (2018), 303–313. | Резюме

762. СТАНОЈЧИЋ, Живојин

„Београдска лингвистичка школа“ А. Белића и књижевни језик нашег времена / Живојин Станојчић // Александар Белић... 3. – 61–77. | Summary

763. СТАНОЈЧИЋ, Живојин

„Београдска лингвистичка школа“ А. Белића и књижевни језик нашег времена / Живојин Станојчић // Предавања 7. – 5–14.

764. ТЈАПКО, Галина

Књижевно-језички појам *београдски стил* код Јована Скерлића / Галина Георгијевна Тјапко // Александар Белић... 3. – 103–114. | Резюме

ж) Стилистика**765. АЈЦАНОВИЋ, Наташа**

Употреба аугментатива у језику Б. Ћопића и њихов превод на руски језик : на материјалу романа „Глава у кланцу ноге на вранцу“ / Наташа Д. Ајцановић, Маја Р. Крстић // ЗМСКЈ. – 66, 3 (2018), 799–808. | Резюме

– АНИЧИЋ, Андријана

The Common Language of Discipline : *Nesting Pedagogy* and Alternative Subject Positions in Power in Serbia | Уп. 14.

766. БАБИЋ, Миланка

Језичко-стилске карактеристике Андрићеве приповијетке „Писмо“ из 1920. године / Миланка Ј. Бабић // Значај српског језика за очување... – 121–141. | Summary

– БАЈИЋ, Александра*

Арат, Еудокс, Сунце и звезде : Аратово дело „Појаве“ („Phaenomena“) на српском језику | Уп. 50.

– БЕГОВИЋ, Катарина

Жива вода као божанска хипостаза : етимолошки примарно значење синтагме *жива вода* | Уп. 665.

– БЕЛИЋ, Александар

Београдски стил. Насиље над језиком. Београд и књижевни језик. Од Вука до Андрића. Поводом Ракићева језика | Уп. 752.

– БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Whither Variationist Sociolinguistics in Serbia? | Уп. 17.

– БЛАГОЈЕВИЋ, Савка

Интеркултурна реторика као резултат реконцептуализације контрастивне реторике : идеолошке и педагошке импликације | Уп. 83.

– БОГЕТИЋ, Ксенија

Discursive Metaphorical Frames : ‘The Violence Over Language’ Frame in Serbian and British Newspaper Discourse | Уп. 315.

– БОЈОВИЋ, Оливера

Проблематика превођења експлицитних релативних реченица уведених релативном заменицом *che* са италијанског на српски језик | Уп. 51.

767. БУДИМИР, Бојана

Преношење културноспецифичних елемената у текстовима из области туризма на примеру анализе описа Холандије и Белгије на веб страницама српских туристичких агенција / Бојана Будимир // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 135–146. | Summary

– ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

О жаргонизмима у „Речнику српског језика“ Матице српске (2011) | Уп. 674.

– ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

Strukturiranje sporta pomoću metafora putovanja u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 322.

768. ВРАНИЋ, Ивана

Родно осетљив језик у дискурсу студентске популације : критички приступ / Ивана Вранић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 53–61. | Summary

– ВУЧКОВИЋ, Драгана

Контрастивна анализа стилске фигуре *поречење* у Монтескјевом делу „Lettres persanes“ на француском језику и преводу дела на српски језик („Персијска писма“) | Уп. 52.

– ВУЧКОВИЋ, Снежана

Етнолингвистичке карактеристике неких хрононима пролећног обредног циклуса | Уп. 685.

– **ГЕОРГИЈЕВ, Ивана**

Metafore o smrti i umiranju u španskom i srpskom jeziku | Уп. 327.

769. ДЕЛИЋ, Јован

Импликације спора око Настасијевићевог језика : А. Белић, И. Андрић, С. Винавер и М. Настасијевић / Јован Делић // Александар Белић... 3. – 217–234.

770. ДОМАЗЕТ, Сања

Јован Скерлић : утемељивач књижевне критике као релевантног аналитичког новинарског жанра / Сања С. Домазет // ЗбМСКЈ. – 66, 1 (2018), 131–143. | Resume

771. ДРАЖИЋ, Јасмина

Нове колокације у савременом друштвеном и културном контексту / Јасмина Дражић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 71–78. | Summary

772. ДУЧИЋ, Јован

Споменик Војиславу / Јован Дучић // Александар Белић... 3. – 179–184.

– **ЂОРЂЕВИЋ, Данијела**

Upotreba anglicizama u srpskom naučnom diskursu poljoprivredne tehnike | Уп. 697.

– **ЂУКАНОВИЋ, Владо**

Београдски сџил : преломни период у развоју српског стандардног језика | Уп. 753.

773. ЂУРКИН, Веселина

Примјери употребе других функционалних стилова у Андрићевом дјелу / Веселина В. Ђуркин // Значај српског језика за очување... – 193–223. | Summary

– **ЂУРКИН, Веселина**

Сложени зависни везници у српском језику : и њихова функционалностилска дистрибуција | Уп. 576.

774. ЂУРОВИЋ, Сања

Глаголски облици у приповетки „Мустафа Маџар“ Иве Андрића / Сања Ж. Ђуровић // Значај српског језика за очување... – 441–456. | Summary

– **ЂУРОВИЋ, Сања**

Лексеме са префиксом *не-* у „Госпођици“ Иве Андрића | Уп. 578.

– **ЕРАКОВИЋ, Борислава**

Serbian Translation of Bill Bryson’s „Made in America“ : Source Text Equivalence as the Defining Criteria of Translation | Уп. 54.

– **ЖИВИЋ, Наташа**

Разлике у правописима и правописне недоследности у преводима „Странца“ А. Камија на српски језик | Уп. 55.

Француске позајмљенице у преводима „Странца“ А. Камија на српски језик | Уп. 699.

775. ЗНАЧАЈ српског језика за очување српског културног идентитета. Књ. I, Иво Андрић и српски језик : радови са научног скупа одржаног у Андрићграду 12–13. маја 2018. / ур. Емир Кустурица, Милош Ковачевић. – Вишеград, Андрићград : Андрићев институт, 2018. – 489. – (Одјељење за српски језик. Библиотека Научни скупови ; 1)

776. ИВАНОВИЋ, Јанко

Речце као текстуални конектори у научном стилу / Јанко Ивановић // Савремена проучавања језика.. – 131–143. | Summary

– **ИЛИЋ, Ивона**

Плусквамперфекат у координираним реченицама у савременом стандардном српском језику : на примерима из белетристичког функционалног стила | Уп. 584.

777. ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Марко

Изражавање семантичких улога зарађених страна у делу „Време смрти 2“ Добрице Ћосића : семантичко-функционалне и сродне перспективе / Марко М. Јанићијевић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 421–434. | Summary

– ЈАЊИЋ, Данијела

Петраркине песме у преводу Ђорђа С. Стратимировића | Уп. 57.

– ЈОВАНОВИЋ, Александра

Семантичка анализа зоолексема у роману „Сеобе“ Милоша Црњанског | Уп. 703.

– ЈОВАНОВИЋ, Зоран

Psovka i њени lingvistički i ekstralingvistički aspekti | Уп. 24.

778. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

О врстама и облицима цитирања у научним филолошким текстовима / Ивана Јовановић // Савремена проучавања језика... – 145–156. | Summary

779. ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Неке фонетско-фонолошке црте „Писменице“ у поређењу са „Горским вијенцем“ и говорима Вукова и Његошева краја / Миодраг В. Јовановић // СЈ. – 23 (2018), 327–347. | Summary

780. ЈОВАНОВИЋ, Слободан

Богдан Поповић / Слободан Јовановић // Александар Белић... 3. – 185–206.

781. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Белић о стилистици, и о стилистици српског језика / Јелена Јовановић Симић // Александар Белић... 3. – 115–128. | Summary

782. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

О Глишићевој хуморесци „Модерна стилистика“ / Јелена Јовановић Симић // Предавања 7. – 173–189.

783. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Стилистичка схватања Милоша Ковачевића / Јелена Јовановић Симић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 81–91. | Summary

– ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена

Структура и функција временских облика у народној причи | Уп. 596.

– КАНАКИС, Костас

Contesting Identity in the Linguistic Landscape of Belgrade : an Ethnographic Approach | Уп. 25.

– КЛИКОВАЦ, Душка

О савременом српском језику и савременој свести о њему : на материјалу телевизијске серије „Самац у браку“ | Уп. 601.

784. КНЕЖЕВИЋ, Божица

Митопоетски простор топонима у Андрићевом прозном тексту / Божица Д. Кнежевић // Значај српског језика за очување... – 107–118. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Милош

Андрићеви ставови о језику и стилу | Уп. 1135.

785. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Мјесто Радоја Симића у србистици, с посебним освртом на његове стилистичке доприносе / Милош М. Ковачевић // Научни доприноси Радоја Симића. – 47–66. | Summary

– КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилистика у настави српског језика | Уп. 855.

– КОМАРОМИ, Бојана

Когнитивнолингвистички приступ разумевању синестезијских метафора у енглеском и српском језику на примеру чула додира | Уп. 348.

786. КУБУРИЋ МАЦУРА, Мијана

Приједлошко-падежне конструкције с концесивном семантиком у романима Иве Андрића / Мијана Ч. Кубурић Мацура // Значај српског језика за очување... – 355–377. | Summary

787. КУЗМАНОВИЋ ЈОВАНОВИЋ, Ана

Нови оквири за традиционалне теме : Косово и Европа у српском политичком дискурсу / Ана Кузмановић Јовановић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 119–128. | Summary

– КУЈУНЦИЋ, Маја

Пасивне конструкције у преводу Андрићевог романа „На Дрини ћуприја“ на енглески језик | Уп. 1068.

788. КУЉАНИН, Сања

Конкурентност синтетичке и аналитичке компарације у Андрићевом дјелу / Сања М. Куљанин // Значај српског језика за очување... – 417–439. | Zusammenfassung

– ЛАЗИЋ, Катарина

Evidentiality and Modality in English and Serbian Academic Discourse of Forestry Research Papers | Уп. 354.

789. ЛАЗИЋ КОЊИК, Ивана

Српска језичко-културна слика породице : анкетни подаци / Ивана Лазић Коњик, Стана Ристић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 129–142. | Summary

– ЛАЛИЋ КРСТИН, Јордана

Translating English Wordplay into Serbian : Evidence from Three Dystopian Novels | Уп. 62.

– ЛАМПРОПОУЛОУ, Марта

Humor and Comics : Evidence From Two Languages | Уп. 355.

790. ЛЕРО МАКСИМОВИЋ, Соња

О неким аспектима кондиционално-рестриктивног наглашавања интензификаторима *бар(ем)* и *макар* у савременом српском језику / Соња Леро Максимовић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 143–151. | Sommario

791. ЛЕРО МАКСИМОВИЋ, Соња

Семантичка категорија спацијалности у роману „Тиши од воде“ Берислава Благојевића / Sonja Lero Maksimović // Jezik, književnost, prostor. –617–630.

– МАГЛОВ, Сања

Експлицитни и имплицитни глас аутора у реторичкој структури апстраката на енглеском и српском језику | Уп. 358.

– МАРКОВИЋ, Јордана

Брачни односи у писаним документима из Заплања у лингвистичком огледалу | Уп. 895.

Речник жаргонизама јужне пруге | Уп. 1028.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лингвистика и поезика *шамних мјеста* као текстолошки метод : на материјалу „Слова о полку Игореве“ и „Горског вјенца“ | Уп. 364.

„Речник Његошева језика“ у редакцији Михаила Стевановића : у свјетлу нових критичких издања | Уп. 996.

792. МАТОВИЋ, Весна

Писци као творци српског књижевног језика / Весна Матовић // Александар Белић... 3. – 301–311. | Summary

793. МАЦУРА, Сања

Наративни поступци у Кочићевом „Зулуму Симеуна Ђака“ / Сања Ђ. Мацура // СЛ. – 23 (2018), 349–362. | Summary

– МИЛАКОВИЋ, Наталија

Специфичности превођења фразеолошких јединица : на примјеру романа Михаила Булгакова „Мајстор и Маргарита“ и његовог превода на српски језик | Уп. 712.

794. МИЛАНОВИЋ, Александар

Андрић и београдски живи говор / Александар М. Милановић // Значај српског језика за очување... – 87–106. | Summary

795. МИЛАНОВИЋ, Александар

Језик Милана Ракића и београдски *сџил* / Александар Милановић // Александар Белић... 3. – 153–169.

– МИЛАНОВИЋ, Александар

Језичко-стилски утицаји народних приповедака на српску прозу у 19. веку | Уп. 1001.

Текстолошки и редакцијски поступци Радмила Маројевића у издању Његошеве „Биљежнице“ | Уп. 1004.

– МИЛОВАНОВ, Дајана

Функција и превод(ивост) фразеологизама у песми „Врати ми моје крпице“ Васка Попе | Уп. 1072.

– МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

О цензури и самоцензури у превођењу : *double entendre* у Шекспировим сонетима 135 и 136 | Уп. 67.

796. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Бојана

Перформативне форме говорне етикеције у лексикографском опису / Бојана С. Милосављевић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 107–116. | Summary

797. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Марија

Обраћање саговорнику у електронским медијима / Марија Милосављевић // ППЈ. – 49 (2018), 171–184. | Summary

798. МИЛОШЕВИЋ, Јадранка

Дечја лексика у делу „Дјеца са границе“ Жељка Пржуља : структурна анализа / Јадранка Милошевић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 141–152. | Summary

– МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Слика Београда и Москве у вербалним асоцијацијама говорника савременог српског језика | Уп. 717.

– МИШИЋ, Биљана

Међуоднос граматичких и стилистичких категорија у радовима Милоша Ковачевића | Уп. 620.

799. МИШИЋ, Биљана

Управни и неуправни говор у роману „На Дрини ћуприја“ : несупституентне јединице / Биљана Б. Мишић // Значај српског језика за очување... – 181–192. | Zusammenfassung

800. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Agentivnost u medijskom diskursu / Biljana Mišić Ilić // Српски језик : статус, систем, употреба. – 445–461. | Summary

– МОДЕРЦ, Саша

Презент у роману „На Дрини ћуприја“ и његова преводивост на италијански језик | Уп. 1077.

801. НАЈДЕНОВА, Вјара

Като основа за анализа на лингвостилистическите средства на комичното в комедиографијата на Бранислав Нушич / Вјара Најденова // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 101–115. | Резиме

802. НАЈДЕНОВА, Вјара

Стилистичната роля на междуметията в *женските разкази* на Андрич / Вјара Ал. Најденова // Значај српског језика за очување... – 143–156. | Резиме

– НЕДЕЉКОВИЋ, Даница

Префиксоиди као одлика разговорног функционалног стила на примеру романа „Tschick“ Волфганг Херндорфа и његовог превода на српски језик | Уп. 1079.

– НЕМЕТ, Ференц

Превод и рецепција књижевног дела Јаноша Арања у српској књижевности : Змај као преводац | Уп. 68.

– НИКЕТИЋ, Предраг

Analiza konverzacije i interakcija u kasnovječernjim televizijskim tok šou emisijama : primeri srpske i američke emisije | Уп. 377.

803. НИКОЛИЋ, Берислав

Прилог проучавању стила Лазе К. Лазаревића / Берислав Николић // Александар Белић... 3. – 145–151.

– НИКОЛИЋ, Милка

Нарација и дескрипција у аутобиографији Марије Маге Магазиновић : лингвистички и методички аспект | Уп. 863.

804. НИКОЛИЋ, Милка

Стилистичка истраживања Радоја Симића : пословни стил и врсте пословних текстова / Милка В. Николић // Научни доприноси Радоја Симића. – 253–263. | Summary

805. НИКОЛИЋ, Милка

Стилистичке карактеристике збирке приповедака „Деца“ Иве Андрића у контексту књижевности за децу / Милка В. Николић // Значај српског језика за очување... – 157–179. | Summary

806. НОВАКОВИЋ, Александар

Говор јутјубера : његова језичка анализа и могући утицај на говор ученика / Александар М. Новаковић // PhM. – 10 (2018), 571–588. | Summary

807. ПАВЛОВИЋ, Миливој

Неке особености стила Михаила Петровића и његов значај за стилистику : отисак из „Споменице“ Михаила Петровића : 1868–1968. / Миливој Павловић // Александар Белић... 3. – 129–143. | Résumé

– ПАЛИБРК, Ивана

Структурализам и графостилистика књижевног текста на српском и енглеском | Уп. 384.

– ПАПАЗ, Младен

Imperceptivna upotreba glagola *heißen, es i gelten als* u novinskim izveštajima na njemačkom i funkcionalno ekvivalentnih konstrukcija na srpskom jeziku | Уп. 385.

808. ПЕТКОВИЋ, Новица

Језик, књижевност и култура / Новица Петковић // Александар Белић... 3. – 207–215.

– ПОПОВИЋ, Диана

Kanadska frankofona proza za decu i omladinu u srpskom prevodu | Уп. 71.

809. ПОПОВИЋ, Људмила

Семантика і прагматика темпоралности у сербському літературно-художньому дискурсі : структурні, стилістичні та компаративні аспекти / Вероніка Ярмак. – Київ : Національна академія наук України : Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні : Освіта України, 2018. – 483. / Људмила Поповић // Славистика. – 22, 2 (2018), 267–269. | Приказ

– РАДУЛОВИЋ, Милица

Discourse Spaces in the Political Rhetoric of English and Serbian Inaugural Speeches | Уп. 396.

– РАСУЛИЋ, Катарина

As Smart as Bait, bistar kao boza : o ironičnim pridevskim poredbama u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 397.

– РАТКОВИЋ, Драгана

Партикуле у „Горском вијенцу“ | Уп. 1009.

810. РЕДЉИ, Јелена

Inovacije u jeziku mladih na društvenim mrežama / Jelena Redli // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 173–184. | Summary

– РЕЉИЋ, Митра

О језику (само)мржње у дискурсу одређених космополита | Уп. 35.

811. САВОВА, Димка

Говорни жанр *ћврдња из искућва* у српском језику / Димка В. Савова // Српски језик : статус, систем, употреба. – 435–444. | Резюме

812. САМАРЦИЋ, Биљана

Српски језик као кохезиони фактор у сусрету цивилизација : на примјерима романа „На Дрини ћуприја“ / Биљана С. Самарцић // Значај српског језика за очување... – 51–73. | Zusammenfassung

813. СЕКУЛИЋ, Исидора

Београдски сћил / Исидора Секулић // Александар Белић... 3. – 173–178.

814. СИМИЋ, Анка

Језик љубави у приповеткама Боре Станковића : властита имена и узвици / Анка Ж. Симић, Ана С. Живковић // СЈ. – 23 (2018), 767–784. | Summary

– СИМИЋ, Радоје

Нека запажања о синтакси идиоматских структура : према грађи из дела Јанка Веселиновића | Уп. 641.

815. СКЕРЛИЋ, Јован

Књижевни језик и стил / Јован Скерлић // Александар Белић... 3. – 171–172.

816. СЛИЈЕПЧЕВИЋ, Светлана

Концепт *ћросћора* у рекламно-пропагандном жанру у српском политичком дискурсу / Svetlana Slijepčević // Језик, књижевност, простор. – 725–736.

817. СПАСИЋ, Јелена

Средства исказивања локативности у новинској вести и новинском извештају / Јелена Љ. Спасић // ЗбФФП. – 48, 4 (2018), 25–38. | Summary

818. СТАКИЋ САВКОВИЋ, Мирјана

Поетски језик у програмској песми „Поезија“ Јована Дучића / Мирјана М. Стакић Савковић // СЈ. – 23 (2018), 749–765. | Резюме

– СТАНКОВИЋ, Станислав

Посесивни беспредлошки генитив у „Нечистој крви“ Борисава Станковића и његови француски еквиваленти | Уп. 647.

– СТАНОЈЧИЋ, Славко

Говорников језички код и конкретна дискурсна ситуација у кодификовању књижевног (стандардног) језика | Уп. 649.

819. СТАНОЈЧИЋ, Славко

Дискурс/текст и друштвени говорни агенси у светлу схватања проф. Р. Симића о комуникативној и структурној синтакси / Славко Ж. Станојчић // Научни доприноси Радоја Симића. – 271–275. | Summary

820. СТАНОЈЧИЋ, Славко

Перзистенцијални елеменат у формирању дискурса/текста / Славко Ж. Станојчић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 499–514. | Summary

821. СТЕПАНОВ, Страхиња

Једна текстна врста административног функционалног стила : оглас (оглашавање) продаје стечајне имовине / Страхиња Р. Степанов // Српски језик : статус, систем, употреба. – 479–497. | Summary

822. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Иво Андрић о Вуку као писцу / Бошко Сувајчић // Александар Белић... 3. – 313–325. | Summary

– СУДИМАЦ, Нина

Ставови средњошколаца према осам урбаних варијетета српског језика | Уп. 875.

823. ТАНАСКОВИЋ, Тања

Социјално раслојавање лексике у дијалекатској књижевности Драгослава Михаиловића / Тања Танасковић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 127–139. | Summary

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Територијално маркирани ономатопејски деривати у дијалекатској прози Драгослава Михаиловића | Уп. 655.

– ТЕРЗИЋ, Светлана

Елативно значење израза *в высшей степени* у руском и српском језику на корпусу романа „Подросток“ Ф. М. Достојевског : преводилачки аспект | Уп. 477.

– ТЈАПКО, Галина

Књижевно-језички појам *београдски стил* код Јована Скерлића | Уп. 764.

824. ТОТ, Тимеа

Манипулације језиком и анализа предиката у Вучићевој завршној конвенцији предизборне кампање 2014. године / Тимеа Тот // Савремена проучавања језика... – 273–283. | Summary

– ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Текстови из градског говора Прешева : узрасни и образовни избор | Уп. 922.

– **ТРБОЈЕВИЋ МИЛОШЕВИЋ, Ивана**

Corpus Evidence for Evidentials in English and Serbian Political Interviews | Уп. 412.

825. ТРИФУЊАГИЋ, Иван

Koherencijske relacije i argumentacijska struktura diskursa novinske književne kritike / Ivan Trifunjačić // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 211–222. | Summary

– **ТРНАВАЦ, Радослава**

Кохерентност и евалуација у тексту у српском и руском језику | Уп. 414.

826. ТРНИНИЋ ЈАЊИЋ, Зора

Gender-Related Differences in the Language of Magazine Advertisements Targeting Men and Women in Serbia / Zora Trninić Janjić // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 101–108. | Резиме

827. ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

О проблему кумулације у учењу Радоја Симића / Вера С. Ћевриз Нишић // Научни доприноси Радоја Симића. – 265–269. | Summary

– **ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња**

Leksika u srpskom jeziku pod uticajem engleskog u žargonu omladine u klipovima jutjubera Jaserštajna | Уп. 746.

Појмовне метафоре с изворним доменом непровидности у енглеском и српском језику | Уп. 417.

– **ХАЈДУ, Доријан**

Pragmatična ekvivalencija : izraza sa konotativnim značenjem u švedskom i srpskom jeziku | Уп. 419.

828. ЦВЕТАНОВИЋ, Иван

Uticaј masovnih medija na stil јavnog govora / Ivan Cvetanović. – Niš : Talija izdavaštvo ; Beograd : Institut za političke studije, 2018. – 269.

– **ЦЕКОВИЋ, Невена**

La traduzione dei segnali discorsivi italiani in serbo : il caso dei verbi di percezione visiva e uditiva | Уп. 48.

– **ЧЕНГИЋ, Нермина**

О употреби узвика у италијанском језику на примјеру превода Lionela Kostantiniја | Уп. 1109.

– **ЧУДОМИРОВИЋ, Јован**

Однос преформулације и његова обележја | Уп. 658.

829. ШАНДРИХ, Бранислава

Квантитативни преглед језика кратких порука / Бранислава Б. Шандрих, Душко М. Витас // НССУВД. – 47, 3 (2018), 155–165. | Summary

– **ШИПКА, Данко**

Културна укотвљеност терминологије : узорак еквиваленције у области права | Уп. 73.

– **ШТРБАЦ, Гордана**

Фразеологија о човеку и човек у фразеологији | Уп. 749.

з) Метрика**и) Методика наставе српског књижевног језика**– **АЦИЋ, Соња**

Приручник за наставнике : српски као нематерњи језик за први разред основне школе : приручник за наставнике у првом разреду основне школе | Уп. 77.

– БАБИЋ, Биљана

Унутарјезичке грешке у употреби облика акузатива у српском језику као страном | Уп. 78.

– БЛАЖИЋ, Мирјана

Српски на српском I | Уп. 84.

– БОНКОВСКИ, Роберт

O nekim elementima jezičke kulture pri učenju srpskog jezika kao stranog | Уп. 89.

830. БРБОРИЋ, Вељко

Година 1847. у уџбеницима српског језика за основну и средњу школу / Вељко Ж. Брборић // Година 1847. – 65–75. | Summary

831. БРБОРИЋ, Вељко

Иво Андрић у наставним програмима и читанкама за основну и средњу школу / Вељко Ж. Брборић // Значај српског језика за очување... – 459–479. | Summary

832. БРБОРИЋ, Вељко

Објашњење непознатих речи при обради књижевног текста / Вељко Брборић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 42–57. | Summary

833. БРБОРИЋ, Вељко

Речници у читанкама за основну школу / Вељко Ж. Брборић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 473–486. | Summary

834. БРБОРИЋ, Вељко

Статус српског језика у образовном систему Србије / Вељко Ж. Брборић // Језици образовања. – 81–94. | Summary

835. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Дидактичко-методичке специфичности „Српске граматике“ Радоја Симића / Драгана Д. Вељковић Станковић // Научни доприноси Радоја Симића. – 287–297. | Summary

836. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Могућности примене когнитивног приступа у настави правописа / Драгана Вељковић Станковић, Ивана Ђорђевић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 41–51. | Summary

837. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Писменост новог доба из перспективе будућих васпитача и наставника / Драгана Д. Вељковић Станковић, Ивана Ђорђевић // ПЛ. – 19 (2018), 7–22. | Summary

838. ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана

Човек у великом кругу постојања : когнитивни приступ у раду лингвистичке секције / Драгана Вељковић Станковић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 259–274. | Резюме

839. ВУЧИНА СИМОВИЋ, Ивана

Употреба глаголских облика у нарави једнојезичне и двојезичне деце на српском језику / Ивана Ј. Вучина Симовић, Ана С. Јовановић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 715–732. | Summary

– ГОЉАК, Светлана

Методички аспекти наставе фразеологије српског језика као страног | Уп. 118.

– ЂОРЂЕВИЋ, Катарина

Уџбеници и приручници српског језика као страног | Уп. 135.

840. ЂОРИЋ, Биљана

Улога језика, учења путем открића и употребе ИКТ у развоју научне писмености / Биљана Ђорић // Језик, култура, образовање. – 179–188. | Summary

841. ЖЕЖЕЉ РАЛИЋ, Радмила

Маша и Раша : приручник за учитеље уз уџбенички комплет Српски језик за други разред основне школе / Радмила Жежељ Ралић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2018. – 72.

842. ЖЕЖЕЉ РАЛИЋ, Радмила

Маша и Раша : приручник за учитеље уз уџбенички комплет Српски језик за трећи разред основне школе / Радмила Жежељ Ралић. – 3. изд. – Београд : Klett, 2018. – 76.

843. ЖЕЖЕЉ РАЛИЋ, Радмила

Маша и Раша : приручник за учитеље уз уџбенички комплет Српски језик за четврти разред основне школе / Радмила Жежељ Ралић. – 4. изд. – Београд : Klett, 2018. – 71.

844. ЖЕЖЕЉ РАЛИЋ, Радмила

Приручник за учитеље уз уџбенички комплет Српски језик за први разред основне школе / Радмила Жежељ, Мирјана Ковачевић. – Београд : Klett, 2018. – 782.

– ЗВЕКИЋ ДУШАНОВИЋ, Душанка

Razumevanje anglicizama u srpskom kao nematernjem jeziku | Уп. 149.

Речници у настави српског као нематерњег језика | Уп. 150.

– ИВАНОВА, Ирина

Речници у настави српског језика као страног на МГУ | Уп. 155.

845. ИЛИЋ, Валентина

Бројевне речи у настави српског језика : актуелно стање и проблеми / Валентина Илић // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 148–167. | Резюме

846. ИЛИЋ, Валентина

Писање назива улица и тргова у правописима и настави српског језика / Валентина М. Илић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 167–185. | Summary

847. ИЛИЋ, Тања

О глаголској рекцији у писменим задацима пожаревачких ученика / Тања Ж. Илић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 435–446. | Summary

848. ЈАЊИЋ, Марина

Методика наставе српског као завичајног језика / Марина Јањић. – Ниш : Удружење Академска српска асоцијација, 2018. – 194.

849. ЈАЊИЋ, Марина

Стилистика и естетика говора у наставном контексту / Марина С. Јањић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 671–682. | Summary

850. ЈАЊИЋ, Марина

Темељна методолошка питања наставе српског језика у дијаспори / Марина С. Јањић // Српска славистика 2. – 147–159. | Резюме

851. ЈОВАНОВИЋ, Ивана

Новинарске форме у теорији и наставној пракси / Ивана Јовановић // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 13–34. | Summary

– ЈОВОВИЋ, Наташа

Leksičke novotvorine kod djece predškolskog uzrasta | Уп. 707.

– ЈОКАНОВИЋ МИХАЈЛОВ, Јелица

Говоримо српски : уџбеник српског језика за странце | Уп. 167.

852. ЈОКСИМОВИЋ, Светлана

Српски језик : приручник за учитеље уз уџбенички комплет за први разред основног образовања и васпитања / Светлана Јоксимовић. – Београд : Фреска, 2018. – 581.

853. КЕБАРА, Марина

Рефлексивно-непосредна форма дечјих неологизама у светлу поимања дечјег језика / Марина Кебара // Језик, култура, образовање. – 75–86. | Резюме

854. КЕЛЕМЕН МИЛОЈЕВИЋ, Љиљана

Мишљења учитеља о усвојености граматичких категорија у разредној настави српског језика / Љиљана Ј. Келемен Милојевић, Зорица В. Цветановић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 421–434. | Summary

– КИШ, Јелена

Step into Serbian : Serbian for foreigners = Srpski za strance | Уп. 176.

855. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Стилистика у настави српског језика / Милош М. Ковачевић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 1–21. | Summary

– КРАЈИШНИК, Весна

Српски као страни и српски као нематерњи језик : сличности и разлике | Уп. 185.

Стање у настави српског као нематерњег језика и препоруке за њен развој у хомогеним језичким срединама | Уп. 186.

856. КРАЈИШНИК, Весна

Усвајање творбених модела у српском језику код одраслих говорника и деце матерњих говорника : на примеру *nomina agentis* / Весна Р. Крајишник, Весна Ј. Ломпар // Српска славистика 1. – 159–172. | Резюме

857. КРЦИЋ, Ненад

Развијање стилских компетенција ученика : на примеру новинске вести / Ненад С. Крцић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 137–151. | Summary

858. ЛАЗАРЕВИЋ, Нина

Interkulturalna komunikativna kompetencija u savremenom obrazovanju / Nina Lazarević // Наука и савремени универзитет 7. – 129–144. | Summary

– ЛЕКТОРСКЕ вежбе : приручник за српски језик као страни | Уп. 190.

859. ЉУШТАНОВИЋ, Јован

Загонетка у дечјем вртићу : од погађања до одгонетања / Јован Љуштановић, Милена Зорић // Језик, култура, образовање. – 137–144. | Summary

– МИЈАЈЛОВИЋ, Ана

Екстралингвистички фактори у настави српског језика у иностранству | Уп. 207.

Специфичности онлајн наставе српског језика у иностранству | Уп. 208.

860. МИХАЈЛОВИЋ, Милица

Ставови ученика са југа Србије према усвајању стандардног језика / Милица М. Михајловић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 61–74. | Summary

861. МРКАЉ, Зона

Вуков „Српски рјечник“ у наставном контексту / Зона В. Мркаљ // Српска славистика 2. – 447–458. | Summary

862. МРКАЉ, Зона

Начини употребе речника српског језика у настави српског језика и књижевности / Зона В. Мркаљ // НССУВД. – 47, 1 (2018), 461–472. | Summary

– НИКОЛИЋ, Биљана

Усвајање презента, перфекта и футура I на почетном нивоу учења српског као страног језика | Уп. 230.

– НИКОЛИЋ, Милка

Моделу преношења туђег говора у настави српског као страног језика | Уп. 232.

863. НИКОЛИЋ, Милка

Нарација и дескрипција у аутобиографији Марије Маге Магазиновић : лингвистички и методички аспект / Милка Николић, Бојана Вељовић // Језик, култура, образовање. – 125–136. | Summary

864. НИКОЛИЋ, Милка

Структура као један од кључних принципа образовног дизајнирања уџбеника / Милка В. Николић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 91–100. | Summary

865. НИКОЛИЋ, Милка

Уџбенички комплет у функцији изграђивања трајних и примењивих знања из српског језика / Милка В. Николић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 683–694. | Summary

– НОВАКОВИЋ, Александар

Говор јутјубера : његова језичка анализа и могући утицај на говор ученика | Уп. 806.

866. НОВОКМЕТ, Слободан

Називи животиња у настави лексикологије српског језика / Слободан Б. Новокмет // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 107–120. | Summary

– ПЕРИШИЋ АРСИЋ, Оља

Могућност примене корпуса у настави српског језика као страног | Уп. 239.

– ПУХАР, Јелена

Онлајн онтологија Имагакт као средство за учење страних језика на примеру италијанског и српског језика | Уп. 250.

867. РАДОСАВЉЕВИЋ, Никола

О (не)акцентованости и фонетској природи акцената у граматицима за српски језик и језичку културу од 5. до 8. разреда основне школе / Никола В. Радосављевић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 121–136. | Summary

868. СРПСКИ језик 5 : приручник за наставнике српског језика и књижевности : за пети разред основне школе / Наташа Станковић-Шошо и др. – Београд : Нови Логос, 2018. – 596. + CD-ROM

869. СРПСКИ језик и књижевност 5 : приручник за наставнике са дневним припремама за часове / Зона Мркаљ, Весна Ломпар ; аутори припрема за часове Наташа Кљајић и др. – Београд : Klett, 2018. – 556.

870. СТАНИСАВЉЕВИЋ, Невена

(Не)познавање правила о растављању речи на крају реда код средњошколаца и студената / Невена Б. Станисављевић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 203–221. | Summary

871. СТАНКОВИЋ ШОШО, Наташа

Српски језик 1 : приручник за први разред основне школе / Наташа Станковић-Шошо, Душка Милић, Татјана Митић. – Београд : Нови Логос, 2018. – 849. + CD-ROM

872. СТАНКОВИЋ ШОШО, Наташа

Српски језик 1 : приручник за учитеље за наставу почетног читања и писања по комплексном поступку у првом разреду основне школе / Наташа Станковић Шошо, Маја Костић. – Београд : Нови Логос, 2018. – 930. + CD-ROM

873. СТАНОЈЕВИЋ, Слађана

Стратегије учења лексике : обрасци употребе и ставови ученика средњих школа / Слађана Станојевић // Савремена проучавања језика... – 239–251. | Summary

874. СТЕВАНОВИЋ, Јована

Конверзија у настави српског језика / Јована Стевановић // Наука и савремени универзитет 7. – 145–159. | Summary

– СТОШИЋ, Јелена

Практикум из историје српског књижевног језика | Уп. 936.

875. СУДИМАЦ, Нина

Ставови средњошколаца према осам урбаних варијетета српског језика / Нина Љ. Судимац // СЈ. – 23 (2018), 561–580. | Summary

876. ФИЛИПОВИЋ, Весна

Глаголске именице као кондензатори реченичног значења у уџбеницима српског језика за старије разреде основне школе / Весна Д. Филиповић // НЈ. – 49, 1 (2018), 43–59. | Summary

877. ШТАСНИ, Гордана

Методика наставе српског језика и књижевности : методичка обрада граматичких садржаја / Гордана Штасни. – Београд : Завод за уџбенике, 2018. – 176.

ј) Дијалектологија**878. АВРИЋ, Драган**

Ваке се речи говору у Мачви : запис о предошњим мачванским речима / Драган М. Аврић, Миомир Филиповић Фића. – Сремска Митровица : Удружење Завичај, 2018. – 176.

879. АНТИЋ, Александра

Статус суфикса *-чија/-чија* у „Црнотравском речнику“ Радосава Стојановића / Александра М. Антић // Филолог. – 18 (2018), 254–269. | Summary

– БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Whither Variationist Sociolinguistics in Serbia? | Уп. 17.

880. БОГДАНОВИЋ, Недељко

Језичке белешке / Недељко Р. Богдановић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 21–29. | Summary

881. БОЈИНОВИЋ, Милош

Додатак „Ријечнику гламачког говора“ / Милош Бојиновић // СДЗб. – 65, 1 (2018), 915–1059.

882. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Допринос Радоја Симића истраживању дијалекатске синтаксе / Бојана М. Вељовић // Научни доприноси Радоја Симића. – 111–120. | Summary

883. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Плусквамперфекат у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана Вељовић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 153–172. | Summary

884. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Синтакса глаголских облика у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана М. Вељовић // СДЗб. – 65, 1 (2018), 1–476. | Summary

885. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Употреба аориста у говору Тутина, Новог Пазара и Сјенице / Бојана М. Вељовић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 377–409. | Summary

886. ВЕЉОВИЋ, Бојана

Футур први у служби обележавања хабитуалних радњи у говору северношарпланинске жупе Сирињи / Бојана М. Вељовић, Радивоје М. Младеновић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 57–88. | Резюме, Summary

– ВУКИЋ, Маја

Субјунктори клауза са месним значењем у источним српским и западним бугарским периферним говорима | Уп. 325.

887. ВУКОВИЋ, Теодора

Просторна расподела фреквенције постпозитивног члана у тимочком говору / Теодора Вуковић, Тања Самарџић // Тимок. – 180–199. | Summary

888. ЈАШОВИЋ, Голуб*

Ономастика слива реке Косанице / Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Куршумлија : Народна библиотека Куршумлија, 2017. – 410. + мапе

– ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Неке фонетско-фонолошке црте „Писменице“ у поређењу са „Горским вијенцем“ и говорима Вукова и Његошева краја | Уп. 779.

889. ЈОШИЋ, Неђо

Тежње ка допунама Вукова „Српског рјечника“ у XIX вијеку : двије штампане збирке ријечи из Срема / Неђо Г. Јошић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 117–125. | Summary

– КАНАКИС, Костас

Contesting Identity in the Linguistic Landscape of Belgrade : an Ethnographic Approach | Уп. 25.

890. КОЗОМАРА, Драгомир

Судбина вокалских скупина у говору Бастаса : код Босанског Грахова / Драгомир В. Козомара // СЈ. – 23 (2018), 513–522. | Summary

891. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Акустички опис нагласка у говорима тимочко-лужничког дијалекта / Александра Р. Лончар Раичевић, Нина Јб. Судимац // PhM. – 10 (2018), 423–437. | Summary

892. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

Акцентски систем говора Златибора / Александра Лончар Раичевић // СДЗб. – 65, 1 (2018), 477–636. | Резюме

893. ЛОНЧАР РАИЧЕВИЋ, Александра

О акцентским карактеристикама српских говора у Банатској клисури : Дивич / Александра Р. Лончар Раичевић // ЗбФФП. – 48, 2 (2018), 287–298. | Summary

894. МАРКОВИЋ, Бранкица

Дијалекти српскога језика: истраживања, настава, књижевност 1 : зборник радова с међународног скупа одржаног 11. и 12. априла 2014. године у Лесковцу / ур. Радмила Жугић. – Лесковац : Лесковачки културни центар ; Врање : Универзитет у Нишу, Педагошки факултет, 2016. – 1 CD-ROM / Бранкица Ћ. Марковић // СЈ. – 23 (2018), 843–850. | Приказ

895. МАРКОВИЋ, Јордана

Брачни односи у писаним документима из Заплања у лингвистичком огледалу / Јордана С. Марковић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 535–548. | Резюме

896. МАРКОВИЋ, Јордана

Место Радоја Симића у српској дијалектологији / Јордана С. Марковић // Научни доприноси Радоја Симића. – 73–80. | Резюме

897. МАРКОВИЋ, Славољуб

О пореклу и природи екавизама у ијакевским говорима западне Србије / Славољуб З. Марковић // Научни доприноси Радоја Симића. – 101–110. | Summary

– МИЛКОВИЋ, Томислав

Говор завичаја : Горња Пчиња : речник | Уп. 1029.

898. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Ареална граматиализација предлога *од* у српским народним говорима : на примерима из призренско-тимочких и косовско-ресавских говора / Софија Р. Милорадовић // Српска славистика 1. – 213–228. | Резюме

899. МИЛОРАДОВИЋ, Софија

Огањ, па *жишка*, *ожег*, *жар* и још понешто око ватре у призренско-тимочким дијалекатским речницима / Софија Милорадовић // Језик као запис... – 113–146. | Summary

900. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Стефан

Особине клитичког удвајања у говору јабланичког краја / Стефан Милосављевић // Савремена проучавања језика... – 41–52. | Summary

901. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Тања

Синонимски ред као одраз лингвокултурних специфичности дијалекатског лексичког система / Тања З. Милосављевић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 329–344. | Summary

902. МИРИЋ, Мирјана

Граматиализација футура првог и изостављање субјунктивног маркера *да* у лужничком говору јужног типа зоне I : Буковик / Мирјана Мирић // ЗМФЈ. – 61, 2 (2018), 89–125. | Summary + Прилог

903. МИРИЋ, Мирјана

Употреба/изостављање субјунктивног макрека *да* у конструкцији футура првог у тимочким говорима / Мирјана Мирић // Тимок. – 201–218. | Summary

– МИЋУНОВИЋ, Вера

Govor sela Mataguži : osvrt na toponomastiku i leksiku | Уп. 506.

– МИХАЈЛОВИЋ, Милица

Ставови ученика са југа Србије према усвајању стандардног језика | Уп. 860.

904. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Дијалектолошки доприноси Радоја Симића / Радивоје М. Младеновић // Научни доприноси Радоја Симића. – 67–72. | Résumé

905. МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје

Независносложене реченице у северношарпланинском сиринићком говору / Радивоје М. Младеновић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 319–336. | Summary

906. ОКУКА, Милош

Српски дијалекти / Милош Окука. – Нови Сад : Прометеј, 2018. – 342. – (Лингвистичке едиције. Едиција Приручници ; 3)

907. ПЕТРОВИЋ, Тања

Linguistic Creativity : a View from the Periphery of the Serbian Linguistic Space / Tanja Petrović // BELLS. – 10 (2018), 299–325. | Резиме

908. РАДАН, Михај

О кожухарској лексици и терминологији у српском говору Карашева / Михај Н. Радан, Миљана-Радмила Радан Ускату // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 41–53. | Résumé + Прилози

909. РАДИЋ, Првослав

Белешке о југоисточним србијанским говорима и још понечему : социолингвистичко и културолошко гледиште / Првослав Радић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 69–88. | Summary

910. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

Из лексике божићних обичаја у Сирињићу / Драгана Радовановић // Језик као запис... – 59–68. | Summary

911. РАДОВАНОВИЋ, Драгана

О предлошко-падежној конструкцији у + генитив у Ваљевској Подгорини / Драгана И. Радовановић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 121–136. | Резюме, Summary

912. РАМИЋ, Никола

Допринос Радоја Симића тумачењу синкретизма Д/И/Л. мн. у западним новоштокавским говорима / Никола Рамић // Научни доприноси Радоја Симића. – 95–100. | Summary

– РАМИЋ, Никола

Системска организација дијалекатског лексикона | Уп. 729.

913. РЕМЕТИЋ, Слободан

Српски дијалекатски комплекс у светлу миграционих струјања : лингвистички и социолингвистички аспект / Слободан Н. Реметић // Српска славистика 1. – 327–343. | Резюме

914. РИСТИЋ, Бојан

Ново Корито : село на граници / Бојан Ристић // Тимок. – 127–144. | Summary

915. СИКИМИЋ, Биљана

Антрополошко-лингвистичка истраживања Заграђа 2012. / Биљана Сикимић // Тимок. – 145–179. | Summary + Прилог

916. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

Да ли се дијалекатско уједначавање у једнаком степену остварује на фонетском и фонолошком нивоу / Дејан Средојевић, Миљана Чопа // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 101–123. | Summary

917. СТАНКОВИЋ, Станислав

Око пите и лексеме *комаић* забележене у селу Кучевиста : Скопска Црна Гора / Станислав Станковић, Драгана Радојичић, Веселинка Лаброска // Језик као запис... – 27–37. | Summary + Додатак

– СТЕПАНОВИЋ, Стефан

Акцент трпног глаголског придева код глагола прве врсте у књижевном језику : у поређењу са колубарским говором | Уп. 533.

918. СТЕФАНОВИЋ, Душан

О Ономастици слива реке Косанице : Ономастика слива реке Косанице / Голуб Јашовић. – Косовска Митровица : Филозофски факултет ; Куршумлија : Народна библиотека, 2017. – 410. / Душан Р. Стефановић // ЗбФФП. – 48, 4 (2018), 339–342. | Приказ

– ТАНАСКОВИЋ, Тања

Социјално раслојавање лексике у дијалекатској књижевности Драгослава Михаиловића | Уп. 823.

– ТАСЕВ, Танасије

Речник шопског говора и етнологија Забрђана | Уп. 1038.

– ТИЈАНИЋ ВУЈОВИЋ, Мара

Топонимија Жупе пивске | Уп. 741.

919. ТИМОК : фолклористичка и лингвистичка теренска истраживања : 2015–2017. / ур. Светлана Ћирковић. – Књажевац : Народна библиотека Његош ; Београд : Удружење фолклориста Србије, 2018. – 243. – (Едиција Књажевачким крајем ; 9)

920. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Говор Ниша кроз призму диглосивности / Татјана Г. Трајковић // ЈФ. – 74, 2 (2018), 89–108. | Резюме, Summary

921. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Говор Прешева у структуралној и варијационистичкој перспективи : као модел за дијалектолошка предвиђања / Татјана Г. Трајковић // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 173–181. | Summary

922. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Текстови из градског говора Прешева : узрасни и образовни избор / Татјана Г. Трајковић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 95–102.

923. ЋИРИЋ, Љубисав

Речник говора Лужнице / Ћирић Љубисав // СДЗб. – 65, 2 (2018), 1–1166.

924. ЋИРКОВИЋ, Светлана

Невербална комуникација у антрополошко-лингвистичком интервјуу : анализа мултимодалних транскрипата наратива на тему гајења и прераде конопље / Светлана Ћирковић // Тимок. – 219–238. | Summary

– **ЋОРИЋ, Божо**

Симићеве творбени пасажи | Уп. 657.

925. ЦУКУТ, Слађана

Вриједан допринос научној дијалектологији : Фонетске и морфолошке особине српских посавских говора између Врбаса и Украине / Драгомир Козомара // СДЗб. – 63 (2016), 579–733. / Слађана Цукут // СЈ. – 23 (2018), 837–842. | Приказ

926. ЧОПА, Миљана

Дијалекатски текстови из војвођанског села Крушчић / Миљана Чопа // ППЈ. – 49 (2018), 185–205. | Summary

– **ШТАСНИ, Гордана**

Персоналне атрибутивне именице мотивисане соматизмима у стандардном српском језику и његовим дијалектима | Уп. 660.

927. ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Методологија дијалектолошких истраживања Радоја Симића : у светлу учења о научним методама / Михаило М. Шћепановић // Научни доприноси Радоја Симића. – 81–94. | Резюме

VII. Историја српског језика

а) Опште

928. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Речник славеносрпског језика : једнојезични или вишејезични речник? / Исидора Г. Бјелаковић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 241–250. | Summary

929. ВУЧКОВИЋ, Снежана

О историјско-језичким доприносима професора Радоја Симића / Снежана П. Вучковић // Научни доприноси Радоја Симића. – 159–167. | Summary

930. ЗОРИЋ, Милена

Речник славеносрпског језика : могућности за даља истраживања / Милена С. Зорић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 251–258. | Summary

931. ИСАИЛОВИЋ, Невен

Српски језик и ћирилично писмо у југоисточној Европи у XV и XVI века / Невен Исаиловић, Александар Крстић // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 43–52.

932. ЈОВАНОВИЋ, Владан

Вредан допринос српској лексикографији и филологији : Речник славеносрпског језика : огледна свеска / прир. Исидора Бјелаковић, Ирена Цветковић Теофиловић, Александар Милановић. – Нови Сад : Матица српска, 2017. – 299. / Владан Јовановић // Славистика. – 22, 2 (2018), 312–316. | Приказ

933. КВОКА, Томаш

Рукописни „Речник страних речи Књажеске канцеларије 1815–1839“ професора Велимира Михајловића као траг једног времена и његовог језика / Tomasz Kwoka // НССУВД. – 47, 1 (2018), 191–198. | Summary

934. МИЛАНОВИЋ, Александар

Славеносрпски текст / Александар Милановић // Предавања 7. – 131–139.

935. СРЕДЊИ век у српској науци, историји, књижевности и уметности : IX Научни скуп, Деспотовац–Манасија, 20–21. август 2017. : у оквиру манифестације XXIV Дани српскога духовног преображења / ред. Станоје Бојанин и др. ; гл. ур. Гордана Јовановић. – Деспотовац : Народна библиотека Ресавска школа ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2018. – 332.

936. СТОШИЋ, Јелена

Практикум из историје српског књижевног језика / Јелена Стошић, Ирена Цветковић Теофиловић. – Ниш : Филозофски факултет, 2018. – 162.

б) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло**937. АНЂЕЛКОВИЋ, Маја**

„Житије и исповест Асенете“ у српкословенској рукописној традицији / Маја М. Анђелковић // Српска славистика 2. – 29–41. | Summary

938. БОЈАНИН, Станоје

Од штампане ка рукописној књизи : препис „Требника“ Горажданске штампарије у рукопису Библиотеке Српске патријаршије № 32 / Станоје Бојанин, Миланка Убипарип // ПКЈИФ. – 84 (2018), 3–18. | Summary + Прилози

939. ЈОВАНОВИЋ, Томислав

Две варијанте апокрифа „Завет патријарха Рувима“ / Томислав Јовановић // ПКЈИФ. – 84 (2018), 119–130. | Резюме + Прилози

940. ЈОВАНОВИЋ, Томислав

Две приповетке о препирању душе с телом у српским преписима / Томислав Ж. Јовановић // Средњи век у српској науци... – 113–142. | Summary + Додатак

941. ЛАЗАРЕВИЋ, Јован

О новозаветним апокрифним текстовима у рукопису бр. 18 Музеја Српске епархије будимске у Сентандреји / Јован Лазаревић // АП. – 40 (2018), 111–118. | Summary

942. МИЛОВАНОВИЋ, Ксенија

Заборављени сан Цара Навуходносора / Ксенија Миловановић // ПКЈИФ. – 84 (2018), 113–118. | Summary

943. МОР, Ђерђ

Папир и водени знаци у „Октоиху петогласнику“ Ђурђа Црнојевића / Ђерђ Мор // АП. – 40 (2018), 25–50. | Summary + Додатак

944. НЕДЕЉКОВИЋ, Јасмина

О повељи краља Милутина Опатији св. Марије Ратачке / Јасмина Недељковић // АП. – 40 (2018), 11–23. | Summary

945. ПОЛОМАЦ, Владимир

Српски као дипломатски језик југоисточне Европе XVI века : на примеру писма Мехмед-паше Соколовића Андрашу Баторију / Владимир Р. Поломац // Српски језик : статус, систем, употреба. – 639–652. | Summary + Прилози

946. РАДИЋ, Радивој

О сељацима углавном негативно : поводом једне реченице Григорија Хиландарца / Радивој Ђ. Радић // Средњи век у српској науци... – 73–85. | Summary

947. САВИЋ, Виктор

Исследования по славянскому и сербскому средневековью / А. А. Турилов ; изд. подг. Снежана Елесиевич, Джорже Трифунович ; ур. Жарко Чигоја. – Београд : Чигоја штампа, 2014. – 739. – (Библиотека Ортограф ; 1) / Виктор Савић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 137–157. | Приказ

– ТЕМЧИН, Сергеј

Заимствованија из древнерусской службы на перенесение мощей свт. Николая Мирликийского (9 мая) в службу свт. Василию Острожскому (29 апреля) | Уп. 476.

948. ШПАДИЈЕР, Ирена

Непознати Атонски препис Савине „Службе Светом Симеону“ са прилошким житијем / Ирена Шпадијер // ПКЈИФ. – 84 (2018), 103–111. | Summary

**в) Историјска фонетика, граматика, лексикологија,
историја писма и правописа**

949. АНТИЋ, Александра

О једном типу српске термиолошке лексике у 18. и 19. веку : Терминологија код Срба у 18. и 19. веку : математичка географија и картографија / Исидора Г. Бјелаковић. – Нови Сад : Два пера, 2017. – 542. / Александра М. Антић // Баштина. – 45 (2018), 487–490. | Приказ

950. АНТИЋ, Александра

О неким синтаксичким одликама повеља краља Стефана Уроша I / Александра М. Антић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 7–20. | Summary

951. БАБИЋ, Биљана

О графички записи и натписа јереја јошавачких Гаврила и Димитрија / Биљана М. Бабић // СЈ. – 23 (2018), 665–675. | Резюме

952. БАЈИЋ, Весна

Речник „Приче о боју косовском : рукопис Илије Јованова“ / Весна Бајић // ППЈ. – 49 (2018), 69–131. | Summary

– БАЊАНИН, Љиљана

Један непознати италијанско-српско-хрватски речник | Уп. 1042.

953. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Напомене о морфолошкој структури докумената Архива манастира Савина : 18. век / Исидора Г. Бјелаковић // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 407–422. | Summary

954. ВУЛОВИЋ, Наташа

Библизми у спису „Живот Стефана Лазаревића деспота српског“ : превод на српски језик – Гордана Јовановић / Наташа С. Вуловић // Средњи век у српској науци... – 33–43. | Summary

– **ВУЧКОВИЋ, Марија**

Прилог историји речи *īriklēi* | Уп. 684.

955. ВУЧКОВИЋ, Снежана

Историјски речници и њихов значај за историјсколексиколошка истраживања / Снежана П. Вучковић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 219–229. | Summary

– **ГРКОВИЋ МЕЈЦОР, Јасмина**

Развој клаузалне допуне когнитивних предиката у српском језику | Уп. 570.

956. ДАКИЋ, Сања

Инфинитив у делу „Стефанит и Ихнилат“ : филолошка и функционалностилска анализа / Сања Дакић // ППЈ. – 49 (2018), 29–68. | Summary

957. ДИЛПАРИЋ, Предраг

Предлошко-падешке конструкције у српским тетракосима 13. и 14. века / Предраг Д. Дилпарић. – Београд : Филолошки факултет, 2018. – 301.

958. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Почеци штампане српске ћириличне лексикографије : Орфелинов речник из 1766. године : Латинскій букварь содержащій начало учения и единый краткій словникъ Латинскаго языка съ переводомъ Славено-Сербскимъ ради Сербскихъ дѣтей и всѣхъ, которые Латинскому языку учится желаютъ, изданъ 1766. / Рајна Драгићевић // Предавања 7. – 141–150.

– **ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**

Српска лексика у прошлости и данас | Уп. 693.

959. ИСАИЛОВИЋ, Невен

Заклетвене формуле у средњовековним босанским повељама / Невен Исаиловић // Средњи век у српској науци... – 235–252. | Summary

960. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

О натписима на фрескама манастира Ресаве (Манасије) : први део / Гордана М. Јовановић // Средњи век у српској науци... – 11–31. | Summary + Додатак

961. ЈОВАНОВИЋ, Гордана

О партиципу у српкословенском спису „О осам врста речи“ / Гордана М. Јовановић, Мирослав М. Вукелић // Српска славистика 1. – 117–123. | Summary

962. КУРЕШЕВИЋ, Марина

Активни партиципи у средњем стилу српске средњовековне писмености : могућ правац развоја српског књижевног језика / Марина Ф. Курешевић // Српска славистика 1. – 173–188. | Резюме

963. КУРЕШЕВИЋ, Марина

Номинација лица у три преписа приче о Акиру Премудром / Марина Ф. Курешевић, Исидора Г. Бјелаковић // ЗбМСКЈ. – 66, 2 (2018), 605–625. | Summary

964. ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

О ексцерпцији за *илирски речник* (ГКС – 4°) К. Ф. Темплера / Персида С. Лазаревић Di Giacomo // НССУВД. – 47, 1 (2018), 171–180. | Summary

– **ЛОМА, Александар**

Стрп. *себрь*, с-х. *с(р)ебар* у општесловенском и индоевропском контексту | Уп. 516.

965. МАТИЋ, Томислав

О реду речи као специфичном синтаксичком репрезенту језика XIX века у „Граматици црквенословенског језика“ Е. Јовановића из 1851. године / Томислав М. Матић // СЈ. – 23 (2018), 487–502. | Summary

966. МАЦАНОВИЋ, Ана

Лексикографска обрада синонима у „Речнику славеносрпског језика“ : могућности, проблеми, решења / Ана З. Мацановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 259–270. | Summary

– МАЦАНОВИЋ, Ана

Српска језикословна терминологија у 19. веку | Уп. 998.

967. МИЛАНОВИЋ, Александар

Обрада посрбица у „Речнику славеносрпског језика“ / Александар М. Милановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 231–239. | Summary

968. НОВАКОВ, Драгана

Писма старих нишана неких села на Пештеру / Драгана С. Новаков, Реџеп Ш. Шкријељ // Баштина. – 44 (2018), 149–166.

969. ПЕТРОВИЋ, Сања

Синтаксичко-семантичка анализа активних партиципа у адвербијалној употреби у „Рукопису А Српске Александриде“ : 15. век / Сања Петровић // ППЈ. – 49 (2018), 3–27. | Summary

970. ПОЛОМАЦ, Владимир

Антропонимија Горњег и Средњег Понишавља у XVI веку : према дефтеру Софијског санцака из 1571. године / Владимир Поломац, Татјана Катић, Срђан Катић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 21–41. | Summary

971. ПОЛОМАЦ, Владимир

Језик повеља и писама Српске деспотовине / Владимир Поломац. – 2. изд. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет Универзитета, 2018. – 495.

972. ПОЛОМАЦ, Владимир

Слагање негација у српскословенском језику са аспекта функционалног раслојавања / Владимир Р. Поломац // Српска славистика 1. – 269–283. | Резюме

973. САВИЋ, Виктор

Даничићев лексикографски поступак у „Рјечнику из књижевних старина српских“ / Виктор Д. Савић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 137–146. | Summary

974. САВИЋ, Виктор

Однос између народне и књижевне лексике у „Типику архиепископа Никодима“ / Виктор Д. Савић // Српска славистика 1. – 357–372. | Summary

975. САВКОВИЋ, Нада

Речи новосковане и друге у речнику Дошенићеве „Численице“ / Нада Н. Савковић // ЗбМСКЈ. – 66, 2 (2018), 423–443. | Summary

976. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Континуанти вокала *jajj* у „Паштровским исправама“ (16. в.) / Јелица Р. Стојановић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 625–638. | Резюме

977. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Научни допринос проф. Радоја Симића у расветљавању настанка наставка у Г. мн. у историји српског језика / Јелица Р. Стојановић // Научни доприноси Радоја Симића. – 151–158. | Summary

978. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Функционално-семантички и стилски аспект употребе глагола у старим српским напписима источне Херцеговине / Јелица Р. Стојановић // СЈ. – 23 (2018), 209–218. | Summary

979. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ, Ирена

Статус именица субјективне оцене у „Речнику славеносрпског језика“ / Ирена Р. Цветковић Теофиловић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 271–281. | Резюме

980. ЦОЛИЋ ЈОВАНОВИЋ, Александра

Употреба претериталних глаголских времена у Венцловићевом „Прошлошком житију Светог Максима“ / Александра Цолић Јовановић // Савремена проучавања језика... – 29–39. | Summary

г) Историја српског књижевног језика**981. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора**

Лексичка спојивост у књижевном језику Срба прве половине 19. века / Исидора Г. Бјелаковић // Српска славистика 1. – 49–60. | Summary

982. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

О језику Јована Стејића : Језик Јована Стејића : допринос историји стандардног језика код Срба / Јуси Нуорлуото. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Завод за уџбенике : Вукова задужбина, 2017. – 171. / Исидора Г. Бјелаковић, Александар М. Милановић // ЗБМСКЈ. – 66, 2 (2018), 692–698. | Приказ

983. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Фазе у стандардизацији српског језика и место 1847. године у њима / Исидора Г. Бјелаковић // Година 1847. – 155–170. | Summary

– БЈЕЛЕТИЋ, Марга

Lupus in etymologia : Вуково дело на страницама „Приручног етимолошког речника српског језика“ | Уп. 667.

– БРБОРИЋ, Вељко

Година 1847. у уџбеницима српског језика за основну и средњу школу | Уп. 830.
Интерпункцијска терминологија код Срба од Вука до данас | Уп. 669.

984. ВИШЊЕВАЦ, Вишња

Петар II Петровић-Његош. Луча микроkozма : критичко издање, текстологија / редакција и коментар Радмило Маројевић. – Подгорица : ЦИД ; Цетиње : Narodni muzej Crne Gore, 2016. – 1044. – (Библиотека Посебна издања) / Вишња Б. Вишњевац // СЈ. – 23 (2018), 803–812. | Приказ

– ВУК и 1847. : зборник радова | Уп. 1128.

985. ГАЗДИЋ, Јелена

Сугласник X у штампи Црне Горе 19. вијека / Јелена М. Газдић // КњЈ. – 65, 3/4 (2018), 345–359. | Summary

986. ГОДИНА 1847. : преломна тачка савремене српске културе / ур. Александар Милановић, Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2018. – 185.

987. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Вуков „Рјечник“ из новог угла : на примеру корпусне анализе именице *мјесто* / Рајна Драгићевић // Језик, култура, образовање. – 17–30. | Резюме

988. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Значај прве свеске „Гласника Друштва српске словесности“ из 1847. године / Рајна М. Драгићевић // Година 1847. – 95–108. | Summary

– ЗАПРУДСКИ, Сјаргеј

„Сербски слоўник“ Вука Караджича і „Слоўник беларускай мовы“ Івана Насовіча : падабенствы і адрозненні | Уп. 337.

989. ИВАНОВИЋ, Ненад

Лексикографски поступак у обради префиксираних глагола у једном историјском речнику 19. века / Ненад Б. Ивановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 147–160. | Summary

– ИВАНОВИЋ, Ненад

Место Вука Караџића на изложби о српској лексикографији | Уп. 1182.

990. ИВАНОВИЋ, Ненад

„Почнимо пречишћавати језик!“ : лексикографски прилог Ј. Ј. Змаја листу „Јавор“ из 1863. године / Ненад Ивановић // ЈД. – 12 (2018), 1–10.

– ЈОВАНОВИЋ, Миодраг

Неке фонетско-фонолошке црте „Писменице“ у поређењу са „Горским вијенцем“ и говорима Вукова и Његошева краја | Уп. 779.

991. ЈОРДАНОВИЋ, Бранислава

Вуков „Први српски буквар“ / Бранислава Ј. Јордановић // Вук и 1847. – 32–40. | Resume

992. КАРАНОВИЋ, Зоја

Обредна лексика и обреди у „Рјечнику“ (1818) Вука Стефановића Караџића / Зоја С. Карановић // Српска славистика 2. – 403–414. | Резюме

993. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Вукова *ошћена исправносћ* и година 1847. / Милош М. Ковачевић // Година 1847. – 43–52. | Summary

994. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Побједа и Вуковог народног књижевног језика и језика књижевности године 1847. / Милош М. Ковачевић // Даница. – 25 (2018), 156–167.

995. КРЦИЋ, Ненад

Полемички стил Ђуре Даничића у „Рату за српски језик и правопис“ / Ненад С. Крцић // Година 1847. – 171–185. | Summary

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

Лингвистика и поезика *шамних мјест*а као текстолошки метод : на материјалу „Слова о полку Игореве“ и „Горског вјенца“ | Уп. 364.

996. МАРОЈЕВИЋ, Радмило

„Речник Његошева језика“ у редакцији Михаила Стевановића : у свјетлу нових критичких издања / Радмило Н. Маројевић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 199–207. | Резюме

997. МАТИЦКИ, Миодраг

Вукове приче о речима / Миодраг С. Матицки // Српска славистика 2. – 415–432. | Резюме

998. МАЦАНОВИЋ, Ана

Српска језикословна терминологија у 19. веку / Ана З. Мацановић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2018. – 394. – (Монографије ; 26)

999. МИЛАНОВИЋ, Александар

Вукова улога у стварању риболовне терминологије у „Српском рјечнику“ (1818) / Александар М. Милановић // Српска славистика 2. – 433–445. | Резюме

1000. МИЛАНОВИЋ, Александар

Језичко-стилска посвета [*sic!* анализа] Вукове посвете у „Писменици“ : 1814. / Александар М. Милановић // Вук и 1847. – 14–31. | Resume

1001. МИЛАНОВИЋ, Александар

Језичко-стилски утицаји народних приповедака на српску прозу у 19. веку / Александар М. Милановић // Даница. – 25 (2018), 191–206.

1002. МИЛАНОВИЋ, Александар

Одраз стандарднојезичке ситуације у „Новинама читалишта београдског“ : 1847–1849. / Александар М. Милановић // Година 1847. – 109–129. | Summary

1003. МИЛАНОВИЋ, Александар

Радоје Симић као историчар српског књижевног језика / Александар М. Милановић // Научни доприноси Радоја Симића. – 139–150. | Summary

1004. МИЛАНОВИЋ, Александар

Текстолошки и редакцијски поступци Радмила Маројевића у издању Његошеве „Биљезнице“ / Александар М. Милановић // СЈ. – 23 (2018), 115–130. | Summary

1005. МИЛОШЕВИЋ ЂОРЂЕВИЋ, Нада

Српска народна књижевност у светлости Вуковог „Српског рјечника“ (1818) / Нада М. Милошевић Ђорђевић // Српска славистика 2. – 7–14. | Резюме

– МРКАЉ, Зона

Вуков „Српски рјечник“ у наставном контексту | Уп. 861.

1006. ОКУКА, Милош

Настанак и развој српског књижевног језика : о истраживањима Радоја Симића / Милош Ђ. Окука // Научни доприноси Радоја Симића. – 127–137. | Zusammenfassung

1007. ОКУКА, Милош

„Србска граматика“ Димитрија Милаковића (1838) / Милош Ђ. Окука // Српски језик : статус, систем, употреба. – 165–183. | Summary

1008. РАДИЋ, Првослав

Вук Караџић у британској филолошкој визури : на примеру Џ. Бауринга и Д. Вилсона / Првослав Т. Радић // Српска славистика 2. – 459–468. | Summary

1009. РАТКОВИЋ, Драгана

Партикуле у „Горском вијенцу“ / Драгана М. Ратковић // СЈ. – 23 (2018), 523–532. | Резюме

1010. САМАРЦИЋ, Биљана

Вук и ћирилица као лингвистичке теме Милоша Ковачевића / Биљана С. Самарцић // Српски језик : статус, систем, употреба. – 105–115. | Резюме

1011. СИМИЋ, Радоје

Још о значају Даничићева „Рата за српски језик и правопис“ / Радоје Д. Симић // Година 1847. – 11–22. | Summary

– СРПСКА лексикографија од Вука до данас : каталог изложбе = Сербская лексикография от Вука до современности : каталог выставки | Уп. 737.

1012. СТИЈОВИЋ, Рада

„Нови завјет“ : весник новог доба и нит континуитета са књижевнојезичким наслеђем / Рада Р. Стијовић // Година 1847. – 53–63. | Резюме

1013. СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Сложенице у Вуковом „Рјечнику“ / Јелица Р. Стојановић // НССУВД. – 47, 1 (2018), 209–217. | Summary

1014. СТОШИЋ, Јелена

Језик совершени / Ирена Цветковић Теофиловић. – Ниш : Филозофски факултет, 2016. – 240. / Јелена М. Стошић // ГСЈКњ. – 16 (2018), 109–112. | Приказ

1015. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Вук и 1847. / Бошко Ј. Сувајцић // Вук и 1847. – 42–62. | Resume

1016. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Књига о Вуку / Бошко Сувајцић. – Београд : Албатрос плус, 2018. – 236. – (Библиотека Албатрос ; 193)

1017. СУВАЈЦИЋ, Бошко

„Српски рјечник“ (1818) у Вуковој „Преписци“ / Бошко Ј. Сувајцић // Српска славистика 2. – 477–489. | Резюме

1018. ТОДИЋ, Бојана

Покушај стандардизације српског језика средином XIX века : језикословна делатност Петра Матића / Бојана Тодић // Савремена проучавања језика... – 15–27. | Summary

1019. ХЛЕБЕЦ, Борис

Шта нам казује повест слова *жс*? / Борис Хлебец // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 16–28. | Summary

1020. ШИПКА, Данко

Прихватљивост микроманевра лексичког планирања : истраживање случаја / Данко М. Шипка // НЈ. – 49, 2 (2018), 23–33. | Summary

1021. ШУБЕРТ, Габријела

„Српски рјечник“ у светлу Вукове сарадње с Немцима / Габријела Шуберт // ЗбМСС. – 93 (2018), 145–151. | Summary

VIII. Речници стари и нови српског језика односно српског и ког страног језика

– БОЛИНОВИЋ, Милош

Додатак „Ријечнику гламочког говора“ | Уп. 881.

– БАЈОВИЋ, Јелена

Историјски речници српског и руског језика : поредбена анализа на материјалу „Рјечника ЈАЗУ“ и „Словара руског језика XI–XVII вв.“ | Уп. 308.

– БАЊАНИН, Љиљана

Један непознати италијанско-српско-хрватски речник | Уп. 1042.

– БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Речник славеносрпског језика : једнојезични или вишејезични речник? | Уп. 928.

– БЈЕЛЕТИЋ, Марта

Lupus in etymologia : Вуково дело на страницама „Приручног етимолошког речника српског језика“ | Уп. 667.

1022. ВАЛОЖИЋ, Луиза

Шпанско-српски српско шпански речник : за основну школу / Луиза Валожич. – Београд : Завод за уџбенике, 2018. – 794.

1023. ВИДИЋ, Јасна

Вишејезични термилошки речник историје уметности српско-француско-италијанско-шпански са двојезичним глосарима / Јасна Видић, Данијела Ђоровић, Марина Николић. – Београд : Филозофски факултет, Универзитет у Београду, 2018. – 338.

1024. ВУКАДИНОВИЋ, Гордана

Bankarska terminologija : dokumentarni akreditiv : englesko-srpski / Gordana Vukadinović // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 141–154.

– ВУЛОВИЋ, Наташа

У другој половини Речника САНУ : двадесет томова српског тезауруса | Уп. 681.

– ВУЧКОВИЋ, Снежана

Историјски речници и њихов значај за историјсколексиколошка истраживања | Уп. 955.

– ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Изложба српских речника на Конгресу слависта | Уп. 1172.

1025. ЂИНЋИЋ, Марија

Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Књ. 20, Петогодан – поглед год / ур. Даринка Гортан Премк и др. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 800. / Марија Ђинђић // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 84–87. | Приказ | Уп. 1034.

1026. ЂОРЂЕВИЋ, Драгана

Arapsko-srpski glosar osnovnih sportskih termina / Dragana M. Đorđević // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 140–154.

– ЗАПРУДСКИ, Сјаргеј

„Сербски слоўник“ Вука Караджыча і „Слоўник беларускай мовы“ Івана Насовіча : падабенствы і адрозненні | Уп. 337.

– ЗОРИЋ, Милена

Речник славеносрпског језика : могућности за даља истраживања | Уп. 930.

– ИВАНОВИЋ, Ненад

Место Вука Караџића на изложби о српској лексикографији | Уп. 1182.

– КАРАНОВИЋ, Зоја

Обредна лексика и обреди у „Рјечнику“ (1818) Вука Стефановића Караџића | Уп. 992.

– КВОКА, Томаш

Рукописни „Речник страних речи Књажеске канцеларије 1815–1839“ професора Велимира Михајловића као траг једног времена и његовог језика | Уп. 933.

1027. ЛАЗАРЕВИЋ, Мирослав

Речник етника и ктетика. Књ. 2, К–П / Мирослав Лазаревић. – Београд : Енигматски клуб Нова загонетка : Алма, 2018. – 254. – (Мала енигматска библиотека ; 7)

– ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО, Персида

О ексцерпцији за *илирски речник* (ГКС – 4°) К. Ф. Темплера | Уп. 964.

1028. МАРКОВИЋ, Јордана

Речник жаргонизама јужне пруге / Јордана Марковић, Татјана Трајковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2018. – 217.

– МАРОЈЕВИЋ, Радмило

„Речник Његошева језика“ у редакцији Михаила Стевановића : у свјетлу нових критичких издања | Уп. 996.

– МИЛАНОВИЋ, Александар

Вукова улога у стварању риболовне терминологије у „Српском рјечнику“ (1818) | Уп. 999.

1029. МИЛКОВИЋ, Томислав

Говор завичаја : Горња Пчиња : речник / Томислав Милковић. – Београд : Завичајни клуб Пчиња, 2018. – 125.

– МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

‘Затворени’ и ‘отворени’ речници : за и против | Уп. 367.

Сто година српске двојезичне лексикографске праксе : енглеско-српски, и српско-енглески речници од 1908. до данас | Уп. 716.

– МРКАЉ, Зона

Вуков „Српски рјечник“ у наставном контексту | Уп. 861.

1030. МУШОВИЋ, Абдулах

Sandžački frazeološki rječnik / Abdulah Mušović. – 2. dopunjeno izd. – Novi Pazar : Nardna biblioteka Dositej Obradović, 2018. – 936.

– ОТАШЕВИЋ, Ђорђе

Типови и функције графичких илустрација у штампаним речницима српског језика | Уп. 722.

– ПЕТРОВИЋ, Снежана

Етимолошки речници српског језика : од концепције ка методологији | Уп. 724.

– ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Prevodna leksikografija : frazeološki rečnici i njihova struktura | Уп. 70.

1031. ПОПОВИЋ, Михаило

Француско-српски речник / Душанка Точанац, Тања Динић, Јасна Видић. – Београд : Завод за уџбенике, 2017. – XV, 1169. / Mihailo Popović // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 100–102. | Приказ

1032. ПОПОВИЋ, Радуле

Geološki rečnik : srpsko–englesko–turski, englesko–srpsko–turski, tursko–englesko–srpski = Dictionary of Geology : Serbian–English–Turkish, English–Serbian–Turkish, Turkish–English–Serbian = Jeoloji sözlük : sırpça–ingilizce–türkçe, ingilizce–sırpça–türkçe, türkçe–ingilizce–sırpça / Radule Popović, Mirjana Teodosijević, Danica Batočanin Srećković. – Beograd : Contango, 2018. – 220.

1033. РАДОВИЋ ТЕШИЋ, Милица

Орнитолошки речник : имена птица / Дејан Милорадов, Васа Павковић, Слободан Пузовић, Јавор Рашајски. – Нови Сад : Матица српска, 2016. – 484. – (Лексикографска издања; 4. Термиолошки речници ; 1) / Милица Н. Радовић Тешић // НЈ. – 49, 2 (2018), 93–98. | Приказ

1034. РАДОЊИЋ, Данијела

Поводом 20. тома Речника САНУ : Речник српскохрватског књижевног и народног језика. Књ. 20, Петогодан –погдегод / ур. Даринка Гортан Премк и др. – Београд : САНУ : Институт за српски језик САНУ, 2017. – 800. / Данијела Радоњић // ЈД. – 12 (2018), 43–45. | Приказ | Уп. 1025.

1035. REČNIK bačkih Bunjevaca iliti Ričnik bački Bunjevaca / Marko Peić et al. ; red. Dragoljub Petrović. – 2. dopunjeno izd. – Novi Sad : Matica srpska ; Subotica : Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine, 2018. – 579. – (Leksikografska izdanja ; 1. Dijalekatski rečnici ; 1)

1036. РЕЧНИК српскога језика / Милица Вујанић и др. ; редиговао и уредио Мирослав Николић. – 2. изд. – Нови Сад : Матица српска, 2018. – 1474.

1037. СЕКЕ, Игор

Osnovni navatl (astečko)-srpski rečnik : sa gramatikom navatla / Igor Seke. – Novi Sad : Prometej, 2018. – 171. – (Lingvističke edicije. Edicija Mali rečnici ; 7)

– **СТИЈОВИЋ, Рада**

Дигитално издање „Речника САНУ“ : формални опис микроструктуре „Речника САНУ“ | Уп. 739.

– **СУВАЈЦИЋ, Бошко**

„Српски рјечник“ (1818) у Вуковој „Преписци“ | Уп. 1017.

1038. ТАСЕВ, Танасије

Речник шопског говора и етнологија Забрђана / Танасије Анта Тасев. – 2. допуњено и измењено изд. – Београд : Т. Тасев, 2018. – 381.

– **ЋИРИЋ, Љубисав**

Речник говора Лужнице | Уп. 923.

1039. ЋОСИЋ, Павле

Српски речник синонима / Павле Ћосић са сарадницима. – Нови Сад : Прометеј, 2018. – 600. – (Библиотека Речници ; 4)

1040. ФИЛИПОВИЋ, Слободан

Србска божанска имена / Слободан М. Филиповић. – Шабац : Центар Академска реч, 2018. – 283.

– **ШТАСНИ, Гордана**

Персоналне атрибутивне именице мотивисане соматизмима у стандардном српском језику и његовим дијалектима | Уп. 660.

– **ШУБЕРТ, Габријела**

„Српски рјечник“ у светлу Вукове сарадње с Немцима | Уп. 1021.

IX. Несловенски језици– **АЗАРОВА, Наталија**

Translating A. Badiou's „Le Siécle“ and the Problem of Migrating Key Notions | Уп. 49.

– **АЈКУТ, Ксенија**

Karakteristike turskog genitiva i njegovi ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 303.

– **АНДРИЋ, Едита**

Frazeološke jedinice sa meronimima imenica *láb/noga* u mađarskom i srpskom jeziku | Уп. 305.

– **АРСЕНИЈЕВИЋ, Бобан**

The Language of Dorian Gray : Why the Social and Cultural Treatment of Genders Cannot Be Improved by Acting on Their Reflections in Language | Уп. 15.

– **АСИМОПУЛОС, Панајотис**

Нога у грчком, руским и српским фразеологизмима | Уп. 306.

– **БАЈДА, Јустина**

Le bleu de prusse ou le le bleu de paris? : les noms des pigments bleus dans la terminologie polonaise par rapport aux termes français | Уп. 307.

– **БАЈИЋ, Александра***

Арат, Еудокс, Сунце и звезде : Аратово дело „Појаве“ („Phaenomena“) на српском језику | Уп. 50.

1041. БАЈА, Моника

Dvojezičnost i identitet južnobanatskih bukovinskih Mađara u Vojlovici, Skorenovcu i Ivanovu / Monika Bala // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 21–30. | Summary

1042. БАЊАНИН, Љиљана

Један непознати италијанско-српско-хрватски речник / Љиљана М. Бањанин // НССУВД. – 47, 1 (2018), 181–189. | Summary

1043. БАРБИ, Маурицио

La voce *mafia* nelle edizioni dello Zingarelli comprese tra il 1928 e il 2015 / Maurizio Barbi, Saša Moderc // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 483–491. | Резиме

1044. БАРБИ, Маурицио

L'accoglimento dei forestierismi nella settima edizione del vocabolario Zingarelli tra divieti ed espedienti lessicografici / Maurizio Babri, Saša Modrec // ФП. – 45, 2 (2018), 45–60. | Резиме

1045. БИЛАНЦИЈА, Софија

Neglagolske kauzativne konstrukcije u savremenom norveškom jeziku : predlog supkategorizacije / Sofija Bilandžija // О језику са разних аспеката. – 195–207. | Summary

1046. БИЛБИЈА, Светислав

Староевропски језик и писмо Етрураца / Светислав С. Билбија. – Београд : Мирослав, 2018. – 298. – (Библиотека Словенски извори)

– БИЉЕТИНА, Јелена

Idioms with the Lexemes *Mouth* in English and in Serbian : a Cognitive Approach | Уп. 313.

– БЈАЋИНИ, Франческа

I costrutti preconcessivi in italiano e in russo: uno studio sul 'corpus' parallelo del NKРЈа | Уп. 314.

1047. БЈЕЛАКОВИЋ, Андреј

Harry Potter and the Glottal Stop : Glottal Replacement and T-Voicing in Contemporary PR / Andrej Ž. Bjelaković // Филолог. – 18 (2018), 138–153. | Резиме

1048. БЛАТЕШИЋ, Александра

Нулта именичка синтагма у положају аргумента на примеру савременог италијанског језика / Александра Р. Блатешић // PhM. – 10 (2018), 499–515. | Summary

– БОГЕТИЋ, Ксенија

Discursive Metaphorical Frames : 'The Violence Over Language' Frame in Serbian and British Newspaper Discourse | Уп. 315.

1049. БОГНЕР, Стефан

Bedeutung der Grammatik in der Entstehung/Herausbildung der deutschen Schriftsprache / Stephan Bogner // О језику са разних аспеката. – 209–223. | Summary

– БОЈОВИЋ, Оливера

Проблематика превођења експлицитних релативних реченица уведених релативном заменицом *che* са италијанског на српски језик | Уп. 51.

1050. БРДАР, Марио

Novel Metonymies, Wine and Wineskins, Old and New Ones / Mario Brdar // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 123–134. | Резиме

– БРОЋИЋ, Андријана

The Conceptualization of *Pride* and *Shame* in English and Serbian Via the Temperature Domain | Уп. 316.

1051. БУЈУКЛИЋ, Жика*

Одбрана доктората песника Лазе Костића у Пешти 1866. године : *dissertatio* или *theses?* / Жика Бујуклић // ЗбМССК. – 19 (2017), 237–251. | Summary

1052. БУРШИЋ ЂУДИЋИ, Барбара

L'istrioto ieri, oggi e domani : una lingua minoritaria e in via di estinzione / Barbara Buršić-Giudici // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 57–64. | Резиме

– ВАСИЋ, Вера

Ko su i kakvi su obični ljudi / Durchschnittsmenschen : iz ugla kritičke analize diskursa | Уп. 317.

1053. ВЕЉОВИЋ, Јелица

Фигуре хармоничног противречја као основе стилског израза у фантастичном реализму Хорхеа Луиса Борхеса / Јелица В. Вељовић // СЈ. – 23 (2018), 637–652. | Summary

– ВЕСИЋ ПАВЛОВИЋ, Тијана

The Entailments of Moving Through Space in Meaning Extension of Departure and Arrival Verbs in English And Serbian : a Corpus-Based Investigation | Уп. 320.

The Semantic Motivation of English and Serbian Lexemes Related to the Concept of Step : a Cognitive Approach | Уп. 321.

Strukturiranje sporta pomoću metafora putovanja u engleskom i srpskom jeziku | Уп. 322.

1054. ВЕШОВИЋ, Милосав

*Лексема *сбоја* у значењу *жртџва* / Милосав Вешовић // Страни језик струке... – 557–568. | Summary*

1055. ВЛАХОВИЋ, Дубравка

An Insight into Peculiarities of Legal English Metaphors / Dubravka N. Vlahović // АФФ. – 30, 1 (2018), 231–248. | Резиме

– ВУЈОВИЋ, Ана

La terminologie religieuse orthodoxe entre le français et le serbe | Уп. 324.

1056. ВУЧИЋЕВИЋ, Ана

Језички идентитет ликова у роману Харпер Ли „Убити птицу ругалицу“ / Ана Вучићевић // Савремена проучавања језика... – 157–167. | Summary

– ВУЧКОВИЋ, Драгана

*Контрастивна анализа стилске фигуре *поређење* у Монтескјевом делу „Lettres persanes“ на француском језику и преводу дела на српски језик („Персијска писма“) | Уп. 52.*

– ГЕОРГИЈЕВ, Ивана

Metafore o smrti i umiranju u španskom i srpskom jeziku | Уп. 327.

1057. ГЛОЂОВИЋ, Анница

*Функција просторних партикула *along, down, off, up* и *out* у енглеским фразним глаголима / Anica Glođović // Језик, књижевност, простор. – 669–682.*

1058. ГОЕС, Жан

Collocations et dénominations : quelques réflexions sur le figement adjectival / Jan A. Goes // PhM. – 10 (2018), 589–602. | Резиме

1059. ГУДУРИЋ, Снежана

Un regard en arrière sur le mot ban à travers quelques langues / Snežana Gudurić // О језику са разних аспеката. – 65–77. | Summary

– ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ, Гордана

Примена структурално-лексичко-семантичке методе у анализи глагола кретања у савременом српском и енглеском језику у друмском саобраћају | Уп. 330.

– **ДОДИГ, Милана**

Aspect dans les systèmes serbe et français et son rôle dans le cas du conditionnel et du potentiel | Уп. 331.

– **ДРОБЊАК, Драгана**

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : konceptualno polje ‘čovekove osobine’ | Уп. 333.

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : konceptualno polje ‘čovekovo ponašanje’ | Уп. 334.

Фразеологизми са соматизмом *oko* у француском и српском језику | Уп. 335.

1060. ЂОРЂЕВИЋ, Драгана

Prostor i prostorna metafora u arapskoj sportskoj terminologiji / Dragana Đorđević // Jezik, književnost, prostor. – 561–574.

– **ЕРАКОВИЋ, Борислава**

Serbian Translation of Bill Bryson’s „Made in America“ : Source Text Equivalence as the Defining Criteria of Translation | Уп. 54.

– **ЕРИЋ БУКАРИЦА, Александра**

Пасивне конструкције у правним текстовима на енглеском и њихови преводни еквиваленти у српском језику | Уп. 336.

1061. ЖИКИЋ, Соња

Илустровани немачки речник = Illustriertes deutsches Wörterbuch / Соња Жикић, Владимир Манчић. – Пирот : Pi-press, 2018. – 208.

1062. ЗАРИФОВИЋ ГРКОВИЋ, Мирјана

Sintaksička analiza frazeologizama u romanu Elfride Jelinek „Die Klavierspielerin“ („Pijanistkinja“) / Mirjana Zarifović Grković // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 173–191. | Summary

1063. ИВАНОВИЋ, Бранислав

О морфосинтаксичкој петрификованости адјективских компонената у немачкој фразеологији / Бранислав Ивановић, Јелена Костић-Томовић // О језику са разних аспеката. – 225–235. | Summary

1064. ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Марко

Позајмљенице с етимолошким префиксима *ex-* и *in-* у српскохрватском језику у односу према енглеском : тенденције позајмљивања / Марко Јанићијевић // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 407–422. | Summary

– **ЈАНИЋИЈЕВИЋ, Наташа**

Obeležavanje budućnosti prošlim glagolskim vremenima u italijanskom i srpskom jeziku | Уп. 340.

– **ЈАНКОВИЋ, Љиљана**

English and Serbian Nominal Finite and Non-Finite Clauses in Contrast | Уп. 341.

– **ЈАЊИЋ, Данијела**

Петраркине песме у преводу Ђорђа С. Стратимировића | Уп. 57.

– **ЈЕРОТИЈЕВИЋ ТИШМА, Даница**

Акустичке карактеристике сибиланата у српском, енглеском и српско-енглеском фонолошком систему | Уп. 342.

1065. ЈОВАНОВИЋ, Александра

Улога појмовне метафоре у штампаним рекламама / Александра Јовановић // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 147–159. | Summary

– **ЈОВАНОВИЋ, Иван**

De l'aspect sémantique des proverbes français et serbes avec le lexème *chat / mačka* | Уп. 343.

Лексема *cheval/коњ* у француској и српској фразеологији | Уп. 344.

Француске и српске паремije у лексичко-семантичком пољу *ѝросѝор* | Уп. 345.

– **ЈУКИЋ, Радоња**

Međujezik i aproksimativni sistemi | Уп. 346.

1066. КОВАЧЕВИЋ, Зорица

Semantička kategorija lokalizacije prema distanci u švedskom jeziku / Zorica Kovačević // O jeziku sa raznih aspekata. – 237–249. | Summary

– **КОМАРОМИ, Бојана**

Когнитивнолингвистички приступ разумевању синестезијских метафора у енглеском и српском језику на примеру чула додира | Уп. 348.

1067. КУЈУНЦИЋ, Маја

Когнитивносемантички приступ пасиву у теоријском оквиру конструкцијске граматике / Маја Р. Кујунцић // СЈ. – 23 (2018), 375–389. | Summary

1068. КУЈУНЦИЋ, Маја

Пасивне конструкције у преводу Андрићевог романа „На Дрини ћуприја“ на енглески језик / Маја Р. Кујунцић // Значај српског језика за очување... – 301–329. | Summary

1069. ЛАГУМЦИЈА, Зинета

Medijalno-refleksivne konstrukcije s dispozicijskim značenjem u njemačkom jeziku / Zineta H. Lagumdžija // Филолог. – 18 (2018), 96–113. | Zusammenfassung

– **ЛАЗИЋ, Катарина**

Evidentiality and Modality in English and Serbian Academic Discourse of Forestry Research Papers | Уп. 354.

– **ЛАЛИЋ КРСТИЋ, Гордана**

Translating English Wordplay into Serbian : Evidence from Three Dystopian Novels | Уп. 62.

– **ЛАМПРОПОУЛОУ, Марта**

Humor and Comics : Evidence From Two Languages | Уп. 355.

– **ЛОНЧАР, Ивана**

Лексичко-семантичка анализа назива винаских sorti у хрватском, француском и шпанјолском језику : преводитељска компетенција и језик струке | Уп. 357.

– **МАГЛОВ, Сања**

Експлицитни и имплицитни глас аутора у реторичкој структури апстраката на енглеском и српском језику | Уп. 358.

1070. МАЈЕВСКА, Ева Марија

Präfixwörter im Deutschen und Niederländischen Fachwortschatz aus dem Bereich der Medizin / Ewa Maria Majewska // Страни језик струке... – 433–452. | Summary

– **МАЉА ИМАМИ, Наиле**

Синкретизам генитива и датива у балканском ареалу | Уп. 359.

– **МАРКОВИЋ, Љиљана**

Транскрипција и адаптација имена из јапанског у српски и руски језик | Уп. 363.

1071. МАХМУТОВИЋ, Јасмина

Alchemisten, Zauberer, Adepten : Esoterische Denk- und Deutungsmuster in der Berichterstattung über das Finanzwesen / Jasmina Mahmutović // ЖЈ. – 38, 1 (2018), 35–57. | Резиме

– МИЛЕНКОВИЋ, Катарина

Контрастивно сагледавање речничког значења појмова везаних за примарне боје у српском и енглеском језику | Уп. 366.

1072. МИЛОВАНОВ, Дајана

Функција и превод(ивост) фразеологизама у песми „Врати ми моје крпице“ Васка Попе / Дајана Милованов // ППЈ. – 49 (2018), 133–151. | Summary

– МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

‘Затворени’ и ‘отворени’ речници : за и против | Уп. 367.

О цензури и самоцензури у превођењу : *double entendre* у Шекспировим сонетима 135 и 136 | Уп. 67.

Сто година српске двојезичне лексикографске праксе : енглеско-српски, и српско-енглески речници од 1908. до данас | Уп. 716.

1073. МИЛОЈЕВИЋ, Јелисавета

Who Is Handsome and Who Is Beautiful? Does ‘The Shoe Fit’ : from No/Yes to ‘Everything Goes’ / Jelisaveta K. Milojević // АФФ. – 30, 1 (2018), 11–33. | Резиме

1074. МИЛОШЕВИЋ, Јелена

Analiza diskursa turističkih brošura na francuskom jeziku / Jelena Milošević // Страни језик струке... – 199–210. | Résumé

– МИЉКОВИЋ, Ивана

Analyse comparative de quelques cas d’homonymie et de polysémie en français et en serbe | Уп. 369.

1075. МИРКОВИЋ, Драгица

Социолингвистичка анализа Бањановог „Ходочасничковог путовања“ / Драгица Мирковић // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 91–99. | Summary

1076. МИШИЋ ИЛИЋ, Биљана

Sentence-Initial Spatial Adverbials in English : a Discourse Approach / Biljana Mišić Ilić // Jezik, književnost, prostor. – 683–696.

1077. МОДЕРЦ, Саша

Презент у роману „На Дрини ћуприја“ и његова преводивост на италијански језик / Саша Г. Модерц, Тијана Н. Кукић // СЈ. – 23 (2018), 391–407. | Summary

– МОДЕРЦ, Саша

Структура текста као чинилац у селекцији деиктичких заменица : српско-италијанска контрастивна анализа | Уп. 372.

– МУДРИ, Александар

Глаголи орања у русинском, српском и енглеском језику : контрастивна анализа | Уп. 373.

1078. МУНТЕАНУ, Маријус Октавијан

Difficultés de traduction anglais-français des contrats-cadres / Marius Octavian Munteanu // Страни језик струке... – 493–505. | Summary

– МУТАВЦИЋ, Предраг

Фразеологизми са кључном речју *новац* у савременом грчком, румунском и српском језику | Уп. 374.

Фразеологизми са лексемом *коњ* у савременом албанском, румунском и српском језику | Уп. 375.

1079. НЕДЕЉКОВИЋ, Даница

Префиксоиди као одлика разговорног функционалног стила на примеру романа „Tschick“ Волфганга Херндорфа и његовог превода на српски језик / Даница Б. Недељковић // СЈ. – 23 (2018), 409–427. | Zusammenfassung

– НИКЕТИЋ, Предраг

Analiza konverzacije i interakcija u kasnovječnjim televizijskim tok šou emisijama : primeri srpske i američke emisije | Уп. 377.

– НОВАКОВ, Предраг

Engleski višечлани глаголи sa glagolima kretanja *come, fall, walk* i njihovi srpski ekvivalenti | Уп. 379.

Od fizičkog do kognitivnog prostora : engleski višечлани глаголи i njihovi srpski ekvivalenti | Уп. 380.

1080. ОВОЕЈЕ, Самуел

A Lexeme-Based Study of the Agentive French Suffixes *-ant -eur* and *-iste* / Samuel T. Owoeye, Olukayode T. Babatunde // FU. – 16, 1 (2018), 25–37. | Rezime

– ОЗЕР, Каталин

O razvoju pronominalnih formi oslovljavanja u nemačkom, srpskom i mađarskom jeziku | Уп. 381.

– ОСИПОВА, Тетјана

Омовлення невербалики як ознака національної належності мовця : на матеріалі румунської, фінської, серболужицької фразеології | Уп. 383.

1081. ПАВЛОВИЋ, Владан

The Into-Causative Construction in Regional Varieties of English / Vladan Pavlović // Jezik, književnost, prostor. – 767–777.

1082. ПАВЛОВИЋ, Владан

On the Blurred Boundaries Between Superordinate and Subordinate Clauses in English / Vladan Pavlović // BELLS. – 10 (2018), 85–103. | Резиме

– ПАЛИБРК, Ивана

Структурализам и графостилистика књижевног текста на српском и енглеском | Уп. 384.

1083. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Creativity in Film Taglines : Extralinguistic, Textual and Linguistic Analysis / Olga Panić Kavgić, Aleksandar Kavgić // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 101–125. | Резиме

1084. ПАНИЋ КАВГИЋ, Олга

Hedging in Disagreements in US Film Dialogues : a Sign of (Self-)Politeness, Politic Behaviour and an Identity Marker / Olga Panić Kavgić // BELLS. – 10 (2018), 157–176. | Резиме

– ПАПАЗ, Младен

Imperceptivna upotreba glagola *heißen, es i gelten als* u novinskim izveštajima na njemačkom i funkcionalno ekvivalentnih konstrukcija na srpskom jeziku | Уп. 385.

1085. ПАСТОР КИЧИ, Марија

Informatikai szakszavak a vajdasági magyar nyelvhasználatban / Mária Pásztor-Kicsi // ГФФНС. – 43, 2 (2018), 77–89. | Резиме

– ПЕЈОВИЋ, Анђелка

O динамичности и екстензивној експресивности паремија : на примеру шпанског и српског језика | Уп. 388.

O значењу и употреби имперфекта у шпанском језику у односу на српски | Уп. 389.

– ПЕРИШИЋ АРСИЋ, Олга

L'uso dei corpora nella didattica della traduzione : l'esempio del verbo serbo *prijati* e i suoi traduttori italiani | Уп. 69.

1086. ПЕТКОВИЋ, Дивна

Servitude grammaticale vs. invariant sémantique : résonances structuralistes / Divna Petković // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 343–355. | Резиме

1087. ПЕТРОВИЋ, Љиљана

Вишејезичност у Долини Аосте : италијански, француски, арпигански : статус и перспектива / Љиљана З. Петровић // PhM. – 10 (2018), 517–532. | Riassunto

1088. ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Wortbildungsstrukturen mit Kurzwörtern als ihrem Bestandteil im Deutschen / Božinka Petronijević // О језику са разних аспеката. – 251–264. | Rezime

– ПЕТРОНИЈЕВИЋ, Божинка

Prevodna leksikografija : frazeološki rečnici i njihova struktura | Уп. 70.

– ПОПОВИЋ, Милан

О енглеско-српском лексикону права | Уп. 392.

– ПРЕМРЛ, Мирјам

Alcuni aspetti della non-determinatezza in italiano e in sloveno | Уп. 394.

1089. ПРЋИЋ, Твртко

The Makings of an Ideal General-Purpose Dictionary : Theoretical Underpinnings / Tvrtko Prčić // BELLS. – 10 (2018), 67–83. | Резиме

1090. РАДОВАНОВИЋ, Александра

Још један осврт на футур у енглеском језику / Александра М. Радовановић // ЗбФФП. – 48, 1 (2018), 3–21. | Summary

– РАДУЛОВИЋ, Милица

Discourse Spaces in the Political Rhetoric of English and Serbian Inaugural Speeches | Уп. 396.

1091. РАИНОНЕ, Микеле

Su una querela per stupro del 1770 : norma grammaticale, lingua d'uso e condizionamenti testuali in alcuni documenti burocratici di area pugliese / Michele Rainone // Italica Belgradensia. – 14 (2018), 7–26. | Summary

– РАСУЛИЋ, Катарина

As Smart as Bait, bistar kao boza : о ирониčним prideвским poredbama u енглеском и српском језику | Уп. 397.

– РИСТИВОЈЕВИЋ РАЈКОВИЋ, Наташа

Sredstvo kao agens u glagolskom događaju udaranja | Уп. 398.

– РИСТИЋ, Гордана

Kontrastivna i konceptualna analiza nemačkih i srpskih somatizama u semantičkom polju *interesovanje / želja* | Уп. 399.

Контрастивна и концептуална анализа немачких и српских соматизама у семантичком пољу *љубиња* | Уп. 400.

Концептуализација *среће* у немачким и српским соматским фразеологизмима | Уп. 401.

– РУБИЊОНИ СТРУГАР, Влатка

El serbio, una muestra para lenguas sin artículo determinado | Уп. 402.

Član u španskom језику i njegovi ekvivalenti | Уп. 403.

1092. РУЛИЋ, Дивна

Идентификација проблема у стручним текстовима из туристичког сектора / Дивна Рулић, Ивана Николић // Страни језик струке... – 507–532. | Summary

1093. САМАРЦИЈА, Татјана

L'identite diachronique d'un cultureme : promethee dans la litterature française / Tatjana Samardžija // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 329–342. | Резиме

1094. СЕДЕР, Ружица

O hipotetičkim rečenicama u francuskom i italijanskom jeziku / Ružica Seder // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 321–335. | Summary

– СЕДЕР, Ружица

Sur les propositions concessives partielles en français et en serbe | Уп. 404.

1095. СОФИЈУ, Стаматија

Le fos le tourbillon de la Grande Guerre / Stamatia Sofiu // Страни језик струке... – 271–285. | Summary

1096. СРЕДОЈЕВИЋ, Дејан

From Sound to Speech : an Introduction to English Phonetics and Phonology / Maja Marković. – Novi Sad : Filozofski fakultet, 2017. – 308. / Дејан Средојевић // ЗбМСФЈ. – 61, 2 (2018), 209–215. | Приказ

1097. СТАМЕНКОВИЋ, Иван

Mental Spaces and Impoliteness : Watts' (2008) Conceptual Blending Theory in Examples of Rudeness From a Political Debate / Ivan Stamenković // Jezik, književnost, prostor. – 749–766.

– СТАНКОВИЋ, Станислав

Посесивни беспредлошки генитив у „Нечистој крви“ Борисава Станковића и његови француски еквиваленти | Уп. 647.

1098. СТАНОЈЕВИЋ, Веран

La portée et les limites de l'approche distributionnelle des déterminants français / Veran Stanojević // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 313–321. | Резиме

– СТАНУЛОВИЋ, Ада

Upotreba italijanskog jezika kod slovenski orijentisanih građana u Dalmaciji u 19. veku | Уп. 512.

– СТЕФАНОВИЋ, Александар

Анализа француско-српских правних речника | Уп. 406.

1099. СТОЈАНОВИЋ, Милица

The Colour Purple and its Kin : Language/Art History Liminal Study / Milica Stojanović // Страни језик струке... – 543–556. | Резиме

1100. СТОЈЧИЋ, Виолета

Dialogic Space in Aldous Huxley's Essays / Violeta Stojčić, Vladimir Figar // Jezik, književnost, prostor. – 737–748.

1101. ТОМИЋ, Горица

Механизми творбе енглеских сливеница које се односе на излазак Велике Британије из ЕУ и председничке изборе у САД / Горица Томић, Милица Баџић // Савремена проучавања језика... – 83–93. | Summary

– ТОМИЋ, Јована

Stativni glagoli u engleskom jeziku i njihovi prevodni ekvivalenti u srpskom jeziku | Уп. 410.

– ТРБОЈЕВИЋ МИЛОШЕВИЋ, Ивана

Corpus Evidence for Evidentials in English and Serbian Political Interviews | Уп. 412.

– ТРИВИЋ, Анета

Улога српских речника у контрастивнолингвистичким истраживањима на плану српског и шпанског језика | Уп. 413.

1102. ФЕМИЋ КАСАПИС, Јелена

О теолошкој терминологији у грчком језику / Јелена Фемић Касапис // Страни језик струке... – 381–399. | Summary

1103. ФИЛИПОВИЋ, Јелена

Multimodalna sociolingvistička narativna mreža kao konstruktivistički pristup činu čitanja u 21. veku : Čimamanda Ngozi Adiči / Jelena Filipović // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 109–120. | Summary

1104. ФИЛИПОВИЋ, Луна

Language Contrasts in Translation : Cognitive and Practical Consequences / Luna Filipović // BELLS. – 10 (2018), 39–66. | Резиме

– ФИЛИПОВИЋ КОВАЧЕВИЋ, Соња

Појмовне метафоре с изворним доменом непровидности у енглеском и српском језику | Уп. 417.

Posledice kontakata srpskog jezika sa engleskim na semantičkom nivou | Уп. 418.

1105. ФРЕРИКС, Ернест

Амерички преводи „Светог писма“ / Ернест Фрерикс ; прев. Радомир Ракић // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 75–86. | Summary

– ХАЈДУ, Доријан

Pragmatična ekvivalencija : izraza sa konotativnim značenjem u švedskom i srpskom jeziku | Уп. 419.

1106. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

The Theory Behind the Practices of Treating Synonyms in English Language Dictionaries : a Critical Assessment / Ana Halas // ГФФНС. – 43, 1 (2018), 83–100. | Резиме

1107. ХАЛАС ПОПОВИЋ, Ана

Sense Differentiation in English Lexicographic Practice / Ana Halas Popović // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 493–502. | Резиме

1108. ЦВЕТКОВИЋ, Тања

Traces of Caribbean English in „The Origin of Waves“ / Tanja Cvetković // Наука и савремени универзитет 7. – 105–111. | Резиме

– ЦЕКОВИЋ, Невена

La traduzione dei segnali discorsivi italiani in serbo : il caso dei verbi di percezione visiva e uditiva | Уп. 48.

1109. ЧЕНГИЋ, Нермина

О употреби узвика у италијанском језику на примјеру превода Lionela Kostantiniја / Nermina Čengić // Језици и културе у времену и простору 7.2. – 265–276. | Riassunto

– ЧУДИЋ, Марко

Проблеми израде новог мађарско-српског речника из перспективе књижевног преводиоца | Уп. 72.

– ШИПКА, Данко

Културна уоктвљеност терминологије : узорак еквиваленције у области права | Уп. 73.

1110. ШТАЈНФЕЛД, Соња

Lo intraducible o metáfora de la traducción en „La busca de Averroes“ de Jorge Luis Borges / Sonja Štajnfelđ // Језици и културе у времену и простору 7.1. – 399–409. | Summary

– ШУЛОВИЋ, Ксенија

Frazemi sa somatizmom *glava* u francuskom, španskom i srpskom jeziku : kategorija ‘čovekova stanja’ | Уп. 421.

X. Балканологија**– МАЉА ИМАМИ, Наиле**

Синкретизам генитива и датива у балканском ареалу | Уп. 359.

– МЕНКОВИЋ, Мирјана

Назив одевног предмета као носилац културне информације на примеру балканске градске репрезентативне одеће из 19. и са почетка 20. века | Уп. 505.

1111. МУТАВЦИЋ, Предраг

Сукоб језичких цивилизација на Балканском полуострву / Предраг Ј. Мутавцић, Ана Б. Сивачки и Anastassios L. Kampouris // Српски језик, књижевност, уметност... Књ. 1. – 183–198. | Summary

– МУТАВЦИЋ, Предраг

Фразеологизми са кључном речју *новац* у савременом грчком, румунском и српском језику | Уп. 374.

Фразеологизми са лексемом *коњ* у савременом албанском, румунском и српском језику | Уп. 375.

XI. Библиографија

– АЛЕКСАНДАР Белић : 1876–1960. : биобиблиографија | Уп. 1122.

1112. БИБЛИОГРАФИЈА за 2016. годину : расправа и дела из индоевропске филологије и опште лингвистике која су изашла у Србији, Црној Гори и Републици Српској / библиографију уредила и грађу из Србије и Републике Српске прикупила Ана Голубовић ; сарадник при сакупљању грађе Стефан Милошевић // ЈФ. – 74, 1 (2018), 195–341.

1113. БИБЛИОГРАФИЈА проф. др Милоша Ковачевића // Српски језик : статус, систем, употреба. – 19–61.

– **БИОГРАФИЈА** и библиографија радова проф. Радоја Симића | Уп. 1124.

– БРБОРИЋ, Вељко

Правописни рад Радоја Симића | Уп. 537.

1114. ВУЧКОВИЋ, Марија

Библиографија радова Александра Белића : 1897–2000. / прир. Марија Вучковић. Допуна библиографије : 2000–2015. / прир. Ана Голубовић // Александар Белић : 1876–1960. – 147–222.

1115. ГОЛУБОВИЋ, Ана

Библиографије из области лингвистике у српској научној периодици XIX и XX века / Ана В. Голубовић. – Београд : Филолошки факултет, 2018. – 289.

1116. ГРУЈИЋ, Драгана

Библиографија монографских публикација из методике наставе српског језика и књижевности : 2010–2017. / Драгана А. Грујић // КњЈ. – 65, 1/2 (2018), 289–307.

1117. БОКОВИЋ, Гордана

Докторске дисертације одбрањене на Филолошком факултету у Београду : 2013–2017. / Гордана и Вељко Токовић // *Prevodilac*. – 37, 1/2 (2018), 125–140.

– ЂОРЂЕВИЋ, Катарина

Уџбеници и приручници српског језика као страног | Уп. 135.

1118. ЖИВАНОВИЋ, Владимир

Библиографија Ивана Поповића : 1923–1961. / Владимир Б. Живановић // НЈ. – 49, 1 (2018), 95–112.

1119. ЖИВАНОВИЋ, Владимир

Библиографија радова о Доситеју Обрадовићу / Владимир Живановић // ЛА. – 31 (2018), 37–43.

– ЈАЊИЋ, Јелена

Животопис Радмила Маројевића | Уп. 1130.

1120. ЦАКИЋ, Силвана

Библиографија научних скупова са Дана српског духовног преображења, Деспотовац, 2012–2017. године / Силвана Н. Цакић // *Средњи век у српској науци...* – 263–284.

XII. Personalia (биографије, аутобиографије, некролози и слично)**1121. АЈЦАНОВИЋ, Наташа**

Јелка Матијашевић : 1939–2018. / Наташа Ајцановић // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 322–323.

1122. АЛЕКСАНДАР Белић : 1876–1960. : биобиблиографија / прир. Драгана Мршевић Радовић и др. – Београд : Филолошки факултет : Међународни славистички центар, 2018. – 222. – (Биобиблиографије : слависти који се памте ; 1)

– АШИЋ, Тијана

De Saussure et la pragmatique moderne : sur le principe de differentialite | Уп. 1.

– БАБИЋ, Миланка

Допринос Радоја Симића проучавању прагматичке синтаксе | Уп. 562.

Разграничавање синтаксичких категорија у (морфо)синтаксичкој теорији Милоша Ковачевића | Уп. 563.

1123. БЕНАКЈО, Розана

Андрей Анатолъевич Зализняк : 1935–2017. / Розанна Бенакњо // *Славистика*. – 22, 1 (2018), 297–300.

1124. БИОГРАФИЈА и библиографија радова проф. Радоја Симића // *Научни доприноси Радоја Симића*. – 23–42.

1125. БИОГРАФИЈА проф. др Милоша Ковачевића // *Српски језик : статус, систем, употреба*. – 17–18.

– БРБОРИЋ, Вељко

Вук Караџић и повратак Србије у Европу | Уп. 1157.

Правописни рад Радоја Симића | Уп. 537.

1126. БУГАРСКИ, Ранко

Рандолф Кверк : 12. VII 1920–20. XII 2017. / Ранко Бугарски // *ЗбМСФЛ*. – 61, 1 (2018), 181–185.

1127. БУЊАК, Петар

Нешто о Андрићу као преводиоцу Мицкјевича / Петар Буњак // *ФП*. – 45, 1 (2018), 105–123. | *Summary + Прилог*

- **ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ, Драгана**
 Дидактичко-методичке специфичности „Српске граматике“ Радоја Симића | Уп. 835.
- **ВЕЉОВИЋ, Бојана**
 Допринос Радоја Симића истраживању дијалекатске синтаксе | Уп. 882.
- 1128. ВУК и 1847.** : зборник радова / ур. Бошко Сувајџић. – Београд : Педагошки музеј, 2018. – 117.
- **ВУЧКОВИЋ, Снежана**
 О историјско-језичким доприносима професора Радоја Симића | Уп. 929.
- **ДЕШИЋ, Милорад**
 Прозодија у „Основима фонологије српскохрватскога књижевног језика“ Радоја Симића и Бранислава Остојића | Уп. 529.
- **ДОМАЗЕТ, Сања**
 Јован Скерлић : утемељивач књижевне критике као релевантног аналитичког новинарског жанра | Уп. 770.
- **ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна**
 Лексиколошка истраживања проф. Радоја Симића | Уп. 692.
- **ЂУРОВИЋ, Сања**
 Проблематика морфологије глагола у радовима Радоја Симића | Уп. 580.
- **ИВАНОВИЋ, Ненад**
 Место Вука Караџића на изложби о српској лексикографији | Уп. 1182.
- 1129. ЈАНИШКОВА, Илона**
 Radoslav Večerka : 18.4.1928–15.12.2017. / Iлона Јанышková, Helena Karlíková // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 161–164.
- 1130. ЈАЊИЋ, Јелена**
 Животопис Радмила Маројевића / Јелена В. Јањић // СЈ. – 23 (2018), 3–90.
- **ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ, Ана**
 Допринос Радоја Симића фонологији српског језика : „Основи фонологије српског језика“ и њихов значај у србистици | Уп. 532.
- 1131. ЈОВАНОВИЋ, Александар**
 Ризничар језика и памћења : лична и поетичка биографија Милосава Тешића / Александар Т. Јовановић // ЗбМСКЈ. – 66, 1 (2018), 7–30. | Summary
- 1132. ЈОВАНОВИЋ, Зоран**
 Др Влатка Рубињони Стругар / З. Јовановић // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 120–124.
- 1133. ЈОВАНОВИЋ, Зоран**
 Milica Borlja Gluvačević / Zoran R. Jovanović // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 115–117.
- 1134. ЈОВАНОВИЋ, Рашко**
 Александар Белић : сећање на предавања поштованог професора / Рашко Јовановић // Александар Белић : 1876–1960. – 141–144.
- **ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ, Јелена**
 Вербатолошка истраживања Радоја Симића | Уп. 593.
 Стилистичка схватања Милоша Ковачевића | Уп. 783.
- 1135. КОВАЧЕВИЋ, Милош**
 Андрићеви ставови о језику и стилу / Милош М. Ковачевић // Значај српског језика за очување... – 15–35. | Summary

– **КОВАЧЕВИЋ, Милош**

Мјесто Радоја Симића у србистици, с посебним освртом на његове стилистичке доприносе | Уп. 785.

1136. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија

Лингводидактичко наслеђе професора Богољуба Станковића / Ксенија Кончаревић // Трагом славистичких истраживања... – 83–95. | Summary, Резюме

1137. КОЧЕВСКИ, Ивана

Александар Илић : 1945–2018. / Ивана Кочевски // Славистика. – 22, 1 (2018), 301–304.

– **КУЉАНИН, Сања**

Морфолошке теме Милоша Ковачевића | Уп. 611.

Обрада морфолошких категорија у граматичности Радоја Симића | Уп. 612.

– **ЛЕРО МАКСИМОВИЋ, Соња**

О неким аспектима истицања улоге Де Сосира у контексту развоја лингвистичких и књижевних теорија | Уп. 3.

1138. ЛИНДА, Јаромир

Александар Белић и чешка славистика / Јаромир Ј. Линда // Српска славистика 2. – 223–236. | Резюме

1139. МАРИЦКИ ГАЂАНСКИ, Ксенија

„Мислилац олује са страшћу за истином“ : Димитрије Маронити : 22. 4. 1929., Солун – 12. 7. 2016., Атина / Ксенија Марицки Гађански // ЗбМКСК. – 19 (2017), 377–378.

– **МАРКОВИЋ, Јордана**

Место Радоја Симића у српској дијалектологији | Уп. 896.

– **МЕЉИЋ, Катарина**

De Saussure, la littérature et l'intertextualité | Уп. 5.

– **МИЛАНОВИЋ, Александар**

Радоје Симић као историчар српског књижевног језика | Уп. 1003.

– **МИШИЋ, Биљана**

Међуоднос граматичких и стилистичких категорија у радовима Милоша Ковачевића | Уп. 620.

1140. МИЛАНОВИЋ, Бранислав

А. Белић на Великој школи и Универзитету / Бранислав Милановић // Александар Белић : 1876–1960. – 131–140.

– **МЛАДЕНОВИЋ, Радивоје**

Дијалектолошки доприноси Радоја Симића | Уп. 904.

– **НАУЧНИ доприноси Радоја Симића** : зборник радова са „Научног округлог стола Радоје Симић“ одржаног на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу 11. III 2017. | Уп. 523.

– **НЕМЕТ, Ференц**

Превод и рецепција књижевног дела Јаноша Арања у српској књижевности : Змај као преводац | Уп. 68.

– **НИКОЛИЋ, Милка**

Стилистичка истраживања Радоја Симића : пословни стил и врсте пословних текстова | Уп. 804.

– **ОКУКА, Милош**

Настанак и развој српског књижевног језика : о истраживањима Радоја Симића | Уп. 1006.

– **ПЕТКОВИЋ, Јелена**

О погледима проф. Р. Симића на реченицу | Уп. 632.

1141. ПЕТРОВИЋ, Срђан

Допринос професора Богољуба Станковића лексикографским проучавањима руског и српског језика / Срђан Петровић // Трагом славистичких истраживања... – 191–215. | Summary, Резюме

1142. ПИПЕР, Предраг

О едицији „Одговори“ и разговорима Милоша Јевтића са члановима САНУ / Предраг Пипер // Трибина САНУ. – 6 (2018), 217–221.

1143. ПИПЕР, Предраг

У спомен на проф. др Витомира Вулетића / Предраг Пипер // Славистика. – 22, 2 (2018), 324–326.

– **ПРЋИЋ, Твртко**

Prigodni razgovor sa Rankom Bugarskim o sadašnjosti, prošlosti i budućnosti lingvistike | Уп. 7.

– **ПУЕШ, Кристијан**

Сосир : предмет семиологије | Уп. 8.

– **РАМИЋ, Никола**

Допринос Радоја Симића тумачењу синкретизма Д/И/Л. мн. у западнијим новоштокавским говорима | Уп. 912.

– **РАСУЛИЋ, Катарина**

Bells Interview with Ranko Bugarski : Linguistics as a Science of Man | Уп. 11.

1144. РЕЉИЋ, Митра

Богољуб Станковић о славистици у часопису „Славистика“ / Митра Рељић // Трагом славистичких истраживања... – 273–282. | Summary, Резюме

– **РУСИМОВИЋ, Тања**

Истраживања Милоша Ковачевића која представљају теоријски оквир типологији форицких супстантивних антецедената релативних клауза | Уп. 637.

– **САМАРЦИЋ, Биљана**

Вук и ћирилица као лингвистичке теме Милоша Ковачевића | Уп. 1010.

Данашњи лик генитива у свјетлу морфонолошких процеса Радоја Симића | Уп. 638.

1145. СЕКУЛИЋ, Исидора

О Александру Белићу / Исидора Секулић // Александар Белић : 1876–1960. – 119–129.

1146. СИМИЋ, Радоје

Шта рећи на крају? / Радоје Симић // Научни доприноси Радоја Симића. – 13–21.

– **СРПСКИ језик** : статус, систем, употреба : зборник у част проф. Милошу Ковачевићу | Уп. 526.

– **СТАНОЈЧИЋ, Славко**

Дискурс/текст и друштвени говорни агенси у светлу схватања проф. Р. Симића о комуникативној и структурној синтакси | Уп. 819.

1147. СТЕВАНОВИЋ, Михаило

Живот и дело Александра Белића / М. Стевановић // Александар Белић : 1876–1960. – 46–118.

– СТОЈАНОВИЋ, Јелица

Научни допринос проф. Радоја Симића у расветљавању настанка наставка у г. мн. у историји српског језика | Уп. 977.

– ЋЕВРИЗ НИШИЋ, Вера

О проблему кумулације у учењу Радоја Симића | Уп. 827.

– ЋОРИЋ, Божо

Симићеви творбени пасажии | Уп. 657.

1148. ЧОЛОВИЋ, Иван

The Ranko Bugarski Library / Ivan Čolović // BELLS. – 10 (2018), 33–38.

– ШЋЕПАНОВИЋ, Михаило

Методологија дијалектолошких истраживања Радоја Симића : у светлу учења о научним методама | Уп. 927.

ХШ. Институције, научни скупови, часописи, удружења

1149. АКТУЕЛНИ теоријско-методолошки проблеми проучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура : зборник радова : Међународна научна конференција Комисије за наставу словенских језика и књижевности Међународног комитета слависта, Београд, 2017. / ур. Љиљана Бајић, Јелена Гинић, Наташа Станковић Шошо. – Београд : Филолошки факултет 2018. – 306.

1150. АЛЕКСАНДАР Белић, српски лингвиста века. Књ. 3, Александар Белић и београдски стил / ур. Драгана Мршевић Радовић, Бошко Сувајџић, Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички центар, 2018. – 340. | Уп. 1212, 1229.

1151. АНЂЕЛКОВИЋ, Јелена

Проучавање српског језика, књижевности и културе на Институту за славистику Универзитета у Хамбургу / Јелена Д. Анђелковић // НССУВД. – 48 (2018), 229–235. | Zusammenfassung

1152. БАЊАНИН, Љиљана

О лекторатима у Италији : од српскохрватског до српског и хрватског : историјат, стање, перспективе / Љиљана М. Бањанин // НССУВД. – 48 (2018), 127–136. | Summary

1153. БЕРНИЦКА, Наталија

Кратка история преподавања славјанских језиков во Францији / Наталья Берницка // Актуелни теоријско-методолошки проблеми... – 26–41. | Résumé

1154. БЈЕЛАКОВИЋ, Исидора

Српски молитвеник : споменица Милану Решетару 1512–1942–2012. – Београд : Српска академија наука и уметности : Фонд „Ђорђе Зечевић“ за унапређење и заштиту ћириличног писма, 2016. – 158, 279. / Исидора Бјелаковић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 165–170. | Приказ | Уп. 1217.

1155. БОГУСЛАВСКА, Магдалена

Од културне херменеутике ка примењеној хуманистици : србистика на Варшавском универзитету данас / Magdalena Bogusławska // НССУВД. – 48 (2018), 107–116. | Summary

1156. БРБОРИЋ, Велько

Будућност лектората српског језика са освртом на прошлост и садашњост / Велько Ж. Брборић // НССУВД. – 48 (2018), 21–30. | Summary

1157. БРБОРИЋ, Вељко

Вук Караџић и повратак Србије у Европу / Вељко Брборић // *Prevodilac*. – 37, 3/4 (2018), 11–15.

1158. БУЊАК, Петар

О традицијама и перспективама међународног славистичког покрета : поводом XVI међународног конгреса слависта у Београду / Петар Буњак // *Prevodilac*. – 37, 1/2 (2018), 7–30. | Резюме

1159. БУЊАК, Петар

Оснивање Славистичког друштва Србије према тзв. „новом словенском покрету“ / Петар Буњак // Трагом славистичких истраживања... – 11–21. | Summary, Резюме

1160. БУЊАК, Петар

Перспективе међународног славистичког покрета / Петар Буњак // Стазама славистике. – 113–114.

1161. БУЊАК, Петар

Славистички покрет у XX веку : путеви и странпутице : I–III / Петар Буњак // Стазама славистике. – 47–58.

1162. ВЛАЈИЋ ПОПОВИЋ, Јасна

Serbica Iaponica : допринос јапанских слависта српској филологији / ур. Мотоки Нумаџи, Миљивој Алановић. – Нови Сад : Матица српска ; Sapporo : Slavic-Eurasian Research Center : Hokkaido University ; Београд : Завод за уџбенике : Вукова задужбина, 2016. – 348. / Јасна Влајић Поповић // *ЗбМСФЛ*. – 61, 1 (2018), 195–202. | Приказ | Уп. 1192.

1163. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

[Шеснаести] XVI међународни конгрес слависта : Филолошки факултет Универзитета у Београду, 20–27. август 2018. / Дојчил П. Војводић // *Славистика*. – 22, 2 (2018), 338–341.

1164. ВОЈВОДИЋ, Дојчил

[Шестая] VI международная аспектологическая конференция „La relation temps/aspect : approches typologique et contrastive“ и заседание Комиссии по аспектологии Международного комитета славистов : Лилль : Université de Lille Sciences Humanites et Sociales, 10–14 апреля 2018 г. / Дојчил П. Војводић // *Славистика*. – 22, 1 (2018), 312–319.

1165. ВРАНЕШ, Александра

Библиографија и библиотеке у функцији наставе српског језика у иностранству / Александра Б. Вранеш // *НССУВД*. – 48 (2018), 31–50. | Summary

1166. ВУЈОВИЋ, Душанка

Лекторат српскога језика и језика држава бивше Југославије на Славистичком институту Универзитета у Келну : преглед и перспективе / Душанка С. Вујовић // *НССУВД*. – 48 (2018), 169–175. | Zusammenfassung

– ВУК и 1847. : зборник радова | Уп. 1128.

1167. ВУКАДИНОВИЋ, Гордана

[Петнаеста] XV међународна научна конференција о превођењу / Гордана Вукадиновић // *Prevodilac*. – 37, 3/4 (2018), 106–110.

1168. ВУЧКОВИЋ, Марија

Etymologické symposion Brno 2017, Etymologický výzkum češtiny : z perspektivy slovanské, indoevropské i obecnělingvistické : Брно, Чешка Република, 12–14. септембар 2017. / Марија Вучковић // *ЗбМСФЛ*. – 61, 1 (2018), 186–189.

1169. ГРЕЊ, Збигњев

Пољаци на међународним славистичким конгресима / Збигњев Грењ ; прев. Далибор Соколовић = Polacy na Międzynarodowych Kongresach slawistów / Zbigniew Greń // Стазама славистике. – 39–45.

1170. ДРАГИН, Гордана

Исходишта 3 (2017) / Гордана Драгин // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 222–225. | Приказ

1171. ДРАГИН, Гордана

Шеста међународна конференција „Балканите : език, историја, култура“, Велико Трново, Бугарска, 26–28. октобар 2017. / Гордана Драгин // ЗбМСФЛ. – 61, 1 (2018), 189–193.

1172. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Изложба српских речника на Конгресу слависта / Рајна Драгићевић // Стазама славистике. – 161–163.

1173. ДРАГИЋЕВИЋ, Рајна

Подршка Конгресу са свих страна / Рајна Драгићевић // Стазама славистике. – 31–33.

1174. ЂОРЂЕВИЋ, Весна

[Четрдесет осми] 48. међународни састанак слависта у Вукове дане / В. Ђорђевић // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 96–102.

1175. ЂОРЂЕВИЋ, Кристина

Србистика у Словачкој / Кристина Н. Ђорђевић // НССУВД. – 48 (2018), 237–244. | Summary

1176. ЂУРИЋ, Милош

Међународна научна конференција у Нишу / Miloš D. Đurić // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 103–108.

1177. ЂУРИЋ, Милош

[Sedamnaesta] 17. међународна научна конференција MELISSA / Miloš D. Đurić // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 103–105.

1178. ЂУРИЋ, Милош

Четврта национална конференција о позоришту и образовању / Miloš D. Đurić // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 113–119.

1179. ЂУРИЋ, Милош

Шеста међународна научна конференција (CLIM) у Београду / Miloš D. Đurić // Prevodilac. – 37, 1/2 (2018), 109–113.

1180. ЂУРИЋ, Милош

Шести међународни конгрес применјене лингвистике данас / Miloš D. Đurić // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 111–114.

1181. ЖЕЊУХ, Петер

Огроман допринос науци славистичких комисија / Петер Жењух ; прев. Далибор Соколовић = Medzinárodné slavistické tímy (komisie) na VXI. Medzinárodnom zjazde slavistov v Belhrade / Peter Žeňuch // Стазама славистике. – 117–123.

1182. ИВАНОВИЋ, Ненад

Место Вука Караџића на изложби о српској лексикографији / Ненад Ивановић // Стазама славистике. – 165–167.

1183. ИВАНОВИЋ, Ненад

[Шеснаести] XVI међународни конгрес слависта / Ненад Ивановић // Prevodilac. – 37, 3/4 (2018), 93–96.

1184. ИЛИЋ, Валентина

Научни округли сто посвећен српском правопису / Валентина М. Илић // НЈ. – 49, 2 (2018), 105–108.

1185. ИЛИЋ МАРКОВИЋ, Гордана

Језичко наслеђе и језичка политика : крај Првог светског рата и словенски свет / Гордана Илић Марковић // Стазама славистике. – 157–159.

1186. ЈЕЗИК, književnost, prostor : tematski zbornik radova / ur. Vesna Lopičić, Biljana Mišić Ilić. – Niš : Filozofski fakultet, 2018. – 778. – (Biblioteka Naučni skupovi)

1187. ЈЕЗИК, култура, образовање / ур. Снежана Маринковић. – Ужице : Педагошки факултет, 2018. – 712.

1188. ЈЕЗИК као запис културе у етнолошкој и лингвистичкој анализи на релацији Србија – Македонија. Том 1 = Јазикот како запис на културата во етнолошката и лингвистичка анализа на релација Србија – Македонија. Том 1 / гл. ур. Предраг Пипер, Марјан Марковић ; ур. првог тома Станислав Станковић, Веселинка Лаброска. – Београд : САНУ, Одељење језика и књижевности, 2018. – 204.

1189. ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 7.1 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2018. – 531.

1190. ЈЕЗИЦИ и културе у времену и простору 7.2 : тематски зборник / ур. Снежана Гудурић, Биљана Радић-Бојанић. – Нови Сад : Филозофски факултет : Педагошко друштво Војводине, 2018. – 521.

1191. ЈОЧИЋ, Јелена

Универзитетска славистика : традиције, савремено стање, перспективе : међународни научни зборник поводом 140 година Катедре за славистику Београдског универзитета / ур. Ксенија Кончаревић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 537. / Јелена Јочић // Славистика. – 22, 2 (2018), 292–296. | Приказ

1192. КЛИЧКОВИЋ, Далибор

Записано у времену : пола века србистике у Јапану : *Serbia Iaponica* : допринос јапанских слависта српској филологији / ур. Мотоки Номаћи. – Нови Сад : Матица српска ; Јапан : Slavic Eurasian Research Center ; Београд : Завод за уџбенике : Вукова задужбина, 2016. – 346. / Далибор Д. Кличковић // ЗбМСКЈ. – 66, 3 (2018), 1042–1045. | Приказ | Уп. 1162.

1193. КОВАЧЕВИЋ, Милош

Почетак живота светске славистичке листе часописа / Милош Ковачевић // Стазама славистике. – 149–152.

1194. КОРЈАКОВЦЕВА, Јелена

Глобализација и словенска творба речи : тематски блок Комисије за творбу речи у словенским језицима на XVI међународном конгресу слависта : Београд, 20–27. VIII 2018. / Јелена Корјаковцева ; прев. Стефан Милошевић = Глобализација и славянское словообразование : тематический блок Комиссии по славянскому словообразованию на XVI Международном съезде славистов : Белград, 20–27. VIII 2018. / Елена Коряковцева // Стазама славистике. – 135–137.

1195. КОСТИЋ, Миленка

Украјинистика и словенски свет : поводом 25 година украјинистичких студија на Универзитету у Београду / ур. Људмила Поповић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 467. / Миленка Костић // Славистика. – 22, 2 (2018), 297–301. | Приказ

1196. КОЧЕВСКИ, Ивана

Српска славистика : радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта. Том 2, Књижевност, култура, фолклор, питања славистике / ур. Бошко Сувајић, Петар Буњак, Душан Иванић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 498. / Ивана Кочевски // Славистика. – 22, 2 (2018), 277–282. | Приказ | Уп. 1231.

1197. КУРКИНА, Л. В.

Etymologické symposion Brno 2017. : Etimologický výzkum češtiny : z perspektivy slovanské, indoevropské i obecně lingvistické : Brno, 12–14. září 2017. / Л. В. Куркина // ЈФ. – 74, 1 (2018), 185–194.

1198. ЛАИНОВИЋ СТОЈАНОВИЋ, Надежда

Поглед из прошлости у будућност : Сусрет добитника признања Славистичког друштва Србије за нишки регион / Надежда Лаиновић Стојановић // Славистика. – 22, 2 (2018), 345–349.

– ЛИНДА, Јаромир

Александар Белић и чешка славистика | Уп. 1138.

1199. ЛИС ВЈЕЛГОШ, Изабела

Српски језик, књижевност и култура у оквиру славистичких студија на Институту словенске филологије Универзитета „Адам Мицкјевич“ у Познању / Izabela Lis-Wielgosz // НССУВД. – 48 (2018), 93–105. | Summary

1200. ЛУКАШАНЕЦ, Александар

Последњи славистички конгрес и правци развоја славистике / Александар Лукашанец ; прев. Јована Вучак, Александар Лазић = XV Международный съезд славистов : Минск, Беларусь, 20–27 августа 2013 года / Александр Лукашанец // Стазама славистике. – 59–65.

1201. МАРИЦКИ ГАЋАНСКИ, Ксенија

Пети међународни конгрес хеленистичких студија : 25–27. април 2017. у спомен Ирине И. Ковалове / Ксенија Марицки Гађански // ЗбМСКС. – 19 (2017), 369–370.

1202. МАРКОВИЋ, Бранкица

Други међународни научни скуп „Језичко и књижевно наслеђе на простору данашње Црне Горе. Српски језик и књижевност данас“ : Подгорица, хотел „Никшић“, 26–28. мај 2017. године / Бранкица Ђ. Марковић // ЗбМСКЈ. – 66, 2 (2018), 698–701.

1203. МАРКОВИЋ, Љиљана

У праскорје XVI међународног конгреса слависта / Љиљана Марковић // Стазама славистике. – 169–171.

1204. МЕНГЕЛ, Светлана

На изворима универзитетске славистике у Немачкој / Светлана Менгел ; прев. Никола Јанковић = У истоков универзитетској славистике у Германији / Светлана Менгел // Стазама славистике. – 97–103.

1205. МИЛАНОВ, Наташа

Зборник неодржаног конгреса у Београду : 1939. / Наташа Миланов // Стазама славистике. – 35–38.

1206. МИЛОСАВЉЕВИЋ, Стефан

Srpski jezik u savremenoj lingvističkoj teoriji : zbornik radova / ur. Boban Arsenijević, Sabina Halupka-Rešetar. – Niš : Filozofski fakultet, 2016. – (Biblioteka Naučni skupovi) / Стефан Милосављевић // ЈА. – 31 (2018), 62–70. | Приказ

1207. МИЛОШЕВИЋ, Стефан

Српска славистика : колективна монографија : радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта. Том 1, Језик / ур. Рајна Драгићевић, Вељко Брборић.

– Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2018. – 427. / Стефан Милошевић // Славистика. – 22, 2 (2018), 270–276. | Приказ | Уп. 1230.

1208. МИХАЈЛОВИЋ, Милица

Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника : зборник радова са истоименог научног скупа / прир. Јордана Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 191. – (Библиотека Научни скупови) / Милица М. Михајловић // ЗбФФП. – 48, 1 (2018), 365–370. | Приказ | Уп. 1245.

1209. МРКАЉ, Зона

Настава српског језика у дијаспори / Зона В. Мркаљ // НССУВД. – 48 (2018), 51–62. | Summary

1210. НАУКА и савремени универзитет 7 : тематски зборник радова са седмог међународног научног скупа. Књ. 1, Језици и књижевности у контакту и дисконтакту / ур. Иван Јовановић. – Ниш : Филозофски факултет, 2018. – 255. – (Библиотека Научни скупови ; 1)

1211. НОВАК, Олга

Проблеми и перспективе србистике на Универзитету „И. И. Мечников“ у Одеси / Олга Н. Новак // НССУВД. – 48 (2018), 189–195. | Summary

1212. НОВОКМЕТ, Слободан

Александар Белић, српски лингвиста века. Књ. 1, О Александру Белићу на Научном састанку слависта у Вукове дане : 1971–2016. / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић, Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, 2016. – 382; Књ. 2, Александар Белић и страни слависти под кровом Српске академије наука и уметности / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић, Срето Танасић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 328; Књ. 3, Александар Белић и београдски стил / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајић, Александар Милановић. – 340. / Слободан Б. Новокмет // НЈ. – 49, 2 (2018), 53–61. | Приказ | Уп. 1150, 1229.

1213. О језику са разних аспеката / ур. Zorka Kašić. – Novi Sad : Друштво за применјену лингвисту Србије : Filozofski fakultet ; Beograd : Filološki fakultet, 2018. – 332. – (Primenjena lingvistika u čast)

1214. ОДЛУКА Одбора за доделу Награде „Павле и Милка Ивић“ // Славистика. – 22, 2 (2018), 336–337.

1215. ОПАЧИЋ, Марија

Лингвистика и славистика у делу Предрага Пипера : зборник радова / ур. Драгана Д. Јовановић. – Нови Сад : Библиотека Матице српске, 2016. – 191. / Марија Опачић // Славистика. – 22, 1 (2018), 267–269. | Приказ

1216. ПАВЛОВИЋ, Јелена

Радионица из корпусне лингвистике на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу / Јелена Павловић // ЛА. – 31 (2018), 73–74.

1217. ПЕТАКОВИЋ, Славко

Научни портрет Милана Решетара : Српски молитвеник : споменица Милану Решетару 1512–1942–2012. – Београд : Српска академија наука и уметности : Фонд „Ђорђе Зечевић“ за унапређење и заштиту ћириличног писма, 2016. – 158, 279. / Славко В. Петаковић // ЗбМСКЈ. – 66, 1 (2018), 342–347. | Приказ | Уп. 1154.

1218. ПИПЕР, Предраг

Комисија за проучавање граматичке структуре словенских језика од Софије 1963. до Београда 2018. / Предраг Пипер // Стазама славистике. – 125–130.

1219. ПЛОТЊИКОВА, Ана

Етнолингвистика је важна новина славистичких конгреса / Ана Плотњикова // Стазама славистике. – 91–95.

1220. ПОПОВИЋ, Људмила

Најзначајнији научни форум украјиниста : IX међународни конгрес украјиниста : Кијев, 25 – 27. јун 2018. / Људмила Поповић // Славистика. – 22, 2 (2018), 342–344.

1221. ПОПОВИЋ, Људмила

[Четрдесет друга] 42. седница Комисије за проучавање граматичких структура словенских језика Међународног комитета слависта : Тибинген, Универзитет „Еберхарт и Карл“, 24–28. септембра 2017. / Људмила Поповић // Славистика. – 22, 1 (2018), 305–311.

1222. ПРЕДАВАЊА 7 : Семинар српског језика књижевности и културе / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајџић. – Београд : Међународни славистички центар, 2018. – 218.

1223. РАИЧЕВИЋ, Вучина

Проф. др Богдан Косановић, добитник Повеље „Радован Кошутић“ за 2017. годину да животно дело / Вучина Раичевић, Ксенија Кончаревић // Славистика. – 22, 2 (2018), 334–335.

– РЕЉИЋ, Митра

Богољуб Станковић о славистици у часопису „Славистика“ | Уп. 1144.

1224. РЕЦИЋ, Анђела

Још једна конференција младих филолога : Осми научен собир на млади македонисти : конференција во чест на проф. Лилјана Минова-Ѓуркова / ур. Анета Дучевска. – Скопје : Филолошки факултет Блаже Конески, Катедра за македонски јазик и јужнословенски јазици, 2016. – 365. / Анђелка Н. Рецић // Књ. – 65, 1/2 (2018), 281–284. | Приказ

1225. РУЖИЋ, Владислава

У простору лингвистичке славистике : зборник научних радова поводом 65 година живота академика Предрага Пипера / ур. Људмила Поповић, Дојчил Војводић, Мотоки Номаћи. – Београд : Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2015. – 789. / Владислава Ружић // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 170–176. | Приказ

1226. САВРЕМЕНА проучавања језика и књижевности : зборник радова са IX научног скупа младих филолога Србије, одржаног 8. априла 2017. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Књ. 1 / ур. Милош Ковачевић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 320.

1227. СЕДЕФЧЕВА, Валентина

Актuelно стање и перспективе србистике на Великотрновском универзитету у Бугарској / Валентина Седефчева // НССУВД. – 48 (2018), 197–206. | Summary

1228. СОКОЛОВИЋ, Далибор

Трагом славистичких истраживања професора Богољуба Станковића / ур. Ксенија Кончаревић. – Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2018. – 331. / Далибор Соколовић // Славистика. – 22, 2 (2018), 302–304. | Приказ

1229. СПАСОЈЕВИЋ, Марина

Александар Белић, српски лингвиста века. Књ. 2, Александар Белић и страни слависти под кровом Српске академије наука и уметности / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајџић, Срето Танасић. – Београд : Филолошки факултет, 2017. – 328; Књ. 3, Александар Белић и београдски сџил / ур. Драгана Мршевић-Радовић, Бошко Сувајџић, Александар Милановић. – Београд : Филолошки факултет, Међународни славистички

центар, 2018. – 340. / Марина Спасојевић // ПКЈИФ. – 84 (2018), 223–230. | Приказ | Уп. 1150, 1212.

1230. СРПСКА славистика : колективна монографија : радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта. Том 1, Језик / ур. Рајна Драгићевић, Вељко Брборић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 427. | Уп. 1207.

1231. СРПСКА славистика : колективна монографија : радови српске делегације на XVI међународном конгресу слависта. Том 2, Књижевност, култура, фолклор, питања славистике / ур. Бошко Сувајџић, Петар Буњак, Душан Иванић. – Београд : Савез славистичких друштва, 2018. – 494. | Уп. 1196.

1232. СРПСКИ језик, књижевност, уметност : зборник радова са XII међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, 27–28. X 2017. Књ. 1, Курс опште лингвистике / ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић. – Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет, 2018. – 367.

1233. СТАЗАМА славистике : зборник радова објављених у „Политици“ у циклусу „У сусрет Конгресу слависта“, фебруар–август 2018. / ур. Рајна Драгићевић. – Београд : Савез славистичких друштва Србије, 2018. – 174.

1234. СТАМЕНКОВИЋ, Сава

Како данас предавати српски и хрватски језик и културу : пример Великотрновског универзитета / Сава В. Стаменковић // НССУВД. – 48 (2018), 207–216. | Summary

1235. СТЕБЛИНА, Лесја

Српски језик и књижевност на Кијевском универзитету „Тарас Шевченко“ : изазови савременог доба / Лесја М. Стеблина // НССУВД. – 48 (2018), 85–92. | Резюме

1236. СТЕПАНОВ, Страхинја

Српски језик на високошколским установама у Аустрији / Страхинја Р. Степанов // НССУВД. – 48 (2018), 177–188. | Zusammenfassung

1237. СТЕФАНОВИЋ, Александар

Изучавање српског језика на универзитетима у Француској : пример Сорбоне / Александар Д. Стефановић // НССУВД. – 48 (2018), 137–146. | Résumé

1238. СТОЈИЧИЋ, Војкан

Српски језик као страни у Републици Грчкој : изазови и перспективе / Војкан Б. Стојичић // НССУВД. – 48 (2018), 217–228. | Summary

1239. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Афирмација Србије и славистичке науке / Бошко Сувајџић // Стазама славистике. – 17–21.

1240. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Београд – престоница светске славистике / Бошко Сувајџић // Prevodilas. – 37, 3/4 (2018), 7–10.

1241. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Значај Београдског конгреса 2018. / Бошко Сувајџић // Стазама славистике. – 141–148.

1242. СУВАЈЦИЋ, Бошко

Улога Међународног славистичког центра у развијању српских лектората у иностранству / Бошко Ј. Сувајџић // НССУВД. – 48 (2018), 7–19. | Summary + Прилог

1243. ТАНАСИЋ, Срето

Двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика / Срето З. Танасић // НЈ. – 49, 1 (2018), 13–26. | Резюме

1244. ТОД, Лаура

Јужнословенски језици у Великој Британији у контексту кризе хуманистике : српски/хрватски језик на универзитету у Нотингему / Laura Todd, Владимир Зорић // НССУВД. – 48 (2018), 157–167. | Summary

1245. ТРАЈКОВИЋ, Татјана

Српска дијалектологија у једном веку : Александар Белић : 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника : зборник радова са истоименог научног скупа одржаног од 17. до 18. априла 2015. године / прир. Јордана Марковић. – Ниш : Филозофски факултет, 2017. – 191. – (Библиотека Научни скупови) / Татјана Г. Трајковић // СЈ. – 23 (2018), 855–858. | Приказ | Уп. 1208.

1246. ФЕРЈАНЧИЋ, Снежана

Петнаести међународни конгрес грчке и латинске епиграфике : Беч, 28. август–1. септембар 2017. године / Снежана Ферјанчић // ЗбМСКС. – 19 (2017), 370–372.

1247. ХАЛУПКА РЕШЕТАР, Сабина

BELLS : Special Issue in Honour of Ranko Bugarski on the Occasion of his 85th birthday. Vol. 10 / eds. Katarina Rasulić, Ivana Trbojević Milošević. – Belgrade : Faculty of Philology, 2018. – 348. / Sabina Halupka Rešetar // ЗбМСФЛ. – 61, 2 (2018), 204–209. | Приказ

1248. ЧЕРМАК, Вацлав

Историја међународних славистичких конгреса / Вацлав Чермак // Стазама славистике. – 25–29.

1249. ШИПКА, Данко

Има ли славистике ван словенских земаља? / Данко Шипка // Стазама славистике. – 83–85.

1250. ШОЛЧИНА, Јана

И Лужички Срби на Конгресу слависта у Београду / Јана Шолчина : прев. Данијела Врањеш = Die Lausitzer Sorben auch auf dem Slawistischenkongress in Belgrad / Jana Šolčina // Стазама славистике. – 69–76.

XIV. Разно**1251. СТОЈИЋ, Милорад**

Корени питагорејства? Да ли је на локалитету Медведњак у неолиту постојао оригинални знаковни систем / Милорад Стојић // ЗбМСКС. – 19 (2017), 277–294. | Summary

РЕГИСТАР КЉУЧНИХ РЕЧИ LXXXVI КЊИГЕ

*Јужнословенског филолога, св. 1**Ђирилица*

архаизам 57
 вторичный аблаут 41
 глагол *kovyľati (se)
 ‘ковылять(ся)’ 41
 говор Врања 78
 градуација 123
 диглосија 78
 изведеница 57
 индивидуализми 107
 индивидуални неологизам 57
 јавни дискурс 123
 језик медија 107
 неологизам 57
 неологизми 107
 окказионализми 107
 описни речник савременог српског
 језика 107
 песнички језик 57
 појмовне метафоре 123
 потенцијалне речи 107
 праславјанский језик 41

призренско-јужноморавски
 дијалекат 78
 призренско-тимочка дијалекатска
 област 78
 речник неологизама 107
 русская историческая лексикогра-
 фия 9
 славјанская лексикография 9
 Словарь русского языка
 XI–XVII вв. 9
 српски језик 107
 српски језик 78
 стандардни језик 57
 суфикс -анка 57
 теорија вредновања 123
 терминологизација 57
 урбана дијалектологија 78
 фитоним 41
 хипербола 123
 етимологија 41

Латиница

*kovyľ / *kovyľь ‘Stipa pennata’ 41

РЕГИСТАР ИМЕНА LXXVI КЊИГЕ

Јужнословенског филолога, св. 1

Ђирилица

- Абубакер Фарај, Басим в. Abubaker Faraj, Basim M.
Аванесов, Р[убен] И[ванович] 32, 36
Авдаловић, Мирослав 234 [46]
Аврић, Драган М. 290 [661], 317 [878]
Азарова, Наталија 235 [49], 266 [447], 332 [1040]
Ајкут, Ксенија в. Aukut, Ksenija
Ајтић, Растко 185, 186
Ајдановић, Милан С. 280 [551], 291 [662], 295 [704], 300 [738]
Ајдановић, Јелена 117, 280 [549, 550]
Ајдановић, Наташа Д. 235 [49], 267 [447], 303 [765], 343 [1121]
Алановић, Миливој Б. 223–226, 273 [495], 280 [552–556], 289 [643], 291 [663], 303 [756], 348 [1162]
Александрова, Соня 232 [18]
Алексић Хајдуковић, Ирена 238 [75]
Алексић, Данило С. 280 [557]
Алексић, Мариана З. 255 [304], 273 [495], 291 [663]
Андрић, Едита 255 [305], 291 [663], 332 [1040]
Андрић, Иво 169, 229, 235 [51], 236 [61], 282 [577, 578], 294 [698], 302 [752], 304 [766], 305 [769, 773–775], 306 [784], 307 [786–788], 308 [794], 309 [802, 805], 311 [822], 313 [831], 336 [1068], 343 [1127], 344 [1135]
Андрич [Иво] в. Андрић, Иво
Анђелковић, Јелена Д. 347 [1151]
Анђелковић, Маја М. 322 [937]
Аникин, Александр Евгеньевич 42, 44, 47, 51
Аничих, Андријана 231 [14], 304 [765]
Антић, Александра М. 280 [557], 317 [879], 323 [949, 950]
Антонић, Ивана 289 [643]
Апресјан, Ю[риј] Д[ереникович] 269 [464]
Арањ, Јанош 237 [68], 309 [802], 345 [1140]
Арсенијевић, Бобан 232 [15], 280 [558], 332 [1040], 351 [1206]
Арсенијевић, Нада Л. 280 [559]
Аргун, Ерман в. Artun, Erman
Асимопулос, Панајотис 255 [306], 267 [447], 291 [663], 332 [1040]

- Астахина, Людмила Юрьевна 10, 11, 14, 15, 18, 20, 33
 Атанацковић, Платон 154
 Ацић, Соња 238 [77], 312 [829]
 Ашић, Тијана 230 [1], 280 [560], 343 [1122]
- Бабић, Биљана М. 238 [78], 313 [829], 323 [951]
 Бабић, Желька 232 [16]
 Бабић, Здравко М. 264 [422], 291 [663]
 Бабић, Миланка Ј. 280 [561], 281 [562, 563], 304 [766], 343 [1122]
 Бабић, Стјепан 58, 74, 216
 Байович, Елена Р. в. Бајовић, Јелена
 Бајда, Јустина в. Bajda, Justyna R.
 Бајић, Александра 235 [50], 304 [766], 332 [1040]
 Бајић, Весна 150, 152, 323 [952]
 Бајић, Љиљана 229, 238 [79], 347 [1149]
 Бајовић, Јелена Р. 247 [203], 255 [308], 267 [447, 448], 329 [1021]
 Бала, Моника 232 [16], 332 [1041]
 Балек, Тијана И. 255 [309], 267 [448], 291 [663]
 Бањанин, Љиљана М. 323 [952], 329 [1021], 333 [1042], 347 [1152]
 Барбатесковић, Ана Ј. 291 [664]
 Барби, Маурицио в. Vabri, Maurizio
 Барјактаревић, Данило 79, 96
 Бархударов, С[тепáн] Г[ригóръевич] 13–15, 34, 38
 Батас, Ана С. 277 [528]
 Бауер, Анастасија 197
 Бауринг, Ц[он] 328 [1008]
 Бахилина, Н. Б. 14
 Бацић, Милица 340 [1101]
- Башиќ, Ивана в. Башић, Ивана
 Башић, Ивана 177, 178, 255 [310, 311], 273 [495], 291 [664]
 Беговић, Катарина В. 291 [665, 666], 304 [766]
 Беговић, Милан 62, 70
 Безлај в. Bezlaj, France
 Беко, Лидија 238 [80], 248 [220]
 Белић, Александар 79, 82, 89, 96, 98, 99, 102, 181, 214, 220, 229, 266 [445], 272 [488], 284 [597], 302 [752–754], 303 [755, 762–764], 304 [766], 305 [769, 772], 306 [780, 781], 308 [792, 795], 309 [803, 807], 310 [808, 813, 815], 311 [822], 342 [1111, 1114], 343 [1122], 344 [1134], 345 [1138, 1140], 346 [1145, 1147], 347 [1150], 351 [1198], 352 [1208, 1212], 353 [1229], 355 [1245]
 Бељакова, Марина Михайловна 267 [449]
 Бељакова, Марина в. Бељакова, Марина Михайловна
 Бенакјо, Розана в. Бенаккьо, Розанна
 Бенаккьо, Розанна 264 [423], 343 [1123]
 Бергер, Тилман в. Berger, Tilman
 Бергер, Тильман в. Berger, Tilman
 Берић, Андријана Б. 238 [81]
 Берламонт, Ноел в. De Berlaimont, Noël
 Берницка, Наталија в. Берницкая, Наталья
 Берницкая, Наталья 347 [1153]
 Бертић, Живко 63
 Бећковић, Матија 69, 70
 Бехам, Ханс Зебалд в. Beham, Hans Sebald
 Бечева, Ничка 255 [312]

- Биландија, Софија 333 [1045]
 Билбија, Светислав С. 333 [1046]
 Биљетина, Јелена 255 [313], 291 [666], 333 [1046]
 Биржакова, Елена Едуардовна 32, 33
 Бирих, Александер в. Bierich, Alexander
 Бјађини, Франческа в. Biagini, Francesca
 Бјелаковић, Андреј 232 [17], 238 [82], 304 [766], 317 [879], 333 [1047]
 Бјелаковић, Исидора Г. 149, 155, 156, 321 [928], 322 [932], 323 [949, 953], 324 [963], 326 [981, 982, 983], 329 [1021], 347 [1154]
 Бјелетић, Марта Ж. 41–55, 149, 151, 291 [667], 326 [983], 329 [1021]
 Бјелински, Висарион Григорјевич 207, 221
 Благоева, Д[иана] 37
 Благојевић, Берислав 307 [791]
 Благојевић, Савка Н. 238 [83], 243 [152], 304 [766]
 Блажић, Мирјана 238 [84], 313 [829]
 Блатешић, Александра Р. 333 [1048]
 Богатова, Галина Александровна 14, 15, 17, 18, 33, 36, 37
 Богдановић, Димитрије 143, 144
 Богдановић, Недељко Р. 78, 96, 97, 101, 291 [667], 317 [880]
 Богетић, Ксенија Д. 123–142, 256 [315], 304 [766], 333 [1048]
 Богетич, Ксения Д. в. Богетић, Ксенија Д.
 Богнер, Штефан в. Vogner, Stephan
 Богуславска, Магдалена в. Bogusławska, Magdalena
 Бодрич, Радмила В. 238 [85, 86]
 Божић Ленард, Драгана 239 [87]
 Божић Синчук, Милица 279 [547], 281 [564], 292 [668]
 Божовић, Марко 239 [88]
 Бойкова, Фани 232 [18]
 Бојанин, Станоје 230, 322 [935, 938]
 Бојиновић, Милош 317 [881], 329 [1021]
 Бојић, Милутин 69
 Бојкова, Фани в. Бойкова, Фани
 Бојовић, Драга И. 302 [750]
 Бојовић, Ивана 278 [535]
 Бојовић, Оливера 235 [51], 304 [766], 333 [1049]
 Бонковски, Роберт в. Bonkowski, Robert
 Борхес, Хорхе Луис 334 [1053]
 Бошковић, Радосав 210, 221
 Бошњак, Јелена 239 [90]
 Бошњаковић, Жарко 78, 96, 97, 100, 290 [660]
 Брајовић, Јелена 245 [170]
 Брборић, Вељко Ж. 230, 278 [535, 536, 537], 292 [669], 313 [830–834], 326 [983], 342 [1113], 343 [1125], 347 [1156], 348 [1157], 351 [1207], 354 [1230]
 Брдар, Марио в. Brdar, Mario
 Брем, Алфед 60
 Бремер, Бернхард в. Brehmer, Bernhard
 Број, Валтер в. Breu, Walter
 Броћић, Андријана 124, 138, 139, 256 [316], 292 [669], 333 [1050]
 Броч, [Олаф] 79
 Брунс, Томас в. Bruns, Thomas
 Бугарски, Ранко 78, 97, 231 [7, 11], 232 [19, 20, 23], 273 [495], 276 [518], 343 [1126], 346 [1143], 347 [1148], 355 [1247]

- Будилович, [Антон] [Семелович] 193
- Будимир, Бојана 304 [767]
- Будинчић, Валентина 292 [670]
- Бујуклић, Жика 333 [1051]
- Булатовић, Весна 239 [91, 92], 273 [495], 281 [565]
- Булгаков, Михаил 236 [66], 269 [465], 297 [712], 308 [793]
- Булыка, А[ляксандр] М[икалаевич] 33
- Бунчић, Даниел 203
- Буњак, Петар 230, 235 [51], 343 [1127], 348 [1158–1161], 351 [1196], 354 [1231]
- Буршић Ђудићи, Барбара 334 [1052]
- Вайер, Э. в. Weier, Eckhard
- Вајт в. White, Peter
- Вакуленко, Максим Олегович 268 [454]
- Валожич, Луиза 329 [1022]
- Валтер, Хари в. Walter, Harry
- Ван Дијк, Теун в. Van Dijk, T[eun]
- Варбот, Жанна Жановна 46, 51
- Вардиц, Владислава в. Warditz, Vladislava
- Васершайт, Филип в. Wasserscheidt, Philipp
- Васильева, Ольга Владимировна 33
- Васильев, Љупка 145
- Васильевић, Зорана 239 [93]
- Васић, Вера 206, 222, 232 [20], 256 [317, 318], 264 [424], 292 [670, 671], 334 [1052]
- Васовић, Јелена 249 [223]
- Ватлес, Исидора 239 [94]
- Велеску, Елена в. Velescu, Elena
- Величковић, Марта 239 [96]
- Велмар Јанковић, С[ветлана] 169
- Вельмезова, Екатерина Валерьевна 233 [27]
- Вељковић Станковић, Драгана Д. 278 [537], 281 [567], 292 [672–675], 300 [732], 304 [767], 313 [835–838], 344 [1127]
- Вељковић, Маја З. 256 [319], 267 [449], 281 [566]
- Вељовић, Бојана М. 281 [567], 316 [863], 317 [882–885], 318 [886], 344 [1127]
- Вељовић, Јелица В. 334 [1053]
- Вендина, [Татјана] [Ивановна] 210
- Вереитинова, Марија в. Вереитинова, Марија Михайловна
- Вереитинова, Марија Михайловна 239 [97]
- Веселиновић, Јанко 289 [641], 310 [814]
- Весич Павловић, Тијана 124, 138, 239 [98, 99], 256 [320, 321, 322], 281 [567], 292 [675], 294 [697], 304 [767], 334 [1053]
- Вешовић, Милосав 334 [1054]
- Видић, Јасна 329 [1023], 331 [1031]
- Видовић, Гордана 239 [100]
- Вилсон, Д[анкан] 328 [1008]
- Вимер, Бьёрн 271 [485]
- Винавер, Станислав 62, 70, 305 [769]
- Вингендер, Моника в. Wingender, Monika
- Виринг в. Wearing, Catherine
- Витас, Душко М. 292 [676], 312 [829]
- Витошевић, Драгиша 67, 71
- Вихованец, I[ван] Р. 270 [472]
- Вишњевац, Вишња Б. 235 [51], 267 [450], 276 [515], 281 [567], 326 [984]

- Вјежбицка, А. 220
Влајић Поповић, Јасна Б. 149, 151,
157, 291 [667], 348 [1162]
Влаховић, Дубравка 334 [1055]
Влаховић, Нина 240 [101]
Влашић Дуић, Јелена 273 [496]
Войводић, Дойчил П. в. Војводић,
Дојчил П.
Војводић, Дојчил П. 256 [323], 261
[391], 264 [424], 267 [450], 271
[485], 281 [568], 289 [643], 348
[1163, 1164], 353 [1225]
Волков, Сергей Святославович 21,
22, 33, 35
Востоков, Александр Христофоро-
вич 33
Вранеш, Александра Б. 240 [101],
348 [1165]
Вранић, Ивана 304 [768]
Врањеш, Данијела 355 [1250]
Врчевић, Вук 189
Вујанић, Милица 331 [1036]
Вујовић, Ана 230, 240 [102, 103],
253 [277], 256 [324], 292 [676],
334 [1055]
Вујовић, Душанка С. 262 [401],
281 [569], 292 [677], 293 [678,
679], 348 [1166]
Вукадиновић, Божо 66
Вукадиновић, Гордана 330 [1024],
348 [1167]
Вукелић, Мирослав М. 324 [961]
Вукић, Маја 256 [325], 273 [496],
318 [886]
Вукићевић, Весна В. 256 [326],
267 [450], 282 [569]
Вуковић, Ј[ован] 284 [594]
Вуковић, Теодора 282 [569], 318
[887]
Вукомановић, Тамара 240 [104]
Вуксановић, Јован 303 [759]
Вукчевић Лацковић, Биљана 240
[105, 106]
Вукчевић, Вања 252 [268, 269]
Вукчевић, Миодраг М. 191–205
Вулетић, Витомир 346 [1143]
Вуловић, Наташа С. 145, 146, 293
[680, 681], 324 [954], 330 [1024]
Вучак, Јована 351 [1200]
Вученовић, Наташа Д. 293 [682]
Вучина Симовић, Ивана Ј. 240
[106], 313 [839]
Вучићевић, Ана 334 [1056]
Вучковић Стојановић, Милица 240
[107]
Вучковић, Драгана 235 [52], 304
[768], 334 [1056]
Вучковић, Марија Д. 282 [569],
293 [683, 684], 298 [724], 324
[954], 342 [1114], 348 [1168]
Вучковић, Петар 232 [21]
Вучковић, Снежана П. 293 [685],
321 [929], 324 [955], 304 [768],
330 [1024], 344 [1128]
Вучо, Јулијана Ј. 229, 240 [108–
111], 244 [161]
Гавела, Босиљка 220
Газдић, Јелена М. 273 [496], 326
[985]
Гајић, Тијана 240 [112]
Гачановић, Биљана 61
Геземан, Герхард в. Gesemann,
Gerhard
Геккер, С. Ф. 34
Генералова, Елена Владимировна
32, 33
Георгијев, Ивана 256 [327], 305
[768], 334 [1056]
Герун Ђокић, Бојана М. 293 [686]
Гинић, Јелена 229, 240 [113], 241
[114, 115], 247 [206], 256 [328],
267 [450], 277 [528], 347 [1149]

- Глигоријевић, Ивана Р. 293 [687, 688]
- Глишић, [Милован] 306 [782]
- Глођовић, Аница 334 [1057]
- Глушац, Татјана 241 [116, 117]
- Гогољ, Н[иколај] В[асиљевич] 269 [465]
- Гоес, Жан в. Goes, Jan A.
- Голаховска, Ева в. Golachowska, Ewa
- Голубовић, Ана В. 342 [1112, 1114, 1115]
- Гољак, Светлана В. 241 [118], 313 [839]
- Городенська, К[атерина] Г. 270 [472]
- Гортан, Премк Даринка С. 164, 165, 291 [664], 292 [671, 677], 293 [689], 330 [1025], 331 [1034]
- Граф, Елена в. Graf, Elena
- Грењ, Збигњев в. Greń, Zbigniew
- Грковић Мејџор, Јасмина М. 149, 150, 155, 156, 282 [570], 324 [955]
- Грковић, Милица 153
- Гроховски, Мађеј в. Grochowski, Maciej
- Грубор, Јелена 241 [119]
- Грујић, Драгана А. 342 [1116]
- Гудурић, Снежана 101, 117, 229, 257 [333–335], 264 [421], 334 [1059], 350 [1189, 1190]
- Гумецька, Л[укія] Л[укіянівна] 36
- Гусева, Елисавета Викторовна 241 [120]
- Гусева, Јелисавета в. Гусева, Елисавета Викторовна
- Давитков, Ивана Р. 255 [312], 257 [329], 273 [496], 282 [570]
- Дајбер, Томас в. Daiber, Thomas
- Дакић, Сања 324 [956]
- Даничић, Ђуро 151, 167, 325 [973], 327 [995], 328 [1011]
- Дањелевичова, Магдалена в. Danielewiczowa, Magdalena
- Дачић, А[ника] 61
- Де Сосир, [Фердинанд] в. De Saussure, [Ferdinand]
- Дединац, Милан 61, 69
- Делић, Јован 305 [769]
- Демњанов, Владимир Георгиевич 17, 33
- Денисенко, Ју. Н. 109
- Денић, Сунчица 99, 101
- Державина, Елена Игоревна 22, 35
- Дерксен в. Derksen, Rick
- Дерягин, В. Я. 15, 18
- Детар Јевђовић, Снежана 241 [121]
- Дешамп, Кристина в. Dechamps, Christina
- Дешић, Милорад П. 277 [529, 530, 531], 282 [570], 344 [1128]
- Дилпарић, Предраг Д. 324 [957]
- Димески, Никола в. Dimeski, Nikola
- Димитријевић, Милан С. 235 [50]
- Димитроу, Димитра в. Dimitriou, Dimitra
- Димковић Телебаковић, Гордана Д. 241 [125, 126], 257 [330], 293 [689], 334 [1059]
- Динић, Тања 241 [127], 331 [1031]
- Дмитровић, Дина 242 [128], 260 [374]
- Добродомов, Игорь Георгиевич 17, 34
- Добромыслов, А. Н. 13
- Додевска, Македонка 175, 275 [507]
- Додиг, Милана 242 [129], 257 [331], 282 [570], 335 [1059]

- Домазет, Сања С. 305 [770], 344 [1128]
 Донат, Неда 242 [130]
 Достојевски, Ф[јодор]
 М[ихајлович] 237 [71], 271 [477], 311 [823]
 Драгин, Гордана 349 [1170, 1171]
 Драгин, Наташа 232 [22]
 Драгић, Мила 257 [332]
 Драгићевић, Рајна М. 61, 72, 107–121, 160, 164–166, 185–190, 221, 229, 230, 264 [425, 426], 273 [497], 282 [571, 572], 291 [664], 292 [671, 677], 293 [679, 690], 294 [691–694], 298 [720], 299 [725, 726, 730], 300 [737], 301 [743], 324 [958], 326 [986, 987], 327 [988], 330 [1024], 344 [1128], 349 [1172, 1173], 351 [1207], 354 [1230, 1233]
 Драгичевич, Райна М. в.
 Драгићевић, Рајна
 Драгојловић, Јулија 267 [452]
 Драгосављевић, Адам 154
 Дражић, Јасмина Н. 117, 206–222, 294 [694–696], 305 [771]
 Дrajовић, Биљана 268 [453]
 Дrajович, Биљана в. Дrajовић, Биљана
 Дрвошанов, Васил 177, 274 [498]
 Дробњак, Драгана 257 [333–335], 264 [421], 294 [696], 335 [1059]
 Дули, Џени в. Dooley, Jenny
 Дуличенко, Александар Д. 265 [437]
 Дурбаба, Оливера М. 242 [133], 282 [573]
 Дучевска, Анета 353 [1224]
 Дучић, Јован 305 [772], 311 [818]
 Ђинђић, Марија С. 145, 293 [681], 330 [1025]
 Ђинђић, Славољуб 79, 97
 Ђоковић, Вељко 343 [1117]
 Ђоковић, Гордана 343 [1117]
 Ђордан, Андријана С. 301 [745]
 Ђорђевић, Весна Н. 282 [574], 349 [1174]
 Ђорђевић, Данијела 247 [200], 294 [697], 305 [772]
 Ђорђевић, Драгана 330 [1026], 335 [1060]
 Ђорђевић, Јасмина 242 [134]
 Ђорђевић, Катарина 242 [135], 313 [839], 343 [1117]
 Ђорђевић, Кристина Н. 272 [488], 349 [1175]
 Ђорић, Биљана 313 [840]
 Ђоровић, Данијела 242 [136], 329 [1023]
 Ђукановић, Владо 302 [753], 305 [772]
 Ђукановић, Петар 49, 51
 Ђукић Mirzayantz, Марина Ђ. 242 [137]
 Ђукић Мирцајанц, Марина в.
 Ђукић Mirzayantz, Марина Ђ.
 Ђукић, Маријана 294 [698]
 Ђурин, Татјана 235 [53]
 Ђурић, Љиљана 242 [138, 139]
 Ђурић, Милош 232 [23], 349 [1176–1180]
 Ђуркин, Веселина В. 282 [575–577], 305 [773]
 Ђуровић, Димитрије 268 [458], 296 [708]
 Ђуровић, Сања Ж. 282 [577, 578], 283 [579, 580], 294 [698], 305 [774], 344 [1128]
 Ђуровић, Татјана 242 [140, 141], 243 [142], 251 [261, 262]
 Евгенјева, А. П. 11

- Елесиевич, Снежана 323 [947]
 Ераковић, Борислава Р. 235 [54],
 243 [143], 305 [774], 335 [1060]
 Ерић Букарица, Александра 235
 [54], 257 [336], 283 [580], 335
 [1060]
 Ефремов, В. А. 108, 116, 118
- Жданова, Е. А. 109, 110, 116, 118
 Жежелъ Ралић, Радмила 314
 [841–844]
 Жењух, Петер в. Žejuch, Peter
 Жерајић, Андреа 243 [144]
 Живановић, Владимир Б. 146, 343
 [1118, 1119]
 Живић, Наташа 235 [55], 278
 [537], 294 [699], 305 [774]
 Живковић, Ана С. 310 [814]
 Живковић, Драгиша 67
 Живковић, Ема 243 [145]
 Жига, Елизабет в. Zsiga, Elizabeth
 Жикић, Соња 335 [1061]
 Жолобов, Олег Феофанович 17,
 22, 30, 34
 Жугић, Радмила 79, 97, 98, 318
 [894]
 Журавел, Ана в. Jouravel, Anna
 Жураўскі, А[ркладзь] І[осіфавіч] 33
- Завишин, Катарина 243 [147]
 Загнітко, Анатолий П. 268 [460],
 270 [472]
 Залад, Гордана 243 [148]
 Зализняк, Андрей Анатольевич
 164, 343 [1123]
 Зализњак, А. в. Зализняк, Андрей
 Анатольевич
 Запрудскі, Сяргей 257 [337], 268
 [453], 327 [988], 330 [1026]
 Запрудски, Сјаргеј в. Запрудскі,
 Сяргей
- Зарифовић Грковић, Мирјана 335
 [1062]
 Звекић Душановић, Душанка С.
 243 [149, 150], 283 [581], 314
 [844]
 Зејнелагић, Сабина 243 [151]
 Зељић, Горан Н. 283 [582]
 Земска, Јелена Андрејевна в. Зем-
 ская, Елена Андреевна
 Земская, Елена Андреевна 214,
 217, 218, 221
 Зечевић, Снежана М. 243 [152]
 Зивлак, Јелена 243 [153]
 Златановић, Момчило 79, 97
 Зобеница, Николина Н. 243 [154]
 Зорић, Владимир 355 [1244]
 Зорић, Милена С. 315 [859], 322
 [930], 330 [1026]
 Иванић, Душан 65, 66, 72, 230, 351
 [1196], 354 [1231]
 Иванова, Ирина Ј. 244 [155], 314
 [844]
 Ивановић, Бранислав 335 [1063]
 Ивановић, Јанко 305 [776]
 Ивановић, Милена Д. 244 [156],
 257 [338, 339], 259 [365], 268
 [453], 283 [583], 294 [699]
 Ивановић, Ненад Б. 159–165, 264
 [424, 425], 265 [436], 294 [700],
 295 [700], 299 [726], 300 [734,
 737], 301 [743], 327 [989, 990],
 330 [1026], 344 [1128], 349
 [1182, 1183]
 Иванчевић Отаџац, Маја 244 [157]
 Ивић, Драги 236 [56], 268 [453],
 295 [700]
 Ивић, Милка 78, 102, 167
 Ивић, Павле 72, 78, 97, 302 [754]
 Игњатовић, Јаков 62, 145
 Игњатовић, Наташа 244 [158]
 Илиев, Иван Г. 275 [510]

- Илић Марковић, Гордана 350 [1185]
 Илић, Александар 345 [1137]
 Илић, Валентина М. 278 [537], 314 [845, 846], 350 [1184]
 Илић, Војислав 68
 Илић, Ивона З. 283 [584], 305 [776]
 Илић, Тања Ж. 314 [847]
 Иомдин, Леонид Л. 268 [455]
 Исаиловић, Невен 322 [931], 324 [959]
 Исаковић, Антоније 169
 Исаченко, Александр Васильевич 15, 34
 Иссерлин, Е. М. 11
- Ј[овановић], Ј[ован] Змај 295 [700], 327 [990], 345 [1140]
 Јадријев Дошеновић, Анастасија 244 [159]
 Јакобсон, Р[оман] 160, 202
 Јакушкина, Јекатарина в. Јакушкина, Е[катерина] И[вановна]
 Јакшић, Ђура 63
 Јанић, Александра А. 283 [585], 295 [701]
 Јанићијевић, Марко М. 283 [585], 306 [777], 335 [1064]
 Јанићијевић, Наташа 235 [48], 257 [340], 283 [585], 335 [1064]
 Јанишкова, Илона в. Janyšková, Попа
 Јанковић, Анита В. 252 [266]
 Јанковић, Ђорђе 283 [586]
 Јанковић, Љиљана 257 [341], 283 [586], 335 [1064]
 Јанковић, Никола 351 [1204]
 Јанушева, Виолета 274 [499]
 Јањић, Данијела 236 [57], 306 [777], 335 [1064]
- Јањић, Јелена В. 343 [1119], 344 [1130]
 Јањић, Марина 80, 81, 98, 314 [848, 849, 850]
 Јањушевић Оливери, Ана М. 277 [532], 283 [587, 588, 589], 344 [1130]
 Јаћовић, Јелена 244 [160]
 Јашовић, Голуб 295 [701], 318 [888], 320 [918]
 Јевтић, Милош 346 [1142]
 Јеремић Мићовић, Емина 244 [162]
 Јерковић, Јован 74, 279 [543]
 Јеротијевић Тишма, Даница М. 244 [163], 258 [342], 277 [532], 335 [1064]
 Јефремов, В. А. в. Ефремов, В. А.
 Јованов, Илија 152
 Јовановић Симић, Јелена Р. 230 [2], 284 [593–597], 306 [781, 782, 783], 344 [1134]
 Јовановић, Александар Т. 344 [1131]
 Јовановић, Александра С. 284 [590, 591], 295 [702, 703], 306 [777], 335 [1065]
 Јовановић, Ана С. 313 [839]
 Јовановић, Владан З. 145, 146, 153, 154, 264 [426–428], 265 [433], 268 [454], 279 [538], 284 [592], 295 [703–705], 322 [932]
 Јовановић, Гордана М. 143, 146, 230, 322 [935], 324 [954, 960, 961]
 Јовановић, Драгана Д. 352 [1215]
 Јовановић, Е[вгеније] 325 [965]
 Јовановић, Зоран Р. 232 [24], 236 [58–61], 244 [163], 295 [705], 306 [777], 344 [1132, 1133]

- Јовановић, Иван 229, 258 [343–345], 295 [705], 302 [750], 336 [1065], 352 [1210]
- Јовановић, Ивана Р. 295 [706], 302 [754], 306 [778], 314 [851]
- Јовановић, Јован Змај 67, 69, 70
- Јовановић, Миодраг В. 303 [755], 306 [779], 318 [888], 327 [990]
- Јовановић, Рашко 344 [1134]
- Јовановић, Слободан 306 [780]
- Јовановић, Томислав Ж. 145, 322 [939, 940]
- Јовић, Душан 78, 98
- Јовић, Емилија Г. 244 [164]
- Јовић, Надежда 153, 154
- Јовковић, Љиљана 244 [165, 166]
- Јововић, Наташа 295 [707], 314 [851]
- Јокановић Михајлов, Јелица 244 [167], 246 [190], 314 [851]
- Јоксимовић, Светлана 314 [852]
- Јомдин, Леонид в. Иомдин, Леонид Л.
- Јонг, Х. в. Yong, Heming
- Јордановић, Бранислава Љ. 327 [991]
- Јосијевић, Јелена 245 [168]
- Јосиповић Смојвер, Вишња 245 [169]
- Јочић, Јелена 350 [1191]
- Јошић, Неђо Г. 318 [889]
- Јукић, Радоња 258 [346], 284 [597], 336 [1065]
- Јуришић, Марина 78, 79, 98, 166
- Јурченко, Јулија в. Юрченко, Юлия
- Јурчик, Оливије в. Jurczyk, Olivier
- Јутронић Тихомировић, Дуња 78, 102
- Кавгић, Александар 298 [723], 338 [1083]
- Кажанегра Величковић, Ана 252 [268, 269]
- Кајперт, Хелмут в. Keipert, Helmut
- Калиновская, В. Н. 38
- Калиш, Роман в. Kalisz, Roman
- Ками, А[лбер] 235 [55], 278 [537], 294 [699], 305 [774]
- Канакис, Костас в. Canakis, Costas
- Капор, Момо 169
- Караджич, Вук в. Стефановић Караџић, Вук
- Карановић, Зоја С. 266 [447], 296 [708], 330 [1026], 327 [992]
- Караџић, Вук в. Стефановић Караџић, Вук
- Карлић, Вирна в. Karlić, Virna I.
- Карстон в. Carston, Robyn
- Катавић Чаушић, Сандра 245 [173]
- Катић, Срђан 325 [970]
- Катић, Татјана 325 [970]
- Кверк, Рандолф 343 [1126]
- Квока, Томаш в. Kwoka, Tomasz
- Келемен Милојевић, Љиљана Ј. 315 [854]
- Керкез, Драгана 245 [174], 247 [197, 205], 268 [457]
- Керстен Пејанић, Росвита в. Kersten-Pejanić, Roswitha
- Кесић, Смиљка 245 [175]
- Кинан Э. в. Keenan, Edward Louis
- Китанова, М[арија] 272 [488]
- Киш, Јелена 245 [176], 315 [854]
- Киш, Наташа Б. 284 [598, 599]
- Киш-Хорват, Фрањо 63
- Клајн, Иван 58, 59, 72, 73, 136, 216, 217
- Кливер, Соња в. Klüver, Sonja
- Кликовац, Душка Б. 124, 127, 138, 233 [25], 276 [520], 277 [532], 279 [539–541], 284 [600–602], 303 [758], 306 [783]
- Кличковић, Далибор Д. 350 [1192]

- Кљајић, Наташа 316 [869]
 Кнежевић, Божица Д. 306 [784]
 Кнежевић, Љиљана 245 [177]
 Књижар, Иван 233 [26]
 Кобилянський, Б. В. 42, 51
 Ковалова, Ирина И. 351 [1201]
 Ковачевић, Борко 285 [603]
 Ковачевић, Ервин 245 [178]
 Ковачевић, Зорица 336 [1066]
 Ковачевић, Милош М. 65, 72, 229,
 230, 276 [521–523], 277 [524,
 526], 281 [563], 285 [604–609,
 611], 286 [620], 288 [637], 305
 [775], 306 [783–785], 308 [798],
 315 [855], 327 [993, 994], 328
 [1010], 342 [1113], 343 [1122,
 1125], 344 [1134, 1135], 345
 [1135, 1137, 1139], 346 [1144,
 1146], 350 [1193], 353 [1226],
 354 [1232]
 Ковачевић, Мирјана 314 [844]
 Ковачевић, Предраг 245 [179]
 Ковачевић, Радмила 144
 Кожевников, А. Ю. 116, 118
 Козирјев, В. А. в. Козырев, В. А.
 Козлова, Анна Юрьевна 17, 34
 Козловская, Н. В. 116, 118
 Козомара, Драгомир В. 277 [532],
 318 [890], 321 [925]
 Козырев, В. А. 114, 118
 Коларевић, Сања 258 [347], 268
 [457], 296 [708]
 Колева, Красимира в. Koleva,
 Krasimira
 Колковска, С[ия] 37
 Комароми, Бојана 258 [348], 307
 [785], 336 [1066]
 Конусов, А. П. 11
 Кончаревић, Ксенија Ј. 230, 232
 [22], 233 [26, 30, 32], 234 [36],
 245 [180, 181], 258 [349], 264
 [429], 265 [430, 439], 266 [446],
 268 [458], 296 [708], 345 [1136],
 350 [1191], 353 [1223, 1228]
 Корјаковцева, Јелена в.
 Koriakowsewa, Elena
 Корјаковцева, Елена И. в.
 Koriakowsewa, Elena
 Косановић, Богдан 268 [459], 353
 [1223]
 Косановић, Милина 246 [182]
 Косановић, Н. 70
 Космеда, Тетјана в. Космеда,
 Тетјана
 Космеда, Тетјана 268 [460], 270
 [471]
 Костић Голубичић, Мирјана 246
 [184], 258 [350], 272 [488], 284
 [602]
 Костић, Антонина 246 [183]
 Костић, Ђорђе 62, 68, 72
 Костић, Лаза 64, 66–72, 333 [1051]
 Костић, Маја 316 [872]
 Костић, Миленка 350 [1195]
 Костић-Томовић, Јелена 335
 [1063]
 Котелова, Н. З. 119
 Кочевски, Ивана 345 [1137], 351
 [1196]
 Кочић, Петар 169, 308 [793]
 Кошутић, Радован 62, 70, 211
 Крајишник, Весна Р. 246 [185,
 186], 249 [229], 251 [255], 315
 [855, 856]
 Красовска, Нели Александровна
 268 [461]
 Краузе, Марион в. Krause, Marion
 Крејчи, Павел в. Крејчи, Pavel
 Кржел, Катарина 246 [187]
 Кривко, Роман Николаевич 15, 23,
 30, 34
 Кризманић, Имре 185, 186
 Кријези, Мерима 260 [375]
 Крстић, Александар 322 [931]

- Крстић, Маја Р. 303 [765]
 Крцић, Ненад С. 301 [742], 315 [857], 327 [995]
 Крылова, О. Н. 118
 Крысько, Вадим Борисович 15, 17, 23, 30, 34, 35
 Кубрјакова, Јелена Самуиловна в. Кубрякова, Елена Самуиловна
 Кубрякова, Елена Самуиловна 108, 112, 119, 221
 Кубурић Мацура, Мијана Ч. 285 [610], 307 [786]
 Кудера, Јацек 258 [352], 272 [488], 278 [532]
 Кузмановић Јовановић, Ана 240 [112], 307 [787]
 Кузнецова, Ирина Евгеньевна 33
 Кујунџић, Маја Р. 236 [61], 307 [787], 336 [1067, 1068]
 Кукић, Тијана Н. 260 [372], 337 [1077]
 Куљанин, Сања М. 285 [611, 612], 307 [788], 345 [1137]
 Курешевић, Марина Ф. 149, 150, 152, 155, 156, 324 [962, 963]
 Курзина, Елена Сергеевна 267 [449]
 Куркина, Любовь Викторовна 42, 51, 351 [1197]
 Курц, Јозеф 144
 Кусе, Холгер в. Куџе, Holger
 Кустурица, Емир 229, 305 [775]
 Кшешовски в. Krzeszowski, Tomasz
 Кюммел, Мартин в. Kümmel, Martin
 Лаброска, Веселинка Т. 175, 176, 229, 258 [353], 274 [500, 501], 296 [708], 320 [917], 350 [1188]
 Лагумџија, Зинета в. Lagumdžija, Zineta H.
 Лазаревић Di Giacomo, Персида С. 324 [964], 330 [1027]
 Лазаревић Ди Ђакомо, Персида в. Лазаревић Di Giacomo, Персида С.
 Лазаревић, Јован 322 [941]
 Лазаревић, Лаза К. 309 [803]
 Лазаревић, Лука 61
 Лазаревић, Мирослав 330 [1027]
 Лазаревић, Нина 315 [858]
 Лазии Коњик, Ивана В. 264 [424, 425], 265 [431, 432, 436], 296 [710, 711], 300 [731, 733–735], 307 [789]
 Лазии, Александар 351 [1200]
 Лазии, Биљана Ђ. 295 [701]
 Лазии, Катарина 258 [354], 296 [709], 307 [788], 336 [1069]
 Лаиновии Стојановии, Надежда 246 [188], 351 [1198]
 Лалић Крстин, Гордана 232 [20], 236 [62], 307 [789], 336 [1069]
 Лампропоулоу, Марта в. Lampropoulou, Martha
 Ларин, Борис Александрович 10, 11, 13, 35
 Левашов, Е. А. 119
 Левушкина, Олга в. Левушкина, Ольга Николаевна
 Левушкина, Ольга Николаевна 246 [189]
 Левушкина, Ружица С. 265 [433], 269 [462]
 Лејкоф в. Lakoff, George
 Ленаси, Нивес в. Lenassi, Nives
 Лепоевић, Јелена Б. 259 [356], 269 [462], 285 [612]
 Леро Максимовии, Соња 231 [3], 296 [711], 307 [790, 791], 345 [1137]
 Лесневска, Димитрина в. Лесневская, Димитрина

- Лесневская, Димитрина 246 [192, 193]
- Лигорио, Орсат Л. 274 [502, 503], 296 [711]
- Линда, Јаромир Л. 272 [488], 345 [1138], 351 [1198]
- Лис Вјелгош, Изабела в. Lis-Wielgosz, Izabela
- Лома, Александар 43, 45, 51, 52, 149, 151, 153, 265 [433], 276 [516], 296 [711], 324 [964]
- Ломпар, Весна Ј. 244 [167], 315 [856], 316 [869]
- Лончар Раичевић, Александра Р. 278 [532], 318 [891–893]
- Лончар, Ивана 236 [62], 259 [357], 274 [503], 336 [1069]
- Лопичић, Весна 98, 100, 229, 231 [4], 350 [1186]
- Лукашанец, Александар в. Лукашанец, Александр А.
- Лукашанец, Александр А. 117–119, 351 [1200]
- Лукежић Шторга, Маја в. Lukežić Štorga, Маја
- Лукић, Света 69
- Лутовац, Тамара 150, 152
- Лутовинова, Ирина Сергеевна 22, 35
- Љуштановић, Јован 315 [859]
- Магазиновић, Марија Мага 309 [803], 316 [863]
- Маглов, Сања М. 259 [358], 307 [791], 336 [1069]
- Майсак, Т[имур] А[Анатольевич] 270 [475]
- Мајевска, Ева Марија в. Majewska, Ewa Maria
- Мајер, Ана Марија в. Meyer, Anna-Maria
- Макишова, Ана 272 [489], 279 [542]
- Максимовић, Јелена 244 [162]
- Максимович, Кирилл Александрович 19, 23, 30, 35
- Малдонадо, Марија Алиција в. Maldonado, María Alicia
- Малкова, О. В. 13, 14, 18
- Малтез, Ксенија 247 [196]
- Мальгина, М. А. 30
- Мальшева, Ирина Алексеевна 33, 38
- Маља Имами, Наиле Р. 259 [359], 274 [503], 336 [1070], 342 [1110]
- Манојловић, Соња 155
- Манчић, Владимир 335 [1061]
- Маретић, Томо в. Maretić, Томо
- Маринковић, Јаворка 79, 80, 98, 99
- Маринковић, Симеон 61
- Маринковић, Снежана 229, 350 [1187]
- Маринов, Владислав 256 [325]
- Марић, Биљана 247 [197], 259 [360], 265 [434], 269 [462], 285 [612], 289 [643]
- Марицки Гађански, Ксенија 345 [1139], 351 [1201]
- Маркељић, Сања 236 [63]
- Маркова, Елена Михайловна 269 [463]
- Маркова, Јелена в. Маркова, Елена Михайловна
- Марковић, Марјан в. Марковић, Марјан
- Марковић Кодер, Ђорђе 65–67, 70, 72
- Марковић, Александра М. 247 [198], 269 [464], 285 [613]
- Марковић, Бранкица Ђ. 179–184, 318 [894], 351 [1202]

- Марковић, Дејан 244 [164], 246 [188], 259 [361], 269 [464], 285 [613]
- Марковић, Жељко С. 259 [362], 274 [503], 286 [613, 614], 296 [711]
- Марковић, Јелена 247 [199]
- Марковић, Јордана С. 78–80, 98, 99, 102, 296 [711], 307 [791], 318 [895, 896], 330 [1028], 345 [1139], 352 [1208], 355 [1245]
- Марковић, Кристина 247 [200]
- Марковић, Љиљана Р. 245 [171, 172], 259 [363], 269 [464], 279 [542], 336 [1070], 351 [1203]
- Марковић, Марјан 159–164, 174, 177, 229, 274 [504], 350 [1188]
- Марковић, Славољуб З. 319 [897]
- Марковић, Татјана 247 [201, 202], 248 [217]
- Мароевич, Милена в. Маројевић, Милена
- Мароевич, Радмило в. Маројевић, Радмило
- Маројевић, Милена Б. 247 [203], 269 [465]
- Маројевић, Радмило Н. 236 [66], 259 [364], 263 [415], 269 [465], 276 [517, 518], 277 [525], 302 [750], 307 [791], 308 [795], 326 [984], 327 [995, 996], 328 [1004], 330 [1028], 343 [1119], 344 [1130]
- Маронити, Димитрије 345 [1139]
- Мартин в. Martin, James
- Мартинов, Златоје 236 [64]
- Марчокова, Данијела 247 [204], 272 [489]
- Маслова, Алина 265 [435]
- Матвеев, Е. М. 33
- Матијашевић, Јелка 206–210, 213, 216, 218–222, 343 [1121]
- Матић, Петар 329 [1018]
- Матић, Светислав 189
- Матић, Томислав М. 325 [965]
- Матицки, Миодраг С. 72, 302 [751], 327 [997]
- Матовић, Весна 72, 236 [65], 303 [755], 308 [792]
- Махмутовић, Јасмина 336 [1071]
- Мацановић, Ана З. 325 [966], 327 [998]
- Мацура, Сања Ђ. 308 [793]
- Меденица, Лука 247 [205, 206]
- Медеси, Хелена 268 [453]
- Мелић, Катарина 231 [5], 345 [1139]
- Менгел, Светлана 351 [1204]
- Менковиќ, Мирјана в. Менковић, Мирјана
- Менковић, Мирјана 176, 274 [505], 296 [711], 342 [1110]
- Менцел, Томас в. Menzel, Thomas
- Мжельская, Ольга Сергеевна 21, 22, 35, 36
- Мијајловић, Ана Д. 247 [207, 208], 315 [859]
- Мијомановић, Стеван [209, 218, 219]
- Миклошич, Франц в. Miklosich, Franz
- Милаковић, Димитрије 328 [1007]
- Милаковић, Наталија 236 [66], 269 [465], 297 [712], 308 [793]
- Милакович, Н. А. в. Милаковић, Наталија
- Миланов, Наташа 351 [1205]
- Миланова, Елица 269 [466]
- Милановић, Александар М. 57–76, 155, 229, 297 [712, 713], 302 [751], 308 [794, 795], 322 [932, 934], 325 [967], 326 [982, 986], 327 [999], 328 [1000–1004], 330

- [1028], 345 [1139], 347 [1150],
352 [1212], 353 [1229]
- Милановић, Бранислав 345 [1140]
- Миланович, Александар М. в.
Милановић, Александар М.
Милашин, Горан Б. 259 [365], 286
[615]
- Миленковић, Аљоша 297 [714]
- Миленковић, Катарина С. 259
[366], 297 [714], 337 [1071]
- Миливојевић, Весна 248 [210]
- Милић, Душка 316 [871]
- Милић, Мира 241 [117], 248 [211,
212], 297 [715]
- Милковић, Томислав 319 [897],
330 [1029]
- Милованов, Дајана 236 [66], 308
[795], 337 [1072]
- Миловановић, Војка 248 [213]
- Миловановић, Ксенија 322 [942]
- Милојевић, Јелисавета К. 237 [67],
259 [367], 297 [715, 716], 308
[795], 331 [1029], 337 [1072,
1073]
- Милорадов, Дејан 185, 186, 190,
331 [1033]
- Милорадовић, Софија в.
Милорадовић, Софија
Милорадовић, Софија Р. 81, 99,
166, 177, 286 [615], 297 [716],
319 [898, 899]
- Милосављевић, Бојана С. 297
[716], 308 [796]
- Милосављевић, Марија 286 [616],
308 [797]
- Милосављевић, Стефан 278 [532],
286 [617], 319 [900], 351 [1206]
- Милосављевић, Тања З. 297 [716],
319 [901]
- Милошевић Ђорђевић, Нада М.
328 [1005]
- Милошевић, Јадранка 297 [716],
308 [798]
- Милошевић, Јелена 337 [1074]
- Милошевић, Јованка 265 [436]
- Милошевић, К[сенија] 284 [594]
- Милошевић, Оља 248 [214]
- Милошевић, Стефан 233 [27], 297
[717], 308 [798], 342 [1112], 350
[1194], 351 [1207], 352 [1207]
- Милутиновић, Сима Сарајлија
65–67, 70
- Миљаковић, Милорад 259 [368],
269 [466], 297 [717]
- Миљковић, Вања 286 [618, 619]
- Миљковић, Ивана 260 [369], 297
[717], 337 [1074]
- Минова-Ћуркова, Лилјана 353
[1224]
- Мирић, Милица 248 [215]
- Мирић, Мирјана 286 [619], 319
[902, 903]
- Мирковић, Драгица 248 [216, 217],
337 [1075]
- Митић, Татјана 316 [871]
- Митрићевић Штепанек, Катарина
260 [370, 371], 272 [489], 286
[619]
- Мићић Кандијаш, Софија 248
[209, 218, 219]
- Мићовић, Драгослава 238 [80], 248
[220]
- Мићуновић, Вера 275 [506], 319
[903]
- Михаиловић, Драгослав 290 [655],
301 [739], 311 [823], 320 [918]
- Михайлович, Милица М. в.
Михајловић, Милица М.
Михајловић, Велимир 65, 72, 73,
322 [933], 330 [1026]
- Михајловић, Јелена Ј. 248 [221]
- Михајловић, Јован 78, 100

- Михајловић, Милица М. 77–105, 315 [860], 319 [903], 352 [1208]
 Мицкјевич, [Адам] 235 [51], 343 [1127]
 Мишић Илић, Биљана 98, 100, 229, 231 [4], 249 [225, 226], 309 [800], 337 [1076], 350 [1186]
 Мишић, Биљана Б. 286 [620], 308 [798, 799], 345 [1139]
 Мишкељин, Ивана 286 [621]
 Мишковић Луковић, Мирјана М. 298 [718]
 Младеновић, Александар 73, 88
 Младеновић, Радивоје М. 286 [621], 318 [886], 319 [904, 905], 345 [1140]
 Модерц, Саша Г. 237 [67], 260 [372], 287 [621], 309 [800], 333 [1043, 1044], 337 [1077]
 Мойсијенко, Виктор 265 [437]
 Мојсијенко, Виктор в. Мойсијенко, Виктор
 Мокиенко, Валери М. в. Мокієнко, Valerij M.
 Момчиловић, Николета 249 [222]
 Мор, Ђерђ 323 [943]
 Мордовина, С. П. 15, 18
 Московкин, Леодин В. 249 [223]
 Московљевић Поповић, Јасмина Д. 287 [622–628]
 Мота, Ђорђо 249 [224]
 Мошкова, Л[юдмила] В[ладимировна] 266 [443]
 Мркаљ, Зона В. 315 [861, 862], 316 [869], 328 [1005], 331 [1029], 352 [1209]
 Мршевић Радовић, Драгана 229, 230, 298 [719], 343 [1122], 347 [1150], 352 [1212], 353 [1222, 1229]
 Мудри, Александар 260 [373], 269 [466], 298 [719], 337 [1077]
 Мунтеану, Маријус Октавијан в. Munteanu, Marius Octavian
 Мутавцић, Предраг Ј. 252 [275], 260 [374, 375], 298 [719], 337 [1078], 342 [1111]
 Мушовић, Абдулах в. Mušović, Abdulah
 Мушчинина, Марија в. Mushchinina, Maria
 Мызников, С. А. 118
 Найденова, Вјара Ал. 309 [801, 802]
 Најденова, Вјара в. Найденова, Вјара Ал.
 Насовић, Иван 257 [337], 268 [453], 327 [988], 330 [1026]
 Настасијевић, М[омчило] 305 [769]
 Недельковић, Војин 249 [227]
 Недельковић, Даница Б. 237 [67], 309 [802], 338 [1079]
 Недельковић, Јасмина 323 [944]
 Недић, Јелена 260 [376], 269 [466], 287 [628]
 Недић, Љ. 70
 Нејковић, Данијела 239 [90], 249 [228]
 Немет, Ференц Ф. 237 [68], 309 [802], 345 [1140]
 Немченко, [В.] [Н.] 217
 Ивановић, Ненад Б. 159–165
 Несторов, Љ[убица] 251 [253]
 Никетић, Предраг 260 [377], 309 [802], 338 [1079]
 Никитовић, Зорица 150, 152
 Николић, Берислав 309 [803]
 Николић, Биљана Р. 249 [229, 230], 315 [862]
 Николић, Весна С. 260 [378], 298 [720]
 Николић, Ивана 340 [1092]

- Николић, Марина 223–226, 289 [643], 329 [1023]
- Николић, Мелина 233 [28, 33], 249 [231]
- Николић, Милка В. 249 [232], 277 [524], 309 [803–805], 315 [862], 316 [863–865], 345 [1140]
- Николић, Мирослав 59, 73, 112, 331 [1036]
- Николовска, Виолета 175, 275 [507]
- Ницолова, Руселина 275 [508]
- Новак, Олга Н. 352 [1211]
- Новаков, Драгана С. 325 [968]
- Новаков, Предраг 260 [379, 380], 287 [628], 298 [720], 338 [1079]
- Новаковић, Александар М. 249 [233], 309 [806], 316 [865]
- Новаковић, Љиљана 61
- Новаковић, Стојан 58, 59, 73, 296 [708]
- Новокмет, Слободан Б. 298 [721], 316 [866], 352 [1212]
- Номати, Мотоки в. Nomachi, Motoki Y.
- Номаћи, Мотоки в. Nomachi, Motoki Y.
- Норман, Борис 269 [467]
- Нуорлуото, Јуси 326 [982]
- Нушич, Бранислав 309 [801]
- Њуман Греј, Џејмс 61
- Обрадовић, Доситеј 343 [1119]
- Обрадовић, Иван М. 295 [701]
- Овоеје, Самуел в. Owoeje, Samuel T.
- Озер, Каталин в. Ozer, Katalin
- Окука, Милош Ђ. 82, 100, 319 [906], 328 [1006, 1007], 345 [1140]
- Опачић, Марија М. 233 [30], 261 [382], 265 [438], 270 [467, 468], 287 [628], 352 [1215]
- Орданская, О. Н. 18
- Осіпова, Тетјана 261 [383], 272 [490], 338 [1080]
- Осипова, Тетјана в. Осіпова, Тетјана
- Остојић, Бранислав 277 [529], 344 [1128]
- Оташевић, Ђорђе 66, 73, 114, 115, 119, 275 [509], 298 [722], 331 [1030]
- Отовић, Владимир 67
- Піддубна, Наталія 270 [470]
- Павковић, Васа 331 [1033]
- Павловић Шајтинац, Маја В. 250 [235], 270 [469]
- Павловић, Владан 338 [1081, 1082]
- Павловић, Јелена 352 [1216]
- Павловић, Миливој 79, 101, 100, 309 [807]
- Павловић, Наташа 249 [234]
- Павловић, Слободан 149–157, 166, 289 [643]
- Палавестра, Предраг 67
- Паламарчук, О. Л. 267 [452]
- Палибрк, Ивана Б. 261 [384], 309 [807], 338 [1082]
- Палинска, Олесја в. Palinska, Olesya
- Паневова, Јармила в. Panevová, Jarmila
- Панић Кавгић, Олга 298 [723], 338 [1083, 1084]
- Пантић, Ирена 250 [236]
- Пантић, Мирослав 100
- Папаз, Младен 261 [385], 287 [628], 310 [807], 338 [1084]
- Папрић, Маријана 230, 250 [237], 253 [277]

- Парпет, Шантал в. Parpette, Chantal
- Пастор Кичи, Марија в. Pásztor-Kicsi, Mária
- Пауновић Родић, Стефана 261 [386, 387], 272 [491], 298 [723]
- Пејановић, Ана Б. 277 [525], 287 [629], 298 [723]
- Пејовић, Анђелка 261 [388, 389], 288 [629], 302 [751], 338 [1085]
- Пенг, Џ. в. Peng, Jing
- Пеневски, З[оран] 61
- Перишић Арсић, Олга 237 [69], 250 [239], 298 [723], 316 [866], 339 [1085]
- Перишић Арсић, Оља в. Перишић Арсић, Олга
- Перишић, Јелена Р. 233 [31]
- Петакковић, Славко В. 352 [1217]
- Петковић, Андреј 154
- Петковић, Дивна 339 [1086]
- Петковић, Јелена Л. 229, 230, 276 [523], 277 [526], 288 [630–632], 346 [1140], 354 [1232]
- Петковић, Новица 310 [808]
- Петрова-Џамбазова, Снежана 174–178
- Петровић, Бранислав 69, 70
- Петровић, Драгољуб 166
- Петровић, Љиљана З. 339 [1087]
- Петровић, Мита 190
- Петровић, Михаило 309 [807]
- Петровић, Петар II Његош 306 [779], 307 [791], 308 [795], 318 [888], 326 [984], 327 [990, 996], 328 [1004], 330 [1028]
- Петровић, Сања 325 [969]
- Петровић, Слађана 250 [240]
- Петровић, Снежана М. 155, 298 [724], 331 [1030]
- Петровић, Срђан Р. 233 [32], 265 [439], 270 [469], 299 [724], 346 [1141]
- Петровић, Тања 319 [907]
- Петровска, Дијана 176, 258 [353]
- Петронијевић, Божинка 237 [70], 331 [1030], 339 [1088]
- Петрухина, Е. В. 109, 119, 218
- Пешикан, Митар 279 [543]
- Пешић, Ања 250 [241]
- Пешић, Драгана 250 [242, 243], 251 [251]
- Пивчевић, Маја 250 [244]
- Пидубна, Наталија в. Піддубна, Наталія
- Пижурица, Маго 166, 279 [543]
- Пила, Малинка 195
- Пилиповић, Весна 241 [117], 250 [245]
- Пилиповић, Стеван 149
- Пипер, Предраг Ј. 59, 73, 167, 174, 229, 263 [414], 264 [426, 428], 265 [430, 433, 438], 266 [440, 441], 277 [525], 289 [643], 299 [725, 726], 346 [1142, 1143], 350 [1188], 352 [1215, 1218], 353 [1225]
- Пјењонжек, Марек в. Pieniżek Marek
- Плисов, Е[вгений] В[ладимирович] 269 [462]
- Плотњикова, Ана 353 [1219]
- Плунгян, В[ладимир] А[лександрович] 270 [475]
- Половина, Весна Г. 231 [6], 233 [33]
- Поломац, Владимир Р. 153, 229, 230, 276 [516, 523], 277 [526], 323 [945], 325 [970, 971, 972]
- Полоцки, Симеон 197
- Поњан, Патрис в. Pognan, Patrice

- Попа, Васко 236 [66], 308 [795],
 337 [1072]
 Попин, Мира Д. 250 [247]
 Поповић, Богдан 306 [780]
 Поповић, Диана 237 [71], 310
 [808]
 Поповић, Иван 343 [1118]
 Поповић, Људмила В. 124, 138,
 261 [390, 391], 266 [442], 270
 [471, 472], 288 [632–634], 289
 [643], 310 [809], 350 [1195], 353
 [1220, 1221, 1225]
 Поповић, Милан 261 [392], 299
 [726], 339 [1088]
 Поповић, Михаило 331 [1031]
 Поповић, Радуге 331 [1032]
 Поповић, Силвана 250 [248]
 Поповић, Снежана М. 261 [393],
 273 [492], 299 [726]
 Попович, Драгана 241 [120]
 Попович, Людмила в. Поповић,
 Људмила В.
 Потергера, Ирина в. Podtergera,
 Irina
 Премрл, Мирјам в. Premrl, Mirjam
 Преображенский, Александр Гри-
 горьевич 42, 43, 52
 Пржевская, М. В. 18
 Пржуљ, Желько 297 [716], 308
 [798]
 Прокопович, Е. Н. 14
 Просвириной, Ольги 263 [415]
 Пртљага, Јелена 251 [249]
 Прћић, Твртко 231 [7], 294 [695,
 700], 297 [715], 299 [727], 339
 [1089], 346 [1143]
 Приемышева, М. Н. 118
 Пуеш, Кристијан 231 [8], 346
 [1143]
 Пузовић, Слободан 331 [1033]
 Пурицкая, Е. В. 118
 Пухар, Јелена 251 [250], 316 [866]
 Пятигор, Надежда 253 [280]
 Радан Ускату, Миљана-Радмила
 319 [908]
 Радан, Михај Н. 299 [727], 319
 [908]
 Радева, Василка 273 [497]
 Раденковић, Љубинко 233 [34],
 266 [442]
 Радивојевић, Марија С. 275 [510]
 Радинцел, Клаудија в. Radünzel,
 Claudia
 Радић, Јованка Ј. 231 [9], 299 [728]
 Радић, Првослав Т. 281 [567], 288
 [635, 636], 320 [909], 328 [1008]
 Радић, Радивој Ђ. 323 [946]
 Радић-Бојанић, Биљана 117, 229,
 239 [94], 253 [278], 258 [348],
 350 [1189, 1190]
 Радовановић, Драгана в.
 Радовановић, Драгана И.
 Радовановић, Александра М. 250
 [242], 251 [251], 339 [1090]
 Радовановић, Драгана И. 176, 288
 [636], 299 [728], 320 [910, 911]
 Радовановић, Јелена 245 [174], 262
 [395], 270 [472, 473], 299 [728]
 Радовановић, Милорад М. 231 [10]
 Радовић Тешић, Милица Н. 66, 73,
 112, 119, 331 [1033]
 Радојичић, Драгана в. Радојичић,
 Драгана
 Радојичић, Драгана 175, 320 [917]
 Радојковић Илић, Катарина 251
 [252]
 Радојчић, Ружица 251 [253]
 Радоњић, Данијела М. 145, 293
 [681], 331 [1034]
 Радосављевић Крсмановић, Аница
 251 [254]
 Радосављевић, Никола В. 278
 [532], 316 [867]

- Радуловић, Милица 262 [396], 310 [809], 339 [1090]
 Радуловић, Милка 266 [443]
 Раиноне, Микеле в. Rainone, Michele
 Райнхарт в. Reinhart, Johannes
 Раичевић, Вучина 353 [1223]
 Рајић, Љубиша 78, 100
 Рајс, Анастасија в. Reis, Anastasia
 Ракић, Милан 302 [752], 304 [766], 308 [795]
 Ракић, Радомир 341 [1105]
 Рамић, Никола И. 299 [729], 320 [912], 346 [1143]
 Ранђеловић, Јелена 251 [255]
 Ранковић, Љубомир 61
 Ранковић, Светолик 63
 Рапајић, Валентина 251 [256]
 Расулић, Катарина 124, 138–140, 231 [11], 262 [397], 299 [729], 310 [809], 339 [1091], 346 [1143], 355 [1247]
 Ратковић, Драгана М. 266 [444], 288 [636], 299 [730], 310 [809], 328 [1009]
 Рачанин, Јеротеј 154
 Рачанин, Кипријан 145
 Рашајски, Јавор 331 [1033]
 Редли, Јелена 310 [810]
 Рељић, Митра 233 [35], 310 [810], 346 [1144], 353 [1223]
 Реметић, Слободан Н. 78, 100, 233 [35], 320 [913]
 Реџић, Анђела Н. 353 [1224]
 Реш, Волфганг в. Resch, Wolfgang
 Решетар, Милан 347 [1154], 352 [1217]
 Риордан, Џејн 61
 Ристивојевић Рајковић, Наташа 262 [398], 288 [636], 339 [1091]
 Ристић, Бојан 320 [914]
 Ристић, Гордана М. 262 [399–401], 299 [730], 339 [1091]
 Ристић, Олга 67, 69, 73
 Ристић, Стана С. 233 [35], 264 [424, 425], 265 [436], 300 [731–735], 307 [789]
 Ристовић, Зоран 251 [257]
 Ричи, Д. в. Ritchie, David
 Родић, Никола 143, 147
 Романова, Галина Яковлевна 14, 15, 18, 20, 21, 23, 35
 Рубињони Стругар, Влатка 262 [402, 403], 288 [636], 339 [1091], 344 [1132]
 Ружић, Владислава 353 [1225]
 Рулић, Дивна 340 [1092]
 Русимовић, Тања З. 80, 100, 288 [637], 346 [1144]
 Ршумовић, Љубивоје 61, 69
 Савин, Драгана 234 [36], 279 [544]
 Савић Грујић, Ана 101
 Савић Ненадовић, Зорица 251 [259]
 Савић, Вера 251 [258]
 Савић, Весна 300 [736]
 Савић, Виктор Д. 143–147, 155, 234 [37], 323 [947], 325 [973, 974]
 Савић, Марија 300 [736]
 Савић, Свенка 63, 68, 74
 Савицкая, М. Е. 253 [280]
 Савковић, Нада Н. 325 [975]
 Савова, Димка В. 310 [811]
 Садоја, Кира 193
 Самарџија, Тајјана 340 [1093]
 Самарџић, Биљана С. 276 [517], 288 [638], 310 [812], 328 [1010], 346 [1144]
 Самарџић, Тања 318 [887]
 Сафари, Саед в. Safari, Saeed

- Седер, Ружица 262 [404], 288 [638], 340 [1094]
Седечева, Валентина 353 [1227]
Секе, Игор 331 [1037]
Секулић, Исидора 310 [813], 346 [1145]
Семёнова, Кс. П. 270 [475]
Сивачки, Ана Б. 260 [375], 342 [1111]
Сикимић, Биљана 66, 73, 320 [915]
Силашки, Надежда 242 [140, 141], 251 [261, 262], 252 [263]
Симић, Анка Ж. 300 [736], 310 [814]
Симић, Зоран 166–173
Симић, Радоје Д. 166, 229, 231 [9], 266 [445], 276 [523], 277 [529, 532], 278 [537], 281 [562, 567], 283 [580], 284 [593, 600], 285 [612], 288 [632, 638], 289 [639–642, 645], 290 [657], 294 [692], 306 [785], 309 [804], 310 [814], 311 [819], 312 [827], 313 [835], 317 [882], 318 [896], 319 [897, 904], 320 [912], 321 [924, 927, 929], 325 [977], 328 [1003, 1006, 1011], 342 [1113], 343 [1122, 1124, 1125], 344 [1127, 1128, 1130, 1134], 345 [1135, 1137, 1139, 1140], 346 [1140, 1143, 1144, 1146], 347 [1147, 1148]
Симоненко, Л. О. в. Simonenko, L. О.
Симоновић, Радивој 71, 72
Синадиновић, Данка 248 [209, 219], 252 [264]
Скварска, Каролина в. Skwarska, Karolina
Скерлић, Јован 303 [764], 305 [770], 310 [815], 311 [823], 344 [1128]
Скок, П[етар] 43, 53, 162, 188, 190
Сладојевић, П[етар] 284 [594]
Слијепчевић, Светлана 300 [736], 310 [816]
Смирнова, О. И. 15, 18
Смолицкая, Г. П. 13, 15, 18
Смольникова, Л. Н. 15, 18
Смольская, Аделаида К. 63, 74
Сморгунова, Е. М. 15
Соболевский, Алексей Иванович 10, 36
Соколова, С[вітлана] О. 270 [472]
Соколовић, Далибор А. 234 [38], 266 [445], 349 [1169, 1181], 353 [1228]
Сорокин, Ю. С. 36, 119
Софију, Стаматија в. Sofiu, Stamatia
Спајић, Светлана 262 [405]
Спасић, Јелена Љ. 311 [817]
Спасојевић, Марина 353 [1229], 354 [1229]
Сперанский, М. Н. 10
Средојевић, Дејан 278 [532], 303 [760], 320 [916], 340 [1096]
Срезневский, Измаил Иванович 10, 19, 20, 22, 23, 29, 36
Стакић Савковић, Мирјана М. 311 [818]
Стакић, Милан В. 289 [644, 645]
Стамболија, Лариса 252 [265]
Стаменковић, Душан М. 234 [39], 252 [274], 259 [366],
Стаменковић, Иван 340 [1097]
Стаменковић, Сава В. 354 [1234]
Станисављевић, Невена Б. 279 [544], 316 [870]
Станић, Драган 149
Станишић, Вања С. 231 [12, 13], 234 [37], 266 [445], 279 [544], 303 [761]

- Станишич, Ваня в. Станишић,
Вања
- Станкова, Бисера 275 [511]
- Станковић, Станислав в.
Станковић, Станислав
- Станковић Шошо, Наташа 229,
316 [868, 871, 872], 347 [1149]
- Станковић, Богољуб 230, 250
[235], 251 [253], 266 [446], 270
[469, 473], 299 [724, 728], 345
[1136], 346 [1141, 1144], 353
[1223, 1228]
- Станковић, Бора в. Станковић,
Борисав
- Станковић, Борисав 79, 80, 97–99,
101, 237 [71], 289 [647], 300
[736], 310 [814], 311 [818], 340
[1097]
- Станковић, Бранимир 289 [646]
- Станковић, Ранка М. 295 [701],
300 [739]
- Станковић, Селена 80, 101, 289
[647]
- Станковић, Станислав Р. 78, 80,
81, 100, 101, 175, 229, 237 [71],
274 [501], 289 [647], 300 [737],
311 [818], 320 [917], 340 [1097],
350 [1188]
- Станојевић Гоцић, Маја П. 252
[266, 267]
- Станојевић, Веран 340 [1098]
- Станојевић, Слађана 316 [873]
- Станојчић, Живојин С. 289 [648],
303 [762, 763]
- Станојчић, Славко Ж. 289 [649],
311 [818–820], 346 [1146]
- Стануловић, Ада 275 [512], 340
[1098]
- Стеблина, Лесја в. Стеблина, Леся
- Стеблина, Леся М. 354 [1235]
- Стевановић, Владимир 80, 101
- Стевановић, Јована 317 [874]
- Стевановић, Михаило 59, 74, 78,
101, 307 [791], 327 [996], 330
[1028], 346 [1147]
- Стејић, Јован 326 [982]
- Степанов, Страхиња Р. 234 [40],
256 [317], 300 [738], 311 [821],
354 [1236]
- Степановић, Жељко 153
- Степановић, Стефан М. 278 [533,
534], 320 [917]
- Стефановић Венцловић, Гаврило
145
- Стефановић Карацић, Вук 59,
62–65, 68, 70–73, 220, 257
[337], 268 [453], 291 [667], 292
[669], 293 [690], 296 [708], 297
[712], 299 [726], 300 [737], 301
[743], 302 [751, 752], 303 [755],
304 [766], 306 [779], 311 [822],
315 [861], 318 [888, 889], 326
[983, 984, 987], 327 [988–994,
997, 999], 328 [1000, 1005,
1008, 1010, 1011, 1013], 329
[1015–1017, 1021], 330 [1026,
1028], 331 [1029], 332 [1037,
1040], 343 [1125], 344 [1128],
346 [1144], 348 [1157, 1166],
349 [1174, 1182], 352 [1212]
- Стефановић, Александар Д. 262
[406], 289 [650], 300 [738], 340
[1098], 354 [1237]
- Стефановић, Димитрије Е. 143–
147
- Стефановић, Душан Р. 320 [918]
- Стефановић, Марија 101, 206, 222,
270 [474]
- Стефановић, Маријана 253 [285]
- Стефановић, Тамара 252 [268, 269]
- Стијовић, Рада Р. 279 [545, 546],
289 [651], 300 [739], 328 [1012],
332 [1037]

- Стипанчевић, Ана И. 243 [154],
 252 [270]
 Стипчевић, Балша Н. 289 [652]
 Стојаковић, Данка 252 [271]
 Стојанов, Сенка 252 [272]
 Стојановић, Лидија 177
 Стојановић, Лидија в. Стојановић,
 Лидија
 Стојановић, Андреј М. 277 [527]
 Стојановић, Јелица Р. 150, 152,
 325 [976, 977], 326 [978], 328
 [1013], 347 [1147]
 Стојановић, Лидија 262 [407], 275
 [512], 301 [739]
 Стојановић, Милица 340 [1099]
 Стојановић, Надежда 252 [273]
 Стојановић, Радосав 280 [557], 317
 [879]
 Стојановић, Стефан Б. 270 [475],
 290 [653]
 Стојић, Милорад 355 [1251]
 Стојичић, Виолета 252 [274]
 Стојичић, Војкан Б. 252 [275], 354
 [1238]
 Стојкова, Николета 252 [276]
 Стојковић, Атанасије 154
 Стојчић, Виолета 340 [1100]
 Стоканић, Владица 279 [547]
 Стошић, Јелена М. 79, 101, 263
 [408], 270 [475], 301 [739], 317
 [874], 322 [936], 329 [1014]
 Стошич, Елена в. Стошић, Јелена
 Стратимировић, Ђорђе С. 236 [57],
 306 [777], 335 [1064]
 Страхон, Александр Борисович
 17, 36
 Стрижак, Никица 246 [185]
 Сувајџић, Бошко Ј. 229, 230, 311
 [822], 329 [1015–1017], 332
 [1037], 344 [1128], 347 [1150],
 351 [1196], 352 [1212], 353
 [1222, 1229], 354 [1231, 1239–
 1242]
 Судимац, Нина Ј. 311 [822], 317
 [875], 318 [891]
 Сузић, Радмила 253 [278]
 Сунајко, Катарина 185, 186
 Супрунчук, Никита 253 [280]
 Тадић, Гаврило 154
 Танасијевић, Милена 254 [301]
 Танасић, Срето З. 99, 146, 166–
 173, 185, 289 [643], 290 [654],
 352 [1212], 353 [1229], 354
 [1243]
 Танасковић, Тања 290 [655], 301
 [739], 311 [823], 320 [918]
 Тарабар, Аида Е. 238 [85]
 Тасев, Танасије Анта 320 [918],
 332 [1038]
 Татар Анђелић, Јасмина 253 [281]
 Тахиаос, А. -Э. Н. 266 [443]
 Темплер, К[ристијан] Ф[ридрих]
 324 [964], 330 [1027]
 Темчин, Сергей Ю. 270 [476], 323
 [947]
 Темчин, Сергеј в. Темчин, Сергей
 Ю.
 Тенијер, Лисјен в. Tesnière, Lucien
 Терзић, Светлана В. 237 [71], 262
 [405], 263 [409], 271 [477], 290
 [655], 311 [823]
 Тешић, Ана Ж. 275 [512], 301
 [740]
 Тешић, Милосав 69, 299 [726], 300
 [737], 301 [743], 344 [1131]
 Тијанић Вујовић, Мара 301 [741],
 320 [918]
 Тјапко, Галина Георгијевна 303
 [764], 311 [823]
 Тод, Лаура в. Todd, Laura
 Тодић, Бојана Д. 301 [742, 743],
 329 [1018]

- Тодоровић, Мирјана 303 [758]
 Тојота, Јуниши в. Toyota, Junichi
 Тома, Пол-Луј 78, 101
 Томашевић, Александра Ђ. 295 [701]
 Томић Анић, Дина П. 290 [656]
 Томић, Горица 340 [1101]
 Томић, Драгана 79–81, 99, 101, 102
 Томић, Јована Д. 263 [410], 290 [655], 301 [744], 340 [1101]
 Томпсон в. Thompson, Geoffrey
 Тончева, Христина 275 [510]
 Топалов, Јагода П. 243 [143]
 Тополињска, Зузана в. Topolińska, Zuzanna V.
 Тот, Тимеа 290 [656], 311 [824]
 Точанац, Душанка 331 [1031]
 Тошовић, Бранко 234 [42]
 Трајкович, Татјана Г. в.
 Трајковић, Татјана Г.
 Трајковић, Татјана Г. 77–105, 179–184, 311 [824], 321 [920, 921, 922], 330 [1028], 355 [1245]
 Трапезникова, Ольга А. 263 [408]
 Трбојевић Милошевић, Ивана 140, 263 [412], 312 [824], 341 [1101], 355 [1247]
 Трeбјешанин, Биљана 61
 Тривић, Анета Г. 263 [413], 301 [744], 341 [1101]
 Трифунович, Джорже 323 [947]
 Трифуњагић, Иван 312 [825]
 Трнавац, Радослава 263 [414], 271 [477, 478], 312 [825]
 Трнинић Јањић, Зора 312 [826]
 Трубачев, Олег Николаевич 20, 37, 52, 276 [518]
 Трубачов, О. Н. 164
 Трубецкој, [Николај] [Сергејевич] 193
 Тузлукова, Викторија, в.
 Tuzlukova, Victoria
 Турилов, А[натолий] А[ркадјевич] 266 [443], 323 [947]
 Ћевриз Нишић, Вера С. 312 [827], 347 [1147]
 Ћелић, Ивана 185, 186
 Ћирић, Љубисав 78, 102, 321 [923], 332 [1038]
 Ћирковић, Светлана 230, 234 [42], 321 [919, 924]
 Ћопић, Б[ранко] 235 [49], 267 [447], 303 [765]
 Ћорић, Божо Б. 57, 74, 290 [657], 321 [924], 347 [1147]
 Ћосић, Добрица 306 [777]
 Ћосић, Павле 332 [1039]
 Убипарип, Миланка 322 [938]
 Ужевич, Иван 193
 Ујевић, Тин 62
 Улуханов, [И.] [С.] 217
 Усановић Ашоња, Нада 206
 Утвић, Милош В. 295 [701]
 Ухларик, Јасна 273 [494]
 Ушакова, Александра Павловна 263 [415], 271 [479]
 Фасмер, Макс 42, 43, 52
 Фејса, Михайло в. Фејса, Михајло
 Фејса, Михајло П. 271 [480–483], 263 [416], 279 [548], 301 [744]
 Фемић Касапис, Јелена 341 [1102]
 Ферјанчић, Снежана 355 [1246]
 Фигар, Владимир 253 [283], 340 [1100]
 Филин, Ф. П. 15
 Филиповић Ковачевић, Соња 263 [417, 418], 301 [746], 312 [827], 341 [1104]
 Филиповић, Весна Д. 290 [657], 317 [876]

- Филиповић, Јелена М. 229, 234 [43–45], 244 [161], 248 [220], 253 [284], 301 [745], 341 [1103]
 Филиповић, Луна 341 [1104]
 Филиповић, Миомир Фића 317 [878]
 Филиповић, Слободан М. 332 [1040]
 Филиппович, Андрей Юрьевич 37
 Филиппович, Юрий Николаевич 21, 22, 37
 Финк, Никола 60
 Флоренски, Павел 234 [46]
 Флоренски, Павле в. Флоренски, Павел
 Фодор Поповић, Ана 253 [285]
 Фонтејн, Берtrand в. Fonteyn, Bertrand
 Францишковић, Драгана Б. 237 [68]
 Фрерикс, Ернест 341 [1105]
 Фрино, Луси 253 [279]
- Хајду, Доријан в. Hajdu, Dorijan
 Халас Поповић, Ана В. 256 [318], 301 [747], 341 [1106, 1107]
 Халупка Решетар, Сабина 234 [47], 253 [287], 351 [1206], 355 [1247]
 Ханстон в. Hunston, Susan
 Харпер, Ли 334 [1056]
 Хафез, Стефан-Ахмад, в. Hafez, Stéphane-Ahmad
 Хашек, [Јарослав] 62
 Хенцелман, Мартин в. Henzelmann, Martin
 Хенчел, Герд в. Hentschel, Gerd
 Хермеле, Марита в. Härmälä, Marita
 Херндорф, Волфганг 237 [67], 309 [802], 338 [1079]
 Хил, Петер М. в. Hill, Peter
- Хинер, Михаел в. Hinner, Michael В.
 Хјон, Нам Хје в. Hyun, Nam Hyе
 Хлебец, Борис 279 [548], 329 [1019]
 Холкомб, Гаран в. Holcombe, Garan
 Хомел, Марлиса, в. Hommel, Marlisa
- Цакић, Силвана Н. 343 [1120]
 Цветановић, Зорица В. 315 [854]
 Цветановић, Иван 312 [828]
 Цветковић Теофиловић, Ирена Р. 153, 154, 322 [932, 936], 326 [979], 329 [1014]
 Цветковић, Ана 254 [294, 295]
 Цветковић, Марина 251 [259], 254 [296]
 Цветковић, Тања 341 [1108]
 Цековић, Невена 235 [48], 237 [71], 254 [297, 298, 299], 312 [828], 341 [1108]
- Целер, Јан Патрик в. Zeller, Jan Patrick
 Цолић Јовановић, Александра 150, 152, 326 [980]
 Цонева, Лиљана М. 275 [515]
 Цонева, Љиљана в. Цонева, Лиљана М.
- Црњански, Милош 295 [703], 306 [777]
 Цукут, Слађана 321 [925]
 Цыганенко, Галина Павловна 42, 52
 Чајка, Зоран 254 [300, 301]
 Ченгић, Нермина в. Čengić, Nermina
 Чермак, Вацлав 355 [1248]
 Чернишова, Маргарита Ивановна в. Чернышева, Маргарита Ивановна

- Чернышева, Маргарита Ивановна 9–40
- Черняк, В. Д. 114, 118
- Черњак, В. Д. в. Черняк, В. Д.
- Чигоја, Жарко 323 [947]
- Чоловић, Иван 347 [1148]
- Чопа, Миљана 320 [916], 321 [926]
- Чудић, Марко Р. 237 [72], 301 [747], 341 [1109]
- Чудомировић, Јован М. 290 [658], 312 [828]
- Чутура, Илијана Р. 80, 81, 98, 290 [659]
- Џонић, Виолета 263 [420], 271 [484], 290 [659]
- Џонсон в. Johnson, Mark
- Шаламова, Анна Николаевна 15, 18, 20, 37, 38
- Шалер, Хелмут Вилхелм в. Schaller, Helmut Wilhelm
- Шандрих, Бранислава Б. 312 [829]
- Шански, в. Шанский, Николай Максимович
- Шанский, Николай Максимович 43–45, 49, 52, 217
- Шантић, Алекса 68, 70
- Шаповал, Виктор Васильевич 22, 38
- Шарлај, Марина 199
- Шеноа, Аугуст 62
- Шимчук, Э. Г. 13, 15
- Шипка, Данко М. 113, 120, 217, 237 [73], 312 [829], 329 [1020], 341 [1109], 355 [1249]
- Шипрагић Ђокић, Санела 230, 253 [277], 254 [300, 301]
- Шкријел, Рецеп Ш. 325 [968]
- Шлунд, Катрин в. Schlund, Katrin
- Шмаус, Алојз в. Schmaus, Alois
- Шмелев, Д. Н. 15
- Шолчина, Јана в. Šoćina, Jana
- Шпадијер, Ирена 323 [948]
- Шпис, Лидия 220
- Штајнфелд, Соња 342 [1110]
- Штасни, Гордана Р. 266 [447], 290 [660], 295 [705], 302 [747], 317 [877], 321 [926], 332 [1040]
- Штрбац, Гордана Р. 290 [661], 295 [705], 302 [748, 749], 312 [829]
- Шћепановић, Михаило М. 302 [750], 321 [927], 347 [1148]
- Шуберт, Габријела 329 [1021], 332 [1040]
- Шуваковић, Александра Б. 254 [302]
- Шуловић, Ксенија 257 [333, 334], 264 [421], 302 [749], 342 [1110]
- Эккерт, Р. в. Eckert, Rainer
- Юрченко, Юлия 268 [456]
- Якушкина, Е[катерина] И[вановна] 232 [23], 276 [519]
- Ярмак, Вероника 310 [809]
- Лајтиница*
- Abubaker Faraj, Basim М. 237 [74]
- Adiči, Ćimamanda Ngozi 341 [1103]
- Ajdačić, Dejan 265 [432]
- Ajdžanović, Jelena в. Ајџановић, Јелена
- Aleksić Hajduković, Irena в. Алексић Хајдуковић, Ирена
- Andrić, Edita в. Андрић, Едита
- Aničić, Andrijana в. Аничич, Андријана

- Anikin, Aleksandr Evgen'evich в.
Аникин, Александр Евгеньевич
- Arsenijević, Boban в. Арсенијевић,
Бобан
- Artun, Erman 238 [76]
- Astaxina, Ljudmila Tur'evna в.
Астахина, Людмила Юрьевна
- Ašić, Tijana V. в. Ашић, Тијана
- Avanesov, R. I. в. Аванесов,
Р[убен] И[ванович]
- Aykut, Ksenija 255 [303], 279 [548],
332 [1040]
- Azarova, Natalia в. Азарова,
Наталија
- Babatunde, Olukayode T. 338 [1080]
- Babić, Stjepan в. Бабић, Стјепан
- Babić, Željka в. Бабић, Жељка
- Bajda, Justyna R. 255 [307], 271
[484], 332 [1040]
- Bala, Monika в. Бала, Моника
- Barbi, Maurizio 333 [1043, 1044]
- Barčot, Branka 274 [500]
- Barjaktarević, Danilo в.
Барјактаревих, Данило
- Barkhudarov, S. G. в. Бархударов,
С[тепán] Г[ригорьевич]
- Bartmiński, Jerzy] 265 [432]
- Batočanin Srećković, Danica 331
[1032]
- Beham, Hans Sebald 191
- Beko, Lidija в. Беко, Лидија
- Belić, Aleksandar в. Белић, Алек-
сандар
- Belić, Bojan 233 [29]
- Berger, Tilmann 196, 205, 271 [485]
- Berlengi Kapušin, Vedrana 246
[194]
- Berneker, Erich 42, 43, 53
- Besnier, Niko 125, 139
- Bezljaj, France 42, 49, 53
- Biagini, Francesca 255 [314], 267
[449], 333 [1046]
- Biber, Douglas 125, 139
- Bierich, Alexander 197
- Bilandžija, Sofija в. Биланџија,
Софија
- Biljetina, Jelena Lj. в. Биљетина,
Јелена
- Birzhakova, Elena Eduardovna в.
Биржакова, Елена Эдуардовна
- Bizjak, Aleksandra] 120
- Bjelaković, Andrej Ž. в. Бјелаковић,
Андреј
- Blagoeva, D. в. Благоева, Д[иана]
- Bláhová, Emilie 35
- Bodrič, Radmila в. Бодрич, Радми-
ла
- Bogatova, Galina Aleksandrovna в.
Богатова, Галина Александров-
на
- Bogdanović, Nedeljko в.
Богданових, Недељко
- Vogetić, Ksenija D. в. Богетић,
Ксенија
- Bogner, Stephan 333 [1049]
- Bogusławska, Magdalena 347 [1155]
- Bonkowski, Robert 239 [89], 313
[829]
- Borges, Jorge Luis 342 [1110]
- Borković, Bojana 239 [91]
- Borlja Gluvačević, Milica 344
[1133]
- Vošnjak, Jelena в. Бошњак, Јелена
- Vošnjaković, Žarko в. Бошњаковић,
Жарко
- Vožić Lenard, Dragana в. Божић
Ленард, Драгана
- Brdar, Mario 333 [1050]
- Brehmer, Bernhard 197

- Breu, Walter 195
 Bročić, Andrijana в. Броћић,
 Андријана
 Bruns, Thomas 200, 201
 Bryson, Bill 235 [54]
 Budinčić, Valentina в. Будинчић,
 Валентина
 Bugarski, Ranko в. Бугарски, Ранко
 Bulatović, Vesna в. Булатовић,
 Весна
 Bulyka, A. M. в. Булыка,
 А[лјксандр] М[ікалаевіч]
 Bunčić, Daniel 233 [31]
 Burgers, Christian 125, 131, 135,
 139
 Buršić-Giudici, Barbara в. Буршић
 Тудићи, Барбара
 Bybee, Joan 125, 139
 Vjeletić, Marta Ž. в. Бјелетић, Мар-
 та Ж.
- Cairns, Helen Smith 232 [16]
 Canakis, Costas 232 [25], 306 [783],
 318 [889]
 Carston, Robyn 135, 139
 Seković, Nevena P. в. Цековић,
 Невена
 Charteris-Black, Jonathan 124, 139
 Cherniak, V. D. в. Черняк, В. Д.
 Chernysheva, Margarita Ivanovna в.
 Чернышева, Маргарита Ива-
 новна
 Conrad, Susan 125, 139
 Svetanović, Ivan в. Цветановић,
 Иван
 Svetković, Ana в. Цветковић, Ана
 Svetković, Marina в. Цветковић,
 Марина
 Svetković, Tanja в. Цветковић,
 Тања
- Čajka, Zoran в. Чајка, Зоран
 Čengić, Nermina 237 [71], 312
 [828], 341 [1109]
 Čermák, Václav 35
 Čolović, Ivan в. Чоловић, Иван
 Čutura, Ilijana в. Чутура, Илијана
- Ćirić, Ljubisav в. Ћирић, Љубисав
 Ćorić, Božo в. Ћорић, Божо
 Daiber, Thomas 194
 Danielewiczowa, Magdalena 272
 [487]
 De Berlaimont, Noël 193
 De Saussure, [Ferdinand] 230 [1, 2],
 231 [3, 5, 8], 345 [1137, 1139],
 346 [1143]
 Dechamps, Christina 241 [122]
 Dedinac, Milan в. Дединац, Милан
 Dem'ĭtanov, Vladimir Georgievich
 в. Дем'янов, Владимир Геор-
 гиевич
 Denić, Sunčica в. Денић, Сунчица
 Derksen, Rick 42, 46, 48, 53
 Derzhavina, Elena Igorevna в. Дер-
 жавина, Елена Игоревна
 Detar Jevdović, Snežana Z. в. Детар
 Јевђовић, Снежана
 Dimeski, Nikola 241 [123]
 Dimitriou, Dimitra 241 [124]
 Dimković Telebaković, Gordana в.
 Димковић Телебаковић, Горда-
 на
 Dinić, Tanja в. Динић, Тања
 Dmitrović, Dina в. Дмитровић,
 Дина
 Dobrodomov, Igor' Georgievich в.
 Добродомов, Игорь Георгиевич
 Dodig, Milana L. в. Додиг, Милана
 Donat, Neda в. Донат, Неда
 Dooley, Jenny 242 [131, 132]
 Dragičević, Rajna в. Драгићевић,
 Рајна

- Dražić, Jasmina N. в. Дражић,
Јасмина Н.
Drobñjak, Dragana в. Дробњак,
Драгана
Dudok, Miroslav 273 [494]
Džonić, Violeta в. Џонић, Виолета
- Đinđić, Slavoljub в. Ђинђић,
Славољуб
Đorđević, Danijela в. Ђорђевић,
Данијела
Đorđević, Dragana M. в. Ђорђевић,
Драгана
Đorđević, Jasmina в. Ђорђевић,
Јасмина
Đorović, Danijela в. Ђоровић,
Данијела
Đukanović, Petar в. Ђукановић,
Петар
Đurić Raunović, Ivana 245 [179]
Đurić, Miloš D. в. Ђурић, Милош
Đurović, Tatjana в. Ђуровић,
Татјана
- Eckert, Rainer 15, 30, 38
Efremov V. A. в. Ефремов, В. А.
El Haj, Soheir 253 [288]
Entman, Robert 131, 139
Eraković, Borislava в. Ераковић,
Борислава
Erić Bukarica, Aleksandra в. Ерић
Букарица, Александра
- Fasmer, Maks в. Фасмер, Макс
Fejsa, Mihajlo в. Фејса, Михајло
Ferčec, Ivanka 239 [87]
Fernández, Eva M. 232 [16]
Figar, Vladimir в. Фигар, Владимир
Filipović Kovačević, Sonja в.
Филиповић Ковачевић, Соња
Filipović, Jelena в. Филиповић,
Јелена
- Filipović, Luna в. Филиповић, Луна
Filipovich, Andrej ĪUr'evich в. Фи-
липпович, Андрей Юрьевич
Filipovich, ĪUrii Nikolaevich в.
Филиппович, Юрий Николае-
вич
Fleischman, Suzanne 125, 139
Fonteyn, Bertrand 253 [286]
Furundžić, Mirjana 244 [157]
- Gajić Tijana в. Гајић, Тијана 240
[112]
Gak, Dragana 239 [91]
Geiger, R[ichard] 139
Gekker, S. F. в. Геккер, С. Ф.
Generalova, Elena Vladimirovna в.
Генералова, Елена Владими-
ровна
Georgijev, Ivana в. Георгијев,
Ивана
Gesemann, Gerhard 204, 205
Gligorijević, Ivana R. в.
Глигоријевић, Ивана
Glođović, Anica в. Глођовић, Ани-
ца
Glušac, Tatjana в. Глушац, Татјана
Goes, Jan A. 334 [1058]
Gojkov Rajić, Aleksandra 251 [249]
Golachowska, Ewa 266 [444], 267
[451]
Gorlach, Manfred 120
Gortan Premk, Darinka в. Гортан
Премк, Даринка
Grabovac, Beáta 234 [47]
Graf, Elena 202
Greń, Zbigniew 349 [1169]
Grochowski, Maciej 272 [486]
Grubor, Jelena в. Грубор, Јелена
Gudurić, Snežana в. Гудурић, Сне-
жана

- Gumetiš'ka, L. L. в. Гумецька, Л[укія] Л[укіянівна] Gutschmidt, Karl 205
- Hafez, Stéphane-Ahmad 253 [288], 254 [289]
- Hajdu, Dorijan 263 [419], 312 [827], 341 [1105]
- Halas Popović, Ana в. Халас Поповић, Ана
- Halliday, Michael 125, 139
- Halupka Rešetar, Sabina в. Халупка Решетар, Сабина
- Harder, Hans-Bernd 205
- Harlass, Katrin 236 [60]
- Härmälä, Marita 254 [290]
- Hentschel, Gerd 198
- Henzelmann, Martin 204, 273 [495]
- Hill, Peter M. 201
- Hinner, Michael B. 254 [291]
- Holcombe, Garan 254 [292]
- Hommel, Marlisa 254 [293]
- Hunston, Susan 125, 139
- Hyun, Nam Hye 271 [484]
- Ignjatović, Nataša в. Игњатовић, Наташа
- Isaac, Anne 139
- Isachenko, Aleksandr Vasil'evich в. Исаченко, Александр Васильевич
- Ivančević Otanjas, Maја в. Иванчевић Отањац, Маја
- Ivanić, Dušan в. Иванић, Душан
- Ivić, Milka в. Ивић, Милка
- Ivić, Pavle в. Ивић, Павле
- Jadrijev Došenović, Anastazija в. Јадријев Дошеновић, Анастaziја
- Janićijević, Nataša в. Јанићијевић, Наташа
- Janković, Ljiljana в. Јанковић, Љиљана
- Janković, Nataša 242 [136]
- Janyšková, Plona 51–53, 344 [1129]
- Janjić, Marina в. Јањић, Марина
- Jelinek, Elfrida 335 [1062]
- Jelitte, Herbert 205
- Jerković, Jovan в. Јерковић, Јован
- Jerotijević Tišma, Danica M. в. Јеротијевић Тишма, Даница
- Johnson, Mark 123, 124, 128, 137, 139, 140, 141
- Josipović Smojver, Višnja в. Јосиповић Смојвер, Вишња
- Jouravel, Anna 194
- Jovanović, Gordana в. Јовановић, Гордана
- Jovanović, Ivan N. в. Јовановић, Иван
- Jovanović, Vladan в. Јовановић, Владан
- Jovanović, Vladimir Ž. 262 [396]
- Jovanović, Zoran R. в. Јовановић, Зоран
- Jović, Dušan в. Јовић, Душан
- Jovković, Ljiljana в. Јовковић, Љиљана
- Jovović, Nataša в. Јововић, Наташа
- Jukić, Radonja Rade в. Јукић, Радоња
- Jurczyk, Olivier 245 [170]
- Jurišić, Marina в. Јуришић, Марина
- Jutronić, Dunja в. Јутронић Тихомировић, Дуња
- Kabakčiev, Krasimir 239 [92]
- Kalinovskaia, V. N. в. Калиновская, В. Н.
- Kalisz, Roman 126, 139
- Kampouris, Anastassios L. 260 [374], 342 [1111]
- Kardoš, Aleksandra 248 [212]

- Karlić, Virna I. 257 [332], 274 [500]
 Karlíková, Helena 51–53, 344
 [1129]
 Kašić, Zorka 230, 352 [1213]
 Katavić Čaušić, Sandra в. Катавић
 Чаушић, Сандра
 Kavgić, Aleksandar в. Кавгић Алек-
 сандар
 Kažanegra-Veličković, Ana в. Кажанегра
 Величковић, Ана
 Keenan, Edward Louis 16, 38
 Keipert, Helmut 15, 38, 193, 205
 Kempgen, Sebastian 191
 Kersten-Pejanić, Roswitha 201
 Kiš, Jelena в. Киш, Јелена
 Kitanović, Jelena 242 [129]
 Klajn, Ivan в. Клајн, Иван
 Klüver, Sonja 196
 Knežević, Ljiljana в. Кнежевић,
 Љилјана
 Kobiliāns'kiĭ, B. V. в. Кобилянський,
 Б. В.
 Koleva, Krasimira 201
 Kolkovska, S. в. Колковска, С[ия]
 Koller, Veronika 134, 139
 Konijn, Elie 139
 Koriākovtseva E. I. в.
 Koriakowcewa, Elena
 Koriakowcewa, Elena 108, 118, 119,
 350 [1194]
 Kosanović, Milina в. Косановић,
 Милина
 Kostantini, Lionel 237 [71], 312
 [828], 341 [1109]
 Kostić, Đorđe в. Костић, Ђорђе
 Kostić, Laza в. Костић, Лаза
 Košutar, Petra 275 [509]
 Kotelova, N. Z. в. Котелова, Н. З.
 Kovačević Borko N. в. Ковачевић,
 Борко
 Kovačević, Ervin в. Ковачевић,
 Ервин
 Kovačević, Miloš в. Ковачевић,
 Милош
 Kovačević, Predrag в. Ковачевић,
 Предраг
 Kovačević, Zorica в. Ковачевић,
 Зорица
 Kovačić, Mislav 275 [509]
 Kozhevnikov, A. П. в. Кожевников,
 А. Ю.
 Kozlova, Anna П'Ур'евна в. Козлова,
 Анна Юрьевна
 Kozlovskaiā N. V. в. Козловская,
 Н. В.
 Kozurev, V. A. в. Козырев, В. А.
 Krause, Marion 196
 Krejci, Pavel 258 [351], 272 [488],
 274 [500], 296 [708]
 Krivko, Roman Nikolaevich в.
 Кривко, Роман Николаевич
 Krylova, O. N. в. Крылова, О. Н.
 Kryś''ko, Vadim Borisovich в.
 Крысько, Вадим Борисович
 Krzeszowski, Tomasz 124, 126, 139
 Krželj, Katarina в. Кржелъ, Катарина
 на
 Kubriākova, E. S. в. Кубрякова, Е. С.
 Kummel, Martin 50
 Kurkina, Liubov' Viktorovna в. Куркина,
 Любовь Викторовна
 Kuße, Holger 199
 Kuzmanović Jovanović, Ana в.
 Кузмановић Јовановић, Ана
 Kuznetsova, Irina Evgen'evna в.
 Кузнецова, Ирина Евгеньевна
 Kwoka, Tomasz 330 [1026], 322
 [933]
 Lagumdžija, Zineta H. 336 [1069]
 Lakoff, George 123, 124, 128, 137,
 139, 141, 142
 Lalić-Krstin, Gordana в. Лалић
 Крстин, Гордана

- Lampropoulou, Martha 258 [355],
307 [789], 336 [1069]
- Larin, Boris Aleksandrovich в. Ларин, Борис Александрович
- Lazarević, Nina в. Лазаревић, Нина
- Lazić, Katarina О. в. Лазих, Ката-рина
- Lenassi, Nives 246 [191]
- Lero Maksimović, Sonja в. Леро Максимовић, Соња
- Levashov, E. A. в. Левашов, Е. А.
- Lewis, Kristian 260 [378]
- Liermann-Zeljак, Yvonne 239 [87]
- Lippert, Sandra L. 233 [31]
- Lis-Wielgosz, Izabela 351 [1199]
- Loma, Aleksandar в. Лома, Алек-сандар
- Lončar, Ivana в. Лончар, Ивана
- Loričić, Vesna в. Лопичић, Весна
- Lukashanets, A. A. в. Лукашанец, А. А.
- Lukežić Štorga, Maja 246 [194]
- Lutovinova, Irina Sergeevna в. Лу-товинова, Ирина Сергеевна
- Lyons, John 125, 139
- Macken-Horarik, Mary 133, 139
- Mahmutović, Jasmina в. Махмутовић, Јасмина
- Majewska, Ewa Maria 336 [1070]
- Makišová, Anna в. Макишова, Ана
- Maksimovich, Kirill Aleksandrovich в. Максимович, Кирил Алек-сандрович
- Maldonado, María Alicia 247 [195]
- Malysheva, Irina Alekseevna в. Мальшева, Ирина Алексеевна
- Mandić Ivković, Ana 248 [217]
- Marčoková, Daniela в. Марчкова, Данијела
- Maretić, Tomo 59, 74, 219
- Marinković, Ivana 250 [243]
- Marinković, Javorka в. Маринковић, Јаворка
- Marković Koder, Đorđe в. Марковић Кодер, Ђорђе
- Marković, Aleksandra в. Марковић, Александра
- Marković, Dejan в. Марковић, Дејан
- Marković, Jordana в. Марковић, Јордана
- Marković, Kristina в. Марковић, Кристина
- Marković, Ljiljana в. Марковић, Љиљана Р.
- Marković, Maja 340 [1096]
- Marković, Tatjana в. Марковић, Татјана
- Martin, James 124, 125, 135, 140
- Martinov, Zlatoje в. Мартинов, Златоје
- Maticki, Miodrag в. Матицки, Миодраг
- Matović, Vesna в. Матовић, Весна
- Matveev, E. M. в. Матвеев, Е. М.
- Matzenauer, Antonín 43, 53
- Mazzoleni, Marco 255 [314]
- Melić, Katarina V. в. Мелић, Ката-рина
- Menzel, Thomas 195
- Meyer, Anna-Maria 193, 203
- Mićić Kandijaš, Sofija в. Мићић Кандијаш, Софија
- Mićović, Dragoslava в. Мићовић, Драгослава
- Mićunović, Vera в. Мићуновић, Вера
- Mihajlović, Jovan в. Михајловић, Јован
- Mihajlović, Milica M. в. Михајловић, Милица М.

- Mihajlović, Velimir в. Михајловић,
Велимир
- Mijomanović, Stevan в.
Мијомановић, Стеван
- Miklosich, Franz 43, 53, 144, 151
- Milanović, Aleksandar М. в.
Милановић, Александар М.
- Milenković, Aljoša в. Миленковић,
Аљоша
- Milić, Mira М. в. Милић, Мира
- Milićev, Tanja 245 [179]
- Milivojević, Vesna в. Миливојевић,
Весна
- Milliaressi, Tatiana 257 [338]
- Milojević, Jelisaveta К. в.
Милојевић, Јелисавета
- Miloradov, Dejan в. Милорадов,
Дејан
- Miloradović, Sofija в.
Милорадовић, Софија
- Milosavljević, Marija в.
Милосављевић, Марија
- Milošević, Ivan 256 [321]
- Milošević, Jelena в. Милошевић,
Јелена
- Milošević, Olja в. Милошевић,
Оља
- Milovanović, Vojka в.
Миловановић, Војка
- Miljković, Ivana в. Миљковић,
Ивана
- Miljković, Vanja в. Миљковић,
Вања
- Mirić, Milica, в. Мирић, Милица
- Mirković, Dragica в. Мирковић,
Драгица
- Mišić Ilić, Biljana в. Мишић Илић,
Биљана
- Miškeljin, Ivana в. Мишкељин,
Ивана
- Mladenović, Aleksandar в.
Младеновић, Александар
- Moderc, Saša в. Модерц, Саша Г.
- Mohamed, Ghada 237 [74]
- Mokienko, Valerij М. 194, 197
- Momčilović, Nikoleta в.
Момчиловић, Николета
- Muhvić-Dimanovski, Vesna 65, 74
- Munteanu, Marius Octavian 337
[1078]
- Mushchinina, Maria 202, 203
- Mušović, Abdulah 275 [506], 331
[1030]
- Muznikov, S. A. в. Мызников, С. А.
Mzheľ'skaĭa, Ol'ga Sergeevna в.
Мжельская, Ольга Сергеевна
- Nejković, Danijela в. Нејковић,
Данијела
- Niketić, Predrag D. в. Никетић,
Предраг
- Nikolić, Melina М. в. Николић,
Мелина
- Nikolić, Miroslav в. Николић, Ми-
рослав
- Niševa, B[ožana] 37, 38
- Nomachi, Motoki Y. 233 [29], 260
[379], 265 [437], 272 [490], 303
[755], 348 [1162], 350 [1192],
353 [1225]
- Novakov, Predrag в. Новаков,
Предраг
- Novaković, Stojan в. Новаковић,
Стојан
- Okuka, Miloš в. Окука, Милош
- Ortony, Andrew 140
- Otašević, Đorđe в. Оташевић,
Ђорђе
- Owoeye, Samuel T. 338 [1080]
- Ozer, Katalin 261 [381], 303 [759],
338 [1080]
- Pajić, Sonja 247 [200]

- Palinska, Olesya 198
 Panevová, Jarmila 272 [491]
 Panić Kavgić, Olga в. Панић
 Кавгић, Олга
 Pantić, Miroslav в. Пантић, Миро-
 слав
 Papaz, Mladen D. в. Папаз, Младен
 Parpette, Chantal 250 [238]
 Pásztor-Kicsi, Mária 338 [1085]
 Pavlović, Milivoj в. Павловић,
 Миливој
 Pavlović, Nataša в. Павловић, На-
 таша
 Pavlović, Vladan в. Павловић,
 Владан
 Pazio-Wlazłowska, Dorota 265
 [431], 266 [444]
 Peić, Marko 331 [1035]
 Peng, Jing 113, 120
 Perišić Arsić, Olja в. Перишић
 Арсић, Олга
 Pešić, Dragana в. Пешић, Драгана
 Petković, Divna в. Петковић, Дивна
 Petronijević, Vožinka M. в.
 Петронијевић, Божинка
 Petrović, Dragoljub 331 [1035]
 Petrović, Tanja в. Петровић, Тања
 Petrušina, E. V. в. Петрухина, Е. В.
 Pieniążek, Marek 250 [246]
 Pilipović, Vesna в. Пилиповић,
 Весна
 Piper, Predrag в. Пипер, Предраг
 Piršl, Danica 252 [273]
 Pivčević, Maja в. Пивчевић, Маја
 Podtergera, Irina 197
 Pognan, Patrice 272 [492]
 Polovina, Nina 241 [127]
 Polovina, Vesna G. в. Половина,
 Весна
 Popović, Diana в. Поповић, Диана
 Popović, Ljudmila в. Поповић,
 Људмила
 Popović, Mihailo в. Поповић, Ми-
 хаило
 Popović, Milan в. Поповић, Милан
 Popović, Radule в. Поповић, Раду-
 ле
 Popović, Silvana в. Поповић, Сил-
 вана
 Prčić, Tvrtko в. Прћић, Твртко
 Premrl, Mirjam 262 [394], 275
 [509], 339 [1088]
 Preobrazhenskiĭ, Aleksandr
 Grigor'evich в. Преображен-
 ский, Александр Григорьевич
 Prošić-Santovac, Danijela M. 251
 [258]
 Prtljaga, Jelena в. Пртљага, Јелена
 Pryemysheva, M. N. в. Прыемыше-
 ва, М. Н.
 Puriškaĭa, E. V. в. Пурицкая, Е. В.
 Puzynina, Jadwiga 124, 126, 140
 Rabus, Achim 233 [31]
 Radić-Bojanić, Biljana B. в. Радић-
 Бојанић, Биљана
 Radojković Ilić, Katarina, в.
 Радојковић Илић, Катарина
 Radovanović, Aleksandra в.
 Радовановић, Александра М.
 Radovanović, Milorad 78, 103
 Radović Tešić, Milica в. Радовић
 Тешић, Милица
 Radulović, Milica в. Радловић,
 Милица
 Radünzel, Claudia 201, 202
 Rainone, Michele 339 [1091]
 Rajić, Ljubiša в. Рајић, Љубиша
 Rapajić, Valentina в. Рапajiћ, Ва-
 лентина
 Rasulić, Katarina в. Расулић, Ката-
 рина
 Reddy, Michael 127, 140
 Redli, Jelena в. Редли, Јелена

- Reinhart, Johannes 47, 48, 53
 Reis, Anastasia 196
 Remetić, Slobodan в. Реметић,
 Слободан
 Resch, Wolfgang 191
 Ristić, Gordana в. Ристић, Гордана
 Ristić, Olga в. Ристић, Олга
 Ristivojević Rajković, Nataša в.
 Ристивојевић Рајковић, Наташа
 Ritchie, David 134, 140
 Rodić, Nikola в. Родић, Никола
 Romanova, Galina Ākovlevna в.
 Романова, Галина Яковлевна
 Rubinjoni Strugar, Vlatka в.
 Рубињони Стругар, Влатка
 Rudzka-Ostyn, В[rygida] 139
 Rusimović, Tanja в. Русимовић,
 Тања
 Safari, Saeed 251 [260]
 Samardžija, Tatjana в. Самарџија,
 Татјана
 Sattler-Hovdar, Nina 236 [59]
 Savić Grujić, Ana в. Савић Грујић,
 Ана
 Savić Nenadović, Zorica в. Савић
 Ненадовић, Зорица
 Savić, Svenka в. Савић, Свенка
 Savić, Vera M. в. Савић, Вера
 Savić, Viktor в. Савић, Виктор
 Schaller, Helmut Wilhelm 192, 204,
 205
 Schlund, Katrin 204
 Schmaus, Alois 204, 205
 Schön, Donald 131, 138, 140
 Seder, Ružica в. Седер, Ружица
 Seke, Igor в. Секе, Игор
 Shalamova, Anna Nikolaevna в. Ша-
 ламова, Анна Николаевна
 Shanskiĭ, Nikolaĭ Maksimovich в.
 Шанский, Николай Максимо-
 вич
 Shapoval, Viktor Vasil'evich в. Ша-
 повал, Виктор Васильевич
 Shevelov, George Y. 47, 53
 Sikimić, Biljana в. Сикимић,
 Биљана
 Silaški, Nadežda в. Силашки, На-
 дежда
 Simonenko, L. O. 120
 Simonović, Radivoj в. Симоновић,
 Радивој
 Sinadinović, Danka в.
 Синадиновић, Данка
 Skok, Petar в. Скок, П[етар]
 Skwarska, Karolina 273 [493]
 Slijepčević, Svetlana в.
 Слијепчевић, Светлана
 Smoczyński, Wojciech 45, 53
 Smol'skaâ, Adelaida K. в. Смоль-
 ская, Аделаида К.
 Snoj, M[arko] 120
 Sobolevskii, Alekseĭ Ivanovich в.
 Соболевский, Алексей Ивано-
 вич
 Sofu, Stamatia 340 [1095]
 Sorokin, П. S. в. Сорокин, Ю. С.
 Sotirov, Petar 265 [432]
 Sredojević, Dejan в. Средојевић,
 Дејан
 Sreznevskii, Izmail Ivanovich в.
 Срезневский, Измаил Иванович
 Stamenković, Dušan в.
 Стаменковић, Душан
 Stamenković, Ivan в. Стаменковић,
 Иван
 Stanković, Bora в. Станковић,
 Борисав
 Stanković, Branimir в. Станковић,
 Бранимир
 Stanković, Selena в. Станковић,
 Селена
 Stanković, Stanislav в. Станковић,
 Станислав

- Stanojević Gocić, Maја в.
Станојевић Гоцић, Маја
- Stanojević, Veran в. Станојевић,
Веран
- Stanulović, Ada в. Стануловић, Ада
- Stanulović, Milan 275 [512]
- Steen, Gerard 127, 128, 136, 137,
140
- Stefanović, Dimitrije E. в.
Стефановић, Димитрије Е.
- Stefanović, Marija в. Стефановић,
Марија
- Stefanović, Tamara в. Стефановић,
Тамара
- Stepanov, Strahinja в. Степанов,
Страхиња
- Stevanović, Mihailo в. Стевановић,
Михаило
- Stevanović, Vladimir в.
Стевановић, Владимир
- Stojaković, Danka в. Стојаковић,
Данка
- Stojanović, Milica в. Стојановић,
Милица
- Stojanović, Nadežda в. Стојановић,
Надежда
- Stojčić, Violeta в. Стојчић, Виолета
- Stošić, Jelena в. Стошић, Јелена
- Stoykova, Nikoleta в. Стојкова,
Николета
- Stramljič Breznik, Irena 264 [427]
- Strachov, Aleksandr Borisovich в.
Страхов, Александр Борисович
- Suzić, Radmila в. Сузић, Радмила
- Šafranј, Jelisaveta 243 [153]
- Šipka, Danko в. Шипка, Данко
- Šipragić Đokić, Sanela, в.
Шипрагић Ђокић, Санела
- Šlaufová, Eva 35
- Šolćina, Jana 355 [1250]
- Štajnfelд, Sonja в. Штајнфелд,
Соња
- Šulović, Ksenija в. Шуловић,
Ксенија
- Tafra, Branka 275 [509]
- Tanasić, Sreto в. Танасић, Срего
- Tatar-Andelić, Jasmina в. Татар
Анђелић, Јасмина
- Teodosijeвић, Mirјana 238 [76], 331
[1032]
- Tesnière, Lucien 223
- Thompson, Geoffrey 125, 139
- Tkalac, Dragana 258 [355]
- Todd, Laura 355 [1244]
- Тома, Pol-Luj в. Тома, Пол-Луј
- Томић, Dragana в. Томић, Драгана
- Томић, Jovana D. в. Томић, Јована
- Topolińska, Zuzanna V. 159, 160,
162–165, 175, 234 [41], 263
[411], 273 [493], 275 [513, 514]
- Topolinjska, Zuzana в. Topolińska,
Zuzanna V.
- Tošović, Branko в. Тошовић, Бран-
ко
- Toyota, Junichi 234 [41]
- Trajković, Tatјana G. в. Трајковић,
Татјана Г.
- Trbojević Milošević, Ivana в.
Трбојевић Милошевић, Ивана
- Trifunјagić, Ivan в. Трифуњагић,
Иван
- Trninić Јањић, Zora в. Трнинић
Јањић, Зора
- Trubachev, Oleg Nikolaevich в. Тру-
бачев, Олег Николаевич
- Тsyganenko, Galina Pavlovna в.
Цыганенко, Галина Павловна
- Tuzlukova, Victoria 253 [282]
- Udolph, Ludger 191
- Uhlárikova, Jasna 247 [204]

- Usha Prabhukanth, Katherine 253 [282]
- Vaillant, André 50, 53
- Van Dijk, T[еun] 124, 126, 140
- Varbot, Zhanna Zhanovna в. Варбот, Жанна Жановна
- Vasić, Vera в. Васић, Вера
- Vasil'eva, Ol'ga Vladimirovna, в. Васильева, Ольга Владимировна
- Vasiljević, Zorana в. Васиљевић, Зорана
- Večerka, Radoslav 344 [1129]
- Velescu, Elena 239 [95]
- Veličković, Marta в. Величковић, Марта
- Vesić Pavlović, Tijana S. в. Весић Павловић, Тијана
- Vinja, Vojmir 42, 53
- Vitošević, Dragiša в. Витошевић, Драгиша
- Vlahović, Dubravka N. в. Влаховић, Дубравка
- Vlahović, Nina в. Влаховић, Нина
- Vlašić Duić, Jelena в. Влашић Дуић, Јелена
- Vodanović, Barbara 259 [357]
- Volkov, Sergej Svjatoslavovich в. Волков, Сергей Святославович
- Vostokov, Aleksandr Hristoforovich в. Востоков, Александр Христоворович
- Vučković, Petar в. Вучковић, Петар
- Vučković-Stojanović, Milica в. Вучковић Стојановић, Милица
- Vičo, Julijana в. Вучо, Јулијана
- Vujović, Ana M. в. Вујовић, Ана
- Vukadinović, Gordana в. Вукадиновић, Гордана
- Vukčević, Vanja в. Вукчевић, Вања
- Vukomanović, Tamara в. Вукомановић, Тамара
- Vuković Vojnović, Dragana 245 [177]
- Vulović, Nataša в. Вуловић, Наташа
- Walter, Harry 194
- Warditz, Vladislava 195
- Wasserscheidt, Philipp 281 [566]
- Wattles, Isidora M. в. Ватлес, Исидора
- Wearing, Catherine 135, 139
- Weier, Eckhard 15, 39
- White, Peter 124, 125, 135, 140
- Wingender, Monika 191, 200
- Yong, Heming 113, 120
- Zalad, Gordana в. Залад, Гордана
- Zarifović Grković, Mirjana в. Зарифовић Грковић, Мирјана
- Zavištin, Katarina в. Завишин, Катарина
- Zejnelagić, Sabina в. Зејнелагић, Сабина
- Zeller, Jan Patrick 199
- Zhdanova, E. A. в. Жданова, Е. А.
- Zholobov, Oleg Feofanovich в. Жолобов, Олег Феофанович
- Zhuraŷski, A. I. в. Жураўскі, А[ркадзь] І[осіфавіч]
- Zivlak, Jelena в. Зивлак, Јелена
- Zlatanović, Momčilo в. Златановић, Момчило
- Zsiga, Elizabeth 243 [146]
- Zvekić-Dušanović Dušanka S. в. Звекић Душановић, Душанка
- Žeňuch, Peter 272 [488], 349 [1181]
- Žeňuchová, K[atarina] 272 [488]
- Žerajić, Andrea в. Жерајић, Андреа

Živanović, Vladimir в. Живановић,
Владимир
Živić, Nataša М. 258 [343]

Živković, Ema в. Живковић, Ема
Žugić, Radmila в. Жугић, Радмила

Регистре урадила:
Дивна Продановић

НАПОМЕНА

Текстови „Уређивачка политика“ и „Упутство ауторима за припрему рукописа за објављивање“ часописа *Јужнословенски филолог* налазе се на интернет адреси:

<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/>

Texts “Editorial Policy” and “Manuscript Formating Guielines for the Authors” for the journal *Južnoslovenski filolog* (South Slavic Philologist) may be found at the following internet address:

<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/>

Тексты «Редакционная политика» и «Инструкция авторам по подготовке рукописей к печати» журнала *Јужнословенски филолог* (Южнославянский филолог) находятся на следующей интернет странице:

<http://www.isj.sanu.ac.rs/izdanja/casopisi/juznoslovenski-filolog/>

